

HE 123/2018 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2019**

HELSINKI 2018

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2018

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvoksi vuodelle 2019.

Helsingissä 14 syyskuuta 2018

Pääministeri

JUHA SIPILÄ

Valtiovarainministeri *Petteri Orpo*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	12
2.1 Suhdannenäkymät	Y	12
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	13
3. Hallituksen finanssipolitiikka	Y	16
3.1 Finanssipolitiikan linja	Y	16
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	17
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	19
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	21
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	22
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	23
4.4 Verotuet	Y	24
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	24
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	26
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehitys	Y	27
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	29
5.3 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka	Y	51
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerrahastot	Y	55
6. Kestävä kehitys	Y	56
7. Hallinnon kehittäminen	Y	60
7.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	60
7.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	63
7.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	64
8. Kuntatalous	Y	66
8.1 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen	Y	66
8.2 Kuntien valtionavut	Y	67
8.3 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	71
9. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	73
9.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	73
9.2 Liikelaitokset	Y	79
9.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	80
9.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	81
10. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	81
10.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2018	Y	82
10.2 Valtion kokonaistase 30.6.2018	Y	85
10.3 Liikenneväylien korjausvelka	Y	89
10.4 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	90
10.5 Negatiivinen oma pääoma	Y	91

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2019	1
Taulukko-osa	1
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	25
Yleiset määräykset	25
Tuloarviot	1 34
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 34
12. Sekalaiset tulot	2 60
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4 90
15. Lainat	4 94
Määrärahat	6 97
21. Eduskunta	6 97
22. Tasavallan presidentti	6 107
23. Valtioneuvoston kanslia	7 112
24. Ulkoministeriön hallinnonala	8 126
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8 153
26. Sisäministeriön hallinnonala	9 196
27. Puolustusministeriön hallinnonala	10 256
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11 280
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	13 356
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	15 457
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	17 537
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	18 591
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20 678
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	23 778
36. Valtionvelan korot	24 821

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Korkeasuhdanne maailmantaloudessa jatkuu, mutta nopein kasvuvaihe on jo takana. Etenkin Euroopassa on merkkejä talouskasvun hidastumisesta. Maailmankaupan kasvu hidastuu ennustejaksolla.

Vuonna 2018 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,0 %. Yritysten odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myyntiodotukset ovat kohentuneet. Työllisyyden ja ansiotason nousu kiihdyttää yksityisen kulutuksen kasvua. Kotimaisen kysynnän talouskasvua tukeva vaikutus kasvaa, samalla kun nettoviennin merkitys talouskasvulle pienenee, tuonnin kasvun jatkuessa vahvana.

Vuonna 2019 talouskasvun arvioidaan hidastuvan 1,7 prosenttiin. Merkittävin yksittäinen talouskasvua hidastava tekijä on rakennusinvestointien supistuminen. Rakennusinvestointien arvioidaan vähenevän lähivuosina, koska asuntotuotanto on noussut poikkeuksellisen korkealle tasolle. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu kuitenkin hidastuu, kun inflaatio kiihtyy. Tästä syystä myös yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu v. 2019. Nettovienti pysyy kasvua tukevana.

Työllisten määrä on noussut korkealle tasolle ja vahvana jatkuva talouskasvu edelleen tukee työllisyyden kasvua. Työllisyysaste nousee yli 72 prosenttiin v. 2019 ja työttömyysasteen arvioidaan alenevan 6,9 prosenttiin. Ansiotason nousu kiihtyy 2,6 prosenttiin v. 2019 sopimuskorotusten ajoitustekijöiden seurauksena, minkä johdosta inflaatio kiihtyy maltillisesti 1,4 prosenttiin.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestäväan kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Velkaantumisen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä, ja velaksi eläminen lopetetaan v. 2021. Hallitus sitoutuu julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haattaveroihin. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 55,3 mrd. euroa, mikä on n. 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat alenevat vajaat 2 % vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Määrärahasoa alentavat määräaikaisten kärkihankkeiden päättyminen, hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset sopeutustoimet sekä parantuneen työllisyystilanteen seurauksena pienentyneet työttömyysturvamenot. Menotasoa nostavat mm. laki- ja sopimusperusteiset korotukset kuten keväällä sovitun valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset sekä eräät automaattiset tekijät kuten ikäsidonnaisten valtion eläkemenojen kasvu.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 53,9 mrd. euroa v. 2019. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 45,8 mrd. euroa. Vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen arvioidaan kasvavan n. 1,8 mrd. euroa ja tulot ilman lainanottoa lisääntyvät vastaavasti 1,2 mrd. euroa.

Verrattuna vuodelle 2018 budjetoituun (talousarvio ml. lisätalousarvio) budjettitalouden tulot yhteensä ilman lainanottoa alenevat n. 0,5 mrd. eurolla, mikä selittyy valtion myöntämien vientiluottojen ennaikaisella takaisinmaksulla, joka ajoittuu vuoteen 2018. Vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa varsinaisten tulojen arviota korotettiin nettomääräisesti yhteensä 1,7 mrd. euroa, josta valtion myöntämien vientiluottojen ennaikaisen takaisinmaksun osuus oli 1,4 mrd. euroa. Valtion verotulojen arvioidaan sen sijaan lisääntyvän 3,7 % v. 2019 eli 1,6 mrd. euroa vuodelle 2018 budjetoituun nähden (talousarvio ml. lisätalousarvio).

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2019 on 1,4 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä suurinpiirtein puolittuu vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa ennakoituun verrattuna. Vuoden 2018 lisätalousarviossa tuloarviota korotettiin lähinnä kertaluonteisten tekijöiden vuoksi 1,7 mrd. eurolla. Vuodelle 2018 budjetoituun (ml. lisätalousarvio) verrattuna alijäämä pienenee 0,3 mrd. eurolla v. 2019.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2019 n. 0,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Vuoden 2019 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velan) arvioidaan olevan n. 109 mrd. euroa, mikä on n. 45 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan n. 1,2 mrd. euroa, mikä on hieman vähemmän kuin vuodelle 2018 on arvioitu.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2017 tilinpäätös	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys	Muutos, % 2018—2019
Ansio- ja pääomatuloverot	9 054	9 511	9 939	5
Yhteisövero	4 238	4 194	4 428	6
Arvonlisävero	17 547	17 911	18 796	5
Muut verot	12 269	12 396	12 653	2
Muut tulot	8 234	8 722	8 104	-7
Yhteensä	51 341	52 734	53 920	2

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2017 tilinpäätös	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys	Muutos, % 2018—2019
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	3 084	3 080	1 427	-54
Tuloarviot yhteensä	54 425	55 814	55 347	-1
Kulutusmenot	14 803	15 304	15 251	0
Siirtomenot	37 587	38 188	38 072	0
Sijoitusmenot	1 275	1 029	805	-22
Muut menot	1 377	1 292	1 218	-6
Määrärahat yhteensä	55 042	55 814	55 347	-1
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-9 970			

¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja 23 milj. euroa v. 2017, -50 milj. euroa v. 2018 ja -50 milj. euroa v. 2019.

Työllisyys ja kasvu

Lyhytkestoisen työn vastaanottamisen edistämiseksi työttömyysetuuden sovittelussa siirrytään nykyisestä tulon ansainta-ajankohdan mukaisesta sovittelusta tulon maksatusajankohdan mukaiseen sovitteluun. Tähän työn vastaanottamisen kannustimien parantamiseen ehdotetaan 20 milj. euroa. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin ehdotetaan 10,3 milj. euron lisäystä aktiivisen työnhaun tukeen ja työnhakijoiden palvelujen parantamiseen. Pitkään työttömänä olleiden ja osatyökykyisten työllistymistä pyritään edistämään mm. yrityksille maksettavan työllistämispalkkion myötä, mikäli määräaikainen työsuhde vakainaistuu palkkatukijakson aikana.

Tutkimus- ja kehitystoimintaa ehdotetaan lisättäväksi tulevan talouskasvun edellytysten vahvistamiseksi. Business Finlandin avustuvuuksia ehdotetaan korotettavaksi 69 milj. eurolla ja Suomen Akatemian vuosittaisia valtuuksia 25 milj. eurolla.

Osaaminen

Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja osallistumisasteen edistämiseen kohdennetaan 10 milj. euron määräraha. Kokeilua viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta jatketaan, ja siihen kohdistetaan 5 milj. euron määräraha. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Sitä tuetaan edelleen 15 milj. euron lisärahoituksella. Uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen ehdotetaan 10 milj. euroa.

Eriarvoisuus

Eriarvoisuuden lieventämiseksi ehdotetaan että, vähimmäismääräisiä päivärahoja ja takuueläketä korotetaan. Korotuksiin varataan 30 milj. euroa.

Ruoantuotanto

Kasvukauden 2018 kuivuudesta johtuvien ongelmien helpottamiseksi maataloudelle ehdotetaan yli 50 milj. euron lisäpanostuksia talousarvioesityksessä. Maatalouden kannattavuustilanteen helpottamiseksi ja suomalaisen ruoantuotannon turvaamiseksi ehdotetaan mm. maatalouden luonnonhaittakorvauksiin yhteensä 27,5 milj. euron lisäystä ja maatalouden energiaverojen korotettua palautusta vuodelta 2018 20 milj. eurolla.

Toimet valtiontalouden sopeuttamiseksi vuonna 2019

Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset. Useiden kuten esimerkiksi perusväylänpitoon, erikoissairaanhoidon alueelliseen keskittämiseen ja toimintamenoihin tehtyjen toimien säästövaikutus kasvaa v. 2019. Hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten sopeutustoimien vaikutuksena valtion menot alenevat n. 0,3 mrd. eurolla vuodesta 2018. Lisäksi indeksikorotusten tekemättä jättämisellä on budjetin tasapainoa parantava vaikutus.

Veroperustemuutokset

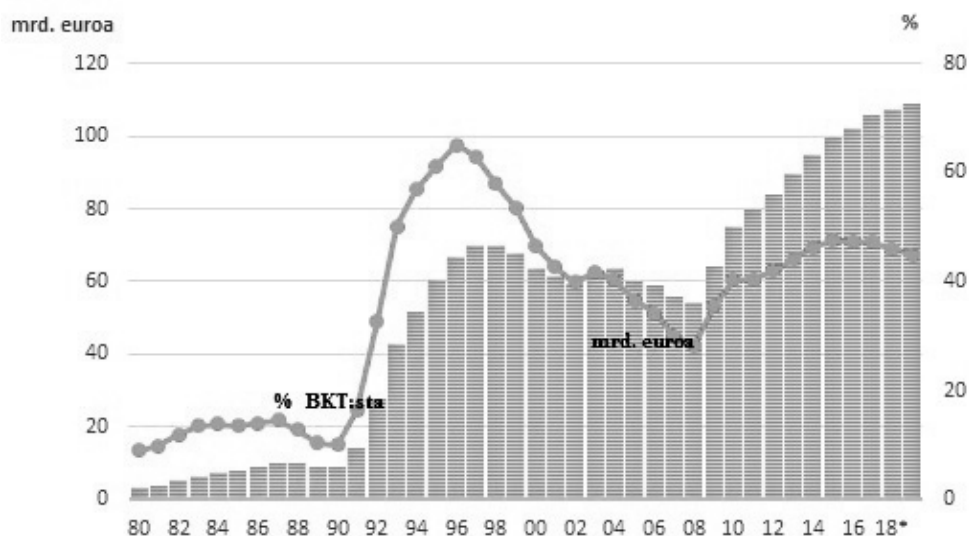
Suurin osa hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu v. 2016—2018. Vuonna 2019 jatketaan hallitusohjelman mukaisia asteittain voimaan tulevia muutoksia: tupakkaveron korottamista, autoverotuksen keventämistä sekä asuntolainan korkovähennyksen supistamista. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla.

Vuonna 2019 ansiotuloverotusta kevennetään pieni- ja keskituloisia painottaen. Valmisteverotusta kiristetään ansiotuloverotuksen keventämisestä seuraavien verotuottomenetysten kompensoimiseksi. Alkoholi- ja virvoitusjuomaveroa korotetaan. Lämmityspolttoaineiden verotusta muutetaan siten, että polttoaineen hiilidioksidiveron laskentaperusteissa otetaan huomioon polttoaineen keskimääräiset elinkaaripäästöt. Lisäksi turpeen veroa nostetaan sekä yhdistetyn sähkön ja lämmöntuotannon verotukea muutetaan niin, että hiilidioksidiveron puolitus korvataan energiasäلتöveron alennuksella.

Ajoneuvoveroa alennetaan vuoden 2020 alun jälkeen alkavilta veropäiviltä, mikä vähentää veron kertymää jo v. 2019. Työasuntovähennyksen enimmäismäärää korotetaan.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Vaalikauden kehys vuodelle 2019 on 44 408 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 44 001 milj. euroa. Näin ollen vuodelle 2019 jää 107 milj. euron jakamaton varaus 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä 10,5 mrd. euroa v. 2019. Valtionavut alenevat vuodelle 2018 budjetoidusta n. 3 %. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 9,5 mrd. euroa, mikä on n. 1 % vuodelle 2018 budjetoitua vähemmän. Valtionapujen alenemiseen vaikuttavat useat tekijät, joista merkittävin on valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka vähentää valtionosuutta yli 200 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä vähentävät toimenpiteet vähentävät sekä kuntien menoja, että valtionosuutta. Lisäksi kilpailukyky-sopimukseen liittyvä valtionosuuden vähennys kasvaa. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on n. 254 milj. euroa heikentävä v. 2019. Kuntatalouteen vaikuttavat v. 2019 merkittävästi myös muut tekijät kuin valtion päätökset, kuten kuntien työvoimakustannuksia alentava kilpailukyky-sopimus. Kuntatalous on kansantalouden tilinpidon mukaan v. 2019 alijäämäinen, alijäämän kuitenkin pienentyessä vuoden 2018 tasosta. Hallituksen vuoteen 2019 asettama sektorikohtainen rahoitusasematavoite saavutetaan.

Julkinen talous

Suomen talouden hyvä suhdannetilanne kohentaa julkista taloutta. Hallituksen päättämät sopeutustoimet ovat myös vahvistaneet julkista taloutta. Talouden suotuisa suhdannevaihe peittää alleen julkisen talouden rakenteelliset ongelmat. Väestö ikääntyy ja se näkyy erityisesti kasvupaineena hoito- ja hoivamenoissa myös tulevaisuudessa. Väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa vallitsee pidemmällä aikavälillä merkittävä epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Valtiovarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä v. 2018 on 0,7 % ja v. 2019 julkisen talouden arvioidaan olevan lievästi alijäämäinen, 0,1 % suhteessa BKT:hen. Näin ollen Suomi täyttää EU lainsäädännön alijäämää koskevan kriteerin.

Suhdannenousun siivittämänä hallituksen asettama tavoite velkasuhteen taistuttamisesta v. 2019 saavutetaan. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä ensi vuosikymmenen alussa joten nimellisesti velkaantuminen jatkuu. Myös hallituksen julkiselle taloudelle vuoteen 2019 asettamat julkisen talouden sektorikohtaiset rahoitusasemataavoitteet pitkälti saavutetaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen valossa.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Korkeasuhdanne maailmantaloudessa jatkuu, mutta nopein kasvuvaihe on jo takana. Etenkin Euroopassa on merkkejä talouskasvun hidastumisesta.

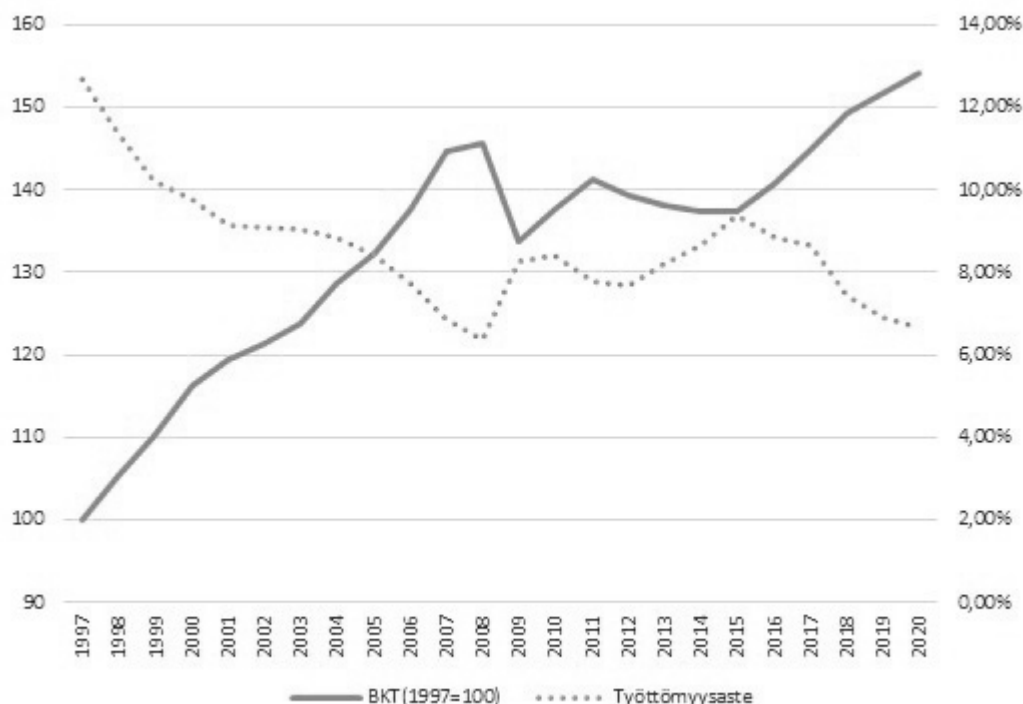
Vuonna 2018 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,0 %. Yritysten odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myynti-odotukset ovat kohentuneet. Vahvana jatkuva talouskasvu nostaa v. 2018 työllisten määrän 2,6 % edellisvuotta korkeammaksi. Työllisyyden kasvu jatkuu nopeana koko ennustejakson ajan ja työllisyysaste nousee 73 prosenttiin v. 2020.

Vuonna 2019 talouskasvu hidastuu 1,7 prosenttiin. Kovin investointivaihe on ohitettu. Merkittävien yksittäinen talouskasvua hidastava tekijä on rakennusinvestointien supistuminen. Yksityisten investointien kasvu jatkuu mittavien investointihankkeiden tukemana. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Metsäteollisuuden investoinnit näkyvät jo viennissä. Metsäteollisuuden suhteellisesti alhainen tuontipanosten osuus kohentaa nettoviennin kasvuvaikeutusta. Tuontia kasvattaa tuotantopanosten kysynnän lisäksi myös kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä.

Ansiotason nousu kiihtyy 2,6 prosenttiin v. 2019 sopimuskorotusten ajoitustekijöiden seurauksena, minkä johdosta inflaatio kiihtyy maltillisesti.

Kansantalouden kehitys

	2016*	2017*	2018**	2019**
BKT:n arvo, mrd. euroa	216,1	223,8	234,2	242,4
BKT, määrän muutos, %	2,5	2,8	3,0	1,7
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,9
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,7	72,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	0,4	0,7	1,1	1,4
Pitkä korko, 10 v, %	0,4	0,6	0,8	1,2

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2020

2.2. Julkisen talouden näkymät

Suomen talouden hyvä suhdannetilanne kohentaa julkista taloutta. Vuonna 2017 julkisen talouden alijäämä pieneni jälleen edellisvuodesta. Talouskasvu jatkuu kohtuullisena vielä lähivuosina, jolloin julkisen talouden rahoitusasema tasapainottuu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet myötävaikuttavat myös alijäämän pienenemiseen. Ensi vuosikymmenelle tultaessa talouskasvu hidastuu, ja julkisen talouden rahoitusaseman vahvistuminen pysähtyy.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen alenee alle 60 % rajan jo v. 2018. Nimellisesti julkinen talous kuitenkin velkaantuu edelleen. Noususuhdanteesta huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin hitaasti.

Talouden suotuisa suhdannevaihe peittää alleen julkisen talouden rakenteelliset ongelmat. Väestö ikääntyy ja se näkyy erityisesti kasvupaineena hoito- ja hoivamenoissa myös tulevaisuudessa. Julkisen talouden tulisi olla 2020-luvun alussa selkeästi ylijäämäinen, jotta se olisi kestäväällä pohjalla kohtaamaan väestön ikääntymisestä aiheutuvat paineet.

Valtionhallinto on julkisen talouden¹⁾ sektoreista alijäämäisin. Alijäämä kaventuu kuitenkin enustejaksolla verotulojen kasvun sekä maltillisen menokehityksen myötä. Paikallishallinnon rahoitusasemaa kohensi v. 2017 poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu, josta osa oli vaikutuk-

seltaan kertaluonteista. Paikallishallinnon alijäämä kasvaa jälleen v. 2018, mutta pienenee hiljalleen ennustejaksolla.

Vuonna 2021 osa paikallishallinnon tehtävistä siirtyy maakunnille maakunta- ja sote-uudistuksen myötä. Aloittava maakuntahallinto on alijäämäinen. Maakuntahallinnon alijäämä johtuu pitkälti sairaanhoitopiirien monista jo aikaisemmin päätetyistä toimitilainvestoinneista, jotka siirtyvät Maakuntien tilakeskukselle.

Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat selvästi ylijäämäisiä. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyttelee vajaassa prosentissa ennustejaksolla. Yhtäältä eläkemenot kasvavat ripeästi, mutta toisaalta suotuisa talouskehitys lisää eläkemaksutuloja ja korkojen nousu omaisuustuloja. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä. Työttömyysmenojen arvioidaan alenevan edelleen, ja työttömyysvakuutusmaksua oletetaan alennettavan ennustejaksolla. Maksun alentaminen pienentää sosiaaliturvarahastojen ylijäämän lähelle tasapainoa.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen alenee. Menoastetta alentavat hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet, sekä alenevat työttömyysmenot. Veroaste eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhde BKT:hen on alentunut verokevennysten ja kilpailukykysovimuksen johdosta. Veroaste pysyy suurin piirtein ennallaan lähivuosina.

Suomi noudattaa EU:n perussopimuksessa määriteltyä alijäämän ja julkisen velan kriteeriä. Suomen arvioidaan noudattavan myös vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevää osaa. EU-sääntöjen noudattamista kuvataan tarkemmin lokakuussa julkaistavassa syksyn 2019 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Jos talouskasvu osoittautuu ennustettua hitaammaksi, jäisi verotulojen kasvu ennustettua heikommaksi ja esimerkiksi suhdanneluonteiset työttömyysmenot kasvaisivat ennustettua nopeammin. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän yleistä talouskehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toinen riski liittyy julkisen talouden ehdollisten vastuiden huomattavaan kasvuun vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen. Vastuiden mittava laukeaminen voisi altistaa julkisen talouden vaikeuksiin julkisen velan ollessa jo valmiiksi korkealla tasolla.

---

¹⁾ Suomen julkinen talous koostuu valtionhallinnosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä lakisääteistä eläkevakuutusta hoitaviin työeläkerahastoihin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin. Vuodesta 2021 alkaen julkisen talouden rakenne muuttuu uusien maakuntien aloittaessa toimintansa. Tilastokeskus päättää maakuntahallinnon kansantalouden tilinpidon mukaisesta sektoriluokituksesta vasta myöhemmin. Valtiovarainministeriön syksyn julkisen talouden ennusteessa ja keskipitkän aikavälin arviossa maakuntahallinto on eriytetty omaksi sektorikseen.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2016	2017*	2018**	2019**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	43,3	42,2	42,1
Julkisyhteisöjen menot	55,9	54,0	52,6	51,9
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-1,7	-0,7	-0,7	-0,1
— Valtionhallinto	-2,7	-1,8	-1,5	-0,7
— Paikallishallinto	-0,4	-0,1	-0,5	-0,3
— Työeläkelaitokset	1,1	0,9	0,9	0,9
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	0,4	0,1
Perusjäämä	-1,5	-0,4	-0,6	0,0
Rakenteellinen jäämä	-0,5	-0,3	-1,1	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka	63,0	61,3	59,9	59,1
Valtionvelka ¹⁾	47,4	47,3	46,0	45,3

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tulo-ennusteiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään julkisen talouden suunnitelmaan**Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmaan ¹⁾**

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2018	2019
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2018	-0,6	-0,2
Valtio:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,2	-0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	0,1
Paikallishallinto:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2	0,1
Työeläkerahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1	0,1
Muut sosiaaliturvarahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2	0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2018	-0,7	-0,1

¹⁾ Pyöristyksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen finanssipolitiikka

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Sipilän hallitus on asettanut tavoitteeksi, että julkisen talouden velkaantuminen suhteessa BKT:hen tahtuu vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen loppuu v. 2021. Velkatavoitteen rinnalle ja konkretisoimiseksi hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemalle tavoitteet, jotka koskevat yhtäältä valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa hallituskaudella ja toisaalta julkisyhteisöjen yhteenlaskettua rakenteellista rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä. Jos tavoitteet saavutetaan, julkisyhteisöjen rahoitusaseman pitäisi lähes tasapainottua hallituskaudella.

Finanssipoliittisten tavoitteiden lisäksi hallitus on asettanut tavoitteeksi, että työllisyysaste nousee 72 prosenttiin ja työllisten määrä kasvaa 110 000 hengellä hallituskaudella. Työllisyyden lisäämiseen ja työttömyyden vähentämiseen tähtäävät toimet edistävät kasvua ja vahvistavat julkista taloutta.

Finanssipolitiikan tavoitteet

Hallitus on päättänyt seuraavista vaalikauden nimellisistä rahoitusasematavoitteistaan:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen.
- paikallishallinnon alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen.
- työeläkerahastojen ylijäämä n. 1 % suhteessa BKT:seen.
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema n. 0 % suhteessa BKT:seen.

EU-lainsäädännön mukaan julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (MTO), jota arvioidaan kahden pilarin – rakenteellinen jäämä ja menosääntö – avulla.

Keväällä 2013 vakausohjelmassa asetettu ja keväällä 2016 vahvistettu keskipitkän aikavälin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle, -0,5 % suhteessa BKT:seen, on ennallaan. Hallitus tavoittelee MTO:n saavuttamista viimeistään v. 2019. Keskeisessä asemassa on kilpailukykysovimus ja työllisyyttä vahvistavat toimet sekä näitä tarvittaessa täydentävät toimet, joilla varmistetaan, että hallituksen toimien julkista taloutta kohentavat vaikutukset toteutuvat hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetetussa mitassa. Lisäksi julkisen talouden hoitoon kohdistuvat uudistukset kohentavat julkisen talouden tilaa.

Suomelle myönnettiin keväällä 2017 vakaus- ja kasvusopimukseen sisältyvää rakenneuudistus- ja investointilausekkeen mukaista joustoa yhteensä 0,6 % suhteessa BKT:hen julkisen talouden kestävyyyttä tukevien uudistusten ja EU:n yhteisrahoitteisten investointihankkeiden toimeenpanon vuoksi.

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Hallituksen talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden saavuttamista helpottaa hyvä suhdannetilanne. Suomen talous elää jo kolmatta vuotta peräkkäin jatkunutta vahvaa nousukautta. Työllisyyden kasvu on ollut erittäin nopeaa. Näyttää siltä, että hallitusohjelman mukaiset työllisyyttä koskevat tavoitteet toteutuvat. Työllisyysaste nousee 72 prosenttiin v. 2019 ja työllisten määrä kasvaa yli 110 000 hengellä hallituskaudella. Nopea työllisyyden kasvu on kasvattanut verotuloja ja työttömyyden aleneminen pienentänyt työttömyysmenoja.

Hallituskaudelle asetetut tavoitteet ovat välietappeja kohti kestäväää talouskasvua ja julkisen talouden rahoitusta. Julkisen talouden todellista tilaa arvioitaessa on katse kohdistettava pidemmälle aikavälille suhdanteiden yli. Julkisen talouden on kestettävä tulevat taantumien, tiedossa olevat menopaineet ja mahdolliset ikävät yllätykset ilman, että velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvaa hallitsemattomasti. Hallituksen talouspolitiikan päätavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus.

Julkisen talouden rahoitus ei viime vuosien kohenemisesta huolimatta lepää kestäväällä pohjalla. Väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja, vähentää työikäisen väestön määrää ja heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Tulevaisuudessa yhä pienempi joukko väestöstä rahoittaa julkiset palvelut ja etuudet. Julkisten menojen kasvu jatkuu nopeana, mutta julkisen talouden tulojen kasvu jää talouskasvun hidastuessa menojen kasvua hitaammaksi. Talouskasvun ennakoidaan asettuvan pitkällä aikavälillä 1—1,5 prosentin haarukkaan.

Julkisen talouden puskurit tulevien taantumien ja ikävien yllätysten varalle ovat myös selvästi aiempaa ohuempia. Julkisen talouden velkasuhteen eli velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan olevan v. 2019 edelleen yli 26 prosenttiyksikköä korkeampi kuin ennen finanssikriisin alkua v. 2008. Julkisen talouden toipuminen syvästä taantumasta kestää pitkään ja edellyttää budjettikurin noudattamista talouden hyvinä aikoina sekä pitkäjänteistä työtä julkisen talouden vahvistamiseksi ja talouskasvun edellytysten parantamiseksi.

Hallituksen talouspolitiikan kulmakivenä on kestävyysvajeen umpeen kurominen. Kestävyysvajeen mittaluokaksi arvioitiin hallituskauden alussa n. 10 mrd. euroa vuoden 2019 tasolla. Julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan julkista taloutta välittömästi kohentavien toimin, kasvua ja työllisyyttä tukevin toimin sekä julkista taloutta vahvistavilla uudistuksilla.

Hallitusohjelman mukaiset välittömät sopeuttamistoimet on kirjattu valtiontalouden kehyksiin ja ne sisältyvät vuoden 2019 osalta talousarvioesitykseen. Välittömien sopeutustoimien myötä 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta on koossa n. 4 mrd. euroa, joskin kuntien päätöksistä riippuvaisten toimenpiteiden vaikutukseen sekä eräiden toimenpiteiden vaikuttavuusarvioihin liittyy epävarmuutta. Hallitus on päättänyt jatkaa maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua siten, että uudistus astuu voimaan vuoden 2021 alussa. Maakunta- ja sote-uudistus sekä muut toimet julkisen hallinnon uudistamiseksi voivat onnistuessaan vahvistaa julkista taloutta 4 mrd. eurolla pitkällä aikavälillä.

Hallitus on tukenut talouden ja työllisyyden kestäväää kasvua rakenteellisin uudistuksin. Työvoiman kysyntää on pyritty lisäämään v. 2017 voimaan astuneella kilpailukyky sopimuksella, jonka syntymistä hallitus edesauttoi veroratkaisuin. Sopimus alensi työn teettämisen kustannuksia ja paransi suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Työn tarjontaa on puolestaan vahvistettu mm. purkamalla kannustinloukkuja, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta sekä uudistamalla työttömyysturvajärjestelmää ja työvoimapalveluja. Samalla hallitus on pitänyt kiinni hallitusohjelman linjauksesta, jonka mukaan palkansaajien verotus ei kiristy.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Julkisen talouden alijäämä oli 0,7 % suhteessa BKT:hen v. 2017. Valtiovarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan alijäämä on 0,7 % suhteessa BKT:hen myös v. 2018. Vuonna 2019 julkinen talouden rahoitusasema on lievästi alijäämäinen, 0,1 % suhteessa BKT:hen. Näin ollen Suomi täyttää alijäämää koskevan kriteerin.

Komissio totesi keväällä 2018 Suomen täyttävän velkakriteerin. Vaikka julkisen talouden velkasuhde ylitti 60 prosentin rajan v. 2017, komissio arvioi velkasuhteen laskevan ja lähestyvän 60 prosentin rajaa vaaditulla nopeudella. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan velkasuhde laskee alle 60 prosenttiin v. 2018 ja on 59,1 % v. 2019. Näin ollen velkakriteeri täyttyy myös jatkossa.

Komissio arvioi keväällä myös, että Suomi täytti vakauserä- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan vaatimukset v. 2017. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomi noudattaa lähivuosina vakauserä- ja kasvusopimuksen vaatimuksia ja tavoittaa keskipitkän aikavälin tavoitteen suunnitellusti v. 2019. Asiaa käsitellään tarkemmin lokakuussa hyväksyttävässä EU:lle toimitettavassa vuoden 2019 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

Viimeaikaisen vahvan talouskasvun siivittämänä hallituksen asettama tavoite velkasuhteen taitumisesta v. 2019 saavutetaan. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä v. 2021 eli nimellisesti velkaantuminen jatkuu vielä v. 2021.

Myös hallituksen julkiselle taloudelle vuoteen 2019 asettamat julkisen talouden sektorikohtaiset rahoitusasematavoitteet pitkälti saavutetaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen valossa. Paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot saavuttavat niille asetetut tavoitteet ja myös valtionhallinto yltää likimain sille asetettuun tavoitteeseen.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Tuloarviot osastoittain vuosina 2017—2019¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2017 tilinpäätös milj. €	v. 2018 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2019 esitys milj. €	Muutos 2018—2019	
					milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	43 107	44 012	45 816	1 804	4
12.	Sekalaiset tulot	5 533	5 540	5 826	287	5
13.	Korkotulot, osakkeiden myynti- tulot ja voiton tuloutukset	2 135	2 769	2 213	-557	-20
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	566	413	65	-348	-84
	Yhteensä	51 341	52 734	53 920	1 186	2
15.03.01	Nettolainanotto ja velan- hallinta	3 084	3 080	1 427	-1 653	-54
	Yhteensä	54 425	55 814	55 347	-467	-1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 53,9 mrd. euroa v. 2019. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 45,8 mrd. euroa (85 %). Valtion verotulojen arvioidaan lisääntyvän 3,7 % v. 2019 eli 1,6 mrd. euroa vuodelle 2018 budjetoituun nähden (talousarvio ml. I lisätalousarvio).

Korkeasuhdanteen ennakoidaan edelleen jatkuvan v. 2019 vaikka talouskasvu jääkin selvästi hitaammaksi verrattuna edellisenä vuotena koettuun suhdannehuippuun. Kokonaistuotannon kasvu heikkenee 1,7 prosenttiin, mihin vaikuttaa sekä kotimaisen kysynnän että viennin kasvun hidastuminen. Työllisyystilanne kohenee edelleen, joskin edellisvuotta vaimeammin. Kuluttajien luottamuksen oletetaan säilyvän tavanomaista korkeammalla tasolla mikä yhdessä työllisyyden paraneamisen kanssa tukee kulutuskysyntää. Viennin kehitys vastaa vientimarkkinoiden kasvua. Maailmantalouden ja sen myötä viennin kehitystä varjostaa kuitenkin riski kauppasodan laajenemisesta.

Vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen arvioidaan kasvavan n. 1,8 mrd. euroa ja tulot ilman lainanottoa lisääntyvät vastaavasti 1 186 milj. euroa. Talousarvioesityksessä lainanottotarve on n. 1,4 mrd. euroa. Vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa varsinaisten tulojen arviota korotettiin nettomääräisesti yhteensä 1,7 mrd. euroa, josta valtion myöntämien vientiluottojen ennaikaisen takaisinmaksun osuus oli 1,4 mrd. euroa. Vientiluottoja koskeva järjestely pienentää valtion myöntämiin lainoihin liittyviä lyhennyksiä hieman yli 300 milj. eurolla v. 2019 edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2005—2019. Vuodesta 2016 alkanut talouskasvun elpyminen on vauhdittanut verotulojen kasvua. Yksittäisten verolajien tuotto on kuitenkin kehittynyt hyvin eri tavoin. Arvonlisävero muo-

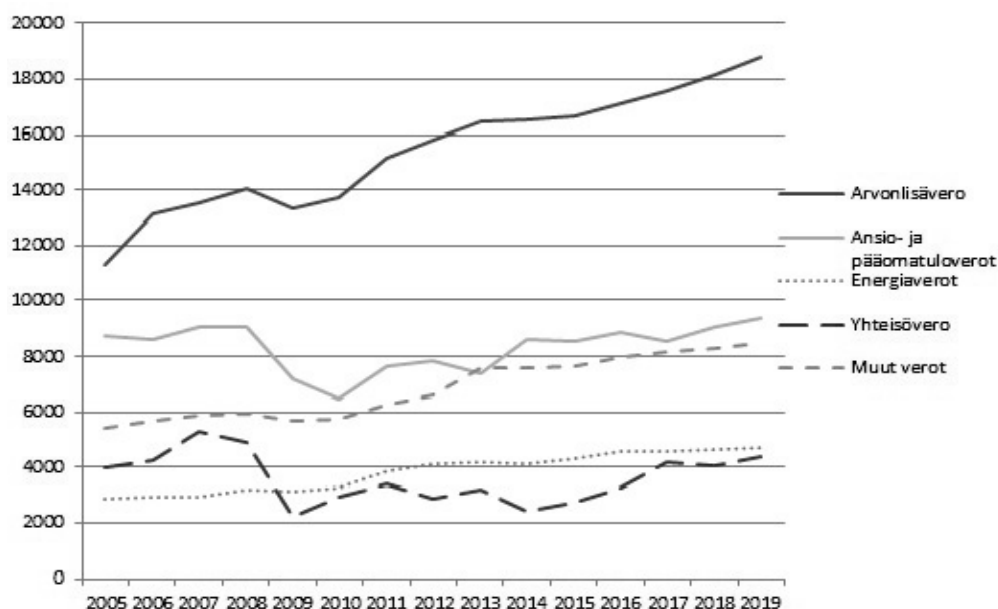
dostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella, ja se onkin kasvanut viime vuosina verrattain vakaasti.

Hallituksen veropolitiikan tavoitteena on ollut pyrkimys hillitä työn verotuksen kiristymistä. Tähän liittyen ansiotulojen verotukseen on tehty vuosittain indeksitarkistukset, jotta verotus ei kiristyisi yleisen ansiotason nousun vuoksi. Ansio- ja pääomatulojen verokertymää on pienentänyt hallituskauden aikana toteutetut verokevennykset. Korkeasuhdanteessa ansio- ja pääomatuloveron tuottoa lisää työllisyyden koheneminen ja pääomatulojen kasvu.

Työn verotukseen kohdistuvien kevennysten vastapainoksi eräitä välillisiä veroja kuten alkoholi-, tupakka- ja energiaveroja on puolestaan kiristetty. Näiden verojen tapauksessa veropohja on kehittynyt verrattain hitaasti. Esim. energiaveron tapauksessa energiatehokkuuden lisääntyminen vaimentaa veronkorotusten vaikutusta kertymään pidemmällä aikavälillä.

Yhteisöverolle on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut ja nykyisen korkeasuhdanteen aikana yhteisöveron tuotto onkin kasvanut tuntuvasti. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2019 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman veropolitiikka tähtää kasvun, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamiseen. Hallitusohjelman mukaiset verotuksen kärkitavoitteet vaalikaudella ovat:

- Verotus kannustaa tekemään työtä, yrittämään, työllistämään, ottamaan riskiä, omistamaan, investoimaan ja sijoittamaan Suomessa. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana.
- Verotus on ennakoitavaa ja johdonmukaista. Verotuksen yleislinjasta sovitaan vaalikauden alussa ja vältetään epävarmuutta aiheuttavia linjanmuutoksia vaalikauden aikana.
- Verotuksen keventämisen painopiste on pieni- ja keskituloisissa. Kannustinloukkuja puretaan. Palkkatulojen verotus ei millään tulotasolla kiristy.
- Verotusta kehitetään niin, että yrittäminen, omistaminen ja investoiminen ovat nykyistä kannattavampaa. Verotuksen rakenne tukee Suomen kilpailukykyä ja hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.
- Verotuksen peruseriaate on laaja veropohja, matalat verokannat. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen veronkierron estämiseksi.
- Verotusmenettelyt ovat asiakaslähtöisiä ottaen huomioon verotuksen johdonmukaisuuden, ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden sekä tietojen saannin.

Muutokset vuonna 2019

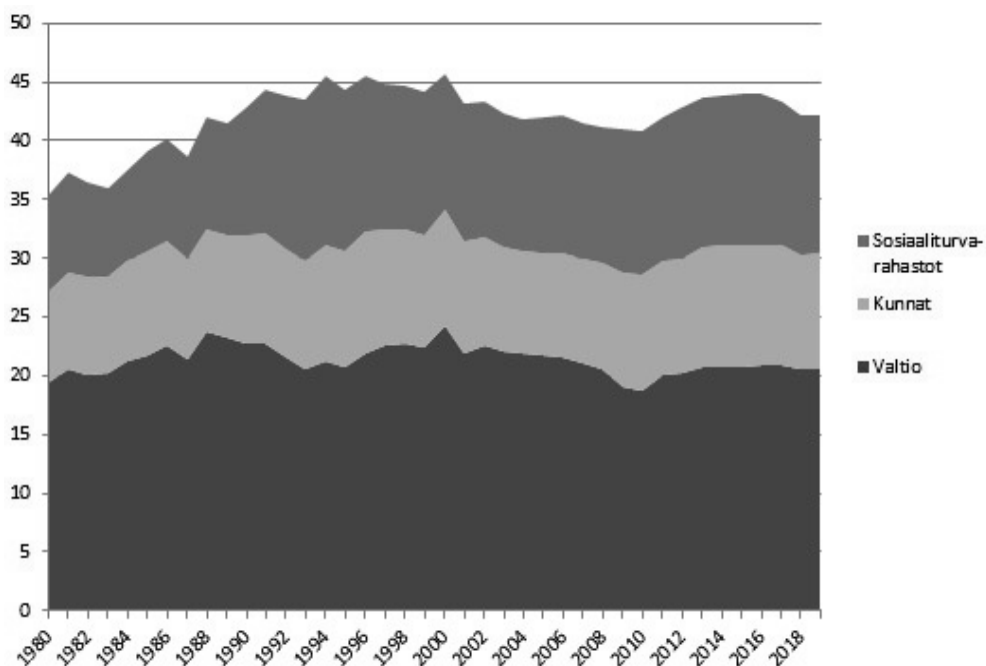
Suurin osa hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu v. 2016—2018. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet työn verotuksen keventäminen ja toisaalta valmisteverotuksen ja kiinteistöverotuksen kiristäminen. Vuonna 2019 jatketaan hallitusohjelman mukaisia asteittain voimaan tulevia muutoksia: tupakkaveron korottamista, autoverotuksen keventämistä sekä asuntolainan korkovähennyksen supistamista. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasolla.

Vuonna 2019 ansiotuloverotusta kevennetään pieni- ja keskituloisia painottaen. Työasuntovähennyksen enimmäismäärää korotetaan niin, että se tukee paremmin työn perässä muuttamista. Vapaaehtoistyöntekijöille maksettavien kilometrikorvausten verovapautta laajennetaan. Ns. solidaarisuusveron alarajan alentamista jatketaan. Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitusta kiristetään, kun Suomi panee täytäntöön EU:n veronkiertodirektiivin.

Valmisteverotusta kiristetään ansiotuloverotuksen keventämisestä seuraavien verotuottomenehtysten kompensoimiseksi. Alkoholi- ja virvoitusjuomaveroa korotetaan. Lämmityspolttoaineiden verotusta muutetaan siten, että polttoaineen hiilidioksidiveron laskentaperusteissa otetaan huomioon polttoaineen keskimääräiset elinkaari päästöt. Lisäksi turpeen veroa nostetaan sekä yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon verotukea muutetaan niin, että hiilidioksidiveron puolitus korvataan energiasisältöveron alennuksella. Väylämaksun puolituksen voimassaoloa jatketaan. Ajo-neuvoveroa alennetaan vuoden 2020 alun jälkeen alkavilta veropäiviltä, mikä vähentää veron kertymää jo v. 2019.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2019 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Verokertymiin vaikuttaa veroperustemuutosten lisäksi veropohjan kehitys, joka on puolestaan riippuvainen kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Tuloarvioiden perustana käytetyt veropohjan kehitysarviot (oheinen taulukko) on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevassa Taloudellisessa katsauksessa esitetyistä ennusteista.

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2016	2017	2018	2019
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	1,5	2,3	3,5	3,3
— palkkatulot	1,7	2,3	4,2	3,5
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,8	0,4	1,0	2,4
— pääomatulot	-1,8	7,7	6,3	4,2

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2016	2017	2018	2019
Ansiotasoindeksi	0,9	0,3	1,8	2,6
Toimintaylijäämä	6,3	13,2	9,0	5,2
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	1,6	1,6	3,3	2,9
Arvonlisäveron pohja	3,0	1,9	3,8	2,6
Bensiinin kulutus	-1,4	-0,2	-2,5	-1,5
Dieselöljyn kulutus	1,6	4,8	-0,5	0,5
Sähkön kulutus	2,0	1,4	3,0	0,5
Verollisen alkoholin kulutus	0,1	-1,2	0,8	0,1
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	115 300	116 300	123 700	126 900
Kuluttajahintaindeksi	0,4	0,7	1,1	1,4

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Talousarvioesityksen verotuloarvio pohjautuu valtiovarainministeriön talousennusteeseen ja sen mukaiseen arvioon veropohjien kehityksestä. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän makrokehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toteutuneen kehityksen perusteella arvioidaan, että talouskasvun hidastuminen prosenttiyksiköllä heikentäisi valtion rahoitusasemaa n. 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Tästä valtaosa perustuu verotulojen heikkenemiseen. Vuoden 2019 kokonaistuotannon tasoon suhteutettuna prosenttiyksikön muutos talouskasvussa vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan 0,7 mrd. euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty arvioita eräiden verolajien tuoton herkkyydestä veropohjassa tapahtuviin muutoksiin.

Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä (www.vm.fi).

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäera	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	424 (ml. maksut), josta valtio 126
	Eläketulot	1%-yks.	135, josta valtio 35
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	38
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	61, josta valtio 42
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	126
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	6

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	14
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	10

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritetty 184 kappaletta. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääristä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Vuonna 2019 verotukien kokonaismääräksi arvioidaan n. 28,5 mrd. euroa, josta 18 mrd. euroa kohdistuu valtion verotuloihin. Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisääisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Verotukia ja niiden vaikutuksia verotuottoihin on käsitelty verolajeittain tuloarviomomenttien selvitysosassa.

Vuonna 2019 verotukien euromäärää pienentää asuntolainan korkovähennyksen supistuminen, taksien autoverotuen pieneminen sekä yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon hiilidioksidiveron puolituksen korvaaminen energiasisältöveron alennuksella. Verotukien euromäärää kasvat-
taa työtulovähennyksen, valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennysten sekä työasuntovä-
hennyksen korottaminen.

4.5. Muiden tulojen arviot

	2017 tilinpäätös	2018 arvio	2019 esitys	2018—2019 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	5 533	5 540	5 826	5
— siirto valtion eläkerahastosta	1 827	1 866	1 904	2
— EU-tulot	1 137	1 090	1 234	13
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM, OKM, MMM)	1 060	1 087	1 100	1
— siirto valtion asuntorahastosta	27	12	5	-56
— muut	1 483	1 485	1 582	7

	2017 tilinpäätös	2018 arvio	2019 esitys	2018—2019 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	2 135	2 769	2 213	-20
— korkotulot	87	95	44	-54
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 746	2 404	1 883	-22
— osuus Suomen Pankin voitosta	91	90	100	11
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	211	180	186	3

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2019 arvioidaan 5 826 milj. euroa eli 287 milj. euroa vuodelle 2018 budjetoitua enemmän. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 1 904 milj. euron suuruinen tuloutus.

Euroopan unionilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 1 234 milj. euroa, josta suurimmat erät koostuvat maatalouden ja maaseudun kehittämisen tuista sekä rakennepoliittisesta tuesta. Maaseudun kehittämiseen liittyvät tuet lähes kaksinkertaistuvat vuodelle 2018 budjetoituun verrattuna. Kokonaisuutena EU:lta saatavien tulojen arvioidaan kasvavan kuitenkin vain hieman.

Sekalaisiin tuloihin kirjataan myös rahapelitoiminnan voittovaroista opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet, joiden yhteissumman ennakoidaan yltävän 1 100 milj. euroon v. 2019.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia arvioidaan kertyvän 2 213 milj. euroa, mikä on 557 milj. euroa vuodelle 2018 budjetoitua vähemmän. Tulojen aleneminen selittyy suurelta osin sillä, että osakemyyntien oletetaan jäävän edellisvuotista vähäisemmiksi. Tähän vaikuttaa hallituksen määräämiseksi tarkoittamien ns. kärkihankkeiden rahoituksen päättyminen. Hallituskauden alussa sovitun mukaisesti kärkihankkeita on rahoitettu omaisuustuloilla, minkä vuoksi osinko- ja osakkeiden myyntitulot budjetoitiin v. 2018 poikkeuksellisen korkealle tasolle.

Myös valtion saamat korkotulot supistuvat. Valtion korkotulot kertyvät valtion myöntämien lainojen sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnan koroista. Alhaisen korkotason vuoksi valtion kassareserveistä saatava tuotto jää vähäiseksi. Lisäksi vuodelle 2018 ajoittunut valtion myöntämien vientiluottojen ennenaikainen takaisinmaksu pienentää korkotuloa.

Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Vuodelle 2019 on oletettu tuloutukseksi 100 milj. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 186 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 101 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 85 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 55,3 mrd. euroa, mikä on n. 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Verrattuna vuodelle 2018 budjetoituun (lisätalousarvio mukaan lukien) määrärahataso alenee n. 0,8 mrd. eurolla. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat alenevat vajaat 2 % vuoden 2018 talousarviosta ja n. 2,5 % vuodelle 2018 budjetoidusta huomioiden kuluvan vuoden lisätalousarvio, jossa määrärahoja on lisätty.

Menotasoa alentavat määräaikaisten kärkihankkeiden päättyminen, hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset sopeutustoimet sekä parantuneen työllisyystilanteen seurauksena pienentyneet työttömyysturvamenot. Menotasoa nostavat mm. laki- ja sopimusperusteiset korotukset kuten keväällä sovitun valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset sekä eräät automaattitekijät kuten ikäsidonnaisten valtion eläkemenojen kasvu.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2017—2019¹⁾

Tunnus	Pääloukka	v. 2017 tilinpäätös	v. 2018 varsinainen talousarvio	v. 2019 esitys	Muutos 2018—2019	
		milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	%
21.	Eduskunta	174	125	124	-0	-0
22.	Tasavallan presidentti	9	19	20	1	5
23.	Valtioneuvoston kanslia	218	210	266	55	26
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 077	1 103	1 122	19	2
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	915	941	976	35	4
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 565	1 476	1 452	-24	-2
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 767	2 872	3 138	266	9
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 029	17 220	17 497	277	2
29.	Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	6 672	6 605	6 404	-201	-3
30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 636	2 606	2 574	-32	-1
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	3 192	3 388	2 858	-530	-16
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 948	2 822	2 532	-290	-10
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	14 313	15 009	15 003	-6	-0
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	196	184	199	15	8
36.	Valtionvelan korot	1 331	1 232	1 180	-51	-4
Yhteensä		55 042	55 814	55 347	-467	-1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmassa vuosien 2019—2022 menokehys muutettiin vuoden 2019 hinta- ja kustannustasoon. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta kehysmenojen hintakorjausta alennetaan nettomääräisesti yhteensä 115 milj. eurolla.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2019
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2018:	
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut, EU-jäsenmaksu)	-40,9
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot	-43,3
Muut kehykseen kuuluvat menot	-31,2
Yhteensä	-115,4

Vuoden 2019 kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka laskevat vuoden 2019 kehystasoa n. 55 milj. euroa. Rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2018	2019
Eri momentteja	Tarkistuksia kilpailukyky sopimuksen vaikutuksiin (toimintamenot ja momentti 33.30.60)		-6,9
24.30.66	Kehitysyhteistyön yhteishankkeet.		
	Läpivirtauserä, vastaavat tulot momentilla 12.24.99		6,7
25.50.20	Maakuntavaalimenojen siirtyminen vuodesta 2018 vuoteen 2019	-7,0	7,0
31.10.35	Länsimetron ajoitusmuutos		-43,0
31.10.36	Raitiotiehankkeiden ajoitusmuutokset		-9,5
32.60.41	Ajoitusmuutos LNG-terminaalien investointituen maksatuksissa	-6,6	6,6
33.10.54,	Vähimmäismääräisen sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto vähentää kehyksen ulkopuolisia asumistuki- ja perustoimeentulotukimenoja.		3,7
33.10.57	Tarkistus oppimateriaalilisän vaikutuksiin. Lisä ei vähennä toimeentulotukea, joten kehyksen ulkopuoliset toimeentulotukimenot kasvavat.		-1,5
33.10.57,	Kuntoutusraha nuoren osallistumistulona vähentää kehyksen ulkopuolisia toimeentulotuki- ja työttömyysturvamenoja.		3,0
33.20.52			

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2018	2019
33.10.54,	Kertaluonteisen eläketuen johdosta kehyksen ulkopuoliset		
33.10.57,	työttömyysturva-, asumistuki- ja toimeentulotukimenot		
33.20.52	vähenevät.		5,3
33.20.50	Kehykseen luettava valtionosuus vuorottelukorvauksesta (ennen 33.20.56) siirretään momenttirakenteen muutoksen vuoksi kehyksen ulkopuoliselle momentille 33.20.50 (Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta). Rakennekorjaus kehykseen kuuluvien ja sen ulkopuolisten menojen välillä		-26,0
	Yhteensä	-13,6	-54,5

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2019 kehystaso on 44 408 milj. euroa sisältäen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarviesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 44 001 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2019 jakamaton varaus on 107 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2019 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan 11,3 mrd. euroa, joka on n. 400 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle 2018 on budjetoitu (ml. lisätalousarvio). Kehysten ulkopuolisten menojen väheneminen johtuu etenkin suhdanneluonteisten menojen sekä finanssisijoitusmenojen alenemisesta. Myös arvonlisäveromeneihin varatut määrärahat alenevat, sen sijaan veroperustemuutosten kompensoinnit kunnille kasvavat vuodesta 2018.

Suhdanneluonteisten menojen arvioidaan olevan n. 4,7 mrd. euroa v. 2019, alentuen nettomääräisesti 258 milj. eurolla vuodesta 2018. Parantunut työllisyystilanne vaikuttaa menoihin merkittävästi alentavasti etenkin ansioperusteisen työttömyysturvaetuuden osalta. Lisäksi arviota palkkatukien käytöstä työttömyysturvamenoista on alennettu. Työttömyysturvamenoja toisaalta nostaa päätetyt parannukset yrittäjien perheenjäsenten työttömyysturvaan sekä työn vastaanottamisen kannustimien parantamiseen varatut määrärahat. Asumistukimenot kasvavat edelleen. Menojen kasvua selittää mm. se, että valtaosa opiskelijoista siirtyi opintotuen asumislisältä yleisen asumistuen piiriin elokuussa 2017.

Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille kasvavat yli 220 milj. eurolla verrattuna vuoteen 2018, jota selittää talousarvioesitykseen sisältyvät veroperustemuutokset.

Finanssisijoitusmenot alenevat n. 266 milj. eurolla vuodesta 2018 valtion kertaluonteisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen pääomituksen loppuessa sekä vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa tehtyjen kertaluonteisten finanssisijoitusten poistuessa.

Valtionvelan korkomenot ovat arviolta 1,2 mrd. euroa alentuen n. 50 milj. eurolla vuodelle 2018 budjetoidusta.

Arvonlisäveromenoja ehdotetaan 1,2 mrd. euroa v. 2019, jossa on selvää alenemista vuodesta 2018 johtuen etenkin liikenne- ja viestintäministeriön sekä puolustusministeriön hallinnonalojen arvonlisäveromenoarvioiden tarkentumisista alaspäin.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2019 esitys
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva	4 690
Veronkevennysten kompensatiot kunnille	1 011
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 143
Veikkaus Oy:n tuloutusta vastaavat menot	1 026
Korkomenot	1 180
Finanssisijoitukset	320
Tekniset läpivirtauserät	295
Arvonlisäveromäärärahat	1 161
Siirto valtion tv- ja radiorahastoon	519
Yhteensä	11 346

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Hallituskauden kärkihankkeet

Hallitus päätti hallitusohjelmassa 1,6 mrd. euron kertaluonteisista määräaikaista panostuksista kärkihankkeisiin ja korjausvelan pienentämiseen v. 2016—2018. Kärkihankkeiden päätyminen v. 2019 alentaa menotasoa vuoteen 2018 verrattuna reilulla 700 milj. eurolla.

Maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät valmistelut

Maakunta- ja sote-uudistuksen voimaantulo siirtyy vuoden 2021 alkuun. Hallituksen tavoitteena on, että maakuntavaalit pidetään toukokuussa 2019 ja maakuntavaltuustot aloittaisivat toimintansa saman vuoden elokuussa. Maakunnat perustettaisiin kuitenkin heti lakien voimaantulon jälkeen, ja maakunnan väliaikaishallinto johtaisi maakuntien hallinnon ja toiminnan valmistelua siihen asti, kunnes vaaleilla valittu maakuntavaltuusto aloittaa toimikautensa. Uudistuksen siirtymisellä ei ole merkittäviä vaikutuksia vuoden 2019 talousarvioesitykseen. Maakuntavaalien siirtymisen vuoksi vaalimenoihin ehdotetaan 7 milj. euron lisäystä ja samalla vuoden 2018 määrärahatarve alenee. Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) perustamisen siirtyminen vuoteen

2021 siirtää viraston johdon palkkaukseen tarvittavan rahoituksen, yhteensä 0,4 milj. euroa, vuodesta 2019 vuoteen 2020. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon uudistus siirtyy myös vuoteen 2021. Talousarvioesityksessä ehdotetaan edellisen johdosta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön v. 2019—2020 tapahtuvaan toiminnan laajenemisen valmisteluun yhteensä 3 milj. euron määrärahaa. Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen ehdotetaan yhteensä 211 milj. euroa. Määrärahatarvetta vähentää maakuntavaltuustojen toimikauden aloituksen myöhentyminen. Valmisteluvaiheen rahoitusta tullaan tarkastelemaan kokonaisuutena vuosia 2020—2023 koskevan julkisen talouden suunnitelman ja siihen sisältyvän ns. teknisen kehyksen valmistelun yhteydessä. Tällöin vuoden 2020 rahoitustasossa on mahdollista huomioida uudistuksen siirtymisestä aiheutuvat lisäkustannukset sekä rahoituksen mahdollinen etupainotteisuus.

Turvapaikanhakijoihin liittyvät menot

Turvapaikanhakijoihin liittyvät menot supistuvat vuodesta 2018 25 milj. eurolla. Uusia turvapaikkahakemuksia ennakoidaan vuodelle 2019 n. 4 000 kappaletta. Myönteisten päätösten saavien osuudeksi arvioidaan 41 %. Kielteiset päätökset ovat johtaneet pääsääntöisesti uusintahakuun. Resursseja on lisätty päätösten käsittelyyn oikeusministeriön hallinnonalalla. Vastaanottokeskuksissa olevien määrän ennakoidaan supistuvan v. 2019 11 800 henkilöstä 10 500 henkilöön.

Hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet vuonna 2019

Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset. Useiden kuten esimerkiksi perusväylänpitoon, erikoissairaanhoidon alueelliseen keskittämiseen ja toimintamenoihin tehtyjen toimien säästövaikutus kasvaa v. 2019. Hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten sopeutustoimien vaikutuksena valtion menot alenevat n. 0,3 mrd. eurolla vuodesta 2018. Lisäksi indeksikorotusten tekemättä jättämisellä on budjetin tasapainoa parantava vaikutus.

Toimintamenoihin kohdistuvat säästöt

Valtionhallinnon toimintamenoihin vaikuttaa useat toimintamenoihin kohdistetut säästöt. Hallitusohjelman mukainen toimintameno säästö kasvaa 30 milj. eurolla v. 2019. Muita nykyisen hallituksen päättämiä toimintameno säästöjä on esimerkiksi hankintaprosessin tehostaminen, johon liittyvä säästö myös kasvaa v. 2019. Lisäksi toimintamenoihin kohdistuu edellisen vaalikauden perintönä vuosittainen 0,5 prosentin tuottavuussäästö, jonka säästöä kasvattava vaikutus v. 2019 on n. 20 milj. euroa. Vuonna 2016 sovittu kilpailukyky sopimus vaikuttaa hallinnon toimintamenoihin alentavasti työajan pidentämisen sekä sosiaaliturvamaksu muutosten johdosta.

Luvussa 7 Hallinnon kehittäminen tarkastellaan myös toimintamenoihin vaikuttavia tekijöitä mm. valtion uutta virka- ja työehtosopimusta sekä valtion eläkemaksurakenteen muutosta.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 265,6 milj. euroa, joka on 55 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahalisäys johdetaan pääosin Suomen EU-puheenjohtajakaudesta.

Suomi toimii Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajamaana 1.7.—31.12.2019. Valtioneuvoston kanslia johtaa puheenjohtajuuskauden valmisteluja ja huolehtii sen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvien asioiden yhteensovittamisesta. Tähän tarkoitukseen ehdotetaan keskitettyä 60 milj. euron määrärahaa vuodelle 2019. EU-puheenjohtajuuskauden kokonaismenoihin on varauduttu v. 2018—2020 yhteensä 70 milj. eurolla. Tämän lisäksi eduskunnan pääluokkaan sisältyy määrärahaa puheenjohtajuuskauden menoihin sekä sisäministeriön pääluokkaan määrärahat poliisitoimen ja rajavartiolaitoksen puheenjohtajuuskauden turvallisuusmenoihin.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan n. 125 milj. euroa. Tästä saamelaisia koskevan totuus- ja sovintoprosessiin ehdotetaan 1,5 milj. euroa. Menot aiheutuvat saamelaisten totuus- ja sovintokomissio -työstä sekä totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä. Lisäksi valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan määrärahasiirtoja valtioneuvoston yhteisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen sekä lisäystä Merikasarmin peruskorjaukseen ja muihin toimitilamenoihin.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan ehdotetaan 0,7 milj. euroa v. 2019. Toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle ehdotetaan 1,14 milj. euroa, missä on lisäystä 0,37 milj. euroa vuoteen 2018 nähden.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,1 mrd. euroa. Kasvua vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on 19 milj. euroa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 65 %, kriisinhallinnan 6 % ja muiden menojen 7 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 225 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Toiminnalliset painopisteet ovat arktiset alueet, Itämeren turvallisuus, Suomen ja Ruotsin yhteistyön vahvistaminen, transatlanttinen yhteistyö ja rauhanvälitys. Vuonna 2019 toiminnassa painottuu Suomen EU-puheenjohtajuus loppuvuodesta 2019. Lisäksi Suomi toimii Arktisen neuvoston puheenjohtajana v. 2017—2019 ja Euroopan neuvoston puheenjohtajana v. 2018—2019.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 51,2 milj. euroa, joka on 6,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 15,4 milj. euroa, johon sisältyy 0,5 milj. euron osuus rauhanvälittämiseen. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2019 olevan enimmillään n. 500 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2019 n. 120 asiantuntijaa.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,0 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan v. 2019 olevan 0,41 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 584 milj. euroa sekä 416 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2019 jälkeisille vuosille. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin 130 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusavustuksiin ehdotetaan 76 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 3,4 milj. euroa. Määrärahalla edistetään Suomen kansallisia tavoitteita alueellisessa yhteistyössä ja vahvistetaan Suomen asemaa arktisena toimijana rahoittamalla Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta tukevia hankkeita.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 976 milj. euroa. Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 37 milj. euroa suurempi kuin v. 2018. Kasvu johtuu mm. palkkojen tarkistuksista ja WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatuksista. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja hallinnon osuus on 15 %, tuomioistuinten ja oikeusavun 43 %, ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan 10 %, syyttäjien 5 %, rangaistusten täytäntöönpanon 23 % ja vaalimenojen 4 %.

Oikeusturva

Oikeusturvaa kehitetään ja sopeutetaan kiristyyviin talouden reunaehtoihin oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektoreiden keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa.

Käräjäoikeuksia on 20 vuoden 2019 alusta lukien, eli määrä vähenee nykyisestä 27:stä. Uudistuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja hyödyntää samalla tuomarien osaamista aiempaa monipuolisemmin.

Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitus keskittää Manner-Suomessa kahdeksaan käräjäoikeuteen vuoden 2019 aikana.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle oikeusaputoimistojen yhteyteen. Talous- ja velkaneuvontaan ja ylivelkaantuneiden aseman parantamiseen kohdistetaan oikeusaputoimistoille 12,7 milj. euroa. Lisäksi ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi kohdistetaan tuomioistuimille ja ulosottolaitokselle yhteensä 3 milj. euron lisämääräraha.

Rikollisuuden torjunta

Tavoitteena on, että rikosvastuu toteutuu tehokkaasti, rikollisuus ja sen haitat vähenevät sekä turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi sekä esityksen ehdonalaisen vapauden valvontaa koskevien säännösten muuttamiseksi. Näistä muutoksista Rikosseuraamuslaitokselle v. 2019 aiheutuviin lisämenoihin ehdotetaan 1,8 milj. euron lisärahoitusta.

Oulussa ja Vaalassa sijaitsevien vankiloiden uudisrakennusten suunnittelu aloitetaan.

Vaalimenot

Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit, Euroopan parlamentin vaalit ja maakuntavaalit.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,5 mrd. euroa, joka on n. 24 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen osuus on 55 %, Rajavartiolaitoksen 17 %, pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen 5 % sekä maahanmuuton 13 %. Sisäisen turvallisuuden toimijoiden ydintoimintojen palvelutaso säilytetään v. 2019. Suomen sisäinen turvallisuus on sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurivaltioiden turvallisuustilanteisiin. Keskeisiä teemoja ovat mm. maahanmuutto, rajaturvallisuus, kyberturvallisuus, hälytystoiminta ja terrorismin torjunta. Kansainväliset velvoitteet asettavat vaatimuksia toiminnalle. Vuoden 2019 loppupuolella olevaan Suomen EU:n neuvoston puheenjohtajuuskauteen varaudutaan budjetoimalla sekä poliisitoimen että Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin turvallisuuden ylläpitämiseksi tarvittavat määrärahat.

Poliisitoimi

Poliisitoimen toimintamenoja (poliisi ja Suojelupoliisi yhteensä) ehdotetaan korotettavan 798 milj. euroon. Sekä poliisin operatiivisen suorituskyvyn kehittämiseen liittyviin teknisiin ratkaisuihin ja kalustohankintoihin, että poliisin omien toimintatapojen kehittämiseen panostetaan. Lähiöpoliisitoimintaan ja poliisin toiminnan kannalta haasteellisille ja harvaanasuilla alueille kohdennetaan resursseja.

Rikostorjunnan ja valvonnan digitaalinen tehostaminen on edellytys sille, että poliisi kykenee suorittamaan tehokasta ennakkoivaa valvontaa ja taustatietojen tarkistuksia ihmisiin, ajoneuvoihin tai esineisiin. Poliisi paljastaa ja estää erityisesti terroritekojen valmistelua sekä pitää yllä välitöntä tilannekuvaa terroriteon tai vakavan väkivaltarikoksen sattuessa. ICT-teknologiaan investoimalla saavutetaan poliisitoiminnalle merkittäviä kyvykkyyksiä ja mahdollistetaan myös ajasta ja paikasta riippumattomia sähköisiä poliisin palveluita kansalaisille ja yrityksille.

Vuonna 2019 poliisin operatiivinen toiminta ja poliisimiesten määrä säilytetään vähintään nykytasolla eli n. 7 200 poliisissa (pl. Suojelupoliisi). Poliisikoulutuksen aloituspaikkamäärä säilytetään 400 henkilössä. Poliisitoimintaa tullaan kohdentamaan turvallisuuden kannalta välttämättömiä palveluiden tarjoamiseen sekä sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian että strategian toimenpideohjelman mukaisesti siten, että suorituskyky ja poliisitoimintaan kohdistuvat odotukset ovat tasapainossa. Terrorismin vastaisia toimenpiteitä vahvistetaan.

Kansallisen turvallisuuden takaaminen voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttää Suojelupoliisin toimintaedellytysten varmistamista ja suorituskyvyn kehittämistä lisäämällä henkilövoimavaroja ja teknisiä valmiuksia. Suojelupoliisin keskeisenä tavoitteena on edistää yhteiskunnan turvallisuutta tuottamalla ennakkoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdolle ja viranomaisille sekä estää ennalta sellaisia tekoja ja hankkeita, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Talousarvioesityksessä varaudutaan osoittamaan 10 milj. euron lisäraha siivilitiedustelulainsäädännön toimeenpanoon edellyttäen, että ko. lainsäädäntöuudistus tulisi voimaan v. 2019.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan 242 milj. euroa. Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laitton maahantulo ja terrorismi Euroopan unionin alueella, Euroopan unionin yhdenmukaisen rajaturvallisuusjärjestelmän ja meripolitiikan kehittyminen sekä julkisen talouden kehittyminen. Rajavartiolaitoksen tehtävien priorisointi perustuu sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian linjauksiin sekä turvallisuusympäristön muutoksen vaatimuksiin. Rajavartiolaitos vahvistaa itärajan valvontaa ja kykyä torjua turvallisuusuhkia ulkorajoilla sekä varmistaa kyvyn turvallisuustehtäviin merialueilla. Rajavartiolaitos kehittää valmiutta toimia kaikissa turvallisuustilanteissa. EU:n rajaturvallisuutta ja merellistä turvallisuutta edistetään. Rajavartiolaitos kohdentaa resursseja itärajan turvallisuuteen ja Helsinki-Vantaan liikenteen sujuvuuden takaamiseen.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 68 milj. euroa. Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen osaamisen kehittäminen ja palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti, yhdenmukaisesti ja ennakoivasti. Hallitusohjelman mukaisesti pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinaatiota vahvistetaan ja parannetaan. Sisäministeriö jatkaa pelastustoimen uudistusta.

Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa

ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoden 2019 aikana siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa.

Maahanmuutto

Sisäministeriön maahanmuuton määrärahoihin ehdotetaan 193 milj. euroa. Myös EU myöntää Suomelle EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston varoja. Lisäksi mm. poliisille aiheutuu maahanmuuttoon liittyviä menoja. Vuoden 2019 määrärahat on mitoitettu 4 000 uuden turvapaikanhakijan mukaisesti, minkä lisäksi Maahanmuuttovirasto purkaa aikaisempaa hakemusjonoa, Dublin-asetuksen perusteella palautuneita hakemuksia sekä valitusasteista palautuneita hakemuksia. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton menojen arvioidaan alenevan edelleen. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton määrärahatarpeisiin vaikuttavat keskeisesti vastaanoton piirissä ja vastaanottokeskuksissa asuvien määrä, joka vaihtelee uusien hakijoiden määrän ja vastaanottojärjestelmän piiristä poistuvien määrän mukaisesti. Laskelmat määrärahatarpeesta perustuvat lisäksi oletuksiin vastaanoton piirissä v. 2019 keskimäärin olevista henkilöistä sekä majoitusvuorokauden hintaan.

Vastaanottoraha myönnetään ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi tuen tarpeessa olevalle asiakkaalle, joka ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään eikä muista tuloistaan tai varoistaan.

Vuoden 2019 pakolaiskiintiö on edelleen 750 henkilöä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 3,1 mrd. euroa, joka on n. 266 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu lähinnä Laivue 2020 -hankkeen vuoden 2019 rahoitusosuudesta ja hallitusohjelmaan perustuvasta puolustusbudjetin tasomuutoksesta.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakollinen kustannustasotarkistus. Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 87 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 44 %. Sotilaallisen kriisinhallinnan osuus on 2 %.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 850 milj. euroa v. 2019 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 1 773 milj. euroa.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1,9 mrd. euroa, joka on lähes sama määrä kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamenomäärärahoja kasvattavat palkkausten tarkistukset, hinta- ja kustannustasotarkistukset, noin sadan henkilötötyövuoden lisääminen Puolustusvoimiin sekä sotilastiedustelulain edellyttämä lisärahoitus. Toimintamenomäärärahoja vä-

hentävät hallitusohjelmaan perustuvat toimintameno- ja säästöt sekä teknisluonteinen muutos eläkemaksurakenteen osalta, jonka seurauksena toimintamenoja vähennetään työnantajan eläkemaksujen vähenemistä vastaavasti.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 773 milj. euroa, joka on 294 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoja kasvattavat Laivue 2020 -hankkeen ensimmäisen vuoden rahoitusosuus sekä hallitusohjelmaan perustuva puolustusbudjetin tasomuutos.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan n. 69,6 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2019 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2019—2022. Tilausvaltuuteen sisältyviä suurimpia hankintoja ovat vastatykistön maalinosoitus- sekä elektronisen tiedustelukyvyn järjestelmähankinnat. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 164 milj. euron tilausvaltuutta, jolla turvataan käytettävyyssavotteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2019—2022.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 58,5 milj. euroa, joka on 1,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin Irakin OIR- ja Afganistanin RS-operaatioiden suunnitellusta jatkumisesta. Kriisinhallintaa käsitellään myös ulkoministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 17,5 mrd. euroa, joka on n. 280 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 49 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 29 %, EU-maksujen 12 %, energiaverotuen 1,6 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 1,6 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toiminta- ja kulutusmenojen osuus on 8 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 581 milj. euroa. Menoihin sisältyy 12 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin ja verotukseen liittyviin korkomenoihin ehdotetaan 36 milj. euroa arviomäärärahoja.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 37 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot. Senaatti-kiinteistöjen investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 240 milj. euroa. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 86 milj. euroa. Summasta 49 milj. euroa ehdotetaan Tilastokeskuksen toimintamenoihin, 29 milj. euroa Väestörekisterikeskuksen toimintamenoihin ja 3,5 milj. euroa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenoihin. Lisäksi sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 5 milj. euron määrärahaa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Aluehallintoviraston ja maistraattien toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 79 milj. euroa. Lisäksi Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) toimeenpanohankkeen kustannuksiin ehdotetaan 1,8 milj. euroa. Uuden viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2021 alussa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 5,1 mrd. euroa, joka on 115 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden vo-lyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista.

Sotilastapaturmalain edellyttämiin korvauksiin ehdotetaan 2,5 milj. euroa.

Kuntien tukeminen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8,5 mrd. euroa, joka on n. 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.

Valtionosuutta alentavat mm. kilpailukyky sopimukseen liittyvä 29 milj. euron lisävähennys, kuntien ja valtion välinen kustannustenjaon tarkistus 214 milj. eurolla, kuntien tehtävien vähentäminen 33 milj. eurolla hallitusohjelman liitteen 6 mukaisesti sekä 30 milj. euron siirto kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään. Kuntien verotulojen alenemista kompensoidaan lisäämällä kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 223 milj. eurolla. Valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon hallitusohjelma ja muut toimenpiteet, jotka vaikuttavat kuntien menoihin. Kuntien menoja vähentävät mm. erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen ja perhe- ja omaishoidon kehittämisestä syntyvä säästö. Lisäystä osoitetaan puolestaan lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun sekä vanhusten kotihoitoon ja veteraanien kotiin vietäviin palveluihin.

Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 8 Kuntatalous.

Maakunta- ja sote-uudistus

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun ehdotetaan 211 milj. euron määrärahaa. Rahoitusta osoitetaan uudistuksen valmisteluun sekä väliaikaishallinnon ja maakuntien kustannuksiin, muutostyö johtamiseen, tietojärjestelmien ja tietohallinnon kehittämiseen ja muutostöihin sekä maakuntien yhteisten palvelukeskusten perustamiseen ja toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6,4 mrd. euroa, joka on 201 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksessä valtaosa aiheutuu kärkihankerahoituksen päättymisestä.

Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 924 milj. euroa, joka on 22 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lukiouudistuksen toimeenpano alkaa poistamalla ylioppilastutkinnon uusimista koskevat rajoitukset. Uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen ehdotetaan 10 milj. euroa. Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen ja muun opetuksen tukemiseen varattua rahoitusta lisätään opetustarpeen kasvaessa. Varhaiskasvatuksen tasa-arvoa ja osallistumisastetta edistetään ja tarkoitukseen ehdotetaan 10 milj. euron lisämääräraha. Avustuksen tavoitteena on pienentää ryhmäkokoja ja palkata lisähenkilöstöä haasteellisilla alueilla toimiviin päiväkoteihin. Jatketaan kokeilua viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta johon kohdistetaan 5 milj. euroa.

Ammatillinen koulutus

Ammatilliseen koulutukseen ehdotetaan 838 milj. euroa, joka on 24 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle siirretään asteittain tutkintotavoitteinen työvoimakoulutus ja osa tutkintoon johtamattomasta työvoimakoulutuksesta, jonka vuoksi ammatillisen koulutuksen määrärahaa lisätään 29,3 milj. eurolla. Koulutustarjonnan lisäystä osaamistarpeisiin vastaamiseksi ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi jatketaan.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja sitä tuetaan edelleen 15 milj. euron lisärahoituksella. Ammatillisen koulutuksen järjestelmää kehitetään siten, että sillä kyetään vastaamaan dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Toiminnan asiakaslähtöisyyttä, laatua ja vaikuttavuutta parannetaan muun muassa yksilöllisiä opintopolkuja kehittämällä, oppimisympäristöjä monipuolistamalla ja työpaikalla järjestettävää koulutusta lisäämällä.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 137 milj. euroa, joka on 167 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksistä valtaosa aiheutuu määräaikaisten määrärahalisäysten ja kertaluonteisten korkeakoulujen pääomasijoitusten poistumisesta. Suomen Akatemian myöntämisvaltuudessa on otettu huomioon 25 milj. euron lisäys T&K -menot 4 % BKT:sta -tavoitteen edistämiseen.

Korkeakoulut jatkavat toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä hallitusohjelman mukaisesti. Samalla ne profiloituvat, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa keskenään sekä tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä. Digi-

talisaation tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään täysimääräisesti. Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja, joustavia opiskelumahdollisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja työurat pitenevät.

Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä, nuorten tutkijoiden urien tukemista ja tutkimusinfrastruktuureja sekä kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 586 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Opintotukioikeuden laajennus oppivelvollisuusiän ylittäneille perusopetuksen opiskelijoille, opintorahan oppimateriaalilisä lukiokoulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoille sekä lukuvuoden tukiajan pidentäminen lukiokoulutuksessa lisäävät opintorahamenoja 7,98 milj. euroa. Määrärahatarpeeseen vähentävästi vaikuttavat puolestaan tuen saajamäärän pieneneminen ammatillisessa koulutuksessa sekä eräät 1.8.2017 voimaan tulleet opintotukiuudistuksen toimenpiteet.

Taide ja kulttuuri

Taiteeseen ja kulttuuriin ehdotetaan 444 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Kulttuurin toimialan valtionavustuspoliittikkaa ja valtionosuusjärjestelmiä kehitetään aiempaa strategisemmiksi. Taide- ja taiteilijapolitiikan tavoitteita ja keinoja uudistetaan ja selkeytetään. Taide- ja kulttuuripalveluja kehitetään niin, että ne ovat entistä paremmin eri väestöryhmien saatavilla. Valmistellaan ja toimeenpannaan museoiden ja esittävän taiteen rahoitukseen liittyviä uudistuksia. Kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä lisätään.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimeen ehdotetaan 158 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Toiminnan tavoitteena on koko väestön liikunnallisen elämäntavan edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen. Tuetaan kansalaistoimintaa, yhteiskuntavastuullista ja menestyvää huippu-urheilua, urheilijoiden opiskelu- ja valmentautumismahdollisuuksia sekä Olympiastadionin perusparannushanketta ja Tampereen monitoimiareenan rakentamishanketta. Liikkuva opiskelu -ohjelmaan osoitetaan 2,8 milj. euroa ja se kattaa pääasiassa toisen asteen oppilaitokset.

Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan 76 milj. euroa, joka on samalla tasolla kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Tavoitteena on tukea nuorten osallisuutta, toimijuutta ja elämänhallintaa. Edistään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa tuemalla nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista.

Rahapelitoiminnan tuotot

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osuus rahapelitoiminnan voittovaroista arvioidaan olevan 542,6 milj. euroa ja lisäksi on tarkoitus käyttää 16,9 milj. euroa jakamattomia voittovaroja sekä 4,4 milj. euroa palautuneita käyttämättömiä veikkausvoittovaroja, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä v. 2019 yhteensä 563,8 milj. euroa eli n. 6,7 milj. euroa vähemmän vuoden 2018 talousarvioon verrattuna. Voittovaroista käytetään vähintään 25 % urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen, 9 % nuorisotyön edistämiseen, 17,5 % tieteen edistämiseen ja 38,5 % taiteen edistämiseen. Tieteen menoista 21 % rahoitetaan rahapelitoiminnan tuotoilla ja taiteen, kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista yhteensä 67 %.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 2,6 mrd. euroa, joka on n. 32 milj. euroa vähemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Talousarvioesitykseen sisältyy määrärahalisäyksiä maatalouden kannattavuustilanteen helpottamiseksi ja suomalaisen ruoantuotannon turvaamiseksi kasvukauden 2018 kuivuudesta johtuvien ongelmien helpottamiseksi. Hallinnonalan tulokertymääräarvio vuodelle 2019 on n. 1,0 mrd. euroa, joka on n. 191 milj. euroa enemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Pääluokan määrärahoista hallinnon ja tutkimuksen osuus on 5 %, maaseudun kehittämisen osuus n. 17 %, maa- ja elintarviketalouden 69 %, luonnonvaratalouden 7 % sekä maanmittaustoiminnan ja tietovarantojen n. 2 %.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat vähenevät 3,2 milj. eurolla, mikä johtuu Hallinnolliset järjestelyt -momentin määrärahojen siirroista hallinnonalan virastojen toimintamenomomenteille ja kärkihankerahoituksen päättymisestä.

Maaseudun kehittäminen

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 8,7 milj. eurolla 425 milj. euroon johtuen lähinnä maaseutuohjelman toimeenpanon etenemisestä. Tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalın hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 (maaseutuohjelma) sekä työ, joka tehdään maaseutupolitiikan neuvostossa ja saaristoasiain neuvottelukunnassa.

Maa- ja elintarviketalous

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat ovat 1,78 mrd. euroa vähentyen 14,3 milj. eurolla vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitetun hallituksen kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kilpailukykyistä kasvua,

varmistetaan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus.

Luonnonvaratalous

Määrärahat vähenevät 12,1 milj. eurolla vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon nähden, mikä aiheutuu pääosin kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta.

Luonnonvaratalouden, jonka muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvara-asiat, tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle liiketoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Määrärahat vähenevät n. 10,9 milj. eurolla johtuen pääosin kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta. Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaa osaltaan yksityisen maanomistuksen ja kansallisen vakuusjärjestelmän perustan sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saataavuuden. Tietovarantojen avaamista jatketaan suunnitelmien mukaisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle osoitetaan määrärahoja yhteensä 2,9 mrd. euroa, joka on 530 milj. euroa vähemmän verrattuna vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon. Vähennys aiheutuu pääasiassa perusväylänpidon määrärahatason ja arvonlisäveromenojen laskusta. Pääluokan määrärahoista liikenneverkon ylläpidon ja kehittämisen osuus on 56 %, liikenteen viranomaispalvelujen 3 %, liikenteen tukemisen ja ostopalvelujen 7 %, viestintäpalvelujen ja -verkkojen 18 % ja sää-, meri- ja ilmastopalvelujen runsas 1 %. Lisäksi hallintoon ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään n. 14 %.

Liikenneverkko

Liikenteen palvelutason ylläpidosta valtion liikenneväylillä sekä liikennejärjestelmän toimivuudesta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vastaavan Väyläviraston toimintamenoihin osoitetaan 50,8 milj. euroa. Perusväylänpidon menoiksi arvioidaan 1 088 milj. euroa, josta määräraharahoituksen osuus on 1 037 milj. euroa. Liikenneinvestointeihin ml. elinkaarihankkeet osoitetaan 451 milj. euroa. Vuonna 2019 ei aloiteta täysin uusia väylähankkeita. Yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen ehdotetaan 4 milj. euron lisäystä. Lisäksi tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen kohdennetaan 2,8 milj. euroa ja pääradan suunnitteluun 1 milj. euroa.

Liikenteen viranomaispalvelut

Liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin liittyvistä liikenteen viranomaispalveluista vastaa Liikenne- ja viestintävirasto. Liikenteen ja viestinnän viranomaispalvelujen menoiksi arvioidaan 189 milj. euroa, josta 112 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja 77 milj. euroa talousarviomäärärahalla.

Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin osoitetaan 208 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 96 milj. euroa, joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 88,8 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ylläpitoon, ostoihin ja ostosopimuksiin 18 milj. euroa.

Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Viestintäverkkojen osalta panostetaan siihen, että uusien digitaalisten ja automaatiota hyödyntävien palveluiden tarvitsemien langattomien ja kiinteiden viestintäyhteyksien tarjonta sekä huippunopean laajakaistan kaupallinen saatavuus paranevat.

Hallinnonalalla toteutetaan virastouudistus, jossa Liikenteen turvallisuusvirasto ja Viestintävirasto yhdistetään uudeksi Liikenne- ja viestintävirastoksi. Uuteen virastoon siirretään lisäksi Liikenneviraston eräät viranomaistehtävät. Nykyinen Liikennevirasto jatkaa Väylävirastona, joka keskittyy väyläverkon kehittämiseen, suunnitteluun ja kunnossapitoon. Liikennevirastossa nyt hoidettavat liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut yhtiöitetään valtion omistamaan erityistehtävayhtiöön. Tehtävien muutoksia koskevat lait tulevat voimaan 1.1.2019.

Valtakunnallista haja-asutusalueiden laajakaistahanketta toteutetaan aiemmilta vuosilta siirtyneillä määrärahoilla. Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 519,1 milj. euroa.

Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

Ilmatieteen laitoksen menoiksi arvioidaan 68,7 milj. euroa, josta 25,8 milj. euroa rahoitetaan tuilla ja 43,0 milj. euroa talousarviomäärärahalla.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,5 mrd. euroa, joka on 290 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 10 %, elinkeino- ja innovaatiopolitiikan 30 %, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan 16 %, yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän 3 %, alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan 17 %, energiapolitiikan 15 % ja kotouttamisen 9 %.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 258,4 milj. euroa, joka on 16,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu matkailun kärkihankerahoituksen päättymisestä yritysten kansainvälistymisen valtionavustuksessa sekä momenttisiirroista.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 768,8 milj. euroa, joka on 99,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu pääosin viennin jälleenrahoituslainojen ennenaikaisesta takaisinmaksusta, cleantech- ja biotalouden kärkihankerahoituksen päättymisestä sekä Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustappiokorvausten määrän tarkentumisesta.

Business Finlandin avustusvaltuudeksi ehdotetaan 344,4 milj. euroa, joka on 73,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksellä vahvistetaan Business Finlandin mahdollisuuksia tukea erityisesti yritysten ja muiden tutkimusorganisaatioiden yhteistyönä tehtävää soveltavaa tutkimusta. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 13,4 milj. euroa, josta 8 milj. euroa kohdennetaan kansainvälistymisen, viennin ja investointien edistämiseen.

Geologian tutkimuskeskukselle ehdotetaan lisäystä 1 milj. euroa akkumineraalivarantojen ja -potentiaalin selvittämiseen kotimaisen akkuklusterin vahvistamiseksi. Teknologian tutkimuskeskus VTT:n avustusta ehdotetaan korotettavaksi strategisen tutkimuksen vahvistamiseen sekä VTT:n vastuulla olevan FIR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoiston kustannuksiin ja Otakaari 3:n kuuma-kammiotilojen ennallistamiseen yhteensä 17,4 milj. eurolla.

Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset laskevat hyvästä taloussuhdanteesta ja v. 2018 tehdyn tappiotakaussitoumuksen muutoksesta johtuen. Luotto- ja tappiokorvausten määrää ehdotetaan vähennettävän 25,4 milj. euroa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 415,9 milj. euroa, joka on 74,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahojen vähentymisestä.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahaksi ehdotetaan 244,1 milj. euroa, jossa on 83 milj. euroa vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna. Vähennyksestä 50 milj. euroa liittyy aikaisemmilta vuosilta siirtyneisiin suuriin määrärahaeriin. Työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahaa vähentävät myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvä 31 milj. euron siirto opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sekä 20 milj. euron vähennys julkisen talouden välittömiin sopeutustoimiin. Muun muassa yhdistyksille ja säätiöille maksettavan palkkatuen enimmäishenkilömäärää ehdotetaan korotettavaksi 3 000:sta 4 000:een.

Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 10,3 milj. euroa aktiivisen työnhaun tukeen ja työnhakijoiden palvelujen parantamiseen.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän määrärahoiksi ehdotetaan 79,5 milj. euroa, joka on 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksesta 3,7 milj. euroa johtuu määrärahasiirrosta maistraateista Kilpailu- ja kuluttajavi-

raston toimintamenoihin, kun kuluttajaneuvonta siirtyy vuoden 2019 alusta viraston tehtäväksi. Toisaalta korvaukset talous- ja velkaneuvonnasta 4,7 milj. euroa siirretään oikeusministeriön pääluokkaan, oikeusaputoimistojen yhteyteen.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 419,1 milj. euroa, joka on 27 milj. enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu pääosin EU:n rakennerahastojen vuoden 2020 myöntämisvaltuuden ja sitä vastaavan 25,3 milj. euron määrärahan aikaistamisesta vuodelle 2019. Aikaistamisesta johtuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 668,8 milj. euroa, jossa on 286,9 milj. euroa lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna.

Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämiseen ehdotetaan lisäystä 3 milj. euroa, joka kohdennetaan nopeasti toteutettaviin alueellisten seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuutta tukeviin hankkeisiin. Alueelliseen kuljetustukeen ehdotetaan 6 milj. euroa, mikä on 1 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2018 budjetoitu.

Energiapolitiikka

Energiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 366,8 milj. euroa, joka on 105,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin uusiutuvan energian tuotantotuen sähkön markkinahintaennusteen ja päästöoikeuden hintaennusteen muutoksista sekä tuulivoimakiintiön laskemisesta. Lisäksi uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituen kärkihankerahoitus päättyy. Energiatuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 80 milj. euroa, mikä on 25 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Valtuuden kasvu perustuu kansalliseen energia- ja ilmastostrategiaan.

Kotouttaminen

Kotouttamisen määrärahoiksi ehdotetaan 223,7 milj. euroa, joka on 20,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu oleskeluluvan saaneiden turvaipaanhakijoiden määrän muutoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 15 mrd. euroa, joka on lähes sama määrä kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat määrärahalisäykset aiheutuvat tarvearvioiden muutoksista sairausvakuutuksessa, asumistuessa ja eläkkeissä. Määrärahatarve pienenee työttömyysturvassa n. 296 milj. euroa työllisyyden nousun johdosta. Valinnanvapauskokeiluihin ja kärkihankkeisiin osoitetut määrarahat supistuvat n. 150 milj. eurolla. Niiden toteutus ja loppuunsaattaminen kuitenkin jatkuvat edellisiltä vuosilta siirtyvillä määrärahoilla.

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi korotetaan vähimmäismäärisiä päivärahoja ja takuueläkettä. Korotuksiin on varattu 30 milj. euroa. Lisäksi vähimmäismääräisen sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poistolla turvataisiin kaikille sairauspäiväraha vähintään minimitasoisena. Ehdotuksen kustannusvaikutus valtiolle on 4,4 milj. euroa.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 31 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 16 %, sairausvakuutukseen 16 %, avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin n. 1 % pääluokan määrärahoista.

Osana terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämistä ehdotetaan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen perustamiseen 3,3 milj. euron määrärahaa. Uuden lääkealan kehittämiskeskuksen perustamiseen ehdotetaan 1,5 milj. euroa.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan määrärahoja 4,4 mrd. euroa, joka on 57 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääasiassa työttömyysturvan aktiivimallin ja perustoimeentulotuen toimeenpanosta Kelalle aiheutuvista pysyvistä toimintakuluista sekä opiskelijoiden keskimääräisen asumistuen arvioitua korkeammasta tasosta.

Adoptio- ja monikkoperheiden asemaa parannetaan ja asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ehdotetaan muutoksia. Ulkomailta adoptiivien perheiden adoptiotuen tarkistamiseen ehdotetaan 0,3 milj. euroa. Monikkoperheiden isille myönnetään isyysraha pidennettynä. Lapsesta yksin huolehtivalle äidille myönnetään oikeus isyysrahaa vastaaviin vanhempainpäivärahopäiviin ja adoptiovanhemman vanhempainrahakautta pidennetään. Suomeen tulevan työntekijän työskentelyn vähimmäiskesto koskeva 4 kuukauden minimivaatimus ehdotetaan poistettavaksi ja ulkomaalaisten opiskelijoiden oikeutta kuulua asumisperusteiseen sosiaaliturvaan helpotetaan. Toisaalta ulkomailla työskentelevien tai asuvien henkilöiden oikeutta kuulua Suomen sosiaaliturvaan tiukennetaan.

Työllisyyden edistäminen

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,37 mrd. euroa, joka on 296 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen alenemisesta. Palkkatuetun työn rahoittamista työttömyysetuusmäärärahoista ja työllisyysmäärärahoista ehdotetaan jatkettavaksi myös v. 2019.

Vaikeassa asemassa olevien nuorten opiskelun ja työllistymisen tukemiseksi lievennetään nuorten ammatillisen kuntoutuksen kriteereitä ja ammatillisessa kuntoutuksessa oleville nuorille maksetaan kuntoutusraha osallistumistulona koko kuntoutuspäätöksen ajalta. Lainsäädäntömuutos lisää valtion kustannuksia 3,6 milj. euroa v. 2019.

Yrittäjien perheenjäsenten ansioperusteisen työttömyysturvaoikeuden toteutumisen edistämiseksi ehdotetaan yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen aseman muuttamista yrittäjästä palkansaajaksi. Ei-omistavan perheenjäsenen työssäoloehdoksi säädetään 12 kuukautta, lisäksi säädetään 12 kuukauden tarkastelujaksosta, jonka aikana yrittäjän perheenjäsenenä ei ole saanut olla omistusta tai määräysvaltaa yrityksessä.

Lyhytkestoisen työn vastaanottamisen edistämiseksi työttömyysetuuden sovittelussa siirrytään nykyisestä tulon ansainta-ajankohdan mukaisesta sovittelusta tulon maksatusajankohdan mukai-

seen sovitteluun. Muilta osin etuuden sovittelua koskevat säännökset pysyvät ennallaan. Tähän työn vastaanottamisen kannustimien parantamiseen ehdotetaan 20 milj. euroa.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2016	2017	2018	2019
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	2,12	1,08	0,86	0,77
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	1,00	0,80	0,65	0,50
ylempi maksu	3,90	3,30	2,60	2,05
<i>Työeläkevakuutus²⁾</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	18,00	17,95	17,75	17,35
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,47	1,45	1,53	1,61
Palkansaajat ja yrittäjät	1,30	0,00	0,00	0,00
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	0,82	1,58	1,53	1,54
alle 14 251 euron vuosituloista		0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	0,95	1,64	1,70	1,77
alle 14 251 euron vuosituloista		0,06	0,17	0,23
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,15	1,60	1,90	1,50
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	5,70	6,15	6,35	6,75
53 vuotta täyttäneet	7,20	7,65	7,85	8,25
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	23,6	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,1	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2018 raja on 2 083 500 euroa ja v. 2019 2 086 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

²⁾ Työeläkemaksuissa on huomioitu tilapäinen 0,4 prosenttiyksikön suuruinen alennus vuonna 2016, joka on kohdennettu sekä työntekijöille että pienille työnantajille.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutuksen rahoitukseen ehdotetaan määrärahoja 2,43 mrd. euroa, joka on 306 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista. Työnantajan sosiaaliturvamaksun alentaminen lisää määrärahan tarvetta 165 milj. euroa vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja ensisijaisen etuuden painottamiseksi ehdotetaan vähimmäismääraisten sairaus- ja vanhempainpäivärahojen, kuntoutusrahan ja erityishoitorahan korottamista työmarkkinatukea vastaavalle tasolle. Päivärahat nousisivat 80,50 euroa kuukaudessa ja sen kustannusvaikutus valtiolle on n. 18,9 milj. euroa, jossa on huomioitu 1,5 milj. euron vähennys perustoimeentulotukimenoihin. Sairauspäivärahan 55 päivän omavastuu ehdotetaan poistettavaksi ja sairauspäiväraha maksettavaksi kaikille vähintään vähimmäismääräisenä. Ehdotus lisää valtion menoja 4,4 milj. euroa 2019. Lääkekorvausten vuosiomavastuurajaa ehdotetaan alennettavaksi n. 40 eurolla, jonka vaikutus valtionosuuteen on 5 milj. euroa. Sairausvakuutuskorvauksen maksamista julkisissa tiloissa annettuun yksityiseen hoitoon ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2021 loppuun saakka.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 4,6 mrd. euroa määrärahoja. Takuueläkkeen korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa, minkä johdosta takuueläkkeet nousisivat n. 9 eurolla kuukaudessa. Myös eläketukea, nuorten kuntoutusrahaa sekä ammatillisen kuntoutuksen vähimmäismääräistä päivärahaa korotetaan vastaavasti. Takuueläkkeen korotuksen arvioidaan vähentävän perustoimeentulotukimenoja n. 0,7 milj. eurolla. Eläketuen piiriä ehdotetaan laajennettavan koskemaan uusia ikäluokkia. Eläketukea voisi niin halutessaan saada 60 vuotta täyttänyt ja viisi vuotta työttömänä ollut henkilö. Eläketukeen ehdotetaan ensi vuodelle nettona n. 3 milj. euron määrärahaa. Maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaista alentamista ehdotetaan jatkettavan myös vuosille 2019 ja 2020.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

KEL- ja KHI-sidonnaisten etuuksien, pois lukien toimeentulotuki, indeksikorotukset jätetään tekemättä v. 2019 hallituksen aiemman päätöksen mukaisesti.

	2016	2017	2018	2019
Työeläkeindeksi	2 519	2 534	2 548	2 582
KEL-indeksi	1 631	1 617	1 617	1 617
KHI-indeksi, %	0,4	0,7	1,1	1,4
Palkkakerroin	1,373	1,389	1,391	1,414

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 219 milj. euroa, joka on 28 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason nousu aiheutuu lainsäädäntöuudistuksesta,

jolla rintamaveteraaneille kohdennetaan samat kotiin vietävät palvelut kuin sotainvalideille 1.11.2019 lukien. Määrärahoista 85,4 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 38,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 9,5 milj. euroa rintamalisiin ja 78 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoiden kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 6,6 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 1,3 milj. euroa.

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan ministeriön pääluokassa määrärahoja 200 milj. euroa, joka on 94 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin valinnanvapauspiloteille ehdotetun määrärahan supistumisesta 100 milj. eurolla.

Turvakotipaikkojen lisäämiseksi toiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhteensä 19,6 milj. euron määrärahaa, joka on 2,0 milj. euroa enemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon ehdotettu 3 milj. euron määräraha säilyy vuoden 2018 tasossa. Valtion rahoituksen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoimintaan ehdotetaan olevan edellisvuoden tasolla eli 29 milj. euroa. Rikosasioiden sovittelun määrärahaan ehdotetaan 0,15 milj. euron korotusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen valmisteluun ja tukeen kohdennettava rahoitus on vuodesta 2017 alkaen keskitetty valtiovarainministeriön pääluokan yhteiselle momentille 28.70.05. Vuodelle 2019 momentin määräraha on 211 milj. euroa.

Valtion rahoitukseen terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen ehdotetaan 21 milj. euroa ja valtion korvaukseen terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutukseen 96 milj. euroa, joka on 1,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Koulutuskorvausmäärärahassa on huomioitu mm. 1,3 milj. euroa erikoissosiaalityöntekijöiden koulutukseen.

Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi hyvin toimivien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi ehdotetaan, että vuodesta 2021 lähtien Kela toimisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäjänä ja YTHS palveluiden tuottajana. Uudistuksen valmisteluun YTHS:lle ehdotetaan yhteensä 3,0 milj. euroa ja KELA:lle 0,9 milj. euroa vuosille 2019 ja 2020.

Valinnanvapauspiloteille vuoden 2018 lisätalousarviossa myönnettyä valtuutta ehdotetaan voitavan käyttää edelleen siltä osin kuin valtuutta on vuodelta 2018 jäänyt käyttämättä.

Kuntataloutta, valtionapuja kunnille sekä valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 8.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi ehdotetaan 35 milj. euroa. Määräraha säilyy lähes samassa tasossa kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.

Kansallista rokotusohjelmaa kehitetään laajentamalla lasten influenssarokotuksia. Laajennukseen kohdennetaan 1 milj. euroa.

Lomitustoiminta ja sijaisapu

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminnan menot alenevat 8 milj. euroa edellisvuoden tasosta ja ovat 155 milj. euroa. Lasku johtuu tarvearvion muutoksesta. Maatalousyrittäjien jaksamista tukevalle Välitä viljelijästä -hankkeelle ehdotetaan 3 milj. euron määrärahaa.

Virastot ja laitokset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenomomenteille ehdotetaan yhteensä 189 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoiva lupaviranomainen aloittaa toimintansa v. 2019. Kertaluonteisiin investointeihin ja toimintaan on ensimmäiselle vuodelle lupaviranomaiselle osoitettu 3,3 milj. euroa. Kansallisen lääkekehityskeskuksen perustamisen valmisteluun on osoitettu 1,5 milj. euroa.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan n. 362 milj. euron määrärahaa. Määrärahan kasvu 3,9 milj. eurolla aiheutuu tarkentuneesta tuottoarviosta ja muiden Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitettavien momenttien määrärahatarpeen laskusta.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 199 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa enemmän kuin v. 2018. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 29 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 59 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 12 %. Edellä mainittujen määrärahojen lisäksi menoja rahoitetaan Valtion asuntorahastosta ja Öljysuojarahastosta, jotka ovat valtion talousarvion ulkopuolisia rahastoja.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpano sekä Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu. Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin ehdotetaan ympäristöministeriön pääluokassa kaikkiaan n. 32 milj. euroa.

Itämeren ja sisävesien tilan parantaminen jatkuu tukemalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa kansainvälisesti ja kansallisesti eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin ja järjestökentän yhteistyönä, jossa tavoitteena on suojelutoimien mahdollisimman hyvä vaikuttavuus

ja kustannustehokkuus. Uuden vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttamiseen varataan 15 milj. euroa.

Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskausi on ympäristöpolitiikan vaikuttavuuden kannalta merkittävää. Nivalassa sijaitsevan Hituran kaivoksen sulkemisen II-vaiheeseen varataan 16,3 milj. euroa.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi Helsingin seudun MAL-sopimuskunnille voidaan myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 20 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita myönnetään enintään 15 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1 410 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osaakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Valtion asuntorahaston varoja käytetään n. 180 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen. Lisäksi A-Kruunu Oy:n pääomittamiseen saa käyttää 50 milj. euroa Valtion asuntorahaston varoja. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 5,25 milj. euroa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 110 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Korjausavustuksiin on varattu yhteensä 35,5 milj. euroa, josta 20 milj. euroa tulee valtion asuntorahaston varoista ja joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2017—2019¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2017 tilinpäätös milj. €	v. 2018 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2019 esitys milj. €	Muutos 2018—2019	
					milj. €	%
01-14	Toimintamenot	6 429	6 593	6 744	151	2
15-17	Eläkkeet	4 598	4 697	4 792	95	2
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	504	483	773	290	60
20-28	Muut kulutusmenot	2 128	2 249	1 782	-467	-21
29	Arvonlisäveromenot	1 144	1 283	1 161	-122	-9
01-29	Kulutusmenot	14 803	15 304	15 251	-53	-0
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	11 078	11 175	10 947	-228	-2
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 673	3 640	3 502	-138	-4
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	13 049	13 219	12 928	-291	-2
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	6 317	6 555	6 878	323	5

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2017—2019¹⁾

61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	904	1 016	1 028	12	1
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 566	2 583	2 790	207	8
30-69	Siirtomenot	37 587	38 188	38 072	-116	-0
70-73	Kaluston hankinta	25	24	14	-11	-44
74-75	Talonrakennukset	62	25	21	-4	-16
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	18	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	470	460	416	-44	-10
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	574	544	486	-58	-11
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	235	262	140	-122	-47
87-89	Muut finanssisijoitukset	466	223	180	-44	-20
80-89	<i>Lainat ja muut finanssisijoitukset</i>	701	485	320	-166	-34
70-89	Sijoitusmenot	1 275	1 029	805	-224	-22
90-92	Valtionvelan korot	1 325	1 221	1 170	-51	-4
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	52	71	48	-23	-32
90-99	Muut menot	1 377	1 292	1 218	-74	-6
	Yhteensä	55 042	55 814	55 347	-467	-1

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede- ja innovaatiopolitiikan päätavoitteet ovat tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, julkisen tutkimuksen rakenteellinen ja toiminnallinen uudistaminen, globaalisti menestyvien innovaatioiden luominen sekä elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Tätä kautta tuottavuus paranee, korkean lisäarvon työpaikat lisääntyvät ja kansainvälinen kilpailukyky vahvistuu.

Politiikkatoimia ohjaavat hallitusohjelma ja sen kärkihankkeet (v. 2015—2019) sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston *Visio ja tiekartta vuoteen 2030* (julk. v. 2017) ja politiikkalinjaus vuosille 2015—2020. Rahoitusta kohdennetaan eritoten tärkeimpiin, talouden uudistumista ja kasvua tukeviin kohteisiin.

Neuvoston visio määrittelee yleistasolla tiede- ja innovaatiopolitiikan kehittämistoimet. Vision neljä pääteemaa ovat: osaamis pohjan varmistaminen; uudistumista tukevat strategiset valinnat; osaamisalustojen ja kasvuekosysteemien kehittäminen; kansainvälisyys laadun ja vaikuttavuuden edellytyksenä. Suomen on määrä olla v. 2030 mennessä maailman vetovoimaisin kokeilu- ja innovaatioympäristö. T&k-intensiteettitavoite (t&k-menot/bkt) on 4 %.

Yksityisen ja julkisen sektorin t&k-menot kääntyivät lievään kasvuun v. 2017, mutta t&k-intensiteetti laski 2,70 prosenttiin. Vuonna 2018 sen arvioidaan olevan 2,65 %. Lähivuosina t&k-intensiteetti pysynee 2,6 prosentissa.

Valtion t&k-rahoituksen suhde bruttokansantuotteeseen oli vielä v. 2015 lähes yhdessä prosentissa, mutta se laski 0,80 prosenttiin v. 2018. Valtion t&k-rahoitus nousee selvästi v. 2019, mutta intensiteetti pysyy ennallaan.

OECD:n arviointi Suomen innovaatiojärjestelmästä julkaistiin kesällä 2017. Raportti osaltaan ohjaa tiede- ja innovaatiopolitiikan lähivuosien kehittämistä. Arvioinnin viitoittamana pyritään mm. vahvistamaan julkisten tutkimusorganisaatioiden ja elinkeinoelämän yhteistyötä, edistämään tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä ja lisäämään rahoitusta soveltavassa tutkimuksessa, tuotekehityksessä ja innovaatiotoiminnassa.

Tekes ja Finpro yhdistyivät 1.1.2018 Business Finland -organisaatioksi (BF). Sen perustaminen vastaa OECD-arvioinnissakin esitettyyn tarpeeseen edistää yritysten kilpailukykyä ja vientiä osaamisen ja innovaatioiden keinoin. Suomi voi kilpailla globaalisti ja olla houkutteleva kumppani, kun t&k on laadukasta ja innovaatiotoiminta kiinnostavaa, kokonaan uutta liiketoimintaa aavaavaa.

BF:lla on v. 2018—2019 käytettävissään 60 milj. euroa kasvumoottoriekosysteemien pääomaloitukseen. Kasvumoottorit ovat yli miljardin euron liiketoimintaan tähtäviä yhteistyöverkostoja. Ne toteutetaan yritysveltoisella elinkeinoelämän, t&k-organisaatioiden ja julkisten toimijoiden kumppanuusmallilla, jolla haetaan ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja luodaan uusia kasvualoja Suomeen.

Suomen Akatemialle on osoitettu 50 milj. euroa v. 2018—2019 yliopistoille ja tutkimuslaitoksille kohdennetun lippulaivaohjelman toteuttamiseen. Tavoitteena on koota korkeatasoista osaamista globaalisti kilpailukykyisiksi tutkimuskeskittymiksi, jotka myös vahvistavat talouskasvua ja laajemmin t&k:n yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Kaksi ensimmäistä rahoitettua lippulaivaa keskittyvät langattomien verkkoteknologioiden kehittämiseen sekä biotalouden tulevaisuuden ratkaisuihin ja materiaalitutkimukseen. Suomen Akatemian valtuuksia korotetaan 25 milj. eurolla nuorten tutkijoiden tukemiseksi ja t&k-toiminnan laadun ja uudistumisen parantamiseksi.

Tutkimusinfrastruktuurien tiekartta (v. 2014—2020) on päivitetty v. 2018 valmistuneen arvioinnin pohjalta. Akatemiaan kuuluva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) jatkaa rahoitusta tähtäimenä tuottaa ratkaisuja yhteiskunnan haasteisiin, uudistaa elinkeinoelämää sekä kehittää työelämää ja julkista sektoria.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen neuvotteluissa on sovittu v. 2020 asti korkeakoulujen yhteiset tavoitteet, korkeakoulukohtaiset toimet, vahvuusalat, tutkintotavoitteet ja määrärahat. Korkeakoulujen rahoitusmallit uudistettiin v. 2017 tavoitteena vahvistaa toiminnan tuoksellisuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Malleja tarkistetaan v. 2019. Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen yliopisto yhdistyvät Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi 1.1.2019. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä jatketaan v. 2017 valmistuneen arvioinnin pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistämislinjauksia (v. 2017—2025). Suomen Akatemia noudattaa kansainvälisen yhteistyön laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen linjauksia (v. 2017—2021). Linjaukset palvelevat myös valtioneuvoston yhteistä Talent Boost -ohjelmaa, jonka tavoitteena on mm. houkuttaa kansainvälisiä osaajia Suomeen.

Team Finland -toimijaverkoston ja palvelumallien kehittämistä jatketaan viennin edistämiseksi, pk-yritysten kansainvälistämiseksi ja ulkomaisten investointien houuttelemiseksi. Suomalaisen osaamisen näkyvyyttä lisätään mm. Team Finland Knowledge -verkostolla, jonka puitteissa maailmalle lähetetään kuusi korkeakoulu- ja tiedeasiantuntijaa v. 2019 mennessä. Koulutusvientiä on vauhditettu esteitä purkamalla ja Education Finland -kasvuohjelmalla. Suomen saamaa osuutta EU:n t&k-rahoituksesta pyritään edelleen nostamaan, vaikka se onkin suurempi kuin suhteellinen EU-maksuosuutemme.

Vuosina 2015—2019 siirretään yliopistojen valtionrahoituksesta asteittain 50 milj. euroa Suomen Akatemian kautta jaettavaksi, tavoitteena tukea yliopistojen profiloitumista strategioidensa mukaisesti. Tehdyn arvioinnin mukaan tämä rahoitus on edistänyt yliopistojen strategioiden jalkautusta ja seurantaa, vahvistanut johdon päätöksentekoa sekä vauhdittanut muutosta yliopistoissa.

BF-uudistuksen myötä otetaan käyttöön uusia palveluita, jotka lähentävät osaamisen tarjoajia ja hyödyntäjiä ja lisäävät tutkimustiedon ja osaamisen kaupallista hyödyntämistä. BF jatkaa mm. Innovaatioaseteli-instrumenttia ja Tutkimuksesta liiketoimintaa -rahoitusta, tavoitteena tukea uuden tiedon ja osaamisen käyttöönottoa yrityksissä. Muovin kierrätystä ja korvaavien vaihtoehtojen kehittämistä vauhditetaan osana tulevaa kiertotalouden ohjelmaa.

Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen lisäämiseksi perustettiin v. 2018 verkostomainen osaamiskeskus KEINO. Tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen ja palvelujen vaikuttavuutta ja laatua eritoten kestävää kehitystä ja kiertotaloutta edistävällä tavalla sekä luoda markkinoita uusille tuotteille.

Elinkeinoelämän monipuolistumista ja start-up kulttuuria vahvistetaan kanavoimalla markkinoille julkista pääomarahoitusta. Parhaillaan toteutetaan kansallista tekoölyohjelmaa, jolla vahvistetaan tekoälyn ja robotiikan hyödyntämistä ja siihen liittyvää innovaatiotoimintaa Suomessa.

Julkisten tietovarantojen sekä tutkimusaineistojen, -menetelmien ja -tulosten avointa saatavuutta ja hyödyntämistä edistetään. Hallitus jatkaa datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman (2017—2021) toteutusta ja osoittaa voimavaroja alan tutkimusinfrastruktuurin nostamiseksi kansainväliselle tasolle.

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaa ja tiekarttaa on toteutettu (v. 2016—2018) monen hallinnonalan sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteistyönä sekä eräänlaisena pilottina valtionhallinnon systeemisellem kehittämiselle. Terveysalan kasvun vauhdittamiseksi käynnistetään jatkossa uusia toimia erikseen määritellyillä painopistealueilla.

Suomen Genomikeskus aloittaa toimintansa 1.1.2019. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että v. 2020 genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus, kansallinen neurokeskus ja biopankkeja yhdistävä osuuskunta ovat vakiinnuttaneet toimintansa ja rahoituksensa. Niiden avulla tuetaan terveysalan kasvua ja vahvistetaan kansallista t&k- ja innovaatiotoimintaa.

Kaikkien ministeriöiden, Suomen Akatemian ja BF:n yhteistyönä ollaan kehittämässä menettelytapoja t&k- ja innovaatiotoiminnan kansallisille strategisille valinnoille. Pyrkimyksenä on luoda hallinnonalojen välinen yhteistoimintamalli, jolla myös vahvistetaan Suomen globaalia asemaa osaamisperustaisena taloutena.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä korkeakouluyhteisön ja sidosryhmien kanssa laatima *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030* -visio määrittelee korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteiden ja kehittämisedellytykset. Päämääränä on, että Suomen korkeakoulujärjestelmä on jatkossakin kansainvälisesti laadukas ja vaikuttava.

Valtioneuvoston v. 2013 tekemän tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen osalta on toimintaympäristössä tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vuoden 2018 lopulla valmis- tuva uudistuksen arviointi tuottaa tietoa tiede- ja innovaatiopolitiikan kehittämistä varten.

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys	2018—2019 muutos	2018—2019 muutos, %
Yliopistot ²⁾	616	602	-14	-2
Valtion tutkimuslaitokset	189	195	6	3
— josta VTT ³⁾	73	77	4	6
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärä- rahat, yhteensä	805	798	-7	-1
Suomen Akatemia	444	469	25	6
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	530	559	29	5
— josta t&k-rahoitus ⁴⁾	391	430	39	10
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	974	1 028	54	6
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	11	11	0	0

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys	2018—2019 muutos	2018—2019 muutos, %
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimus- toimintaan	15	21	6	40
Yhteensä	1 805	1 858	53	3
— vain t&k-rahoitus, yhteensä	1 666	1 729	63	4
Arvio valtion koko t&k-rahoituksesta	1 883	1 950	67	4

¹⁾ Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2018 ja 2019 t&k-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ T&K-rahoituksen kehityksen vertailukelpoisuuden parantamiseksi yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua ja arvonlisäverokompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuvaa osuutta valtionrahoituksesta on nostettu vuodesta 2018 alkaen neljällä prosenttiyksiköllä. Tämä parantaa taulukon tietojen verrattavuutta Tilastokeskuksen t&k-budjettianalyysin tietoihin.

³⁾ VTT:n t&k-rahoitus on arvio, joka perustuu talousarvioesityksen tietojen ohella VTT:n ja Tilastokeskuksen aineistoihin. Luku tarkentuu Tilastokeskuksen budjettianalyysissä helmikuussa 2019.

⁴⁾ Business Finlandin (ex-Tekesin osuus) rahoitus kohdistuu muuhunkin kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään t&k-toimintaan. Siksi taulukkoon on merkitty erikseen t&k-rahoitus.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämismäärärahojen toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen järjestelmä, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväan kehitykseen perustuvalla kasvulla ja uudistumisella sekä hyvinvoinnille ja sosiaaliselle eheydelle.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

Alueiden kehittämisen toimintajärjestelmää sekä valtakunnallisia alueiden kehittämisen painopisteitä toteuttavia toimenpiteitä käsitellään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan luvussa 32.50.

EU:n rakennerahastojen toiminta Suomessa ja rakennerahastovarot vuoden 2019 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan

energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellisen yhteistyön -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2019 yhteensä 200 milj. euroa. Tässä ovat mukana Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakaudelta 2007—2013 saatavat tulot sekä ohjelmakauden 2014—2020 tulot.

EU:n rakennerahasto-ohjelma 2014—2020 ja vuoden 2019 TAE:ssa esitetty rahoitus (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä) milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valuutena	Myöntämisvaltuus v. 2019
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 381,9	387,4
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	902,2	253,8
Eurooppalainen alueellinen yhteistyö (EAY)	51,0	0,0
Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosio (ENI CBC)	70,0	19,6
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	26,5	8,0
Yhteensä	2 431,6	668,8

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma - Agenda2030 - asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Valtioneuvoston selonteossa kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta (valtioneuvoston selonteko kestävästä kehityksestä), joka annettiin eduskunnalle 2.2.2017, linjattiin Suomen kansallisen toimeenpanon kannalta keskeiset hallituksen painopistealueet ja toimenpiteet, jotka parantavat Suomen kestävän kehityksen tilaa taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti. Hallituksen kansallinen Agenda2030 -toimeenpano rakentuu kahden painopistealueen ympärille. Nämä painopisteet ovat hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi.

Kuten vuoden 2018 talousarvioesitykseen myös vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyy hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla kattaen koko valtioneuvoston selonteon (kts. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi talousarvioesityksessä

Vuoden 2019 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka ovat selonteon hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopistealueen tavoitteita edistäviä. Tunnistetuilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi –painopisteen tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestäväää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävään käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseoetanoli) ja vähentäisi liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Talousarvioesitykseen sisältyvien hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi-painopistealuetta edistävien määrärahojen lajittelussa on käytetty valtioneuvoston selonteon mukaisia toimenpidejaotteita. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestävustukset ja jäsenmaksut. Koko yhteenveto momenteittain sisältyy budjettikatsaukseen.

Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi, keskeiset toimenpiteet

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
1.1 Käynnistetään energia- ja ilmastostrategian toimeenpano,		
1.2 Valmistellaan ja toimeenpannaan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma	626,2	509,1
1.3 Luodaan kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja	728,1	681,0
1.4 Toimeenpannaan kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa	2,0	2,0
1.5 Vauhditetaan kestäviä julkisia hankintoja valtion- hallinnossa ja kunnissa	4,0	4,0
1.6 Tuetaan kestäväen kehityksen innovaatioita	199,5	200,7
1.9 Edistetään hiilineutraaliutta ja resurssiviisautta globaalisti	228,1	296,6
Yhteensä	1 787,9	1 693,4

Vuoden 2019 talousarvioesityksessä hiilineutraaliuteen ja resurssiviisauteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 1,7 mrd. eurolla. Tämä on arviolta n. 95 milj. euroa vähemmän kuin mitä vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa budjetoitiin vastaaviin toimiin. Vähennys johtuu pääasiassa hallituksen kärkihankkeista, jotka päättyvät määräaikaisina vuoden 2018 lopussa. Vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen aloittava hallitus päättää mahdollisista muutoksista määrärahasoissa. Selvästi suurimmat toimenpidekokonaisuudet ovat energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toteuttaminen (selonteon toimenpiteet 1.1 ja 1.2) sekä biotalous- ja cleantech-ratkaisujen luominen (selonteon toimenpide 1.3). Näistä energia- ja ilmastopolitiikan toteuttamiseen ehdotetaan 509 milj. euroa vuodelle 2019. Tästä suurimman osuuden muodostaa uusiutuvan energian tuotantotuki, johon ehdotetaan kohdennettavaksi 261 milj. euroa v. 2019. Kestävien biotalous- ja cleantech-ratkaisujen määrärahojen kokonaistaksoksi ehdotetaan 681 milj. euroa v. 2019. Siitä yhteensä 448 milj. euroa kohdistuisi maatalouden viherryttämiseen ja ympäristökorvausjärjestelmään.

Verot

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopistealueen tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan pitää kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä sekä tavoitteen mukaisia että sen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen energiaveroihin liittyy muutoksia, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopisteen tavoitteita. Yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon päästöohjausta lisätään vuoden 2019 alusta poistamalla yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon hiilidioksidiverokomponentin puolitus ja korvaamalla se energiasisältöverokom-

ponentin alennuksella. Työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta muutetaan vastaamaan liikennepolttoaineiden verotusta siten, että niiden verotuksessa otetaan huomioon polttoaineen polttamisesta syntyvien kasvihuonekaasupäästöjen lisäksi polttoaineen koko elinkaaren aikana syntyvät kasvihuonekaasupäästöt, kuten tuotannon ja kuljetuksen päästöt. Työkone- ja lämmityspolttoaineiden, mukaan lukien turpeen, verotusta kiristetään. Lisäksi sähkön verotusta muutetaan suurten sähkövarastojen osalta siten, ettei siirtoverkosta sähkövarastoon ladattu ja sähkövarastosta siirtoverkkoon purettu sähkö tulee kahteen kertaan verotetuksi. Tämä veromuutos edistää muuttuvien sähkömarkkinoiden kehitystä.

Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi osittain päästöperusteisesti määräytyvät ajoneuvovero ja autovero lisäävät suurempipäästöisten autojen omistamisen ja hankinnan kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikumista. Autoveron päästöporrastusta on jyrkennetty tällä hallituskaudella, ja viimeisin vähäpäästöisiin autoihin kohdistuva veronalennus tulee voimaan vuoden 2019 alusta. Ajoneuvoveroa on hallituskaudella kiristetty, mutta sen alentaminen vuoden 2020 alun jälkeen alkavilta veropäiviltä vähentää ajoneuvoveron kertymää jo v. 2019. Ajoneuvoveron veronalennus alentaa yksityisautoilun kustannuksia, mutta alennuksen vaikutuksista hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopisteen tavoitteiden suhteen voidaan esittää arvioita vasta alennusta koskevan hallituksen esityksen valmistuttua.

Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa juomapakkausten kierrätykseen. Jätevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Ympäristölle haitalliset tuet

Ympäristön kannalta haitallisilla tuilla tarkoitetaan tukia, jotka johtavat luonnonvarojen käyttöasteen ja ympäristön kuormituksen kasvuun tuetussa yrityksessä tai tuetulla toimialalla. OECD:n määritelmän mukaan tuki luokitellaan ympäristön kannalta haitalliseksi, jos se aiheuttaa enemmän ympäristöhaittaa kuin tapahtuisi, jos tukea ei olisi. Ympäristölle haitallisia tukia ja niiden käyttöönottoa perustellaan muilla kuin ympäristösyillä. Ympäristön kannalta haitallisilla tuilla voi olla myönteisiä vaikutuksia muiden politiikkatavoitteiden kannalta (esim. ruoantuotanto, huoltovarmuus, uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen, aluetalous, työllisyys ja kasvu), mikä tulee ottaa huomioon niitä arvioitaessa.

OECD on kehittänyt arviointityökalun ympäristölle haitallisten tukien määrittämiseksi. Tätä työkalua on hyödynnetty myös Suomessa toteutetuissa selvityksissä, joissa on kartoitettu ympäristölle haitallisia tukia. Tässä osiossa käsiteltävät talousarvioesitykseen sisältyvät haitalliset tuet pohjautuvat näihin selvityksiin. (Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tukien ympäristövaikutukset 2012; Ympäristön kannalta haitalliset tuet 2013; Rakennepoliittisen ohjelman valmistelu 2013; Luonnon monimuotoisuudelle haitalliset tuet 2015.)

Ympäristölle haitallisia tukia sisältyy etenkin verojärjestelmään. Niitä on kuitenkin myös määrärahojen joukossa. Verotukseen sisältyy verotukia eli poikkeuksia normaaliksi katsotusta verotuksen rakenteesta, jotka edellä mainituissa selvityksissä on katsottu ympäristölle haitallisiksi tuiksi. Suurimpia tällaisia verotukia ovat energiaverotukseen sisältyvät dieselin normia alempi verokanta, jota oikaistaan ajoneuvoveron käyttövoimaverolla; työkoneiden normia alempi verokanta; turpeen alempi verokanta; teollisuuden ja kasvihuoneiden alempi sähköverokanta; energiantensii-

visten yritysten veronpalautus ja maatalouden energiaveron palautus. Määrärahoissa haitallisiksi tuiksi voidaan luokitella mm. päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio sekä erät maatalouden tuet.

Vuoden 2019 talousarvioesityksessä ympäristölle haitallisten tukien määräksi arvioidaan edellä mainittujen selvityksiin pohjautuen n. 3,5 mrd. euroa. Ympäristölle haitalliset tuet kohdentuvat pääasiassa kolmeen sektoriin: energiasektoriin, liikennesektoriin ja maataloussektoriin. Liikennesektorilla haitallisten tukien määrä on näistä kolmesta suurin, n. 1,4 mrd. euroa. Sektoreiden tukimäärät ovat kuitenkin varsin lähellä toisiaan. Sekä energia- että maataloussektorilla tukimäärä on hieman yli 1 mrd. euroa.

Suurin yksittäinen ympäristölle haitallinen tuki vuoden 2019 talousarvioesityksessä muodostuu teollisuuden ja kasvihuoneiden alemmasta sähköverokannasta, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 600 milj. euroa. Liikennesektorilla dieselpolttoaineen alemman verokannan, jota oikaistaan ajoneuvoveron käyttövoimaverolla, työmatkakuluvähennyksen sekä työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen alemman verokannan tukimäärät ovat kaikki varsin lähellä 400 milj. euroa. Maataloussektorilla suurin yksittäinen tuki muodostuu luonnonsuhde-erojen vaikutuksia tasaavasta luonnonhaittakorvauksesta, sen osuus on n. 548 milj. euroa.

7. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palvelujen laatu sekä lisätä julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä.

Kansalaisten oikeus hyvään hallintoon turvataan koko maassa. Avointa hallintoa edistetään valtionhallinnossa toimeenpanemalla kaksivuotista avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaa, jonka teemat ovat ymmärrettävyys, avoin maakunta ja julkisuus. Julkisen hallinnon johtamisen laatua parannetaan johtamisen uudistamisella, joka sisältää kaksi toimenpidekokonaisuutta hallituskaudelle. Ensimmäinen koskee toiminnallisesti yhtenäisempää valtioneuvostoa ja valtionhallintoa, toinen johtamisen ja toimeenpanon toimintatapojen uudistamista. Näiden kokonaisuuksien kautta valtioneuvoston ja valtionhallinnon johtamisprosessit sovitetaan yhteen strategisen hallitustyöskentelyn kanssa ja vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa. Toimenpiteet valmistuvat tämän hallituskauden loppuun mennessä.

7.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Kehittämisen tavoitteena on keskushallinto, jonka rakenne, ohjaus ja johtamisjärjestelmät ovat selkeät. Keskushallinnolla tulee olla kyky muutokseen ja riskienhallintaan ja sen palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös kokonaisuuden hallinta hallinnonalarajat ylittäen. Uudistuksen painopisteitä ovat virastojen ja laitosten toiminnallisen joustojen lisääminen (2020-luvun virastomalli), organisaatiomuodon valintaa ohjaavat periaatteet sekä valtion uudet yhteiset ohjausmallit. Keskushallinnon uudistusta viedään eteenpäin yhteistyössä johtamisen ja toimeenpanon parantamisen, julkisten palveluiden digitalisaation kärkihankkeiden sekä maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa.

Uudistetun yhteispalvelulain mukaisen toimintamallin soveltaminen jatkuu asiointipisteissä. Mallissa korostuu sähköinen asiointi ja sen tuki sekä etäpalvelun tarjoaminen. Maakunnat valmistautuvat ottamaan vastuun yhteispalvelun alueellisesta kehittämisestä vuoden 2021 alusta.

Valtionhallinnon johtamisen kehittämisen yleisiä lähtökohtia ovat poikkihallinnollisuus, ammatillinen ja tuloksellinen johtaminen sekä hallinnon tuottavuus ja kestävä kehitys. Osana hallituksen kärkihankkeen toteutusta vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa sekä henkilöstön liikkuvuutta valtionhallinnossa. Tietojohdamista kehitetään Valtiokonttorin ja konsernitoimijoiden vetämänä #tietokiri-hankkeen neljässä kokonaisuudessa: analysointi- ja raportointipalvelut, tiedolla johtamisen kulttuurin vahvistaminen, tiedolla johtamisen ekosysteemi ja muutosedellytysten luonti. Valtiovarainministeriö ohjaa kokonaisuuden kehittämistyötä. Henkilöstön sekä osaamisen liikkuvuutta valtionhallinnossa edistetään Osaamisen joustava hyödyntäminen -hankkeessa, jossa luodaan kokeilujen kautta toimintamalleja hallinnolliset rajat ylittävään osaamisen käyttöön. Valtion henkilöstön osaamisen kehittämistä tukemaan avattiin 15.3.2018 digitaalisen oppimisen ympäristö eOppiva, johon tuotetaan jatkuvasti uusia oppimissisältöjä valtion henkilöstön käyttöön. Hankkeen päättyessä huhtikuussa 2019 eOppiva-palvelukokonaisuudesta tulee pysyvä osa valtion osaamisen kehittämisen kokonaisuutta. Työ 2.0 -hanke jatkaa työn tekemisen tapojen ja toimintakulttuurin uudistamista. Myös käynnissä olevat johtamiskokeilut ja -valmennukset saatetaan päätökseen ja niiden tulokset arvioidaan. Keväällä 2018 perustettu valtionhallinnon HR-ohjausryhmä tukee henkilöstöjohtamisen kehittämistä valtionhallinnossa.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Yhteistä kokonaisuutta kehitetään mm. laajentamalla mobiilitoiminnallisuuksia ja tarjoamalla uusia välineitä arviointi, tulos- ja kehityskeskusteluihin. Lisäpalveluina virastoille tarjotaan analytiikka- ja HR-neuvontapalveluja. Valtion HR-toimintojen kehittämishanke tarkastelee HR-toimintoja valtionhallinnossa tavoitteena tehostaa 304 htv:llä vuoteen 2029 mennessä. Talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistorobotiikan hyödyntämistä jatketaan Palkeissa tarjoten osaamista myös virastojen projekteihin. Palkeet ja Valtori testaavat tekoälyn hyödyntämistä asiakaspalvelussa.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Tilatehokkuutta parannetaan valtion uuden toimitilastrategian mukaisesti vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Tilatehokkuuden parantamisella tavoitellaan parempia työsuorituksia ja alempia vuokrakustannuksia. Kehitetään toimitilastrategian soveltamista käyttösidonnaisiin tiloihin, kuten vankiloihin ja poliisilaitoksiin. Virastot ja laitokset ovat yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehneet toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmia, joiden toteuttamisella tavoitellaan n. 10 milj. euron säästöjä toimitilamenoissa v. 2019.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen digitalisointi -toteutusohjelman (ns. Handi) toimeenpanoa jatketaan uuden sähköisen tilaamisen ja laskunkäsittelyn Handi-ratkaisun käyttöönotoilla vuoden 2019 loppuun asti. Hankintatoimen keskeisiä kehittämisalueita ovat digitalisaation lisäksi hankintatiedon keräämisen ja analysoinnin kehittäminen siten, että hankintatoimea pystytään paremmin ohjaamaan ja arvioimaan sen tuloksia. Vuoden 2019 alusta mahdollisesti toteutuva Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankintojen fuusio edellyttää toimivan ohjausjärjestelmän luomista sekä yhteishankintayksikön palvelutason säilymisen varmistamista.

Maakunta- ja sote-uudistus

Hallitus valmistelee ja toimeenpanee maakunta- ja sote-uudistuksen, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta ja kootaan useiden hallinnonalojen tehtäviä perustettavien maakuntien järjestämisvastuulle. Eduskunnalle maaliskuussa 2017 annettuun maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017) sisältyy mm. ehdotukset maakuntalaiksi, jolla säädettäisiin maakuntien hallinnon ja talouden järjestämisestä ja maakuntien tehtäväalueista, maakuntien rahoituslaiksi, kunnan peruspalvelujen valtionosuutta koskevaksi laiksi, tarvittavat vero-, henkilöstö- ja vaalilainsäädännön muutokset sekä ehdotus uudistuksen voimaantulolaiksi.

Maakuntauudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto sekä yksinkertaistaa julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Maakuntauudistuksen täytäntöönpano tulee edellyttämään lukuisia muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön. Hallitus antoi maaliskuussa 2018 esitykset maakuntauudistuksen edellyttämäksi lainsäädännöksi mm. maakunnalle siirtyviä tehtäviä koskevien lakien muutoksista (HE 14/2018, ns. Maku II) ja valinnanvapauslainsäädännöstä (HE 16/2018, joka korvaa aiemman HE 47/2017). Pääministerin ilmoituksen 27.6.2018 mukaan maakuntien perustamista koskevan lainsäädäntökokonaisuuden on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2018 aikana ja tehtävien järjestämisvastuun siirtyä maakunnille vuoden 2021 alusta. Ensimmäiset maakuntavaalit toimitettaisiin toukokuussa 2019.

Vuosien 2018—2019 aikana maakunta- ja sote-uudistuksen toimeenpano etenee maakuntalain ja uudistuksen voimaantulon voimaantuloon asti ministeriöiden ja muiden viranomaisten esivalmisteluna, ja lakien voimaantultua voimaantulolailla perustettavien maakuntien väliaikaisten valmistelutoimielinten tekemänä valmisteluna. Näiden toimielinten toimikausi päättyy, kun ensimmäisten maakuntavaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen maakuntavaltuustot aloittavat toimintansa elokuussa 2019. Alueilla tapahtuvan valmistelun ohella ministeriöt jatkavat samanaikaisesti uudistuksen valmistelua oman hallinnonalansa osalta. Vuosien 2018—2020 aikana maakunnat valmistelevat kaikki hallinnon, talouden ja päätöksenteon sekä palvelujen organisointia koskevat hallinnolliset rakenteet siten, että ne ovat valmiita tehtävien siirtymiseen maakuntien järjestämisvastuulle 1.1.2021.

Maakunta- ja sote-uudistuksen toimeenpanoa varten valtio on käynnistänyt v. 2017 digimuutosohjelman. Ohjelma on perusta valtakunnalliselle ja maakunnissa tapahtuvalle valmistelulle ja toimeenpanolle, ja siihen sisältyvät tehtäväkokonaisuudet jakautuvat valtion viranomaisten ja maakuntien toteutusvastuulla oleviin hankkeisiin. ICT-palvelukeskus Vimana Oy ja Maakuntien

tilakeskus Oy ovat valmistelleet vuoden 2018 aikana palvelutuotannon käynnistämistä ja yhteisiä palveluja maakunnille. Lisäksi v. 2017 on perustettu SoteDigi Oy, jonka tehtävänä on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon uusia kansallisia digitaalisia ratkaisuja.

Valtion lupa- ja valvontaviraston perustaminen

Maakuntaudistuksen yhteydessä perustetaan Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle kootaan tehtäviä aluehallintovirastoista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta. Kyseiset virastot lakkautetaan. Valtion lupa- ja valvontavirasto on valtion hallintoviranomainen, jolla on valtakunnallinen toimivalta ja joka turvaa alueilla toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista sekä valvoo yleistä etua hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Ehdotetulla tehtävien kokoamisella ja toimivallan valtakunnallisuudella tavoitellaan virastorakennetta, joka mahdollistaa nykyistä vaikuttavamman, asiakaslähtöisemmän, yhdenmukaisemman ja kustannustehokkaamman valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien toteuttamisen ja jossa viranomaisten keskinäiset työnjaot ovat selkeitä ja päällekkäiset tehtävät karsitaan. Virastoa valmistellaan vuoden 2019 aikana ministeriöiden ja muiden virastojen yhteisessä toimeenpanohankkeessa ja viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2021 alussa.

Digi- ja väestötietoviraston perustaminen

Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävät on tarkoitus yhdistää 1.1.2020 alkaen uudeksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Tehtävät kootaan Väestörekisterikeskukseen ja viraston nimi muutetaan Digi- ja väestötietovirastoksi. Tavoitteena on muodostaa kansallinen yhteiskunnan digitalisaatiota toimeenpaneva virasto, joka turvaa tietojen saatavuutta yhteiskunnassamme ja tarjoaa sujuvia ja turvallisia palveluja eri elämäntapahtumiin. Virasto palvelee asiakkaita monipaikkaisesti eri puolilla Suomea. Hallituksen esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2018. Virastoa valmistellaan vuoden 2019 aikana ministeriöiden ja nykyisten virastojen yhteisessä toimeenpanohankkeessa.

Hallintomenojen säästö toimintamenoista

Hallitusohjelman mukaisesti hallintomeneihin kohdistetaan kehyskaudella 2016—2019 yhteensä 120 milj. euron säästö. Vuosittain 30 milj. eurolla kasvava säästö toteutetaan muun muassa tehtäviä ja velvoitteita purkamalla, henkilömenoissa eläkepoistumaa hyödyntämällä, lisäämällä digitalisaatiota ja uudistamalla rakenteita. Säästövelvoitteet koskevat kaikkia hallinnonaloja. Vuoden 2019 säästö on kohdistettu ministeriöiden esitysten pohjalta talararvioesityksessä suoraan toimintamenomomenteille.

7.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Tavoitteena on turvata laadukkaat ja saavutettavat digitaaliset palvelut jokaiselle ja ohjata tulevaisuustyön kautta Suomea kohti ennakointikykyistä digitaalista yhteiskuntaa. Tavoitetilaa tuetaan muodostamalla strategista tietopolitiikkaa, jolla luodaan tietoja koskevia linjauksia ja periaatteita. Tiedonhallinnan lainsäädäntö uudistetaan ja sen mukaisten vaatimusten toimeenpanoa

viranomaisissa ohjataan ja tuetaan. Lisäksi selvitetään tekoälyn hyödyntämistä julkisen hallinnon toiminnassa.

Julkisen hallinnon tieto- ja viestintäteknisen toiminnan ohjauksen tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta valtionhallinnossa, kunnallishallinnossa sekä valmistelussa olevassa maakuntahallinnossa. Ohjauksen ja rakenteiden uudistamisessa määritetään tiedonhallinnan, yhteisen ICT:n sekä maakuntien ICT:n ohjausrakenteita. Kehitetyt ohjausrakenteet ja investointien ohjaus- ja vaikuttavuusmalli toimeenpannaan v. 2019.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt selvitystyön suomalaisen henkilötunnuksen uudistamisesta ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimisesta. Selvitystyön tavoitteena on vuoden 2019 loppuun mennessä tehdä esitys tuleville vuosikymmenille ulottuvasta kansallisesta toimintamallista henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa.

Julkisen hallinnon palvelut ohjataan ensisijaisesti digitaalisiksi velvoittamalla viranomaiset tarjoamaan asiakkaille palvelua sähköisesti. Yritykset sekä yhteisöt ohjataan asioimaan viranomaisten kanssa ainoastaan sähköisesti. Kansalaisten asiointia helpottavan digituen pilotointia jatketaan v. 2019, mutta kansalaisille taataan mahdollisuus saada palvelua myös perinteisessä muodossa.

Digitaalisen turvallisuuden tärkeys korostuu yhteiskunnan ja julkishallinnon digitalisaation edellytyksenä. Vuoden 2019 toimenpiteitä digitaalisen turvallisuuden tehostamiseksi ovat mm. tietoturvasääntelyn uudistaminen, keskeisten strategisten tieto- ja kyberturvallisuuden linjausten laadinta sekä koko julkista hallintoa koskevan digitaalisen turvallisuuden kehittämisohjelman käynnistäminen. Kansalaisten arjen turvallisuutta parannetaan kehittämällä mobiilia viranomaisviestintäpalvelua, jolla viranomaisille taataan häiriöttömät ja toimintavarmat viestintämahdollisuudet kaikissa tilanteissa.

7.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2019 n. 72 400 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat n. 4,37 mrd. euroa.

Valtion sopimuskaudelle 1.2.2018—31.3.2020 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2018 palkkoja tarkistettiin 1.4.2018 lukien yleiskorotuksella 1,00 % ja 1.6.2018 lukien 0,60 prosentin virastoerällä. Vuonna 2019 palkkoja tarkistetaan 1.4.2019 lukien yleiskorotuksella 1,10 %, kuitenkin vähintään 24 euroa kuukaudelta ja 0,75 prosentin virastoerällä. Lisäksi tammi-kuussa 2019 maksetaan tuloksellisuuteen perustuva kertaerä, joka on 9,2 % kuukausipalkasta. Vuosille 2018 ja 2019 sovittujen korotusten ja kertaerän johdosta virastojen toimintamenojärärahöja on lisätty tässä talousarviossa yhteensä n. 130 milj. eurolla. Tästä n. 40 milj. euroa sisältyi vuoden 2018 lisätalousarvioon.

Valtion edellinen vuosien 2017—2018 virka- ja työehtosopimus oli kilpailukyky sopimuksen mukainen. Kilpailukyky sopimukseen liittyi hallituksen toimenpiteinä työnantajien sairausvakuutusmaksun ja eläkemaksun alentaminen v. 2017—2020. Vuoteen 2018 verrattuna sairausvakuutus-

ja eläkemaksujen alentaminen säästävät virastojen menoja v. 2019 yhteensä n. 13 milj. eurolla, mikä on otettu huomioon vähennyksinä virastojen toimintamenomäärärahoissa.

Valtion eläkejärjestelmän maksurakennetta uudistetaan vuoden 2019 alusta voimaan tulevalla lainmuutoksella. Työnantajan eläkemaksun määräytymistä yksinkertaistetaan siten, että maksu muodostuu kaikille työnantajille yhteisestä työansioihin perustuvasta eläkemaksuprosentista ja työnantajakohtaisesta työkyvyttömyyseläkemaksuprosentista. Tasoltaan eläkemaksu vastaisi TyEL-järjestelmän keskimääräistä maksutasoa, jolloin se on vakaampi ja paremmin ennustettavissa kuin valtion eläkejärjestelmän nykyinen maksutaso. Uuden maksurakenteen perusteella virastojen toimintamenomäärärahoja on lisätty tässä talousarviossa yhteensä n. 8 milj. eurolla ja vähennetty n. 39 milj. eurolla. Vähennykset kohdistuvat Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien määrärahoihin, koska sotilashenkilöstön osalta eläkemaksut alenevat uudistuksen johdosta merkittävästi.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä hankkimaan palvelukseensa, kehittämään ja kannustamaan päteviä johtajia myös tulevaisuudessa. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaishallinnalla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on se, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Tähän liittyy toteutussuunnitelma vuosille 2017–2019 sekä strategisen henkilöstöjohtamisen vahvistaminen Valtiohallinnon tekemän henkilöstöjohtamisen selvityksen johtopäätösten pohjalta. Keskeistä johtamisessa ja viranomais toiminnassa on korkea eettisyys sekä laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen hallinnon toimintaan.

Valtiovarainministeriö vahvistaa edelleen johdon tukitoimintoja, jonka tehtävänä on uusien johtamismallien valmistelu, johdon valinnan kehittäminen, palvelussuhteiden hallinta ja johtajien ura- ja kehityspolkujen edistäminen. Ylimmässä johdossa otetaan kattavasti käyttöön uudistettu johtamissopimusmalli. Johtamissopimusmenettelyn soveltaminen myös kansliapäällikköihin on aloitettu pilotoinnilla kolmessa ministeriössä. Lisäksi valtiovarainministeriö varmistaa johtamisvalmennuksen saatavuutta yhteisellä valmennuksella, yhteistyöllä muun muassa HAUS:n ja Sitran kanssa, sekä koordinoi erilaisia johdon verkostoja. Valtionhallinnon uusille esimiehille järjestetään yhteistä perehdytystä.

Valtion virkamieslakia on muutettu siten, että henkilöstön nykyistä joustavampi käyttö on mahdollista. Osana muutoksen toimeenpanoa valtiovarainministeriö kehittää ja edistää henkilöstön liikkuvuutta sekä asiantuntijuuden ja valtion henkilöstövoimavarojen hyödyntämistä hallinnonalojen ja valtion virastojen välillä. Vuonna 2017 annetun hallituksen esityksen mukaan valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskeva valitusmahdollisuus avattaisiin rajattuna. Keväällä 2018 annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia virkamieslain ja työsopimuslain yhdenmukaistamiseksi muun muassa takaisinottovelvollisuuden pituuteen sekä koeajan ja määräaikaisen palvelussuhteen perusteisiin. Samassa esityksessä työurien pidentämistä pyritään edistämään mahdollisuudella jatkaa virkasuhdetta määräaikaaisesti eroamisien jälkeen. Valtion virkamieseettisestä neuvottelukunnasta ehdotetaan säädettäväksi virkamieslaissa v. 2019 ja tätä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2018.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on

noussut viime vuosina ja työhyvinvointi pysynyt hyvällä tasolla työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2016—2019

Tunnusluku	2016	2017	2018 ¹⁾	2019 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	73 000	73 000	72 700	72 400
Muutos edell. vuodesta, %	-0,9	0,0	-0,4	-0,4
Henkilötyövuodet, lukumäärä	72 000	71 860	71 570	71 280
Muutos edell. vuodesta, %	-1,5	-0,2	-0,4	-0,4
Palkkasumma, milj. euroa	3 519	3 475	3 535	3 626
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 304	4 197	4 265	4 370
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	3 903	3 920	4 007	4 127
Palkkojen sivukulut, %	55,4	52,7	52,6	52,4
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 497	4 598	4 698	4 806
Naisten osuus, %	48,9	49,0	49,0	49,1
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46,3	46,3	46,3	46,3

¹⁾ Vuosien 2018 ja 2019 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon tuottavuuden parantamisen mahdollistamat valtion henkilöstön vähenemiset, kilpailukykysovimuksen kustannuksia alentavat vaikutukset sekä virka- ja työehtosopimukseen perustuvat palkantarkistukset vuosille 2018 ja 2019.

8. Kuntatalous

8.1. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään v. 2019 hallitusohjelman mukaisesti indeksitarkistus ansiotasoindeksiin muutosta vastaavasti. Muutoksen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 154 milj. eurolla v. 2019. Työtulovähennystä korotetaan ja sen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 19 milj. eurolla v. 2019. Perusvähennyksen korotuksen arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 54 milj. eurolla v. 2019. Valtion- ja kunnallisverotuksen eläkevähennyksen korottaminen pienentää kuntien verotuottoa yhteensä arviolta 7 milj. eurolla v. 2019. Työasuntovähennyksen enimmäismäärää korotetaan nykyisestä 250 eurosta 450 euroon. Toimenpiteen arvioidaan pienentävän verotuottoja n. 3 milj. euroa vuodesta 2019 alkaen, josta kuntien osuus on 2 milj. euroa. Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisen osuuden pienentämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että v. 2019 asuntolainan koroista on vähennyskelpoista 25 prosenttia. Muutoksen arvioidaan lisäävän kunnallisveron tuottoa 13 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien verotulomenetykset kompensoidaan täysimääräisesti.

Yhteisövero

Elinkeinoverolain korkovähennysrajoitusta koskevaa sääntelyä muutetaan vuodesta 2019 alkaen syksyllä 2018 annettavan hallituksen esityksen mukaisesti. Tämän arvioidaan lisäävän yhteisöveron tuottoa v. 2019 n. 10 milj. eurolla, josta kuntien osuus on 3 milj. euroa. Toimenpiteellä ei kuitenkaan ole vaikutusta kuntien verotuottoon, sillä kuntien osuutta yhteisöveron jako-osuudesta alennetaan verotuoton lisäystä vastaavasti.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2019 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-154
Asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen	13
Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen korottaminen	-3
Työasuntovähennyksen korottaminen	-2
Työtulovähennyksen korottaminen	-19
Perusvähennyksen korottaminen	-54
Valtionverotuksen eläketulovähennyksen korottaminen	-4
Yhteensä	-223

8.2. Kuntien valtionavut

Kuntien valtionavut ovat 10,5 mrd. euroa v. 2019, mikä on 3 % vähemmän kuin v. 2018.

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2017—2019 (milj. euroa) ja muutos 2018—2019 (%)

Momentti		2017	2018	2019	Muutos % v. 2018 vs. 2019
	Laskennalliset valtionosuudet	9 539	9 627	9 538	-0,9 %
28.90.30	VM	8 606	8 577	8 491	-1,0 %
useita	OKM				
momentteja		933	1 051	1 047	-0,3 %
	siitä kuntayhtymät	905	988	993	0,5 %
	Muut valtionavut				
25.50.20	OM, Vaalimenot	10	30	27	
	OM yhteensä	10	30	27	
Palosuojelu-	Kunnille maksettavat avustukset				
rahasto		5	5	5	
	SM yhteensä	5	5	5	
28.70.05	Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus ¹⁾	33	141	0	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	27	8	4	
28.90.32	Valtionavustus kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään			30	
	VM yhteensä	61	149	34	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2017—2019 (milj. euroa) ja muutos 2018—2019 (%)

					Muutos % v. 2018 vs. 2019
Momentti		2017	2018	2019	
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset				
		231	249	229	
	siitä kuntayhtymien osuus	34	35	34	
	OKM yhteensä	231	249	229	
30.20.01 (30.20.03 vuodet 2017—2018)	Maaseutuviraston toimintamenot: korvaus Ahvenanmaan maakunnan kunnille maatalouden tukien toimeenpanosta aiheutuvien tehtävien hoitamisesta	0,05	0,05	0,05	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	4	4	
30.20.41	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki: koulujakelujärjestelmä	1	1	1	
30.20.46	Koulujakelujärjestelmä			0,2	
	MMM yhteensä	6	6	6	
31.10.41	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen investointi ja ylläpitomenoihin	1	1	1	
31.30.63	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	35	35	35	
31.30.42	Valtionavustus koulutuksesta	1	1	1	
	LVM yhteensä	37	37	37	
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	25	26	27	
32.50.40	Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen			3	
32.70.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	207	214	197	
	TEM yhteensä	232	240	227	
33.03.31	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	22	19	0	
33.10.57	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotukeen	25	0	0	
33.20.31	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä	27	27	27	
33.20.50, 51 ja 52	Kunnille maksettava palkkatuki	62	74	74	
33.50.51	Sotilasvammakorvaukset	33	32	31	
33.50.56, 57 ja 58	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot ja valtion-apu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan	40	41	77	
33.60.30	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	0,5	1	0,5	
33.60.32	Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen	20	21	21	
33.60.33	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin menoihin	94	95	96	
33.60.34	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin	15	15	15	
33.60.36	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi	0,5	0,5	0,5	
30.60.37	Korvaukset kunnille kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin	0	5	5	

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2017—2019 (milj. euroa) ja muutos 2018—2019 (%)

Momentti		2017	2018	2019	Muutos % v. 2018 vs. 2019
33.60.38	Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin	30	99	0	
33.60.63	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan	3	3	3	
33.60.64	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	6	7	7	
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	16	16	15	
	STM yhteensä	389	456	373	
Laki öljy- suoja- rahastosta 1406/2004	Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjunta- valmiuden hankinta- ja ylläpitokustannuksiin	14	10	10	
Valtion asuntorahasto	Aiesopimuskuntien kunnallistekniikan rakentamisavustus- valtuus	15	15	15	
Valtion asuntorahasto	Asuinaluekohtainen avustus	4	0	0	
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	1	1	1	
35.20.30	Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen	0	1	1	
	YM yhteensä	30	27	27	
	Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	1 000	1 199	965	-19,5 %
Valtionavut yhteensä, milj. euroa		10 539	10 826	10 502	-3,0 %

¹⁾ Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuen ja ohjauksen rahoitus on osoitettu maakuntien liitoille eli kuntayhtymille v. 2017 ja v. 2018. V. 2019 rahoitus osoitetaan maakuntien väliaikaisille valmistelu-elimille.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen ehdotetaan n. 8 491 milj. euroa, joka on 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Eniten valtionosuutta vähentää valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus koskien vuotta 2016. Kustannustenjaon tarkistus vähentää valtionosuutta 213,4 milj. euroa. Valtionosuutta vähentävät lisäksi mm. hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset esitykset kuntien tehtävien vähentämisestä: erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen, vanhuspalveluiden laatusuositus, omais- ja perhehoidon kehittämisestä seuraava säästö kuntien menoissa sekä varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen muutos. Nämä kuntien tehtäviä vähentävät toimenpiteet vähentävät valtionosuutta n. 32,8 milj. euroa verrattuna vuoden 2018 talousarvioon. Lisäksi kilpailukykysovimukseen liittyvä valtionosuudenvähennys kasvaa 29,5 milj. eurolla vuoden 2018 talousarviosta. Valtionosuutta vähentää myös 30 milj. euron siirto kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä indeksikorotusta vuodelle 2019.

Julkisen talouden suunnitelman 2019—2022 mukaista 10 milj. euron siirtoa kriisikuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen ei esitetä, koska vuodelle 2019 ei ole tulossa yhtään kunta-

liitosta. Valtionosuudesta on tarkoitus käyttää 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen.

Julkisen talouden suunnitelman 2019—2022 mukaan kustannustenjaon tarkistuksesta johtuva kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkauksen ylimääräinen leikkaus koskien v. 2016 kompensoidaan kunnille v. 2020. Samassa yhteydessä kompensoidaan myös vuosien 2017—2019 ylimääräinen lomarahaleikkaus. Yhteensä kompensatio on siten 237 milj. euroa.

Valtionosuutta lisäävät suhteessa vuoden 2018 talousarvioon muun muassa kuntien verotulomenetysten kompensatio 223 milj. eurolla, asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos 25,2 milj. eurolla sekä 15 milj. euron lisäys lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun ja 1 milj. euron lisäys vanhusten kotihoitoon ja veteraanien kotiin vietäviin palveluihin.

Valtionosuusprosentti vuodelle 2019 on 25,37 %. Muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,03 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Rintamaveteraanien kotona asumista tukeviin palveluihin ehdotetaan 40 milj. euron lisämääräraha v. 2019. Pitkäaikaistyöttömien määräraikaista eläketukea jatketaan. Vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnettiin valinnanvapauspilotteihin 100 milj. euron valtuus. Mikäli vuoden 2018 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia v. 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Uusi lukiolaki tulee voimaan 1.8.2019. Lain tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Opintojen rakenne mahdollistaa entistä joustavamman opetuksen järjestämisen ja aiempaa laajempien oppiainerajat ylittävien opintokokonaisuuksien tarjoamisen. Lukiolaisten tuki ja ohjaus vahvistuvat ja korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö sekä kansainvälisyys lisääntyvät. Ylioppilaskokeiden uusimisrajoitus poistuu. Vuonna 2019 lukiolain uudistamisesta aiheutuviin kustannuksiin osoitetaan 0,4 milj. euroa. Lisäksi uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen ehdotetaan 10 milj. euroa. Valtionosuus uudistuksen kustannuksista on 100 %.

Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja osallistumisasteen edistämiseen kohdennetaan 10 milj. euroa v. 2019. Avustuksen tavoitteena on pienentää ryhmäkokoja ja palkata lisähenkilöstöä haasteellisilla alueilla toimiviin päiväkoteihin. Kokeilua viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta jatketaan, ja siihen kohdistetaan 5 milj. euroa v. 2019.

Liikkuva opiskelu -toimintaan ehdotetaan 2,8 milj. euroa v. 2019.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Sitä tuetaan edelleen 15 milj. eurolla v. 2019.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistamiseen ehdotetaan 5 milj. euroa v. 2019.

Hallitusohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta vuodelle 2019.

8.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Oheinen taulukko sisältää kaikki talousarvioesitykseen sisältyvät valtion toimenpiteet, joilla on vaikutusta kuntatalouteen. Valtion toimenpiteiden vaikutus on nettomääräisesti n. 254 milj. euroa kuntataloutta heikentävä v. 2019. Valtionosuusindeksin jäädytys ja kustannustenjaon tarkistus ovat merkittävimmät kuntataloutta heikentävät valtion toimenpiteet. Hallitusohjelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää kuntien menoja. Näitä ovat mm. erikoissairaanhoidon alueellisen järjestämisen tehostaminen ja omais- ja perhehoidon kehittäminen. Kunnat voivat kuitenkin omilla päätöksillään vaikuttaa merkittävästi siihen, miten näiden toimien vaikutukset realisoituvat.

Kuntatalouteen vaikuttavat v. 2019 merkittävästi myös muut tekijät kuin valtion päätökset, kuten kuntien työvoimakustannuksia alentava kilpailukyky sopimus. Taulukkoon sisältyy kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista vain valtionosuuden vähennys, n. 29 milj. euroa, jolla jaetaan sopimuksesta julkiselle taloudelle aiheutuvaa kustannusrasitusta valtion- ja kuntatalouden kesken.

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2018—2019¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset			
VM, Peruspalvelujen valtionosuus			
Kilpailukyky sopimukseen liittyvä vähennys	0	-29	-29
Lastensuojelu ja lapsiperheiden kotiapu	15	15	0
Omais- ja perhehoidon kehittämisestä seuraava säästö	-25	-6	19
Perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto Kelalle, kuntien rahoitusosuuden vähennys koskien v. 2019		-18	-18
Perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto Kelalle, kuntien rahoitusosuudenkorjaus koskien v. 2017		-18	-18
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	3	3	0
Päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistus	-85	-22	63
Vanhusten kotihoito ja veteraanien kotiin viettävät palvelut	1	1	0
Vanhuspalvelujen laatusuosituksen tarkistaminen	-17	-4	13
Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen muutos	-3	-1	2
VM yhteensä	-110	-80	30
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala			
Kouluttamattomien varannon purku ammatillisessa lisä- ja oppisopimuskoulutuksessa	-3	-3	0
Lukiokoulutuksen uudistaminen	0,4	0,4	0
Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeet	-24	-24	0
Perusopetuksen alueellisen eriarvoisuuden torjunta	-10	-10	0

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2018—2019¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja osallistumisasteen edistäminen	10	10	0
Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen	-2	-2	0
Kerhotoiminnan tukeminen	-3	-3	0
Uuden lukiolain toimeenpano ja lukiokoulutuksen laadun kehittäminen	9	9	0
Liikkuva koulu-toiminnan laajentaminen Liikkuva opiskelu -toimintaan	2,5	2,5	0
A1-kielen varhentaminen perusopetuksessa	0,3	0,3	0,3
Vieraskielisten oppilaiden opetuksen tukeminen	2	2	0
OKM yhteensä	-35	-35	0
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala			
Kärkihanke 1: Palvelut asiakaslähtöisiksi, palvelusetelikokeilu	-4	-4	0
Kärkihanke 2: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta	-1	-1	0
Kärkihanke 3: Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma	-8	-10	-2
Kärkihanke 4: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa	-8	-12	-5
Kärkihanke 5: Osatyökykyisille väyliä työhön, kuntapilotit	-1	-1	0
Koulutus-EVO-korvaukset	1	1	0
Rintamaveteraanien kotona asumista tukevat palvelut	40	40	0
Valinnanvapauden pilottihankkeet	-100	-100	0
STM yhteensä	-80	-86	-7
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala			
Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen	-7	-7	0
Seutukaupungeille alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen	3	3	0
Palkkatuki kunnille ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen määräaikainen kokeilu	-1	-1	0
Pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettavat korvaukset, pakolaiskiintiön nostaminen v. 2015	-2	-2	0
TEM yhteensä	-7	-7	0
2. Verotuksen ja maksujen muutokset			
Tuloveroperustemuutoksista seuraava verotuottomenetyt (-154 milj. euroa) ja niiden valtionosuuskompensaatio	0	0	0
Verotuksesta tehtävien vähennysten korottaminen (-80 milj. euroa)	0	0	0
ja niiden valtionosuuskompensaatio	0	0	0
Asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen (+13 milj. euroa)	0	0	0
Työasuntovähennyksen korottaminen (-2 milj. euroa) ja niiden valtionosuuskompensaatio	0	0	0
Verotuksen ja maksujen muutokset yhteensä	0	0	0

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2018—2019¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
3. Kustannustenjaon tarkistus			
VM	0	-213	-213
OKM	0	0	0
Kustannustenjaon tarkistus yhteensä	0	-213	-213
4. Indeksijäädytykset			
Valtionosuusindeksin jäädytys			
— VM	0	-91	-91
— OKM	0	-14	-14
KEL-indeksin jäädytys ja indeksisidonnaisten menojen lisä-			
vähennys			
— Vaikutus kuntien osuuteen etuusmenoista	-9	0	10
— Vaikutus kuntien verotuloihin	0	32	32
Indeksijäädytykset yhteensä	-9	-74	-64
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	-241	-496	-254

¹⁾ Valtion budjetilla on kuntatalouteen myös välillisiä vaikutuksia, joita ei ole huomioitu tässä taulukossa. Taulukon luvut eivät sisällä hallinnonalojen välisiä määrärahasiirtoja. Valtion toimenpiteiden vaikutuksiksi ei ole luettu kuntien hakemien valtionavustusten omarahoitussuutta. Taulukossa luvut on pyöristetty lähimpään täyteen miljoonaan euroon, josta johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

9. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

9.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on tällä hetkellä yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2019 olevan n. 4,7 mrd. euroa ja menojen n. 4,9 mrd. euroa. Rahastotalouden tuloja pienentää rahastojen saamien korkotulojen ja voiton tuloutusten aleneminen. Korkotason ennakoitaan edelleen säilyvän tavanomaista matalampana. Myös rahastojen myöntämien lainojen takaisinmaksut alenevat poikkeuksellisen korkealta tasoltaan. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu n. 278 milj. euroa v. 2019. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä n. 1,9 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi n. 0,5 mrd. euroa v. 2019. Kansantalouden tilinpidossa Valtion eläkerahasto luetaan kuuluvaksi työeläkelaitosten sektoriin muiden valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen ollessa osa valtionhallinnon sektoria. Budjettitalouden ulkopuolisten rahastojen alijäämä ilman Valtion eläkerahaston huomioon ottamista on arviolta n. 100 milj. euroa.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2017	2018**	2019**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	245	169	168
Sekalaiset tulot	117	155	90
Eläkemaksut	1 374	1 358	1 350
Korkotulot ja voiton tuloutukset	882	408	393
Siirrot talousarviosta	544	550	522
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 162	2 640	2 523
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	2 752	2 107	2 129
Tulot yhteensä	5 915	4 747	4 652
Kulutusmenot	96	110	105
Siirtomenot	821	825	876
Korkomenot	1	2	2
Siirrot talousarvioon	1 854	1 928	1 895
Muut menot	20	20	20
Menot pl. rahoitustaloustoimet	2 791	2 885	2 289
Myönnettyt lainat ja muut finanssisijoitukset	2 532	1 739	2 032
Menot yhteensä	5 323	4 624	4 930
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	592	123	-278

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa.

Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2019 alussa n. 4,2 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 15,5 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 13 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 2,1 mrd. euroa, aravalainojen ensisijaislainoissa alle 0,05 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 0,3 mrd. euroa. Lisäksi vuokratalojen rakentamislainoista aiheutuvia vastuita ennakoidaan olevan n. 0,5 mrd. euroa. Takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina tuotantotukien muututtua korkotukilainoituskeksi ja erilaisten takausmallien lisääntyessä.

Vuonna 2019 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 450 milj. euroa. Aravalainoja maksetaan takaisin tällä hetkellä vuosittain n. 400 milj. euroa, mistä johtuen asuntorahaston likvidit varat nousevat v. 2019 yli 2 mrd. euroon. Rahaston tulonlähteet ehtyvät siinä vaiheessa, kun vanhat aravalainat on maksettu takaisin. Samaan aikaan varoista maksetaan

avustukset ja korkotuet, joiden määrä on toistaiseksi ollut alhainen matalien korkojen ansiosta. Korkojen noustessa myös rahastosta ulos maksettavien korkotukien määrä nousee. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 410 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten, akordien ja kehittämisrahan valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 177,2 milj. euroa. Vuonna 2019 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 5,25 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2019 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa, joka vastaa n. 148,6 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina arviolta 932 milj. euroa v. 2019. Työntekijän eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon arviolta yhteensä 434 milj. euroa. Näiden lisäksi rahastolle tilitetään siirtymämaksuina yhteensä 20 milj. euroa.

Valtion eläkerahaston sijoitusomaisuuden arvo oli maaliskuun 2018 lopussa 19,3 mrd. euroa, mikä on n. 21 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2017 lopussa. Sijoitussalkun arvo nousi n. 46 milj. eurolla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 %:a valtion eläkevastuusta. Rahaston hallituksen hyväksymän strategian mukaan tavoitteeseen pyritään viimeistään v. 2033. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2017 lopussa 92,6 mrd. euroa.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 1,9 mrd. euroa v. 2019.

Valtiovarainministeriön asettama strateginen tulostavoite on, että Valtion eläkerahaston sijoitustoiminta tuottaa pitkällä aikavälillä enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto, jolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta. Toiminnallisena tulostavoitteena on saavuttaa riskikorjattu sijoitustuotto, joka ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuoton.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Yhtenä käyttökohteena ovat rahastosta myönnettyt koonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset.

Vuonna 2019 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 114,2 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta 2018 siirtyväksi arvioidut erät. Vuoden 2019 talousarvioon ei sisälly siirtoa maatilatalouden kehittämisrahastoon (30.20.61) hallituksen kärkihankerahoituksen päätyttyä v. 2018. Maatilatalouden kehittämisrahastossa ja talousarviossa käytettävissä olevat varat riittävät v. 2019 tavoitteiden mukaisten investointien rahoitukseen. Maatilatalouden kehittämisrahastosta arvioidaan myönnettävän v. 2019 avustuksia 44,5 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta, Ydinturvallisuustutkimusrahas-
tosta ja Ydinjätetutkimusrahas-
tosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR1-tutkimusreaktori. Varautumisrahaston tase on vuoden 2017 tilinpäätöksen mukaan n. 2,6 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2018 kerättävät maksut ovat yhteensä 8,8 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut 3,5 milj. euroa. Tiedossa on, että osa ydinjätehuollon tutkimushankkeisiin tarkoitetuista varoista jää käyttämättä ja varat palaute-
taan jätehuoltovelvollisille maksujen suhteessa. Näin ollen v. 2018 ydinjätetutkimukseen käytetään arviolta 3,4 milj. euroa. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2019 kerättävien maksujen arvioidaan pysyvän jotakuinkin vuoden 2018 tasolla. Jätehuoltovelvollisilta kerättävien maksujen arvioidaan kasvavan 0,4 milj. eurolla v. 2019. Arviota kasvattaa Olkiluoto 3 -laitosyksikön liittyminen osaksi Teollisuuden Voima Oyj:n varautumisvelvollisuutta. Kerättävien maksujen arvioidaan olevan v. 2019 yhteensä 12,6 milj. euroa.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Taloustaantumaa aiheuttama sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuksen pienenemisen johdosta maksun tuotto on alentunut useana vuonna, ja se on vakiintunut runsaaseen 40 milj. euroon vuodessa. Rahasto omistaa käyttöomaisuusosakkeita, joiden tuotto varmistaa toistaiseksi rahaston maksuvalmiuden.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuus normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu. Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti.

Tilinpäätöksissä vuosilta 2014 ja 2015 jouduttiin öljyvarastojen arvoja alentamaan yhteensä 442 milj. eurolla öljyn maailmanmarkkinahintojen voimakkaan alenemisen johdosta. Viime tilikau-

della öljyn hintataso jatkoi vahvistumista, minkä seurauksena aikaisempina tilikausina tehtyjä arvon alennuksia palautettiin 42 milj. euron arvosta.

Vaihto-omaisuuden arvon nousu mukaan luettuna tilikauden tulos oli 95 milj. euroa. Rahaston taaseen loppusumma nousi 2 015 milj. euroon.

Valtioneuvoston alennettua öljyn ja viljan varmuusvarastointitavoitteita rahastosta tuloutettiin valtion talousarvioon vuoden 2017 realisointien tuottoina 20 milj. euroa. Tuloutus suoritettiin valtioneuvoston vahvistettua rahaston tilinpäätöksen huhtikuussa 2018.

Valtioneuvoston rahasto

Valtioneuvoston rahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takaus-ten ja muiden valtioneuvoston rahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtioneuvoston rahaston ja sitä edeltäneiden Vientitakuulaitoksen ja Valtioneuvoston rahaston antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitoumukset.

Valtioneuvoston rahaston vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2017 lopussa n. 22,6 mrd. euroa. Nostettua riskiä oli 9 mrd. euroa ja nostamatonta (ml. tarjoukset) 13,5 mrd. euroa, joka suurimmalta osin tulee nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla tulevaisuudessa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 4,1 mrd. euroa. Toimialoista telakoiden ja varustamoiden osuus oli vuoden 2017 lopussa 57 % ja televastuiden 18 %. Vastuiden voimakas nousu on johtunut pääosin telakoiden ja varustamoiden suurista risteilijätalauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut. Vastuukanta sisältää näitä talauksia, jotka ajallisesti voivat hajautua lähes 10 vuoden päähän. Edelleenkin merkittävimpana toimialakeskittymänä voidaan pitää telakka- ja varustamosektoria. Suuret yksittäiset vastuut tai vastuiden toimiala- ja maakasaukat luovat riskikeskittymiä myös tulevaisuudessa ja näitä pyritään suojaamaan mahdollisuuksien mukaan. Suurimpia vastuumaita ovat Yhdysvallat, Saksa, Brasilia, Venäjä ja Espanja. Valtioneuvoston rahastossa oli vuoden 2017 lopussa varoja n. 673 milj. euroa. Yhdessä Finnvera Oyj:n vienti- ja erityistakurahaston n. 688 milj. euron kanssa rahastot muodostavat n. 1,4 mrd. euron puskurivarat kattamaan vientitakuu- ja erityistakauskannan. Rahastoon kertyy vuosittain tuloja noin viiden miljoonan euron arvosta pääasiassa takaisinperintäsaamistuloina.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät ja yksittäiset muut riskipitoiset vastuut pitävät riskitason korkeana ja vaikka tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat alhaiset, niin keskittymät saattavat aiheuttaa luottotappioiden kasvua seuraavien vuosien aikana. Vuoden 2018 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tulee kasvamaan ja on mahdollista, että vastuukanta kehittynee riskipitoisempaan suuntaan tulevaisuudessa ottaen huomioon muiden tekijöiden ohella myös valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n mukaisen erityisriskinoton lisäämisen. Vuonna 2017 vastuista 65 % oli parhaimmissa riskiluokissa (A1-B1), n. 4 % heikoimmissa (B3-C) ja loppuosa eli 29 % oli B2-luokassa. Vuoden 2016 loppuun verrattuna portfolion riskiluokkajakauma on parantunut erityisesti muutamien suurten vastuiden riskiluokkamuutosten vuoksi. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden epävakaa tilanne lisäävät kuitenkin tarvetta ylläpitää rahaston likvidejä varoja tasolla, jolla maksuvalmius säilytetään riskipositiota vastaavana.

Rahoitusvakausrahoisto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahoistoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon. Vuonna 2019 kerättävien vakausmaksujen määrään tulee merkittävästi vaikuttamaan Nordean kotipaikan siirto Suomeen. Euromääräistä muutosta ei kuitenkaan voida laskennan luonteesta johtuen vielä arvioida. Yhteisen kriisinratkaisurahaston varoja voidaan käyttää yhdessä kriisinratkaisuvälineiden kanssa kriisinratkaisutoimien tehokkuuden varmistamiseksi.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa. Myös talletussuojamaksujen määrään tulee vuodesta 2019 eteenpäin merkittävästi vaikuttamaan Nordean siirtyminen Suomeen. Tulevina vuosina kerättävien maksujen määrä on suurelta osin riippuvainen Nordean siirtyvän taseen rakenteesta. Rahoitusvakausvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksuksesta tallettajille, jos tallettajien suojaamiseksi on tarpeen maksaa korvauksia talletussuojarahastosta.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Julkisen palvelun kustannukset katetaan valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävällä siirrolla, jonka suuruus v. 2018 on 519,1 milj. euroa. Rahoitus on siirretty kehysten ulkopuolelle Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta pohtineen parlamentaarisen ryhmän esityksen mukaisesti.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU -komission säätlemää maatalouden interventiotoimintaa. Arvioiden mukaan viljojen markkinahinnat pysyvät tasolla, jolla kiinnostusta interventiovarastointiin ei ole. Maitosektorin vaihteleva markkinatilanne saattaa johtaa siihen, että komissio avaa ajoittain rasvattoman maitojauheen interventiovarastoinnin.

Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2019 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 0,177 milj. euroa, josta 0,170 milj. euroa katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla ja loppu rahaston omasta pääomasta.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2019 olevan n. 11,8 milj. euroa.

Palosuojelurahaston keskeisimmät avustuskohdeet ovat pelastusalan järjestöjen valistus- ja koulutustoiminta, pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä pelastustoimen alueiden, kuntien ja sopimuspalokuntien paloasema- ja kalustohankkeet. Rahastolla on merkittävä rooli erilaisten pelastustoimen kehittämishankkeiden sekä paloasemien ja kalustohankintojen rahoittajana pelastustoimen toimialalla.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuojamaksusta. Öljyisten maiden kunnostukseen siirretään lisäksi valtion talousarviossa öljyjättemaksuina kertyneitä tuloja. Rahastoon ehdotetaan siirrettäväksi 3,0 milj. euroa v. 2019. Öljyn merikuljetusten kasvu Suomenlahdella lisää valtion ja alueiden pelastustoimien torjuntavalmiushankintoja ja niistä aiheutuvia korvaustarpeita. Vuonna 2017 rahastosta maksettiin korvauksia 14,1 milj. euroa. Torjuntaviranomaisten hankintoja on hidastanut jo pidempään jatkunut talouden yleinen heikko tilanne. Öljysuojamaksu on 0,50 euroa öljytonnilta.

9.2. Liikelaitokset

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallituksesta on muodostettu 15.4.2016 valtion liikelaitos (laki Metsähallituksesta 234/2016, laki valtion metsätalousosakeyhtiöstä 235/2016) jonka toiminta ei enää perustu lakiin valtion liikelaitoksista (1185/2002). Metsähallitukseen ei myöskään sovelleta valtion liikelaitoksista annettua lakia (1062/2010).

Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallinto-tehtäviä. Metsähallitus harjoittaa metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Senaatti-kiinteistöt on valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille. Senaatti-kiinteistöt voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalta.

Metsähallituksen voiton tuloutukseksi valtion talousarvioesityksessä on budjetoitu 100,7 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen voiton tuloutukseksi 85 milj. euroa.

Valtion liikelaitostoiminta v. 2019

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Oma- varaisuus- aste	Investointi- menot	Henkilöstö keskim.
	milj. €	muutos, % milj. €	milj. €	liike- vaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	641,9	2,9	80,0	16,3	2,5	64,6	240	362
(konserni)	645,8	2,9	84,5	15,5	2,4	64,2		362
Metsähallitus	97,2	1,0	110,1	113,0	4,2	98,0	21	139
(konserni)	333,5	-1,0	116,0	35,0	4,6	98,0		653
Yhteensä	739,1		190,1				261	501

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2019 (milj. euroa)

Liikelaitos	Senaatti- kiinteistöt	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	1,3	-	1,3
— korot	5,4	-	5,4
— voiton tuloutukset	85,0	100,7	185,7
— lainojen takaisinmaksut	21,0	-	21,0
Yhteensä	112,7	100,7	213,4
Erityistehtävien määrärahat	-	39,0	39,0

9.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Tavoitteena on vahvistaa ja vakauttaa kotimaista omistusta kansallisesti tärkeissä yhtiöissä, ja valtio sitoutuu omistamiensa yritysten omistaja-arvon pitkäjänteiseen kasvattamiseen. Valtion yhtiöomaisuutta kehitetään palvelemaan kasvua ja työllisyyttä. Omaisuutta käytetään tehokkaasti sekä nykyisen omistuksen aktiiviseen kehittämiseen, että uuden yritystoiminnan synnyttämiseen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Valtio-omistaja edellyttää, että kaikki yhtiöt jatkavat yritysvastuun kehittämistä koko liiketoimintaansa ohjaavana teemana, osana strategiaa, riskiarviointeja sekä hallitus- ja johtoryhmätyöskentelyä sekä asettavat sille mitattavat tavoitteet.

9.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema on 0,1 % alijäämäinen suhteessa BKT:hen v. 2019. Valtion budjettitalous säilyy edelleen alijäämäisenä. Paikallishallinnon ydinsektori, kunnat ja kuntayhtymät ovat myös alijäämäisiä. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä ja nostavat koko julkisen sektorin lähes tasapainoon. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden yhteenlaskettu alijäämä on n. 0,2 % suhteessa BKT:hen.

Julkisyhteisöjen sulautettu EDP-velka alittaa 60 prosentin viitearvon v. 2018. Velasta suurin osa on valtion budjettitalouden velkaa. Myös kunnilla ja kuntayhtymillä on velkaa merkittävästi. Ydinsektoreiden ulkopuolisista yksiköistä lähinnä kiinteistöyhtiöillä ja muutamilla muilla yksiköillä on velkaa. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden velka kasvaa hitaasti yksiköiden alijäämän verran vuosittain. Julkisyhteisöjen alasektoreihin kuuluvista yksiköistä löytyy lista Tilastokeskuksen verkkosivuilta.¹⁾

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2016	2017	2018	2019
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-1,7	-0,7	-0,7	-0,1
Velka suhteessa BKT:hen	63,0	61,3	59,9	59,1
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-1,5	-0,4	-0,5	0,1
Velka suhteessa BKT:hen	60,6	59,1	57,6	56,7
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Velka suhteessa BKT:hen	2,4	2,2	2,3	2,4

10. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdisteltyt valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2018 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2018. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonais kuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

¹⁾ http://www.stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/julkisyhteisot.html

10.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2018

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitokset eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2018 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2018 oli 61,3 milj. euroa (v. 2017: 1 063 milj. euroa) ja siten pienentynyt edelliseen tarkasteluajanjaksoon verrattuna 1 002 milj. euroa.

Kokonaistuottojäämät ja kokonaiskulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2017 ja 1.1.—30.6.2018 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitosten voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2017	-1 391	874	165	-1 063
1—6/2018	-206	793	104	-61

Talousarviotalouden kulujäämä alkuvuodelta 2018 oli merkittävästi pienempi kuin edellisellä tarkasteluajanjaksolla. Rahastojen tuottojäämä ja liikelaitosten voitto jäivät edellistä tarkasteluajaksia pienemmiksi.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2018	1.1.— 30.6.2017

TOIMINNAN TUOTOT

Maksullisen toiminnan tuotot	396 713	139 615	165 603	685	701 246	590 030
Vuokrat ja käyttökorvaukset	18 948	2 359	327 091	282 135	66 262	69 781
Muut toiminnan tuotot	973 519	833 338	29 517	258 292	1 578 082	819 894

TOIMINNAN KULUT

Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	267 356	58 202	32 026	206	357 377	270 401
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-716	472	2 981		2 737	502
Henkilöstökulut	2 228 767	3 053	44 784	247 307	2 029 297	1 989 573
Vuokrat	360 653	2 089	40 972	282 135	121 578	126 200
Palvelujen ostot	1 205 978	12 631	134 538	1 502	1 351 645	1 303 749
Muut kulut	312 259	3 786	62 279	7 648	370 676	344 411

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2018	1.1.— 30.6.2017
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	36				36	199
Valmistus omaan käyttöön	-42 593				-42 593	-44 702
Poistot	568 829	7 454	115 468		691 750	632 948
JÄÄMÄ I	-3 511 389	887 626	89 164		-2 536 913	-3 143 577
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 183 473	386 575	3 219	160 004	1 413 263	1 684 777
Rahoituskulut	-463 080	-107 124	-12 836		-583 040	-716 962
Osuus osakkuus- yritysten tuloksesta ¹⁾			4 616		4 616	
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	16 291				16 291	3 638
Satunnaiset kulut	-1 378				-1 378	-3 132
JÄÄMÄ II	-2 776 084	1 167 077	84 163		-1 687 162	-2 175 256
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	64 783				64 783	71 797
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	712 507	147			712 655	684 672
Muut siirtotalouden tuotot	996 356	19 674	20 450	973 451	63 029	71 177
Kulut						
Paikallishallinnolle ²⁾	6 265 449	19 069			6 284 519	6 167 194
Sosiaaliturvarahastoille	6 885 218				6 885 218	7 020 545
Elinkeinoelämälle	1 179 040	14 795		20 450	1 173 385	1 118 124
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 382 378	65 631			1 448 008	1 397 187
Kotitalouksille	2 172 358	263			2 172 621	2 142 073
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	938 186	55 449			993 635	1 162 579
Ulkomaille	367 765				367 765	332 008
Muut siirtotalouden kulut (ml. yliopistot)	2 582 594	277 006		314 542	2 545 058	2 615 966
JÄÄMÄ III	-22 775 425	754 686	104 613		-22 716 904	-23 303 285

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2018	1.1.— 30.6.2017
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	22 498 929	38 744		-47 447	22 585 120	22 072 390
Muut pakolliset maksut	70 480				70 480	167 581
Vähemmistöosuus			41		41	43
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ						
	-206 016	793 430	104 654	753 330	-61 263	-1 063 270

¹⁾ Osuus osakkuusyritysten tuloksesta: Sisältää liikelaitoskonsernien osuuden osakkuusyhtiöidensä tuloksesta

²⁾ Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle ja elinkeinoelämälle: Siirtotalouden kuluista elinkeinoelämälle on siirretty ammattikorkeakoulujen perusrahoitus 833 864 000,00 € siirtotalouden kuluihin paikallishallinnolle. Kyseiset ammatti-korkeakoulut kuuluvat paikallishallintosektoriin. Kyseinen korjaus on tehty kirjanpidossa vuoden 2017 loppupuolella ja on oikein valtion tilinpäätöksessä vuodelta 2017.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman mukainen kulujäämä alkuvuodelta 2018 pienentyi n. 1 002 milj. euroa verrattuna alkuvuoteen 2017 ollen enää n. 61 milj. euroa. Kulujäämän pienentymiseen vaikuttivat ennen kaikkea toiminnan muiden tuottojen sekä verotuottojen ja pakollisten maksujen kasvu. Toiminnan tuotot kasvoivat 866 milj. euroa ja olivat 2 346 milj. euroa. Toiminnan tuottojen kasvu johtui pitkälti valtion myymien osakkeiden 804 milj. euron myyntivoitosta. Tuotot veroista ja pakollisista maksuista kasvoivat 513 milj. euroa ja olivat 22 585 milj. euroa, voimakkainta verotuottojen kasvu oli arvonlisä- ja valmisteveroissa. Muut valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2018 alkuvuoteen 2017 olivat:

— Poistoja ja vuokratuloja lukuun ottamatta kaikki toiminnan kuluerät kasvoivat edellisestä vuodesta, yhteensä 259 milj. euroa 4 883 milj. euroon. Euromääräisesti merkittävintä kulujen kasvu oli ostoissa tilikauden aikana (87 milj. euroa) sekä palvelujen ostoissa (48 milj. euroa).

— Rahoitustuotot vähenivät 272 milj. euroa ja olivat 1 413 milj. euroa.

— Rahoituskulut vähenivät 134 milj. euroa ja olivat 583 milj. euroa.

— Siirtotalouden tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 13 milj. euroa ja olivat 840 milj. euroa.

— Siirtotalouden kulut vähenivät 85 milj. euroa ja olivat yhteensä 21 870 milj. euroa.

10.2. Valtion kokonaistase 30.6.2018

Valtion kokonaistase on kasvanut 30.6.2017 ja 30.6.2018 välillä 175 milj. euroa, mikä näkyy vie-raan pääoman ja esimerkiksi rahoitusomaisuuden kasvuna.

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusraken-teesta. Liikelaitosten omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalou-den taseessa sijoituksina liikelaitosten peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Valtion kokonaistase 30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2018	30.6.2017
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAIUUUS						
Maa- ja vesialueet	47 464		971 992		1 019 456	995 196
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	16 124		37 817		53 941	50 143
Rakennukset	416 269		195 411		611 680	521 741
Muu kansallisomaisuus	50 478				50 478	48 878
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	26 582				26 582	107 616
KÄYTTÖ- OMAIUUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SJOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	32 263	1 267	222		33 752	42 063
Muut pitkävaikutteiset menot	551 782		16 600		568 382	490 557
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	258 524		5 426		263 949	233 061
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	9 076	1 182	2 881 760		2 892 018	2 902 009
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 097 858		458 451		1 556 308	1 562 726
Rakennukset ja rakennelmat	216 342		3 049 265		3 265 607	3 267 105
Rakenteet	18 062 637		26 748		18 089 385	17 865 651
Koneet ja laitteet ja kalusteet	567 759	16 319	6 719		590 798	601 410

Valtion kokonaistase 30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2018	30.6.2017
Muut aineelliset hyödykkeet	12 009	15 150	89 265		116 425	132 067
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	927 177		211 830	8 925	1 130 082	1 196 751
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuus- arvopaperit	20 829 876	497 973	6 443	6 020 179	15 314 113	15 494 493
Euromääräiset sijoitukset	1 993 497	15 941 208			17 934 705	17 957 411
Valuuttamääräiset sijoitukset		3 865 384			3 865 384	3 256 226
Osuudet omistus- yhteisyrityksissä ¹⁾			212 490		212 490	213 544
Saamiset omistus- yhteisyrityksiltä			63 000		63 000	65 000
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	44 558 799	20 338 484	7 028 220		65 896 398	65 280 074
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS						
VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	436 009	5 753			441 763	440 092
Keskeneräinen tuotanto	4 677				4 677	4 905
Valmiit tuotteet/Tavarat	41 476	1 332 725	12 938		1 387 140	1 360 466
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	5 708 422	26 330	75 686	1 018 563	4 791 875	4 873 540
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	75 757	42 981	60 371	11 528	167 581	151 735
Lainasaamiset	240 782	1 684 082	10 931	171 676	1 764 120	1 640 235
Siirtosaamiset	35 558	67 590	5 482	17	108 613	130 967

Valtion kokonaistase 30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2018	30.6.2017
Muut lyhytaikaiset saamiset	261 872	76 498	42 799	27 571	353 598	394 279
Ennakkomaksut	790 986	465			791 451	881 818
RAHOITUS- OMAIUSUSARVO- PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko- velkakirjalainojen ostot		162 903			162 903	686 708
Muut euromääräiset sijoitukset	700 000				700 000	750 000
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot		199 665			199 665	500 054
RAHAT, PANKKI- SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT	3 100 162	3 765 786	79 826	3 319 725	3 626 049	3 164 906
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAIUSUS YHTEENSÄ	11 395 701	7 364 778	288 033		14 499 433	14 979 705
VASTAAVAA YHTEENSÄ	56 511 416	27 703 262	8 521 473	10 578 184	82 157 968	81 983 352
VASTATTAVAA OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-17 396 859			-17 396 859	-16 159 263
Siirrot talousarvio- talouteen / liikelaitosten pääomat			6 026 795	6 020 179	6 616	
Talousarviosiirrot		-642 500		-642 500		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-31 982 599	44 878 164	698 811	-160 004	13 754 380	15 046 222
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-206 016	793 430	104 654	753 330	-61 263	-1 063 270

Valtion kokonaistase 30.6.2018 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2018	30.6.2017
VÄHEMMISTÖ- OSUUS						
Vähemmistöosuus			5 003		5 003	5 629
RAHASTOJEN PÄÄ- OMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	8 951				8 951	8 804
VARAUKSET						
Varaukset			5 514		5 514	4 493
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	96 331 637		1 343 217	1 018 563	96 656 290	93 661 316
Otetut valuuttamääräiset lainat	823 188		5 000		828 188	1 201 031
Pitkäaikaiset siirtovelat	105 049				105 049	57 592
Muut pitkäaikaiset velat	557 020		4 855		561 875	407 725
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	6 642 944				6 642 944	6 693 272
Lyhytaikaiset lainat	5 511 764	5 000	216 299	3 491 401	2 241 662	3 111 179
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	430 477				430 477	428 291
Saadut ennakot	593 082		28 263	8 925	612 420	675 104
Ostovelat	392 642	2 980	20 768	39 099	377 291	215 946
Siirtovelat	1 481 915	31 188	42 200		1 555 303	1 694 665
Muut lyhytaikaiset velat	5 869 563	31 859	20 095	49 191	5 872 326	6 042 814
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ						
	118 739 280	71 028	1 680 696	4 607 179	115 883 824	114 188 935
VASTATTAVAA YHTEENSÄ						
	56 511 416	27 703 262	8 521 473	10 578 184	82 157 968	81 983 352

¹⁾ Osuudet omistusyhteisyrityksissä, Saamiset omistusyhteisyrityksiltä: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2017 tilinpäätöksessä yhteensä 180,4 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, n. 92,6 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2018 yhteensä 54,8 mrd. euroa. Kasvua alkuvuodesta oli 2,7 mrd. euroa. Valtiontakausten ja -takuiden käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2018 yhteensä 93,9 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2018 (mrd. euroa)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Voimassa 30.6.2018	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	14,0	14,8	14,6	17,5	22,6	22,6	27,7	29,5	48,6
Opintolainat	1,4	1,5	1,6	1,8	2,0	2,3	2,7	3,1	3,9
ERVV ¹⁾	0,5	5,1	6,2	6,6	6,2	6,3	7,0	6,9	14,0
Suomen Pankki	0,6	0,8	0,7	0,6	0,5	0,6	0,4	0,4	8,0
Valtion rahastot	9,1	10,2	11,2	11,8	12,3	13,2	13,8	14,5	17,0
Muut	1,0	1,2	0,8	0,9	0,6	1,1	0,4	0,4	2,4
Yhteensä	26,8	33,7	35,0	39,2	44,2	46,1	52,1	54,8	93,9

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

10.3. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 19,9 mrd. euroa 31.12.2017. Liikenneväylät muodostivat 44,2 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 44,8 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset (mrd. euroa)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Väylärakenteet ja maapohjat	18,2	18,6	18,8	18,9	19,0	19,1	19,6	19,6	19,8	19,9
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20,0	20,4	20,7	21,6	22,7	22,0	22,5	22,7	23,1	23,1
Muu käyttöomaisuus	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	39,7	40,6	41,0	42,2	43,3	42,9	43,8	44,1	44,7	44,8

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2017 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
Yht.	9 479	9 753	-274	5 636	3 395	2 240	165	211	-46	15 280	13 359	1 921

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta väyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella n. 274 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit ja vesiväylien osalta vastaavasti n. 46 milj. euroa. Väylien investointien ja poistojen erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet n 2,2 mrd. euroa suuremmat kuin poistot.

10.4. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n ja Neste Oil Oyj:n osakkeet. Niiden kirjanpitoarvo oli n. 5,7 mrd. euroa ja markkina-arvo 15,2 mrd. euroa 31.12.2017. Osakkeiden markkina-arvo 1.8.2018 oli 18,4 mrd. euroa. Markkina-arvon kasvu kuluvan vuoden aikana tulee Fortum Oyj:n ja Neste Oil Oyj:n osakkeiden vahvistumisesta.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2008—1.8.2018 (mrd. euroa)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	1.8.2018
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	8,8	10,4	12,1	8,6	7,8	9,5	10,9	10,2	11,5	15,2	18,4
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,8	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,4
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	3	4,7	6,4	2,9	2,1	3,8	5,2	4,5	5,8	9,5	13

10.5. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2018 (-33,7 mrd. euroa) on rahastojen ja liikelaitosten positiivista omista pääomista johtuen talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa (-62,2 mrd. euroa) olennaisesti pienempi. Oman pääoman heikentyminen on alkuvuodesta 2018 tasaantunut.

Oman pääoman kehitys 2008—30.6.2018 (mrd. euroa)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	30.6.2018
Talousarviotalouden oma pääoma	-8,1	-15,8	-24,9	-30,4	-37,1	-44,2	-50,3	-55,1	-59,0	-62,0	-62,2
Rahastojen oma pääoma ¹⁾							26,7	26,5	27,0	27,4	27,6
Liikelaitosten oma pääoma							6,8	6,7	6,8	6,9	6,8
Kokonaistaseen oma pääoma							-22,7	-27,7	-31,5	-33,7	-33,7

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitosten oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli n. 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja v. 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet tappiollisia vuodesta 2009 lähtien. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun.

Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2019

TULOARVIOT

Osasto 11		€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT		45 816 065 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot		15 171 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot		9 939 000 000
02. Yhteisövero		4 428 000 000
03. Korkotulojen lähdevero		84 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot		720 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut		19 785 900 000
01. Arvonlisävero		18 796 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero		795 900 000
03. Apteekkivero		194 000 000
08. Valmisteverot		7 515 000 000
01. Tupakkaverot		1 126 000 000
04. Alkoholi- ja alkoholijuomaverot		1 520 000 000
05. Virvoitusjuomaverot		175 000 000
07. Energiaverot		4 678 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot		16 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	3 228 000 000
03. Autovero	959 000 000
05. Varainsiirtovero	840 000 000
06. Arpajaisvero	236 000 000
07. Ajoneuvovero	1 182 000 000
08. Jätevero	11 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	116 165 000
04. Eräät viestinnän maksut	21 726 000
05. Eräät liikenteen maksut	25 985 000
06. Väylämaksut	48 400 000
08. Öljyjättemaksu	4 000 000
09. Muut verotulot	6 000 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	3 830 000
11. Rahoitusvakuusviraston hallintomaksut	3 953 000
12. Säteilytoimintaverot	2 271 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	5 826 362 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	38 524 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	952 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	37 572 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	147 550 000
10. Tuomioistuintulot	45 800 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	26 000 000
20. Ulosottomaksut	73 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	29 713 000
98. EU:lta saatavat tulot	27 763 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	1 950 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 626 000
01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden mynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 600 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 382 447 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	125 802 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 209 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 834 000

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen erät tulot	10 215 000
25. Metallirahatulot	50 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	1 903 821 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	234 386 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	16 930 000
60. Työturvallisuusmaksu	800 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	36 700 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 700 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	14 000 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	586 214 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	18 400 000
88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista .	563 814 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1 044 203 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	536 733 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	420 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	558 000
20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta .	42 000 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 100 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	500 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	5 375 000
44. Kalastonhoitomaksut	9 386 000
45. Riistanhoitomaksut	11 751 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 800 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 350 000
10. Väyläviraston tulot	2 500 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	850 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	470 960 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	2 850 000
30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	21 600 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	31 810 000
50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	200 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	214 700 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	598 675 000
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 600 000
03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	300 000
90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta ...	494 650 000
98. Valtionapujen palautukset	101 200 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	925 000

Osasto 13

35. Ympäristöministeriön hallinnonala	7 900 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	1 650 000
20. Siirto valtion asuntorahastosta	5 250 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 000 000
39. Muut sekalaiset tulot	514 200 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	173 200 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	84 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	250 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYyntITULOT JA VOITON TULOtUKSET	2 212 543 000
01. Korkotulot	43 843 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	5 400 000
05. Korot muista lainoista	17 657 000
07. Korot talletuksista	1 400 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	19 386 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 883 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 883 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	185 700 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	185 700 000

Osasto 15

15. LAINAT	1 491 647 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	65 114 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	19 500 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	45 614 000

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	1 426 533 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	1 426 533 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**55 346 617 000**

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21		€
21. EDUSKUNTA		124 339 000
01. Kansanedustajat		21 810 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		21 810 000
10. Eduskunnan kanslia		71 991 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		56 358 000
02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)		1 503 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		6 500 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		3 630 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		4 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		6 205 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		6 205 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		3 759 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		3 539 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		220 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		16 319 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		15 669 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		650 000
90. Eduskunnan muut menot		4 255 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)		4 255 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	20 076 000
01. Tasavallan presidentti	2 875 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126 000
02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199 000

Pääluokka 23

7

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
02. Tasavallan presidentin kanslia	17 201 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 201 000
02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 500 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	265 623 000
01. Hallinto	225 018 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	125 584 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	6 510 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	750 000
04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)	617 000
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	11 400 000
24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	60 000 000
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	700 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 457 000
10. Omistajaohjaus	5 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	29 635 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	29 635 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 490 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 490 000
90. Muut menot	1 780 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	640 000
61. Jäsenmaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 140 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 121 705 000
01. Ulkoasiainhallinto	249 272 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	224 836 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	952 000
21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 155 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	16 059 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 270 000
10. Kriisinhallinta	66 528 000
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (siirtomääräraha 2 v)	51 168 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	15 360 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	723 759 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	583 759 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	130 000 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	82 146 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 541 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	45 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	76 060 000
67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (kiinteä määräraha)	100 000
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	1 000 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	975 923 000
01. Ministeriö ja hallinto	145 277 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 933 000
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 453 000

Pääluokka 26

9

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 441 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	31 093 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	245 000
22. Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 505 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	44 745 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	8 862 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	419 249 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 777 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 018 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	251 008 000
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 191 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	75 255 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	101 690 000
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	101 690 000
30. Syyttäjät	45 761 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 761 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	221 199 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	216 499 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
50. Vaalimenot	42 747 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	42 747 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 452 497 000
01. Hallinto	150 949 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 545 000
04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v) ...	1 480 000
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 017 000
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	20 165 000

Pääluokka 27

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	100 000 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	225 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 017 000
10. Poliisitoimi	797 965 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	746 518 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 279 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	9 168 000
21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	—
20. Rajavartiolaitos	241 944 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	232 934 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	9 010 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	68 477 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 421 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 090 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	1 966 000
40. Maahanmuutto	193 162 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 611 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	127 601 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	4 830 000
63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	32 120 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 137 872 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	362 950 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 612 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	344 463 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 716 374 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 941 795 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	772 527 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 052 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	58 548 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	58 538 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	17 496 663 000
01. Hallinto	163 287 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 046 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (siirtomääräraha 2 v)	445 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	646 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	120 780 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	10 370 000
10. Verotus ja tulli	616 908 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	402 270 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	167 058 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	11 980 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	14 600 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	15 000 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	6 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	36 672 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 622 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	50 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	7 000 000
88. Senaatti-kiinteistöt	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	86 355 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 843 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 488 000
03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 024 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	5 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	81 281 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 012 000
02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 417 000
03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	1 852 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 068 688 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 768 273 000
16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	2 070 000
17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 373 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	42 200 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	234 386 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	19 386 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	16 815 000
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	15 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	800 000
12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	16 000 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	240 315 000
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	211 015 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 000 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	8 100 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	272 640 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	242 640 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	17 000 000
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	13 000 000
90. Kuntien tukeminen	8 524 867 000
22. Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	200 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 490 577 000

Pääluokka 29

13

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	4 090 000
32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	285 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	285 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 097 235 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 953 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 700 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	12 312 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 069 000 000
87. Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)	10 100 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	6 600 000
95. Satunnaiset säädosperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	4 000 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 404 480 000
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	240 794 000
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 770 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 716 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 314 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 108 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	31 000 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 337 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 313 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	114 000 000
53. Eräät maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 010 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 226 000

10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus	924 040 000
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 205 000
20. Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	14 707 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	703 585 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	155 230 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 313 000
20. Ammatillinen koulutus	838 060 000
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 072 000
21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	26 737 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	803 251 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 137 249 000
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 542 000
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 432 000
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 108 000
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 665 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	58 715 000
22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	8 500 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 750 513 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	276 140 000
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	107 567 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	826 464 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	19 972 000
70. Opintotuki	586 167 000
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	635 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	59 200 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	441 206 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	31 626 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	53 500 000
80. Taide ja kulttuuri	443 736 000
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	4 115 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 109 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 999 000
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	5 199 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 670 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	19 225 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	15 804 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 700 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	46 482 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	24 648 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	915 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha) ..	14 853 000
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	246 260 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	26 867 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950 000
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v) ..	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 899 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha) ..	50 000
90. Liikuntatoimi	157 941 000
30. Avustus Liikkuva opiskelu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	154 667 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha) ..	474 000
91. Nuorisotyö	76 493 000
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	55 320 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v) ..	19 523 000
52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 650 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 574 301 000
01. Hallinto ja tutkimus	129 146 000
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	21 984 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 155 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343 000
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	585 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	28 540 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 539 000

10. Maaseudun kehittäminen**424 949 000**

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	84 976 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	25 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	40 500 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	67 767 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 466 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843 000
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	41 592 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 305 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	153 500 000

20. Maa- ja elintarviketalous**1 781 596 000**

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 233 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) ..	5 948 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	318 700 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	529 700 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja eituotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	290 710 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	548 288 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	10 635 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 495 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	170 000
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 717 000

40. Luonnonvaratalous**187 689 000**

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 100 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 971 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 950 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	4 636 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 745 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 375 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) ..	56 230 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 027 000
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	39 160 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	11 751 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 286 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 476 000

64. Metsähallitus	7 341 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 341 000
70. Maanmittaus ja tietovarannot	43 580 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 080 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 500 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 858 016 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	401 831 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 589 000
21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 660 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	384 582 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
10. Liikenneverkko	1 593 853 000
01. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 754 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	1 036 852 000
35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v) ...	12 000 000
36. Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	25 100 000
41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	17 000 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	298 150 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	118 000 000
20. Liikenteen ja viestinnän viranomaispalvelut	92 414 000
01. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 314 000
41. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 100 000
42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000

30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	207 801 000
42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)	841 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	96 000 000
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	88 774 000
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 683 000
66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 303 000
40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	519 134 000
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	—
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	519 134 000
50. Sää-, meri- ja ilmastopalvelut	42 983 000
01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 983 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 532 274 000
01. Hallinto	258 433 000
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 700 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	170 158 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 939 000
21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)	786 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 072 000
40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	4 251 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	8 507 000
20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	768 830 000
01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 248 000
06. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	97 474 000
28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	275 500 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	10 400 000
42. Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha) ...	30 777 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	57 800 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	94 303 000
51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)	118 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	140 000 000
87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketointaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	12 000 000
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	10 800 000
30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	415 854 000
01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	171 793 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	244 061 000
40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	79 499 000
01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 548 000
03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	7 943 000
05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 564 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	822 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	2 572 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	32 000 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	419 115 000
40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	8 178 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	401 887 000
65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	50 000
60. Energiapolitiikka	366 839 000
01. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 839 000
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 420 000
40. Energiatuki (arviomääräraha)	47 250 000
41. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	14 930 000
44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	261 400 000

Pääluokka 33

46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)	30 000 000
47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
70. Kotouttaminen	223 704 000
03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 631 000
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)	222 073 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 003 104 000
01. Hallinto	89 480 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 769 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	547 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	601 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 355 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 334 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	18 929 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 945 000
02. Valvonta	64 446 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 587 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 255 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 282 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 775 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 300 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	10 247 000

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	84 152 000
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 228 000
25. Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus (siirtomääräraha 3 v)	5 200 000
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ...	23 222 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	3 502 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 353 960 000
50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)	11 500 000
51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 369 900 000
52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	3 800 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	17 600 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 565 800 000
55. Elatustuki (arviomääräraha)	216 400 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	50 700 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	751 900 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	366 360 000
20. Työttömyysturva	2 371 190 000
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	26 840 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	832 000 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 508 600 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 750 000
30. Sairausvakuutus	2 425 800 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 425 800 000
40. Eläkkeet	4 643 071 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	63 271 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	715 400 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	275 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	11 500 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 500 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 563 400 000

50. Veteraanien tukeminen	218 681 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 250 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	9 500 000
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	85 378 000
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	38 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	45 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	58 400 000
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	19 500 000
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	200 266 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	500 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot (siirtomääräraha 3 v)	250 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	21 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	96 000 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	15 200 000
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480 000
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	5 346 000
38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin	—
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	28 990 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 550 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 950 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	35 218 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	28 990 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	650 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	550 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 200 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v) .	928 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	154 990 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	134 700 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	250 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	18 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	361 850 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	361 850 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	199 334 000
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	57 176 000
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 227 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 784 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	6 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 730 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	118 502 000
20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	18 200 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 640 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	18 025 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	31 639 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 542 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	26 630 000
65. Öljyjätelmaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 826 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	23 656 000
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 806 000
30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	15 500 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	850 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	1 180 410 000
01. Valtionvelan korko	1 170 000 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 170 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	10 410 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	10 410 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

55 346 617 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

- 1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,
- 2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,
- 3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannon tekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja
- 4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötöyvuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnettyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tai työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömäärittelyyn nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja

kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tai työkyvyttömyyseläkejälta tai kuntoutusrahaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomomenteilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahas- ta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäs in suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.50.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäättöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerryks- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolla arvioidaan kertyvän verotuloja 45 816 milj. euroa vuonna 2019. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 3,7 % vuodelle 2018 budjetoituun (talousarvio ml. lisätalousarvio) verrattuna. Verotulomomenttien kertymäarviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2019 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman veropolitiikka tähtää kasvun, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamiseen. Hallitusohjelman mukaiset verotuksen kärkitavoitteet vaalikaudella ovat:

- Verotus kannustaa tekemään työtä, yrittämään, työllistämään, ottamaan riskiä, omistamaan, investoimaan ja sijoittamaan Suomessa. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana
- Verotus on ennakoitavaa ja johdonmukaista. Verotuksen yleislinjasta sovitaan vaalikauden alussa ja vältetään epävarmuutta aiheuttavia linjanmuutoksia vaalikauden aikana
- Verotuksen keventämisen painopiste on pieni- ja keskituloisissa. Kannustinloukkuja puretaan. Palkkatulojen verotus ei millään tulotasolla kiristy
- Verotusta kehitetään niin, että yrittäminen, omistaminen ja investoiminen ovat nykyistä kannattavampaa. Verotuksen rakenne tukee Suomen kilpailukykyä ja hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin

— Verotuksen peruseriaate on laaja veropohja, matalat verokannat. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen veronkierron estämiseksi

— Verotusmenettelyt ovat asiakaslähtöisiä ottaen huomioon verotuksen johdonmukaisuuden, ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden sekä tietojen saannin.

Suurin osa hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu vuosina 2016—2018. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet työn verotuksen keventäminen ja toisaalta valmisteverotuksen ja kiinteistöverotuksen kiristäminen. Vuonna 2019 jatketaan hallitusohjelman mukaisia asteittain voimaan tulevia muutoksia: tupakkaveron korottamista, autoverotuksen keventämistä sekä asuntolainan korkovähennyksen supistamista. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla.

Vuonna 2019 ansiotuloverotusta kevennetään yhteensä 130 milj. eurolla (vaikutus kaikille veronsaajille yhteensä). Kevennys kohdistetaan ensisijaisesti pienituloisille palkka-, eläke- ja päivärahatulon saajille. Työasuntovähennyksen enimmäismäärää korotetaan niin, että se tukee paremmin työn perässä muuttamista. Vapaaehtoistyöntekijöille maksettavien kilometrikorvausten verovapautta laajennetaan. Solidaarisuusveron alarajan alentamista jatketaan. Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitusta kiristetään, kun Suomi panee täytäntöön EU:n veronkiertodirektiivin.

Valmisteverotusta kiristetään ansiotuloverotuksen keventämisestä seuraavien verotuottomeneysten kompensoimiseksi. Alkoholiveroa korotetaan 30 milj. eurolla ja virvoitusjuomaveroa 25 milj. eurolla. Lämmityspolttoainesten verotusta muutetaan siten, että polttoaineen hiilidioksidiveron laskentaperusteissa otetaan huomioon polttoaineen keskimääräiset elinkaari päästöt. Lisäksi turpeen veroa nostetaan sekä yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon verotukea muutetaan niin, että hiilidioksidiveron puolitus korvataan energiasisältöveron alennuksella. Muutosten myötä turpeesta ja muista lämmityspolttoaineista kertyvät verotulot nousevat bruttomääräisesti 38 milj. eurolla. Väylämaksun puolituksen voimassaoloa sekä taksien autoverotuen pienentämistä jatketaan. Ajoneuvoveroa alennetaan 50 milj. eurolla v. 2020 alun jälkeen alkavilta veropäiviltä, mikä vähentää veron kertymää jo v. 2019. Rautatiemarkkinadirektiivin vuoksi rataverosta luovutaan, mikä pienentää verotuloja 18 milj. eurolla.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2019 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin pysyvä vuositason vaikutus.

Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2019 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2019	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-214	-233
— työtulovähennyksen korottaminen	-18	-20
— valtionverotuksen eläketulovähennyksen korottaminen	-20	-22

Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2019 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2019	Vaikutus vuositasolla
— asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	16	17
— työasuntovähennyksen enimmäismäärän korotus	-1	-1
— ns. solidaarisuusveron alarajan alentamisen jatkaminen	25	27
— Valmis-hanke, veronkannon ajoitukseen liittyvä kertaluontoinen ajoitus- tekijä	74	-
Yhteisövero		
— korkovähennysoikeuden rajoituksen kiristys	4	10
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus ¹⁾	17	68
— alkoholiveron korotus	28	30
— virvoitusjuomaveron korotus	23	25
— väylämaksun puolitus	-42	-42
— lämmityspolttoaineiden verotuksen muutokset, ml. turpeen veron korotus	35	38
Autovero		
— autoveron alennus ²⁾	-65	-65
Ajoneuvovero		
— ajoneuvoveron alennus v. 2020	-15	-50
Ratavero		
— rataveron poistaminen	-18	-18
Yhteensä	-171	-236
— josta verotuottoa lisäävät	222	215
— josta verotuottoa vähentävät	-393	-451

¹⁾ Tupakkaveron korotukset toteutetaan jaksoittain, jolloin peräkkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus vuonna 2019 on 68 milj. euroa verrattuna vuoteen 2018. Vuoden 2019 veroperustemuutosten vaikutus vuonna 2019 on 17 milj. euroa.

²⁾ Eduskunta päättänyt vuonna 2015.

Verotulojen kehitys**Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2017—2019 (milj. euroa)**

	2017 tilinpäätös	2018 TA + I LTA	2019 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	14 266	14 498	15 171
Liikevaihtoon perustuvat verot	18 496	19 005	19 786
Valmisteverot	7 048	7 378	7 515
Muut verot ja veronluonteiset tulot	3 297	3 304	3 344
Yhteensä	43 107	44 185	45 816

Verotuksen kokonaistasoon vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna. Kokonaisveroasteen ennakoidaan alenevan noin 0,1 prosenttiyksiköllä vuoteen 2018 nähden.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2017	2018	2019
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	43,3	42,2	42,1
Valtio	20,9	20,5	20,5
Kunnat	10,2	9,7	9,9
Soturahastot	12,2	12,0	11,7
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	43,3	42,2	42,1
Välittömät verot	17,0	16,3	16,6
Tuotannon ja tuonnin verot	14,1	13,9	13,8
Sosiaalivakuutusmaksut	12,2	12,0	11,7

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina. Verotukien tarkkaa määrää ei pystytä useimmissa tapauksissa täsmällisesti laskemaan, joten niiden seuranta perustuu tukien määristä laadittuihin arvioihin. Joidenkin verotukien määrästä ei pystytä laatimaan euromääräistä arviota lainkaan, johtuen saatavilla olevien tietoaineistojen puutteellisuudesta. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Verotuet lasketaan säännöskohtaisesti ja staattisen laskelman avulla. Tässä esitettyjen verotukilaskelmien perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009*(www.vatt.fi).

Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Tuet vaikuttavat myös hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Verotukien seuranta on kuitenkin tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty 184 kappaletta. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Vuonna 2019 verotukien kokonaismääräksi arvioidaan noin 28,5 mrd. euroa, josta 18,0 mrd. euroa kohdistuu valtion verotuloihin. Alla olevassa taulukossa esitetään verotukien kappalemäärät sekä arviot niiden euromääräisestä suuruudesta vuosina 2018 ja 2019. Kunkin verotuloarviomomentin selvitysosassa esitetään merkittävimmät momentin tuottoa alentavat verotuet.

Vuonna 2019 verotukien euromäärää pienentää asuntolainan korkovähennyksen supistuminen, taksien autoverotuen pieneneminen sekä yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon hiilidioksidiveron puolituksen korvaaminen energiasisältöveron alennuksella. Verotukien euromäärää kasvat-

taa työtulovähennyksen, valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennysten sekä työasuntovähennyksen korottaminen.

Verotuet 2018 ja 2019

	Tunnistetut verotuet 2018, kpl	Lasketut verotuet 2018, kpl	2018, milj. euroa	Tunnistetut verotuet 2019, kpl	Lasketut verotuet 2019, kpl	2019, milj. euroa
Henkilöverotus	52	40	18 437	52	40	18 992
Elinkeinoverotus	28	13	1 036	28	13	1 080
Maa- ja metsätalouden verotus	20	7	125	20	7	130
Varainsiirtoverotus	11	3	2 095	11	3	2 095
Kiinteistöverotus	7	5	658	7	5	673
Perintö- ja lahjaverotus	15	13	240	15	13	240
Arvonlisäverotus	20	17	3 097	20	17	3 182
Valmisteverotus	25	23	2 162	25	23	2 141
Sosiaalivakuutusmaksut	6	0	ei voida laskea	6	0	ei voida laskea
Yhteensä	184	121	27 850	184	121	28 534

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	14 266 318	14 498 000	15 171 000	673 000	5
01. Ansio- ja pääomatuloverot	9 053 747	9 511 000	9 939 000	428 000	5
02. Yhteisövero	4 237 947	4 194 000	4 428 000	234 000	6
03. Korkotulojen lähdevero	65 543	73 000	84 000	11 000	15
04. Perintö- ja lahjaverot	909 082	720 000	720 000	—	0
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	18 495 704	18 895 700	19 785 900	890 200	5
01. Arvonlisävero	17 547 147	17 911 000	18 796 000	885 000	5
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	767 636	813 000	795 900	-17 100	-2
03. Apteekkivero	180 921	171 700	194 000	22 300	13
08. Valmisteverot	7 048 422	7 378 000	7 515 000	137 000	2
01. Tupakkaverot	953 811	1 042 000	1 126 000	84 000	8
04. Alkoholiuomaverot	1 337 320	1 487 000	1 520 000	33 000	2
05. Virvoitusjuomaverot	150 879	151 000	175 000	24 000	16
07. Energiaverot	4 590 842	4 683 000	4 678 000	-5 000	0
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 570	15 000	16 000	1 000	7
10. Muut verot	3 160 591	3 122 000	3 228 000	106 000	3
03. Autovero	977 138	911 000	959 000	48 000	5
05. Varainsiirtoverot	775 097	786 000	840 000	54 000	7

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
06. Arpajaisvero	227 057	235 000	236 000	1 000	0
07. Ajoneuvovero	1 169 155	1 174 000	1 182 000	8 000	1
08. Jätevero	12 143	16 000	11 000	-5 000	-31
19. Muut veronluonteiset tulot	136 424	118 281	116 165	-2 116	-2
(03.) Ratavero	4 771	4 870	—	-4 870	-100
04. Eräät viestinnän maksut	42 042	20 369	21 726	1 357	7
05. Eräät liikenteen maksut	27 831	28 900	25 985	-2 915	-10
06. Väylämaksut	47 366	47 400	48 400	1 000	2
08. Öljyjättemaksu	3 768	4 000	4 000	—	0
09. Muut verotulot	4 611	6 000	6 000	—	0
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	3 757	3 795	3 830	35	1
11. Rahoitusvakuusviraston hallintomaksut	2 278	2 947	3 953	1 006	34
12. Säteilytoimintavero	—	—	2 271	2 271	0
Yhteensä	43 107 459	44 011 981	45 816 065	1 804 084	4

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot*01. Ansio- ja pääomatuloverot*

Momentille arvioidaan kertyvän 9 939 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja pääomatulovero, jossa on vuodesta 2012 lähtien ollut kaksiportainen veroasteikko. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2016 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2019 verokertymästä perustuu vuosien 2017 ja 2018 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2017—2019. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2017 ja 2018 tehdyt ja vuodelle 2019 esitetyt muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2017 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot, joiden arvioidaan kasvavan palkkatuloja nopeammin lähivuosina eläkkeelle siirtyvien määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketulon noustessa. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myynti-

tulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy muun muassa arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2017 ennuste		2018 ennuste		2019 ennuste	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Ansiotulot, mistä	129 187	1,8	133 364	3,2	137 588	3,2
— palkkatulot	85 636	2,3	89 233	4,2	92 356	3,5
— eläketulot	30 956	2,8	31 974	3,3	33 066	3,4
Pääomatulot, mistä	12 079	7,7	12 836	6,3	13 374	4,2
— luovutusvoitot	4 263	17,3	4 564	7,1	4 759	4,3
— osinkotulot	3 871	2,3	4 096	5,8	4 260	4,0

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuoden 2019 tuloveroasteikosta ja laeiksi tuloverolain sekä perintö- ja lahjaverolain 7 a §:n muuttamisesta. Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi vuonna 2019 ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Ansiotuloverotusta ehdotetaan kevennettäväksi yhteensä 130 milj. eurolla korottamalla työtulovähennystä, kunnallisverotuksen perusvähennystä sekä valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennyksiä. Valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoa kevennyksen arvioidaan pienentävän 42 milj. euroa vuositasolla (lopun kevennyksestä pienentää kunnallisveron, kirkollisveron ja sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun tuottoa). Kevennys kohdistetaan ensisijaisesti pienituloisille palkka-, eläke- ja päivärahatulon saajille. Työasuntovähennyksen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi. Vapaaehtoistyöntekijöille maksettavien verovapaiden matkakustannusten korvausten soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi ja verovapaiden kilometrikorvausten enimmäismäärää korotettavaksi. Tämän muutoksen verotuottovaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Asuntolainan korkovähennysoikeuden supistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti vähennysoikeutta rajataan vuosina 2016—2019 10 prosenttiyksikköä vuodessa niin, että vuonna 2019 asuntolainan koroista vähennyskelpoista on 25 %. Vuoden 2019 ansio- ja pääomatuloverokertymää kasvattaa lisäksi ns. Valmis-hankkeeseen liittyvä kertaluontoinen ajoitustekijä. Vuoden 2018 verotusta toimitettaessa siirrytään verotuksen joustavaan valmistumiseen, minkä seurauksena jäännösverojen kertyminen aikaistuu. Tämä kasvattaa kertaluontoisesti ansio- ja pääomatuloveron kassakertymää vuonna 2019. Muutosten vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2019 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2019	Vaikutus vuositasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-214	-233
Työtulovähennyksen korottaminen	-18	-20
Valtionverotuksen eläketulovähennyksen korottaminen	-20	-22
Asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	16	17

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2019 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2019	Vaikutus vuositasolla
Työasuntovähennyksen enimmäismäärän korotus	-1	-1
Valmis-hanke, veronkannon ajoitukseen liittyvä kertaluonteinen ajoitustekijä	74	-
Yhteensä	-163	-259
— josta verotuottoa lisäävät	90	17
— josta verotuottoa vähentävät	-253	-276

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2016—2019 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2016 toteutuma	2017 ennuste	2018 ennuste	2019 ennuste
Progressiivinen tulovero	5 831	5 582	5 671	5 856
Pääomatulovero	2 517	2 888	3 109	3 244
Yleisradiovero	485	486	490	500

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2019 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	9 049
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	390
Yleisradiovero	500
Yhteensä	9 939

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat suurelta osin pääomatuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista jako-osuuksien oikaisuksista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, pääasiassa johtuen aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietaa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2019 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2016. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoita.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 54 verotukea, joista 39:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä, kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia

vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomaverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotuotoja yhteensä noin 18,5 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 3,9 mrd. euroa) v. 2019. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 9,5 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattaa työtulovähennyksen, valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennysten sekä työasuntovähennyksen korottaminen. Asuntolainan korkovähennyksen supistaminen pienentää verotukien euromäärää.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2017—2019 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2017	2018	2019
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 300	3 660	4 010
Työtulovähennys	2 910	3 160	3 210
Kotitalousvähennys	415	425	430
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	185	200	205
Valtionverotuksen eläketulovähennys	285	250	290
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	85	85	85
Lapsilisien verovapaus	480	500	500
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	990	1 055	1 060
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	130	100	80
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	3 700	3 800	3 900
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	1 400	1 400	1 400
Muut	3 212	3 367	3 367
Yhteensä	17 092	18 002	18 537

2019 talousarvio	9 939 000 000
2018 talousarvio	9 511 000 000
2017 tilinpäätös	9 053 746 530

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 4 428 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2019 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tulokehityksen perusteella vuodesta 2017 vuoteen 2019. Arvio verovuoden 2019 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu verovuoden 2017 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakko-tietoihin ja verovuoden 2018 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tulokehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tulokehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkempiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouskasvussa ja yritysten tulostietojen näkymissä voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tulokehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2016	2017 ennuste	2018 ennuste	2019 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	6,3	13,2	9,0	5,2
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	5 544	5 587	6 089	6 414
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	69,08	69,66	68,65	68,70

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta. Sen arvioidaan lisäävän valtion yhteisöverokertymää vuonna 2019 noin 4 milj. eurolla ja yhteisöveron maksuunpanoa vuositasolla noin 10 milj. euroa vuodessa. Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutosten verotuottovaikutukset kompensoidaan kunnille. Hallituksen esityksessä kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jakosuukausia siten, että esityksen verotuotto kunnille on neutraali.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy hieman yli 20 milj. euroa vuositasolla.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy noin 80 % saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista oma-aloitteisesti maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2019 kertyy vielä veroja verovuosilta 2018 ja 2017.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2019

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2020	392
— verovuodelta 2019	5 402
— verovuodelta 2018	618
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	6 446
— josta valtion osuus	4 428

Elinkeinoverotukseen sisältyy useita verotukia. Näistä merkittävimpiä ovat irtaimen käyttöomaisuuden poistojärjestelmään sisältyvä verotuki, n. 674 milj. euroa, ja käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus, n. 331 milj. euroa. Edellä esitetyt verotukien määrät ovat suuruusluokka-arvioita. Lisäksi käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaudesta aiheutuvan verotuen määrä voi vaihdella suurestikin vuosittain riippuen osakekauppojen määrästä.

2019 talousarvio	4 428 000 000
2018 talousarvio	4 194 000 000
2017 tilinpäätös	4 237 946 869

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 84 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2017 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 83 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 0,16 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti:

	2017 toteutuma	2018 ennuste	2019 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	3,00	4,2	3,7
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	0,16	0,14	0,35

2019 talousarvio	84 000 000
2018 talousarvio	73 000 000
2017 tilinpäätös	65 542 587

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 720 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 141 milj. euroa vuonna 2019.

2019 talousarvio	720 000 000
2018 talousarvio	720 000 000
2017 tilinpäätös	909 081 702

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 18 796 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 65 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkisen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien ja kuntayhtymien välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtionbudjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2017	2018 ennuste	2019 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	1,6	3,3	2,9
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	-1,6	3,1	1,2
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	3,6	5,0	3,5

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä. Aikaisempina vuosina Tulli on kantanut arvonlisäveron Euroopan unionin ulkopuolisesta tuonnista kokonaan, mutta vuoden 2018 alusta lähtien arvonlisäverorekisterissä olevilta asiakkailta kerättävät maahantuonnin arvonlisäverot siirtyivät Verohallinnon kerättäväksi. Tullin tehtävänä on lähinnä yksityishenkilöiltä kerättävä tuonnin arvonlisävero, jonka osuus EU:n ulkopuolisen tuonnin arvonlisäverosta on vain n. 1 %.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 2,5 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	28 325	30 991	34 014
Tullilaitoksen nettokertymä	2 691	30	80
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	19	49	37
Verohallinnon maksamat palautukset	-13 488	-13 159	-15 335
Arvonlisäverokertymä yhteensä	17 547	17 911	18 796

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoidaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eritä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojuennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 20 verotukea vuonna 2019. Niiden kokonaissumman arvioidaan olevan n. 3,2 mrd. euroa.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 204	1 234	1 265
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	537	556	576
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	340	348	356
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (10 %)	256	265	274
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %)	98	101	105
Muut verotuet	581	594	606
Verotuet yhteensä	3 016	3 098	3 182

2019 talousarvio	18 796 000 000
2018 I lisätalousarvio	109 000 000
2018 talousarvio	17 911 000 000
2017 tilinpäätös	17 547 147 195

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 795 900 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusnottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vuonna 2019 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2019 talousarvio	795 900 000
2018 talousarvio	813 000 000
2017 tilinpäätös	767 635 691

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 194 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2016 vuoteen 2017. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2019 apteekkiveroon, joka määrätään vuoden 2018 liikevaihdon perusteella.

2019 talousarvio	194 000 000
2018 talousarvio	171 700 000
2017 tilinpäätös	180 920 773

08. Valmisteverot*01. Tupakkavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 126 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 58,00 euroa 1 000 kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 248,00 euroa 1 000 kappaletta kohti. Sikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 0,015 euroa kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 0,25 euroa kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta

veroa kannetaan 51,50 euroa kilolta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärítettävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 39,00 euroa kilolta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 151,00 euroa kilolta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneesteiden vero on 0,30 euroa millilitralta.

Tupakkaveroa korotetaan pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti asteittain vuosina 2016—2019. Korotukset toteutetaan asteittaisina puolivuositaisina korotuksina, joista viimeisin tuli voimaan 1.7.2018. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti tupakkaveroa korotetaan vuonna 2019 niin ikään kahdesti, 1.12.2019 ja 1.7.2019. Vuoden 2017 alusta tupakkaveron piiriin sisällytettiin myös sähkösavukkeissa käytettävät nesteet. Veronkorotusten ja muiden tupakan kulutusta vähentävien toimenpiteiden seurauksena verollisten savukkeiden kulutus on supistunut n. 20 % vuodesta 2008 vuoteen 2017.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 esitys
Savukkeet	841	915	984
Muut tupakkatuotteet	113	127	142
Yhteensä	954	1 042	1 126

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2019 talousarvio	1 126 000 000
2018 talousarvio	1 042 000 000
2017 tilinpäätös	953 811 217

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 520 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 47,85 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 34,19 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 30,64 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 35,55 euroa.

Alkoholiveroa korotettiin keskimäärin 10 prosentilla vuoden 2018 alusta. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä alkoholiveroa ehdotetaan korotettavaksi vuositasolla 30 milj. eurolla.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden verohuojennus, jonka määrä on n. 13 milj. euroa vuonna 2019.

2019 talousarvio	1 520 000 000
2018 talousarvio	1 487 000 000
2017 tilinpäätös	1 337 320 081

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 11 tai 22 senttiä litralta valmista juomaa riippuen juoman sokeripitoisuudesta. Makeisten ja jäätelön valmistevero poistettiin vuoden 2017 alusta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä virvoitusjuomaveroa ehdotetaan korotettavaksi vuositasolla 25 milj. eurolla.

Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron verokertymän kehitys (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 esitys
Makeiset	5	-	-
Jäätelö	1	-	-
Virvoitusjuomat	145	151	175
Yhteensä	151	151	175

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2019 talousarvio	175 000 000
2018 talousarvio	151 000 000
2017 tilinpäätös	150 879 023

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 678 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään laajasti työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta. Sen laadinnassa käytetään valtiovarainministeriön ja eri tutkimuslaitosten suhdanne-ennusteita sekä koko kansantalouden tasolla että toimialatasolla.

Energiaverojen veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys (%)

	2017 tilinpäätös	2018 ennuste	2019 ennuste
Moottoribensiinin kulutus	-2,4	-1½	-2½
Dieselöljyn kulutus	-0,7	½	½
Sähkön kulutus	1,4	3	½

Lämmityspolttoaineiden verotasoja on korotettu tällä hallituskaudella vuosina 2016, 2017 ja 2018. Liikennepolttoaineiden verotasoja korotettiin vuoden 2017 alusta. Lisäksi kaivostoiminnan verotuet palautettiin vuoden 2017 alusta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Esityksessä lämmityspolttoaineiden verotusta muutetaan siten, että polttoaineen hiilidioksidiveron laskentaperusteissa otetaan huomioon polttoaineen keskimääräiset elinkaari päästöt. Lisäksi turpeen veroa nostetaan sekä yhdistetyn sähkön- ja lämmön tuotannon verotukea muutetaan niin, että hiilidioksidiveron puolitus korvataan energiasisältöveron alennuksella. Sähkön verotusta koskevaa sääntelyä muutetaan siten, ettei sähkön pääsääntöisesti kohdistu kahdenkertaista verotusta niissä tilanteissa, joissa sähköä siirretään sähkövarastoihin ja niistä takaisin sähköverkkoon myöhemmin kulutukseen luovutettavaksi. Esitys lisää verotuloja bruttomääräisesti 38 milj. eurolla.

	Voimassa oleva verotaso
Moottoribensiini, snt/l	70,25
Dieselöljy, snt/l	53,02
Kevyt polttoöljy, snt/l	24,39
Raskas polttoöljy, snt/kg	28,92
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,703
Kivihiili, €/t	203,87
Maakaasu, €/MWh	19,864
Nestekaasu, snt/kg	28,43
Polttoturve, €/MWh	1,90

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 304	1 259	1 257
Diesel	1 378	1 408	1 380
Sähkö	1 181	1 179	1 226
Muut	728	837	815
Yhteensä	4 591	4 683	4 678

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 11 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Vertailutasona on yleinen verorakenteen mukainen taso. Alla olevassa taulukossa esitettyjen merkittävimpien energiverotukien lisäksi muita momentille kohdistuvia verotukia ovat liikenteessä käytetyn sähkön ja maakaasun normia alemmat verokannat, kiinteiden ja kaasumaisten biopolttoaineiden verottomuudet ja raideliikenteen sähkön verottomuus.

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	763	766	769
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn dieseliä alempi verokanta	434	426	422
Turpeen alempi verokanta ²⁾	157	177	189
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä konesalien sähkön alempi verokanta	590	599	603
CHP-laitosten puolitettu CO2-vero / alennettu energiasisältövero	108	116	96
Muut	18	18	18

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimaver.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka määrä on n. 55 milj. euroa, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruus on n. 230 milj. euroa vuonna 2019. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2019 talousarvio	4 678 000 000
2018 talousarvio	4 683 000 000
2017 tilinpäätös	4 590 841 600

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistetuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2019 likimain vuoden 2018 tasolla.

2019 talousarvio	16 000 000
2018 talousarvio	15 000 000
2017 tilinpäätös	15 570 330

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 959 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Vuoden 2008 alusta sekä uusien että käytettyjen henkilöautojen autovero on määräytynyt hiilidioksidipäästön perusteella. Vero määräytyy ajoneuvon yleisestä kuluttajahinnasta ja sen osuus vaihtelee 3,3—50 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaisuudessaan perusteella.

Autoverotusta kevennetään asteittain hallituskaudella yhteensä n. 182 milj. euroa. Ensimmäiset veronkevennykset tulivat voimaan vuosien 2016, 2017 ja 2018 alusta ja viimeisin tulee voimaan vuoden 2019 alussa. Veronkevennyksen asteittaisella voimaantulolla pyritään hillitsemään käyttäytymisvaikutuksia sekä välttämään kertaluonteisen suuren veromuutoksen aiheuttamia auto-kaupan markkinahäiriöitä ja varastoarvojen äkillistä alenemista sekä kuluttajien kannalta epäoikeudenmukaisia vaikutuksia.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Autoveron tuoton kannalta uusien henkilöautojen myynnin kehityksellä on suuri merkitys. Uusia henkilöautoja ennakoidaan verotettavan n. 124 000 kpl vuonna 2018. Vuonna 2019 uusien autojen hankinnan oletetaan kasvavan muutamalla tuhannella kappaleella vuodesta 2018.

Autoverotaulukot sopeutetaan uuteen WLTP-päästömittaustapaan 1.9.2018 voimaan tulevalle muutoksella, jolla huomioidaan mittaustavan muutoksesta aiheutuva hiilidioksidipäästöarvojen nousu. Sopeutetut verotaulukot vastaavat keskimäärin nykyistä verotasoa ja muutoksen arvioidaan olevan autoveron tuoton kannalta neutraali. Uuden verotaulukon esitetään tulevan voimaan 1.9.2018. Vastaavasti 1.1.2019 voimaantuleva verotaulukko on sopeutettu samalla tavalla.

Tavallisten taksien autoverotuki poistuu asteittain vuoteen 2023 mennessä. Vuoden 2019 heinäkuussa verotuki pienenee 3 000 eurosta 2 400 euroon autoa kohden, minkä arvioidaan lisäävän autoveron tuottoa vuositasolla noin miljoona euroa.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2017		2018 ennuste		2019 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	116 300	6 500	124 000	6 100	127 000	5 800
Uudet pakettiautot	15 600	4 500	16 000	4 300	17 000	4 100

Uusien henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2017 oli n. 118 g/km. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet tasaisesti vuodesta 2008 lähtien. Keskimäärien päästöjen lasku pienentää verokertymää veroprosentin määräytyessä päästöjen perusteella. Autoveron tuottoon on vaikuttanut viime vuosina myös käytettynä maahantuotujen autojen autoveroon liittyvät palautukset.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 ennuste
Henkilöautot	894	809	860
Pakettiautot	82	79	75
Moottoripyörät	10	11	11
Muut ajoneuvot	9	12	13
Autoveron palautukset	-18	-	-
Yhteensä	977	911	959

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuottoon n. 55 milj. euroa.

Autoveron verotukien yhteismääräksi arvioidaan n. 86 milj. euroa vuonna 2019.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 ennuste	2019 ennuste
Muuttoautojen verotuki	4	-	-
Taksien verotuki	7	9	7
Invalidien autoverotuki	3	3	3
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	75	76	76
Yhteensä	89	88	86

2019 talousarvio	959 000 000
2018 I lisätalousarvio	65 000 000
2018 talousarvio	911 000 000
2017 tilinpäätös	977 138 446

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 840 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2019 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2019 asunto-osakekaupan arvo nousisi 3,2 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 2,2 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 12 verotukea, joista neljälle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapaus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Ensiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	95	95	95
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 095	2 095	2 095

2019 talousarvio	840 000 000
2018 talousarvio	786 000 000
2017 tilinpäätös	775 097 440

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 236 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero on 12 % yksinoikeudella toimeenpantujen arpajaisten ja totopelien tuotosta. Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

2019 talousarvio	236 000 000
2018 talousarvio	235 000 000
2017 tilinpäätös	227 056 868

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 182 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusveron osuus lisättynä käyttövoimaveron osuudella.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkin-tää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon suurimpaan sallittuun kokonaismassaan. Käyt-tövoimaveroa määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Veroa kannetaan vaan niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikenne-käyttöön.

Käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeava-sta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Tämä koskee henkilöautoja. Koska käyttövoi-mavero on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Mui-den ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia pe-rusteita.

Ajoneuvoveron perusvero sopeutetaan uuteen WLTP-päästömittaustapaan 1.1.2019 voimaantu-levalla muutoksella, jolla huomioidaan mittaustavan muutoksesta aiheutuva hiilidioksidipääs-töarvojen nousu. Sopeutetut verotaulukot vastaavat keskimäärin nykyistä verotasoa ja muutoksen arvioidaan olevan ajoneuvoveron tuoton kannalta neutraali. Uutta verotaulukkoa sovelletaan uu-sille autoille 1.1.2020 alkaville veropäiville. Ennen uuden verotaulukon voimaantuloa ajoneuvo-veron tuoton arvioidaan kasvavan n. 2 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ajoneuvoverolain muutta-misesta. Ajoneuvoveroa ehdotetaan alennettavaksi vuositasolla 50 milj. eurolla vuoden 2020 alun jälkeen alkavilta veropäiviltä. Koska ajoneuvovero kannetaan etukäteen juoksevalta 12 kuukau-den mittaiselta verokaudelta, on korotuksella vaikutusta jo vuoden 2019 verokertymään.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 talousarvio	2019 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	648	654	640
— pakettiautot	119	125	118
— kuorma-autot	-	-	-
Käyttövoimavero			
— henkilöautot	302	297	318
— pakettiautot	30	30	32
— kuorma-autot	56	55	59
Maksutapalisä	14	13	15
Yhteensä	1 169	1 174	1 182

Ajoneuvoverotuksen merkittävin verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta. Verotukien yhteismääräksi arvioidaan 16 milj. euroa.

2019 talousarvio	1 182 000 000
2018 talousarvio	1 174 000 000
2017 tilinpäätös	1 169 155 429

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 11 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Vuonna 2017 jäteveroa korotettiin 55 eurosta 70 euroon jätetonnilta. Jäteveron veropohja on pienentynyt vuoden 2011 veromuutoksen jälkeen noin 90 %.

2019 talousarvio	11 000 000
2018 talousarvio	16 000 000
2017 tilinpäätös	12 143 271

19. Muut veronluonteiset tulot

(03.) Ratavero

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	4 870 000
2017 tilinpäätös	4 771 409

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 21 726 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 000 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 930 000 euroa perustuvat tietoyhteiskuntakaareen (917/2014). Postitoiminnan valvontamaksu 1 300 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 240 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 470 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.01 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 13 456 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin taajuusalueella vuonna 2016 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 1 800 000 euroa.

2019 talousarvio	21 726 000
2018 talousarvio	20 369 000
2017 tilinpäätös	42 041 944

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 25 985 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lentoliikenteen valvontamaksusta annetun lain muuttamisesta.

Lentoliikenteen valvontamaksu 11 332 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 6 903 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu, 40 000 euroa, perustuu lakiin kaupunkiraideliikenteestä (1412/2015). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.01 määrärahan mitoituksessa. Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 7 710 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.41 määrärahan mitoituksessa.

2019 talousarvio	25 985 000
2018 I lisätalousarvio	-1 390 000
2018 talousarvio	28 900 000
2017 tilinpäätös	27 830 502

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 48 400 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksun puolitusta jatketaan vuosina 2019—2020. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain muuttamisesta. Vuoden 2019 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2018 toteutuma-arvioon 47,9 milj. euroa. Tämän lisäksi vuonna 2019 liikenteen määrän on arvioitu kasvavan 2,2 %, mikä korottaa tulokertymää n. 1,1 %.

2019 talousarvio	48 400 000
2018 talousarvio	47 400 000
2017 tilinpäätös	47 366 426

08. Öljyjättemaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Maksu perustuu öljyjättemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksun suuruus on 5,75 senttiä voiteluöljykilolta. Öljyjättemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on budjetoitu momenteille 35.10.60 ja 65.

2019 talousarvio	4 000 000
2018 talousarvio	4 000 000
2017 tilinpäätös	3 767 616

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätöön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.40.03.

2019 talousarvio	6 000 000
2018 talousarvio	6 000 000
2017 tilinpäätös	4 611 230

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 3 830 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista (950/2012). Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.60.01.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompen-saatioalueista (490/2013).

2019 talousarvio	3 830 000
2018 talousarvio	3 795 000
2017 tilinpäätös	3 756 601

11. Rahoitusvakaustaviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 953 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakaustaviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakaustaviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalvelu-yrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2019 talousarvio	3 953 000
2018 talousarvio	2 947 000
2017 tilinpäätös	2 277 876

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 271 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskukseen perimät veroluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan to-teutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaes-sa kustannustason muuttuessa.

2019 talousarvio	2 271 000

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
24. Ulkoministeriön hallinnonala	42 117	38 527	38 524	-3	0
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	950	982	952	-30	-3
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	41 167	37 545	37 572	27	0
25. Oikeusministeriön hallinnonala	151 599	146 860	147 550	690	0
10. Tuomioistuintulot	46 923	46 110	45 800	-310	-1
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	24 834	25 000	26 000	1 000	4
20. Ulosottomaksut	77 280	73 000	73 000	—	0
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 562	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	32 061	36 064	29 713	-6 351	-18
98. EU:lta saatavat tulot	18 536	34 114	27 763	-6 351	-19
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	13 525	1 950	1 950	—	0
27. Puolustusministeriön hallinnonala	13 655	4 526	2 626	-1 900	-42
01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	45	8	8	—	0
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	18	18	—	0
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	13 591	4 500	2 600	-1 900	-42

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 281 925	2 329 011	2 382 447	53 436	2
(10.) Tullin tulot	1 841	—	—	—	0
11. Kuntien osuudet verotus- kustannuksista	129 411	129 073	125 802	-3 271	-3
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 670	24 606	24 209	-397	-2
13. Evankelisluterilaisten seura- kuntien osuudet verotus- kustannuksista	14 283	14 245	13 834	-411	-3
20. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen eräät tulot	3 889	9 974	10 215	241	2
25. Metallirahatulot	5 933	50	50	—	0
50. Siirto valtion eläke- rahastosta	1 827 394	1 865 863	1 903 821	37 958	2
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke- menojen hyvitykset	198 970	217 200	234 386	17 186	8
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	16 183	16 680	16 930	250	1
60. Työturvallisuusmaksu	824	850	800	-50	-6
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	35 114	35 800	36 700	900	3
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 708	1 500	1 700	200	13
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	21 705	13 170	14 000	830	6
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	581 482	592 800	586 214	-6 586	-1
70. Opintotukitoiminnan tulot	18 202	18 300	18 400	100	1
88. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotoista	554 686	570 500	563 814	-6 686	-1
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	8 595	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	928 428	853 323	1 044 203	190 880	22
01. EU:n maataloustuki- rahastosta saatavat tulot	537 266	536 733	536 733	—	0
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	314 308	230 000	420 000	190 000	83

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	6 537	10 000	10 000	—	0
04. EU:lta saatavat muut tulot	431	495	558	63	13
20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapeli-toiminnan tuotosta	39 371	40 500	42 000	1 500	4
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 236	3 000	3 100	100	3
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	0	500	500	—	0
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 322	4 575	5 375	800	17
44. Kalastonhoitomaksut	8 096	10 100	9 386	-714	-7
45. Riistanhoitomaksut	10 021	11 920	11 751	-169	-1
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 839	5 500	4 800	-700	-13
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	28 463	5 550	3 350	-2 200	-40
10. Väyläviraston tulot	27 821	4 700	2 500	-2 200	-47
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	642	850	850	—	0
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	409 015	391 779	470 960	79 181	20
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 536	2 869	2 850	-19	-1
30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	—	—	21 600	21 600	0
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	30 061	31 810	31 810	—	0
50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	221 201	240 000	200 000	-40 000	-17
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	154 217	117 100	214 700	97 600	83
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	577 821	576 738	598 675	21 937	4
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 819	1 600	1 600	—	0
03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	300	300	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
90. Sosiaali- ja terveys- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotosta	466 304	476 313	494 650	18 337	4
98. Valtionapujen palautukset	109 044	97 200	101 200	4 000	4
99. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan muut tulot	654	1 325	925	-400	-30
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	28 845	14 650	7 900	-6 750	-46
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	856	1 650	1 650	—	0
20. Siirto valtion asunto- rahastosta	26 500	12 000	5 250	-6 750	-56
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 490	1 000	1 000	—	0
39. Muut sekalaiset tulot	458 046	549 700	514 200	-35 500	-6
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	172 942	172 200	173 200	1 000	1
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	74 264	75 000	84 000	9 000	12
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	203 162	300 000	250 000	-50 000	-17
10. Muut sekalaiset tulot	7 677	2 500	7 000	4 500	180
Yhteensä	5 533 457	5 539 528	5 826 362	286 834	5

24. Ulkoministeriön hallinnonala

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 952 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomaille sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt siirtyivät ulkoministeriön omistajahallintaan 1.1.2017. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roossa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloihin. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomaille.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2019 talousarvio	952 000
2018 talousarvio	982 000
2017 tilinpäätös	950 001

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 37 572 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 6 700 000 euroa on EU:n komission osuus ministeriön kanssa tehtävästä yhteishankkeesta. Yhteishankkeesta saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeen menot, jotka on budjetoitu momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	27 249 000
Kehitysyhteistyön yhteishankkeiden tulot	6 700 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 123 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	37 572 000

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	37 572 000
2018 I lisätalousarvio	671 000
2018 talousarvio	37 545 000
2017 tilinpäätös	41 166 609

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 45 800 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	46 919	46 000	45 690
— muut tuotot	4	110	110
Tuotot yhteensä	46 923	46 110	45 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	78 051	65 000	65 000
— osuus yhteiskustannuksista	31 212	30 000	30 000
Kustannukset yhteensä	109 263	95 000	95 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-62 340	-48 890	-49 200
Kustannusvastaavuus, %	43	49	48

2019 talousarvio	45 800 000
2018 talousarvio	46 110 000
2017 tilinpäätös	46 923 115

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 26 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapuja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	24 831	25 000	26 000
— muut tuotot	3	-	-
Tuotot yhteensä	24 834	25 000	26 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	22 725	25 600	23 500
— osuus yhteiskustannuksista	6 987	8 400	7 500
Kustannukset yhteensä	29 712	34 000	31 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 878	-9 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	84	74	84

2019 talousarvio	26 000 000
2018 talousarvio	25 000 000
2017 tilinpäätös	24 833 779

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 73 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	77 093	72 800	72 800
— muut tuotot	187	200	200
Tuotot yhteensä	77 280	73 000	73 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	49 016	52 850	48 950
— osuus yhteiskustannuksista	12 770	13 061	13 015
Kustannukset yhteensä	61 786	65 911	61 965
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	15 494	7 089	11 035
Kustannusvastaavuus, %	125	111	118

2019 talousarvio	73 000 000
2018 talousarvio	73 000 000
2017 tilinpäätös	77 279 827

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 750 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2018—2019 ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1046/2016). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarat sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2019 talousarvio	2 750 000
2018 talousarvio	2 750 000
2017 tilinpäätös	2 562 263

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 763 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset Suomelle.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Rahastot, joissa on perusosa, sisältävät myös ns. muuttuvan osan. Tällöin rahastoista on mahdollista saada kansallisiin ohjelmiin perusosan lisäksi rahoituksen muuttuvana osana erillistä määrärahaa. Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) erillisrahoitusta voi saada vastaanotettujen uudelleensijoitettujen pakolaisten, EU:n sisällä siirrettävien turvapaikanhakijoiden ja Turkista uudelleensijoitettavien syyrialaisien lukumäärien perusteella. Perusrahoituksen lisäksi saatavan erillisen rahoitusosuuden lopullinen määrä ei ole vielä tiedossa vaan se täsmentyy vastaanotettavien, rahoituksen perusteena olevien henkilöiden lukumäärien perusteella.

Uudelleensijoitettavien kiintiöpakolaisten vastaanotosta saatava erillisrahoitus voi kasvattaa merkittävästi Suomen rahastosta saamaa kokonaismäärärahaa. Erillismäärärahan enimmäismäärä hyväksytään osaksi jäsenvaltion kansallista ohjelmaa kahden vuoden välein ja sen saamiseksi pakolaisten tulee saapua Suomeen ohjelman hyväksymistä seuraavan kahden vuoden aikana. Yhdestä uudelleensijoitettavasta kiintiöpakolaisesta maksettava kertakorvaus on 6 000 euroa tai EU:n uudelleensijoittamisohjelman painopisteiden mukaisten ryhmien osalta 10 000 euroa henkilöä kohti. Kaikkiaan aikavälillä 2018—2020 Suomelle arvioidaan tuloutuvaksi 16,22 milj. euroa yhteensä 1 670 uudelleensijoitettavasta henkilöstä. Näistä 1 550 henkilön arvioidaan kuuluvan EU:n uudelleensijoittamisohjelman painopisteiden mukaisiin ryhmiin, jolloin korvaus on 10 000 euroa henkilöä kohden.

Rahastojen hallinnointiin allokoitun teknisen avun määrä tulee koostumaan perusosan lisäksi noin 5 prosentin osuudesta jäsenvaltiolle myönnetyn erillisrahoituksen kokonaissummasta.

Suomeen vuoden 2019 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista ja uudelleensijoitettujen henkilöiden sekä teknisen avun maksatushakemukseen perustuvista korvauksista. Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä vuoden 2018 EU:n erillisrahoitukset; meriveneet 4,05 milj. euroa ja uudelleensijoitettavat turvapaikanhakijat 4,36 milj. euroa.

Sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston tuloista tehtävät maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.24. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 alaisten rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa) Rahastot¹⁾

Turvapaikka- , maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 041
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	42 000
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B ²⁾	37 295
ISF-B Merivenehankinta ³⁾	8 100
ISF-B MTR-lisärahoitus ⁴⁾	6 082
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	164 174

¹⁾ AMIF-rahoitus (pl. perusosa) on täysin sidoksissa EU-tason päätöksiin ja niiden toimeenpanoon sekä EU- että jäsenvaltiotasolla. Lopullinen rahoitusosuus tulee muotoutumaan käytettävien erityisrahoitusmekanismien mukaisesti.

²⁾ Jäsenvaltio voi käyttää enintään 40 prosenttia perusosasta rahoittaakseen operatiivista tukea. Rahoitusväline sisältää erityistoimiraohituksen Frontex-välineistöön (0,36 milj. euroa).

³⁾ Merivenehankinta on erityistoimiraohitusta Frontex-operaatioissa käytettävien kolmen meriveneen hankintaan.

⁴⁾ Suomelle allokoitu lisärahoitus rahastojen välitarkasteluprosessin (Mid-Term Review, MTR) tuloksena.

2019 talousarvio	27 763 000
2018 I lisätalousarvio	-2 370 000
2018 talousarvio	34 114 000
2017 tilinpäätös	18 536 338

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 950 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	1 950 000
2019 talousarvio	1 950 000
2018 talousarvio	1 950 000
2017 tilinpäätös	13 524 695

27. Puolustusministeriön hallinnonala

01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös peruskorjaus- tai perusparannusmenojen väliaikaiseen rahoittamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Rakennuslaitoksen tuloksellisuus muodostuu useasta tekijästä: toimitilojen ja laitteiden käytettävyyden ja energiatehokkuuden parantumisesta, oman työn tehokkuuden lisäämisestä, hintakehityksestä verrattuna markkinoiden hintakehitykseen, ulkoistettujen toimintojen kilpailutuksen onnistumisesta, asiakastytytyväisyydestä sekä työtyytyväisyydestä.

Toiminnallinen tehokkuus

Varmistetaan puolustushallinnolle järjestettävien palvelujen laatu, kilpailukyky, saatavuus ja toimintavarmuus kaikissa turvallisuustilanteissa. Oma palveluntuotanto mitoitetaan siten, että se vastaa valmiuden, varautumisen ja turvallisuuden tarpeisiin. Sellaiset toiminnot, joihin ei liity valmiuden, varautumisen tai turvallisuuden erityispiirteitä, toteutetaan markkinaehtoisesti kokonaisuuden tarkoituksenmukaisuus huomioiden. Kiinteistöjen ylläpidon, energiapalvelujen ja ympäristönsuojelun tunnusluvuille asetetaan seuraavat tavoitetasot:

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Kiinteistöpalvelut			
Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu, % ¹⁾	-2,2	-2,0	-2,0
Siivouspalvelut			
Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu, % ²⁾	-3,5	-2,0	-2,0
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste liikevaihdosta, % ³⁾	44	40	40
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste siivottavasta pinta-alasta, %	43	45	45
Tekniset palvelut			
Teknisten palveluiden ulkoistamisaste, %	72	76	78
Hyväksytyn vuosikorjaushjelman toteutusaste, %	89	91	92
Energiapalvelut			
Lämmön ominaiskulutus, kWh/rm ³ /L	37,1	37,2	36,9
Sähkön ominaiskulutus, kWh/rm ³ /S	16,1	16,2	16,1
Veden ominaiskulutus, l/rm ³ /L	74,8	76,6	76,2
Ympäristötavoitteet			
Jätteen kierrätys materiaalina, % ⁴⁾	49	32	34
Lämmöntuotannon CO ₂ -ominaispäästö, kg/MWh	201	196	191
Hiilidioksidipäästöt puolustushallinnon kiinteistöissä, 1 000 tn CO ₂	79	72	49

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Uusiutuvan energian osuus energiantuotannossa, %			
— lämmöntuotanto yhteensä	40,0	41,5	43,0
— lämpö, osto	42,3	44,0	46,5
— lämpö, oma tuotanto	22,0	21,0	24,0
— sähkö	55,0	55,0	100,0

¹⁾ Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu markkinahintojen kehitykseen

²⁾ Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu markkinahintojen kehitykseen

³⁾ Rakennuslaitos on ulkoistanut kaikki ne siivouskohteet, joiden ulkoistamiseen on saatu lupa joukko-osastoilta.

⁴⁾ Leijona Catering Oy:n tuottama biojäte poistui seurannasta v. 2018.

Tuotokset ja laadunhallinta

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Kiinteistöpalvelut			
Huoneistoala (milj. htm ²), puolustushallinto	2,50	2,50	2,49
Huoneistoala (milj. htm ²), muut	0,14	0,14	0,14
Siivouspalvelut			
Siivousala (milj. sm ²), puolustushallinto	1,1	1,1	1,1
Siivousala (milj. sm ²), muut	0,1	0,1	0,1
Tekniset palvelut			
Vuosikorjausprojektit (kpl)	1 310	1 200	1 200
Erillistilausprojektit (kpl)	744	500	500
Pieninvestointiprojektit (kpl)	121	150	200
Energiapalvelut			
Toimitettu lämpö, sääkorjattu (MWh)	304 640	308 000	306 000
Toimitettu sähkö (MWh)	241 173	246 000	244 000
Toimitettu vesi (1 000 m ³)	801	830	825
Rakennuttamispalvelut			
Valmistuneet hankesuunnitelmat (kpl)	11	15	15
Valmistuneet hankkeet (kpl)	36	20	20
Asiakastytyväisyys (1—5)	3,93	3,9	3,9
Tilaaaja-asiakkaat (1—5)	3,74	3,8	3,8
Käyttjäasiakkaat (—5)	3,96	3,9	3,9

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Parannetaan työtyytyväisyyden tasoa panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopistealueisiin, joita ovat palvelukyvyyn kehittäminen, laadukas asiakasyhteistyö, osaava henkilöstö sekä hyvä johtaminen ja esimiestyö.

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	3,53	3,6	3,6
— naiset	3,66	3,7	3,7
— miehet	3,44	3,6	3,6

Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1199/2016) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttotulot	153 923	141 689	139 355
Bruttomenot	153 878	141 681	139 347
Nettotulot	45	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	153 923	141 689	139 355
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	153 878	141 681	139 347
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	45	8	8
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

2019 talousarvio	8 000
2018 talousarvio	8 000
2017 tilinpäätös	45 366

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 860 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 842 000
Nettotulot	18 000

2019 talousarvio	18 000
2018 talousarvio	18 000
2017 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 600 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2019 talousarvio	2 600 000
2018 I lisätalousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	4 500 000
2017 tilinpäätös	13 591 465

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 125 802 000 euroa.

2019 talousarvio	125 802 000
2018 talousarvio	129 073 000
2017 tilinpäätös	129 410 733

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 209 000 euroa.

2019 talousarvio	24 209 000
2018 talousarvio	24 606 000
2017 tilinpäätös	24 670 274

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 13 834 000 euroa.

2019 talousarvio	13 834 000
2018 talousarvio	14 245 000
2017 tilinpäätös	14 282 790

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 215 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2019 talousarvio	10 215 000
2018 talousarvio	9 974 000
2017 tilinpäätös	3 889 075

25. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 50 000 euroa.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvät menot saavat olla enintään 150 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulot ja menot (euroa)

Toiminnan tulot	4 500 000
Toiminnan erillismenot	4 450 000
Nettotulot	50 000
2019 talousarvio	50 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	50 000
2017 tilinpäätös	5 933 398

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 903 821 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

2019 talousarvio	1 903 821 000
2018 talousarvio	1 865 863 000
2017 tilinpäätös	1 827 394 016

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 234 386 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

2019 talousarvio	234 386 000
2018 talousarvio	217 200 000
2017 tilinpäätös	198 969 920

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 16 930 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	14 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 100 000
Vanhat liikelaitokset	30 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	600 000
Liikennevahingot	1 200 000
Yhteensä	16 930 000

2019 talousarvio	16 930 000
2018 talousarvio	16 680 000
2017 tilinpäätös	16 182 719

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Tuloarviossa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2019 talousarvio	800 000
2018 talousarvio	850 000
2017 tilinpäätös	824 052

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 36 700 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (2014/335/EU) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja so-kerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 20 % jäsenvaltiolle aiheutuvi-
en keruukustannusten kattamiseen rahoituskaudella 2014—2020.

2019 talousarvio	36 700 000
2018 talousarvio	35 800 000
2017 tilinpäätös	35 114 212

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 700 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2019 talousarvio	1 700 000
2018 talousarvio	1 500 000
2017 tilinpäätös	1 707 663

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 14 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)
- 2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)
- 3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtiontakuuasta (449/1988)
- 4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- 5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)
- 6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästy-misestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	3 000 000
Valtionperinnöt	4 500 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	3 500 000
Eläkkeiden palautukset	500 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	600 000
Maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot	100 000
Muut tulot	1 800 000
Yhteensä	14 000 000
2019 talousarvio	14 000 000
2018 talousarvio	13 170 000
2017 tilinpäätös	21 704 671

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 18 400 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vuonna 2019 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	2 400 000
Takausvastuusaatavien lisäys	11 000 000
Korkotulot	5 000 000
Yhteensä	18 400 000

2019 talousarvio	18 400 000
2018 talousarvio	18 300 000
2017 tilinpäätös	18 201 693

88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista

Momentille arvioidaan kertyvän 563 814 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 542 600 000 euroa on arpajaislain mukaisia rahapeliyhtiön tuottoja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen, 16 850 000 euroa on jakamattomia voittovaroja ja 4 364 000 euroa aiempina vuosina myönnettyjen valtionavustusten palautuksia. Tuloja vastaavasti momenteilta 29.40.53, 29.80.52, 29.90.50 ja 29.91.50 myönnetään määrärahoja urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen.

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	563 814 000
2018 I lisätalousarvio	1 600 000
2018 talousarvio	570 500 000
2017 tilinpäätös	554 686 000

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2019 talousarvio	4 000 000
2018 talousarvio	4 000 000
2017 tilinpäätös	8 594 575

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 536 733 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 536 883 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 150 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 536 733 000 euroa. Koulujakelujärjestelmään liittyvässä tuloarviossa on otettu huomioon järjestelmän rahoittamisen siirtyminen momentilta 30.20.41 momentille 30.20.46 kouluvuodesta 2019/2020 alkaen. Vuonna 2019 momentilta 30.20.41 maksetaan kouluvuosien 2017/2018 ja 2018/2019 koulujakelujärjestelmää aiheutuneita maksuja.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-markkinatuki	6,630	30.20.41
— yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
— koulujakelujärjestelmä kouluvuosi 2018/2019	3,500	30.20.41
— koulujakelujärjestelmä kouluvuosi 2019/2020	1,430	30.20.46
— koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteet	0,500	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	2,800	30.20.46
Hunajantuotanto	0,103	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	536,733	
		Maatalouden interventio- rahastossa
Maatalouden interventiorahastoon	0,150	
Kaikki yhteensä	536,883	

2019 talousarvio	536 733 000
2018 talousarvio	536 733 000
2017 tilinpäätös	537 265 760

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 420 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksamat välimaksut, joilla korvataan ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston rahoitusosuuksina maksetut menot.

2019 talousarvio	420 000 000
2018 talousarvio	230 000 000
2017 tilinpäätös	314 308 026

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2014—2020 tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2019 talousarvio	10 000 000
2018 talousarvio	10 000 000
2017 tilinpäätös	6 537 409

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 558 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtävälueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	Tulot €	Momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 652/2014, josta	558 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	163 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	118 000	30.20.20
Kasvinsuojelutoimien tukeminen		30.20.01 ja
	277 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien sekä rabies-ohjelman tukemisesta EU:lta saatavat tulot. Kasvintuhoojien osalta momentille tuloutuvat EU:n osarahoittamien kartoitusohjelmien ja torjuntatoimenpiteiden tulot.

2019 talousarvio	558 000
2018 talousarvio	495 000
2017 tilinpäätös	431 167

20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 42 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Tuloja vastaavasti määrärahaa käytetään hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen (mom. 30.10.54). Tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annetun valtioneuvoston asetuksen (14/2017) mukaisten käyttötarkoitusten lisäksi määrärahaa voidaan tuloja vastaavasti käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	42 000 000
2018 talousarvio	40 500 000
2017 tilinpäätös	39 371 251

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2019 talousarvio	3 100 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 tilinpäätös	3 235 664

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lain-säädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2017 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2019 talousarvio	500 000
2018 talousarvio	500 000
2017 tilinpäätös	—

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 5 375 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vuonna 2019 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 5,0 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,375 milj. euroa. Vastaavat menot on momentilla 30.40.41.

2019 talousarvio	5 375 000
2018 talousarvio	4 575 000
2017 tilinpäätös	4 322 017

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 9 386 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2019 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 9 386 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2017 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kappalemää-

riin. Vuonna 2017 kalenterivuotta koskevia maksuja suoritettiin 192 891 kpl, seitsemän vuorokauden maksuja 36 364 kpl ja vuorokausimaksuja 26 749 kpl. Kalastonhoitomaksun suuruus on vuonna 2019 kalenterivuodelta 45 euroa, seitsemältä vuorokaudelta 15 euroa ja vuorokaudelta 6 euroa.

2019 talousarvio	9 386 000
2018 talousarvio	10 100 000
2017 tilinpäätös	8 096 465

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 11 751 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Alle 18-vuotiaille esitetään alennettua riistanhoitomaksua. Tulot perustuvat riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ään.

Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiailta 20 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2019 on noin 305 500, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 8 600. Arvioitu kertymä on 11 751 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2019 talousarvio	11 751 000
2018 talousarvio	11 920 000
2017 tilinpäätös	10 021 338

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille. Lisäksi momentille tuloutetaan puutarhakasvien jalostusmaksutulot, joita vastaavat menot on momentilla 30.01.05.

2019 talousarvio	4 800 000
2018 talousarvio	5 500 000
2017 tilinpäätös	4 839 281

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Väyläviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

EU:n suoran tuen tuloutukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tulot ovat muiden osapuolten osuuksia yhdessä valtion kanssa rahoitettaviin väylähankkeisiin. Lisäksi tuloissa on mukana lipputuloja, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

Joukkoliikenteen lipputuloja arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	2 500 000
2018 I lisätalousarvio	4 242 000
2018 talousarvio	4 700 000
2017 tilinpäätös	27 821 478

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

2019 talousarvio	850 000
2018 talousarvio	850 000
2017 tilinpäätös	641 890

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 850 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön asetukseen Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1579/2015), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), painelaitelakiin (1144/2016), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), la-

kiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), kaivoslakiin (621/2011) sekä jätelakiin (646/2011).

2019 talousarvio	2 850 000
2018 talousarvio	2 869 000
2017 tilinpäätös	3 535 884

30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista

Momentille siirretään huoltovarmuusrahastosta 21 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutus aiheutuu huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 12 a §:ssä säädetystä menettelystä, jonka mukaisesti valtioneuvosto voi Huoltovarmuuskeskuksen esityksestä päättää huoltovarmuusrahastoon kertyneiden varojen siirrosta valtion talousarvioon. Tuloutus liittyy valtiovarainministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen Fingrid Oyj:n ja Gasum Oy:n osakevaihtosopimukseen.

2019 talousarvio	21 600 000

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 31 810 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 32 000 000 euroa on budjetoitu momentille 32.40.52.

2019 talousarvio	31 810 000
2018 talousarvio	31 810 000
2017 tilinpäätös	30 060 701

50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttaviin Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen -toimenpideohjelmiin sekä Manner-Suomen ESR -ohjelmaan.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—

2020 sekä maksut Suomen takausohjelmaan kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

EAKR	113 000 000
ESR	82 000 000
Muut	5 000 000
Yhteensä	200 000 000

2019 talousarvio	200 000 000
2018 talousarvio	240 000 000
2017 tilinpäätös	221 200 738

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 214 700 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	1 000 000
Royalty-tulot	4 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	43 700 000
Päästöoikeuksien huutokauppatulot	164 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	214 700 000

Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011, 1137/1996).

Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2019 talousarvio	214 700 000
2018 I lisätalousarvio	90 000 000
2018 talousarvio	117 100 000
2017 tilinpäätös	154 217 200

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, tupakkalain (693/1976) 25 §:n mukaisia käsittelymaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja sekä valtioneuvoston määräämien perusteiden mukaisia geenitekniikkalain (377/1995) tarkoittamia tarkastusmaksuja.

2019 talousarvio	1 600 000
2018 talousarvio	1 600 000
2017 tilinpäätös	1 819 213

03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2019 talousarvio	300 000
2018 talousarvio	300 000
2017 tilinpäätös	—

90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 494 650 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 18 §:n mukaisia tuottoja. Tuloja vastaavasti momentilta 33.90.50 myönnetään 361 850 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 99 900 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Edelleen viitaten momentin 33.50.51 perusteluihin tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 30 000 000 euroa kunnille ja kuntayhtymille korvattavien avohuoltokustannusten kattamiseen. Tuloja vas-

taavasti momentilta 33.01.01 katetaan 2 900 000 euroa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen hallinnollisia menoja.

Tuloarviosta 440,2 milj. euroa on Veikkaus Oy:n tuottoarvion mukaista vuoden 2019 tuottoa ja 54,5 milj. euroa on lakkautetun Raha-automaattiyhdistyksen jakamatta jääneiden varojen purkua sosiaali- ja terveysministeriön taseesta.

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	494 650 000
2018 talousarvio	476 313 000
2017 tilinpäätös	466 304 041

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 101 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2019 talousarvio	101 200 000
2018 talousarvio	97 200 000
2017 tilinpäätös	109 043 856

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 925 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Kuntien avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	400 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	350 000
Muut tulot	175 000
Yhteensä	925 000

2019 talousarvio	925 000
2018 talousarvio	1 325 000
2017 tilinpäätös	653 655

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 650 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 ja 18 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan jääolosuhteiden öljyntorjuntalaitteiden ja puuttuvan avomeritorjuntakaluston hankinnasta sekä muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneista menoista 1 500 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2019 talousarvio	1 650 000
2018 talousarvio	1 650 000
2017 tilinpäätös	855 593

20. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 5 250 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2017 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2017 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (0,0 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,29 %. Näin jälleenrahoitus korko vuodelle 2019 on 0,15 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 2,2 milj. euroa.

2019 talousarvio	5 250 000
2018 talousarvio	12 000 000
2017 tilinpäätös	26 500 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (29/2016) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen suoritteista annettuun maksuasetukseen (53/2016). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

Momentille tuloutetaan myös Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kylmälaitteiden sekä sammu- tus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyysilmoituksista tulevat tulot.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	1 489 593

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 173 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvä tulot.

Hallitus on 4.2.2016 antanut eduskunnalle esityksen (HE 1/2016 vp) rikoslain ja pysäköinnin valvonnasta annetun lain muuttamisesta, jonka mukaisesti päivä- ja rikesakkoja korotetaan hallitusohjelman mukaisesti. Esityksen käsittely eduskunnassa on edelleen kesken.

2019 talousarvio	173 200 000
2018 talousarvio	172 200 000
2017 tilinpäätös	172 941 781

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 84 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2019 talousarvio	84 000 000
2018 talousarvio	75 000 000
2017 tilinpäätös	74 264 476

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 250 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2019 talousarvio	250 000 000
2018 talousarvio	300 000 000
2017 tilinpäätös	203 162 473

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa : Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2019 talousarvio	7 000 000
2018 talousarvio	2 500 000
2017 tilinpäätös	7 677 314

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

		v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
					1000 €	%
01.	Korkotulot	86 862	95 290	43 843	-51 447	-54
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	9 085	6 400	5 400	-1 000	-16
05.	Korot muista lainoista	62 903	70 393	17 657	-52 736	-75
07.	Korot talletuksista	262	1 000	1 400	400	40
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	14 612	17 497	19 386	1 889	11
03.	Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 745 662	2 404 000	1 883 000	-521 000	-22
01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 745 662	2 404 000	1 883 000	-521 000	-22
04.	Osuus valtion rahalaitosten voitosta	91 000	90 000	100 000	10 000	11
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	91 000	90 000	100 000	10 000	11
05.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	211 000	179 900	185 700	5 800	3
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	211 000	179 900	185 700	5 800	3
Yhteensä		2 134 524	2 769 190	2 212 543	-556 647	-20

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 5 400 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman korkoista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2019 talousarvio	5 400 000
2018 talousarvio	6 400 000
2017 tilinpäätös	9 084 688

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 17 657 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnettyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2019 talousarvio	17 657 000
2018 I lisätalousarvio	7 000 000
2018 talousarvio	70 393 000
2017 tilinpäätös	62 902 508

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2019 talousarvio	1 400 000
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	262 210

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 19 386 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2019 talousarvio	19 386 000
2018 talousarvio	17 497 000
2017 tilinpäätös	14 612 223

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 883 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssi-yhtiöiden normaalia tasoa.

2019 talousarvio	1 883 000 000
2018 talousarvio	2 404 000 000
2017 tilinpäätös	1 745 662 107

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Valtiolle tuloutettava osuus sisältää 10,4 milj. euroa Kreikan valtionvelkakirjoista saatavia tuottoja. Nämä sijoitukset on toteutettu Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperiohjelman puitteissa. Vastaava meno on budjetoitu momentille 28.01.69.

	2015	2016	2017	2018
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	138	98	91	104
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	92	67	70	67

2019 talousarvio	100 000 000
2018 I lisätalousarvio	14 000 000
2018 talousarvio	90 000 000
2017 tilinpäätös	91 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 185 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2018 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 185,7 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 100,7 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 85 milj. euroa.

2019 talousarvio	185 700 000
2018 talousarvio	179 900 000
2017 tilinpäätös	211 000 000

Osasto 15

LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	565 527	413 218	65 114	-348 104	-84
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	68 304	21 000	19 500	-1 500	-7
04. Muiden lainojen lyhennykset	497 222	392 218	45 614	-346 604	-88
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	3 083 951	3 079 932	1 426 533	-1 653 399	-54
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	3 083 951	3 079 932	1 426 533	-1 653 399	-54
Yhteensä	3 649 478	3 493 150	1 491 647	-2 001 503	-57

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 19 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2019 talousarvio	19 500 000
2018 talousarvio	21 000 000
2017 tilinpäätös	68 304 488

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 45 614 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatala-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2019 talousarvio	45 614 000
2018 I lisätalousarvio	1 436 000 000
2018 talousarvio	392 218 000
2017 tilinpäätös	497 222 494

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotulota 1 426 533 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissojimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2017—2019 (mrd. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 budjetoitu	2019 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	104,8	107,9	109,3

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 9,3 mrd. euroa vuonna 2019. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 5,6 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän, ml. emissiotappiot, arvioidaan olevan 16 295 000 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 14 868 000 000 euroa.

Tulot ja menot (milj. euroa)**Tulot**

Nimellisarvoinen nettolainanotto	1 477

Menot

Emissiotappiot (netto)	-40

Pääomatappiot (netto)	-10

Nettotulot	1 427

2019 talousarvio	1 426 533 000

2018 I lisätalousarvio	-1 345 405 000

2018 talousarvio	3 079 932 000

2017 tilinpäätös	3 083 951 345

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	21 153	21 247	21 810	563	3
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 153	21 247	21 810	563	3
10. Eduskunnan kanslia	123 375	74 207	71 991	-2 216	-3
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	51 000	53 394	56 358	2 964	6
02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)	5 878	2 482	1 503	-979	-39
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	14 151	6 800	6 500	-300	-4
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	3 021	3 531	3 630	99	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
70. Tietohallinnon laite- hankinnat ja kehittämis- hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 325	4 000	4 000	—	0
(74.) Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirto- määräraha 3 v)	44 000	4 000	—	-4 000	-100
20. Eduskunnan oikeus- asiamies	5 969	6 061	6 205	144	2
01. Eduskunnan oikeusasiasia- miehen kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)	5 969	6 061	6 205	144	2
30. Ulkopoliittinen instituutti	3 604	3 618	3 759	141	4
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 398	3 398	3 539	141	4
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	206	220	220	—	0
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	15 973	15 527	16 319	792	5
01. Valtiontalouden tarkastus- viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 325	14 937	15 669	732	5
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	648	590	650	60	10
90. Eduskunnan muut menot	4 081	4 083	4 255	172	4
50. Eduskuntaryhmien ryhmä- kanslioiden tukeminen (arviomääräraha)	4 081	4 083	4 255	172	4
Yhteensä	174 155	124 743	124 339	-404	0

01. Kansanedustajat*01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 21 810 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	16 119 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 680 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 011 000
Yhteensä	21 810 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanedustajan palkkion tarkistukset 1.5.2018 ja 1.1.2019	484
Kansanedustajien kotimaan matkakulujen tasomuutos	79
Yhteensä	563

2019 talousarvio	21 810 000
2018 talousarvio	21 247 000
2017 tilinpäätös	21 152 933

10. Eduskunnan kanslia*01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 56 358 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja muita henkilöstömenoja, matkakustannuksia ja matkapuhelin-kuluja yhteensä 4 440 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää eduskuntaryhmien toiminnan edellyttämien tilojen, kalusteiden ja laitteiden ylläpitoon ja hankintaan sekä henkilökunnan työterveyshuoltoon siten kuin kansliatoimikunta päättää.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta (HE 199/2017 vp). Lakiin sisältyy esitys tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvontaa harjoittavasta eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnasta. Uuden valiokunnan perustaminen edellyttää eduskunnan työjärjestyksen muuttamista, jota ehdotetaan erillisellä eduskunnan puhemiesneuvoston ehdotuksella (PNE 1/2018 vp). Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 185 000 euroa varautumiseksi tiedusteluvalvontavaliokunnan perustamiseen.

Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Peruskorjauksesta johtuvat kiinteistötoimiston ja turvallisuusosaston käyttömenot maksetaan momentilta 21.10.02.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallitusneuvottelujen kertamenot	180
Päätelaiteuudistus v. 2019	800
Suomen EU-puheenjohtajakauden kertamenot	1 800
Tiedusteluvalvontavaliokunnan perustaminen	185
Palkkausten tarkistukset	1 300
Tasomuutos	-1 301
Yhteensä	2 964

2019 talousarvio	56 358 000
2018 talousarvio	53 394 000
2017 tilinpäätös	50 999 709

02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 503 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää peruskorjauksesta johtuviin väistötilojen palautustöiden kustannuksiin, turvallisuushankintoihin, tilavuokriin, kalusteiden korjaus- ja kunnossapitokustannuksiin, urakoiden vähäisiin jälkitöihin, kalusteiden ja tekstiilien täydennyshankintoihin, rakennusaikaisiin vakuutuksiin, asiantuntija- ja suunnittelukustannuksiin sekä muutto- ja kuljetuskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta osoitetaan ohjeellisesti kiinteistötoimiston käyttöön 1 453 000 euroa ja turvallisuusosaston käyttöön 50 000 euroa peruskorjauksen jälkitöihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-979
Yhteensä	-979

2019 talousarvio	1 503 000
2018 talousarvio	2 482 000
2017 tilinpäätös	5 877 923

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-300
Yhteensä	-300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	6 500 000
2018 talousarvio	6 800 000
2017 tilinpäätös	14 151 481

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevan päätöksen (4.3.2015 § 3) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, ateriaedun verotusarvon, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä hallinto- ja palveluosastolla. 1.6.2018 tarkistuksesta lukien tukisumma on 3 451,00 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Arviossa on huomioitu v. 2019 yleisten palkankorotusten vaikutus kompensaatioon. Avustajatuen määrä on arvioitu esityksen laadintahetken tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	99
Yhteensä	99

2019 talousarvio	3 630 000
2018 talousarvio	3 531 000
2017 tilinpäätös	3 020 730

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2019 talousarvio	4 000 000
2018 talousarvio	4 000 000
2017 tilinpäätös	5 325 000

(74.) Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	4 000 000
2017 tilinpäätös	44 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 205 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 5 580 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perustehävien hoidosta aiheutuviin menoihin sekä mahdollisuuksien mukaan sähköisen työympäristön ja verkkopalveluiden kehittämiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 625 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisessa pöytäkirjassa tarkoitettuna kansallisena valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa tarkoitetun kansallisen rakenteen tehtävät eli vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojeleminen ja seuranta säädettiin oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen sekä ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtäväksi. Kansainvälisiin sopimuksiin liittyvät valvonta- ja muut tehtävät ovat lisänneet oikeusasiamiehen kanslian työmäärää ja edellyttäneet henkilöstövoimavarojen uudelleen kohdentamista.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia edistävä valtiollinen toimielin. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen yhteistyöelin. Sen toimikausi on 1.4.2016—31.3.2020. Ihmisoikeusvaltuuskunnassa on 38 jäsentä (lain mukaan 20—40 jäsentä).

Kanteluasiat

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
saapuneet	6 256	6 000	6 250
ratkaistut	6 094	6 100	6 250

Saapuneiden kantelujen määrät vaihtelevat jonkin verran vuosittain. Vuonna 2017 toimeentulotukea koskevien Kelaan kohdistuneiden kanteluiden määrä lisääntyi noin 700:lla vuoteen 2016 verrattuna. Kantelujen määrä kasvoi 72 prosentilla. Vuonna 2017 kantelujen keskimääräinen käsiteltävyysaika oli 78 päivää. Kanteluista ja omista aloitteista 18,5 % johti johonkin oikeusasiamiehen toimenpiteeseen.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
aloitteet	77	77	77
tarkastukset	121	120	120

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	178
Tasomuutos	-34
Yhteensä	144

2019 talousarvio	6 205 000
2018 talousarvio	6 061 000
2017 tilinpäätös	5 969 171

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 539 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan tilaustuotot sekä tutkimusten ulkopuolinen hankerahoitus ja kustannusten korvaukset sekä maksullinen toiminta yhteensä 620 000 euroa. Vuosien 2017—2019 tutkimusagenda koostuu kolmesta ohjelmasta, joiden aiheina ovat Euroopan unioni, erityisesti sen ulkosuhteiden, talouden ja poliittisen järjestelmän tutkimus, Euroopan unionin itäinen naapurusto ja Venäjä sekä globaali turvallisuus. Lisäksi on meneillään pieni määrä tutkimusohjelmat poikkileikkaavia tutkimusprojekteja, joista yksi liittyy erityisesti Suomen ulkopoliitiikan tutkimukseen.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	42,4	43,5	43,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,6	4,5	4,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	45	50	50

ParTy-työtyytyväisyyskartoituksen tulosten mukaan työtyytyväisyys on keskimääräistä parempi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	3 959	4 060	4 159
Bruttotulot	774	662	620
Nettomenot	3 185	3 398	3 539
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	422		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	635		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkijoiden palkkatason tasokorotus	27
Palkkausten tarkistukset	114
Yhteensä	141

2019 talousarvio	3 539 000
2018 talousarvio	3 398 000
2017 tilinpäätös	3 398 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	220 000
2018 talousarvio	220 000
2017 tilinpäätös	206 209

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 669 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa ml. maakuntien tarkastamista koskevassa lainsäädännössä säädetty ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteiksi tehtäviksi säädetty finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoituksen nykyiset sekä uudet maakuntavaaleihin liittyvät valvontatehtävät ja rahoitusvakaussuunnitelman toimintaa (laki rahoitusvakaussuunnittelusta 1195/2014) hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	143,1	138,0	140,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,6	6,6	6,6
Työtyytyväisyysindeksi			
ParTy 2017 -indeksit:			
Henkilöstön hyvinvointi	3,4	3,7	3,7
Työn perusedellytykset	3,3	3,4	3,4
Työyhteisön toimivuus	3,3	3,5	3,5
Työyhteisön kehittämisedellytykset	3,3	3,5	3,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	51,0	51,0	51,0

HTV-tavoite vuosina 2017—2019 yksiköittäin

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tilintarkastus ja laillisuustarkastus	55	58	59
Tuloksellisuustarkastus ja finanssipolitiikan tarkastus	58	56	57
Johdon tuki	13	9	9
Hallintoyksikkö	17	15	15

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	368
Tasomuutos	364
Yhteensä	732

2019 talousarvio	15 669 000
2018 talousarvio	14 937 000
2017 tilinpäätös	15 325 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 650 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	60
Yhteensä	60

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	650 000
2018 talousarvio	590 000
2017 tilinpäätös	648 466

90. Eduskunnan muut menot**50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)**

Momentille myönnetään 4 255 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 105 000 euroa vuoden 2015 vaalituloksen perusteella muodostetulle kahdeksalle eduskuntaryhmälle perussummana ko. vaalikauden loppuun asti (3 280 euroa/kk/eduskuntaryhmä)

2) enintään 3 936 000 euroa edustajakohtaisena summana edustajaryhmien koon mukaisesti (1 640 euroa/kk/edustaja).

Vuoden 2019 eduskuntavaalituloksen perusteella muodostetuille eduskuntaryhmille suoritetaan vaalikauden alusta lukien perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa (3 280 euroa/kk/eduskuntaryhmä). Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa määrärahan käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu tuen maksamiseen eduskuntaryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 640 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2015 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden loppuun asti ja vuoden 2019 eduskuntavaalituloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden alusta lukien suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ryhmäkansliarahen tasokorotus 1.1.2019 lukien	172
Yhteensä	172

Momentin määräraha on muutettu arviomäärärahaksi.

2019 talousarvio	4 255 000
2018 talousarvio	4 083 000
2017 tilinpäätös	4 080 720

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslia edistää kestävää kehitystä käyttämällä uusiutuvalla energialla tuotettua kaukolämpöä ja kaukojäähdytystä hallinnoimissaan rakennuksissa. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään uusiutuvan energian osuutta energialähteenä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	1 225	2 875	2 875	—	0
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	126	—	0
02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199	199	199	—	0
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	900	2 550	2 550	—	0
02. Tasavallan presidentin kanslia	7 605	16 155	17 201	1 046	6
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 302	8 055	8 201	146	2
02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	175	600	500	-100	-17
29. Arvonlisäveromenot (arvion määräraha)	1 128	2 500	2 500	—	0
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	—	5 000	6 000	1 000	20
Yhteensä	8 830	19 030	20 076	1 046	5
Henkilötyövuodet	67,2	67,0	67,0		

01. Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2019 talousarvio	126 000
2018 talousarvio	126 000
2017 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 199 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muista kuin tasavallan presidentin kanslian toimintamenomomentille tai momentille 22.01.20 budjetoiduista tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai tasavallan presidentin toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2019 talousarvio	199 000
2018 talousarvio	199 000
2017 tilinpäätös	199 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2019 talousarvio	2 550 000
2018 talousarvio	2 550 000
2017 tilinpäätös	900 048

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 201 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta ja Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen

2) vuosittain järjestettävistä valtiollisista edustustilaisuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin

4) enintään 50 000 euroa vesijättömaan hankintaan.

Momentille nettobudjetoidaan osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta sekä Kultarannan viljelytoiminnasta ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	6 897	8 125	8 271
Bruttotulot	114	70	70
Nettomenot	6 783	8 055	8 201
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 481		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 000		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	14
Palkkausten tarkistukset	146
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-41
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-13
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	41
Yhteensä	146

2019 talousarvio	8 201 000
2018 I lisätalousarvio	45 000
2018 talousarvio	8 055 000
2017 tilinpäätös	6 301 881

02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-100
Yhteensä	-100

2019 talousarvio	500 000
2018 talousarvio	600 000
2017 tilinpäätös	174 689

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	2 500 000
2018 talousarvio	2 500 000
2017 tilinpäätös	1 128 203

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000
2019 talousarvio	6 000 000
2018 talousarvio	5 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus. Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä, kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta sekä taloudellisten ulkosuhteiden valmistelun ja keskeisten taloudellisia ulkosuhteita koskevien horisontaalisten asioiden yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Valtioneuvoston kanslian tehtävien kannalta keskeisiä kehitystekijöitä ovat tällä hetkellä arvojen ja asenteiden muutos, tiedon, demokratian ja osallistumisen tapojen moninaistuminen sekä julkisen hallinnon toimijakentän muuttuminen erityisesti sote- ja maakuntauudistuksesta aiheutuen. Myös teknologioiden kehittyminen, digitaalisen toimintakulttuurin vahvistuminen sekä työn tekemiseen liittyvät murrokset heijastuvat toimintaympäristöön. Lisäksi Suomen ulkoisista tekijöistä tärkeää on Euroopan unionin ja kansallisvaltioiden ja talouden kehitys.

Valtioneuvoston työssä korostuu yhteensovittaminen ja kokonaisnäkömyksen muodostaminen sekä keskeisten ongelmien laaja-alaisuus. Toimintakykyinen hallitus edellyttää johtamisessa kattavaa kokonaiskuvaa ja toimivaa yhteensovittamistyötä, jota tuetaan valtioneuvoston yhtenäisen toimintakulttuurin vahvistamisella ja poikkihallinnollisilla hankkeilla. Hallituksen toimintaa tukevat menettelyt ja työvälineet on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2019 uuden hallituksen aloittaessa toimintansa.

Kansainvälinen ja kansallinen talouskehitys vaikuttavat valtionomistuksille asetettujen tuotto- ja tuloutustavoitteiden saavuttamiseen. Valtion yhtiömuotoinen varallisuus on merkittävä osa kansallisvarallisuutta. Valtion omistajapolitiittisen periaatepäätöksen mukaisesti omistajapolitiikalla tavoitellaan myös taloudellisen toiminnan kasvun rahoittamista.

Suomi on osa eurooppalaista ja pohjoismaista arvoyhteisöä. Valtioneuvoston kanslialla on keskeinen asema EU-asioiden valmistelussa ja yhteensovittamisessa. EU-linjauksiin ja EU:n kehitykseen vaikutetaan tehokkaasti. Yhteistyötä tiivistetään kansainvälisesti mm. kehittämällä yhteistyötä hybridiuhkiin varautumisessa.

Suomi toimii EU:n neuvoston puheenjohtajana 1.7.—31.12.2019. Kausi asettuu EU:n toimielinten vaihtumiseen liittyvään taitekohtaan. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen Eurooppaneuvosto sopii uudesta strategisesta ohjelmasta vuosille 2019—2024. Uusi komissio aloittaa marraskuussa. Suomen EU-puheenjohtajakaudella on käsittelyssä Iso-Britannian uuden EU-suhteen ja monivuotisen rahoituskehityksen kaltaisia laajoja asiakokonaisuuksia.

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomi on uudistuva, välittävä ja turvallinen maa, jossa jokainen voi kokea olevansa tärkeä. Yhteiskunnassa vallitsee luottamus.

Valtioneuvoston kanslian toiminnalliset tulostavoitteet

Painopiste	Toiminnallinen tulostavoite
Hallitusohjelman toimeenpano	Hallituksen strategisten painopisteiden toimeenpano on onnistunutta ja niistä viestitään yhtenäisesti ja kattavasti.
Valtioneuvoston toiminnan ja rakenteen strateginen kehittäminen	Hallituksella on käytössään toimintamalli, tieto ja kootut resurssit strategista päätöksentekoa ja toimeenpanoa varten. Lainsäädännön valmistelun koordinointi on suunnitelmallista sekä tukee hallituksen keskeisiä prosesseja, uudistuksia sekä laadukasta lainsäädäntöä.
Suomen EU-politiikan johtaminen	Suomen aktiivinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, kasvua, työllisyyttä ja turvallisuutta ja Suomen tavoitteet on huomioitu EU:n vuosien 2021—2027 ohjelmakaudella. Suomen EU-puheenjohtajakausi on toteutettu tuloksellisesti.
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	Valtionomistusten tuotoilla on osaltaan mahdollistettu resurssit valtion talouteen ja hallituksen toimenpiteisiin sekä luotu yhteiskunnan kannalta tärkeää yritystoimintaa. Valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä yhteiskuntavastuuasioissa.
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet	Valtioneuvostossa on käytössä työtä tukevat yhtenäisesti ja selkeästi vastuutetut prosessit, toimintatavat ja järjestelmät johtamisen tueksi. Sähköiset ja kustannustehokkaasti järjestetyt valtioneuvoston yhteiset palvelut tukevat valtioneuvoston toimintaa.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapolitiittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointien lainmukaisuuden valvonnassa, tuomioistuinten, muiden viran-

omaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa sekä asianajajien toiminnan valvonnassa.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 prosenttia. Pääluokan määrärahoilla ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen kansallista koordinaatiota ja toimeenpanoa sekä globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanoa toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia tukee muiden ministeriöiden työtä ja edistää kestävän kehityksen politiikkaperiaatteiden toteuttamista sekä vastaa Agenda2030:n toimeenpanon seurannasta. Kestävän kehityksen tilaa seurataan Suomessa seuranta- ja arviointijärjestelmällä, jolla vahvistetaan kestävää kehitystä koskevan tutkimustiedon ja poliittisen päätöksenteon välistä kytkentää.

Valtioneuvoston kansliassa valmistellaan kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarviointia, jonka tulokset valmistuvat alkuvuodesta 2019. Valtioneuvoston kestävän kehityksen selonteon päivitys käynnistetään eduskuntavaalien jälkeen. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumustyökalun (Sitoumus2050) käyttöä laajennetaan sekä tiivistetään edelleen valtioneuvoston tulevaisuustyön sekä kokeilujen kytkentää Agenda2030:n toimeenpanoon. Kansalaisten osallisuutta kestävään kehitykseen kannustetaan liittämällä Sitran Resurssiviisas kansalainen -avainalueen 100 fiksua arjen tekoa ja elämäntapatesti Sitoumus2050-palveluun. Vuonna 2019 jaetaan kansainvälinen tasa-arvopalkinto, jolla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja tasa-arvokeskustelua maailmanlaajuisesti. EU-puheenjohtajakaudella vahvistetaan EU:n kestävän kehityksen työtä, lisäksi jaetaan Suomen kestävän kehityksen osaamista ja tuodaan esille hyviä käytäntöjä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto	158 951	169 331	225 018	55 687	33
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	124 128	123 297	125 584	2 287	2
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	5 693	6 510	6 510	—	0
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 000	750	-250	-25

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)	867	867	617	-250	-29
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	11 300	11 400	11 400	—	0
(23.) Kokeilutoiminnan digitaalinen edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	100	—	—	—	0
24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	200	6 800	60 000	53 200	782
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	—	—	700	700	0
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 664	19 457	19 457	—	0
10. Omistajaohjaus	13 900	5 700	5 700	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	13 900	5 700	5 700	—	0
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	29 635	29 635	29 635	—	0
50. Puolutoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	29 635	29 635	29 635	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 467	3 405	3 490	85	2
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 467	3 405	3 490	85	2
90. Muut menot	11 659	2 270	1 780	-490	-22
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	809	700	640	-60	-9
(26.) Suomi 100 (siirtomääräraha 3 v)	10 100	800	—	-800	-100
61. Jäsenmaksut ja maksu-osuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	750	770	1 140	370	48
Yhteensä	217 612	210 341	265 623	55 282	26
Henkilöstön kokonaismäärä	622	690	760 ¹⁾		

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötövuosi-arvio on 678 henkilötövuotta, oikeuskanslerinviraston 36 henkilötövuotta sekä 42 erityisavustajaa ja 4 valtiosihteeriä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötövuosiin.

01. Hallinto

01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 125 584 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin menoihin.

Lisäksi määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa saamelaisten totuus- ja sovintokomissio -työhön ja totuus- ja sovintoprosessin edistämiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite sekä sitä tukevat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	128 603	123 797	126 584
Bruttotulot	2 552	500	1 000
Nettomenot	126 051	123 297	125 584
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 237		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 314		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-asiakirjojen sähköinen jakelu -hanke (EU-R)	-300
Hallituksen erityistarpeet (siirto momenteilta 23.01.03 ja 04)	500
Merikasarmin peruskorjaus	350
Palkkaliukumäsäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momenteilta 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01, 28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01)	80
Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio -työ ja prosessin edistäminen	1 500
Säästöjen VNHY-osuuden palautus ministeriöiden toimintamenomomenteille (24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01, 28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01)	-574
Toimitilamenot (kertaluonteinen)	2 902
Turvalaitemenot (kertaluonteinen)	800
Valtioneuvoston hybridianalyysitoiminto	120
Valtioneuvoston juhlahuoneiston (Smolna) peruskorjausinvestoinnin poisto	-1 400
Valtioneuvoston linnan peruskorjauksen viivästys	1 352
Valtioneuvoston rakennusten turvallisuustason yhdenmukaistaminen	280

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 200
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 800
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-980
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	510
Eläkemaksurakenteen muutos	92
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-34
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-17
Palkkausten tarkistukset	1 140
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-11
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-145
Toimintameno säästö (HO 2015)	-720
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-2 099
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-106
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	290
Vuokramenojen indeksikorotus	243
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-85
Tasomuutos	-1
Yhteensä	2 287

2019 talousarvio	125 584 000
2018 I lisätalousarvio	4 157 000
2018 talousarvio	123 297 000
2017 tilinpäätös	124 128 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministereiden, poliittisten valtiosihteerien ja ministereiden erityisavustajien palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien ja ministerien erityisavustajien palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 63, josta 17 valtioneuvoston jäsentä, 4 valtiosihteeriä ja 42 erityisavustajaa.

2019 talousarvio	6 510 000
2018 talousarvio	6 510 000
2017 tilinpäätös	5 692 692

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenojärähoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisia pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallituksen erityistarpeet (siirto momentille 23.01.01)	-250
Yhteensä	-250
2019 talousarvio	750 000
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	1 000 000

04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 617 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) pääministerin ja muiden kansliassa toimivien ministereiden sekä heitä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) pääministerin ja muiden valtioneuvoston kansliassa toimivien ministereiden valtiosihteerien ja erityisavustajien valtioneuvoston kanslian toimialaan kohdistuvista matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Eurooppa-neuvoston kokouksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) pääministerin ja muiden valtioneuvoston kansliassa toimivien ministereiden valtioneuvoston kanslian toimialasta johtuvaan vieraanvaraisuuteen.

Selvitysosa: Momentin matkamenoihin kohdistuvat Euroopan unionin neuvoston myöntämät korvaukset tuloutetaan tälle momentille. Tulokertymäksi arvioidaan 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallituksen erityistarpeet (siirto momentille 23.01.01)	-250
Yhteensä	-250

2019 talousarvio	617 000
2018 talousarvio	867 000
2017 tilinpäätös	867 000

22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaan
- 2) selvitys- ja tutkimustoiminnasta sekä kokeilutoiminnan koordinaatiosta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) valtionavustusten maksamiseen tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan valtioneuvoston kanslian henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen, josta enintään kahta henkilötyövuotta hallituksen strategisia tavoitteita edistävän kokeilutoiminnan koordinointiin. Määrärahaa saa käyttää myös määräaikaisen enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sisällölliset painopisteet sekä hankkeiden valmistelu- ja ohjausvastuut määritellään vuosittain valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa. Suunnitelmalla ohjataan selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille horisontaalisille painopistealueille, jotka vastaavat hallituksen ja sen ministeriöiden toiminnan tietotarpeisiin. Selvitys- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan hallituksen ja sen ministeriöiden päätöksenteon tietopohjaa, tietoon perustuvaa toimintapolitiikkaa ja strategista kokonaisnäkemystä. Lisäksi momentin määrärahalla vahvistetaan kokeiluiden asemaa päätöksenteon tietopohjan osana ja kehitetään toimintaan liittyvää koordinaatiota sekä yhteistyötä.

Momentin määrärahasta arvioidaan käytettävän kokeilutoiminnan koordinaatioon 200 000 euroa.

2019 talousarvio	11 400 000
2018 talousarvio	11 400 000
2017 tilinpäätös	11 300 000

24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 60 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen EU-puheenjohtajakauden johdosta välttämättömän enintään 220 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkausmenoihin ja korvauksiin sekä EU-puheenjohtajakauden valmistelun kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin
- 2) Suomen EU-puheenjohtajakauden järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien EU-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1. Lisähenkilöstön palkkausmenot sekä muut kulutusmenot	35 500 000
2. Kokouksista aiheutuvat menot	24 500 000
Yhteensä	60 000 000

Selvitysosa: Suomi toimii Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajamaana 1.7.—31.12.2019. Määrärahasta maksetaan keskitetysti puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstö-, koulutus- ja valmennusmenot, matkat sekä EU-puheenjohtajakauden liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

Poliisille ja Rajavartiolaitokselle aiheutuvat lisätehtävät turvallisuuden varmistamiseksi Suomen puheenjohtajakauden aikana maksetaan sisäministeriön pääluokan ao. momenttien määrärahoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen EU-puheenjohtajakausi	53 200
Yhteensä	53 200
2019 talousarvio	60 000 000
2018 talousarvio	6 800 000
2017 tilinpäätös	200 000

25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää toimenpideohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinoituihin, vuorovaikutukseen, viestintään sekä selvityksiin valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä.

2019 talousarvio	700 000
2018 I lisätalousarvio	500 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 457 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	19 457 000
2018 talousarvio	19 457 000
2017 tilinpäätös	15 663 802

10. Omistajaohjaus

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynnteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaami-

sen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	5 700 000
2018 talousarvio	5 700 000
2017 tilinpäätös	13 900 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolue toiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelaila. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolue toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 29 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 29 486 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 148 175 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2019 talousarvio	29 635 000
2018 talousarvio	29 635 000
2017 tilinpäätös	29 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Tavoitteena on, että oikeuskanslerinviraston harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin harjoittamassa ylimmässä laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisella tavalla, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Viikoittain tarkastetaan kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen lista-asiat. Vuonna 2017 tarkastettiin 1 841 lista-asiaa. Vuosittain pyritään ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Kanteluasiat

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
saapuneet	2 346	2 200	2 200
ratkaistut	2 381	2 200	2 200

Saapuneiden kanteluiden määrissä on ollut suurta vuosittaista vaihtelua. Vuonna 2017 kanteluasioiden käsittelyajan mediaani oli 3,2 viikkoa ja keskiarvo 8,7 viikkoa. Vuonna 2017 ns. seuraamusratkaisujen osuus on ollut 10 % selvittämistoimia edellyttäenistä kanteluasioista.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
aloitteet	10	15	15
tarkastukset ja valvontakäynnit	3	30	35

Omista aloitteista ja tarkastus- ja valvontakäynneistä aiheutui vuonna 2017 yhteensä 9 seuraamusta.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Rangaistustuomioiden tarkastus	4 279	5 000	5 000

Oikeusrekisterikeskus lähettää annettujen ohjeiden mukaisesti muodostuvan otoksen rangaistustuomioista tarkastettavaksi. Rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella pantiin vuonna 2017 vireille 52 asiaa.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
saapuneet	631	800	800
tutkitut	674	800	800

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 490 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	13
Palkkausten tarkistukset	102
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-18
Toimintameno säästö (HO 2015)	-30
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	29
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Yhteensä	85
2019 talousarvio	3 490 000
2018 I lisätalousarvio	31 000
2018 talousarvio	3 405 000
2017 tilinpäätös	3 467 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 640 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Juhlavuosien lisärahan poisto	-60
Yhteensä	-60

2019 talousarvio	640 000
2018 talousarvio	700 000
2017 tilinpäätös	808 680

(26.) *Suomi 100* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	800 000
2017 tilinpäätös	10 100 000

61. *Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselta annetun lain 12 §:n mukaisten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen toiminnan laajentaminen	370
Yhteensä	370

2019 talousarvio	1 140 000
2018 talousarvio	770 000
2017 tilinpäätös	750 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Kestävällä pohjalla oleva talous, toimiva sääntöperustainen kauppajärjestelmä ja kansainvälinen kilpailukyky tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Suomi harjoittaa aktiivista kahdensivallista ja monenkeskistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se edistää keskinäisriippuvuuksien maailmassa kestävästä kehitystä sekä kansainvälistä vakautta, rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Voimakas muutos toimintaympäristössä tarjoaa Suomelle sekä uusia mahdollisuuksia että vakavia huolenaiheita. Valtiot ja muut toimijat ovat entistä tiiviimmin ja moninaisemmin sitein yhteydessä toisiinsa ja toisistaan riippuvaisia. Niiden valtasuhteet ovat jatkuvassa muutoksessa. Kansainvälisen yhteistyön sääntöjen kunnioitus horjuu. Kansainvälinen turvallisuustilanne on eurooppalaisesta näkökulmasta heikentynyt viime vuosien aikana. Muuttuneelle toimintaympäristölle on ominaista muutosten nopeus ja ennakoimattomuus.

Väestönkehitys ja muuttoliikkeet sekä ns. neljäs teollinen vallankumous — ml. teknologinen kehitys, erityisesti digitalisaatio, talouden globalisaatio ja kansainväliset arvoverkot — vaikuttavat Suomeen sekä suoraan että välillisesti. Tieto tekoälyn ja laajemmin automatisaation ja robotiikan vaikutuksista turvallisuuteen, talouteen ja hallinnonalan toimintaan lisääntyy ja tarkentuu. Samanaikaisesti maailmankauppaa rajoittavat toimenpiteet, sisäänpäin kääntyminen ja protektionismi ovat kasvussa. Kauppaan liittyvien kiistojen kärjistyminen on mahdollista. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen riittävyys, ruokaturva, köyhyys sekä muutokset energian tuotannossa vaikuttavat globaaliin toimintaympäristöön. Yhteiskuntien välinen ja sisäinen polarisaatiokehitys lisää konfliktiriskejä.

Euroopan unioni (EU) on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisin toimintakehys ja tärkeä turvallisuusyhteisö. EU:n toimintaa leimaa yhtäältä Ison-Britannian eroprosessi; toisaalta EU:n oman toiminnan tehostamispyrkimykset. Muuttoliike ja terrorismin ja radikalisaation uhka lisäävät odotuksia EU:n toimintakykyä kohtaan. Muuttuneelle toimintaympäristölle on ominaista hybridivaikuttamisen lisääntyminen. Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuustilanne on heikentynyt. Venäjän toimet Ukrainassa ovat muuttaneet turvallisuuspoliittista ympäristöä. Yhdysvaltojen linjauksien ja roolin muotoutumiseen liittyy avoimia kysymyksiä. Kiina ja Venäjä pyrkivät laajentamaan vaikutusvaltaansa. Euroopan itäisen naapuruston kehitys on monin tavoin avoinna

ja eteläisessä naapurustossa tilanne säilyy epävakana. Afrikan poliittinen ja taloudellinen merkitys Euroopan ja Suomen kannalta kasvaa. Ympäristön muutosten myötä pohjoismainen yhteydenpito ja yhteistyö erityisesti Suomen ja Ruotsin välillä sekä transatlanttinen yhteistyö tiivistyvät.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Suomi vaikuttaa ja viestii tavoitteellisesti toimintaympäristöönsä osana pohjoismaista, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteisöä.

Hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet v. 2019 ovat:

- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia työskentelemällä Suomen, sen lähialueiden ja kansainvälisen turvallisuuden ja vakauden hyväksi
- Ulkoasiainhallinto edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää
- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin
- Ulkoasiainhallinto työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja demokratian vahvistamiseksi
- Ulkoasiainhallinto edistää Agenda 2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

Toiminnalliset painopisteet eli arktiset alueet, Itämeren turvallisuus, Suomen ja Ruotsin yhteistyön vahvistaminen, transatlanttinen yhteistyö ja rauhanvälitys otetaan toiminnassa huomioon johdonmukaisesti. Suomi toimii Arktisen neuvoston puheenjohtajana v. 2017—2019, Euroopan neuvoston puheenjohtajana v. 2018—2019 ja EU-puheenjohtajana loppuvuodesta 2019.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Ulkoministeriön hallinnonalan linjausten mukaisesti periaatteena on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen ministeriön kaikessa toiminnassa. Ministeriö on vahvistanut tätä koskevan toiminnallisen tasa-arvon linjauksen. Naisten osuus johtotason tehtävissä oli 49 % v. 2017. Tavoitteena on naisten osuuden kasvattaminen johtotehtävissä heijastamaan henkilöstörakennetta.

Suomen ulko- ja kehityspolitiikassa tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistaminen on keskeinen painopistealue. Kehitysyhteistyössä tavoitteena on vuoden 2019 aikana seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen ja palveluiden saatavuuden ja laadun kehittäminen parhaina keinoina köyhyyden vastaisessa taistelussa sekä naisten ja lasten aseman ja terveyden parantamisessa. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" kansallisen toimintaohjelman toimeenpanossa kiinnitetään huomiota naisten aseman vahvistamiseen ja osallistumiseen konfliktien ehkäisyyn, ratkaisemiseen ja rauhanrakentamiseen.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa hallinnonalallaan erityisesti Suomen globaalin vastuun osalta. Suomen ulkopolitiikka kokonaisuudessaan edistää kestävää kehitystä ja toiminnan johdonmukaisuutta parannetaan kaikkien hallinnonalojen kesken. Kehityspolitiikalla tuetaan kehittyvien maiden kykyä saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet

tuoden myös esille Suomen kokemuksia ja käytänteitä. Siten koko Suomen kehitysyhteistyöbudjetti (momentti 24.30.66) 576 milj. euroa tukee kestävän kehityksen tavoitteita.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2019 talousarvioesityksessä hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitetta globaalisti yhteensä arviolta noin 300 milj. eurolla. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 159 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista. Ulkoministeriö edistää myös ilmastopuhtausnäkemyksen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla rajoitetaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Lisäksi tuetaan pääluokkaan osoitetuista muista määrärahoista musta hiili -hankkeita 2,0 milj. eurolla. Kehitysyhteistyön finanssisijoituksista tuetaan 130 milj. eurolla ilmasto- ja ruokaturvaan liittyviä hankkeita ja Finnfundin pääoman korotuksesta 6 milj. eurolla tuetaan ilmastohankkeita. Ulkoministeriö työskentelee myös tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi. Vuonna 2019 tuetaan kestävän kehityksen innovaatioita arviolta 4,5 milj. eurolla, johon sisältyvät tuet YK:n teknologia- ja innovaatiolaboratoriolle sekä YK:n lasten rahaston (UNICEF) ja YK:n väestörahaston (UNFPA) innovaatorahastoille.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	168,19	168,19
	— kehitysyhteistyövaltuus	100,00	100,00
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	411,48	416,35
24.30.89	<i>Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	-	130,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	244 551	245 154	249 272	4 118	2
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	220 760	219 488	224 836	5 348	2
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	2 282	982	952	-30	-3
21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 155	1 155	1 155	—	0
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	12 494	16 059	16 059	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	7 860	7 470	6 270	-1 200	-16
10. Kriisinhallinta	74 276	73 359	66 528	-6 831	-9
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (siirtomääräraha 2 v)	58 429	57 999	51 168	-6 831	-12
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	15 847	15 360	15 360	—	0
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	668 195	690 246	723 759	33 513	5
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	528 195	550 246	583 759	33 513	6
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	0
89. Kehitysyhteistyön finanssisijoytukset (siirtomääräraha 3 v)	130 000	130 000	130 000	—	0
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	90 267	94 332	82 146	-12 186	-13
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 338	1 341	1 541	200	15
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	31	45	45	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	86 992	90 046	76 060	-13 986	-16
67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (kiinteä määräraha)	100	100	100	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 800	1 800	3 400	1 600	89
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	7	1 000	1 000	—	0
Yhteensä	1 077 290	1 103 091	1 121 705	18 614	2

Henkilöstön kokonais-
määrä¹⁾

1 404   1 432   1 483

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2019 enintään n. 500 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 120 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä v. 2019 n. 940 henkilöä.

Pääluokan nimike on muutettu.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, yksityishenkilöitä, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Nopeasti muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta tehokasta ennakointia, viestintää, seurantaa, analyysiä, tiedon jakamista ja resurssien joustavaa käyttöä. Monipuolinen osaaminen mahdollistaa Suomen tavoitteiden edistämisen ja paremman riskien hallinnan, osana kokonaisturvallisuutta, nopeastikin muuttuvissa oloissa. Keskeisellä sijalla on Suomen ja ulkoasiainhallinnon oman kriisinkestävytyden vahvistaminen. Toimintaa ohjaavat ulkoasiainhallinnon arvot: yhteistyö, luovuus ja tuloksellisuus.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ulkoasiainhallinto asettaa vuodelle 2019 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita:

— Ulkoasiainhallinnon tavoitteena on yhtenäinen, vahva ja toimintakykyinen EU, joka keskittyy kasvuun ja turvallisuuteen; konkreettisia tuloksia tavoitellaan erityisesti sisämarkkinoita syventämällä, monenvälistä sääntöpohjaista kauppaa edistämällä, EU:n ulkoista toimintaa ja puolustusyhteistyötä vahvistamalla sekä muuttoliikkeen hallinnalla. Ulkoasiainhallinto hyödyntää täysimääräisesti Suomen EU-puheenjohtajakauden 2019 suomat mahdollisuudet EU:n toimintakyvyn ja globaalin painoarvon vahvistamiseksi

— Ulkoasiainhallinto edistää Itämeren alueen vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ulkoasiainhallinto syventää yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa

— Ulkoasiainhallinto kehittää laaja-alaisesti Suomen ja Naton yhteistyötä

- Ulkoasiainhallinto edistää poliittista ja taloudellista yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa ja panostaa erityisesti vaikuttamistyöhön
- Arktisen alueen vakautta ja taloudellista potentiaalia edistetään yhteistyössä alueen valtioiden kanssa; Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta 2017—2019 hyödynnetään niin neuvoston aseman vakiinnuttamisessa kuin Suomen kansallisten intressien eteenpäinviemisessä
- Ulkoasiainhallinto jatkaa aktiivista vaikuttamista EU:n yhteiseen Venäjä- ja laajemmin itäpolitiikan muovautumiseen. Venäjään kohdistuvista rajoittavista toimista pidetään kiinni, kunnes edellytykset niiden poistamiseen täyttyvät. Samaan aikaan ulkoasiainhallinto pitää yllä vuoropuhelua Venäjän kanssa yhteisten etujen pohjalta, Suomen ja EU:n turvallisuutta vahvistaen
- Ulkoasiainhallinto vahvistaa rauhanvälitystä ja dialogeja ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteinä ja osallistuu työhön konfliktien ratkaisemiseksi ja yhteiskuntien jälleenrakentamiseksi kriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja kehitysyhteistyön keinoin
- Ulkoasiainhallinto osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin torjumiseksi ja ääri-liikkeiden kasvualustan heikentämiseksi. Ulkoasiainhallinto työskentelee hybridi- ja kyberuhkien torjumiseksi sekä edistää vakautta, turvallisuutta ja vapaata kanssakäymistä digitaalisessa ympäristössä
- Ulkoasiainhallinto edistää sopimuksiin perustuvaa kansainvälistä järjestelmää, johon Suomen turvallisuus ja suomalaisen yhteiskunnan, ml. yritysten, toimintaedellytykset perustuvat. Suomi toimii kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeusnormiston puolustamiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Ulkoasiainhallinto tehostaa työtä tyttöjen ja naisten aseman ja oikeuksien vahvistamiseksi. Suomen painopisteenä Euroopan neuvoston puheenjohtajuuskaudella 2018—2019 on eurooppalaisen ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmän vahvistaminen
- Ulkoasiainhallinto tukee toimia, joilla vahvistetaan EU:n talouskasvua ja työllisyyttä solmimalla ja toimeenpanemalla kauppasopimuksia. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen vientiä vaikuttamalla liiketoimintaympäristöihin sekä tukemalla suomalaisyritysten osallistumista kansainvälisiin arvoketjuihin ja innovatiiviseen osaamiseen perustuvia kumppanuuksia. Team Finland -toimijoiden yhteistä viestintää ja käytännön vienninedistämisen osaamista ulkoasiainhallinnossa kehitetään yhteistoiminnassa Business Finland -organisaation kanssa, ml. edustustojen päälliköiden rooli Team Finland -toiminnan maajohtajina
- Ulkoasiainhallinto myötävaikuttaa siihen, että Suomen ulkopoliittikka edistää kestävästä kehityksestä YK:n kestävästä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja vahvistaa toiminnan johdonmukaisuutta ja koordinaatiota; ulkoasiainhallinto edistää ilmastopuhtausnäkymien toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla rajoitetaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista
- Ulkoasiainhallinnon tarjoamia konsulipalveluita kehitetään ottamalla huomioon uudistettava konsulipalvelulaki ja edustustojen tarpeet samalla varmistaen että ulkoasiainhallinnon tehtäviin kuuluvat palvelut ovat myönteinen tekijä kilpailtaessa kansainvälisistä osajista.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 224 836 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2019 (euroa)

Ministeriö	74 663 000
Toimintamenot	14 100 000
Henkilöstömenot	60 563 000
Edustustot, 89 toimipistettä¹⁾	135 823 000
Toimintamenot	66 480 000
Henkilöstömenot	69 343 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	14 350 000
Tietohallinto	12 000 000
Kiinteistöhallinto	550 000
Turvallisuus	1 800 000
Yhteensä	224 836 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 27, Afrikka ja Lähi-itä 20 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutuskorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, lähetetyn henkilöstön terveydenhuoltoon liittyvät korvaukset, varustaumiskorvaus, päivähoitokorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	2 341	2 349	2 417
— Ulkoministeriö	869	881	873
— Ulkomaanedustus	535	551	610
— Paikallisesti palkatut	937	917	934
Työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,7	3,7
Eläköitymisikä	65,3	65,6	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,8	5,0	5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	235 431	232 959	237 144
Bruttotulot	11 771	13 471	12 308
Nettomenot	223 660	219 488	224 836
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 303		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 403		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 137	7 656	6 334
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	28 814	26 500	27 249
Tuotot yhteensä	34 951	34 156	33 583
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	10 130	10 055	10 933
— osuus yhteiskustannuksista	14 911	11 982	14 972
Kustannukset yhteensä	25 041	22 037	25 905
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	9 910	12 119	7 678
Kustannusvastaavuus, %	140	155	130

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustuston uudelleen avaaminen Bagdadiin	1 200
Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Pekingissä (siirto momentille 30.20.47)	-26
Elintarvikeviennin erityisasiantuntijat edustustoverkossa (3 htv)	1 000
Erityisasiantuntija Suomen Moskovan suurlähetystössä (siirto momentille 26.01.01)	-176
ILO:n hallintoneuvoston jäsenyys; erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Genevessä (siirto momentilta 32.01.01)	4
Kiinan paikkariippumaton viisumikäsittelypilotin lisäresurssointi; viisumikäsittelijät	200
Kiinan paikkariippumattoman viisumikäsittelypilotonnin lisäresurssointi;	
LAMA-asiantuntija (1 htv)	72
Konsulipalvelujen asiakaspalvelutehtävien tuottaminen Hätäkeskuslaitoksessa (siirto momentille 26.30.02)	-694
Lisääntyneestä turvapaikanhakijamäärästä aiheutuvat menot (erityisesti perheen-yhdistämiset)	140
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Kiovassa (siirto momentilta 24.30.66)	204
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-19
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 26.30.01)	192
Radikalisoitumisen ja terrorismin vastainen viestintä	-150
Rahoitusattasea Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 28.01.01)	202
Siirto momentilta 24.01.74	500
Säästöjen VNHY-osuuden palautus (siirto momentilta 23.01.01)	171
Team Finland Knowledge -asiantuntijat Suomen suurlähetystöissä Washingtonissa, Singaporessa, Buenos Airesissa, Pretoriassa, New Delhissä ja Moskovassa (siirto momenteilta 29.40.20, 29.40.50 ja 29.40.55)	1 239
Team Finland -verkoston vahvistaminen kaupallistaloudellisilla asiantuntijoilla	1
Vienninedistäminen	-1 500
Vientilupahakemusten käsittelyn lisäresurssointi (1 htv)	82
Eläkemaksurakenteen muutos	585
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-48
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-24
Palkkausten tarkistukset	3 451
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-31
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 172
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-730
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-314
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	989
Yhteensä	5 348

2019 talousarvio	224 836 000
2018 I lisätalousarvio	2 001 000
2018 talousarvio	219 488 000
2017 tilinpäätös	220 760 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 952 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloinen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-30
Yhteensä	-30

2019 talousarvio	952 000
2018 talousarvio	982 000
2017 tilinpäätös	2 282 000

21. Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	1 155 000
2018 talousarvio	1 155 000
2017 tilinpäätös	1 155 000

29. *Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 16 059 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	16 059 000
2018 talousarvio	16 059 000
2017 tilinpäätös	12 494 320

74. *Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 6 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

New Delhin kiinteistön peruskorjaus	-50
New Yorkin kanslioiden muutosta aiheutuvat kustannukset	-1 960
Siirto momentille 24.01.01	-500
Siirto momentille 24.90.66	-500
Suomen Euroopan unionin pysyvän edustuston virka-asunnon kunnostaminen	-460
Välttämättömät korjaustarpeet	1 270
Tasomuutos	1 000
Yhteensä	-1 200

2019 talousarvio	6 270 000
2018 I lisätalousarvio	5 100 000
2018 talousarvio	7 470 000
2017 tilinpäätös	7 860 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan. Kriisinhallinnassa painotetaan kokonaisvaltaisuutta sekä niin sotilaallisen kuin siviilikriisinhallinnan roolia. Osallistumisella kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista puolustuskykyä ja valmiuksia. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2019 olevan enimmillään n. 500 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2019 n. 120 asiantuntijaa.

Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen alueelliset painopisteet ovat Libanonissa (UNIFIL), Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR) ja Afganistanissa (Resolute Support, RS), mutta Suomi osallistuu myös muilla alueilla oleviin operaatioihin muun muassa Kosovossa, Välimeren alueella ja Afrikassa. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen. Operaatio-osallistumisen ohella panostetaan myös kriisinhallinnan koulutusosaamisen viemiseen tavoitteena vahvistaa kehittyvien maiden omaa kriisinhallintakykyä, ml. Afrikassa.

Siviilikriisinhallinnassa osallistumisen alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Irakissa, Kosovossa ja Georgiassa. YK:n rauhanturvaoperaatioihin osallistutaan 20–30 poliisilla. Suomen osallistuminen keskitetään niihin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin, joissa Suomen panoksella voidaan saavuttaa erityistä lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu Euroopan unionin operaatioihin. Uusi avaus siviilikriisinhallinnassa on Suomen osallistuminen helmikuusta 2018 alkaen viidellä poliisikouluttajalla ISILin vastaisen koalition poliisikoulutukseen Bagdadissa.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 51 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu, taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 985 000
05.	Yhteiset menot	9 879 000
08.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	6 982 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	4 319 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 161 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	15 992 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	252 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 215 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	7 992 000
19.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	1 391 000
Yhteensä		51 168 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2019. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan v. 2019 olevan enimmillään n.500 henkilötyövuotta.

Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-6 831
Yhteensä	-6 831

2019 talousarvio	51 168 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	57 999 000
2017 tilinpäätös	58 429 000

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailta osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen

2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 6) siviilikriisinhallintaa ja rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	14 610 000
02.	Vaalitarkkailijat	250 000
03.	Rauhanvälittäminen	500 000
Yhteensä		15 360 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Nykyisellä määrärahasolla Suomi pystyy vuosittain lähettämään operaatioihin n. 120 asiantuntijaa.

Pääosa momentin määrärahoista siirretään sisäministeriön käyttöön. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2019 talousarvio	15 360 000
2018 talousarvio	15 360 000
2017 tilinpäätös	15 847 234

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön keskeisimpänä päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvalliset elinolot, ihmisoikeudet ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, riittävä toimeentulo ja hyvä elinympäristö vahvistavat myös kansainvälistä turvallisuutta, taloutta ja ympäristöä.

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 ja sen säännöllinen seuranta ja arviointi antavat puitteet kaikkien maiden toiminnalle kestävän kehityksen aikaansaamiseksi seuraavan 15 vuoden aikana. Suomen kehityspolitiikka ja -yhteistyö perustuvat Agenda 2030:n toimeenpanoon Suomen ulkopuolella. Tämä tapahtuu tukemalla kehitysmaita kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistämällä globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

Kehitysyhteistyössä panostetaan valtioneuvoston selonteossa (VNS 1/2016 vp) valittuihin painopistealueisiin, jotka edistävät useita Agenda 2030:n tavoitteita:

— naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkein painopiste. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa

— kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Vuoteen 2030 mennessä 15—24 -vuotiaiden osuus maailman väestöstä kasvaa 7 %. Kasvu on nopeinta kehitysmaissa. Suunnan ratkaisee se, löytyykö nuorille toimeentuloa. Suomi osoittaa varoja kehitysmaiden investointien tukemiseen Finnfundin ja muiden kanavien kautta. Myös Suomen maaohjelmissa korostetaan entistä vahvemmin työpaikkojen luomista yksityiselle sektorille

— yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyvyn vahvistuminen, ml. verotuskyky. Kansanvalta, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä avoin ja toimiva julkinen hallinto, veronkantokyky ja julkiset palvelut, hyvä oikeusjärjestelmä, riippumaton media ja vapaa kansalaisyhteiskunta ovat edellytyksiä kehitykselle ja rauhalle. Suomi kohdistaa rahoitusta kehitysmaiden verotuskyvyn ja talousosaamisen kehittämiseen

— ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Kehitysmaissa ilmastonmuutos on kohtalon kysymys. Suomen investointimuotoinen tuki painottuu ilmastotoimenpiteisiin. Suomi tukee myös ympäristöohjelmia (EEP), kestävää metsänhoitoa sekä Ilmatieteen laitoksen yhteistyötä kehitysmaiden kanssa. Suomi rahoittaa yhteisiä ilmastoponnisteluja myös monenvälisesti.

Vuoden 2019 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan tässä talousarvioesityksessä noin 0,41 % bruttokansantulosta. Varsinaisen kehitysyhteistyön lisäksi jatketaan kestäväen kehityksen mukaisten kehitysmaainvestointien tukemista finanssisijoitusten ja lainojen avulla. Näitä varoja käytetään myös ilmastotoimien rahoitukseen YK:n ilmastositomuksen mukaisesti. Hallitus pitää pitkän aikavälin tavoitteena kehitysrahoituksen nostamista YK:n tavoitteen mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kehitysyhteistyön ja -politiikan toimeenpano kohdentuu Suomen kehityspolitiikan arvojen ja periaatteiden sekä painopistealueiden edistämiseen. Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Suomi edistää kehityspolitiikkaansa entistä tavoitteellisemmin sekä kahdenvälisten että monenkeskisten kumppaniensa kanssa. Suomen rahallista panostusta keskitetään erityisesti niiden toimijoiden tueksi, jotka parhaiten edistävät Suomen painopisteitä.

Suomi edistää kehitysmaiden oman taloudellisen perustan vahvistumista ja tukee kehitysmaiden mahdollisuuksia saada rahoitusta investointeihin, jotka luovat edellytyksiä kestäväälle kehitykselle ja erityisesti Suomen painopisteiden toteutumiselle.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Hallituskauden aikana tehtävät uudet rahoituspäätökset ja kansainvälinen vaikuttamistyö kohdistetaan valtioneuvoston selonteon antamien suuntaviivojen mukaisesti. Suomen maa- ja aluekohtaisessa toiminnassa otetaan myös huomioon maiden omat kehitysponnistellut ja -tavoitteet, tuen tarve sekä Suomen vahvuusalueet

— Humanitaarisiin tarpeisiin reagoidaan nopeasti ja rahoitus kohdennetaan sinne, missä tarve on suurin. Humanitaarisen avun kokonaistaso säilyy merkittävänä. Pakolaisten lähtö- ja kauttakulkumaille osoitetaan myös lisää kehitysyhteistyörahoitusta. Suomi pyrkii varmistamaan, että humanitaariset toimijat ottavat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset paremmin huomioon. Ennaltaehkäisy, hätäapu, jälleenrakennus ja pitkäjänteinen kehitys pitää nähdä yhtenä kokonaisuutena

— Vahvistetaan yksityisen sektorin kehitysrahoitusinstrumentteja ja kehitysmaihin kohdistuvaa investointirahoitusta. Tuetaan suomalaisten yritysten osallistumismahdollisuuksia tukemalla niiden kestävästä kehitystä edistävää kaupallista yhteistyötä kehitysmaiden kanssa Team Finland -toiminnalla. Panostetaan yritysvastuun vahvistamiseen

— Kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin. Toiminnassa tähdätään ilmastonmuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen.

Toiminnallinen tehokkuus

— Vahvistetaan kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta, tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa sekä riskien hallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia mm. toimeenpanemalla kehitysyhteistyön toimintatapauudistuksen identifioimat ensisijaiset kehittämishankkeet

— Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaa kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittämiseksi suunnataan ensisijaisesti monivuotisiin ohjelmiin. Yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten korkeakoulujen, tutkimusyhteisöjen tai kuntien kanssa kehitetään ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä tuetaan.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2017 toteutuma ¹⁾	2018 ennakoitu	2019 tavoite
Suomen kehityspolitiikan painopisteiden osuus kehitysyhteistyön rahoituspäätöksistä ja vaikuttamissuunnitelmien tavoitteista (%)	80	80	80
Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä (%)	10	9	9
Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo (milj. euroa)	221	166	180
Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus (%)	35	35	35
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%)	0,13	0,13	0,14

¹⁾ Vuoden 2017 toteutuma on laskettu ennakkotietojen mukaan.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹⁾	2018
Määrärahat yhteensä	1 073,8	1 124,0	1 173,1	1 171,6	1 016,4	817,7	881,2	886,3
Maksatukset	1 013,3	1 026,7	1 081,1	1 232,0	1 161,0	955,7	961,4	
%-osuus BKTL:sta	0,51	0,51	0,53	0,59	0,55	0,44	0,42	

¹⁾ Vuoden 2017 maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat vuonna 2019 hallinnonaloittain (1 000 euroa)

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	577 059
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	149 064
Sisäministeriön hallinnonalalla	40 019
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	156 809
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	11 926
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	184
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 256
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	48 742
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 130
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	479
Yhteensä	988 668

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 187 926 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2019 talousarvio —

2018 talousarvio —

2017 tilinpäätös —

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 583 759 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, maksamiseen
- 3) ministeriön ja Euroopan komission yhteistoimintahankkeen menojen maksamiseen
- 4) Business Finlandin hallinnoimaan BEAM-kehitysinnovaatio-ohjelmaan Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana BEAM-kehitysinnovaatio-ohjelmaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	207 490 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	126 350 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	16 600 000

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien arvioitu jakautuminen (euroa)

5.	Humanitaarinen apu	43 500 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	-
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	4 413 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		416 353 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	443 942	394 632	313 597	208 483	410 395	1 771 049
Vuoden 2019 sitoumukset	-	72 994	66 236	67 509	209 614	416 353
Menot yhteensä	443 942	467 625	379 833	275 991	620 009	2 187 402

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 171 956 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 207 490 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahastoa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamissuunnitelmiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 149 044 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 126 350 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Tansania, Mosambik, Sambia, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee

myös seuraavia maita ja alueita: Lähi-itä (ml. Irak, Syyria ja lähialueet), Palestiinalaisalue, Pohjois-Afrikka, Ukraina ja Keski-Aasia. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 73 900 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdenneetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisten maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitus sopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 32 489 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 16 600 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOT).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 72 500 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 43 500 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puoli-kuun liikkeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi

(UNISDR). Määrärahaa rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusrahoitustoimia.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 020 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään muun muassa kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta, korruption vastaista työtä ja kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta koskevien aloitteiden rahoittamiseen sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaisia kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 050 000 euroa.

Evaluoititoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja evaluointitietokannan kehittämistä.

Kehitysyhteistyön sisäinen tarkastus vastaa sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan arvioinnista.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 65 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 4 413 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehitysmaiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten kumppanuusjärjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään

kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin sekä kuntasektorin kehitysyhteistyöhön.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan pääsääntöisesti vaatimus 15 prosentin omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 12 800 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehitysmaille (Public Sector Investment Facility, PIF).

Vuonna 2012 lakkautetusta vanhasta korkotuki-instrumentista toteutuksessa on vielä kahdeksan hanketta, joiden lahjaosuuksien maksatukset asettuvat vuosille 2018—2019. Korkotukea maksetaan 52 hankkeesta, joiden yhteenlaskettu jäljellä oleva lainapääoma v. 2019 tulee olemaan 337 milj. euroa. Jatkovalmisteluun on otettu seitsemän PIF-hanketta, joiden yhteenlaskettu rahoitusvolyyymi on 145,6 milj. euroa ja niihin tarvittava ulkoministeriön rahoitus 55,4 milj. euroa. Lopullinen rahoitusvolyyymi riippuu hankkeiden kohdemaista, vuoden 2019 korkotasosta ja valuutaturssien kehityksestä.

Yhteistoimintahankkeista saatavat tulot on merkitty momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyö lähtöalueet	-5 000
Liikekumppanuusohjelma	1 500
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Kiovassa (siirto momentille 24.01.01)	-204
Turkin pakolaisavun koordinoituväline; Suomen kansallinen rahoitusosuus	3 253
Viennin edistäminen	-2 000
Yhteistoimintahankkeiden menot	700
Tasomuutos	35 264
Yhteensä	33 513

2019 talousarvio	583 759 000
2018 I lisätalousarvio	8 696 000
2018 talousarvio	550 246 000
2017 tilinpäätös	528 195 000

88. *Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 000 000
2018 talousarvio	10 000 000
2017 tilinpäätös	10 000 000

89. *Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 130 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Valtuus

Vuoden 2019 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyön finanssisijoituksia koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 130 000 000 euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vuoden 2019 sitoumukset	-	65 000	65 000	130 000
Menot yhteensä	-	65 000	65 000	130 000

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahaa käytetään lainoihin tai sijoituksiin rahoittamaan monenkeskisten kehityspankkien, monenkeskisten kehitysrahastojen tai muiden kehitysrahoittajien hankkeita ja ohjelmia, jotka edistävät ruoantuotantoa ja ruokaturvaa tai ilmastonmuutoksen torjuntaa ja sopeutumista, tai muita hallituksen kehityspoliittisen selonteon painopistetavoitteita. Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	130 000 000
2018 talousarvio	130 000 000
2017 tilinpäätös	130 000 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa:

Kioton joustomekanismit

Tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa, mihin pyritään mm. toteuttamalla Kioton pöytäkirjan joustomekanismeja kehitys- ja muissa maissa. Ulkoministeriö vastaa Suomen kahdenvälisistä puhtaan kehityksen mekanismin (Clean Development Mechanism, CDM) hankkeista.

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö

Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestäväää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa. Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Suomen Itämeren alueen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet.

Luvun nimike on muutettu.

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja demokratia ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö. Määrärahasta 570 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen. Tästä 100 000 euroa varataan Euroopan parlamentin vaaleihin liittyvään tiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus; Euroopan parlamentin Suomen edustajien vaaleihin liittyvä tiedotus	100
Suomen EU-puheenjohtajuus; kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	100
Yhteensä	200

2019 talousarvio	1 541 000
2018 talousarvio	1 341 000
2017 tilinpäätös	1 337 720

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2019 talousarvio	45 000
2018 talousarvio	45 000
2017 tilinpäätös	30 690

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 76 060 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	26 510 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	8 756 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	17 959 000
Maksosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 816 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	310 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 510 000
OECD:n jäsenmaksu	3 232 000
WTO:n jäsenmaksu	794 000
Maksosuudet Etyjin talousarvioihin	5 285 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	515 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 150 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	5 223 000
Yhteensä	76 060 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 24.01.74	500
Säästöpäätös	-10 000
Tasomuutos	-4 486
Yhteensä	-13 986

2019 talousarvio	76 060 000
2018 talousarvio	90 046 000
2017 tilinpäätös	86 992 000

67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen kahdenvälisiin puhtaan kehityksen mekanismin hankkeisiin liittyviin kustannuksiin
- 2) muihin hiilimarkkinainstrumentteihin liittyvien toimien tukemiseen.

Selvitysosa: Ulkoministeriö vastaa puhtaan mekanismin hankkeista ja niiden kautta hankittavista päästöyksiköistä.

Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi määrarahaksi.

2019 talousarvio	100 000
2018 talousarvio	100 000
2017 tilinpäätös	100 000

68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisten hankkeiden menojen maksamiseen
- 2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen
- 3) hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen
- 4) kansainvälisten rahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen
- 5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjä-politiikan toimeenpanon tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen
- 7) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määrän palkkausmenojen rahoittamiseen Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta tukevissa valtion virastojen ja laitosten hankkeissa.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään Suomen kansallisia tavoitteita Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyössä. Suomen asemaa arktisena toimijana vahvistetaan. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	2 200 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	700 000
Venäjä-politiikan toimeenpano	500 000
Yhteensä	3 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 600
Yhteensä	1 600

2019 talousarvio	3 400 000
2018 talousarvio	1 800 000
2017 tilinpäätös	1 800 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	6 650

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusjärjestelmän vakaa ja luotettava toiminta on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeudenmukainen yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen epävarmuus, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Muutokset voivat myös olla haaste kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumiselle. On entistäkin tärkeämpää huolehtia oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta, tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta sekä kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuudesta, kaiken ko-koisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvyistä ja heikommassa asemassa olevien suojasta. Lainsäädäntöratkaisuilta edellytetäänkin nyt monella sektorilla ennakoluulotonta ja innovatiivista uutta ajattelua.

Korkealaatuinen ja tehokas oikeuslaitos lisää hyvinvointia sekä yhteiskunnan kilpailukykyä ja hallinnon toimivuutta. Se myös säästää kustannuksia muilla hallinnonaloilla ja edistää yhteiskunnan taloudellista toimivuutta ja voi myös osaltaan estää syrjäytymiskehitystä. Oikeuslaitoksen toimintakyvystä huolehditaan. Luodaan edellytyksiä sille, että oikeudenhoidon resursseja voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti muun muassa siten, että tuomioistuinten käsiteltäväksi päätyvät vain ne asiat, joissa on todellista oikeussuojan tarvetta. Voimavarojen käytön kannalta merkitystä on myös sillä, miten joustavasti tuomioistuin voi valita tarkoituksenmukaisimman ratkaisukokoonpanon.

Työttömien määrän arvioidaan laskevan. Kotitalouksien velkaantumisaste ja tulottomien kotitalouksien määrä ovat kuitenkin jatkaneet kasvuaan. Uusien maksuhäiriömerkintöjen ja luottotietorekisteriin merkittyjen henkilöiden määrä on pitkään ollut kasvussa. Tämä tilanne heijastuu koko oikeuslaitoksen toimintaan. Asia- ja velallismäärät ovat korkealla tasolla, mikä vaikuttaa työmääriin ja toiminnan kustannuksiin.

Euroopan turvapaikanhakijakriisin vuoksi kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi v. 2015 merkittävästi myös Suomessa. Turvapaikkapäätöksiä koskevien valitusten määrä hallinto-oikeuksissa kasvoi erityisesti v. 2016 ja asiamäärän ennakoitaan edelleen v. 2019 olevan noin kak-

sinkertainen aiempaan nähden. Kansainvälistä suojelua Suomesta saavien perheenjäsenten odotetaan hakevan oleskelulupaa Suomeen, joten oleskelulupahakemukset perheen yhdistämisen perusteella tulevat myös lisääntymään.

Tuomioistuinelaitoksen toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten kansainvälistyminen ja monikulttuuristuminen, turvapaikkavalitusten määrän vakiintuminen aiempaa korkeammalle tasolle, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen tuomioistuinten toiminnassa ja erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat tuomioistuinten toiminnalle suuria haasteita.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirretään aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin 1.1.2019. Talous- ja velkaneuvontapalveluiden alueellisesta järjestämisestä vastaavat oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja palvelua tuottavat oikeusaputoimistot. Talous- ja velkaneuvontapalvelua voidaan tietyin edellytyksin ostaa palveluntuottajilta. Uudistuksella pyritään yhdenmukaistamaan talous- ja velkaneuvonnan palveluja sekä parantamaan sähköisiä palveluja. Palvelun yleinen johto, ohjaus ja valvonta siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta Kilpailu- ja kuluttajavirastolta oikeusministeriölle.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten väestön ikääntyminen, heikentyneestä taloustilanteesta aiheutuva syrjäytyminen ja asiakaskunnan kansainvälistyminen lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta ja edellyttävät oikeusavulta, talous- ja velkaneuvonnalta ja yleiseltä edunvalvonnalta aiempaa laajempaa asiantuntemusta.

Ulosoton asia- ja velallismäärät ovat edelleen korkealla tasolla, mikä vaikuttaa ulosottolaitoksen toimintaan sekä toiminnan kustannuksiin.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina vakaana ja kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen. Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleiden rikoslakirikosten kokonaismäärä laski v. 2017 edelleen pitkän ajan trendin mukaisesti. Liikenne-, nettipetos- ja henkirikokset vähentyivät, mutta huumausainerikosten kokonaismäärä nousi edelleen.

Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tuli v. 2017 tietoon 35 700 eli 0,7 % edellisvuotta vähemmän. Raiskauksia ilmoitettiin 6 % enemmän ja seksuaalisia ahdisteluja 22,6 % vähemmän kuin edellisvuonna. Omaisuusrikoksia tuli vuoden 2017 aikana tietoon yhteensä 210 700, mikä on 19 700 (8,6 %) vähemmän kuin edellisvuonna.

EU-toiminnan merkitys korostuu Suomen EU-puheenjohtajakaudella johtuen lukuisista oikeusministeriön hallinnonalalla vireillä olevista säädös- ja muista hankkeista. Samanaikaisesti tulee huolehtia jo annetun EU-lainsäädännön oikea-aikaisesta täytäntöönpanosta.

Oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Kansalaiset osallistuvat ja vaikuttavat valmisteluun ja päätöksentekoon. Julkinen hallinto on avoin ja herättää luottamusta

— Oikeusjärjestelmä muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden, joka tukee ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Lainsäädäntö on selkeää

- Lainsäädäntö mahdollistaa kansalaisten toiminnan ja valinnan vapauden ja siten lisää toime-
liaisuutta ja hyvinvointia
- Heikomman osapuolen suojasta huolehditaan
- Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä
- Oikeusturva toteutuu käytännössä
- Rikosvastuu toteutuu tehokkaasti. Rikollisuus ja sen haitat vähenevät, turvallisuus ja sen tunne
lisääntyvät.

Oikeusministeriön hallinnonalan toiminnalliset tulostavoitteet

- Valtioneuvostossa noudatetaan hyvän lainvalmistelun menettelytapoja
- Puheenjohtajuus EU:n neuvostossa toteutetaan tehokkaasti niin sisältötavoitteiden kuin kus-
tannustenkin näkökulmasta
- Organisaatorakenne ja toimitilaverkosto ovat tarkoituksenmukaiset ja samalla tukevat henki-
löstön osaamisen vahvistamista
- Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan
- Tietojärjestelmät ovat käyttäjäystävällisiä ja tukevat toimintaa
- Kokonaisarkkitehtuuria noudatetaan ja yhteisiä alustoja hyödynnetään
- Hallinnonalan sisäinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö ja kehittäminen lisäävät toiminnan
vaikuttavuutta.

Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita toteuttavat
keskeisimmät toimenpiteet esitetään luvuissa 25.01, 25.10, 25.20, 25.30 ja 25.40.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Oikeusministeriössä on voimassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosiksi 2016—
2019. Suunnitelma sisältää 30 tavoitetta ja niihin liittyviä toimenpiteitä toteutetaan. Oikeusminis-
teriö toteuttaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn v. 2019. Arviointiryhmä seuraa edelleen hen-
kilökohtaisten palkkaosien kehitystä sukupuolinäkökulmasta. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvai-
kutusten arviointeja tehdään säädöshankkeissa. Oikeusministeriössä on käynnissä kuusi pilottia
vaikutusten arviointiin. Yhdenvertaisuuden edistäminen on myös keskeinen näkökulma oikeus-
ministeriön kestävä kehityksen agendan toimeenpanoa ja siihen liittyvää sitoumusta. Ministeriö
on sitoutunut kehittämään rekrytoinnin käytäntöjä monimuotoisuuden lisäämiseksi henkilöstös-
sä.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on osa hallinnonalan tulosohtajasta. Hallinnonalan
tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelulla lisätään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenver-
taisuutta sekä henkilöstöpolitiikan että viranomaistoiminnan näkökulmista.

Rikosseuraamuslaitoksessa otetaan huomioon naisvankien toiminnalliset tarpeet ja kehitetään
nais erityistä toimintaa, kuten naisille suunnattua ohjelmatoimintaa ja perhetyötä. Naisvankien
suunnitelmallista vapauttamista avolaitosten ja valvotun koevapauden kautta edistetään. Osana
Rikosseuraamuslaitoksen toimitilarakenteen kehittämistä on käynnistetty Hämeenlinnan vanki-
lan uudisrakennushanke, jonka myötä Hämeenlinnan vankilasta tulee v. 2020 kokonaan naisvan-
kien tarpeet huomioon ottava suljettu vankila.

Kestävä kehitys

Oikeusministeriö toteuttaa toiminnassaan erityisesti valtioneuvoston kestävän kehityksen selon-
teon painopistettä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi. Vuoden 2019 aikana oikeus-
ministeriö kartoittaa osana EU-rahoitteista Rainbow Rights -hanketta yhdenvertaisuussuunnitte-
lun tilannetta kunnissa, kouluttaa eri ammattiryhmiä yhdenvertaisuuslainsäädännöstä, toteuttaa
syrjinnästä vapaa alue -kampanjaa yhdessä järjestöjen kanssa ja jatkaa kansainvälistä Against
Hate -hanketta, jossa kehitetään poliisin valmiuksia puuttua ja tunnistaa viharikollisuutta ja viha-
puhetta. Lisäksi oikeusministeriö jatkaa syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanoa, julkaisee
ensimmäisen kansallisen perusoikeusbarometrin sekä kehittää yhdenvertaisuusvaikutusten arvi-
ointia säädösvalmistelussa.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	123 539	123 480	145 277	21 797	18
01. Oikeusministeriön toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	20 357	19 988	20 933	945	5
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 288	7 961	9 453	1 492	19
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	8 301	9 530	8 441	-1 089	-11
20. Erityismenot (arviomäärä- raha)	13 783	12 032	31 093	19 061	158
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuus- määräraha (siirtomääräraha 2 v)	245	115	245	130	113
22. Toimisto- ja viestintä- järjestelmien valta- virtaistaminen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 184	2 590	2 505	-85	-3
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisä- veromenot (arviomääräraha)	45 027	43 902	44 745	843	2
50. Avustukset (kiinteä määrä- raha)	8 323	8 362	8 862	500	6
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomäärära- ha)	18 031	19 000	19 000	—	0
10. Tuomioistuimet ja oikeus- apu	418 083	413 318	419 249	5 931	1
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	8 627	8 544	8 777	233	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 709	13 447	12 018	-1 429	-11
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	256 497	250 075	251 008	933	0
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 152	65 052	72 191	7 139	11
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	79 098	76 200	75 255	-945	-1
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	103 271	100 493	101 690	1 197	1
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	103 271	100 493	101 690	1 197	1
30. Syyttäjät	44 748	44 192	45 761	1 569	4
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 748	44 192	45 761	1 569	4
40. Rangaistusten täytäntöönpano	215 564	214 498	221 199	6 701	3
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	210 864	209 798	216 499	6 701	3
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	4 700	—	0
50. Vaalimenot	9 696	45 110	42 747	-2 363	-5
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	9 696	45 110	42 747	-2 363	-5
Yhteensä	914 901	941 091	975 923	34 832	4
Henkilöstön kokonaismäärä	8 877	9 046	9 253		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Toiminta-ajatuksensa mukaisesti oikeusministeriö luo oikeuspolitiikan linjoja ja kehittää säädöspolitiikkaa osana valtioneuvostoa sekä ohjaa hallinnonalaansa. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa jokainen voi luottaa oikeuksiansa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2019.

Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Kansalaiset osallistuvat ja vaikuttavat valmisteluun ja päätöksentekoon. Julkinen hallinto on avoin ja herättää luottamusta.

Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit sekä Euroopan parlamentin vaalit ja maakuntavaalit.

Jatketaan demokratiapoliittisen sekä perus- ja ihmisoikeuspoliittisen toimintaohjelman samoin kuin kansalliskielistrategian toimeenpanoa. Valtioneuvoston hyväksymät ohjelmat antavat puitteet hankkeille, joilla mm. parannetaan eri kansalaisryhmien tietoisuutta omista oikeuksistaan sekä osallistumismahdollisuuksistaan. Kielellisten oikeuksien toteutumista seurataan erityisesti sote-uudistuksen yhteydessä. Demokratiaverkkopalveluita kehitetään myös suhteessa muihin valtioneuvoston digitaalisiin palveluihin.

Tavoitteena on jatkaa vaikuttamista EU:n toimielinten asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön saattamiseksi Lissabonin sopimuksen mukaiseksi sekä sen avoimuusmyönteiseen soveltamiseen. EU-puheenjohtajakaudella tälle on aiempaa paremmat mahdollisuudet, samoin kuin vaikuttamiselle hyvää hallintoa EU:n toimielimissä koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi uuden komission toimikaudella.

Parannetaan luottamusta ja dialogia saamelaiskäräjien kanssa.

Edistetään yhdenvertaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita. Ehkäistään syrjintää ja vihapuhetta.

Edistetään Suomen EU-puheenjohtajakaudella oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista EU:ssa tukevia toimia.

Oikeusjärjestelmä muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden, joka tukee ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Lainsäädäntö on selkeää.

Otetaan käyttöön uudistetut Hallituksen esitysten laatimisohjeet. Edistetään parempaa sääntelyä EU:ssa.

Valtioneuvostossa laaditut säädösehdotukset tarkastetaan oikeusministeriössä lakitekniseltä kannalta.

Lainsäädäntö mahdollistaa kansalaisten toiminnan ja valinnan vapauden ja siten lisää toimeliaisuutta ja hyvinvointia.

Annetaan eduskunnalle esitys lunastuslain uudistamisesta.

Yksinkertaistetaan, nopeutetaan ja selvennetään konkurssimenettelyä.

Selvennetään konkurssipesien ympäristövastuita.

Heikomman osapuolen suojusta huolehditaan.

Uudistetaan kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä ja lisätään kuluttajansuojalakiin henkilöön kohdistuvia palveluja koskevat virhevastuusäännökset.

Huolehditaan lapsenhuoltolain uudistuksen täytäntöönpanosta.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin 1.1.2019. Tuetaan tehtävien organisointia oikeusaputoimistoihin ja edistetään yhdenmukaisten toiminta- ja menettelytapojen käyttöönottoa. Jatketaan talous- ja velkaneuvonnan palveluprosessien kehittämistä.

Ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi ja ylivelkaantuneiden auttamiseksi tehostetaan talous- ja velkaneuvontapalveluiden kansalaisviestintää ja kehitetään yhteistyömuotoja sekä verkostoja talous- ja velkaneuvontapalveluja antavien toimijoiden, kuten kuntien sosiaalitoimen kanssa. Rakennetaan toimintamalli ulosotossa tehtävään ylivelkaantumisen ennaltaehkäisevään työhön.

Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä.

Hallinnonalan kuudesta isosta ict-kehittämishankkeesta neljä päättyy vuoden 2019 loppuun mennessä. Perustietotekniikan uudistamishankkeet (Valtavirtaistamishanke ja OHTIEKE) valmistuvat, jonka jälkeen hallinnonalalla on käytössä valtion yhteiset perustietotekniikan tuotteistetut palvelut ja uudistetut työkaluohjelmat. Ulosoton rakenneuudistusta tukevia tietojärjestelmämuutoksia ja sähköisiä asiointipalveluita jatkokehitetään vielä v. 2019. Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoimintaa tukevassa eORK-hankkeessa kehitetään viranomaisten ja kansalaisten sähköisiä asiointipalveluita 31.12.2019 saakka. Myös hallintotuomioistuinten HAIPA-hanke siirtyy ylläpitovaiheeseen vuoden 2020 alusta lukien. Sähköisen asioinnin laajentamista ja ict-hankkeiden etenemistä sekä yhteentoimivuutta tuetaan valtion ja hallinnonalan yhteisillä palveluilla, kokonaisarkkitehtuurityöllä sekä säännöllisellä seurannalla. Sähköistä asiointia edistetään ja sen tilanekuvaa ylläpidetään laaditun digitalisaatiosuunnitelman mukaisesti. Tekoälyä ja muita uusia teknologioita hyödynnetään hallitusti.

Oikeusturva toteutuu käytännössä.

Oikeusturvaa kehitetään ja sopeutetaan kiristyviin talouden reunaehtoihin v. 2013 valmistuneen vuosille 2013—2025 laaditun oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektorien keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018 vp). Tavoite on, että lait tulisivat voimaan vuoden 2019 alkupuolella.

Saatetaan voimaan rikosprosessin keventämistä koskevaa sääntelyä.

Keskitetään riidattomat velkomusasiat ja erät muut siviilioikeudelliset asiat (ns. summaariset asiat) eräisiin käräjäoikeuksiin.

Jatketaan v. 2016 valmistuneen julkisen oikeusavun kokonaissuunnitelman toimeenpanoa. Kehitetään oikeusavustajien valtakunnallista päivystysjärjestelmää v. 2018 valmistuvan selvityksen

pohjalta. Arvioidaan kansalaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeusavun muutostarpeita v. 2019 valmistuvan tutkimuksen pohjalta. Tavoitteena on, että palveluja tuotetaan asiakaslähtöisesti, monipuolisesti eri palvelukanavia ja menetelmiä hyödyntäen niin että palvelut ovat helposti kansalaisen saavutettavissa.

Jatketaan ulosoton rakenneuudistuksen valmistelua. Käydään tarvittavat virkaehtosopimusneuvottelut.

Rikosvastuu toteutuu tehokkaasti. Rikollisuus ja sen haitat vähenevät, turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Saatetaan sakkomenettelyn soveltamisalan laajennus voimaan.

Tarkistetaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia rikoslain säännöksiä.

Ankaroitetaan maahantulokiellon rikkomisesta säädettyä rangaistusta.

Kehitetään paikallista rikosentorjuntaa v. 2016 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Uudistetaan Rikosseuraamuslaitoksen toimitilaverkostoa syksyllä 2015 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosien 2016—2019 aikana. Oulussa ja Vaalassa sijaitsevien vankiloiden uudisrakennusten suunnittelu aloitetaan. Valmistellaan Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen kehittämiseen liittyvät oikeusministeriön päätökset.

Valmistellaan ja otetaan käyttöön ROTI-tietojärjestelmä. Valmistellaan käyttöönoton edellyttämät säädösmuutokset tavoitteena antaa hallituksen esitys v. 2019.

Vahvistetaan päätöksentekoa tukevaa oikeuspoliittista tietopohjaa erityisesti tukemalla Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituuttia.

Lisätään poikkihallinnollista yhteistyötä rangaistusta suorittavien normaalipalveluihin pääsyn tehostamiseksi.

Osallistutaan poikkihallinnolliseen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan rikoksiin syyllistyneiden nuorten palveluiden kehittämiseksi.

Kehitetään edelleen oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteisiä valmisteluprosesseja.

Otetaan niukkojen voimavarojen kohdentamisessa huomioon oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen sekä asioiden käsittelyketjut.

Jatketaan lokakuussa 2017 perustetun Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) ja oletettavasti v. 2018 hyväksyttävän Eurojust-asetuksen kansallisia täytäntöönpanotoimia.

Osallistutaan EU:n toimiin terrorismin torjunnassa muun muassa edistämällä neuvoteltavana olevaa hanketta kolmansien maiden kansalaisten rikostuomioita koskevasta tiedonvaihdesta ja keskitetyn järjestelmän perustamisesta (ECRIS).

Rakenteiden uudistaminen ja henkilömuutosten tuki

Käräjäoikeuksia on 20 vuoden 2019 alusta lukien, eli määrä vähenee nykyisestä 27:stä. Uudistuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja hyödyntää samalla tuomarien osaamista aiempaa monipuolisemmin. Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitus keskittää Manner-Suomessa kahdeksaan käräjäoikeuteen vuoden 2019 aikana. Vuonna 2019 jatketaan tuomioistuinviraston perustamista koskevaa valmistelua siten, että virasto voisi aloittaa toimintansa vuoden 2020 alussa. Vuonna 2018 linjataan jatkotoimenpiteet oikeusapu- ja edunvalvontavirastosta laaditun selvityksen johdosta. Ulosottotoimen rakenneuudistuksen valmistelua jatketaan. Tavoitteena on, että rakenneuudistus tulee voimaan v. 2020. Rakenneuudistuksessa ulosottolaitos organisoidaan yhdeksi virastoksi. Samalla täytäntöönpanotehtävät jaetaan uudella tavalla eri henkilöstöryhmille asian laadun ja vaativuuden mukaan. Uudistusta tukee myös asiankäsittelyn automatisointi ja sähköisen asioinnin käyttömahdollisuuksien lisääminen. Rikosseuraamuslaitoksen rakenteellisia ja toiminnallisia tehostamistoimia jatketaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	254	265	261
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,7	3,7
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,4	7,4	7,4
Muut erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	228	257	288
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,4	7,4	7,4

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 933 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen, oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä demokratiapalkintoja varten.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	21 235	20 388	21 333
Bruttotulot	400	400	400
Nettomenot	20 835	19 988	20 933
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 482		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 004		

Määrärahan arvioitu käyttö

	htv	%
Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta	15	6
Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta	28	11
Lainsäädännön valmistelu ja seuranta	47	18
EU- ja kansainväliset asiat	13	5
Ministeriön muut erityistehtävät	25	9
Tukitoiminnot	78	30
Palkallinen poissaolo	55	21
Yhteensä	261	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakirjojen automaattinen anonymisointi- ja sisällönkuvailuhanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	240
Huoneenvuokralainsäädännön valmisteluvastuun siirto	25
Julkisen sanan neuvoston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.50)	-30
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-5
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	32
Talous- ja velkaneuvonnan ohjaustehtävä (1 htv) (siirto momentilta 32.40.01)	62
Vaalitutkimus	200
Viran siirto momentille 25.10.03 (-1 htv)	-30
Eläkemaksurakenteen muutos	112
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-15
Palkkausten tarkistukset	631
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-127
Toimintameno säästö (HO 2015)	-260
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-58
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	174
Yhteensä	945

2019 talousarvio	20 933 000
2018 I lisätalousarvio	250 000
2018 talousarvio	19 988 000
2017 tilinpäätös	20 357 000

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 453 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lapsiasiavaltuutetun toimiston, tasa-arvovaltuutetun toimiston, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston, tietosuojavaltuutetun toimiston, onnettomuustutkintakeskuksen, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan, tietosuojalautakunnan, tiedusteluvaltuutetun sekä Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen

2) Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 305 §:ssä säädettyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

Selvitysosa: *Lapsiasiavaltuutetun* tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59-60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyynnöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitettulla tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttoijana ja valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutettujen vaikuttavuustavoitteina on varmistaa yhtäläinen osallistuminen niin, ettei esimerkiksi henkilön sukupuoli, alkuperä, vammaisuus, ikä, seksuaalinen suuntautuminen tai vakaumus vaikuta hänen mahdollisuuksiaan rajoittavasti.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta käsittelee ja ratkaisee yhdenvertaisuuslain sekä naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain mukaan sille kuuluvat asiat.

Tietosuoja-valtuutetun tehtävänä on käsitellä ja ratkaista henkilötietojen ja luottotietojen käsitteilyä koskevat asiat siten kuin henkilötietolaissa (523/1999) ja luottotietolaissa (527/2007) säädetään sekä hoitaa muut mainituista laeista johtuvat tehtävät. Tietosuoja-valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa. Toukokuussa 2016 voimaan tullut EU:n yleinen tietosuoja-asetus laajentaa olennaisesti tietosuojan valvonnan tehtäväaluetta. Tietosuoja-asetusta täydennetään ja täsmennetään kansallisella lainsäädännöllä. Hallitus on antanut eduskunnalle ehdotuksen uudeksi kansalliseksi tietosuojalaksi. Tietosuojalaki oli tarkoitettu tulemaan voimaan 25.5.2018, ja josta lähtien samalla myös EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ryhdyttiin soveltamaan.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuosistusten toteutumista.

Tiedusteluvaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa.

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	8 146	8 361	9 653
Bruttotulot	521	400	200
Nettomenot	7 625	7 961	9 453
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 631		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 294		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lapsiasiavaltuutetun toiminta	608
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	972
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	1 772
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta	200
Lapsiasianeuvottelukunta	20
Tietosuojavaltuutetun toiminta	3 244
Tiedusteluvaltuutetun toiminta	352
Onnettomuustutkintakeskus	1 524
Kriminaalipoliitiikan instituutti	518
Palvelukeskusten maksut	243
Yhteensä	9 453

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

PNR (Matkustajarekisteritieto)-direktiivistä tietosuojavaltuutetun toimistolle aiheutuvat lisätehtävät (1,5 htv)	120
Tiedusteluvaltuutettu; tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonta	350
Tietosuojavaltuutetun toimisto; tietosuoja-asetuksen täytäntöönpano ja Schengenin tietojärjestelmät	855
Valtorin palvelumaksujen nousu	26
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta (josta -60 000 euroa vuoden 2018 rahoituksena siirtona momentille 25.10.04)	-20
Eläkemaksurakenteen muutos	41

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Palkkausten tarkistukset	221
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-25
Toimintameno säästö (HO 2015)	-50
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-51
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-20
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	54
Vuokramenojen indeksikorotus	5
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-7
Yhteensä	1 492

2019 talousarvio	9 453 000
2018 I lisätalousarvio	66 000
2018 talousarvio	7 961 000
2017 tilinpäätös	7 288 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 441 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon hallinnonalan toimialariippuvaiset ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutus päätösten nojalla annettujen massapöytäkirjojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisien ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	12 334	16 167	15 747
Bruttotulot	4 843	6 637	7 306
Nettomenot	7 491	9 530	8 441
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	400		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 210		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholilakiuudistuksesta aiheutuvat ict-menot	-72
Hallinnollisten seuraamusmaksujen kasvu	50
Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (IRIS) (v. 2018 rahoitus) (siirto momenteille 25.10.03, 25.10.04, 25.20.01 ja 25.30.01)	-130
Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (IRIS II)	200
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 880
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	895
Tietosuojadirektiivi ja -asetus	-200
Valtorin palvelumaksujen nousu	36
Eläkemaksurakenteen muutos	23
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	152
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-8
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-15
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-13
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	40
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Tasomuutos	-160
Yhteensä	-1 089

2019 talousarvio	8 441 000
2018 I lisätalousarvio	46 000
2018 talousarvio	9 530 000
2017 tilinpäätös	8 301 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 093 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan turvallisuustutkintaa varten asetetuista tutkintaryhmistä sekä kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen

5) oikeudenkäynnin viivästyksen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden tulkkaus- ja käännöskulujen maksamiseen

7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten maksamiseen

8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia häviää

10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Viitaten momentin 25.10.03 selvitysosaan hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahantulokiellon rikkomista koskevien juttujen tulkkaus- ja käännösmenot	61
Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	19 000
Yhteensä	19 061
2019 talousarvio	31 093 000
2018 talousarvio	12 032 000
2017 tilinpäätös	13 782 775

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määräraha on tarkoitettu käyttämään tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.50)	130
Yhteensä	130

2019 talousarvio	245 000
2018 talousarvio	115 000
2017 tilinpäätös	245 000

22. Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimisto- ja viestintäjärjestelminä valtavirtatuotteiden käyttöönotosta oikeusministeriön hallinnonalalla aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusministeriön hallinnonalalla on tarkoitus ottaa käyttöön toimisto- ja viestintäjärjestelminä valtion yhteiset niin sanotut valtavirtatuotteet, kun tällä hetkellä hallinnonalalla on käytössä niistä poikkeavia tuotteita. Hankkeesta on tehty oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä tuottavuuden lisäämistä koskeva yhteistoimintasopimus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 590
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 505
Yhteensä	-85

2019 talousarvio	2 505 000
2018 talousarvio	2 590 000
2017 tilinpäätös	2 184 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 745 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit v. 2019	843
Yhteensä	843

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	44 745 000
2018 talousarvio	43 902 000
2017 tilinpäätös	45 026 611

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 862 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 3) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 4) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle
- 5) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan
- 6) valtionhallinnon laitosten ja Helsingin yliopiston kanssa rikoksentorjuntaan ja rikoksentorjunnan arviointiin liittyvistä hankkeista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	4 855
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	3 787
Muut avustukset (enintään)	220
Yhteensä	8 862

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2019 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen sanan neuvoston toiminnan turvaaminen (siirto momentilta 25.01.01)	30
Rajat ylittävä yhteistyö saamen kielten asioissa sekä Saamen Kielikaltion toiminta	100
Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen	460
Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-130
Saamen kielilain 31 §:n mukaiset avustukset	30
Vuokramenojen indeksikorotus	10
Yhteensä	500

2019 talousarvio	8 862 000
2018 I lisätalousarvio	30 000
2018 talousarvio	8 362 000
2017 tilinpäätös	8 323 099

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2019 talousarvio	19 000 000
2018 talousarvio	19 000 000
2017 tilinpäätös	18 031 229

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Vaikuttavuustavoitteena on, että riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivytyksettä, laadukkaasti ja edullisesti. Tuomioistuinten työvälineitä kehitetään käyttäjäystävällisiksi ja toimintaa tukeviksi siten, että oikeudenkäynneissä voidaan mahdollisimman laajasti hyödyntää sähköisiä aineistoja. Työmenetelmät ja toimintatavat voidaan tällöin kehittää sellaisiksi, että ne tukevat asioiden käsittelyn viivytyksettömyyttä ja laatua. Tuomioistuinten osallistuminen järjestelmien ja työmenetelmien kehitystyöhön on ensiarvoisen tärkeää. Uudet työmenetelmät tulee ottaa tehokkaasti käyttöön.

Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminnan tulisi painottua ennakkoratkaisuihin.

Vaikuttavuustavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Käsittelyketjujen ja oikeudenkäyntimenettelyjen tulee määräytyä asioiden laadun ja vaativuuden mukaan. Kansallisen lainsäädännön lisäksi oikeusturvatehtävistä on säädetty kansainvälisin sopimuksin. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin arvioi oikeuskäytännös-

sään sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä ihmisoikeussopimusta. Tuomioistuinpalveluiden saatavuuden turvaamiseksi toteutetaan tuomioistuinlaitoksen ja -hallinnon uudelleen organisointia. Suurempien yksikkökokojen avulla turvataan osaamisen vahvistamista, erityisosaamista, laatua ja tuottavuutta. Rakenneuudistuksissa pidentyvien etäisyyksien haittoja vähennetään lisäämällä sähköisiä asiointimahdollisuuksia ja paikasta riippumattomia työskentelytapoja.

Vaikuttavuustavoitteena on, että tuomioistuintoiminta on avointa. Tuomioistuinten toiminnasta ja päätöksistä tiedotetaan aktiivisesti.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Laajennetaan sakkomenettelyn soveltamisalaa. Tämän arvioidaan vähentävän yleisiin tuomioistuihin saapuvien asioiden määrää. Toisaalta sakon muuntorangaistuksen käyttöä on päätetty uudistaa ja laajentaa sakkomenettelyjärjestelmän uskottavuuden vuoksi siten, että toistuvien samankaltaisten sakkorikosten osalta maksamattomat sakot voidaan muuntaa vankeudeksi. Tämä tulee lisäämään tuomioistuihin saapuvien asioiden määrää vuodesta 2021 lukien.

Oikeusprosessin keventämistä koskeva sääntely astuu voimaan sekä summaariset riita-asiat keskitetään eräisiin kärjäoikeuksiin. Maahantulokiellon rikkomista koskevat rikosasiat siirtyvät rangaistusteikon ankaroitumisen myötä sakkomenettelystä tuomioistuinten käsiteltäviksi.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut, mutta myös muiden hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat koko julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja oikeusturvan toteuttamista. Ratkaisuilla on myös vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn. Niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää turvata asioiden joutuisa käsittely ja päätösten oikeusvarmuus.

Hallitusohjelmassa kirjattuna tavoitteena on asiamäärien vähentäminen korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja hallinto-oikeuksissa mm. oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöalan laajentamisella. Oikeusministeriö on tehnyt tiivistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen kanssa lainvalmistelun osalta ja tavoitteena on, että kullakin hallinnonalalla muutoksenhakusäännöksissä otetaan huomioon mahdollisuudet oikaista viranomaisten päätöksiä ilman tuomioistuin käsittelyä. Korkeimman hallinto-oikeuden asemaa ennakkopäätöstuomioistuimena vahvistetaan lisäämällä muutoksenhaun luvanvaraisuutta.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudellisen ja velkaantumiseen liittyvän ongelmansa ratkaisuun, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Oikeusapua, talous- ja velkaneuvontaa ja yleistä edunvalvontaa tarjotaan siten, että se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet

— Heikkomman osapuolen suojasta huolehditaan. Ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi ja ylivelkaantuneiden auttamiseksi tehostetaan talous- ja velkaneuvontapalveluiden kansalaisvies-tintää ja kehitetään yhteistyömuotoja sekä verkostoja talous- ja velkaneuvontapalveluja antavien toimijoiden, kuten kuntien sosiaalitoimen kanssa

— Oikeusturva toteutuu käytännössä. Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Arvioidaan kansalaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeusavun muutostar-peita v. 2019 valmistuvan tutkimuksen pohjalta. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehi-tetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Kehitetään oikeusavustajien valtakunnallista päivitysjär-jestelmää v. 2018 valmistuvan selvityksen pohjalta. Yleisen edunvalvonnan prosesseja kehi-tetään parhaiden käytäntöjen mukaiseksi. Kuluttajariitalautakunnan valitusten käsittelyprosessin toiminta- ja menettelytapoja kehitetään v. 2018 valmistuneen auditoinnin pohjalta. Vuonna 2018 linjataan jatkotoimenpiteet oikeusapu- ja edunvalvontavirastosta laaditun selvityksen johdosta

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Luodaan uusia keinoja sovinnollisten ratkaisujen lisäämiseksi ja syvennetään sovittelun osaamista

— Neuvontapalvelut ovat helposti kansalaisen saavutettavissa. Oikeusaputoimistoihin luodaan monipuolisia asiakaslähtöisiä oikeudellisen neuvonnan muotoja

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Talous- ja velkaneuvonnan etäpalvelua kehitetään ja oikeusavun sekä edunvalvonnan etäpalvelua laajennetaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	3 212	3 300	3 250
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,6	8,0	8,0
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja kuluttajariita-lautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	1 033	1 050	1 225
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,1	10,0	10,0

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 777 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusminis-teriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä mak-suista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on va-lituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeus-käytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tietyissä oikeudellisissa asioissa on tarpeen saada nopeasti ennakkoratkaisu, jolla on alemmissa asteissa ratkaisuja yhtenäistävä ja muutoksenhakua vähentävä vaikutus. Tavoitteena on, että vuoden 2019 lopussa vireillä olevista valitusasioista (valituslupan saaneet ja suorat valitukset) enintään 40 % on ollut vireillä yli 12 kuukautta. Pidemmän aikavälin tavoitteena on, että vireillä olevista valitusasioista vähintään 33 % on ollut vireillä alle 9 kuukautta, noin 33 % 9—12 kuukautta ja enintään 33 % yli 12 kuukautta.

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	2 428	2 425	2 400
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	110	120	130
— julkaistut ratkaisut	98	90	100
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	6,0	6,0	6,0
— valituslupa-asiat	5,1	5,1	5,1
— asiaratkaisut	18,5	18,0	18,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	3 447	3 680	3 740
— tuottavuus (asia/htv)	33	33	32

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 320 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	8 380	8 554	8 787
Bruttotulot	11	10	10
Nettomenot	8 369	8 544	8 777
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 253		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 511		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtorin palvelumaksujen nousu	25
Eläkemaksurakenteen muutos	34
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	245
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-44
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-20

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-52
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-22
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	68
Vuokramenojen indeksikorotus	9
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Yhteensä	233

2019 talousarvio	8 777 000
2018 I lisätalousarvio	123 000
2018 talousarvio	8 544 000
2017 tilinpäätös	8 627 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 018 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintopäätöksistä tehdyt valitukset ylimpänä oikeusasteena. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintolainkäyttöä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista lähes 90 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä tehdyt valitukset. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista suurimpia asiaryhmiä ovat ulkomaalaisasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, rakentaminen ja ympäristö, verotus, valtio-oikeus ja yleishallinto sekä taloudellinen toiminta kuten kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Ulkomaalaisasioista suurin osa koskee hallinto-oikeuden kielteistä ratkaisua turvapaikkaa koskevissa asioissa. Vuonna 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi huomattavasti. Turvapaikkaa koskevien valitusten määrän oletetaan olevan edelleen suuri korkeimmassa hallinto-oikeudessa v. 2019. Ulkomaalaisasiat, joissa valituslupaa ei myönnetä, pyritään ratkaisemaan keskimäärin alle 3 kuukaudessa. Valituslupan saavien ulkomaalaisasioiden osalta tavoitteena on, että käsittelyaika on enintään 6 kuukautta.

Tavoitteena on, että asioista 30 % ratkaistaan alle 6 kuukaudessa ja 20 % 6—9 kuukaudessa. Yli 24 kuukauden käsittelyaikoja voi olla vain poikkeuksellisesti, lähinnä Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua odottavissa asioissa.

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	6 638	6 300	5 700
— Ulkomaalaisasiat	3 703	3 400	3 000
— Muut asiat	2 935	2 900	2 700

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	6,7	7,0	7,0
— Ulkomaalaisasiat	2,9	3,5	3,5
— Muut asiat	11,5	11,0	11,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 881	1 900	2 000
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	55	49	49

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 600 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	12 512	13 452	12 038
Bruttotulot	23	5	20
Nettomenot	12 489	13 447	12 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 173		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 393		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiamäärien vähentyminen KHO:ssa (HO 2015)	-700
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito	-2
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheen yhdistäminen	-1 130
Valtorin palvelumaksujen nousu	37
Eläkemaksurakenteen muutos	52
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	382
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-52
Toimintameno säästö (HO 2015)	-10
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-48
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-35
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	84
Vuokramenojen indeksikorotus	8
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-9
Yhteensä	-1 429

2019 talousarvio	12 018 000
2018 I lisätalousarvio	115 000
2018 talousarvio	13 447 000
2017 tilinpäätös	12 709 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 251 008 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetusta laista (715/2011) aiheutuviin menoihin ja siirtomenojen maksamiseen asianajajayhdistykselle lain 24 §:n 2 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi rikoslain (39/1889) 17 luvun, ulkomaalaislain (301/2004) 185 §:n ja aluevalvontalain (755/2000) 44 §:n muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan maahantulokiellon rikkomisesta lisättäväksi rikoslain 17 lukuun uusi 7 b §, jonka mukaan teosta tuomittaisiin sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Nykyisin tekoon sovelletaan lähes yksinomaan ulkomaalaisrikkomusta koskevaa ulkomaalaislain 185 §:n 1 momentin 4 kohtaa, jonka nojalla voidaan määrätä vain sakkorangaistus. Hallituksen esityksen mukaan vuosittaiset kustannusvaikutukset vuodesta 2019 alkaen olisivat oikeusministeriön hallinnonalalla yhteensä 585 000 euroa momenteilla 25.01.20, 25.10.03, 25.10.50, 25.30.01 ja 25.40.01.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lapsen huollosta ja tapausoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksestä aiheutuu määräraha vaikutuksia momentille 28.30.03.

Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta (95/2018) ja laki ajokorttilain muuttamisesta (96/2018) tulevat voimaan 1.6.2019. Sakkomenettelyn tosiasiallinen käyttöala laajenee, kun toimivalta ajokieltoseuraamusten määräämisestä siirretään kaikilta osin poliisille. Muutos vähentää tuomioistuihin tulevien rikosasioiden määrää.

Hovioikeuksien osalta alueellisia käsittelyaikaeroja koskevana tavoitteena on, ettei yksittäisen hovioikeuden käsittelyaika ole yli 2 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi. Tavoitteena on myös, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden osuus vireillä olevista asioista on alle 6 %.

Tavoitteena on estää asioiden kokonaiskäsittelyajan pitkittyminen. Pitkään esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja käräjäoikeusvaiheessa viipyneiden asioiden kokonaiskäsittelyaika tulee ottaa huomioon. Hovioikeudet pyrkivät siihen, että aiemmissa vaiheissa yli kolme vuotta kestäneiden asioiden käsittelyaika hovioikeusvaiheessa on enintään 12 kuukautta.

Käräjäoikeuksien pääkäsittelyssä ratkaistavien laajojen riita-asioiden osalta tavoitteena on, että asioista 35 % ratkaistaan alle 6 kuukaudessa ja enintään 35 prosentissa käsittelyaika on yli vuoden.

Rikosasioiden osalta tavoitteena on, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika ole yli 3 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi. Lisäksi tavoitteena on, että 45 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään 2 kuukautta, ja että käsittelyaika ylittää 9 kuukautta enintään 10 prosentissa rikosasioista. Tavoitteena on estää asioiden kokonaiskäsittelyajan pitkittyminen. Pitkään esitutkinnassa ja syyteharkinnassa viipyneiden asioiden kokonaiskäsittelyaika tulee rikosasioissa ottaa huomioon.

Hallinto-oikeuksien osalta alueellisia käsittelyaikaeroja koskevana tavoitteena on, että kunkin hallinto-oikeuden käsittelyaika on enintään 3 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi.

Ulkomaalaisasiat muodostavat merkittävän osan hallinto-oikeuksiin saapuvista asioista. Turvapaikka-asiat kuuluvat ulkomaalaisasioiden ryhmään. Tavoitteena on, että turvapaikka-asiat käsitellään joutuisasti siten, että keskimääräinen käsittelyaika näissä asioissa on alle 6 kuukautta.

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	8 269	8 500	8 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	5,5	6,0	5,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 864	1 800	1 800
Tuottavuus (työmäärä/htv)	45	45	45
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	521 942	535 000	550 000
— Rikosasiat	51 076	52 000	50 000
— Laajat riita-asiat	8 972	9 000	9 000
— Summaariset asiat	375 951	410 000	420 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	4,2	4,0	4,0
— Laajat riita-asiat	13,8	9,5	9,0
— Summaariset asiat	2,9	2,8	2,8
— Velkajärjestelyasiat	6,2	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	582	600	600
Tuottavuus (työmäärä/htv)	122	120	120
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	22 703	25 000	20 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,1	8,0	7,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	985	1 000	1 000
Tuottavuus (työmäärä/htv)	77	75	75
Vakuutuslaitokset			
Ratkaistut asiat, kpl	6 469	7 000	7 000

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	11,8	11,0	11,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 254	1 100	1 250
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	60	68	65

Markkinaoikeus

Ratkaistut asiat, kpl	799	900	900
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,6	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	4 172	4 500	4 200
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	19	20	20

Työtuomioistuim

Ratkaistut asiat, kpl	169	150	200
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,3	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	5 288	5 300	5 200
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	19	20	20

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 44,88 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	248 784	250 575	252 508
Bruttotulot	1 490	500	1 500
Nettomenot	247 294	250 075	251 008
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	48 933		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	58 136		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	174 644
Hallintotuomioistuimet	52 274
Tietohallinto- ja muut menot	24 090
Yhteensä	251 008

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aineistopankkihankkeen (AIPA) istuntosali-infra	-1 000
Asiamäärän vähentäminen hallinto-oikeuksissa (HO 2015)	-2 550
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmä-hanke (HAIPA) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 713

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 533
Maahantulokiellon rikkomista koskevat jutut	304
Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	70
Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen (HO 2015)	-1 450
Siviilitiedustelulainsäädännön vaikutus asiamääriin	400
Sotilastiedustelulainsäädännön vaikutus kärkeäjoikeuksien asiamääriin	80
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheen yhdistäminen	-4 960
Valtorin palvelumaksujen nousu	1 040
Velkomusasioiden joutuisa käsittely	2 000
Vesilainsäädännön mukaiset kuulemiset (siirto momentilta 28.40.01)	20
Viran siirto momentilta 25.01.01 (1 htv)	30
Eläkemaksurakenteen muutos	1 189
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-57
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-45
Palkkausten tarkistukset	6 670
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-60
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 166
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-180
Toimitilamenojen säästö (HO 2015)	-1 416
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-603
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	1 752
Vuokramenojen indeksikorotus	228
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-178
Yhteensä	933

2019 talousarvio	251 008 000
2018 I lisätalousarvio	1 940 000
2018 talousarvio	250 075 000
2017 tilinpäätös	256 497 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 72 191 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa (813/2017) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ja talous- ja velkaneuvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuviin menojen maksamiseen sekä kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007) tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 53 000 asiaa (v. 2017 47 942 asiaa ja v. 2018 arvio 53 000 asiaa). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2019 (v. 2017 11 päivää ja v. 2018 11 päivää). Oikeusaputoimistoihin v. 2017 saapuneista asioista 86 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 14 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 10 % v. 2019.

Kuluttajariitalautakuntaan arvioidaan saapuvan 6 600 asiaa (v. 2017 6 402 ja v. 2018 arvio 6 600 asiaa). Tavoitteena on, että valitusten kokonaiskäsitelyaika on alle 9 kuukautta.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin 1.1.2019. Palvelulle asetettavat toiminnalliset tulostavoitteet ja tulostavoitteet tarkentuvat siirryttäessä valtakunnallisesti yhtenäiseen palveluprosessiin ja yhtenäisiin toiminta- ja menettelytapoihin. Talous- ja velkaneuvonnassa hoidetaan vuosittain yli 40 000 toimenpidettä. Henkilömäärä on noin 175 htv v. 2019.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapuja edunvalvontapiireille ja kuluttajariitalautakunnalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2019:

Oikeusapu

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	48 872	53 000	53 000
Oikeusapuohjaus, kpl	7 511	8 000	8 500
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	26 029	26 000	26 000
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	129	122	122
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	418	465	465

Yleinen edunvalvonta

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	40 262	41 185	42 000
— oikeusaputoimisto edunvalvojana	36 012	36 923	37 700
— edunvalvonta ostopalveluna	4 250	4 262	4 300
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	735	761	765
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	66	67	67

Kuluttajariitalautakunta

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	6 007	6 800	6 900
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	388	363	363
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	172	184	186
Kokonaiskäsittelyaika, kk	11,2	9,2	9,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	65 841	70 252	77 391
Bruttotulot	4 796	5 200	5 200
Nettomenot	61 045	65 052	72 191
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 066		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 173		

Oikeusavun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Julkisoikeudellinen toiminta, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 503	3 700	3 700
— muut tuotot	18	-	-
Tuotot yhteensä	3 521	3 700	3 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 763	7 600	7 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 242	-3 900	-3 900
Kustannusvastaavuus, %	45	49	49

Oikeusavun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Liiketaloudellinen toiminta, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 308	1 620	1 500
— muut tuotot	5	-	-
Tuotot yhteensä	1 313	1 620	1 500

Oikeusavun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Liiketaloudellinen toiminta, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 549	1 800	1 670
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-236	-180	-170
Kustannusvastaavuus, %	85	90	90

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävänä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 26 000 000 euroa momentille 12.25.15. Edunvalvontapalkkioiden määrä vastaa noin 70 % yleisen edunvalvonnan kokonaismenoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	18
Siviilitiedustelulainsäädännön vaikutus asiamääriin	100
Talous- ja velkaneuvonnan laajentaminen ylivelkaantuneiden aseman kohentamiseksi	5 000
Talous- ja velkaneuvonnan siirtoon liittyvä lisärahoitus	3 000
Talous- ja velkaneuvonta (siirto momentilta 32.40.31)	4 731
Talous- ja velkaneuvonta (v. 2018 kertaluonteinen rahoitus tietojärjestelmämenoihin)	-4 000
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-3 879
Valtorin palvelumaksujen nousu	283
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.03)	60
Eläkemaksurakenteen muutos	330
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-45
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-11
Palkkausten tarkistukset	1 875
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-17
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-16
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-294
Toimintameno säästö (HO 2015)	-90
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-225
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-172
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	504
Vuokramenojen indeksikorotus	38
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-51
Yhteensä	7 139

2019 talousarvio	72 191 000
2018 I lisätalousarvio	557 000
2018 talousarvio	65 052 000
2017 tilinpäätös	61 152 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 255 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)
- 3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen
- 4) enintään 1 700 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Viitaten momentin 25.10.03 selvitysosaan hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Oikeusapu ja puolustus	67 755 000
Asianomistajan avustaminen	200 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	2 100 000
Syyteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	3 500 000
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkisselvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot (enintään)	1 700 000
Yhteensä	75 255 000

Vuonna 2017 yksityiset oikeusavustajat hoitivat noin 40 016¹⁾ oikeusapuasiasiaa. Oikeusavun tuomioistuinasioista rikosasiat ovat määrällisesti (56 %) ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 2,6 milj. euroa v. 2017. Syyteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 3,6 milj. euroa v. 2017. Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot olivat noin 0,7 milj. euroa v. 2017.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkisselvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot	300
Maahantulon rikkomista koskevat jutut	55
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-1 300
Yhteensä	-945

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

2019 talousarvio	75 255 000
2018 talousarvio	76 200 000
2017 tilinpäätös	79 098 060

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2019:

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Keskitytään kansalaisille ja sidosryhmille suunnattujen sähköisten palveluiden kehittämiseen ja asiakaspalvelu saatetaan vastaamaan uutta ulosottotoimen rakenneuudistushankkeen (URA) mukaista toimintamallia

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet vähentyvät. Toimitaan tehokkaasti osana rikostorjuntaketjua ja luodaan hyvät toimintatavat ja käytännöt uudelle erityistäytäntöönpanolle

— Oikeusturva toteutuu käytännössä. Huolehditaan täytäntöönpanotoimien tasalaatuisuudesta yhtenäistämällä työmenetelmiä. Tehdään realisointiprosessista tehokas ja yhdenmukainen

— Ulosottotoimen rakenneuudistuksen valmistelua jatketaan. Tavoitteena on, että rakenneuudistus tulee voimaan v. 2020

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perintä tuloksellisuudesta ja etupainotteisuudesta URA:n valmisteluvaiheessa sekä sidosryhmäyhteistyöstä velkaantumista koskevissa ongelmissa. Rakennetaan toimintamalli ulosotossa tehtävään ylivelkaantumisen ennaltaehkäisevään työhön.

Vaativat tapaukset hoidetaan laadukkaasti ja asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu. Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Organisaatorakenne ja toimipaikkaverkosto ovat tarkoituksenmukaiset ja tukevat henkilöstön osaamisen vahvistamista. Tietojärjestelmät ovat käyttäjäystävällisiä ja tukevat toimintaa.

Konkurssiasiamiehen toimiston tavoitteina ja keskeisimpinä toimenpiteinä on edesauttaa tehokasta konkurssimenettelyä, kehittää hyvää pesähoito- ja yrityssaneeraustapaa koulutuksella ja suosituksilla sekä konkurssisiin liittyvän talousrikollisuuden torjuntaa tekemällä riittävässä määrin erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä.

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Valtakunnanvoudinvirasto			
Henkilötyövuodet	45	76 ¹⁾	76 ¹⁾
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,4	6,3	6,4
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,7	3,7

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Ulosottovirastot			
Henkilötyövuodet	1 080	1 047	1 050
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,7	9,5	10,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,4	3,3
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	10,2	10	10
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,3	4	4
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,3	3,4

¹⁾ Sisältää URA-hanketoimiston ja keskitetyn heha-henkilökunnan.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 101 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtakunnanvoudinviraston, ulosottovirastojen, Ahvenanmaan maakunnanvoudinviraston ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan 2,9 milj. asiaa (v. 2017 3,3 milj. asiaa, v. 2018 arviolta 3 milj. asiaa). Vuosittain ulosotossa olevien velallisten määrä on viime vuodet pysynyt melko tasaisena (550 000 eri velallista v. 2016, 560 000 eri velallista v. 2017 ja arvio 545 000 eri velallista v. 2018). Uusia velallisia eli velallisia, joilla ei ole ollut asioita vireillä edeltävän vuoden aikana, oli v. 2017 yhteensä 173 033 (171 855 v. 2016).

Konkurssi- ja yrityssaneerausmenettelyjen määrät laskivat v. 2017 edellisvuoden tasosta. Vuoden 2018 keväällä konkurssiasiamiehen toimiston valvonnassa oli 3 043 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 478 oli julkisselvityksessä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2019 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	3 173	2 600	2 600
Peritty (milj. euroa)	1 054	1 029	1 000
Perityn euron kustannukset (euroa)	0,09	0,1	0,1
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamääristä, %	45	42	42
Rahamääristä, %	35	38	40

Tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite/arvio
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,3	7,7	7,7
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	30	39	38
Tuottavuus (käsitellyt asiat/hvt)	3 103	2 250	2 350
Erikoisperinnästä tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	24	20	20
Erikoisperinnän selvitettäväksi ottamat velalliset	317	350	350
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	119	110	100
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	59	55	50
Ulosottokanteluiden määrä	40	50	50
Ulosottokanteluiden käsittelyaika, kk	10	6	6

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 73 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 70 % ulosottovirastojen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	97 295	100 663	101 860
Bruttotulot	358	170	170
Nettomenot	96 937	100 493	101 690
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 937		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 271		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	29
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 744
Valtorin palvelumaksujen nousu	358
Velallisten neuvonnan tehostaminen ylivelkaantuneiden aseman kohentamiseksi	1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-25
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-19
Palkkausten tarkistukset	2 669
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-27
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-31
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-495
Toimintameno säästö (HO 2015)	-720
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-341
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-267
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	829

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen indeksikorotus	54
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-73
Yhteensä	1 197

2019 talousarvio	101 690 000
2018 I lisätalousarvio	829 000
2018 talousarvio	100 493 000
2017 tilinpäätös	103 271 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on arvostettu ja luotettava toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja erot syyttäjänvirastojen välisissä syyteharkinta-ajoissa.

Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn.

Paikallissyöttäjille saapui v. 2017 yhteensä 82 793 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 83 076 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin 33 329 rangaistusmääräysasiaa. Saapuvien asioiden kokonaismäärään ei ole odotettavissa laskua. Syyttäjille saapuvien asioiden kokonaismäärässä esiintyy kausittaista vaihtelua, mikä johtuu mm. poliisin tutkintaresursseissa tapahtuvista muutoksista. Saapuvien asioiden vaativuuden ja ns. painotetun työmäärän arvioidaan edelleen kasvavan rikosasioiden oikeudellisten kysymysten monimutkaistumisen, rikollisuuden kansainvälistymisen ja digitalisoitumisen (kyberrikollisuus) myötä.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen syyttäjälaitoksen organisaatorakenteiden uudistamiseksi. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa syyttäjälaitoksen kykyä rikosvastuun toteuttamiseen tulevaisuudessa sekä yhdenmukaistaa syyttäjäkäytäntöjä valtakunnallisesti.

Syyttäjälaitoksessa vahvistetaan terrorististen rikosten torjuntaa ja parannetaan valmiuksia terrorismirikosten hoitamiseksi. Vuoden 2016 lopulla voimaan tulleen uuden sakkomenettelylain ja 1.6.2019 muuttuvan lain soveltamisalan vaikutuksia syyttäjien työmäärään seurataan.

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	531	523	520
— joista syyttäjiä ¹⁾	375	369	366
— joista paikallissyöttäjät	357	351	348
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,2	7,0	7,0

¹⁾ Syyttäjiin lasketaan myös valtakunnansyyttäjän toimiston (/viraston) neuvotteleva virkamies, ylitarkastajat ja lakimies.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 761 000 euroa.

Selvitysosa: Viitaten momentin 25.10.03 selvitysosaan hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2019 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,9	2,0	2,0
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 401	2 200	2 000
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	232	320	300
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat (painotettu työ määrä/htv, koko henkilöstö ¹⁾)	874	899	904
— ratkaistut asiat (painotettu työ määrä/htv, syyttäjät)	1 238	1 263	1 270
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu (painotettu työ määrä), euroa	96,0	98,1	97,5

¹⁾ Painotetussa työ määrässä on otettu huomioon se, että tietyt juttutyypit ovat toisia työläämpiä ja sitovat enemmän resursseja. Painotettu työ määrä lasketaan ratkaistuista jutuista, joiden aiheuttama työ määrä arvioidaan rikosnimikkeidensä perusteella keskimääräisen työ määrän mukaan. Painotettuun työ määrään vaikuttavat myös vähintään viisi istuntopäivää kestäneet käräjäoikeuskäsittelyt.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	45 063	44 232	46 061
Bruttotulot	302	40	300
Nettomenot	44 761	44 192	45 761

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 056		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 043		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtakunnansyyttäjän toimisto		4 384
Alueellinen toiminta		37 248
Yhteiset menot		4 129
Yhteensä		45 761

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahantulokiellon rikkomista koskevat jutut	138
Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.01.05)	13
Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen (HO 2015)	-250
Siviilitiedustelulainsäädännön vaikutus asiamääriin	153
Valtorin palvelumaksujen nousu	145
Eläkemaksurakenteen muutos	207
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-12
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Palkkausten tarkistukset	1 383
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-12
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-20
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-206
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-160
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-125
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	369
Vuokramenojen indeksikorotus	27
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-33
Yhteensä	1 569

2019 talousarvio	45 761 000
2018 I lisätalousarvio	850 000
2018 talousarvio	44 192 000
2017 tilinpäätös	44 748 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vankiluvun pitkään jatkunut lasku hidastunee ja vankiluvun arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla myös v. 2019. Seuraamuksiin liittyvien asiantuntijalausuntojen ja yhdyskuntaseuraamusten määrän arvioidaan hieman lisääntyvän vuoden 2018 tasosta ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan lainsäädäntömuutoksen johdosta.

Toiminnan laajuus

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Vankeja keskimäärin	3 035	2 980	2 980
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 401	5 400	5 400
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	2 968	2 950	2 980
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 604	3 600	3 720
Seuraamuksiin liittyvät pyydetty asiantuntijalausunnat	6 373	6 350	6 850

Tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Valvotussa koevapaudessa on v. 2019 päivittäin keskimäärin 230 vankia. Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon sisältöjä kehitetään. Yhteistyötä vankilan ulkopuolisten palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Päihde- ja mielenterveyshuollon hoito- ja kuntoutusjatkumot turvataan erityisesti rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Osana hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintaohjelmaa vahvistetaan rikosseuraamusasiakkaiden asumisen taitoja ja parannetaan vapautumisen jälkeistä asumistilannetta. Toteutetaan tutkintavankeuslakiuudistuksen edellyttämät toimenpiteet.

Rikosseuraamusasiakkaiden yhdenvertaisen ja lainmukaisen kohtelun toteutumisesta parannetaan tehostamalla ja selkiyttämällä laillisuusvalvonnan kannanottojen käsittelyä sekä Rikosseuraamuslaitoksen normiohjausta ja lainmuutosten valmistelua ja toimeenpanoa. Vuoden 2019 aikana jatketaan vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden sähköistä asioinnin kehittämistä. Vankilaradikalisoitumisen ennaltaehkäisyä tehostetaan kehittämällä ulkomaalaisvankien kanssa tehtävää lähiyötä. Jatketaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisten organisaatorakenteiden, tuottavuutta parantavien työ- ja toimintaprosessien sekä toimitilaverkoston kehittämistä ja suunnittelua. Henkilöstön koulutusta uudistetaan ja tehtävänkuvia monipuolistetaan. Toteutetaan virkarakenne- ja virkanimikeuudistus.

Tietoja henkilöstöstä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	2 484	2 518	2 573
VMBaro johtajuusindeksi	3,02	3,05	3,10
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	14,7	14,5	14,2

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 216 499 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi sekä esityksen ehdonalaisen vapauden valvontaa koskevien säännösten muuttamiseksi.

Viitaten momentin 25.10.03 selvitysosaan hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2019 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi ¹⁾	112	110	105
Vangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	43	42	43
Vankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta	69	70	72
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päättyneistä	84	82	82
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päättyneistä	83	83	83
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,4	1,4	1,4
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa, keskimäärin päivässä/htv	11,6	11,5	10,8
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	58 830	60 500	62 300
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusta suoritettava	5 865	6 100	6 400

¹⁾ Vuosien 2011—2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100. Indeksien noustessa turvallisuustaso laskee.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Rangaistusten täytäntöönpano	191 107
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto (keskushallinto)	7 762
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 542
Täytäntöönpanoyksikkö	1 715
Ostopalvelut palvelukeskuksilta	13 373
Yhteensä	216 499

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	219 981	221 980	229 450
Bruttotulot	14 003	12 182	12 951
Nettomenot	205 978	209 798	216 499
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	21 686		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 572		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 448	8 357	8 360
— muut tuotot	894	833	830
Tuotot yhteensä	10 342	9 190	9 190
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 974	13 342	13 340
— osuus yhteiskustannuksista	11 713	10 512	10 500
Kustannukset yhteensä	26 687	23 854	23 840
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-16 345	-14 664	-14 650
Kustannusvastaavuus, %	39	39	39

¹⁾ Sisältää työtoiminnan ja laitospymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan järjestelmän täydentäminen	1 100
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentille 33.01.06)	14
Kirjanpidon keskittäminen -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentille 33.01.06)	7
Maahantulokiellon rikkomista koskevat menot	27
Vakavan väkivallan uusimisriskin vähentäminen	670
Valtorin palvelumaksujen nousu	614

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	79
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-99
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-50
Palkkausten tarkistukset	4 346
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-39
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	82
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 116
Toimintameno säästö (HO 2015)	-1 130
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-2 048
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-393
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	1 355
Vuokramenojen indeksikorotus	306
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-154
Tasomuutos	3 130
Yhteensä	6 701

2019 talousarvio	216 499 000
2018 I lisätalousarvio	1 314 000
2018 talousarvio	209 798 000
2017 tilinpäätös	210 864 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin ja kansallisuusomaisuuden kunnan ylläpitämiseen. Työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitostyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten vankien asuintilojen kunnostamiseen.

Selvitysosa: Avolaitosmäärärahalla kyetään työllistämään vankeja ja kunnostamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Työkohteet ovat mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Metsähallituksen, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen sekä kuntien kohteissa. Tavoitteena on työllistää keskimäärin 190 avolaitosvankia. Työllistämisen ja ylläpitomenot ovat noin 25 000 euroa vankia kohti vuodessa.

2019 talousarvio	4 700 000
2018 talousarvio	4 700 000
2017 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 747 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 2 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) muuttamisesta. Esityksellä luotaisiin uusi saamelaiskäräjävaalien oikaisulautakunta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2019; valmistelumenot	15 640
Europarlamenttivaalit 2019; valmistelumenot	15 290
Maakuntavaalit 2019; varautuminen	7 000
Vaalitietojärjestelmämenot	3 752
Kehittämishankkeet	100
Saamelaiskäräjävaalit 2020; valmistelumenot v. 2019	300
Saamelaiskäräjävaalit 2020; oikaisulautakunnan menot v. 2019	100
Omakustannusperiaate; Senaatin vuokrat	3
Muut vaalimenot	562
Yhteensä	42 747

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2019, valmistelumenot	15 340
Europarlamenttivaalit 2019, valmistelumenot	15 290
Kehittämishankkeet	-210
Maakuntavaalit 2018, varautuminen (v. 2018 rahoitus)	-15 900
Maakuntavaalit 2019, varautuminen (v. 2019 rahoitus)	7 000
Muut vaalimenot	-40
Presidentinvaali 2018 (v. 2018 rahoitus), valmistelu- ja kehittämismenot	-23 810
Saamelaiskäräjävaalit 2020, oikaisulautakunnan menot v. 2019	100
Saamelaiskäräjävaalit 2020, valmistelumenot v. 2019	100
Vaalitietojärjestelmämenot	-233
Yhteensä	-2 363

2019 talousarvio	42 747 000
2018 I lisätalousarvio	-10 695 000
2018 talousarvio	45 110 000
2017 tilinpäätös	9 696 360

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta
- maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi on maailman turvallisin maa asua, yrittää ja tehdä työtä.

Toiminnassa on painopisteenä sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa, lainsäädäntötoimia toimivaltuuksien tarkistamiseksi ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus

Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia niin koko yhteiskunnan kuin hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen. Uudistuminen ja luovuus ovat tulevaisuuden keskeisimpiä muutostekijöitä. Työperusteinen maahanmuutto edistää Suomen työllisyyttä ja vahvistaa julkistaloutta sekä kohentaa huoltosuhdetta.

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Ennakoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Kestävän kehityksen ajattelun

mukaisesti turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutukseen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa pureudutaan ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi.

Maahanmuutto on voimavarakysymys mm. väestön ikärakenteen, työllisyyden, talouskasvun ja siten kilpailukyvyn näkökulmasta. Aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Sotien, konfliktien ja katastrofiin aiheuttaman muuttoliikkeen laajuus ja luonne on vaikeasti ennakoitavissa. Ministeriö toimii edelleen aktiivisesti EU-tasolla muuttoliikkeiden hallintaan liittyvissä asioissa.

Keskeinen sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Se lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä ja määrittelee suurelta osin turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen voivat olla syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia. Viranomaisten ja oikeusjärjestelmän toiminta sekä rikoksia ennalta estävät palvelut yhteensovitetaan siten, että ne vähentävät syrjäytyneiden henkilöiden rikollisuutta mahdollisimman tehokkaasti.

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä yksilöiden henkiseen kestävyYTEEN. Ulkopuolelta tapahtuva mielipidevaikuttaminen yleistyy ja pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin työvoimavaltainen. Se on myös kriittisen riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, asiakaspalvelutiloista ja tietoliikenneyhteyksistä sekä toimintakykyisestä kalustosta. Toimintaympäristön ulkoiset muutokset, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen sekä erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat kireän taloustilanteen ohella suuria haasteita toiminnalle. Työelämän uudistaminen ja innovatiivisen julkisen hallinnon kehittäminen ovat keskeisiä muutostekijöitä myös sisäministeriön hallinnonalalla.

Suomen EU:n neuvoston puheenjohtajakausi ja sen turvallisuusjärjestelyt loppuvuonna 2019 aiheuttavat sisäministeriön hallinnonalalle, erityisesti poliisitoimelle ja Rajavartiolaitokselle, lisävelvoitteita. Lisätoimista aiheutuvat lisämäärärahatarpeet on huomioitu sisäministeriön hallinnonalan viranomaisten momenteilla. Suomen puheenjohtajakauden turvallisuusjärjestelyihin osallistutaan yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Määrärahat valtioneuvoston EU:n puheenjohtajakauden tarpeisiin on muuten budjetoitu keskitetysti valtioneuvoston kanslian momentille 23.01.24.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

Sisäministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

— Turvallisuusympäristöä analysoidaan ja sen muutoksia ennakoidaan nopeammin ja kustannustehokkaammin

— Sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimivaltuudet ja suorituskyky vastaavat muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia

- Maahanmuutto on hallittua ja tukee samalla työllisyyttä ja talouskasvua
- Arjen turvallisuus turvataan viranomaisyhteistyöllä ja ennalta ehkäisevillä toimenpiteillä
- Yhteiskunnan kriisinkestokykyä ylläpidetään ja parannetaan.

Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita täydentävät toimialoittaiset toiminnallisen tuloksellisuuden tulostavoitteet

Poliisitoimi

Poliisitoimen osalta painotetaan poliisin toimintavalmiuteen, yhteiskuntarauhan säilyttämiseen sekä turvapaikanhakijatilanteeseen liittyviä tehtäviä. Resurssien mahdollistamissa puitteissa painotetaan myös rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämistä ja vähentämistä sekä palvelukyvyn ja näkyvyyden turvaamista. Torjutaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestyä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kehityskuvaaja

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	431 470	435 000	420 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹⁾	95,0	100,2	98,0
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ²⁾	187,9	187,0	187,0
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ³⁾	-	3,5	-
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁴⁾	-	3,02	-
Terroritekojen määrä, kpl ⁵⁾	-	-	-
Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, %	89	85	85
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, %	82	80	80

¹⁾ Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatua summalukua suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

²⁾ Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

³⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

⁴⁾ Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?", 1 = erittäin vakava, 2 = melko vakava, 3 = ei kovin vakava, 4 = ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri.

⁵⁾ Lähde: TNS Gallup

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius. Tehtävät hoidetaan kustannustehokkaasti maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa sekä yhteiskunnan kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Tunnusluku/mittari	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	108	103	104
Vaikuttavuus (ind)	98	94	95
— Rajaturvallisuus (1—5)	4,1	4,0	4,0
— Turvallisuus merialueilla (1—5)	4,5	4,0	4,0
— Alueellinen koskemattomuus ja puolustus- valmius (1—5)	3,6	3,5	3,5
Kustannusvaikuttavuus (ind)	118	113	113

Pelastustoimi

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa, sekä kansallisesti että kansainvälisesti, yhdessä muiden toimijoiden kanssa vähentämällä onnettomuuksia, vastaamalla pelastustoiminnasta, osallistumalla siviilivalmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen, rajoittamalla onnettomuuksien seurauksia ja hyödyntämällä pelastustoimen jatkuvaa valmiutta laajemmin yhteiskunnassa sekä tuottamalla ensivaste- ja ensihoitopalveluja.

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tulipalojen määrä, enintään (pl. metsä- ja maasto- palot) (kpl) ¹⁾	9 673	9 500	9 500
— josta rakennuspalojen määrä, enintään (kpl) ²⁾	5 290	5 200	5 200
Palokuolemien määrä, 5 vuoden keskiarvo, enintään (hlö)	72	75	75
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien keski- määräinen toimintavalmiusaika, enintään	9:24	9:20	9:20
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä ³⁾	97	-	-

¹⁾ Pelastustoimen tehtäville ei aseteta tavoitteita vaan niiden toteutumaa seurataan.

²⁾ Sisältää rakennuspalovaarat.

³⁾ Lähde: TNS Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi.

Hätäkeskustoiminta

Hätäkeskustoiminnan keskeisenä yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on edistää osaltaan väestön turvallisuutta. Järjestelmää kehitetään käyttöönottamalla viranomaisten yhteinen hätäkeskustietojärjestelmä kaikissa hätäkeskuksissa vuoden 2019 aikana.

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	93	92	90
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	4,4	4,4	4,4
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus (käyttöaste), (%)	100	100	100

Maahanmuutto

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet toteuttavat hallitusohjelman ja maahanmuuttopolitiittisen ohjelman linjauksia. Lähtökohtana on, että kansainvälisen suojelun järjestelmämme toimii turvapaikanhakijoiden kannalta oikeudenmukaisesti. Oleskeluluvan saajat ohjataan nopeasti työllistymiseen tähtääviin kotouttamispalveluihin ja lainvoimaisen kielteisen päätöksen saaneiden kääntykset toimeenpannaan tehokkaasti. Maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on aktiivinen, hallittu ja ennakoitu maahanmuutto. Laadukkaat lupaprosessit tukevat maahanmuuttopolitiikan tavoitteita, ulkomaisen työvoiman saatavuutta ja ehkäisevät turvallisuusriskejä.

Maahanmuuttopolitiikalla pyritään aktiivisesti saavuttamaan maahanmuuton hyödyt kansainvälisen kilpailukyyn ja taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen, kaupankäynnin kasvun ja huoltosuhteen parantamisen kautta. Hallitun maahanmuuton ylläpito vaatii yhteisiä toimia tilanteessa, jossa Eurooppaan saapuu merkittäviä määriä turvapaikkaa hakevia ja muita siirtolaisia. Tarvitaan sekä kansallisia toimenpiteitä että vahvaa vaikuttamista kansainvälisesti, EU:ssa sekä kahdenvälisesti lähtömaiden suuntaan. Maahanmuuton hallittavuus edellyttää tiiviin viranomaisyhteistyön lisäksi ennakoivaa ja tietopohjaista viranomaistiedotusta maahanmuuton mahdollisuuksista ja maahanmuuttohallinnon toiminnasta. Oikaisemalla virheellisiä ja perusteettomia käsityksiä pyritään hillitsemään ihmismalakuuljetusta ja ihmiskauppaa.

Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset toimivat yhteistyössä ELY-keskusten ja kuntien kanssa oleskeluluvan saaneiden henkilöiden nopean kuntiin siirtymisen varmistamiseksi. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarina on kuntaan sijoituksen keskimääräinen odotusaika vastaanottokeskuksissa luvan saamisesta.

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, lain- tulkinta- ja menettelyvirheet (%) ¹⁾	95,90	>95	>95
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa oleskelu- lupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään (vrk)	94	60	60

Tunnusluku	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maahanmuuttovirastossa ratkaistut/vireille tulleet (%)	100	100	100
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	93	90	90

¹⁾ Tavoitteena on, että päätöksiä kumotaan valitusasteissa enintään viidessä prosentissa tapauksista sillä perusteella, että viranomaisella on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen.

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Sisäministeriö ¹⁾	194	195	213
Poliisitoimi	9 649	9 811	9 782
Suojelupoliisi	309	412	500
Rajavartiolaitos	2 635	2 676	2 850
Pelastusopisto ²⁾	128	131	115
Hätäkeskuslaitos	581	600	600
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	801	900	860
Yhteensä	14 297	14 725	14 920

¹⁾ Vuoden 2019 luku sisältää 18 htv Kriisinhallintakeskuksen (CMC) henkilöstöä.

²⁾ Sisältää Kriisinhallintakeskuksen (CMC) henkilöstön vuosina 2017 ja 2018.

Tasa-arvovaikutukset

Henkilöstön yhdenvertainen kohtelu on osa hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja liittyy kaikkeen työnantajatoimintaan. Sisäministeriön hallinnonalalla noudatetaan hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa sekä sisäasiainhallinnon yleisiä linjauksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevien tavoitteiden toteutumista seurataan osana toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta. Seuranta koordinoi sisäministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden koordinaatioryhmä.

Ministeriössä sukupuolinäkökulma otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Naisten ja miesten välistä tasa-arvoa edistetään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luodaan ja vakiinnutetaan sellaiset toimintatavat, joilla varmistetaan tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Ministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosille 2017—2019 ja sen tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteellinen ja suunnitelmallinen edistäminen ja valvominen kuuluvat kaikille poliisiorganisaation jäsenille. Poliisihallinnossa toimisto- ja lupahallinnon tehtävissä työskentelevistä suurin osa on naisia kun taas puolestaan poliisimiehistä naisten osuus on verrattain pieni, joskin naisten määrä poliisiviroissa on kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta. Sukupuolten välistä tasa-arvoa pyritään edistämään tulosohtauksen sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien avulla. Suunnittelu onkin keskeisin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen väline.

Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2017—2019 vahvistettiin kesäkuussa 2017. Suunnitelman tavoitteina ovat mm. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusajattelun vahvistaminen, edistäminen ja seuranta, syrjintä- ja häirintävapaa poliisihallinto sekä monimuotoinen rekrytointi

ja tasavertainen mahdollisuus urakehitykseen. Lisäksi poliisin työikäohjelman toimenpiteiden jalkauttamisessa huomioidaan myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmia.

Suojelupoliisin uusi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma valmistuu vuonna 2018. Kyseinen suunnitelma perustuu vuonna 2017 koko henkilöstölle toteutetun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn sekä työtyytyväisyyskyselyn tuloksiin. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysymykset sekä niiden kehittymisen seuranta ovat Suojelupoliisissa kiinteä osa viraston uutta henkilöstöstrategiaa.

Rajavartiolaitos viranomaisena ja työnantajana kohtelee kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuuden toteutuminen liittyy erityisesti rajanylitysliikenteessä kohdattavien ihmisten kohteluun. Rajavartiomiesten koulutuksessa eri etnistä alkuperää olevien ja eri kulttuureista tulevien henkilöiden kohtaamiseen yhdenvertaisina kiinnitetään erityistä huomiota. Rajavartiolaitoksen henkilöstöstä 86 % työskentelee sotilasviroissa ja naisten osuus sotilasviroissa on 5 % (2018). Naisten määrää pyritään edelleen lisäämään erityisesti rajavartijarekrytoinnissa positiivisen erityiskohtelun keinoin. Rajavartiolaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosiksi 2018—2019.

Pelastusopistolla on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma sekä oppilaitoksen toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma, jossa pääpainopistealueena on opiskelijoiden tasa-arvoiseen kohteluun liittyvät asiat. Molempia suunnitelmia päivitetään ja ajantasaistetaan käytettävissä olevien resursien puitteissa. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja aiheesta järjestetään tiedotus- ja koulutustilaisuuksia sekä henkilöstölle että opiskelijoille. Opiskelijoiden osalta yhteistyötä tehdään oppilasyhdistyksen kanssa.

Hätäkeskuslaitoksessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on sisällytetty viraston henkilöstösuunnitelmaan. Kaikessa toiminnassa toimitaan sukupuolineutraalisti ja henkilöstön sukupuolijakauman kehitystä seurataan. Hätäkeskuslaitoksen sukupuolijakauma on viime vuodet pysynyt lähes samana. Henkilöstöstä noin 60 % on naisia ja 40 % miehiä. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstölle tehdään vuosittain henkilöstökysely VMBaro, joka sisältää tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen liittyviä kysymyksiä. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella ei ole ilmennyt sukupuolten välisen tasa-arvon osalta erityisiä kehittämiskohteita. Mikäli virastossa ilmenee ongelmia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksissä, asiaan puututaan ja ryhdytään toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi.

Maahanmuuttoviraston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilannetta seurataan VMBaro-tötytytyväisyyskyselyn ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn avulla sekä mm. tarkastelemalla naisten ja miesten sijoittumista eri vaativuustasoihin ja tehtäviin. Maahanmuuttoviraston työsuojelutoimikunta seuraa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista. Maahanmuuttoviraston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma valmistui toukokuussa 2018. Uutena elementtinä suunnitelmassa on aiempaa laajempi asiakkuusnäkökulma.

Turvapaikanhakijat tilastoidaan sukupuolen perusteella. Vuonna 2017 turvapaikanhakijoista miehiä oli noin 70 %. Vastaanoton kustannukset hakijoiden sukupuolijakaumasta johtuen kohdentuvat enemmän miehiin kuin naisiin. Vastaanottokeskukset huomioivat kuitenkin tasa-arvon toteutumisen myös vastaanottopalveluissa. Vastaanottokeskusten tulee laatia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jossa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista pohditaan myös asi-

akkaiden näkökulmasta. Lisäksi naiset ja lapset huomioidaan vastaanottopalveluita kohdennettaessa mahdollisena haavoittuvassa asemassa olevana ryhmänä.

Kestävä kehitys

Sisäministeriö toteuttaa vuonna 2019 osaltaan valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa ja erityisesti sen painopistettä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi, jossa sisäministeriön vastuulla on etenkin toimenpide "Varmistetaan Suomen sisäinen turvallisuus". Toimenpidettä toteutetaan myös sisäisen turvallisuuden strategian Hyvä elämä - Turvallinen arki toimeenpanoa jatkamalla.

Eriarvoisuuden vähentäminen on yksi tärkeä poliittinen ja kestävän kehityksen tavoite, joka ulottuu myös turvallisuuteen. Vuonna 2019 keskeinen painopiste sisäisen turvallisuuden ja kestävän kehityksen edistämisessä on turvallisuuden yhdenvertaisuuden parantaminen. Turvallisuus ja turvattomuus jakautuvat väestössä epätasaisesti, ja suurimmat erot liittynevät sukupuoleen. Sisäministeriö edistää turvallisuuden yhdenvertaisuuden toteutumista kesäkuussa 2018 julkaistun Turvallisuuden yhdenvertaisuus -selvityksen suositusten pohjalta.

Toinen painopiste sisäministeriön toiminnassa on erityisesti niiden kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen, jotka liittyvät väkivallan lopettamiseen. Sisäministeriö edistää osaltaan asenteiden muutosta sekä varhaista kynnystä puuttua lähisuhde- ja perheväkivaltaan ja levittää kuntiin sekä maakuntiin tietoa hyvistä malleista väkivaltakierteen katkaisemiseksi.

Maahanmuuton lupapalvelut toteutetaan yhdenvertaisesti ja mahdollistetaan Suomeen muutto ja perusta turvalliselle ja sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle. Kansainvälistä suojelua hakevien vastaanottopalvelut tukevat sosiaalisesti kestävän kehityksen edellytyksiä tuottamalla tarvittavat perustoimeentulon edellytykset, varmistamalla hakijoiden turvallisuutta sekä tukemalla elämänhallintaa sekä esikotoutumista.

Sisäministeriö ja Kriisinhallintakeskus ovat yhdessä antaneet siviilikriisinhallinnan yhteiskuntasitoumuksen. Kestävä kehitys huomioidaan Suomen kansallisessa siviilikriisinhallintakoulutuksessa, jonka lisäksi jatketaan naisten osuuden kasvattamista siviilikriisinhallintatehtäviin lähetetyistä asiantuntijoista. Tavoitteeksi asetetaan, että puolet lähetetyistä asiantuntijoista on naisia. Suomi lähettää maailmalle vuosittain n. 120 siviilikriisinhallinnan asiantuntijaa, joiden työ operaatioissa edistää laajasti YK:n kestävän kehityksen periaatteiden (Agenda2030) toteutumista. Sitoumuksen myötä kestävän kehityksen periaatteet sisällytetään myös kansalliseen siviilikriisinhallintakoulutukseen, jossa painotetaan, että siviilikriisinhallinta on silta turvallisuuden ja kehityksen välillä. Asiantuntijoiden työ tukee kestävän rauhan, turvallisuuden ja kehityksen tavoitteita.

Lisäksi sisäministeriö laatii syksyllä 2018 henkilöstöä osallistaen kestävän kehityksen tiekartan, jossa päätetään ministeriön kestävän kehityksen prioriteeteista ja niiden toimeenpanosta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
26.20.70 <i>Ilma- ja vartioalusten hankinta</i> (siirtomääräraha 5 v) — tilausvaltuus	22,5	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto	175 056	147 773	150 949	3 176	2
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 802	13 811	14 545	734	5
04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v)	1 439	1 739	1 480	-259	-15
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 517	8 017	8 017	—	0
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	32 424	22 555	20 165	-2 390	-11
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	—	—	5 500	5 500	0
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvionmääräraha)	117 825	100 409	100 000	-409	0
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	225	225	225	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuodet ulkomaille (arvionmääräraha)	825	1 017	1 017	—	0
10. Poliisitoimi	736 368	769 661	797 965	28 304	4
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	696 678	726 152	746 518	20 366	3
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 591	33 341	42 279	8 938	27
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	6 307	9 168	9 168	—	0
21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	5 792	1 000	—	-1 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
20. Rajavartiolaitos	244 670	250 792	241 944	-8 848	-4
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	231 029	235 292	232 934	-2 358	-1
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	13 641	15 500	9 010	-6 490	-42
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	73 126	67 591	68 477	886	1
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 914	15 997	15 421	-576	-4
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 795	49 188	51 090	1 902	4
20. Erityismenot (arviomääräraha)	2 317	2 406	1 966	-440	-18
(43.) Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100	—	—	—	0
40. Maahanmuutto	335 616	240 373	193 162	-47 211	-20
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 850	49 395	28 611	-20 784	-42
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	210 296	137 594	127 601	-9 993	-7
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	8 800	6 800	4 830	-1 970	-29
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	58 669	46 584	32 120	-14 464	-31
Yhteensä	1 564 836	1 476 190	1 452 497	-23 693	-2
Henkilöstön kokonaismäärä	14 297	14 725	14 922		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoite-
linjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen pe-
rusteluissa.

Tietohallinto

Sisäministeriön tietohallinto edistää hallinnonalan yhteisiä taajuus-, tietohallinto-, tietoturvalli-
suus- ja digitalisaatiotehtäviä sekä vastaa julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin ja hallinno-
nan tietojärjestelmä- ja teknologiakehittämistyön toteuttamisesta ja edistymisestä. Lisäksi se
huolehtii hallinnonalan asiakirjahallinnon yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä sekä tietopalve-
luun, asiakirjahallintoon, tietohallintoon sekä turvallisuusasioihin liittyvästä yhteistyöstä valtio-
neuvoston kanslian kanssa.

EU:n rahastot

EU:n rahoitusohjelmakaudella 2014—2020 on kaksi sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maa-
hanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF) sekä sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF), joka jakau-
tuu ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskevaan rahoitusvälineeseen (-B) sekä poliisiyhteistyötä,
rikollisuuden ehkäisemistä ja torjumista sekä kriisinhallintaa koskevaan rahoitusvälineeseen (-P).
Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden sisärajatonta
aluetta. Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta hallinnoinnista ja valvonnasta.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan
ja kehitetään Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää, tuetaan kolmansien maiden kansalais-
ten kotoutumista ja laillista maahanmuuttoa sekä kehitetään paluustrategioita. Rahastoon sisältyy
jäsenvaltion perusrahoitusosuuden lisäksi erillinen uudelleensijoittamisohjelman määräraha,
joka maksetaan jäsenvaltiolle vastaanotettujen uudelleensijoitettujen henkilöiden lukumäärän pe-
rusteella.

ISF-B -rahoitusvälineellä tuetaan toimenpiteitä, joiden toteutuksessa noudatetaan maahanpääsyn
neliportaista valvontamallia. Malliin sisältyvät toimenpiteet kolmansissa maissa, yhteistyö naa-
purimaiden kanssa, ulkorajalla tapahtuvat toimet ja valvontatoimenpiteet vapaan liikkuvuuden
alueella. Rahoitusvälineellä edistetään Euroopan ulkorajojen yhdenmukaisen valvontajärjestelmän
kehittämistä yhdenmukaisen ja korkeatasoisen ulkorajavalvonnan varmistamiseksi sekä laillisen
rajanylitysliikenteen helpottamiseksi. Niin ikään rahoitusvälineellä tuetaan kansallisia toimenpi-
teitä ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, kun kyseessä on viisumipolitiikka ja muut ennen ulko-
rajoilla tehtäviä tarkastuksia toteutettavat toimet. ISF-P -rahoitusvälineellä tuetaan poliisiyhteis-
työtä ja rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa. Rahoitusvälineen toimialaan kuuluu tietojenvaih-
don ja tietojen saatavuuden parantamisen ohella rajat ylittävän sekä vakavan ja järjestäytyneen
rikollisuuden, terrorismin, korruption, huumekaupan, ihmiskaupan, laittoman asekaupan, laitto-
man maahanmuuton, hyväksikäytön, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian, tie-
toverkkorikollisuuden ja rahanpesun torjunta ja ehkäiseminen. Edelleen rahoitusvälineen toimi-

alaan kuuluu kansalaisten ja elintärkeän infrastruktuurin suojeleminen vaaratilanteilta sekä turvallisuuteen liittyvien riskien ja kriisien tehokkaan hallinnan edistäminen.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitetään ja ylläpidetään, jotta lähetettävien asiantuntijoiden osallistumistaso ja asiantuntemus vastaavat Suomen prioriteetteja. Siviilikriisinhallintatoiminnoissa edistetään kokonaisvaltaisuutta yhteistyöllä sotilaallisten ja siviilivoimavarojen käytössä. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä kanssakäymistä ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 545 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Sisäministeriö asetta toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Sisäistä turvallisuutta kehitetään strategian mukaisesti vahvistamalla tilannekuvaa, selkeyttämällä toimivaltuuksia, turvaamalla kriisinsietokyky, ydintoiminnot ja palvelutaso, ennakoimalla kansainvälisen turvallisuustilanteen kehittymistä ja ulkoisen turvallisuusympäristön muutoksia ja kehittämällä suorituskykyä muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksiin

— Hallittu, työllisyyttä ja talouskasvua tukeva maahanmuutto toteutetaan toimeenpanemalla maahanmuuttopolitiikan linjaukset ja edistämällä EU- ja kansainvälisissä asioissa maahanmuuttorvirtojen hallintaa ja ulkorajojen valvontaa

— Hallinnonalan ohjausta vahvistetaan ja vastuita selkiytetään ohjauksen kehittämishankkeen toimenpiteinä

— Ministeriön osaamista kehitetään siten, että se tukee tavoitteiden saavuttamista ja ministeriön ydintehtävien hoitamista. Henkilöstön työhyvinvointia ja työturvallisuutta edistetään systemaattisesti

— Ministeriön perustehtäviin liittyviä toimintatapoja ja riskienhallintaa sekä johdon päätöksentekoa tukevaa raportointia kehitetään huomioiden digitalisaation ja uusien teknologioiden kehitys.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	193,8	195	213
— josta momentin 26.01.01 henkilötyövuodet	182,3	185	185
Sairauspoissaolot (pv/htv)	9,1	8,0	6,7
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,7	3,8	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	14 786	14 611	14 845
Bruttotulot	647	800	300
Nettomenot	14 139	13 811	14 545
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 243		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 906		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisasiantuntija Suomen Moskovan suurlähetystössä (siirto momentilta 24.01.01)	176
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-7
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	34
Eläkemaksurakenteen muutos	123
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	539
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-106
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-47
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	134
Yhteensä	734

2019 talousarvio	14 545 000
2018 I lisätalousarvio	163 000
2018 talousarvio	13 811 000
2017 tilinpäätös	13 802 000

04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 480 000 euroa.

Selvitysosa: Kriisinhallintakeskus vastaa sisäministeriön ohjauksessa siviilikriisinhallinnan operatiivisesta toiminnasta. Kriisinhallintakeskus kouluttaa, rekrytoi ja varustaa kansainväliin tehtäviin lähetettävät asiantuntijat sekä tuottaa tilannekuvaa ja tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvien henkilöiden aiheuttamat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Nykyisin Pelastusopiston yksikkönä toimiva Kriisinhallintakeskus on tarkoitus siirtää hallinnollisesti sisäministeriön yhteyteen vuoden 2019 alusta lukien. Muutos ei edellytä talousarvion tarkistamista.

Sisäministeriö asettaa toiminnalle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

— Kriisinhallintakeskus kouluttaa Suomen osallistumistasoa vastaavan määrän siviiliasiantuntijoita lähetettäväksi siviilikriisinhallintatehtäviin

— Kriisinhallintakeskus lähettää vuositasolla asiantuntijoita siviilikriisinhallintatehtäviin valtioneuvoston linjausten mukaisesti

— Naisten osuus lähetettävistä asiantuntijoista pysyy edelleen Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskitasoa korkeammalla

— Kriisinhallintakeskus kehittää yhteistyötä muiden kriisinhallintatoimijoiden kanssa kokonaistalouden lähestymistavan vahvistamiseksi

— Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien toiminta on suunnitelmallista ja kustannustehokasta.

Toiminnan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Siviilikriisinhallintakoulutettavapäivät	1 543	1 750	1 400
Koulutettavapäivän hinta	407	375	375
Hyväksytyt/ehdolle asetetut asiantuntijat	0,4	0,3	0,3
Naisten osuus skh-tehtävissä	0,4	0,4	0,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	1 698	1 799	1 540
Bruttotulot	63	60	60
Nettomenot	1 635	1 739	1 480
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	232		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	36		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvallisuusympäristön muutoksiin vastaaminen, kertaluonteisen erän poisto	-300
Eläkemaksurakenteen muutos	1
Palkkausten tarkistukset	41
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	-259

2019 talousarvio	1 480 000
2018 I lisätalousarvio	13 000
2018 talousarvio	1 739 000
2017 tilinpäätös	1 439 000

20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sisäasiainhallinnon turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin
- 2) digitalisaation kehittämiseen
- 3) kokonaisarkkitehtuurityöhön
- 4) yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin
- 5) S-TUVE -verkon ylläpitomenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Verkkomaksut (S-TUVE)	7 900 000
Muut sisäministeriön hallinnonalan yhteiset tietohallintomenot	117 000
Yhteensä	8 017 000
2019 talousarvio	8 017 000
2018 talousarvio	8 017 000
2017 tilinpäätös	8 517 000

24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 165 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toteuttamiseen
- 2) edellä mainittujen rahastojen toteuttamiseen tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan, enintään 16 henkilötyövuotta vastaavan, henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa
- 4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille
- 5) Euroopan unionin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan yleisohjelman 2007—2013 alaisten rahastojen Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten 575/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoiden maksut), 573/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoiden maksut), 574/2007/EY artiklojen 47—48 (rahoitusoiden maksut) sekä neuvoston päätöksen 435/2007/EY artiklojen 43—44 (rahoitusoiden maksut) mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansalliseen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toimeenpanoon liittyviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 514/2014 artiklojen 21 h, 47—49 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Rahoitusohjelmakaudella 2014—2020 on EU:ssa sisäasioiden alalla kaksi rahastoa: sisäisen turvallisuuden rahasto sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastokohtaisissa asetuksissa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513/2014, 515/2014 ja 516/2014) sekä hallinnointia koskevassa horisontaaliasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 514/2014). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta koordinoimisesta ja toimii rahastojen nimettynä vastuu- ja tarkastusviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista vastuuviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin.

Komissiosta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot ¹⁾	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 041
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	42 000
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B ²⁾	37 295
ISF-B Merivenehankinta ³⁾	8 100
ISF-B MTR-lisärahoitus ⁴⁾	6 082
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	164 174

¹⁾ AMIF-rahoitus (pl. perusosa) on täysin sidoksissa EU-tason päätöksiin ja niiden toimeenpanoon sekä EU- että jäsenvaltiotasolla. Lopullinen rahoitusosuus tulee muotoutumaan käytettävien erityisrahoitusmekanismien mukaisesti.

²⁾ Jäsenvaltio voi käyttää enintään 40 prosenttia perusosasta rahoittaakseen operatiivista tukea. Rahoitusväline sisältää erityistoimirahoituksen Frontex-välineistöön (0,36 milj. euroa).

³⁾ Merivenehankinta on erityistoimirahoitusta Frontex-operaatioissa käytettävien kolmen meriveneen hankintaan.

⁴⁾ Suomelle allokoitu lisärahoitus rahastojen välitarkasteluprosessin (Mid-Term Review, MTR) tuloksena.

Tuotokset ja laadunhallinta

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

— Osallistutaan aktiivisesti tulevan monivuotisen rahoitusohjelmakauden valmisteluun sisäasioiden osalta

— Varmistetaan rahastojen tehokas kansallinen toimeenpano ja lisätään rahastojen tunnettavuutta.

Rahastojen arvioidut maksatukset vuonna 2019 (1 000 euroa)

AMIF perusosa	3 000
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha (ml. kiintiö)	5 670
ISF-B perusosa	7 195
ISF-B Merivenehankinta	1 000
ISF-B MTR-lisärahoitus	2 000
Tekninen apu	1 300
Yhteensä	20 165

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidut menot	-1 390
ISF-B -rahaston välitarkastelu, Suomelle osoitettu lisärahoitus	2 000
Lisärahoitus AMIF- ja ISF-P -rahastoihin	-4 000
Merivenehankinta	1 000
Yhteensä	-2 390

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	20 165 000
2018 I lisätalousarvio	-3 680 000
2018 talousarvio	22 555 000
2017 tilinpäätös	32 424 000

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 18/2018 vp) laiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Vuonna 2019 momentille ei arvioida kertyvän tuottoja korvauksina öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (momentilta 35.10.20)	5 500
Yhteensä	5 500

2019 talousarvio	5 500 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-409
Yhteensä	-409

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	100 000 000
2018 talousarvio	100 409 000
2017 tilinpäätös	117 824 753

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajan-suojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Suomen meripelastusseura	204 000
Ålands Sjöräddningssällskap	11 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	10 000
Yhteensä	225 000

2019 talousarvio	225 000
2018 talousarvio	225 000
2017 tilinpäätös	225 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, FATF¹⁾, IGC²⁾, IOM, ICMPD³⁾, COSPAS-SARSAT⁴⁾ ja ICAO PKD⁵⁾) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia kansainvälisten maahanmuuttovirtojen hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävästä maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	516 000
FATF	40 000
IGC	120 000
IOM	265 000
ICMPD	5 000
COSPAS-SARSAT	45 000
ICAO PKD	26 000
Yhteensä	1 017 000

2019 talousarvio	1 017 000
2018 talousarvio	1 017 000
2017 tilinpäätös	824 653

---

¹⁾ FATF = Financial Action Task Force

²⁾ IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

³⁾ ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

⁴⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

⁵⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan.

Poliisitoiminnan eri osa-alueiden tuloksellisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan osaltaan siihen, että Suomi on edelleen yksi Euroopan turvallisimmista maista vaikka poliisitoimen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi. Keskeisimmät poliisin toimintaan vaikuttavat toimintaympäristömuutokset liittyvät kansainvälisen ja kotimaisen turvallisuustilanteen muuttumiseen lyhyessä ajassa, laajamittaiseen maahantuloon ja laittomaan maahantuloon liittyvään rikollisuuteen, digitalisaation ja ICT:n nopeaan kehittymiseen sekä uusiin uhkakuihin, muuan muassa hybridi-vaikuttamiseen. Hybridi-vaikuttamisen keinot valtiollisen vaikuttamisen välineenä ovat lisääntyneet. Toimintaa on priorisoitava taloudellisten resurssien mahdollistamissa puitteissa ja erityisesti HARVA-alueiden palveluiden turvaaminen on yhä haastavampaa.

Poliisin turvallisuuteen liittyvien tehtävien näkyvyyttä ja palvelujen saatavuutta lisätään digitalisaatiolla ja teknisillä ratkaisulla. Samalla osaltaan varmistetaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen nykytasolla. Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin ennakoimalla ja kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojohtaisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

Digitalisaatio ja ICT:n kehitys tarjoaa paitsi mahdollisuuksia tehostaa toimintaa, mutta myös lisää kyberrikollisuutta. Yksittäisten terrorististen väkivallan tekojen uhka on kohonnut Suomessa. Poliisin suorituskyky ei vastaa kaikilta osin olemassa olevia uhkakuvia, turvallisuusriskejä ja muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia. Keskeisin varautumistoimi yllättäviin terrori-iskuihin on poliisin riittävä ja toimintakykyinen resurssi. Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on suoraan verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Lisäksi poliisin käytettävissä olevan kaluston, välineiden, taktisen osaamisen ja koulutuksen on vastattava tämän päivän turvallisuusuuhkiin ja toimintaympäristön vaatimuksiin kaikilta osin.

Suojelupoliisin tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Se myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi. Suojelupoliisin ja muun poliisitoiminnan yhteistyöstä huolehditaan.

Poliisin lakisääteiset tehtävät ovat laajoja, mutta poliisitoimintaan kohdistuvat keskeiset odotukset liittyvät ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen. Esimerkiksi osa rikos- ja turvallisuuden tehtävistä kuormittaa poliisia paljon, vaikka niitä suorittamalla ei merkittävästi lisätä turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta.

Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä ja ylläpitämisestä osallistumalla laajasti sitä varten perustettujen kahden- ja monenvälisten rakenteiden työhön. Erityisen tärkeää keskinäinen yhteistyö on Suomen ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden, lähialueiden maiden sekä Europolin välillä. Poliisi huolehtii tehokkaasta tietojenvaihdosta ja harjoittaa muuta aktiivista

operatiivista yhteistyötä muiden maiden ja eräiden kansainvälisten järjestöjen kanssa sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Kansainvälisellä yhteistyöllä torjutaan Suomeen ulottuvaa ja Suomesta käsin toimivaa kansainvälistä rikollisuutta ja terrorismia. Suomeen kohdistuvaa rikollisuutta pyritään torjumaan jo lähtömaissa. Vuoden 2019 loppupuoliskolla Suomi toimii EU:n puheenjohtajamaana ja vastaa useiden unionin sisäisen turvallisuuden kannalta merkittävien foorumeiden työstä.

Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen on arvioitu lisäävän poliisin tehtäviä. Lisäksi liikenteen sääntelyn muutoksilla ja sakon käyttöalan laajentamisella on vaikutusta poliisin tehtäviin. Myös matkustajarekisterin käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun ns. PNR-lain¹⁾ täytäntöönpano lisää poliisin tehtäviä ja edellyttää ICT-järjestelmä-uudistuksia.

Poliisin tavoitteena on säilyttää toimintavalmiusaika hyvällä tasolla. Poliisi seuraa toimintaansa ja raportoi mahdollisuuksistaan säilyttää peruspalveluiden saatavuus ja laatu käytettävissä olevilla resursseillaan. Poliisin resurssit kohdennetaan enenevissä määrin poliisin toiminnallisiin painopistealueisiin. Lupapalveluiden saatavuutta ja palvelujen laatua pyritään ylläpitämään sähköisinä asiointipalveluina ja niitä täydentävinä käyntiasioinnin palveluina julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuudesta huolehtien.

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 746 518 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (1177/2009) 2 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle
- 2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus pyritään säilyttämään. Suomen EU-puheenjohtajakausi ja siihen liittyvät turvaamistehtävät edellyttävät poliisin resurssien uudelleen kohdentamista aiheuttaen osaltaan haasteita muun muassa toimintavalmiusaikojen ja hälytyspalveluiden tason säilyttämisessä sekä ennalta estävään toimintaan kohdentuvan toiminnan vähentämistä, koska perustoimintaan osoitettavia resursseja ei voi lisätä. Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvän valvonnan tasoa arvioidaan ja siitä raportoidaan. Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset edellyttävät poliisin henkilökohtaisten suojavälineiden, aseistuksen sekä ajoneuvojen päivittämistä. Alkoholilainsäädännön muutos vaikuttaa myös poliisin työmäärään ja tehtäväjärjestelyihin. Laittoman maahantulon tilanne pyritään säilyttämään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Kielteisten turvapaikkapäätösten täytäntöönpano pyritään pitämään tehokkaana niiltä osin kuin poliisi voi siihen vaikuttaa.

---

¹⁾ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Liikennevalvonnan vaikuttavuus pyritään säilyttämään huolimatta siitä, että liikennevalvontaan kohdennettua työaikaa joudutaan osoittamaan myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden hallintaan sekä rikostorjuntaan. Liikenteen sääntelyn ja seuraamusten merkittävät muutokset edellyttävät laajasti henkilöstön kouluttamista, mikä sitoo liikennevalvonnan henkilöstöresursseja vuonna 2019. Lisäksi EU-puheenjohtajakauden aikana liikennevalvonnan resursseja kohdennetaan turvajärjestelyihin. Näitä vaikutuksia pyritään kompensoimaan kehittämällä valvonnan kohdentamista ja automaattista liikennevalvontaa lisäämällä. Poliisin paljastamien rattijuopumusten, törkeiden liikenneturvallisuuden vaarantamisen tason sekä raskaan liikenteen valvonnan tason arvioidaan edellä mainituista syistä laskevan hieman.

Valvonta	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	808	762	796
Liikennevalvonnan tuottavuus, kpl/htv	882	996	1 237
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 305	1 359	1 357
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	133 733	137 000	139 000
Taloudellisuus (kustannukset/ABC-tehtävät), euroa	127	141	128,7
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,0	-
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,08	-
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,0	-
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv	524,3	492	485 ¹⁾
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, htv	44,1	40	38,0
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	552 755	590 000	600 000
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapaukset enintään, kpl	3 770	3 300	3 100
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet enintään, kpl	4 380	5 100	4 500
Rattijuopumusrikosten määrä enintään, kpl	18 383	17 500	16 500
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 055 295	1 000 000	1 080 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	36,7	30,0	33,0
Oma-aloitteellisuus (%) eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä (03 Pahoinpitely, tappelu 15 Vahingonteko 34 Päihtynyt henkilö 35 Häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta)	9,1	8,0	9,0

¹⁾ Vähenee EU-puheenjohtajuuden tehtävien ja koulutustarpeiden takia, huomioitu myös seuraamusmäärissä.

Hälytystoiminta	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (A- ja B-hälytystehtävät, määrä/htv)	274	283	280
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 963	1 963	1 963
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	179 427	183 900	186 600
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	334	341	339
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	9,3	10,0	10,2
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	18,3	18,5	19,3
Toimintavalmiusaika alle 20 min (% , A+B -tehtävistä)	70,1	69,0	66,0
Toimintavalmiusaika alle 45 min (% , A+B -tehtävistä)	91,8	88,0	85,0
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,24	-
Suoritteet			
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät enintään, kpl	26 089	26 000	26 800
A ja B hälytystehtävien määrä enintään, kpl	537 079	540 000	550 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä enintään, kpl	1 055 295	1 000 000	1 080 000

Rikostorjunta

Turvallisuustilanteen muutoksesta johtuvien uhkien torjunta tarkoittaa rikostorjunnan sisällä voimakasta panostusta vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuneitten rikosten sekä seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten tutkinnan suorituskyvyn varmistamiseen. Rikosten luonteen muuttuessa yhä monimutkaisemmiksi, vaatii niiden selvittäminen enemmän resursseja. Lisäksi toimintaympäristön muutos edellyttää resurssien kohdentamista ennalta estävän toiminnan akuutteihin ja aikaa vieviin ilmiöihin kuten väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin sekä vihapuheen torjuntaan. Tämä tarkoittaa väistämättä päivittäisrikollisuuden torjuntaan käytettävissä olevan resurssin vähenemistä. Huumausainerikollisuuden lisääntymisen vaikutukset poliisin toimintaan arvioidaan.

Rikoslakirikosten selvitystason (pl. liikennerikokset) arvioidaan pysyvän nykytasolla. Jo vuosia kestäneen tutkinta-aikojen pidentymisen ennakoidaan jatkuvan. Poliisin rikostorjunnan tuloksellisuus pysyy nykytasolla, koska rikosten esikäsittelyn ja tutkinnan nopeutetun menettelyn kehittämisellä lisätään rikostorjunnan tehokkuutta. Poliisin mahdollisuudet panostaa mm. sarjoittamistyötä edellyttävään ns. pimeäänä poliisin tietoon tulleiden rikosten selvittämiseen ovat entistä haasteellisemmat. Piilorikollisuuden paljastamisen edellytysten arvioidaan heikkenevän ja tämä voi realisoitua jatkossa myös kaikkien törkeiden rikosten, mm. huumausainerikosten, vähentyneenä paljastamisena. Poliisi seuraa tutkinta-aikojen ja rikosten selvitysasteen kehitystä ja raportoi näistä. Tämä on tärkeää, jotta poliisin toimintakyky ja mahdollisuudet ovat selkeästi arvioitavissa.

Vuonna 2019 jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten aktiivista ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä kehitetään Ankkuritoimintaa, poliisitoimintaa sosiaalisessa mediassa ja verkkorikostutkintaa. Lisäksi jatketaan vakavien sekä vaarallisten vihjeiden tunnistamiskyvyn ja tiedonkulun parantamista tavoitteena käytössä olevan tiedon tehokas hyödyntäminen, tarkemman analyysin mahdollistaminen sekä viranomaisten reagointinopeuden ja ennalta estämiskyvyn parantaminen.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi talousrikostorjunnassa pyritään nykyistä enemmän reaaliaikaiseen rikostutkintaan, avoinna olevien juttujen määrän vähentämiseen, tutkinta-aikojen lyhentämiseen ja takaisin saadun rikoshyödyn määrän kasvuun entistä tiiviimmällä poliisi-syyttäjä -esitutkin-tayhteistyöllä. Myös yhteistyötä keskeisten yhteistyötahojen verohallinnon, ulosoton ja pesän-hoitajien kanssa tulee kehittää.

Tietoverkkorikollisuuden torjunnassa pannaan täytäntöön vielä toteuttamatta olevat kansallisen kyberstrategian täytäntöönpano-ohjelmassa esitetyt toimenpide-ehdotukset erityisesti ennalta es-tävän toiminnan osalta. Osallistutaan uuden kansallisen kyberstrategian ja sen toimeenpano-oh-jelman valmistelutyöhön. Kyberrikostorjuntakeskuksen resurssien ja toimintakyvyn vahvistuessa vaikeutetaan vakavan ja järjestäytyneen tietoverkkorikollisuuden toimintamahdollisuuksia. Osal-listutaan kansainvälisiin ja kansallisiin kyberharjoituksiin yhteistoiminnan kehittämiseksi polii-sin ja muiden viranomaisten välillä.

Rikostorjunta	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	73	71	74
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 605	3 707	3 716
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	332 234	340 800	346 000
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	1 254	1 302	1 254
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), %, vähintään	49,8	50,0	50,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, vrk	125	126	129,0
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	37,1	37,0	37,0
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	97,8	85,0	90,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisälläoloaika, ka, vrk, enintään	439	455	430
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	3,06	-
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,76	-
Onnistuminen huumarikosten selvittämisessä/paljastamisessa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,91	-
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,85	-
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,77	-
Onnistuminen viharikosten selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,89	-
Onnistuminen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	2,79	-
IT-tutkintaan käytetyt henkilötyövuodet	41	40	41
Suoritteet			
Kaikki selvitetty rikokset, määrä, sis. liikenne rikkomukset	632 405	756 000	756 000
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	264 895	276 000	276 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	20,9	18,0	20,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	15,7	15,0	17,0

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Rikostorjunta			
Päätettyjen talousrikosten määrä, kpl	2 097	2 100	2 150
Avoinna olevien talousrikosten määrä, kpl	2 488	2 500	2 400
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä, kpl	848	1 000	1 000
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä, kpl	36 019	35 000	35 000
Poliisiin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	1 004	950	1 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

Lupahallinto

Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti yhteiskunnassa, jonka turvallisuustilanne on muutoksessa. Poliisi turvaa maksullisen lupahallinnon riittävän palvelutason, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien. Lupahallinnon toiminnot ja prosessit uudistuvat hallinnollisesti kevyemmiksi. Poliisi huolehtii sähköisten lupapalveluiden ja asianhallinnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä siten, että palvelut ovat asiakasystävällisiä, teknistä kehitystä tarkoituksenmukaisesti hyödyntäviä ja toiminnallisesti tehokkaita. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut ja sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla. Käyntiasiointi täydentää sähköistä palvelua. Lupahallinnon henkilöstön osaaminen ydintehtävissä vahvistuu.

Poliisin lupahallinto tuottaa lupapalvelut kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti. Vuoden 2017 alusta käyttöön otetulla resurssimallilla varmistetaan henkilöresurssien oikea mitoitus suhteessa lupahallinnon tehtäviin. Vuosina 2017–2018 lupahallinnon resursseja on vähennetty resurssimallin mukaisesti. Resurssimallia koskevien periaatteiden mukaisesti oikeaa voimavarojen tasoa arvioidaan aina kehittämistyön vaikutuksia suunniteltaessa. Sakkolain muutoksen johdosta poliisi käsittelee 1.6.2019 alkaen kaikki ajokiellot, mikä tarkoittaa noin 17 000 uutta ajokieltoasiasia vuosittain.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)			
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	2 809	2 545	2 619
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	377	402	402
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio, 1 000 euroa	46 843	48 300	48 300
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	46 391	48 300	48 300
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	44	43	45
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	99,7	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1–4 ¹⁾	-	3,37	-
Sähköisen asioinnin toteutuma-aste (%)	33	39	40
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	67	70	70

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)			
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), % ²⁾	44	50	55
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	764 000	797 000	648 000
Suoritteet			
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä, kpl	1 059 007	1 023 000	1 053 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

²⁾ Ajanvarausten määrä/asiakaskäyntimäärä

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maksuton lupahallinto (sis. lupavalvonta)			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet ¹⁾	213	200	200
Lupavalvonnan kustannukset (maksuttomat lupapalvelut), 1 000 euroa	19 618	20 100	20 300
Suoritteet			
Valvonnalliset toimenpiteet yhteensä, kpl (sis. ajo-oikeuspäätökset, aselupien peruutus- ja varoituspäätökset sekä järjestyksenvalvoja- ja vartijakorttien peruutukset ja varoitukset)	86 753	65 000	85 000

¹⁾ Lakimuutoksen vaikutuksia poliisin lupahallinnon resursointiin ei tässä yhteydessä ole huomioitu.

Poliisikoulutus

Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan tutkinto- ja täydennyskoulutuksella. Uusien poliisi (AMK) -tutkinto-opiskelijoiden määrä esitetään asetettavaksi vähintään 400 aloittavan opiskelijan tasolle vuonna 2019. Poliisikoulutusta annetaan edelleen molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksessa painotetaan kansainvälisen poliisiyhteistyön ja monikulttuurisuuden edellyttämää ammattitaitoa. Koulutuksen tuottavuutta parannetaan laajentamalla verkko-opetuksen käyttöä. Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa tutkimustietoa poliisitoiminnan, sisäisen turvallisuuden ja opilaitoksen opetuksen kehittämiseen.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Poliisikoulutus			
Tuottavuus			
Vuoden aikana suoritettujen tutkintokoulutuksen opintopisteet/ opettajien kokonaishtv	475	500	600
Taloudellisuus			
Poliisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	25 966	26 000	26 000
Henkilötyövuodet	187	189	189
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	255	230	200
Poliisi (ylempi AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	358	230	200
Palvelukyky ja laatu			
Poliisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	91	95	93
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen harjoittelun osaamistavoitteiden saavuttaminen, 1—5	3,4	3,4	3,5

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Poliisikoulutus			
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	10	10	10
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	337	400	400
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	239	227	351
Julkaisut, kpl	27	38	38

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot¹⁾

Taloudellisuus

Henkilötyövuodet	1 476	1 469	1 440

Yhteiset palvelut - muut tehtävät²⁾

Taloudellisuus

Henkilötyövuodet	710	711	704
Muiden tehtävien kustannukset, 1 000 euroa	63 385	64 900	65 800

¹⁾ Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

²⁾ Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupa-hallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisi sopeuttaa toimintansa sille myönnettyyn määrärahaan sopeuttamissuunnitelmansa mukaisesti. Säästötoimenpiteitä kohdennetaan mm. keskitettyyn rahoitukseen sekä kehittämishankkeisiin. Tällä kohdennuksella pyritään hillitsemään poliisin henkilöstön ja aivan erityisesti poliisi-miesten htv-vähennyksiä. Poliisin henkilöstömäärä sovitetaan taloudellisiin reunaehtoihin.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet ¹⁾	9 649	9 811	9 782
Naisia, %-osuus	29,1	29,5	29,4
Poliisimichet, htv	7 149	7 250	7 200
Naisia, %-osuus	16,8	16,3	16,8
Opiskelijat, htv ²⁾	182	253	278
Naisia, %-osuus	30,7	30,0	30,5
Muu henkilöstö, htv	2 319	2 308	2 304
Naisia, %-osuus	67,8	68	68

Henkiset voimavarat	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Naisten %-osuus alipäällystössä, päällystössä ja päällikkötasolla	11,8	11,2	11,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,4	9,9	9,5
Työtyytyväisyysindeksi	-	-	3,5

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2017 toteutumassa poliisin momentilta 26.10.01 palkattujen osuus yht. 9 601,5 htv, muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 47,8 htv. Vuoden 2018 ja 2019 arvioissa muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 40 htv.

²⁾ Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	773 979	784 198	809 064
Bruttotulot	64 811	58 046	62 546
Nettomenot	709 168	726 152	746 518
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 344		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 854		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	54 181	51 006	55 506
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	53 564	51 006	55 506
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	617	-	-
Kustannusvastaavuus, %	101	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennaltaehkäisevä työ terrorismin torjuntaan	-500
EU-puheenjohtajakauden 2019 turvallisuuskustannukset	2 500
Kaluston ja varusteiden lisääminen sekä operatiivisen suorituskyvyn ja kyber- rikostorjunnan toimintakyvyn parantaminen	-9 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-470
Lähiöpoliisit ja poliisin ennalta estävä toiminta	2 500
Poliisihallituksen Monibiometriatunnistus-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 000
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 000
Poliisin toiminta palvelutason kannalta haasteellisilla ja harvaanasutuilla alueilla	3 300
Rangaistusmääräysalan laajentaminen (HO 2015)	-1 000
Siirto momentilta 26.10.02	335

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toiminnan turvaaminen/tason korotus	-5 000
Ydintoiminnan turvaamiseen tarvittava tasokorotus (7 200 poliisimiestä)	18 044
Eläkemaksurakenteen muutos	322
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-177
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-89
Palkkausten tarkistukset	17 821
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-161
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-3 495
Toimintameno säästö (HO 2015)	-4 142
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-2 733
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1 613
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	5 026
Vuokramenojen indeksikorotus	427
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-529
Yhteensä	20 366

2019 talousarvio	746 518 000
2018 I lisätalousarvio	9 225 000
2018 talousarvio	726 152 000
2017 tilinpäätös	696 678 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 279 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 202/2017 vp) siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

Sisäministeriö asettaa Suojelupoliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Suojelupoliisin keskeisenä tavoitteena on estää ennalta sellaisia tekoja ja hankkeita, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Lisäksi virasto tuottaa ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdon päätöksenteon tueksi ja yhteiskunnan turvallisuuden edistämiseksi.

Kansalliseen turvallisuuteen kytkeytyvä Suojelupoliisin toimintaympäristö on ennen näkemättömän nopeassa muutoksessa, eikä mikään viittaa siihen, että vauhti olisi hidastumassa. Tähän kehitykseen pyritään vastaamaan Suojelupoliisin toimintaedellytysten varmistamisella ja suorituskyvyn kehittämällä. Valmisteilla oleva uusi siviilitiedustelulainsäädäntö tulee auttamaan virastoa vastaamaan uusiin vaatimuksiin. Tiedustelu on usein paras keino saada ensitieto uhkista.

Uudessa siviilitiedustelulainsäädännössä Suojelupoliisin tehtäväksi on ehdotettu säädettäväksi kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Lainsäädännön voimaantulon myötä Suojelupoliisi toimisi yhä selkeämmin yhdistettynä kotimaan turvallisuuspalveluna ja ulkomaan tiedustelupalveluna, jonka tehtävänä olisi hankkia tietoa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvista uhkista siihen katsomatta, onko uhkissa kyse rikoksista vai ei. Tiedonhankinnan perusteet sekä toiminnan ajallinen ja alueellinen ulottuvuus muuttuvat ja laajenisivat nykyisestä. Lainsäädäntömuutoksen tavoitteena on yhtäältä luoda edellytykset kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien mah-

dollisimman varhaisessa vaiheessa tapahtuvalle torjunnalle sekä toisaalta parantaa ylimmän valtionjohdon tiedonsaantia Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuvista muutoksista.

Siviilitiedustelulainsäädännön vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen tulisi edellyttämään viraston toiminnan lisäresursointia. Kustannuksia syntyisi sekä kotimaan toimivaltuuksien toimeenpanosta että tietoliikennetiedustelulain ja ulkomaantoimivaltuuksien toimeenpanosta.

Siviilitiedustelulainsäädännön voimaantulon myötä Suojelupoliisilta ei olisi tarkoitus siirtää tehtäviä muille viranomaisille.

Tiedonhankinta ja vahva tiedustelukyky

Voimakas terrorismintorjunnan toimintaympäristön muutos asettaa koko viraston toiminnalle erityisiä ja aiempaa suurempia vaatimuksia. Euroopassa ja Suomessa tapahtuneet terrori-iskut ja terrorismintorjunnan kohdehenkilöiden määrän kasvu Suomessa on johtanut siihen, että Suojelupoliisi on päivittänyt strategiaansa ja priorisoi operatiivista toimintaansa terrorismin torjuntaan. Terrorismintorjunnan pääpaino on terrorististen hankkeiden ennalta estämisessä.

Vastatiedustelun tavoitteena on tunnistaa Suomeen kohdistuvat laittoman tiedustelutoiminnan, hybridivaikuttamisen, taloudellisen turvallisuuden ja joukkotuhuohaseisiin liittyvät uhat ja estää niiden toteutuminen oman tiedonhankinnan ja kansallisen ja kansainvälisen tiedonvaihdon ja yhteistyön avulla.

Tiedusteluprioriteetit ohjaavat viraston tiedonhankintaa ja raportointia. Sisäministeriö kehittää tiedusteluprioriteettien määrittelyä ja asettamisprosessia yhteistyössä Suojelupoliisin ja keskeisten kumppanien kanssa. Tiedusteluprioriteettien määrittelyssä tultaisiin huomioimaan uusi tiedustelulainsäädäntö sen tultua voimaan.

Toimivat kumppanuudet

Suojelupoliisi kehittää yhteistoimintaa kumppaneidensa kanssa luodakseen entistä paremmat edellytykset operatiiviselle toiminnalle. Suojelupoliisin raportointi tuottaa merkityksellistä tietoa ja ajankohtaista analyysia valtiovallalle ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon tueksi.

Turvallisuustyö

Suojelupoliisi parantaa turvallisuusselvitysmenettelyiden vaikuttavuutta seuraamalla toimintaympäristön muutoksia, saattamalla keskeiset organisaatiot selvitysmenettelyn piiriin ja kehittämällä taustatarkastuksia esimerkiksi ulkomaansidonnaisuuksien osalta. Turvallisuusselvityskisterin käyttöä tehostetaan ja laajennetaan.

Uudistuminen

Toimintaympäristön muutos, ehdotettu uusi lainsäädäntö ja uudet tehtävät tulisivat edellyttämään uusia toimintatapoja ja toimintakulttuurin uudistamista. Uuden tiedustelulainsäädännön myötä Suojelupoliisin toiminnassa tulisi painottumaan entistä enemmän tiedustelullinen ulottuvuus. Uudistumisen läpiviemisen toimeenpanon suunnittelemiseksi Suojelupoliisiin on muodostettu hankeorganisaatio.

Teknisen kehittämisen hankkeella kehitetään viraston tiedonkäsittelyä ja suorituskykyä valtiovarainministeriön kanssa tehdyn tuottavuussopimuksen mukaisesti.

Henkiset voimavarat

Suojelupoliisi toteuttaa uutta henkilöstöstrategiaansa, jonka avulla varmistetaan viraston toimintaedellytykset nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Virasto panostaa henkilöstön osaamisen kehittämiseen, rekrytointiin ja perehdytykseen. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehditaan muutosprosessissa.

Suojelupoliisi	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Toiminnan tuloksellisuus			
Tuotetut raportit	102	120	140
Turvallisuusinformaatiotilaisuudet	278	200	200
Turvallisuusselvitykset, kpl	61 448	53 100	53 100
— Ulkomaansidonnaisuudet	-	7 100	7 100
— Perusmuotoiset ja laajat	20 888	21 000	21 000
— Suppeat	40 560	25 000	25 000
— Maksuttomat, %	3,4	5	5
Suoritteet/htv (s,p,l)	1 750	1 500	1 500
Nuhteettomuusseuranta, kpl/htv	-	320	320
Ulkomaansidonnaisuudet, kpl/htv	-	444	444
Kansalaisuusasialausunnot	38	100	100
Oleskelu- ja työ lupa-asioita koskevat lausunnot	360	400	400
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	3 126	2 500	2 500
Turvapaikkalausunnot	594	600	600
Voimavarojen hallinta			
Toimintamenorahoitus	25 935	33 341	42 279
Henkilötyövuodet	309	412	500
Poliisit, htv	164	211	250
Muu henkilöstö, htv	145	201	250
— muu henkilöstö osuudesta tiedustelulainsääd.	-	13	94
— muu henkilöstö osuudesta SSK-hanke	8	11	10
— muu henkilöstö osuudesta HVK	8	8	8
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,3	7,5	7,5
Työtyytyväisyysindeksi	3,49	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	30 458	37 451	46 389
Bruttotulot	4 523	4 110	4 110
Nettomenot	25 935	33 341	42 279
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 416		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 072		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-puheenjohtajakauden 2019 turvallisuuskustannukset	60
Siirto momentille 26.10.01	-335
Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö, taloudelliset vaikutukset Supolle	10 000
Siviilitiedustelun valmiuksien kohentaminen ja terrorismin torjuntaan liittyvät kalusto- ja laitteistoinvestoinnit (kertameno)	-2 000
Suorituskyvyn tehostaminen, terrorismin torjunta	-2 500
Supon SSK-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 389
Supon SSK-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	5 074
Supon toimitilahankkeen toteuttaminen sekä lisä- ja väistötilat	-100
Ydintoiminnan turvaaminen	2 500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-4
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	712
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintameno säästö (HO 2015)	-88
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-59
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	85
Vuokramenojen indeksikorotus	20
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-30
Yhteensä	8 938

2019 talousarvio	42 279 000
2018 I lisätalousarvio	1 536 000
2018 talousarvio	33 341 000
2017 tilinpäätös	27 591 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poliisiin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 5) turvapaikkatutkinnan valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Maasta poistamiskuljetukset	4 868 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	1 750 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	2 000 000
Yhteensä	9 168 000
2019 talousarvio	9 168 000
2018 talousarvio	9 168 000
2017 tilinpäätös	6 307 087

21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Mikäli kenttäjohtajärjestelmän hankintaan tarkoitettua valtuutta on jäänyt käyttämättä vuonna 2018, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2019.

Selvitysosa: Poliisin, pelastustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, Rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien sekä Tullin yhteisen kenttäjohtajärjestelmähankeen (KEJO) tavoitteena on hankkeeseen osallistuvien keskeisten turvallisuusviranomaisten yhteisen kenttäjohtajärjestelmän käyttöönotto ja sovittaminen osaksi viranomaisten yhteistä sähköistä tapahtumankäsittelykokonaisuutta ja verkottunutta hätäkeskusmallia.

Viranomaisten yhteisen kenttäjohtajärjestelmän keskeisimpiä tavoitteita ovat viranomaisten toiminnan ja viranomaisyhteistyön tehostuminen, viranomaisten yhteisen tilannekuvan mahdollistaminen, uusien työprosessien käyttöönotto kenttäolosuhteissa, kenttäjohtamisen ja viranomaisten välisen reaaliaikaisen tiedonvaihdon ja viestinnän tehostuminen sekä viranomaisten yhteisen kenttäjärjestelmäratkaisun myötä saavutettava kustannustehokkuus. Hanke ajoittuu vuosille 2013—2020 ja valtiovarainministeriö rahoittaa hanketta yhteensä 20 milj. eurolla tuottavuuden edistämiseen tarkoitetulla määrärahalla erikseen laaditun KEJO-hankkeeseen osallistuvien ministeriöiden (sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö) välisen yhteistyöpöytäkirjan ja sitä tarkentavien ministeriöiden välisten sopimusten mukaisesti. Lisäksi hankkeen toteuttamista tuetaan ISF-P -rahastosta saadulla 1,5 milj. euron EU-rahoituksella.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Turvallisuusviranomaisten yhteinen kenttäjohtojärjestelmä			
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	3 600	400	4 000
Menot yhteensä	3 600	400	4 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 000
Yhteensä	-1 000

2019 talousarvio	—
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	5 792 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa Eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius.

Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laitton maahantulo ja terrorismi Euroopan unionin alueella, Euroopan unionin yhdenmukaisen rajaturvallisuusjärjestelmän ja meripolitiikan kehittyminen sekä yleinen taloudellinen tilanne.

Rajavartiolaitos vahvistaa itärajan valvontaa ja kykyä torjua turvallisuushkia ulkorajoilla. Kyky turvallisuustehtäviin merialueilla varmistetaan. Uusitaan vene- ja ilma-aluskalustoa. Rajavartiolaitos ottaa vastaan ympäristöönnettomuuksien operatiivisen johtovastuun avomerellä. Rajavartiolaitoksen valmiutta toimia kaikissa turvallisuustilanteissa kehitetään. Edistetään EU:n rajaturvallisuutta ja merellistä turvallisuutta. Rajavartiolaitos osallistuu Euroopan raja- ja merivartiostoraston (Frontex) koordinoimiin yhteisiin operaatioihin EU:n ulkorajoilla ja muuhun kansainväliseen toimintaan osoittamalla niihin henkilöstöä ja kalustoa (Rajavartiolaitaki 578/2005 15 a—c §).

Turvallisuus on nostettu EU-kehityksen prioriteetiksi ja hallituksen painopistealueeksi. Rajaturvallisuus ja uskottava ulkorajavalvonta ovat muuttuneen turvallisuustilanteen keskiössä. Rajavartiolaitoksen erityisiä prioriteettikohteita ovat itärajan turvallisuus ja Helsinki-Vantaan liikenteen sujuvuuden takaaminen. Rajavartiolaitos toimeenpanee kehyskauden loppuun ulottuvat uudet sopeuttamistoimet.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 232 934 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille
- 3) Merivartiomuseon toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 18/2018 vp) laiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräksi muiksi laeiksi. Siirto momentilta 35.01.04 liittyy lakiesitykseen.

Sisäministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Laatu ja palvelukyky (ind)	98	94	95
Tuottavuus (ind)	131	122	120
Taloudellisuus (ind)	118	113	113
Henkilötyövuodet	2 635	2 676	2 850
Kustannukset (milj. euroa)	256,7	257,3	240,0

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Rajaturvallisuus (1—5)	4,1	4,0	4,0
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,7	3,7	3,7
Yhdyshenkilötoiminnan perusteella estetyt luvattomat rajanylitykset (kpl)	1 964	1 695	1 695
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,4	4,3	4,3
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	4,0	4,0
— Rajatarkastusten kattavuus saapuva (1—5)	5,0	5,0	5,0
— Rajatilannekuvan laatu (1—5)	4,2	3,9	3,9
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	1,7	2,1	2,1
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	3,9	4,2	4,2
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	2,8	3,3	3,3
— Rajatarkastusten oikeusturva (1—5)	4,6	4,8	4,8
— Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmis- kaupparikosten selvitystaso (1—5)	5,0	4,3	4,3

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
— Rikostorjunnan oikeusturva (1—5)	4,9	5,0	5,0
— Rajatarkastusten sujuvuus, RVL:n toimenpiteet (1—5)	5,0	5,0	5,0
— Rajavartiolaitoksen antama viranomaisapu (1—5)	4,1	3,6	3,5
Partiointi (h)	264 311	260 197	261 032
Tekninen valvonta (h)	2 730 241	2 708 000	2 715 000
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	14,5	14,8	16,2
Rajatarkastusten sujuvuus, RVL:n toimenpiteet (min)	6,6	6,8	7,3
Pääsyn epääminen (kpl)	992	875	880
Käännättämisspäättös (kpl)	351	297	297
Rikosilmoitus (kpl)	792	750	750
Valtionrajarikos (kpl)	149	115	115
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	55	68	68
Muu rikos tai rikkomus (kpl)	3 298	2 948	2 948
Turvallisuuspalvelut harva-alueilla (poliisi- ja virka-aputehtävät) (kpl)	766	611	611
Etsinnät maa-alueilla (kpl)	360	259	259
Ensihoitotehtävä, muu kuin meripelastus (kpl)	1 076	633	633
Rajaturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	228,3	230,0	242,5
Henkilötyövuodet	2 343	2 392	2 548
Tuottavuus (ind)	136	126	124
Taloudellisuus (ind)	122	116	117

Turvallisuus merialueilla

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksen johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin on välitön. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Turvallisuus merialueilla(1—5)	4,5	4,0	4,0
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,6	4,6	4,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 407	1 368	1 368
Pelastettu henkilö (kpl)	3 148	3 200	3 200
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,3	2,3	2,3
Aluspäästötapausten määrä (kpl)	30	32	32
Turvallisuus merialueilla			
Kustannukset (milj. euroa)	12,9	12,3	13,0
Henkilötyövuodet	132	128	137
Tuottavuus (ind)	102	98	92
Taloudellisuus (ind)	92	90	87

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,6	3,5	3,5
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,5	3,7	3,7
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,6	3,5	3,4
Koulutusvuorokaudet asevelvolliset (kpl)	101 846	106 230	108 290
Koulutusvuorokaudet henkilöstö (kpl)	6 292	5 520	5 520
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	15,6	14,9	15,7
Henkilötyövuodet	160	155	165
Tuottavuus (ind)	151	155	165
Taloudellisuus (ind)	135	139	140

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	2 645	2 668	2 682
Sairauspoissaolot (pv/htv)	8,5	8,0	8,0
Työilmapiiri (1—5)	3,6	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	244 164	243 792	241 434
Bruttotulot	10 707	8 500	8 500
Nettomenot	233 457	235 292	232 934
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 313		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	24 885		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-puheenjohtajakauden 2019 turvallisuuskustannukset	300
Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkorajaliikenteen kasvu	2 350
Ulkorajoilla tehtävien rajatarkastusten tehostaminen	-500
Ydintoimintojen turvaaminen, valtion yhteiset palvelut	2 000
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (1 htv) (siirto momentilta 32.01.02)	60
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (3 htv) (siirto momentilta 35.01.04)	180
Eläkemaksurakenteen muutos	-8 887
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-62
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-31
Palkkausten tarkistukset	6 049
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-49
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 120
Toimintameno säästö (HO 2015)	-1 530
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-769
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-486
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	182
Vuokramenojen indeksikorotus	128
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-173
Yhteensä	-2 358

2019 talousarvio	232 934 000
2018 I lisätalousarvio	1 860 000
2018 talousarvio	235 292 000
2017 tilinpäätös	231 029 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 9 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) AS 332 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon
- 2) kahden AB/B 412 helikopterin ja niiden varaosavaraston yhdenmukaistamiseen
- 3) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 4) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 5) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 6) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
- 7) meriveneiden hankintaan ja veneiden varustamiseen siltä osin kuin niitä ei makseta EU:lta saatavalla rahoituksella momentilta 26.01.24.

Tilausvaltuuksista aiheutuvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Selvitysosa: Vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa Rajavartiolaitos sai tilausvaltuuden AS 322 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon. Valtuuden perusteella tehtiin vuonna 2013 sopimus modifikaatiosta ja huollosta. Hanke ajoittuu vuosille 2013—2020 ja sen kokonaiskustannusarvio on 33 710 000 euroa.

Vuoden 2018 talousarviossa Rajavartiolaitos sai tilausvaltuuden seitsemän meriveneen hankintaan. Valtuuden perusteella tehtiin sopimus vuonna 2018 veneiden hankinnasta. Hankinta ajoittuu vuosille 2018—2020 ja sen kokonaiskustannusarvio on 22 500 000 euroa. EU:n komission ennakkopäätöksen mukaan kolmen veneen rahoittamiseen on mahdollista saada 8 100 000 euroa EU-rahoitusta. Tämä EU-rahoitus vähentää vastaavasti tulevien vuosien talousarviorahoituksen tarvetta. Talousarviorahoitusta hankintaan on kaikkiaan varattu 14 400 000 euroa. Venesarjalle haetaan öljysuojarahaston rahoitusta yhteensä arviolta noin 4 000 000 euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Super Puma modifikaatio ja G-huolto			
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	7 400		7 400
Meriveneen hankinta			
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	4 300	3 800	8 100
Menot yhteensä	11 700	3 800	15 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-6 490
Yhteensä	-6 490

2019 talousarvio	9 010 000
2018 talousarvio	15 500 000
2017 tilinpäätös	13 641 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen osaamisen kehittäminen ja palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti sekä ennakoivasti. Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- ja poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, pelastustoimelle kuuluvat kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat väestönsuojelutehtävät sekä varautuminen näihin tehtäviin. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Tavoitteena on, että pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja valmius vastata niihin omalla toimialallaan. Tavoitteena on myös, että pelastustoimen turvallisuusviestintä on vaikuttavaa.

Siviilivalmiuden tavoitteena on kehittää, yhteensovittaa ja tukea valtakunnan tasolla aluehallinnon ja alueellisen tason yhteistä varautumista. Tavoitteena on, että varautumisen alueellinen yhteensovittamistehtävä on yhdenmukaisin perustein järjestetty ja aluetason toiminta on valtakunnallisten varautumisen linjausten ja tavoitteiden mukaisia. Tavoitteena on myös, että alueellisten toimijoiden varautuminen ja valmius vastaavat sekä kansallisesti että alueellisesti merkittäviä riskejä.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät pelastuslaitokset. Valtion talousarviosta rahoitetaan Pelastusopiston toiminta sekä sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen kehittämistoiminta. Pelastuslaitosten rahoituksesta vastaavat kunnat. Hallitusohjelman mukaan pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinaatiota vahvistetaan ja parannetaan. Sisäministeriö jatkaa vuonna 2019 pelastustoimen uudistuksen valmistelua.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen, kuten tehtävän välittämiseen liittyvät toimenpiteet, viestikeskustehtävät, väestön varoittamistoimenpiteiden käynnistäminen äkillisessä vaaratilanteessa sekä muut viranomaisten toiminnan tukemiseen liittyvät tehtävät. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on myös hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta. Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 421 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen

4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin

5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Air Navigation Services Finland Oy:lle

6) Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten kattamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta kehitetään tavoitteena tehokas ja laadukas pelastustoimen järjestelmä. Sisäministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tuloksellisuustavoitteet:

Onnettomuuksien ehkäisy

Pelastustoimen tehtävä on erityisesti tulipalojen ehkäisy. Toimiala osallistuu myös muiden onnettomuuksien ehkäisyyn. Onnettomuuksia ja niiden seurauksia pyritään ehkäisemään parantamalla ihmisten ja yhteisöjen omatoimista varautumista, lisäämällä väestön turvallisuustietoisuutta ja -osaamista sekä toteuttamalla pelastuslaitosten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisia toimia.

Onnettomuuksien ehkäisy	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuotokset			
Erheellisten paloilmoitusten määrä (kpl), enintään	17 400	16 600	15 700
Turvallisuusviestintää saaneiden osuus väestöstä (%), vähintään	17	20	20

Pelastustoiminta ja varautuminen

Pelastustoimi kykenee toimimaan nopeasti ja tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Lisäksi pelastustoimella on valmius antaa pelastustoimeen kuuluvaa apua ihmisen tai luonnon aiheuttamissa suuronnettomuus- ja kriisitilanteissa ulkomaille ja valmius avun vastaanottamiseen. Pelastustoimen toimintavalmiustaso on määritelty alueen pelastustoimen riskien perusteella riskialueittain ja toimintavalmiustaso vastaa alueen palvelutasopäätöksessä määritettyä tasoa.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin pohjautuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja haavoittuvuuksista. Pelastustoimella on yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisesti uhka-arvio pelastustoimen valtakunnallista koordinaatiota edellyttäviä erityistilanteita varten osana kansallista riskiarviota. Pelastustoimen osuutta yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta toteutetaan. Tavoitteena on saada strategian päämäärät ulottumaan nykyistä laajemmin myös alue- ja paikallishallintoon.

Varautumisen johtamista, ohjausta, yhteensovittamista ja valvontaa kehitetään siten, että valmius toimia erilaisissa kriisi- ja häiriötilanteissa parane.

Pelastustoiminta ja varautuminen	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Suoritteet			
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, arvio, josta ¹⁾	104 411	100 000	100 000
— tulipaloista (pl. maastopalot) aiheutuvat tehtävät	9 673	9 500	9 500
— maastopaloista aiheutuvat tehtävät	2 181	2 300	2 300
— tarkistus- ja varmistustehtävät	29 769	30 000	30 000
— ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	24 327	21 700	21 700
— muut tehtävät	38 461	36 500	36 500
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika			
1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta	57	50	50
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika			
2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta	85	80	80

¹⁾ Pelastustoimen eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

Pelastusopiston koulutusjärjestelmä luo pohjan pelastustoimen ja hätäkeskusten henkilöstön osaamiselle ja valmiudet pelastusalan kansainvälisiin avunantotehtäviin. Tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmat rakennetaan työammattien kehitysnäkymien pohjalta niin, että ne muodostavat ammatillisesti etenevän jatkumon, jossa huomioidaan myös täydennyskoulutuksen tarpeet.

Pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoimintaa vahvistetaan verkostoitumalla muiden toimijoiden kanssa. Näin varmistetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan ja tutkimustiedon hyödynnettävyyttä koulutuksen, käytännön työn ja päätöksenteon tukena ja kehittämisessä.

Pelastusopiston maksuasetuksen mukaan sopimuspalokuntakoulutuksen kustannuksista peritään noin 50 %.

Pelastustoimi	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuotokset			
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	42 908	44 010	48 150
Pelastusopiston tutkintojen määrä, kpl, vähintään	199	184	172
AMK-tutkintojen määrä, kpl	38	25	25
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	257	250	250
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	88	100	100
Panokset			
Momentin 26.30.01 henkilötyövuodet, josta			
— Pelastusopiston henkilötyövuodet	102,3	105	107
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	10 807	10 979	12 200

Pelastustoimi	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet	946	964	991
Pelastusopiston koulutettavapäivät/opettaja	1 393	1 419	1 459
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija- kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	24 827	24 590	22 925
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettava- päivän hinta, euroa, enintään	138	137	127
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,26	3,08	3,1
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaiikat	3,8	5,0	5,0
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön määrä	103	106	108
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	-	3,45	3,45
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	5,3	6,5	6,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	16 354	19 752	18 511
Bruttotulot	3 035	3 755	3 090
Nettomenot	13 319	15 997	15 421
— Koulutuksen varsinaiset toimintamenot	11 886	11 762	11 946
— Muut pelastustoimen toimintamenot	971	785	1 025
— Kansainvälinen pelastustoiminta	462	450	450
— Pelastustoimen uudistus/ICT	-	3 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 282		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	877		

Pelastustoimen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 680	1 500	1 525
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	486	600	526
— osuus yhteiskustannuksista	978	650	745
Kustannukset yhteensä	1 464	1 250	1 271
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	216	250	254
Kustannusvastaavuus, %	115	120	120

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvaus Air Navigation Services Finland Oy:lle (siirto momentilta 26.30.20)	440
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija (siirto momentille 24.01.01)	-192
Pelastustoimen uudistus, ICT-menot (v. 2018)	-3 000
Pelastustoimen uudistus, ICT-menot (v. 2019)	2 000
Sopimuspalokuntajärjestelmän kehittäminen	200
Eläkemaksurakenteen muutos	20
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Palkkausten tarkistukset	184
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-64
Toimintameno säästö (HO 2015)	-80
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-121
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-17
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	54
Vuokramenojen indeksikorotus	24
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-11
Yhteensä	-576
2019 talousarvio	15 421 000
2018 I lisätalousarvio	-55 000
2018 talousarvio	15 997 000
2017 tilinpäätös	12 914 000

02. Häätokeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 090 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa Häätokeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Uuden häätokeskustietojärjestelmän kehitystyötä ja käyttöönoton valmistelua jatketaan siten, että järjestelmä on käytössä kaikissa häätokeskuksissa vuoden 2019 aikana. Häätokeskuslaitos varautuu häätokeskustietojärjestelmän jatkokehittämiseen vuosina 2019—2022.

Häätokeskuslaitos on tehnyt häätokeskustoiminnasta annetun lain nojalla sopimuksen ulkoministeriön konsulipalvelujen avustavien asiakaspalvelutehtävien hoitamisesta Häätokeskuslaitoksen toimesta aikana 16.4.2018—31.7.2020. Tehtävän hoitamiseksi siirretään tarvittava kuutta henkilötyövuotta vastaava määräraha määräaikaaisesti Häätokeskuslaitokselle.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Hätäkeskustietojärjestelmän hankinta, lisävaltuus (2015 II LTA)			
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	5 740	800	6 540
Menot yhteensä	5 740	800	6 540

Hätäkeskuslaitos	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuotokset			
Ilmoitusten määrä, kpl, josta	3 720 000	3 950 000	3 950 000
— hätäpuhelujen määrä, kpl	2 680 000	2 750 000	2 750 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 790 000	1 700 000	1 700 000
Panokset			
Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa	51 971	51 888	53 725
Henkilötyövuodet	583	600	600
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	8 400	8 400	8 400
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	9,0	9,4	9,4
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	13,4	12,8	12,8
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,64	3,4	3,4
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä	607	600	600
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,21	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	16,2	15	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	51 971	51 888	53 828
Bruttotulot	2 788	2 700	2 738
Nettomenot	49 183	49 188	51 090
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 522		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 134		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	2 662	2 700	2 738
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 603	1 301	1 446
— osuus yhteiskustannuksista	876	1 319	1 100
Kustannukset yhteensä	2 479	2 620	2 546
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	183	80	192
Kustannusvastaavuus, %	107	103	108

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Häke-uudistukseen liittyvien vuokrasopimusten päättymisten omavastuuosuuksien päättyminen	75
Konsulipalvelujen avustavien asiakaspalvelutehtävien hoitaminen Hätäkeskus- laitoksessa (siirto momentilta 24.01.01)	694
Vuokrasäästö (Hämeenlinna, Mikkeli ja Lohja)	147
Eläkemaksurakenteen muutos	103
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Palkkausten tarkistukset	1 211
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-11
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-237
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-150
Toimitilameno-säästö (HO 2015)	-163
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-112
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	365
Vuokramenojen indeksikorotus	27
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-36
Yhteensä	1 902

2019 talousarvio	51 090 000
2018 I lisätalousarvio	378 000
2018 talousarvio	49 188 000
2017 tilinpäätös	49 795 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen sekä asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähytystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	266 000
2) Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
3) Metsäpalojen tähytystoiminta	600 000
Yhteensä	1 966 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvaus Air Navigation Services Finland Oy:lle (siirto momentille 26.30.01)	-440
Yhteensä	-440

2019 talousarvio	1 966 000
2018 talousarvio	2 406 000
2017 tilinpäätös	2 316 836

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä.

Sisäministeriö vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta, valvonnasta ja yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö huolehtii Maahanmuuttoviraston toimintaedellytyksistä. Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Virasto vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Virasto toteuttaa turvapaikan-

hakijoiden vastaanottopalvelut viraston vastaanottokeskuksissa sekä ostopalveluina. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ylläpitää ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA) ja tuottaa tietoja viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille.

Maahanmuuttoa kuvaavat tunnusluvut	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Suomessa asuvat ulkomaalaiset ¹⁾	249 452	270 000	290 000
Maahanmuutto/ulkomaalaiset ²⁾	30 217	30 000	30 000
Nettomaahanmuutto/ulkomaalaiset ²⁾	16 986	18 000	18 000
Suomen kansalaisuuden saaneet/vuosi ³⁾	12 600	12 000	12 000

¹⁾ Vuosi 2017: Tilastokeskus/Väestörakenne 2017. Vuodet 2018 ja 2019: SM:n arvio, jossa otettu huomioon mm. Tilastokeskuksen vuoden 2018 väestön ennakkotilastot ja turvapaikanhakijoiden määrän vaikutukset.

²⁾ Vuosi 2017: Tilastokeskus/Muuttoliike. Vuodet 2018 ja 2019: SM:n arvio, jossa otettu huomioon mm. Tilastokeskuksen vuoden 2018 väestön ennakkotilastot ja turvapaikanhakijoiden määrän vaikutukset.

³⁾ Taulukossa on esitetty Suomen kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta saaneiden henkilömäärä. Momentin 26.40.01 perusteluissa oleva taulukko kuvaa Maahanmuuttovirastossa vireille tulevien ja ratkaistujen hakemusten määrää. Samassa hakemuksessa voi olla useita henkilöitä.

Maahanmuuttopolitiikka

Suomen maahanmuuttopolitiikka perustuu hallitusohjelman linjauksiin, hallituksen maahanmuuttopolitiittisiin toimenpiteisiin ja -ohjelmaan sekä turvapaikkapolitiittiseen toimenpideohjelmaan.

Keskeiset strategiset tavoitelinjaukset ovat:

— Edistämme Suomen työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää työperusteista maahanmuuttoa. Lievennämme EU-alueen ulkopuolisen työvoiman tarveharkintaa, kun se on työllisyyden ja julkistalouden kannalta perusteltua, mahdollistaen yritysکوhtaisesti erityisosaajien työllistämisen nopeuttamisen, alueellisen ja alakohtaisen työvoiman turvaamisen sekä käytännön prosessien helpottamisen

— Osallistumme kansainväliseen taakanjakoon pitämällä kiintiöpakolaisten määrän ainakin viime vuosien tasolla

— Nopeutamme viranomaisprosesseja turvapaikkahakemusten käsittelyssä, teemme päätökset palauttamisineen viipymättä, torjumme väärinkäytöksiä ja varmistamme päätösten oikeusvarmuuden. Lähtökohtana on, että kansainvälisen suojelun järjestelmämme toimii turvapaikanhakijoiden kannalta oikeudenmukaisesti. Oleskeluluvan saajat ohjataan nopeasti työllistymiseen tähtääviin kotouttamispalveluihin ja lainvoimaisen kielteisen päätöksen saaneiden käännytys toimenpintaan tehokkaasti

— Nopeutamme törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden, rikoksen uusijoiden ja yleiselle järjestykselle vaarallisten ulkomaalaisten maasta poistamista.

Maahanmuuttopolitiikassa tehtävät muutokset tapahtuvat hallitusti ja tavoitteellisesti. Hallittu maahanmuutto on kasvua, innovaatioita, uusia työpaikkoja ja taloudellista vakautta edistävä tekijä. Vaikutetaan siihen, että EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan muutokset tapahtuvat unionin ja jäsenmaiden yhteisen edun mukaisesti perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. EU:n yh-

teisessä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa Suomi huolehtii kansallisten etujen huomioon ottamisesta.

Hallituksen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti Suomi varautuu yhdessä EU- ja Pohjoismaiden kanssa turvapaikanhakijatilanteeseen kestävästi. Huolehditaan siitä, että tilanteeseen vastataan ennakoivasti ja hallitusti. Turvapaikkapolitiikan kehittämisessä vahvistetaan johdonmukaisuutta eri maahanmuuton politiikkalohkojen kuten laittoman maahanmuuton torjunnan ja palautuspolitiikan kanssa.

Tavoitteena on, että maahanmuuttohallinto kykenee vastaamaan lakisääteisiin käsittelyaikatavoitteisiin maahanmuuton lupahakemusten käsittelyssä. Lupaprosesseja kehitettäessä ja nopeutettaessa turvataan edelleen päätösten oikeusvarmuus ja laatu. Maahanmuuttovirasto on turvapaikkaprosessin päävastuullinen omistaja. Turvapaikka-asioita koskevat tehtävät on keskitetty Maahanmuuttovirastoon, mikä yksinkertaistaa turvapaikkaprosessin tehostamisen toteutusta. Kehitetään edelleen turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan kustannustehokkuutta sekä varmistetaan valmiuden ylläpito. Toiminnan kehittämisessä hyödynnetään täysimääräisesti EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) mahdollisuuksia.

Maahanmuuttovirasto vastaa ulkomaalaislupahakemusten vastaanottamisesta ja käsittelystä. Varmistetaan ulkomaalaislupa-asioden sujuvuus sekä asiakaspalvelun ja alueellisen toimipisteverkoston toimivuus. Lupamaksujen säädösten mukainen kustannusvastaavuus turvataan prosesseja kehittämällä.

Kehitetään edelleen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA) ja toteutetaan UMA-järjestelmän jatkekehityshanketta Älykäs digitaalinen virasto, jotta pystytään tarjoamaan kattavat lupaprosesseihin liittyvät sähköiset asiointipalvelut asiakkaille. Lupa- ja asiakaspalveluprosesseja automatisoidaan mahdollisuuksien mukaan keinoälyä ja robotiikkaa hyväksikäyttäen.

Maahanmuuttohallinnon viranomaisen yhteistyötä ulkomaalaisten maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyen hyödynnetään ja kehitetään aktiivisesti.

Maahanmuutto

Laillisia maahanmuuttokanavia kehitetään EU:n lainsäädäntöä koskeviin muutoksiin liittyen. Työvoiman maahanmuuton osalta on tärkeää vastata oikea-aikaisesti työmarkkinoiden tarpeisiin, jolloin käsittelyaikoihin kohdistuu erityinen huomio. Työntekijän oleskelulupajärjestelmää kehitetään hallitusohjelmassa ja maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa linjatulla tavalla. Lupatoiminnalla on erittäin tärkeä merkitys työehtojen ennakkovalvonnassa. Jälkivalvonnassa kyse on pitkälti poliisin ja työsuojeluhallinnon tarkastustoiminnasta.

Yrittäjien maahanmuuttoa koskevaa oleskelulupalainsäädäntöä on uudistettu ottamalla käyttöön kasvuyrittäjien oleskelulupa. Kausityöntekijöitä ja yritysten sisällä siirtyviä henkilöitä koskevien lakimuutosten mahdollisuudet viranomaisyhteistyöhön ja sähköiseen hakemuskäsittelyyn otetaan käyttöön.

Yhteistyötä opetushallinnon kanssa jatketaan EU:n ulkopuolelta tulevien ulkomaalaisten opiskelijoiden maahantuloon liittyen. Oleskelulupajärjestelmän väärinkäyttö torjutaan. Opiskelupaik-

kojen kohdentamisessa on tärkeää ottaa huomioon alat, joilla mahdollisesti esiintyy ulkomaisen työvoiman tarvetta tulevaisuudessa.

EU:n perheen yhdistämisdirektiivin mukaisesti kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien perheenjäseniltä edellytetään tietyn poikkeuksin turvattua toimeentuloa perheenmuodostamisajan kohdasta riippumatta, jotta perheenyhdistämishakemus voidaan hyväksyä.

Tehostetaan viranomaisyhteistyötä laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjunnassa sekä huolehditaan tarvittavan lainsäädännön kehittämisestä. Keskeisiin maahanmuuttomaihin pyritään sijoittamaan maahanmuuton yhdyshenkilöitä. Palauttamispolitiikkaa tehostetaan erityisesti jatkamalla ja kehittämällä laittomasti oleskelevien ja kielteisen päätöksen saaneiden henkilöiden tehokasta palauttamista EU-yhteistyön tukemana pyrkimällä uusiin palautusta koskeviin yhteistyöpöytäkirjoihin ja EU-takaisinottosopimuksiin sekä nopeuttamalla rikoksiin syyllistyneiden maasta poistamista.

Kansainvälinen suojelu

Turvapaikanhakijoiden määrää on vaikea ennustaa. Varaudutaan 4 000 vuosittaiseen uuteen turvapaikanhakijaan, mutta turvapaikanhakijoiden määrän äkilliseen ja nopeaan kasvuun on myös varauduttava.

Seurataan turvapaikkamenettelyä ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevien säännösten toimivuutta. Maahanmuuttovirasto varmistaa turvapaikkahakemusten käsittelyssä kuuden kuukauden enimmäiskäsittelyajan ja huolehtii, että päätöksenteko on laadukasta. Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten palveluiden yhtenäistä laatua, toimintatapoja sekä keskusten turvallisuutta kehitetään. Vastaanottokeskuksissa vietetty aika lyhenee turvapaikkaprosessin nopeutuessa, mikä puolestaan edesauttaa turvapaikanhakijoiden vastaanottomenojen hallintaa.

Osallistutaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen ja EU-jäsenvaltioiden yhteistyöhön sen toimeenpanemiseksi käytännössä ja toteutetaan säädösten kansallinen toimeenpano. Lainsäädännön kehittämisen ohella tiivistetään jäsenvaltioiden turvapaikkaviranomaisten välistä käytännön yhteistyötä erityisesti tukemalla Euroopan turvapaikka-asioden tukiviraston (EASO) toimintaa ja osallistumalla yhteistyöhön muiden keskeisten EU:n virastojen kanssa. Turvapaikkapolitiikan kehittämisessä vahvistetaan johdonmukaisuutta eri maahanmuuton politiikkalohkojen kuten rajavalvonnan, laittoman maahanmuuton torjunnan ja palautuspolitiikan kanssa.

Kiintiöpakolaispolitiikan toimeenpanoa jatketaan uudelleensijoittamalla Suomeen kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia (ulkomaalaislaki 301/2004 90 §). Uudelleensijoittamisen perusteet (voimavarat kiintiöpakolaisten ottamiselle ja kiintiöpakolaisten määrä) vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa. Vuoden 2019 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä. EU korvaa jäsenvaltioille turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) kautta uudelleensijoitetusta pakolaisesta henkilön lähtömaasta tai uudelleensijoituksen kiireellisyydestä riippuen kertakorvauksena 6 000 tai 10 000 euroa. Suomi toteutti vuosina 2016–2017 Euroopan unionissa sovittuja turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. EU:n yhteisen turvapaikkajärjestelmän muuttamista koskevien säädösten vaikutuksista esitetään täsmennykset säädösten tultua hyväksytyiksi ja kansallisen toimeenpanon käynnistyttyä.

Hallinnonalalla hyödynnetään EUSA-rahastojen kautta saatavissa olevaa osarahoitusta.

Turvapaikanhakijoiden vastaanotto

	2017 ¹⁾	2018 arvio	2019 arvio
Vastaanottokeskusten paikkaluku yhteensä²⁾	10 456	7 394	6 270
— valtion vastaanottokeskukset	684	684	660
— yksityisen, kunnan tai järjestön ylläpitämät keskukset	9 692	6 600	5 500
— säilöönottoyksikkö	80	110	110
— käyttöaste keskimäärin %	93	90	90
Ryhmäkotien ja tukiasuntojen paikkaluku yhteensä	154	125	150
— ryhmäkodit	88	70	84
— tukiasunnot	66	55	66
— käyttöaste keskimäärin %	73	80	80

¹⁾ Vuoden lopun tilanne: ei keskiarvo (luvussa ei ole mukana yksityismajoituksessa olevia)

²⁾ Vastaanottokeskusten paikkaluvut tarkistetaan vuoden 2018 lopussa, 2019 arvio tehty keväällä 2018.

Vastaanottopalvelujen saajat	2017	2018 arvio	2019 arvio
Keskimäärin vastaanoton piirissä olevia / henkilöä / vuosi	15 982	11 500	10 150
— Vastaanottokeskuksiin majoitettuja	11 570	7 500	6 320
— Alaikäisiä yksintulleita	255	100	200
— Säilöön otetut ulkomaalaiset	60	100	100
— Yksityismajoituksessa	4 097	3 800	3 530

Vastaanoton kustannukset / euroa / vuosi	2017 tilinpäätös	2018 arvio	2019 arvio

Vastaanoton kokonaiskustannukset¹⁾	281 975 524	203 813 000	179 176 000
Vastaanottokeskusten kokonaiskustannukset	273 663 880	191 413 000	168 746 000
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/ hlö/vrk (ilman alv)	47	47	45
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus / hlö/vrk (ilman alv)	43	45	45
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa / hlö/vrk (ilman alv)	291	296	290
— alaikäisen kustannus tukiasunnossa / hlö/vrk (ilman alv)	203	186	180
— säilöön otetun kustannus / hlö/vrk	202	200	200
— yksityismajoituksen kustannukset ²⁾	22 431 075	24 966 000	23 192 000
— yksityismajoituksen kustannus / hlö/vrk (ilman alv)	15	18	18
Lasten edustaminen	275 372	220 000	220 000
Vapaaehtoinen paluu	3 464 823	6 800 000	4 830 000
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	1 414 036	1 200 000	1 200 000
Muut maahantuloon liittyvät menot ³⁾	3 157 413	4 180 000	4 180 000

¹⁾ Sisältää valtion vastaanottokeskusten menot momentilta 26.40.01 ja momentit 26.40.21, 26.40.22 sekä 26.40.63.

²⁾ Sisältyvät vastaanottokeskusten kokonaiskustannuksiin.

³⁾ Tulkkaus- ja käännöspalkkiot, Maahanmuuttoviraston ulkopuolella suoritettavat turvapaikkapuhuttelut, DNA-testit, kielianalyysit ja oikeuslääketieteelliset testit sekä sähköiset palvelut (Umarek)

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 611 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita hyödyntäen ja kehittäen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää viranomaisten ajantasaisena asianhallintajana tietopalvelurekisterinä. Virasto tuottaa ajankohtaista tietoa maahanmuutto- ja kansalaisuusasioista. Virasto vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta.

Sisäministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset			
Tuotokset			
Ratkaistut asiat	139 911	144 150	143 850
Panokset			
Toimintamenot (1 000 €)			
Maahanmuuttovirasto ¹⁾	33 654	36 360	40 513
Valtion vastaanottokeskukset ²⁾	9 544	12 835	14 625
Henkilötyövuodet	801	900	860
Maahanmuuttovirasto	660	718	668
Valtion vastaanottokeskukset	141	182	192
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (pääöstä/Maahanmuuttoviraston htv)	157	183	184
— taloudellisuus (nettomenot €/pääös)	517	300	290
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	81	91	91

¹⁾ Sisältää edelliseltä vuodelta siirtynyttä määrärahaa.

²⁾ Sisältää edelliseltä vuodelta siirtynyttä määrärahaa.

Nopea ja oikeusvarma päätöksenteko

Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat lyhenevät. Perheen yhdistämishakemusten käsittelyaika on enintään yhdeksän kuukautta. Turvapaikkahakemusten enimmäiskäsittelyaika on kuusi kuukautta. Asiakkaiden oikeusturva säilyy hyvänä. Henkilö- ja teknisiä resursseja käytetään joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia sekä läpinäkyviä, ohjaavia ja rutiinityötä säästäviä. Soveltamiskysymykset linjataan sisäisellä ohjeistuksella.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2017—2019

	2017 toteutuma Vireille tulevat	Ratkaistut	2018 ennuste Vireille tulevat	Ratkaistut	2019 tavoite Vireille tulevat	Ratkaistut
Maahanmuutto yhteensä	85 538	85 527	95 200	94 700	95 200	95 000
— työntekijän oleskelulupa	8 650	8 044	10 000	10 000	10 000	10 000
— opiskelijan oleskelulupa	5 646	5 817	6 000	6 000	6 000	6 000
— muut oleskeluluvat (sis. kv. suojelu)	11 620	11 158	12 500	12 500	12 500	12 500
— <i>joista kv. suojelua saaneen perheen-</i> <i>jäsen</i>	<i>2 643</i>	<i>2 739</i>	<i>2 500</i>	<i>3 000</i>	<i>2 500</i>	<i>3 000</i>
— oleskeluluvan uusiminen (jatkoluvat ja pysyvät)	38 818	39 944	42 000	42 000	42 000	42 000
— muut oleskeluluvat	433	861	700	700	700	700
— voimassa olevaa oleskelulupaa koskevat asiat (peruutukset ja kortin uusimiset)	12 014	11 348	13 000	12 500	13 000	12 800
— EU-kansalaisten ja heidän perheen- jäsenten rekisteröiminen	8 357	8 355	11 000	11 000	11 000	11 000
Maasta poistaminen¹⁾	12 611	11 578	8 000	8 000	7 000	7 000
Kansainvälinen suojelu yhteensä	28 747	26 104	26 725	27 350	27 950	27 750
— turvapaikkahakemukset ²⁾	10 543	9 418	7 975	9 600	9 700	9 500
— kiintiöpakolaiset	750	750	750	750	750	750
— matkustusasiakirjat	11 661	11 016	12 000	12 000	12 000	12 000
— muut	5 793	4 920	6 000	5 000	5 500	5 500
Kansalaisuus yhteensä	13 016	16 702	14 100	14 100	14 100	14 100
— kansalaisuushakemukset	10 704	14 149	12 000	12 000	12 000	12 000
— kansalaisuusilmoitukset	923	932	900	900	900	900
— muut kansalaisuusasiat	1 389	1 621	1 200	1 200	1 200	1 200
Yhteensä	139 912	139 911	144 025	144 150	144 250	143 850

¹⁾ Sis. karkottaminen, kielteiseen lupapäätökseen liittyvä käännyttäminen sekä rikosperusteinen käännyttäminen, maahantulo-kielto

²⁾ Sis. uudet hakemukset, uusintahakemukset, Dublin-asetuksen perusteella Suomeen palautetut sekä valitusasteista viraston käsitteilyyn palautuneet

Käsittelyaika (vrk)

	2017 toteutuma ¹⁾	2018 arvio	2019 tavoite
Maahanmuutto			
— työntekijän oleskelulupa, käsittelyaika enintään (sis. TE-toimiston osapäätöksen, vrk), josta käsittelyaika Maahanmuuttovirastossa enintään (vrk)	124	120	120
— oleskelulupa, opiskelija, käsittelyaika enintään (vrk)	39	60	60
	30	30	30

Käsittelyaika (vrk)

	2017 toteutuma ¹⁾	2018 arvio	2019 tavoite
Kansainvälinen suojele, käsittelyaika enintään ilman muutoksenhakua (vrk)			
— turvapaikka	357	180	180
Kansalaisuushakemukset, käsittelyaika enintään (vrk)			
— kansalaisuushakemukset	249	270	270
Ratkaistut/vireille tulleet (%)	100	100	100

¹⁾ Keskimääräinen käsittelyaika

Maahanmuuttohallinnon prosessien sähköistäminen

Maahanmuuttohallinnon kaikkien viranomaisten sähköistä asianhallintajärjestelmää (UMA) käytetään tehokkaasti ja sen ylläpidosta huolehditaan. Sähköisten palvelujen käyttöä laajennetaan ja samalla nopeutetaan prosessien kulkua automatisoinnin mahdollisuuksia hyödyntäen. Järjestelmän toimintoja kehitetään vuosina 2016—2019 nostamalla järjestelmän digitalisaatio-, automaatio- ja itsepalvelutasoa.

*Henkisten voimavarojen hallinta***Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto**

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	801	900	862
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	9,0	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,6	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	66 189	63 395	50 111
Bruttotulot	22 830	14 000	21 500
Nettomenot	43 359	49 395	28 611
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 369		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	31 860		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	19 015	14 000	21 000
Tuotot yhteensä	19 015	14 000	21 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	9 545	7 900	12 000
— osuus yhteiskustannuksista	13 882	8 000	11 000
Kustannukset yhteensä	23 427	15 900	23 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 412	-1 900	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	81	88	91

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 000
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 000
Turvapaikkahakijamäärän lisäresurssitarpeen jatkaminen	-6 600
Vapaaehtoisen paluun matka- ja paluuavustusten määrärahat	-1 000
Vapaaehtoisen paluun matkat ja paluuavustukset (siirto momentilta 26.40.22)	1 000
Eläkemaksurakenteen muutos	54
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-17
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-9
Palkkausten tarkistukset	1 177
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-10
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-113
Toimintameno säästö (HO 2015)	-120
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-214
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-104
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	169
Vuokramenojen indeksikorotus	23
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-20
Tasomuutos	-15 000
Yhteensä	-20 784

2019 talousarvio	28 611 000
2018 I lisätalousarvio	355 000
2018 talousarvio	49 395 000
2017 tilinpäätös	57 850 000

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täytyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kuntien, kuntayhtymien, järjestöjen ja yhteisöjen vastaanottokeskukset	91 111 000
Vastaanottokeskusten muut menot	30 890 000
— palvelujen ostot	14 000 000
— terveydenhuolto	16 300 000
— muut	590 000
Vastaanottokeskusten menot yhteensä	122 001 000
Lasten edustaminen	220 000
Muut maahantuloon liittyvät menot	4 180 000
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	1 200 000
Yhteensä	127 601 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvapaikanhakijoiden ennakoitua hitaampi poistuminen vastaanoton piiristä	24 315
Turvapaikanhakijoiden ja vastaanottokeskusten kokonaismäärän muutos	-25 208
Vastaanoton menot	-9 100
Yhteensä	-9 993

Momentin määräraha muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2019 talousarvio	127 601 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	137 594 000
2017 tilinpäätös	210 296 423

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Määrärahaa saa käyttää myös paluun avustamiseen liittyvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava.

Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	2 737
Ostopalvelut	2 093
Yhteensä	4 830

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vapaaehtoisen paluun matkat ja paluuavustukset (siirto momentille 26.40.01)	-1 000
Tasomuutos	-970
Yhteensä	-1 970

2019 talousarvio	4 830 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	6 800 000
2017 tilinpäätös	8 800 000

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanottoraha	
— Täysi vastaanottoraha	19 300 000
— Vastaanottoraha	2 800 000
— Lasten vastaanottoraha	5 670 000
Täydentävä vastaanottoraha	3 330 000
Käyttöraha	910 000
Toimeentulotuki	110 000
Yhteensä	32 120 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toiminnan arvonlisäverollisuus	-500
Vastaanoton piirissä olevien määrän muutos	-10 400
Tasomuutos	-3 564
Yhteensä	-14 464

2019 talousarvio	32 120 000
2018 talousarvio	46 584 000
2017 tilinpäätös	58 669 475

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen turvallisuusympäristö on edelleen muutoksessa. Itämeren alueen sotilasstrateginen merkitys on kasvanut ja sotilaallinen toiminta alueella on aktiivista. Turvallisuustilanteen kehitys on ollut vaikeasti ennakoitavaa ja nopeaa. Toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi ja vaikka Suomeen ei kohdistu tällä hetkellä sotilaallista uhkaa, strategiset yllätykset Suomen turvallisuusympäristössä ovat mahdollisia.

Viimeaikaisissa kriiseissä vaikuttamisen keinot ovat ulottuneet taloudellisesta, poliittisesta ja sotilaallisesta painostuksesta aina informaatiovaikuttamiseen ja perinteiseen sotilaallisen voiman käyttöön. Sodan ja kriisin alkamishetken tunnistaminen ja ennakoiminen on vaikeutunut. Tämä asettaa kasvaneita vaatimuksia erityisesti tilannekuvalle, ennakkovaroituskyvyille ja valmiudelle.

Venäjä vahventaa puolustustaan ja pyrkii kehittämään sotilaallisia kykyjään pitkäjänteisesti. Venäjällä on kyky käynnistää nopeasti ja yllätyksellisesti operaatioita, joissa yhdistyy laaja keinovalikoima. Venäjän asevoimat ovat todentaneet suorituskykyään mm. Syyriassa. Kehitystyön tavoitteita ovat erityisesti asevoimien kaluston modernisointi, ammattisotilaiden määrän lisääminen, voiman projisointikyky, kaukovaikuttaminen ja täsmäaseet sekä joukkojen valmiuden parantaminen.

Arktisen alueen merkitys on kasvanut. Venäjä on lisännyt pysyvää sotilaallista läsnäoloaan alueella. Keskeisessä asemassa on Kuolan niemimaa, jonne on sijoitettu huomattava osa Venäjän strategisista asejärjestelmistä.

Nato ja Itämeren alueen valtiot ovat reagoineet toimintaympäristön muutokseen mm. lisäämällä sotilaallista läsnäoloa ja harjoitustoimintaa Itämeren alueella. Nato modernisoi ja vahvistaa pelotettaan sekä korostaa kollektiivisen puolustuksen ja jäsenmaidensa kansallisen puolustuksen kehittämisen tärkeyttä. Naton läsnäolo vahvistuu mm. Baltiassa, Puolassa ja Norjassa.

Euroopan unioni pyrkii vahvistamaan puolustusulottuvuuttaan ja varautuu laaja-alaisen uhkien torjuntaan. Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lauseke lisää mahdollisuuksia unionin jäsenmaiden välisen puolustusyhteistyön kehittämiseen. Unionin puolustusyhteistyötä pyritään tiivistämään myös pysyvän rakenteellisen yhteistyön ja puolustuksen yhteisen suunnittelun

avulla. Unionin varautuminen hybridiuhkiin ja yhteiskunnan muihin häiriötilanteisiin edellyttää syvenevää yhteistyötä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Suomen puolustus perustuu yleiselle asevelvollisuudelle ja koko maan puolustamiselle. Suomi harjoittaa hallitusohjelman mukaisesti aktiivista ulkopoliittikkaa, vahvistaa maamme puolustuskykyä ja tiivistää kansainvälistä turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä. Puolustuksen uskottavuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa ja sitä kehitetään vastaamaan toimintaympäristön kasvaneita vaatimuksia. Turvallisuusympäristön muutoksen arvioidaan olevan pitkäkestoinen.

Puolustuksen ennaltaehkäisykyky perustuu toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Suomi varautuu sotilaallisten uhkien torjuntaan ylläpitämällä nykymuotoista, suorituskkyisiin asejärjestelmiin ja laajaan reserviin perustuvaa puolustusratkaisua sekä valmistautumalla antamaan ja vastaanottamaan kansainvälistä apua. Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskkyvistä sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä.

Suomen puolustaminen edellyttää toimintaympäristöön suhteutettua maa-, meri- ja ilmapuolustuksen sekä niitä tukevien yhteisten suorituskkyjen muodostamaa kokonaisuutta sekä kykyä ottaa vastaan kansainvälistä apua. Puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat kaikkien puolustushaarojen valmiuden kehittäminen, käytöstä poistuvien suorituskkyjen korvaaminen sekä tiedustelu, kyberpuolustus ja kaukovaikuttaminen. Puolustusjärjestelmää kehitetään siten, että mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle ei muodostu käytännön esteitä.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa hallinnonalalle säädetty tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustuselonteon ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Valtioneuvoston hyväksymiin valtion taloutta ja toimintapolitiikkaa koskeviin linjauksiin perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

- Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka
- Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky
- Turvallinen yhteiskunta
- Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arvioinnin perustana on toimintavuoden toteutuma suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilään, jossa lähtökohtana on toimintaympäristöön suhteutettu valmius ja torjuntakyky.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö sekä yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatioissa työskenteleviä, opis-keleviä ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan. Sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sitoudutaan edistämään kaikessa päätöksenteossa huomioiden hallinnonalan erityispiirteet sekä varusmieskoulutuksen osalta lisääntyvä maahanmuutto. Tarkoituksena on jatkaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista lainsäädäntötyössä ja hankkeissa sekä toiminnan ja talouden ohjauksessa.

Kirjanpitoyksiköissä ylläpidetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Toiminnassa seurattavia kohderyhmiä ovat asevelvollisuuttaan suorittavat sekä eri työntekijä- ja ikäryhmät huomioiden muun muassa palkkaus, rekrytointi, koulutus, poissaolot, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, työpaikkakiusaaminen sekä häirintä ja syrjintä eri muodoissa. Naisten hakeutumis- ta sotilastehtäviin ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen edistetään.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään sotilaalliseen kriisinhallintatoimintaan jo koulutusvaiheessa. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 %, ja gender-neuvonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana NORDEFECO-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien gender-toiminnan tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan huomioiden ulkoministeriön johdolla laadittu, vuosien 2018—2022, päätöslauselman 1325 kansallisen ohjelman sotilaallista kriisinhallintaa koskeva osio.

Hallinnonalan henkilötövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötövuosimäärän väheneminen noin 20 henkilötövuodella johtuu pääosin Puolustusvoimien henkilöstösuunnittelun perusteena käytetystä, edellisvuotta alhaisemmasta tehtävien täyttöasteesta.

Kestävä kehitys

Valtioneuvoston kestävän kehityksen selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyy ”Johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus”, johon kuuluu osallistuminen kriisinhallintaan.

Puolustusvoimat osallistuu sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja kouluttaa sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin noin 1 000 henkilöä. Kriisinhallintaoperaatioissa toimitaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimintaympäristön sallimissa rajoissa. Kriisinhallinnalla pyritään lisäämään vakautta ja turvallisuutta operaatiokohteessa, joka luo edellytyksiä yhteiskunnan kestävälle kehitykselle. Lisäksi Suomi on mukana YK:n ympäristöystävällisen rauhanturvaimisen ystävyyryhmässä YK:n päämajatasolla.

Puolustusvoimien ympäristönsuojelun suunnitelman 2012—2025 toimeenpanoon kohdennetaan 5,5 milj. euroa vuonna 2019 painopisteinä ympäristöriskien hallinta, haittojen ennaltaehkäisy ja minimointi sekä kestävä kehitys.

Puolustusvoimat kohdentaa vuonna 2019 Itä- ja Pohjois-Suomen joukko-osastoihin 2,0 milj. euroa, joka käytetään ensisijaisesti oman toiminta-alueen työ- ja koulutuspaikkaa vailla olevien, tehtävään soveltuvien nuorten palkkaamiseen sopimusotilaiksi.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	166,4	163,6
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v) — tilausvaltuus	1 608,1	69,6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	300 230	388 977	362 950	-26 027	-7
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 710	14 085	15 612	1 527	11
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	282 645	372 017	344 463	-27 554	-7
10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 409 573	2 425 960	2 716 374	290 414	12
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 903 589	1 941 231	1 941 795	564	0
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	499 355	478 100	772 527	294 427	62
(19.) Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi (siirtomääräraha 3 v)	4 600	4 600	—	-4 600	-100
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 029	2 029	2 052	23	1
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	57 353	57 034	58 548	1 514	3
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	57 359	57 024	58 538	1 514	3
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	-6	10	10	—	0
Yhteensä	2 767 157	2 871 971	3 137 872	265 901	9
Henkilöstön kokonaismäärä	12 580	12 840	12 820		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa:

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisesta. Toiminnan painopisteenä on 2020-luvun sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaaminen osana kokonaisturvallisuutta.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Puolustusministeriölle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitetyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustusselonteon linjausten toimeenpano hallinnonalalla
- monenkeskisen (EU, Nato ja NORDEFCO) ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön mukanaan tuomien mahdollisuuksien huomioiminen kaikissa Puolustusvoimien lakisääteisissä tehtävissä
- monikansallisen, alueellisen ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön syventäminen ja monipuolistaminen erityisesti Yhdysvaltojen ja Ruotsin kanssa
- EU-puheenjohtajakauden valmistelu ja toteutus
- hallinnonalan toimintaedellytyksiin vaikuttavien keskeisten lainsäädäntöhankkeiden jatkovalmistelu ja toteuttaminen
- strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta
- kansainvälisen avun vastaanottamista sekä antamista koskevien edellytysten varmistaminen
- materiaalipoliittisten linjausten toteutuminen keskeisten hankkeiden ja kehittämisohjelman toimeenpanossa
- toimintaedellytykset hallinnonalan henkilöstöjärjestelmän ja asevelvollisuuden ylläpidolle ja kehittämiselle pitkäjänteisesti
- kiinteistö- ja ympäristöalan kehittämislinjausten toteuttaminen puolustusselonteon ja hallinnonalan strategioiden mukaisesti
- kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen ja kehittäminen yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti
- toimintaedellytykset osallistumiselle sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä kansainväliseen koulutus-, harjoitus- ja muuhun toimintaan sekä siihen liittyvä toimeenpanon ohjaus.

PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOS

Puolustushallinnon rakennuslaitos on puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalan asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka tukee puolustusvoimia ja sotilaallista maanpuolustusta kaikissa oloissa. Rakennuslaitos toimii puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalan osaamiskeskukse-

na, josta puolustushallinto saa tarvitsemansa kiinteistö- ja ympäristöalan asiantuntemuksen ja niihin liittyvät palvelut.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Puolustushallinnon rakennuslaitokselle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Rakennuslaitosta kehitetään ottaen huomioon puolustushallinnon strategiat, tilahallinnan kokonaistarkastelusta (TILKO) ja tilahallinnan sopeuttamisesta tehdyt linjaukset, valtioneuvoston puolustusselonteko ja valtiokonsernin linjaukset

— Rakennuslaitoksella tulee olla valmius tukea Puolustusvoimien poikkeusolojen suorituskykyä annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti. Rakennuslaitos toteuttaa valmiussuunnittelua Puolustusvoimien antamien suunnitteluperusteiden mukaisesti

— Rakennuslaitos kehittää kykyään tukea Puolustusvoimia sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa, avun antamisessa ja vastaanottamisessa toimeksiantojen mukaisesti

— Rakennuslaitos ottaa strategiansa toimeenpanossa huomioon henkilöstökokoonpanon rakenteelliset kehittämistarpeet eri turvallisuustilanteissa

— Rakennuslaitos tehostaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa ja toimintaympäristönsä analysointia.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 612 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston sekä muiden kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen

2) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään kansainvälisiin jäsenmaksuihin arviolta 654 000 euroa ja tutkimus- ja selvitystoimintaan 1 010 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	15 688	14 131	15 658
Bruttotulot	75	46	46
Nettomenot	15 613	14 085	15 612
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 859		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 956		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-4
Siirto momentilta 27.10.01	1 100
Sotilastiedustelulaki	180
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	25
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	361
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-96
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-100
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-33
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	102
Tasomuutos	2
Yhteensä	1 527

2019 talousarvio	15 612 000
2018 I lisätalousarvio	198 000
2018 talousarvio	14 085 000
2017 tilinpäätös	14 710 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan virastojen ja laitosten tuottavuuden paranemista.

2019 talousarvio	2 875 000
2018 talousarvio	2 875 000
2017 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 344 463 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-27 554
Yhteensä	-27 554

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	344 463 000
2018 talousarvio	372 017 000
2017 tilinpäätös	282 645 429

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Hallinnonalan vaikuttavuuden ja Puolustusvoimien toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä. Sen perustana on tuotettu sodan ajan suorituskyky (tuotokset ja laadunhallinta), tarkoituksenmukainen rauhan ajan organisaatio ja toimintamalli (toiminnallinen tehokkuus) sekä sodan ja rauhan ajan vaatimukset täyttävä henkilöstöjärjestelmä (henkisten voimavarojen hallinta).

Puolustusvoimille asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitetyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimilla on riittävän ennakkovaroituksen mahdollistava sotilasstrateginen tilannekuva
- Puolustusvoimat valvoo alueellista koskemattomuutta sekä ennalta ehkäisee ja tarvittaessa torjuu alueloukkaukset
- Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella
- Puolustusvoimat kykenee muodostamaan painopisteen kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä
- Puolustusvoimilla on valmius tukea muita viranomaisia
- Puolustusvoimilla on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Nämä tehtävät konkretisoituvat rauhan aikana mm. seuraavina Puolustusvoimien tuotoksina:

- Alueellista koskemattomuutta on valvottu
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu
- Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu
- Uusien sotilaallisen kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

Suorituskykyvaatimukset täyttävät, tuotetut sodan ajan joukot arvioidaan Puolustusvoimien sisäisessä prosessissa. Käytettävyyden, materiaalin kunnossapidon ja ampumatarvikkeiden sekä keskeisten hankkeiden kokonaiskuva käydään vuosittain läpi osana talousarvion toimeenpanoa ja tulosohtausta.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita:

Tuotokset	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Koulutetut varusmiehet (lkm)	20 323	20 400	20 400
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset ja muut maasto- vuorokaudet (lkm)	37	35	35
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	18 135	18 000	18 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	7,9	6,4	6,4
HN-lentotunnit (lkm)	8 797	9 000	8 800
NH90-lentotunnit (lkm)	1 679	1 750	1 650
Alusvuorokaudet (lkm)	1 204	1 300	1 300

Laadunhallinta	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,5	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppu- kysely)	4,2	4,0	4,0
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläis- kysely)	3,8	3,8	3,8

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että sodan ajan suorituskyky (sodan ajan joukot) kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustusvoimien toimintatapoja kehitetään tähän liittyen mm. seuraavilla osa-alueilla:

- puolustusmateriaalin hankintaprosessin suunnittelun, toteutuksen ja seurannan tehostaminen
- kumppanuudet, joilla tavoitellaan palvelujen ja valmiuden varmistamista kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- puolustusyhteistyön syventäminen suorituskykyjen ylläpidossa ja rakentamisessa
- digitalisaation mahdollisuuksien kartoittaminen ja hyödyntäminen sisältäen hallinnonalan toimintojen automatisoinnin ja sähköistämisen sekä automatisaation ja robotiikan hyödyntämisen sotilaallisessa maanpuolustuksessa.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita:

Toiminnallinen tehokkuus	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	46	47	47
Reserviläispäivän hinta (euroa)	162	174	175
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	57 271	57 047	58 439
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	85	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	12	12	12
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	104	105	105

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä keskitytään ydintoimintaan ja tavoitellaan kustannussäästöjä.

Puolustusvoimien henkilöstö

- Henkilöstövoimavaroja keskitetään ydintoimintoihin: toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin
- Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistyön ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset
- Henkilöstömäärä 12 000 on vähimmäismäärä nykyisten tehtävien toteuttamiselle
- Puolustusvoimien tehtäväkokoonpanon täyttöasteen on oltava mahdollisimman korkea.

Asevelvollisuus

- Sodan ajan joukkojen kokonaisvahvuutta kasvatetaan siten, että kokonaisvahvuus on 280 000
- Naisten asepalveluksen kehittämistä jatketaan
- Naisten hakeutumista kriisinhallintatehtäviin edistetään
- Kutsuntoja parannetaan kehittämällä digitaalisia informaatiopalveluita
- Varusmiespalveluksessa hyödynnetään yhä enemmän asevelvollisten erityisosaamista
- Varusmiespalveluksessa hyödynnetään verkko-, virtuaali- ja simulointijärjestelmiä entistä enemmän
- Reserviläisten osaamista hyödynnetään nykyistä paremmin sodan ajan joukoissa
- Maanpuolustustahtoa tuetaan asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö

- Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen asemaa Puolustusvoimien yhteistyökumppanina kehitetään.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita:

Henkisten voimavarojen hallinta	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Henkilötyövuosimäärä (mom. 27.10.01, htv)	11 742	11 963	11 944
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	7,2	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,1	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2017 toteutuma milj. euroa	%	2018 varsinainen talousarvio milj. euroa	%	2019 arvio milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot yhteensä	850	36,7	941	38,8	1 200	44,2
— Puolustusmateriaalihankinnat	457		483		773	
— Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	49		68		43	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	344		390		384	
Kiinteät henkilöstömenot	674	29,1	677	27,9	677	24,9
Kiinteistömenot	256	11,0	263	10,8	270	9,9
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	537	23,2	545	22,5	569	21,0
Yhteensä	2 317	100	2 426	100	2 716	100

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 941 795 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 1 800 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymääjäksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen
- 3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolais-toimintaan sekä merkittävälle urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen
- 4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 7) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen

8) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2019 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2019—2022 enintään 163 616 000 euroa (Vuoden 2019 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 9 561 000 eurolla siten, että valtuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2018—2022 enintään 156 880 000 euroa.

3) Vuonna 2019 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

4) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 1 973,6 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausten 767,5 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 426,8 milj. euroa, kiinteistömenot 270,0 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 146,3 milj. euroa sekä muut toimintamenot 363,0 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet					
KASI-järjestelmän ylläpito -tilausvaltuus	3 000	3 000			6 000
Kunnossapidon kumppanuus (Millog)					
-tilausvaltuus	95 131	93 897			189 028
Vuoden 2016 toimintamenojen tilausvaltuus	8 986	6 380	5 600		20 966
Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaltuus	25 045	13 330	8 754		47 129
Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutus-					
järjestelmän palveluhankinta -tilausvaltuus	4 581	4 581			9 162
Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuus	106 510	28 762	1 860	5 160	142 292
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	243 253	149 950	16 214	5 160	414 577

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Uusi tilausvaltuus					
Vuoden 2019 toimintamenojen tilausvaltuus	7 507	110 090	37 489	8 530	163 616
Uusi tilausvaltuus yhteensä	7 507	110 090	37 489	8 530	163 616
Valtuudet yhteensä	250 760	260 040	53 703	13 690	578 193

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 19 henkilötövuotta vuoteen 2018 verrattuna. Vähennys aiheutuu pääosin henkilöstösuunnittelun perusteena käytetystä edellisvuotta alhaisemmasta tehtävien täyttöasteesta.

Vuoden 2019 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyyssavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2019—2022.

Uusi tilausvaltuus ja vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuuteen esitetty muutos kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	1 891 766	1 973 293	1 973 631
Bruttotulot	33 761	32 062	31 836
Nettomenot	1 858 005	1 941 231	1 941 795
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	142 592		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	188 176		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 819	1 960	1 841
— muut tuotot	15 994	16 501	15 669
Tuotot yhteensä	18 813	18 461	17 510

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 095	16 527	16 340
— osuus yhteiskustannuksista	328	1 009	300
Kustannukset yhteensä	18 423	17 536	16 640
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	390	925	870
Kustannusvastaavuus, %	102	105	105
Hintatuki	175	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	565	1 080	1 025

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmista päätöksistä aiheutuva siirto momentille 27.10.18	-3 962
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2019)	17 585
Palkatun henkilöstön määrän lisääminen (100 htv)	5 800
Puolustusvoimien ruokahuolto (HO 2015)	-2 000
Siirto momentille 27.01.01	-1 100
Sotilastiedustelulaki	9 770
Toteutunut kustannustasotarkistus (2017)	-9 160
Eläkemaksurakenteen muutos	-30 340
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-361
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-181
Palkkausten tarkistukset	29 038
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-251
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-5 540
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-8 867
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-2 509
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	2 816
Vuokramenojen indeksikorotus	1 236
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-1 410
Yhteensä	564

2019 talousarvio	1 941 795 000
2018 I lisätalousarvio	-3 527 000
2018 talousarvio	1 941 231 000
2017 tilinpäätös	1 903 589 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 772 527 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 164 449 000 euroa.

Valtuus

- 1) Vuonna 2019 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2019—2022 enintään 69 575 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen -tilausvaltuus, PV-KEH 2019).

PVKEH 2019 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2019 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

- 2) Vuonna 2019 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.
- 3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2012) -tilausvaltuus	25 000					25 000
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2014) -tilausvaltuus	25 186	22 000				47 186

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2015) -tilausvaltuus	12 500					12 500
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2016) -tilausvaltuus	12 000	12 355				24 355
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	124 127	97 723	27 299	25 772	73 358	348 279
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus	381 980	283 210	249 490	180 490	422 600	1 517 770
Vanhhat tilausvaltuudet yhteensä	580 793	415 288	276 789	206 262	495 958	1 975 090
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2019) -tilausvaltuus	18 095	32 035	16 545	2 900	-	69 575
Uusi tilausvaltuus yhteensä	18 095	32 035	16 545	2 900	-	69 575
Valtuudet yhteensä	598 888	447 323	293 334	209 162	495 958	2 044 665

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin Puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskykyihin:

Kehittämisohjelma / Suorituskyky / Tavoite
Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Rakennetaan Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä sekä tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista kehittämällä yhteistä tilannetietoisuutta ja varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuskykyä.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmapuolustuksen kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskkyjen kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään suorituskkyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin.

— hankitaan kaukovaikuttamisen ampumatarvikkeita

— jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän rakentamista

— aloitetaan korvaavan meritorjuntaohjauksen hankinnat.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, jolla varmistetaan joukkojen toimintakyky.

— jatketaan logistiikan joukkojen varustamista ja aloitetaan aselajijoukkojen huollon varustaminen

— kehitetään ja ylläpidetään ilmakuljetuskkyä

— jatketaan alueellisten joukkojen materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi

— jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään alueellisten ja operatiivisten joukkojen tulivoimaa, suojaa ja liikkuvuutta sekä ylläpidetään operatiivisten joukkojen suorituskkyä.

— ylläpidetään ja kehitetään maavoimien taktista ja operatiivista liikkuvuutta

— kehitetään kohtaamistaistelukykyä

— ylläpidetään alueellista ja kehitetään operatiivista tykistöä mukaan lukien raskas raketinheittimistö

- kehitetään taistelijan varustusta
- ylläpidetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään meriyhteyksien turvaamiskykyä, miinantorjuntakykyä ja rannikkojoukkojen liikkuvuutta.

- otetaan käyttöön uudet miinantorjunta-alukset
- ylläpidetään taistelualuskaluston suorituskykyä
- ylläpidetään ja kehitetään miinoittamis- ja raivauskykyä
- ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa
- kehitetään vedenalaista vaikuttamiskykyä
- valmistellaan Laivue 2020 hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

- jatketaan Hornet-torjuntahävittäjien elinjaksopäivitystä (MLU2) sekä hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia
- jatketaan ilmasta maahan -suorituskyvyn rakentamista
- kehitetään taistelutukikohtia
- jatketaan poistuvan alkeislentokoulutuskaluston korvaamista
- korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

- jatketaan taistelukoulutuksen oppimisympäristön kehittämistä.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

- tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin
- kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa sekä ylläpidetään ja kehitetään yhteisiä oppimisympäristöjä.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH 2019 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2019 (PVKEH 2019) -tilausvaltuus

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelmassa toteutetaan maavoimien elektronisen tiedustelun hankkeen toinen vaihe.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelmaan sisältyvillä hankinnoilla jatketaan Puolustusvoimien järjestelmien ja käytössä olevien laitteiden kunnossapitoa sekä hankitaan varaosia ja vaihtolaitteita.

Puolustusvoimien joukkotuotannon kehittämisohjelmassa kehitetään Puolustusvoimien käyttöön sisäsimulaattori, jolla voidaan opettaa perus- ja soveltavia ammuksia kustannustehokkaasti sekä tilanteissa, joita ei voi harjoitella muussa koulutuksessa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa ylläpidetään joukkojen liikkuvuutta modifioimalla nykyistä ajoneuvokalustoa. Vanhenevia ajoneuvoja korvataan uusilla tai lisähankinnoilla. Joukkojen torjuntakyvyn ja paikallispuolustuksen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi kehitetään kranaatinheitinkomppanioiden johtamista, joukkojen panssarintorjuntakykyä ja taistelijan vaikuttamiskykyä. Maavoimien ilmatulenjohto -hankkeella kehitetään maavoimien kykyä puolustusvoimien yhteiseen tulenkäyttöön ja kansainvälisesti yhteensopivaan ilmasta-maahan tulenjohtokykyyn. Maavoimien vastatykistömaalinosoitus -hankkeella kehitetään kykyä paikantaa vastustajan tuliyksiköt. Lisäksi kehittämisohjelmassa ylläpidetään ja kehitetään maavoimien pioneerijoukkojen liikkeenedistämisen- ja suluttamiskykyä, kehitetään maavoimien joukkojen suojaa maastouttamisen ja suojelun osalta sekä rakennetaan kansainvälistä yhteensopivuutta sekä muuta materiaalia kansainvälisen toimintaympäristön ja olosuhteet huomioon ottaen.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa jatketaan ilmavoimien taistelutukikohtien varustamista; kehitetään ja täydennetään tukikohtajoukkojen materiaalista valmiutta vastaamaan operatiivisen suunnitelman edellyttämää suorituskkyä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa korvataan poistuvat suorituskkyt uudella taistelualuslaivueella 2026 mennessä ja hankitaan sukellusveneentorjuntamiinoja.

Määräraha arvioidaan käytettävän 598 888 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 9 190 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 164 449 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmista päätöksistä aiheutuva siirto momentilta 27.10.01	3 962
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2019)	11 227
Jurmo-luokan veneiden korjaus	2 000
Puolustusbudjetin tasomuutos (HO 2015)	20 000
Tasomuutos (Laivue 2020)	260 000
Toteutunut kustannustasotarkistus (2017)	-2 762
Yhteensä	294 427

2019 talousarvio	772 527 000
2018 I lisätalousarvio	19 999 000
2018 talousarvio	478 100 000
2017 tilinpäätös	499 355 000

(19.) Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	4 600 000
2017 tilinpäätös	4 600 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 052 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus)/ko. toiminnan koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (euroa)	39	47	47
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus)/ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	2 010	1 558	1 558

Tuotokset ja laadunhallinta	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 tavoite
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutus- vuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	68 740	51 000	51 000
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttaja- koulutuksen määrä koulutuspäivinä	3 838	5 000	5 000
MPK:n kurssityytyväisyys (oppilastyytyväisyys) asteikolla 1—5	4,42	4,00	4,00

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry	23
Yhteensä	23

2019 talousarvio	2 052 000
2018 talousarvio	2 029 000
2017 tilinpäätös	2 029 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen keino ja osa Suomen puolustusta. Kansainvälisellä kriisinhallinnalla ennaltaehkäistään ja rajoitetaan kriisejä ja niiden vaikutusten ulottumista Suomeen. Samalla osallistuminen operaatioihin kehittää Suomen puolustuksessa ja Suomeen vaikuttavissa kriiseissä tarvittavia valmiuksia ja kykyjä. Suomen osallistuminen toteutetaan kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan periaatteiden mukaisesti.

Puolustushallinnolla on valmius osallistua sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Puolustusvoimat käyttää sotilaallisessa kriisinhallinnassa ensisijaisesti joukkoluettelon arvioituja yksiköitä. Suorituskykyä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät
- Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM)	55,8	58,0	51,2
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM)	50,5	57,0	58,5
Yhteensä	106,3	115,0	109,7

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 58 538 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 097 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 295 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	7 470 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	16 590 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	5 773 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	9 000 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

10.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	230 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	365 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	13 890 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	175 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	653 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansainvälisestä helikopterirahastosta aiheutuviin menoihin, Pohjoismaiden Base Camp -pooliin osallistumisesta aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	1 000 000
Yhteensä		58 538 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2019. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan enintään 500 henkilötyövuotta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afganistanin Resolute Support -operaatio	2 000
Bosnia-Hertsegovinan ALTHEA-operaation päättyminen	-105
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2019)	820
Golanin UNDOF-operaation päättyminen	-56
Irakin OIR-operaatio	1 160
Kosovon KFOR-operaatio	182
Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	1 100
Libanonin UNIFIL-operaatio	-2 775
Muiden käyttösuunnitelmakohtien muutokset	-385
Sotilastarkkailijatoiminta	-143
Toteutunut kustannustasotarkistus (2017)	-284
Yhteensä	1 514

2019 talousarvio	58 538 000
2018 I lisätalousarvio	1 357 000
2018 talousarvio	57 024 000
2017 tilinpäätös	57 359 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2019 talousarvio	10 000
2018 talousarvio	10 000
2017 tilinpäätös	-5 741

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisoituneessa, digitalisoituvassa maailmassa suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaa kolme keskeistä kehityskulkua, joilla on suoria vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla:

- Maailmantalouden muutokset vaikuttavat merkittävästi Suomen talouden kasvuun
- Väestön ikääntyminen vähentää talouden työpanosta ja lisää julkisia menoja
- Yhteiskunnan digitalisoituminen etenee ja sen vaikutus näkyy laajasti kaikilla sektoreilla. Samalla globaali kilpailu voimistuu.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin huoltosuhdetta ja kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on rahoitus- ja velkakriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Digitaalisen toimintaympäristön uhat monimutkaistuvat.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin.

Maakuntien perustaminen, sote-palveluiden järjestämisvastuun siirtäminen niille ja maakuntien rahoitusratkaisu on merkittävä uudistuskokonaisuus, joka vaikuttaa myös julkisen talouden ohjaukseen. Väestön ikääntymisestä aiheutuvan sosiaali- ja terveyspalvelutarpeen kasvun hillintä siirtyy uudistuksen myötä suoremmin valtion ohjaukseen. Maakuntalainsäädännössä maakuntien

ohjaukselle on luotu kehikko, jonka tarkoituksena on turvata menokasvun hillintää ja maakuntien hyvää taloudenhoitoa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu toiminnallisia tavoitteita, joilla edistetään yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Suomen talous

— Työllisyysaste nousee, tuottavuus kasvaa.

Valtiontalous

— Valtiontalous vahvistuu, kestävyysvaje pienenee, velkaantumisaste alenee

— Verovaje on alhainen.

Kuntatalous

— Kuntatalouden rahoitusasema paranee.

Valtion alue- ja paikallishallinto

— Alue- ja paikallishallinto on selkeä ja yksinkertainen sekä tukee julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Julkisen hallinnon yleinen kehittäminen

— Julkisen hallinnon digitalisaatiokehitys ja hyvä tiedonhallinta tehostavat ja parantavat julkisia palveluita

— Valtionhallinnon keskitettyjen palvelujen kustannukset alenevat ja tuottavuus paranee toimilahallinnon, tietotekniikkapalvelujen sekä talous- ja henkilöstöhallintopalvelujen osalta.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja viirastojen tulohajauksessa.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen, siten että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,5 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Kestävä kehitys

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toteutetaan valtioneuvoston kestävä kehityksen selon-teen mukaisia tavoitteita erityisesti verotuksen kautta. Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomentteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Lisäksi progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotus tukee työllisyyttä ja tuottavuuden kasvua varmistuen samalla julkisen sektorin kestävä rahoituksen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien tuottamia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Aluehallintovirastot edistävät peruspalveluksien toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Väestörekisterikeskus ja maistraatit tuottavat digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukevat kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävän julkisen talouden varmistamiseen, mitä voidaan pitää yhtenä edellytyksenä kestävän kehityksen toteutumiselle.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
28.30.01	<i>Tilastokeskuksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	5,6	-
28.60.02	<i>Erikseen budjetoidut palkkamenot</i> (arviomääräraha)		
	— sopimusvaltuus	4,6	2,7
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt		
	— sopimusvaltuus	4 586,0	4 586,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto	152 232	167 748	163 287	-4 461	-3
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 295	30 415	31 046	631	2
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)	245	245	445	200	82
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	—	646	646	0
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonnalisaveromenot (arviomääräraha)	121 692	124 088	120 780	-3 308	-3
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	—	13 000	10 370	-2 630	-20
10. Verotus ja tulli	589 974	579 446	616 908	37 462	6
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	405 820	368 601	402 270	33 669	9

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	159 837	164 518	167 058	2 540	2
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomäärä- raha 3 v)	—	1 727	11 980	10 253	594
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	10 661	15 900	14 600	-1 300	-8
95. Verotukseen liittyvät korko- menot (arviomääräraha)	8 951	22 700	15 000	-7 700	-34
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	4 705	6 000	6 000	—	0
20. Palvelut valtioyhteisölle	38 934	38 881	36 672	-2 209	-6
01. Valtiokonttorin toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	22 837	23 721	24 622	901	4
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	1 062	50	50	—	0
(06.) Sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteiset palvelut (siirtomääräraha 2 v)	1 000	110	—	-110	-100
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 3 v)	1 034	2 000	2 000	—	0
09. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
10. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen investointimenot (siirto- määräraha 2 v)	10 000	10 000	7 000	-3 000	-30
88. Senaatti-kiinteistöt	0	0	—	—	0
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri- hallinto	60 580	84 180	86 355	2 175	3
01. Tilastokeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	47 138	47 299	48 843	1 544	3
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 382	3 412	3 488	76	2
03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	10 060	33 469	29 024	-4 445	-13

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	—	—	5 000	5 000	0
40. Valtion alue- ja paikallis-hallinto	82 341	80 783	81 281	498	1
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 560	50 402	53 012	2 610	5
02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 429	27 899	26 417	-1 482	-5
03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	352	2 482	1 852	-630	-25
50. Eläkkeet ja korvaukset	4 830 491	4 953 587	5 068 688	115 101	2
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 577 449	4 673 697	4 768 273	94 576	2
16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	1 553	2 050	2 070	20	1
17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	1 241	2 643	2 373	-270	-10
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	36 816	40 500	42 200	1 700	4
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	199 015	217 200	234 386	17 186	8
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	14 417	17 497	19 386	1 889	11
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	16 094	15 865	16 815	950	6
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	13	15	15	—	0
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	850	850	800	-50	-6
12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	15 000	15 000	16 000	1 000	7
(60.) Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	231	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
70. Valtionhallinnon kehittäminen	159 158	240 402	240 315	-87	0
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 000	4 125	4 700	575	14
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	6 800	5 000	5 500	500	10
(03.) Kansallisen tietöalan ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	27 500	—	—	—	0
05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	53 300	180 070	211 015	30 945	17
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	49 730	23 268	11 000	-12 268	-53
(21.) Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)	15 828	15 663	—	-15 663	-100
(22.) Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirtomääräraha 3 v)	—	4 176	—	-4 176	-100
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	—	8 100	8 100	—	0
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	268 995	265 302	272 640	7 338	3
30. Ahvenanmaan tasoituskasvu (arviomääräraha)	233 616	237 302	242 640	5 338	2
31. Verohyvyys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	23 945	15 000	17 000	2 000	13
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	11 433	13 000	13 000	—	0
90. Kuntien tukeminen	8 633 781	8 587 335	8 524 867	-62 468	-1
(20.) Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 400	2 475	—	-2 475	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
22. Hallinto- ja palvelu- rakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	200	200	200	—	0
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomäärä- raha)	8 605 674	8 576 670	8 490 577	-86 093	-1
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arvio- määräraha)	26 507	7 990	4 090	-3 900	-49
32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	—	—	30 000	30 000	0
91. Työllisyyden ja elinkeino- elämän tukeminen	242 444	261 000	285 000	24 000	9
41. Energiaverotuki (arvio- määräraha)	242 444	261 000	285 000	24 000	9
92. EU ja kansainväliset järjestöt	1 938 564	1 927 270	2 097 235	169 965	9
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 450	2 947	3 953	1 006	34
20. Euroopan unionin osallistuminen matka- menojen korvauksiin (siirto- määräraha 2 v)	1 500	1 500	1 700	200	13
40. Isäntämaakorvaus Pohjois- maiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	11 073	11 550	12 312	762	7
(60.) Siirto rahoitusvakaus- rahastoon (siirtomääräraha 3 v)	—	18 493	—	-18 493	-100
67. Kansainvälisille rahoitus- laitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	170	170	—	0
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 903 000	1 881 000	2 069 000	188 000	10
87. Suomen osuus Aasian infra- struktuuri-investointipan- kin peruspääomasta (arviomääräraha)	11 868	11 610	10 100	-1 510	-13
(95.) Valtion takaussuoritukset (arviomääräraha)	8 673	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	15 525	17 850	6 600	-11 250	-63
95. Satunnaiset säädös- perusteiset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	2 000	-3 000	-60
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	305	150	300	150	100
98. Kassasijoitusten riskien- hallinta (arviomääräraha)	10 220	12 400	4 000	-8 400	-68
Yhteensä	17 029 113	17 219 649	17 496 663	277 014	2
Henkilöstön kokonaismäärä	12 006	12 190	12 097		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana

- tasapainoisen ja kestäväen kasvun talouspolitiikasta
- julkisen talouden hyvästä hoidosta
- julkisen hallinnon vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta.

Hallinnonalan tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalan toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonallalla.

Valtiovarainministeriön tehtävänä on

- Työllisyyden ja tuottavuuden kasvun vahvistaminen
- Julkisen talouden kestävyuden turvaaminen
- Asiakaslähtöisten ja tuloksellisten julkisten palvelujen mahdollistavien rakenteiden ja toimintatapojen luominen
- Kansainvälinen vaikuttaminen ja erityisesti Euroopan kasvun vahvistaminen.

Valtiovarainministeriön toiminnan kohteena ovat poliittiset päätöksentekijät, valtionhallinto, kunnat, kuntayhtymät ja muu julkishallinto, EU ja muut kansainväliset tahot, työmarkkinaosapuolet sekä välillisesti myös yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnustetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpantee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 046 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 2) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
Työllisyysaste nousee, tuottavuus kasvaa.	Edistämme Suomen kilpailukykyä ja työmarkkinoiden toimintaa.
Valtiontalous vahvistuu, kestävyysvaje pienenee, velkaantumistaso alenee.	Edistämme sisämarkkinoiden toimivuutta. Vaikutamme tehokkaan maakuntaratkaisun syntymiseen.
Verovaje on alhainen.	Edistämme koko julkisen sektorin kustannusten karsimista.
Kuntatalouden rahoitusasema paranee.	Varmistamme hallitusohjelman suorien sopeutus-toimien toteutumisen.
Julkisen hallinnon palvelut paranevat.	Turvaamme verotuksen edellytyksiä. Edistämme kuntien kustannusten karsimista. Digitalisoimme julkisia palveluja. Uudistamme digitalisoinnin ohjaus- ja investointimallia. Uudistamme valtion alue- ja keskushallinnon rakenteen.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	328	339	339
Sairauspoissaolot, pv/htv	5	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	28 923	30 655	31 546
Bruttotulot	564	240	500
Nettomenot	28 359	30 415	31 046
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 838		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 774		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-7
Rahoituspalveluasioden erityisasiantuntija Suomen EU-edustustoon Brysseliin	202
Rahoituspalveluasioden erityisasiantuntija Suomen EU-edustustoon Brysseliin (siirto momentille 24.01.01)	-202
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	52
Tuottavuuslautakunnan menot	40
Eläkemaksurakenteen muutos	187
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-225
Palkkausten tarkistukset	928
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-9
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-187
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-315
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-86
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	264
Yhteensä	631

2019 talousarvio	31 046 000
2018 I lisätalousarvio	1 778 000
2018 talousarvio	30 415 000
2017 tilinpäätös	30 295 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 445 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallinnointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointi- ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy, SoteDigi Oy (1.11.2017 alkaen), Suomen yliopistokiinteistöt Oy, Tietokarhu Oy sekä Vimana Oy (1.1.2018 alkaen).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	300 000
Yhteensä	445 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omistajajärjestelyistä aiheutuvat asiantuntijapalvelut	200
Yhteensä	200

2019 talousarvio	445 000
2018 talousarvio	245 000
2017 tilinpäätös	245 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 646 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Antolainojen vakuushallinnan kehittäminen (siirto momentille 28.20.01)	-500
Holhoustoimen aineistojen digitointi (siirto momentille 28.40.02)	-1 000
Tasomuutos	2 146
Yhteensä	646

2019 talousarvio	646 000

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 120 780 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-3 308
Yhteensä	-3 308

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	120 780 000
2018 talousarvio	124 088 000
2017 tilinpäätös	121 692 436

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 10 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saatavat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2019 on 10,37 milj. euroa.

Vastaava tulo on merkitty momentille 13.04.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-2 630
Yhteensä	-2 630

2019 talousarvio	10 370 000
2018 I lisätalousarvio	16 080 000
2018 talousarvio	13 000 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle. Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulo-

rekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Tulorekisteri on yksi tärkeimmistä kansallisen palveluarkkitehtuurin toiminnoista ja kattaa lähes kaikki kansalaiset.

Tulli edistää tavarakaupan sujuvuutta ja varmistaa sen oikeellisuuden, kantaa tehokkaasti tullit ja muut maahantuonnin yhteydessä kerättävät verot, tarjoaa palvelujaan asiakaslähtöisesti ja suojaa yhteiskuntaa, ympäristöä ja kansalaisia.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

— Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksumyönteisyyttä, antamalla ennakkoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti

— Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä

— Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia

— Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 402 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Valtuus

Mikäli verotusjärjestelmien kokonaisuudistamiseen liittyvään valmisohjelmistohankintaan myönnettyä valtuutta on jäänyt käyttämättä vuonna 2018, saa vuonna 2019 tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen valtuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa. Valtuudesta aiheutuu valtiolle menoja vuoteen 2020 saakka.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Vaikuttavuus			
Asiakkaiden osuus, jotka maksavat mielellään veronsa, %	79	-	80
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	78	-	80
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakaskohtaisen perinnän kertymä, %	53	68	68
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	57	57	60
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	60	60	65

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet ¹⁾	5 038	5 062	4 973
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,6	9,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,62	3,62	3,62

¹⁾ Tullin verotustehtävien siirtoina Verohallintoon on huomioitu lisäyksinä vuoden 2017 alusta 205 htv auto- ja valmiste-
verotukseen ja vuoden 2018 alusta 3 htv maahantuonnin arvonlisäverotuksen rekisteröityjen arvonlisäverovelvollisten vero-
tukseen. Lisäksi vuoden 2019 osalta on huomioitu 1 htv:n vähentyminen YTJ:n siirtyessä PRH:n vastuulle.

Verohallinto toteuttaa kokonaisarkkitehtuuriuudistusta, joka kattaa kaikki nykyiset verolait ja niiden käsittelyä hoitavat verotusohjelmistot. Uudistus perustuu tuotepohjaiseen toiminnanohjausjärjestelmään. Uudistuksella turvataan verotuksen pidemmän aikavälin häiriötön toiminta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	6 638	6 464	13 102
Menot yhteensä	6 638	6 464	13 102

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	411 329	372 551	405 220
Bruttotulot	4 424	3 950	2 950
Nettomenot	406 905	368 601	402 270
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	129 070		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	127 985		

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen

2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2019

3) tulot yhteistoiminnasta muiden viranomaisten kanssa

4) tietojärjestelmien kokonaisuudistus

5) 1.1.2019 alkaen PRH:lle siirtyvät Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 28.10.02	2 000
Tilannekuvatoiminnan käyttöönotto	160
Valmiste- ja autoverotuksen vienti Gentaxiin	5 300
Verotustehtävät (siirto momentille 28.10.02)	-40
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentille 28.30.03)	-55
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentilta 28.30.03)	100
Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ) (siirto momentille 32.40.03)	-1 000
Eläkemaksurakenteen muutos	866
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-42
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-21
Palkkausten tarkistukset	9 633
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-87
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-2 069
Toimintameno säästö (HO 2015)	-3 964
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-1 193
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-871
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	2 567
Vuokramenojen indeksikorotus	175
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-287
Tasomuutos	22 497
Yhteensä	33 669

2019 talousarvio	402 270 000
2018 I lisätalousarvio	2 892 000
2018 talousarvio	368 601 000
2017 tilinpäätös	405 820 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 167 058 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tullausjärjestelmän valmisohjelmisto-hankintaan myönnetyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti tämän valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Asiakastytytvyisyys tulliselvityksessä (asteikko 1—5)	3,7	4,0	4,0
Oikaistujen päätösten osuus tuontiverotuksessa (%)	1,3	2,2	2,2
Tullirikosten selvittämistaso (%)	88	89	89
Takaisin saatu rikoshyöty (milj. euroa)	28	18	18

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan osuvuus (%)	21	23	23
Verojäämä (%) ¹⁾	0,09	2,0	2,0
Henkilöstövoimavarat			
Henkilötyövuodet (peruslaskelman mukaiset) ²⁾	1 890	1 850	1 850
Sairauspoissaolot (pv/htv)	11,8	11	10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,37	3,43	3,43

¹⁾ Maahantuonnin arvonlisäverotuksessa rekisteröityjen arvonlisäverovelvollisten verotus siirtyi Tullista Verohallintoon 1.1.2018. Tulli kantaa edelleen tullit ja ALV-rekisteröimättömien toimijoiden arvonlisäverot. Verojäämien odotetaan kasvavan, sillä epäsäännönmukaisten toimijoiden osuus Tullin tuontiverojen kannosta kasvaa suurten toimijoiden siirtyessä Verohallinnon asiakkaiksi.

²⁾ Vuoden 2017 alusta vähennetty 205 htv henkilöä siirtona Tullista Verohallintoon johtuen auto- ja valmisteverotuksen siirtämisestä Verohallinnon hoidettavaksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	156 228	167 021	169 101
Bruttotulot¹⁾	2 430	2 503	2 043
Nettomenot	153 798	164 518	167 058
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 240		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 279		

¹⁾ Momentille yhdistettiin vuoden 2018 alusta momentti 12.28.10 Tullin tulot, jonne kirjattiin maksullisen toiminnan tulot. Osa julkisoikeudellisista suoritteista (tiettyt ennakkoratkaisut, tietty rekisteröintiä koskevat päätökset ja pienille tuontierille asetetut valvonta- ja tutkimusmaksut) myydään kohtuusyistä omakustannushintaa alhaisemmalla hinnalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Norjan rajan vastaisten toimipaikkojen perusparannus (v. 2018 rahoitus)	-511
Norjan rajan vastaisten toimipaikkojen perusparannus (v. 2019 rahoitus)	565
Postilinjaston tullivalvonnan automatisointi	-1 500
Rajajoosepin rajanylityspaikan perusparannus	587
Siirto momentille 28.10.01	-2 000
Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-13 850
Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	13 590
Tulliselvitystehtävien ja yhteiskunnan suojaamistehtävien turvaaminen	-1 000
Verotustehtävät (siirto momentilta 28.10.01)	40
Viidennen rahanpesudirektiivin mukainen pankki- ja maksutilien rekisteri	3 940
Eläkemaksurakenteen muutos	643
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-27
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-13

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	3 603
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-34
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-774
Toimintameno säästö (HO 2015)	-917
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-560
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-339
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	1 183
Vuokramenojen indeksikorotus	93
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-116
Tasomuutos	-63
Yhteensä	2 540

2019 talousarvio	167 058 000
2018 I lisätalousarvio	1 088 000
2018 talousarvio	164 518 000
2017 tilinpäätös	159 837 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen		
Henkilötyövuodet	16	48
Sairauspoissaolot, pv/htv	-	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	-	3,62

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin toimintamenot	10 253
Yhteensä	10 253

2019 talousarvio	11 980 000
2018 talousarvio	1 727 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Arvioon vaikuttaa valtiovarainministeriön vuonna 2012 tekemä arvonnalisäveroa koskeva huojennuspäätös.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-1 300
Yhteensä	-1 300
2019 talousarvio	14 600 000
2018 talousarvio	15 900 000
2017 tilinpäätös	10 660 949

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (609/2005)
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti
- 5) tullilain 39 §:n 2 momentti (1258/2009)
- 6) arvonnalisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)
- 7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-7 700
Yhteensä	-7 700

2019 talousarvio	15 000 000
2018 talousarvio	22 700 000
2017 tilinpäätös	8 950 900

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2019 talousarvio	6 000 000
2018 talousarvio	6 000 000
2017 tilinpäätös	4 705 447

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia valtionhallinnon sisäisten palvelujen kehittäjänä ja tuottajana. Valtiokonttori mahdollistaa toiminnallaan toimintamenosäästöjen toteutumista ja tuottavuuden kasvua valtion virastoissa ja laitoksissa sujuvilla ja tehokkailla sisäisillä palveluilla sekä osallistumalla aktiivisesti näiden palvelujen ja prosessien kehittämiseen. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä Palkeiden, valtiovarainministeriön ja asiakkaiden kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet on valtiovarainministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto, jonka tehtävä on tuottaa hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja valtion virastoille, laitoksille ja talousarvion ulkopuolisille rahastoille sekä eduskunnalle ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille siten kuin valtion talousarviosta annettussa laissa (423/1988) säädetään tai palvelusopimuksissa on sovittu. Palvelukeskuksen asiakkaita voivat lisäksi olla valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaiset liikelaitokset sekä valtion kokonaan omistamat osakeyhtiöt, jotka tuottavat palveluja pääosin valtion virastoille ja laitoksille.

Rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset. Omakustannushintaan ei sisälly varautumista liiketoimintariskeihin, jotka valtion sisäisessä liiketoiminnassa voivat liittyä mm. tietojärjestelmien toimintahäiriöihin tai yleisen kustannustason ennakoimattomaan nousuun, jonka vaikutus voidaan viedä hintoihin vasta viiveellä. Kirjanpidon siirto Palkeisiin -projektin vaikutukset on huomioitu kustannuksissa, mutta vaikutusta toiminnalliseen tehokkuuteen ei ole huomioitu. Kustannuksiin sisältyy myös Tilha- ja Valtiolle.fi-järjestelmien omistajuuden siirto Palkeisiin.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtionhallinnon toimialariippumattomat ICT-palvelut, jotka ovat asiakastarpeet täyttäviä ja kilpailukykyisiä. Valtorin keskeisin tavoite on valtionhallinnon perustietotekniikan yhtenäistäminen. Yhtenäistämisen tuloksena ympäristön ylläpito on huomattavasti nykyistä helpompaa, ja se mahdollistaa sekä kustannustason alenemisen että paremman asiakastytytyäisyyden.

Valtorin Turvallisuusverkkoyksikkö (TUVE-yksikkö) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluja, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset. TUVE-toiminnan keskeisin tavoite on turvata TUVE-palvelujen käytettävyys kaikissa tilanteissa, jotta TUVE-palvelujen käyttövelvoitteen piirissä olevat viranomaiset voivat järjestää toimintansa kustannustehokkaasti TUVE-palvelujen laatuun ja toimivuuteen luottaen.

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtiosyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiönä toimivia kiinteistö-osakeyhtiötä. Senaatti-kiinteistöt -liikelaitosta ohjataan siten, että virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti. Valtion kokonaisuus ja toiminnan yhteiskuntavastuullisuus varmistetaan, sekä virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluja rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi. Senaatti-kiinteistöt hinnoittelee tilavuokrat omakustannusperiaatteella valtiosyhteisön yksiköille.

Työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana toimiminen konkretisoituu asiakaskumppanuutena, jossa yhteistyössä kehitetään toiminnalle soveltuvia työympäristöjä sekä asiakkaille toimitilamenosäästöjä. Toimitilojen tehokkaaseen johtamiseen ja kehittämiseen tarvitaan kattavaa ja yhtenäistä tietoa tiloista, niiden määrästä, kustannuksista ja energiankulutuksesta. Tätä tarkoitusta varten Senaatti-kiinteistöt tarjoaa koko valtionhallinnon käyttöön tilahallinnan tietopalvelua.

Valtion kiinteistöhallinnan kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Valtion tilankäyttöä ja toimitiloihin liittyvää energiankulutusta voidaan seurata ja ohjata tehokkaammin, kun yhteisen tietojärjestelmän tietopohja täydentyy. Tavoitteena on toimitila- ja energiatehokkuuden paraneminen.

Valtion yhteishankintayksikkö **Hansel Oy:n** tehtävänä on koota valtionhallinnon hankintavolyymejä, kilpailuttaa tavaroiden ja palvelujen puitesopimuksia, tuottaa virastoille ja laitoksille hankintoihin liittyviä maksullisia asiantuntijapalveluja sekä tukea omalta osaltaan valtion hankintastrategian toimeenpanoa. Hansel Oy on keskeinen toimija hankintatoimen kehittämisessä.

Yhtiön tavoitteena on toiminnallaan edistää avointa kilpailua, laadukkaiden hankintojen tekemistä ja valtion yhteistä etua sekä tukea asiantuntemuksellaan virastojen ja laitosten hankintaprojekteja sekä aikaansaada valtionhallinnolle kustannussäästöjä. Hansel Oy:n toimintaa kehitetään siten, että palvelumaksu alenee edelleen keskimäärin 1 prosenttiin säilyttäen asiakastyytyväisyys ja palvelujen laatutaso hyvinä. Tavoitteena on saada Hansel Oy:n puitejärjestelyt mukaan valtion sähköiseen tilaustenhallintajärjestelmään.

Valtionhallinnon hankintatoimen tuottavuutta lisätään nostamalla yhteishankintojen käyttöastetta ja laajentamalla yhteishankintojen käyttöalaa. Valtiovarainministeriö tukee valtion hankintatoimen kehittämistä valtion hankintastrategian mukaisesti.

HAUS kehittämiskeskus Oy:n tehtävänä on tuottaa koulutus- ja kehittämispalveluja julkisen hallinnon organisaatioille ja niiden virkamiehille. HAUSin toimintaa sekä palvelusisältöä ja -valikoimaa kehitetään siten, että virastot ja laitokset voivat jatkossa hyödyntää palveluja laajemmin organisaatioiden kehittämistyössä ja sisäisen koulutuksensa korvaajana.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa
- Valtioyhteisön palvelujen digiloikka toteutuu
- Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus
- Toimialariippumattomat ICT-palvelut ovat kilpailukykyisiä, laadukkaita, ekologisia, tietoturvallisia ja asiakastarpeet täyttäviä
- Sähköisen asioinnin palvelut ovat palveluarkkitehtuurin mukaisia, Suomen kilpailukykyä edistäviä, yhteisiä, kansallisia, yhteentoimivia ja tietoturvallisia.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 622 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Vaikuttavuus			
Velanhallinnan tulos	> 0	> 0	> 0
Taloudellisuustiedot kirjanpitoyksikköjen tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	94	> 95	> 95
Talous- ja henkilöhallinnon htv-määrä suhteessa virastojen kokonaishtv:iin, %	3,00	2,90	2,85
Toiminnallinen tehokkuus			
Valtiokonttorin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	98	> 90	> 95
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastytytyväsyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	7,7	8,0	8,0
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	25	18	18
Vahingonkorvaustoiminnan digitalisaatioaste, %	39	40	75
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	277	268	254
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,6	3,7	3,8
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,6	8,0	8,0
Johtajuusindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	36 790	29 794	30 558
Bruttotulot	8 358	6 073	5 936
Nettomenot	28 432	23 721	24 622
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 049		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 454		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 957	5 559	5 734
— muut tuotot	1 820	33	33
Tuotot yhteensä	7 777	5 592	5 767
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 748	2 125	2 035
— osuus yhteiskustannuksista	4 198	3 533	3 729
Kustannukset yhteensä	7 946	5 658	5 764
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-169	-66	3
Kustannusvastaavuus, %	98	99	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Antolainojen vakuushallinnan kehittäminen (siirto momentilta 28.01.21)	500
Lainojen, johdannaisten ja leasing-sopimusten valtiontakausten tietojärjestelmämenot	636
Rintamaveteraanien kotiin vietävien palvelujen edellyttämät tietojärjestelmämuutokset ja lisäresurssit	500
TIA-vahingonkorvausjärjestelmän uusiminen	-1 430
Tulorekisterin edellyttämät järjestelmämuutokset etuustulojen ilmoittamiseen	870
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-28
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-14
Palkkausten tarkistukset	403
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-118
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-325
Toimitilameno-säästö (HO 2015)	-121
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-41
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	120
Vuokramenojen indeksikorotus	8
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-17
Tasomuutos	-38
Yhteensä	901

2019 talousarvio	24 622 000
2018 I lisätalousarvio	528 000
2018 talousarvio	23 721 000
2017 tilinpäätös	22 837 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskimurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2019 talousarvio	50 000
2018 talousarvio	50 000
2017 tilinpäätös	1 062 213

(06.) Sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteiset palvelut (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	110 000
2017 tilinpäätös	1 000 000

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Ostolaskut, kpl	1 198 803	1 120 000	1 260 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl	691 404	630 000	695 000
Palkkalaskelmat, kpl	1 141 926	1 100 000	1 115 000
Asiakastytytyväisyys	3,5	3,9	3,8

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Ostolaskut, kpl/htv	17 591	19 000	23 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl/htv	48 870	31 000	64 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv, Kieku	8 871	8 800	9 500
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi 2016=100)	118,39	120,13	120,45
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	607	593	602
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,6	9,5	9,4
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,22	3,5	3,35

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	50 635	51 530	54 000
Bruttotulot	49 601	49 530	52 000
Nettomenot	1 034	2 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 000		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	49 601	49 530	52 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	50 635	51 530	54 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 034	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	98	96	96

2019 talousarvio	2 000 000
2018 I lisätalousarvio	533 000
2018 talousarvio	2 000 000
2017 tilinpäätös	1 034 340

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus

toteutuu siirtomääräraahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 esitys
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valtti (käyttäjiä)	7 583	17 000	27 000
Mobiilipalvelu (käyttäjiä)	6 064	15 000	20 000
TUVE-työasemien määrä (kpl)	31 264	32 000	35 000
Alasajetut konesalit (kpl)	22	35	40
Tyytyväisyys Valtorin toimintaan (1—5)	2,59	2,8	3,0
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	1 087	1 227	1 290
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,4	7	7
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	299 550	307 204	309 239
Bruttotulot	299 346	304 204	306 239
Nettomenot	204	3 000	3 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 796		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	299 346	304 204	306 239
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	299 550	307 204	309 239
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-204	-3 000	-3 000
Kustannusvastaavuus, %	100	99	99

2019 talousarvio	3 000 000
2018 I lisätalousarvio	436 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 tilinpäätös	3 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirtyvän erän leikkaus	-3 000
Yhteensä	-3 000
2019 talousarvio	7 000 000
2018 talousarvio	10 000 000
2017 tilinpäätös	10 000 000

88. Senaatti-kiinteistöt

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaan Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tila- ja palveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille, valtion talousarvion ulkopuolisille rahastoille ja muille valtion liikelaitoksille samoin kuin eduskunnalle sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta valtion kiinteistövarallisuudesta. Liikelaitos voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetuilla määrärahoilla.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2019 enintään 240 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 230 milj. euroa. Investoinnit painottuvat rakennuskannan arvoa säilyttäviin ja sen toimintakelpoisuutta parantaviin perusparannus- ja peruskorjausinvestointeihin sekä toimitilalahokkuutta kasvattaviin investointeihin. Investointikehys ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2019 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 80 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen vuokraustoiminnan (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 55 milj. euroa vuodelle 2019.

Vuonna 2019 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon yhteensä 111,2 milj. euroa takausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2018 voiton tuloutuksena. Vuoden 2019 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 24,9 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 85 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 1,3 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 80 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöjen maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisestakin markkinatilanteesta ja sisältää siten Senaatti-kiinteistöjen ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2019 (milj. euroa)

Perusparannukset ja -korjaukset	170
Uudisrakennusinvestoinnit	70
Yhteensä	240

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	2017 toteutuma liikelaitos		2018 ennakoitu liikelaitos		2019 arvio liikelaitos	
		konserni		konserni		konserni
Liikevaihto, milj. €	621	625	624	627	642	646
— Vuokraus	602	606	605	609	623	627
— Palvelut	18	18	19	19	19	19
Liiketoiminnan muut tuotot	101	101	48	48	33	33
Vuokraustoiminnan käyttökate, milj. €	326		295		294	
— % liikevaihdesta	52		47		46	
Poistot (sis. arvonalentumiset)	222		210		214	
Liikevoitto, milj. €	186	182	108	104	104	100
— % liikevaihdesta	30	29	17	17	16	16
Tilikauden tulos, milj. €	157	162	85	90	80	84
— % liikevaihdesta	25	26	14	14	12	13
Taseen loppusumma	4 509	4 553	4 489	4 533	4 469	4 513
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	125		135		85	
Investoinnit, milj. €	238		250		240	
Investoinnit % liikevaihdesta	38		40		37	
Sijoitetun pääoman tuotto, % koko toiminnasta	4,3	4,2	2,6	2,5	2,5	2,4

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	2017 toteutuma liikelaitos		2018 ennakoitu liikelaitos		2019 arvio liikelaitos	
		konserni		konserni		konserni
Sijoitetun pääoman tuotto, % vuokraus-						
toiminta	2,4		2,0		1,9	
Oman pääoman tuotto, %	5,4	5,5	2,9	3,0	2,8	2,9
Oman pääoman tuotto, %, vuokraus-						
toiminta in-house	2,1		1,5		1,5	
Omavaraisuusaste, %	65	65	65	64	65	64
Henkilöstömäärä	348	350	356	356	362	362

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	3,0	1,7	1,3
13.01.04 Korot valtion lainoista	9,1	6,4	5,4
13.05.01 Voiton tuloutus	125,0	135,0	85,0
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liike-			
laitoksille	68,3	21,0	19,5
Yhteensä	205,4	164,1	111,2

2019 talousarvio

2018 I lisätalousarvio

2018 talousarvio

2017 tilinpäätös

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** on valtion tilastotoimen yleisviranomainen, joka tilastojen laadinnan lisäksi huolehtii kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa. Valtion tilastotoimen tehtävänä on vastata yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. Tavoitteena on vastata joustavasti kotimaisiin ja kansainvälisiin tietotarpeisiin sekä edistää tietoa-aineistojen tehokasta käyttöä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee päätöksentekoa palvelevaa soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeitä aiheista.

Väestörekisterikeskuksen (VRK) tehtävänä on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja Väestörekisterikeskuksen varmennetun sähköisen asiointin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. VRK edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. VRK on yhdessä maistraattien kanssa väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjä.

VRK ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. VRK tarjoaa väestötietojärjestelmän tietopalveluja ja varmennepalveluja.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Väestötietojärjestelmän ja varmennepalvelujen luotettavuus säilyy sekä käytettävyys ja hyödyntäminen lisääntyvät
- Kansallisella palveluarkkitehtuurilla mahdollistetaan Suomen digitalisoinnin eteneminen tehostamalla ja tukemalla asiakkaiden toimintaa
- Väestökirjanpidon ja sen tietojärjestelmien kehittämisellä edistetään yhteiskunnan perusrekisteritietojen laatua ja kustannustehokasta saatavuutta ottaen erityisesti huomioon tietosuoja- ja tietoturvanäkökohdat.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 48 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

- 1) maksullisen toiminnan tulot
- 2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Valtuus

Mikäli rakennusten arvostamishankkeeseen myönnettyä valtuutta on jäänyt käyttämättä vuonna 2018, saa vuonna 2019 tehdä sopimuksia ja muita sitoumuksia aiemmin hyväksytyn valtuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Julkistusten lukumäärä, kpl	550	556	550
Toimeksiantopalvelujen määrä, kpl (yli 500 €)	1 011	900	1 000
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	97	97	98
Virheettömien julkistusten osuus, %	95	96	96
Tutkijapalvelujen käyttöluupahakemusten määrä, kpl	473	520	540

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuuden muutos, %	-3,4	0,5	0,5
Kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	74	68	74
Tuotantokulut tilastojulkistusta kohti, 1 000 €	97	96	98
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	125	100	100
Verkossa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista yritystiedonkeruissa, %	92	93	94
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	752	770	775
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,7	< 10	< 10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,54	3,60	3,65

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	55 694	55 799	57 343
Bruttotulot	9 697	8 500	8 500
Nettomenot	45 997	47 299	48 843
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 972		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 113		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	7 452	7 100	7 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 947	6 450	6 450
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 505	650	650
Kustannusvastaavuus, %	125	110	110

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pakolliset EU-hankkeet	-23
Rakennusten arvostamisjärjestelmän uudistus (v. 2018 rahoitus)	-1 285
Rakennusten arvostamisjärjestelmän uudistus (v. 2019 rahoitus)	635
SDG-indikaattorit (Sustainable Development Goals)	75
Sote- ja maakuntaudistus tilastoinnissa	1 598
Eläkemaksurakenteen muutos	12

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-6
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	1 317
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-12
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-240
Toimintameno säästö (HO 2015)	-434
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-251
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-120
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	367
Vuokramenojen indeksikorotus	23
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-35
Tasomuutos	-74
Yhteensä	1 544

2019 talousarvio	48 843 000
2018 I lisätalousarvio	873 000
2018 talousarvio	47 299 000
2017 tilinpäätös	47 138 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 488 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tehokkuus

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2019 ovat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

Tuotokset ja laadunhallinta

VATT:n tutkimustuloksia julkaistaan omien julkaisusarjojen julkaisujen ohella tieteellisissä kansainvälisissä aikakauskirjoissa sekä mm. ministeriöiden julkaisusarjoissa. Asiantuntijatoiminnan keskeiset muodot ovat tiedeyhteisöä ja päätöksentekoa palvelevat lausunnot ja kuulemiset, työryhmäjäsenyydet, alustukset ja muu osallistuminen tutkimustuloksia koskevaan julkiseen keskusteluun. Vuonna 2019 tavoitellaan sitä, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilötyövuodet	50	55	55
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,0	4,0	4,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,8	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	5 079	5 412	5 488
Bruttotulot	1 663	2 000	2 000
Nettomenot	3 416	3 412	3 488
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 245		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	2 211		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	20
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	102
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-16
Toimintameno säästö (HO 2015)	-29
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-16
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	26
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Tasomuutos	1
Yhteensä	76

2019 talousarvio	3 488 000
2018 I lisätalousarvio	31 000
2018 talousarvio	3 412 000
2017 tilinpäätös	3 382 000

03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 024 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä sopimuksia ja sitoumuksia aiemmin myönnetyn tunnistautumismaksuihin liittyvän valtuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti tämän valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy lisäys Väestörekisterikeskuksen ja Maistraattien yhdistymishankkeen kustannuksiin. Vastaava vähennys tehdään uuden viraston toimintamenoihin vuosina 2020—2023.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Vaikuttavuus			
Suomi.fi -tunnistustapahtumien määrä, milj. kpl	78	83	93
Suomi.fi -valuustapahtumien määrä, milj. kpl	1,2	1,5	3
Asiakasorganisaatioiden antama numeerinen yleisarvosana VRK:n palveluista (asteikko 4—10)	8,40	8,00	8,00
Asiakasorganisaatioiden antama numeerinen arvosana palveluiden toimintavarmuudesta ja luotettavuudesta (asteikko 1—4)	3,30	3,50	3,50
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuuden tuotos/panos -indeksi, muutos edelliseen vuoteen, %	1,2	1	1
Tuotokset ja laadunhallinta			
VTJ tietopalvelurajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl ¹⁾	28	26	29
Muuttolmoitus internetissä, %	77	80	83
Väestötietojärjestelmän suorakäyttö, käytettävyys, %	99,90	99,95	99,95
Varmennejärjestelmät, käytettävyys, %	99,95	99,95	99,95
Tunnistamispalvelu, käytettävyys, %	99,90	99,90	99,90
Asiointivaltuuspalvelut, käytettävyys, %	99,90	99,90	99,90
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	152,5	217	219
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,5	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,5	3,5	3,5

¹⁾ Pois lukien Suomi.fi tunnistuspalvelun kyselyt

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	27 897	53 541	52 736
Bruttotulot	19 453	20 072	23 712
Nettomenot	8 444	33 469	29 024
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 428		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 044		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	8 164	9 378	11 150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 035	9 378	11 150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	129	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	12 202	10 694	12 562
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 610	4 951	5 166
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 592	5 743	7 396
Kustannusvastaavuus, %	265	216	243

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

AUTA-toimintamallin rahoitus	300
GovCERT-tietoturvapalvelut (siirto momentille 31.20.01)	-430
HETI-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 000
HETI-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 000
Kansalaisen asiointitili ja yhteentoimivuuspalvelut (v. 2018 rahoitus)	-2 125
Kansalaisen asiointitili ja yhteentoimivuuspalvelut (v. 2019 rahoitus)	2 235
KATSO-palvelun kustannusten tarkistus (v. 2018 rahoitus)	25
Maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen tehtävien yhdistäminen	1 305
Nimilain uudistaminen (v. 2018 rahoitus)	-315
Pankki- ja mobiilitunnistamisen kulut (siirto momentille 28.30.04)	-5 000
Saavutettavuusdirektiivin toimeenpanon tuki (kertaluonteinen)	200
Siirtyvän erän leikkaus	-1 100
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentille 28.10.01)	-100
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentilta 28.10.01)	55
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentilta 33.10.60)	600
Eläkemaksurakenteen muutos	12
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	125
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-34
Toimintameno säästö (HO 2015)	-138
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-45
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-11
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	24
Vuokramenojen indeksikorotus	4

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-17
Tasomuutos	-7
Yhteensä	-4 445

2019 talousarvio	29 024 000
2018 I lisätalousarvio	252 000
2018 talousarvio	33 469 000
2017 tilinpäätös	10 060 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pankki- ja mobiilitunnistamisen kulut (siirto momentilta 28.30.03)	5 000
Yhteensä	5 000

2019 talousarvio	5 000 000

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: Aluehallintovirasto toteuttaa alueellista yhdenvertaisuutta edistämällä oikeusturvaa ja turvallisuutta sekä kehittämällä ja tukemalla taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää hyvinvointia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Aluehallintovirastot hoitavat tehtäviä seuraavilla toimi- ja tehtäväaloilla: sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto, opetus- ja kulttuuritoimi, kuluttaja- ja kilpailuhallinto, ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat, työsuojelun valvonta ja kehittäminen, työssä käytettävien tuotteiden tuotevalvonta sekä työsuojelulainsäädännön noudattamisen valvonta työsuojeluviranomaisena, pelastustoimi, varautumisen yhteensovittaminen alueella, peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi ja maistraattien ohjaus, valvonta ja kehittäminen.

Maistraattien tehtävänä on varmistaa yhteiskunnan toimivuutta ja yhteiskäyttöisen tiedon saatavuutta eri asiakkaiden tarpeisiin huolehtimalla maistraattien vastuulla olevista rekistereistä ja niiden tietosisällöstä sekä turvata asiakkaiden perusoikeuksien toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Maistraatit vastaavat toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista. Maistraateissa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita maistraatin tehtäviä ovat muun

muassa nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Peruspalvelujen saatavuus ja laatu paranevat
- Terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat ja ihmisten vastuunotto omasta terveydestä ja elämän-tavoista lisääntyy
- Palveluntuottajien toimintavapaus lisääntyy
- Ennakoitavuus liiketoimintaympäristössä vahvistuu ja elinkeinoelämän toimintaympäristön, turvallisuuden ja markkinoiden toimivuus paranee
- Elintarviketurvallisuusketjun laatu ja turvallisuus sekä ympäristöterveydenhuollon valvonnan ohjaus säilyvät hyvällä tasolla
- Asiakkaiden oikeusturva toteutuu.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 012 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Aluehallintovirastoille asetetaan tulossopimuksissa toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan ministeriöiden, keskushallintoviranomaisten ja aluehallintovirastojen välisissä tulosneuvotteluissa ja arviointiraporteissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Käsittelyajat keskimäärin, kk			
Kantelut	7,2	8	8
Opetus- ja kulttuuritoimen oikaisuvaatimukset ja lausunnot	2,4	2,5	2,5
Alkoholiluvat	0,6	1	1
Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien luvat	1,5	2	2
Ympäristö- ja vesilupahakemukset	11,6	10	10
Asiakaskyselyn tulokset, asteikko 0—5			
Maanpuolustuskurssien laatu	4,3	4	4

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Valvontakäynnit sekä toteutetut arvioinnit ja tarkastukset, toteutumisaste, %			
Sote-valvontaohjelman painopisteiden/kohteiden mukaiset ohjaus- ja arviointikäynnit, käyntien määrä	58	26	26
Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäyntien käynnistäminen ja vakiinnuttaminen, toteutuneet arviointikäynnit, käyntimäärät/ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet, %	19,4	20	50
Eläinten hyvinvoinnin ja täydentävien ehtojen otantatarkastusten sekä eläinten lääkitsemisen valvontaohjelman tarkastusten toteutuminen, toteutumisaste, %	96	100	100
Kuluttaja-, kilpailu- ja elinkeino-oikeudellisten tehtävien toimintasuunnitelma: toteutetut selvitykset, tarkastukset, toteutumisaste, %	92,5	100	100
Kustannusvastaavuus, %			
Alkoholiluvat sekä sosiaali- ja terveydenhuollon maksulliset suoritteet	80,4	100	100
Ympäristö- ja vesiluvat, kustannusvastaavuus, %	39,4	50	50

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

Henkilötyövuodet yhteensä	1 190	1 177	1 166
— aluehallintovirasto	752	739	738
— työsuojelun aluehallintoviranomaiset (momentti 33.02.07)	418	418	408
— muut momentit	20	20	20
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,9	9,0	9,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,64	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	66 539	64 479	67 097
Bruttotulot	14 229	14 077	14 085
Nettomenot	52 310	50 402	53 012
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 551		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 801		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	12 381	13 360	13 360
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	21 721	22 270	22 270
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 340	-8 910	-8 910
Kustannusvastaavuus, %	57	60	60
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	24	25	25
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	23	25	25
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1	-	-
Kustannusvastaavuus, %	104	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintovirastouudistuksen ICT-muutokset (siirto momentilta 28.40.03)	200
Eräät työsuojelun palvelut (siirto momentilta 33.02.07)	300
Rahanpesun valvontarekisteri (v. 2018 rahoituksen päättyminen)	-107
Saavutettavuusdirektiivin kansalliset valvonta- ja raportointiviranomaistehtävät (3 htv)	250
Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanonhankkeen kustannukset (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.40.03)	1 610
Vesilainsäädännön mukaiset kuulemiset (siirto momentille 25.10.03)	-20
Eläkemaksurakenteen muutos	230
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-49
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-39
Palkkausten tarkistukset	1 470
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-13
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-279
Toimintameno säästö (HO 2015)	-621
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-608
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-133
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	418
Vuokramenojen indeksikorotus	40
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-39
Yhteensä	2 610

2019 talousarvio	53 012 000
2018 I lisätalousarvio	444 000
2018 talousarvio	50 402 000
2017 tilinpäätös	53 560 000

02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 417 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy lisäys Väestörekisterikeskuksen ja Maistraattien yhdistymishankkeen kustannuksiin. Vastaava vähennys tehdään uuden viraston toimintamenoihin vuosina 2020—2023.

Maistraateille asetetaan tulossopimuksissa toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön ja maistraattien välisissä tulosneuvotteluissa ja arviointiraporteissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Edunvalvontaan määrääminen			
— maistraatin päätöksellä ratkaistut, aika keskimäärin	3,4 kk	3,0 kk	3,0 kk
Edunvalvontatilintarkastus			
— yksityisten edunvalvojien vuositilit tarkastettu tilin saapumisesta maistraattiin, aika keskimäärin	4,1 kk	3,8 kk	3,8 kk
Lupa-asiat			
— ratkaisut hakemuksen saapumisesta maistraattiin, aika keskimäärin	1,2 kk	1,2 kk	1,2 kk
Toiminnallinen tehokkuus			
Maksulliset holhoustoimen palvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	733	730	730
Maksuttomat henkilö-, perhe- ja perintöoikeudelliset palvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	6 905	8 070	8 070
Maksulliset julkisoikeudelliset todistajapalvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	12 984	10 850	12 500
Maksullinen julkisoikeudellinen tietopalvelu			
— tuottavuus: suoritetta/htv	6 430	7 100	7 100
Henkilövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	619	614	556
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,4	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,5	3,4	3,5

Henkilötyövuosimäärässä on huomioitu kuluttajaneuvontatehtävien 58 htv:n vähennys siirtona Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenomomentille 32.40.01 1.1.2019 lukien.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	43 191	43 179	41 742
Bruttotulot	15 382	15 280	15 325
Nettomenot	27 809	27 899	26 417
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 066		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 686		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	15 082	14 819	15 060
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	18 431	20 448	18 315
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 349	-5 629	-3 255
Kustannusvastaavuus, %	82	72	82
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	204	316	209
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	84	144	82
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	120	172	127
Kustannusvastaavuus, %	243	219	255

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Holhoustoimen aineistojen digitointi (siirto momentilta 28.01.21)	1 000
Kuluttajaneuvonta (-58 htv) (siirto momentille 32.40.01)	-3 700
Maistraattien ja VRK:n yhdistämisestä aiheutuvat kulut	580
Turvapaikanhakijoiden rekisteröinnin lisätehtävät	31
Eläkemaksurakenteen muutos	169
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-28
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-500
Palkkausten tarkistukset	1 134
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-10
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-149
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-237
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-102
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	336
Vuokramenojen indeksikorotus	20

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-18
Tasomuutos	-8
Yhteensä	-1 482

2019 talousarvio	26 417 000
2018 I lisätalousarvio	338 000
2018 talousarvio	27 899 000
2017 tilinpäätös	28 429 000

03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion keskushallinnon toimintojen alueellistamisen hallinnointiin
- 2) valtion alueellisten ja paikallisten hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille aiheutuvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon
- 6) valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanosta aiheutuvien kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohanke on asetettu ajalle 15.2.2017—31.12.2019 ja viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.2020. Virastoa koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle 8.3.2018.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintovirastouudistuksen ICT-muutokset (siirto momentille 28.40.01)	-200
Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohankkeen kustannukset (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.40.01)	-1 610
Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohankkeen kustannukset (v. 2019 rahoitus)	1 180
Yhteensä	-630

2019 talousarvio	1 852 000
2018 talousarvio	2 482 000
2017 tilinpäätös	352 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Ikääntymiskehitys aiheuttaa merkittävää kasvupainetta valtion eläkemenoihin seuraavien parin vuosikymmenen ajan. Tavoitteena on parantaa eläkkeiden rahoituksen kestävyyttä ja nostaa pitkällä aikavälillä keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 2—3 vuodella. Valtiokonttorin Kaiku-toiminnalla, joka rahoitetaan virastoilta perittävällä työturvallisuusmaksulla, pyritään torjumaan työkyvyn alenemisen riskiä ja siten vaikutetaan valtion eläkemenojen kasvun hidastumiseen.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtion eläketurvan rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Lainmuutoksella uudistetaan valtion eläkejärjestelmän maksurakennetta vuoden 2019 alusta lukien. Työnantajan eläkemaksun määräytymistä selkeytetään siten, että maksu muodostuu kaikille työnantajille yhteisestä työansioihin perustuvasta eläkemaxuprosentista ja työnantajakohtaisesta työkyvyttömyyseläkeprosentista. Tasoltaan eläkemaksu vastaisi jatkossa TyEL-järjestelmän keskimääräistä maksutasoa, joka on vakaampi ja ennustettavampi kuin valtion eläkejärjestelmän nykyinen maksutaso. Samalla valtion eläkejärjestelmän työnantajakohtaisten eläkemaksujen vahvistaminen siirretään tehtäväksi Kevassa valtiovarainministeriön päättämien perusteiden mukaisesti.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 768 273 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien
- 2) eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritettujen eläkejärjestelyjen korvausten
- 3) viivästyskorotusten
- 4) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 6) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta aikaisempaan valtion palvelukseen perustuvien eläkkeen osien korvaamiseen kunnalliselle eläkelaitokselle. Korvaus suoritetaan VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liike-toimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	4 745 989 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	13 564 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 000 000
Korvaus Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille	6 720 000
Yhteensä	4 768 273 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	38 614
Indeksikorotusten vaikutus	55 962
Yhteensä	94 576

2019 talousarvio	4 768 273 000
2018 talousarvio	4 673 697 000
2017 tilinpäätös	4 577 448 580

16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 070 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ylimääräiset eläkkeet	2 061 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	2 070 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	24
Muun kuin indeksikorotusten mukainen muutos	-4
Yhteensä	20

2019 talousarvio	2 070 000
2018 talousarvio	2 050 000
2017 tilinpäätös	1 553 146

17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 373 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasaisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmäs-
tä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisin perustein laskettuina kertasuorituksina, joista Keva voi sopia. Korvauksia voidaan maksaa myös jatkuvina suorituksina.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	50 000
Korvaus Vapo Oy:lle	300 000
Korvaus Vammas Oy:lle	150 000
Korvaus Lapua Oy:lle	150 000
Muut korvaukset	20 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 703 000
Yhteensä	2 373 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	30
Muutos eläkemenoennusteessa	-300
Yhteensä	-270

2019 talousarvio	2 373 000
2018 talousarvio	2 643 000
2017 tilinpäätös	1 241 250

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin
- 7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin
- 10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta
- 11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen
- 12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturma- korvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	37 500 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	100 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	90 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	200 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	500 000
Matkavahingot	400 000
Yhteensä	42 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotilastapaturmavakuutukset	2 500
Tarkentunut arvio	-800
Yhteensä	1 700

2019 talousarvio	42 200 000
2018 talousarvio	40 500 000
2017 tilinpäätös	36 816 032

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 234 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen
- 2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajan-vaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2582).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	2 592
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	14 594
Yhteensä	17 186

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	234 386 000
2018 talousarvio	217 200 000
2017 tilinpäätös	199 014 907

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	208
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	1 681
Yhteensä	1 889

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	19 386 000
2018 talousarvio	17 497 000
2017 tilinpäätös	14 417 258

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa
- 2) valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2019 Ruokaviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston uusien palkkausjärjestelmien käyttöönottamisesta tehtävissä virka- ja työehtosopimuksissa saadaan sitoutua:

- a) maksamaan työnantajarahoituksena enintään yhden kolmasosan kunkin palkkausjärjestelmän kokonaiskustannuksista, kuitenkin yhteensä enintään 1 185 000 euroa vuodessa
- b) lisäksi maksamaan vuodesta 2024 alkaen palkkausten täysimääräiseen maksamiseen tarvittavan, virka- ja työehtosopimuksen kustannuksista kunakin vuonna vielä mahdollisesti virka- ja työehtosopimusrahoituksella kattamatta olevan määrän, kuitenkin yhteensä enintään 1 482 000 euroa vuodessa.

Valtuuden perusteella tehdyistä sopimuksista aiheutuvat edellä sanotut menot maksetaan kunkin viraston kulloinkin käytettävissä olevasta toimintamenomäärärahasta.

Selvitysosa: Valtionhallinnon rakennemuutoksissa, joissa uusia virastoja perustetaan, otetaan käyttöön niitä koskevat palkkausjärjestelmät. Ne aiheuttavat lisäkustannuksia, koska siirtyvän henkilöstön palkat on turvattu ja osalle henkilöstöstä kohdistuu palkkausten korotuksia. Valtiovarainministeriö ja valtion henkilöstöä edustavat pääsopijajärjestöt ovat 14.5.2018 tehneet virka- ja työehtosopimuksen näiden sopimusten rahoituksesta nyt kysymyksessä olevien virastojen

osalta. Sen mukaan rahoitus perustuu pääosin virastokohtaisesti toteutettaviin sopimuseriin, mutta 1/3:n osalta työnantajarahoitukseen. Lisäksi sen mukaan olisi lähtökohtana enintään viiden vuoden mittainen siirtymäkausi.

Valtuuden käyttö 1/3:n määräisen työnantajarahoituksen ja enintään viiden vuoden siirtymäkauden sisällyttämiseksi virastokohtaisiin virka- ja työehtosopimuksiin on tarkoituksenmukaista sen asemesta, että valtiovarainministeriö tekisi nämä sopimukset keskitetysti ja ne erikseen alistettaiisiin valtioneuvoston ja eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hyväksyttäväksi, mitä tavanomainen menettely edellyttäisi. Edellä mainittu, 14.5.2018 tehty virka- ja työehtosopimus on tehty ehdolla, että valtion talousarviossa annetaan tässä tarkoitettu valtuus.

Valtuudet annetaan virastolle tehdä ja valtiovarainministeriölle hyväksyä tällainen virastokohtainen sopimus. Sopimuksia tehtäessä niihin otetaan asiasta sopimusmääräykset, jotka pysyvät valtuuden puitteissa. Valtiovarainministeriö (Valtion työmarkkinalaitos) varmistaa asian kunkin sopimuksen tarkastaessaan ja hyväksyessään. Samalla täsmennetään kohtien a) ja b) valtuuksien perusteella viraston maksettaviksi kunakin vuonna tulevat rahamäärät ja niiden väheneminen seuraavasti. Sitoutumisen tulee tapahtua palkkausjärjestelmän käyttöönottamisesta tehtävässä virka- ja työehtosopimuksessa. Sitoutumisen edellytyksenä on, että muu osa sopimuksen kokonaiskustannuksesta katetaan virastoerillä ja muulla virka- ja työehtosopimusrahoituksella (kohta a) ja, että kustannuksia vähentävät siihen aikanaan käytettävät virastoerät ja muu virka- ja työehtosopimusrahoitus, kunnes kustannukset on niillä kokonaan katettu (kohta b). Valtuuden perusteella tehdyistä sopimuksista johtuvat edellä mainitut kustannukset rahoitetaan kunkin viraston olemassa olevilla määrärahoilla, asianomaisina vuosina.

Valtuuden määrät on mitoitettu talousarvioesitystä annettaessa kyseessä olevien virastojen tilanteen perusteella ja ottaen huomioon valtion sopimuskauden 2018—2020 mukaiset vuoden 2019 virastoerät. Valtuuden virastokohtaiset määrät ratkaistaan erikseen.

Valtuuden seuranta ulottuu viimeiseen sellaiseen vuoteen saakka, jolloin palkkaukset on maksettu täysimääräisinä koko vuoden. Valtiovarainministeriö (Valtion työmarkkinalaitos) vastaa seurannasta ja siinä tarvittavasta tiedosta.

2019 talousarvio	15 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	15 000
2017 tilinpäätös	12 567

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työsuojelua, työhyvinvointia ja työterveyshuoltoa edistävään tietojen keräämiseen ja tutkimukseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämysuhteita edistävään tutkimukseen ja kehittämiseen
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen ja tiedottamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla aihepiiriin liittyvää tiedotusta, tutkimusta ja kehittämishankkeita. Valtion työelämäneuvottelukunta päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

2019 talousarvio	800 000
2018 talousarvio	850 000
2017 tilinpäätös	850 000

12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen valtionhallinnon virastoille ja laitoksille sekä Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa valtionhallinnon virastoille ja laitoksille korvausta niiden järjestämästä koulutuksesta henkilöstölleen. Lisäksi määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuosina 2015—2018 valtionhallinnon virastoille ja laitoksille maksettujen korvausten toteutunut määrä sekä Työllisyysrahaston arvio vuonna 2018 maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 000
Yhteensä	1 000

2019 talousarvio	16 000 000
2018 talousarvio	15 000 000
2017 tilinpäätös	15 000 000

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT-hankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Valtiovarainministeriön tavoitteena on turvata laadukkaat ja saavutettavat digitaaliset palvelut jokaiselle ja ohjata tulevaisuustyön kautta Suomea kohti ennakkointikykyistä digitaalista yhteiskuntaa. Digitalisaatio tuo kansalaiset ja yritykset julkisten palveluiden kehityksen keskiöön ja varmistaa entistä paremmat ja luotettavimmat palveluketjut eri elämäntapahtumia varten. Asiakas-keskeisestä muutoksesta viestitään kansalaisille, viranomaisille ja yritykselle. Valtiovarainministeriö ohjaa julkisen hallinnon palvelut ensisijaisesti digitaalisiksi velvoittamalla viranomaiset tarjoamaan asiakkaille palvelua sähköisesti. Toisaalta taataan myös mahdollisuus saada palvelua perinteisessä muodossa sitä haluaville kansalaisille sekä kehitetään digitukea asiointia helpottamaan. Lisäksi yritykset velvoitetaan käyttämään viranomaisten tuottamia sähköisiä palveluita. Sähköisen asioinnin ensisijaisuuden edistäminen etenee niin sähköisen viestinvälittämisen kuin ensisijaisesti digitaalisesti tarjottavien palveluiden kautta. Uudistuva lainsäädäntö tukee digitaalisten palveluiden tarjoamista ja tarkentaa viranomaisten velvoitteita siihen liittyen.

Vuonna 2019 jatketaan julkisten palveluiden tekoälyverkko Auroran toiminnan laajentamista. Aurora luo yhteisen toimintatavan, insentiivit ja teknisen alustan, johon julkisen hallinnon organisaatiot ja tekoälyjä kehittävät yritykset kytkevät omat älykkäät sovelluksensa: chatbotit ja liiketoimintaprosesseja optimoivat tekoälyratkaisut.

Kustannustehokas ja jouheva palveluketju vaatii kykyä siirtää ja vaihtaa tietoa sujuvasti eri viranomaisten välillä. Valtiovarainministeriö varmistaa tämän mahdollistamalla tietojen sujuvan hyödyntämisen ja edistämällä yhteentoimivuutta. Tavoitetilaa tuetaan muodostamalla yhdessä muun julkisen hallinnon kanssa strategista tietopolitiikkaa, jolla luodaan tietoja koskevia linjauksia ja periaatteita. Tiedonhallinnan lainsäädäntö uudistetaan ja sen mukaisten vaatimusten toimeenpanoa viranomaisissa ohjataan ja tuetaan. Maakuntauudistuksen onnistumisen taustalla vaikuttaa keskeisesti maakuntien palveluiden asiakaslähtöinen digitalisointi, jota rakennetaan yhtenäispolitiikan, arkkitehtuurin ja yhteentoimivuuden avulla.

Digitaalisen toiminnan edellytys on turvallinen digitaalinen ympäristö. Valtiovarainministeriö mahdollistaa digitaalisen toiminnan tehostamalla digitaalista turvallisuutta sekä takaamalla käyttäjille toimintavarmat digitaaliset palvelut ja järjestelmät. Välineitä digitaalisen turvallisuuden tehostamiseksi ovat mm. tietoturvasäätelyn uudistaminen sekä tietoturvaohjeitten selkeyttäminen. Palveluiden toimintavarmuus taataan esimerkiksi laatimalla pilvi- ja tietoliikennelinjaukset sekä kehittämällä mobiilia viranomaisviestintää.

Valtiovarainministeriön johdolla laaditaan julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden kehittämisohjelma vuosille 2018–2021. Kehittämisohjelmalla varmistetaan, että julkishallinnon digitaaliset palvelut toimivat ja että niihin luotetaan. Laadittavaan digitaalisen turvallisuuden kehittämisohjelmaan on valittu kolme painoaluetta, jotka ovat johtaminen ja riskienhallinta, osaava henkilöstö sekä uudet toimintatavat ja palveluiden turvallisuus.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt selvitystyön koskien suomalaisen henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista. Selvitystyön tavoitteena on vuoden 2019 loppuun mennessä tehdä esitys tuleville vuosikymmenille ulottuvasta kansallisesta toimintamallista henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa.

Ohjauksen ja rakenteiden uudistamisessa määritetään tiedonhallinnan, yhteisen ICT:n sekä maakuntien ICT:n ohjausrakenteita. Valtiovarainministeriö ottaa käyttöön investointien ohjaus- ja vaikuttavuusmallin sekä uudistaa väestötietojärjestelmän toimintamalleja valmistautuessa Väestötietokeskuksen ja maistraattien yhdistymistä varten.

01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion yhteisten tietojärjestelmäuudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen ja -ratkaisujen toteuttamiseen
- 2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen
- 3) julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011), valtion yhteisten tietojen ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen
- 4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen
- 5) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen (2 vuotta) lisähenkilöstön palkkaamiseen
- 6) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin.
- 7) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahoja on tarkoitus käyttää myös mobiilin viranomaisviestinnän kehittämiseen. Mobiilin viranomaisviestintä -hankkeen kustannukset vuosina 2019—2025 ovat arviolta yhteensä 18,5 milj. euroa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Digitaaliset palvelut kaikille	Käynnistetään digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain toimeenpano.
Strategisen tietopolitiikan muodostaminen	Käynnistetään julkisen hallinnon yhteinen teko-älyohjelma. Käynnistetään tiedonhallintalain toimeenpano.
Turvallinen digitaalinen yhteiskunta	Henkilötunnuksen ja valtion takaaman identiteetin uudistamisesitys valmistuu. Toimeenpannaan Digitaalisen turvallisuuden kehittämisohjelmaa.
Ohjauksen ja rakenteiden kehittäminen	Varaudutaan laajoihin kyberhäiriöihin. Mobiili viranomaisverkko -hankkeessa on valmisteltu teleoperaattorikilpailutus ja lain-säädännölliset perustelut ovat voimassa. Uusi ohjaus- ja vaikuttavuusmalli otetaan käyttöön ja kehitetään edelleen. Yhteisen ICT:n ja tiedonhallinnan rakenteiden uudistamisen toimenpiteet valmistuvat. Käynnistetään maakuntien ICT:n ohjausmalli.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 28.90.20	2 475
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-1 900
Yhteensä	575

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	4 700 000
2018 I lisätalousarvio	1 176 000
2018 talousarvio	4 125 000
2017 tilinpäätös	6 000 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää vähäisessä määrin

myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäättösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01.

Hankkeiden erittely ja määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittäminen sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmä	1 500 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	3 500 000
eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	500 000
Yhteensä	5 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	500
Yhteensä	500

2019 talousarvio	5 500 000
2018 talousarvio	5 000 000
2017 tilinpäätös	6 800 000

05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 211 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta, valmistelun ohjauksesta ja koulutuksesta sekä valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvistä kehittämis- ja kokeiluhankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen maakuntien väliaikaisten valmisteluelinten perustamiseen ja toimintaan sekä maakuntien toimintaan ja uudistuksen edellyttämään toteuttamiseen
- 3) maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten perustamisen valmisteluun ja toimintaan sekä yhteisten palveluiden järjestelyyn ja kehittämiseen
- 4) avustusten maksamiseen uudistuksen valmistelukustannuksiin kunnille, kuntayhtymille ja palvelukeskuksille sekä oman pääoman maksamiseen palvelukeskuksille
- 5) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamisesta.

Määrärahaa saa käyttää myös henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johto-, ohjaus- ja koordinoitavien ministeriöissä. Lisäksi määrärahaa käytetään uudistuksen muutostukeen varmistamaan uudistuksen toimeenpano maakunnissa.

Määrärahaa käytetään myös maakuntien tietohallinnon valmisteluun ja perustamiseen, maakuntien ICT-järjestelmien ja -infrastruktuurin muutosten toteuttamiseen ja hankintaan, maakuntien

ICT-palvelukeskuksen valmisteluun ja yhteisiin investointeihin sekä valtakunnalliseen toimeenpanoon. Digimuutosohjelmassa kustannuksia muodostuu muun muassa maakuntien muutossuunnitelmien mukaisen toimeenpanon palkkakustannuksista, asiantuntijapalveluiden ja ICT-laitteiden hankinnoista, välttämättömistä tietojärjestelmämuutoksista ja tietojärjestelmien integraatioista, kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden toteutuksesta ja käyttöönotosta sekä uudistuksen edellyttämistä muutoksista valtion viranomaisten tuottamiin tietojärjestelmäpalveluihin ja tietorekistereihin.

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu, että maakuntien väliaikaisilla valmistelutoimielimillä ei ole oikeutta saada palautuksena viranomaistoiminnan ja verottoman toiminnan hankintojen sisältämää arvonlisäveroa, kuten kunnilla ja kuntayhtymillä on. Väliaikaishallinto maksaa arvonlisäveron hankkimistaan palveluista, yksityiseltä sektorilta ostettavien palvelujen lisäksi tämä koskee myös kunnilta tai kuntayhtymiltä ostettavia asiantuntija- tai tilapalveluja.

Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen maakuntien tietojärjestelmien ohjaamisesta, hallinnoinnista ja kehittämisestä (28.6.2017). Periaatepäätöksessä linjataan eri toimijoiden vastuut ja tehtävät sekä periaatteet maakuntien tietojärjestelmäinvestointien rahoituksesta. Tarkoituksena on, että periaatepäätöksen linjaukset otetaan huomioon maakuntaudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digi-muutosohjelma	98 150
Maakuntien toimeenpanon tuki ja yhteensovitus	4 865
Maakuntien väliaikaisten valmisteluelinten ja maakuntavaltuustojen toimikauden rahoitus	93 000
Vuoden 2018 rahoitus	-180 070
Väliaikaishallinnon ja maakuntien arvonlisäverokustannusten huomioimisesta aiheutuva korotus määrärahaan	15 000
Yhteensä	30 945
2019 talousarvio	211 015 000
2018 I lisätalousarvio	18 900 000
2018 talousarvio	180 070 000
2017 tilinpäätös	53 300 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen
- 2) hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen
- 3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakirjojen automaattinen anonymisointi- ja sisällönkuvailuhanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 25.01.01)	-240
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-2 412
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 340
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.10.03)	3 713
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 25.10.03)	-4 533
HETI-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	4 000
HETI-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 28.30.03)	-4 000
Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.02)	657
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.21)	3 142
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 26.40.01)	2 000
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 26.40.01)	-2 000
Maaseudun Hyrrä-tukien sähköisen käsittelyketjun kehittämishanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-832
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	1 880
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 25.01.05)	-895
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.02)	700
Poliisihallituksen Monibiometriatunnistus-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 26.10.01)	-2 000
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.01)	3 000
Supon SSK-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.02)	4 389
Supon SSK-hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 26.10.02)	-5 074
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	13 850
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 28.10.02)	-13 590
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.20.01)	1 744

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	3 200
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-1 800
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	980
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-510
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.22)	2 590
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentille 25.01.22)	-2 505
Tasomuutos	-16 382
Yhteensä	-12 268

2019 talousarvio	11 000 000
2018 I lisätalousarvio	-8 377 000
2018 talousarvio	23 268 000
2017 tilinpäätös	49 730 000

(21.) *Kansallisen tulorekisterin toteutus* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 142
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-12 521
Yhteensä	-15 663

2018 talousarvio	15 663 000
2017 tilinpäätös	15 828 000

(22.) *Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-4 176
Yhteensä	-4 176

2018 I lisätalousarvio	-1 926 000
2018 talousarvio	4 176 000
2017 tilinpäätös	—

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkon toiminta.

2019 talousarvio	8 100 000
2018 talousarvio	8 100 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat näin ollen veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuun ottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 %.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitettulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 242 640 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tuloarvioiden muutokset	5 338
Yhteensä	5 338

2019 talousarvio	242 640 000
2018 I lisätalousarvio	7 764 000
2018 talousarvio	237 302 000
2017 tilinpäätös	233 616 482

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 % vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	2 000
Yhteensä	2 000

2019 talousarvio	17 000 000
2018 I lisätalousarvio	200 000
2018 talousarvio	15 000 000
2017 tilinpäätös	23 945 287

33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2019 talousarvio	13 000 000
2018 I lisätalousarvio	-586 000
2018 talousarvio	13 000 000
2017 tilinpäätös	11 433 278

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Sairastavuuskertoimen osatekijöitä ovat terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuolto. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristaisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat saamelaisten kotiseutualueen kunnan, syrjäisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden lisäosat.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasaverstaisten kunnallisten peruspalvelujen tuottamista taloudellisemmin.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman mukaisesti lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun osoitetaan edelleen lisärahoitusta. Vanhuspalvelujen henkilöstömitoitusta tarkistetaan tavoitteena kuntien kustannusten vähentäminen. Erikoissairaanhoidon järjestämistä tehostetaan muun muassa uudistamalla terveydenhuollon päivystystoimintaa, keskittämällä perustason kiireellistä ilta- ja viikonloppuvastaanottoa, vähentämällä erikoissairaanhoidon vuodeosastohoitoa ja uudistamalla ensihoitoa.

Kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen osoitetaan rahoitusta. Vuonna 2019 aloitetaan kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmä, johon siirteään rahoitus kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta momentilta 28.90.30.

Maakuntien perustamisen valmistelua jatketaan.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä tuottamalla ja levittämällä työvälineitä ja hyvän toiminnan malleja kuntien käyttöön. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Peruspalveluja vahvistetaan ja uudistetaan, ikäihmisille turvataan ihmisarvoinen vanhuus sekä panostetaan mielenterveys- ja päihdepalveluihin.

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen lähtökohdiana on koulutuksen perusturvan sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Laskennallisten kustannusten laskennassa käytettäviä tietoja

	2018 arvio	2019 arvio
Laskennalliset kustannukset		
0—5-vuotiaat euroa/asukas	8 198,50	8 172,48
6-vuotiaat euroa/asukas	8 699,48	8 677,23
7—12-vuotiaat euroa/asukas	7 291,01	7 277,40
13—15-vuotiaat euroa/asukas	12 522,23	12 502,85
16—18-vuotiaat euroa/asukas	4 010,92	3 996,52
19—64-vuotiaat euroa/asukas	1 009,22	993,59
65—74-vuotiaat euroa/asukas	2 029,43	1 983,49
75—84-vuotiaat euroa/asukas	5 563,64	5 481,29
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	18 910,55	18 771,66
Sairastavuuden mukaan	1 135,88	1 133,37
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	88,27	88,08
Kaksikielisyyden mukaan euroa/asukas	272,15	271,55
Vieraskielisyyden mukaan euroa/asukas	1 911,59	1 907,37
Asukastiheyden mukaan euroa/asukas	38,45	38,36
Saaristoisuuden mukaan euroa/asukas	374,58	373,75
Saaristo-osakunta aseman mukaan	274,01	273,41
Koulutustaustan mukaan euroa/asukas	390,78	389,91
Lisäosat		
Syrjäisyys euroa/asukas	207,94	210,85
Saamelaisten kotiseutualueen kunnat euroa/asukas	2 641,08	2 678,06
Työpaikkaomavaraisuus euroa/asukas	63,11	63,99

(20.) *Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 28.70.01	-2 475
Yhteensä	-2 475

2018 I lisätalousarvio	3 600 000
2018 talousarvio	2 475 000
2017 tilinpäätös	1 400 000

22. Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuntien ja maakuntien toimintatapojen, johtamisen sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittämiseen sekä talouden uudistamiseen liittyviin hankkeisiin
- 2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen hallinto- ja palvelurakennemuutosten ohjaus-, asiantuntija- ja hanketehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan kuntien hallinto- ja palvelurakenteisiin sekä talouden uudistamiseen liittyvää kehittämistyötä sekä kuntia ja maakuntia yhteisesti koskevia kehittämissankkeita.

2019 talousarvio	200 000
2018 talousarvio	200 000
2017 tilinpäätös	200 000

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 490 577 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen
- 3) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen
- 4) enintään 10 000 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 5) enintään 3 000 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

<i>Laskennalliset kustannukset</i>	25 893 324
— ikärakenne	18 056 662
— sairastavuus	6 215 600
— työttömyys	484 218

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

— kaksikielisyys	97 002
— vieraskielisyys	655 836
— asukastiheys	190 686
— saaristoisuus	14 050
— saaristo-osakunta	9 560
— koulutustausta	169 710
<i>Kuntien rahoitusosuus</i>	19 323 748
Valtionosuus	6 569 576
Lisäosat	327 444
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	751 756
Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	10 000
V. 2015 järjestelmämuutoksen taseus	2 113
Valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen liittyvä kotikuntakorvausten siirtymäjärjestely	220
Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	4 463
Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	5 724
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	819 281
Yhteensä	8 490 577

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,37. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2017/2018 asukasluku on 5 483 641.

Määrärahan mitoittamiseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti muuttuu 25,34 prosentista 25,37 prosenttiin vuonna 2019. Muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,03 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuusprosentti on 100.

Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä indeksikorotusta. Indeksien jäädyttäminen toteutetaan niin, että laskennallisiin kustannuksiin tehdään 1,3 prosentin indeksikorotus, mutta siitä aiheutuva 91 471 000 euron valtionosuuden lisäys vähennetään lopullisesta valtionosuudesta.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus alentaa peruspalvelujen valtionosuutta 213 363 000 euroa.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikä rakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (8 172,48 euroa/as)	2 760 460
— 6-vuotiaat (8 677,23 euroa/as)	532 018
— 7—12-vuotiaat (7 277,40 euroa/as)	2 677 814
— 13—15-vuotiaat (12 502,85 euroa/as)	2 203 102
— 16—18-vuotiaat (3 996,52 euroa/as)	709 522
— 19—64-vuotiaat (993,59 euroa/as)	3 169 485
— 65—74-vuotiaat (1 983,49 euroa/as)	1 336 544
— 75—84-vuotiaat (5 481,29 euroa/as)	1 938 767
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (18 771,66 euroa/as)	2 728 950
Sairastavuuden mukaan (1 133,37 euroa/as)	6 215 600
Työttömyyden mukaan (88,08 euroa/as)	484 218
Kaksikielisyyden mukaan (271,55 euroa/as)	97 002
Vieraskielisyyden mukaan (1 907,37 euroa/as)	655 836
Asukastiheyden mukaan (38,36 euroa/as)	190 686
Saaristoisuuden mukaan (373,75 euroa/as)	14 050
Saaristo-osakunta aseman mukaan (273,41 euroa/as)	9 560
Koulutustaustan mukaan (389,91 euroa/as)	169 710
Yhteensä	25 893 324

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 483 641
Rahoitusosuus, euroa/as	3 523,89
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	19 323 748

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (210,85 euroa/as)	119 498
Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (63,99 euroa/as)	204 380
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan (2 678,06 euroa/as)	3 566
Yhteensä	327 444

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
1 402 800	-651 044	751 756

V. 2015 järjestelmämuutoksen tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
2 113	0	2 113
Valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen liittyvä kotikunta-		
korvauksen siirtymäjärjestely		220

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

Valtionosuuden vähennykset	
— vakimuotoisten tietoluovutusten hinnoittelumuutos	-1 314
— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-67 778
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-164
— siirto momentille 29.01.02 Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköiseen käsittelyjärjestelmään	-250
— siirto momentille 29.01.02 opiskelijavalintapalveluihin	-1 547
— järjestelmämuutoksen kustannusneutraalisuuteen liittyvä vähennys	-2 113
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2016	-34 596
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2018	-42 280
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2019	-91 471
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta, vuoden 2017 toteutuma	-349 332
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta, vuoden 2017 talousarvion ennakotiedon korjaus	-18 485
— valtionosuusuudistukseen liittyvä yksityisten opetuksenjärjestäjien kotikuntakorvausten tasausjärjestelmän rahoitus	-220
— kilpailukykysovimukseen liittyvä vähennys	-497 332
— lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitus	-22 483
— siirto momentille 28.90.32 kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään	-30 000
— kuntien harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	-10 000
— pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvä vähennys	-20 900
Vähennykset yhteensä	-1 190 265

Valtionosuuden lisäykset

— työmarkkinatukeen liittyvä korjauserä	29 549
— v. 2010 järjestelmämuutoksen tasaus	497
— v. 2010 verotulomenetysten kompensatio	375 000
— v. 2011 verotulomenetysten kompensatio	129 000
— v. 2012 verotulomenetysten kompensatio	299 000
— v. 2013 verotulomenetysten kompensatio	11 500
— v. 2014 verotulomenetysten kompensatio	9 500
— v. 2015 verotulomenetysten kompensatio	131 000
— v. 2016 verotulomenetysten kompensatio	262 000
— v. 2017 verotulomenetysten kompensatio	395 000
— v. 2018 verotulomenetysten kompensatio	131 000
— v. 2019 verotulomenetysten kompensatio	223 000
— maakuntien liittojen tehtäviin liittyvä lisäys	500

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

— oppilaitosten perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	10 000
— kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	3 000
Lisäykset yhteensä	2 009 546

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset	4 463
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	5 724

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellisen erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen	-21 565
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos	25 199
Kilpailukykysovimuksen vaikutus valtionosuuteen	-29 462
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	-500
Kotikuntakorvausten muutos	1 354
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmä (siirto momentille 28.90.32)	-30 000
Lastensuojelu ja lapsiperheiden kotiapu	15 000
Muut muutokset	-1 996
Oppilaitosten perustamiskustannushankkeet	-9 600
Perustoimeentulotuen kuntien maksuosuus (vuoden 2017 toteutuma)	-18 485
Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen pieneneminen	3 200
Säästö omais- ja perhehoidon kehittämisen johdosta	-6 343
Todennetun osaamisen rekisterin ylläpito (siirto momentille 29.01.02)	-100
Valtion- ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus	-213 363
Vanhuspalvelujen laatusuositusten tarkistamien	-4 313
Vanhusten kotihoito ja veteraanien kotiinviävät palvelut	1 000
Verotulomenetysten kompensatio	223 000
Vuoden 2017 talousarvion kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden korjaus	-18 485
Yli 3-vuotiaiden lasten ja kasvattajien määrän suhteen muutos varhaiskasvatuksessa	-634
Yhteensä	-86 093

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	8 490 577 000
2018 talousarvio	8 576 670 000
2017 tilinpäätös	8 605 673 665

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 090 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuntarakennelain (1698/2009) 43 §:n mukaisesti laskennallisiin yhdistymisavustuksiin
- 2) kuntarakennelain 44 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen
- 3) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain 16 §:n mukaisten erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin.

Selvitysosa: Kunnille maksetaan kuntarakennelain (1698/2009) 42 §:ssä säädettyä yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota. Yhdistymisavustus tulee käyttää välttämättömiin kuntien yhdistymisen kustannuksiin, uuden kunnan palvelujärjestelmän kehittämiseen ja palvelujen tuottavuuden parantamiseen tai uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Valtionosuuden vähenemisen korvaamisen avulla pyritään puolestaan kompensoimaan yhdistymishankkeessa mukana olevien erilaisten kuntien valtionosuusmenetyksiä, joten kyse ei ole luonteeltaan ylimääräisestä kuntien avustamisesta, vaan vastaava summa tulee valtion hyväksi pienenevinä valtionosuuksina. Yhdistymisavustusta ja valtionosuusmenetysten kompensatiota maksetaan viimeistään vuonna 2017 voimaan tulleisiin yhdistymisiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	
— vuoden 2017 kuntien yhdistymiset, 2 liitosta	1 800
Yhteensä	1 800
Valtionosuusmenetysten kompensatio	
— vuoden 2017 yhdistymiset	1 051
— vuoden 2016 yhdistymiset	-
— vuoden 2015 yhdistymiset	839
Yhteensä	1 890
Kuntarakennelain mukaiset selvityskustannukset ja yhdistymisiin liittyviin esiselvityksiin myönnettävä avustus (enintään)	400
Kaikki yhteensä	4 090

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio
Kuntien yhdistymisiä	2	0	0
Kuntien määrän vähennys	2	0	0
Määräraha, milj. €	26,5	8,0	4,0
— josta ko. vuoden yhdistymisten osuus, milj. €	3,0	0	0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 900
Yhteensä	-3 900
2019 talousarvio	4 090 000
2018 talousarvio	7 990 000
2017 tilinpäätös	26 506 874

32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Digitalisaation kannustinjärjestelmä toteutetaan vaiheittain. Vuonna 2019 kannustintukea kohdistetaan etenkin kunnan henkilöstö- ja taloushallinnon digitalisointiin. Kuntien digitalisaation kannustin on tarkoitus myöntää valtionavustuslain mukaisena avustuksena täsmällisesti määriteltävien kriteerien mukaisesti. Tavoitteena on myös edistää digitalisaatioon liittyvien valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toteuttamista kuntalähtöisesti sekä kannustaa kuntia yhteistyöhön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitalisaatiota kehittävien hankkeiden valtionavustukset (siirto momentilta 28.90.30)	30 000
Yhteensä	30 000
2019 talousarvio	30 000 000

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiantensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 285 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

- 1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen
- 2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1168/2002) 8 a §:ssä tarkoitettuun energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	55 000 000
2. Energiantensiivisten yritysten veronpalautus	230 000 000
Yhteensä	285 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvion tarkentuminen	4 000
Maatalouden energiaverojen korotettu palautus vuodelta 2018	20 000
Yhteensä	24 000

2019 talousarvio	285 000 000
2018 I lisätalousarvio	23 000 000
2018 talousarvio	261 000 000
2017 tilinpäätös	242 444 004

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Valtuus

Valtiovarainministeriö voi tehdä EU:n yhteisen kriisinratkaisuneuvoston kanssa sopimuksen lainalimiittijärjestelystä, jonka puitteissa myönnettävien lainojen enimmäismäärä voi olla enintään 1 083 500 000 euroa.

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

Selvitysosa: Vuosi 2019 on vuosia 2014—2020 koskevan EU:n monivuotisen rahoituskehityksen kuudes varainhoitovuosi. Vuoden 2019 talousarvioon sisältyvät vuoden 2016 lokakuussa takautuvasti voimaan tulleen omien varojen päätöksen mukaiset maksualennukset kuten arvonalisäveropohjaan perustuvat alennukset ja kertakorvausalennukset. Yhdistyneen kuningaskunnan maksualennus siihen liittyvine alennuksineen Saksalle, Itävalle, Alankomaille ja Ruotsille jatkuu keskeytyksettä myös vuoden 2019 aikana. Omia varoja koskevat maksupohjat laaditaan kansantalouden tilinpitäjärjestelmän (ESA2010) mukaisina.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomaisorganisaatio. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaisvelvoitteet ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien talletussuojarahaston hallinnointi. Viraston myötä on perustettu uusi talletussuojarahasto, johon se kerää talletussuojamaksuja. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	14,5	18	18
Koulutustasoindeksi (asteikko 1—8)	6,9	6,9	6,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,3	8	8
Työtyytyväisyysindeksi	3,71	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investoinnit ja palveluiden hankinta (v. 2018 rahoitus)	-688
Investoinnit ja palveluiden hankinta (v. 2019 rahoitus)	148
Tehtävien ja investointien lisääntyminen	1 646
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-100
Vuokramenojen indeksikorotus	1
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Tasomuutos	2
Yhteensä	1 006

2019 talousarvio	3 953 000
2018 talousarvio	2 947 000
2017 tilinpäätös	2 450 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	200
Yhteensä	200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	1 700 000
2018 talousarvio	1 500 000
2017 tilinpäätös	1 500 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 312 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 12 312 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2017 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisätujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhdistiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	762
Yhteensä	762

2019 talousarvio	12 312 000
2018 talousarvio	11 550 000
2017 tilinpäätös	11 072 658

(60.) Siirto rahoitusvakausrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	18 493 000

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2017 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2019 talousarvio	170 000
2018 talousarvio	170 000
2017 tilinpäätös	—

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 069 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksissä (2014/335/EU).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin neuvoston asetuksiin (EY):

- 1) N:o 1150/2000: asetus EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: asetus arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä
- 3) N:o 2223/1996: asetus markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määrärahataso perustuu vuosia 2014—2020 koskevaan EU:n rahoituskehykseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	301 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 619 000 000
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	149 000 000
Yhteensä	2 069 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	188 000
Yhteensä	188 000

2019 talousarvio	2 069 000 000
2018 talousarvio	1 881 000 000
2017 tilinpäätös	1 903 000 000

87. Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääoman merkinnästä aiheutuvan vuoden 2019 Suomen maksuosuuden, suuruudeltaan 12 420 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan noin 10 100 000 euroa, maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin vasta-arvot on laskettu 20.4.2018 valuuttakurssilla EUR/USD 1,2309.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peruspääoman merkinnästä aiheutuva kurssiero	-1 510
Yhteensä	-1 510

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 100 000
2018 talousarvio	11 610 000
2017 tilinpäätös	11 868 151

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädöspерusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädöspерusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

2019 talousarvio	300 000
2018 talousarvio	300 000
2017 tilinpäätös	—

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 000
Yhteensä	-3 000
2019 talousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	5 000 000
2017 tilinpäätös	5 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheuttomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käytämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkistettu arvio	150
Yhteensä	150
2019 talousarvio	300 000
2018 talousarvio	150 000
2017 tilinpäätös	304 899

98. *Kassasijoitusten riskienhallinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkistettu arvio	-8 400
Yhteensä	-8 400
2019 talousarvio	4 000 000
2018 talousarvio	12 400 000
2017 tilinpäätös	10 220 194

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Kansainvälisen keskinäisriippuvuuden lisääntyminen, automaatio, robotit ja tekoäly muuttavat nopeasti yhteiskuntaa, työelämää, instituutioita, ansaintatapoja sekä ihmisten arkea ja osaamistarpeita. Ilmastonmuutos, Eurooppaan suuntautunut muuttoliike ja demokratiaan kohdistuvat maailmanlaajuiset uhat ovat tehneet toimintaympäristöstä epävarman ja muutosherkän. Epävarmuutta lisäävät meneillään olevat arvojen ja asenteiden muutokset. Osaamista, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys korostuu. Rakenteellisiin muutoksiin sopeutuminen edellyttää sukupolvipoliittista näkemystä ja hallinnonalarajat ylittävää lapsi- ja nuorisopolitiikkaa sekä uusia toimia kasvatuksessa ja koulutuksessa. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä.

Maailmanlaajuisesti arvoketjuihin kytkeytyvä tuotanto on mennyt yhä enemmän osaamisintensiiviseen suuntaan. Aiempaa merkittävämpi osuus talouskasvusta muodostuu aineettomasta pääomasta ja sen tuottamasta lisäarvosta. Osaava työvoima on Suomen tärkein kilpailutekijä.

Talouden kasvun myötä työttömyys on alentunut ja avoimien työpaikkojen määrä on lisääntynyt. Työvoiman rekrytointiongelmien on oletettu lisääntyneen ja ne ovat rakentamisessa ja palveluissa jo yleisin toiminnan laajentamisen este. Hallituksen toteuttamalla eri koulutusasteita koskevilla uudistuksilla turvataan osaavan työvoiman saatavuus pitkällä aikavälillä.

Talouden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen, velkaantuminen, väestörakenteen ja palvelujen edellytysten alueellinen eriytyminen ja julkisen sektorin sopeuttamistoimet asettavat ministeriön toiminnalle tiukat reunaehdot. Samaan aikaan kotimaiset ja kansainväliset vertailut ovat osoittaneet, että Suomen suhteellinen asema osaamisyhteiskuntana on heikentynyt. Koulutustason nousu on pysähtynyt. Nuorten osaamistaso on laskussa ja Suomen tiede on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan.

Koulutusjärjestelmän laadun ja vaikuttavuuden parantaminen edellyttävät uudenlaisia, avoimia ja kokeilevia toimintatapoja sekä aiempaa aktiivisempaa kotimaisen ja kansainvälisen toimintaympäristön kehityksen seurantaa ja siihen vaikuttamista. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden vahvistaminen edellyttävät yhteistyötä lasten ja nuorten kasvuyhteisöissä.

Kulttuurin toimialan kehittäminen edellyttää toimenpiteitä luovan työn ja tuotannon, osallisuuden ja kulttuuriin osallistumisen sekä kulttuurin perustan ja jatkuvuuden strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Painopisteinä ovat toimialan valtioneosuusjärjestelmän kehittäminen ja taiteilijoiden työskentelyedellytysten parantaminen. Luovat alat ovat voimakkaasti digitaalisuutta hyödyntäviä kasvualoja, joiden liiketoiminnan ja palvelujen kehittämiseksi digitaalinen kehitys tarjoaa uusia mahdollisuuksia. Kansalaisvaikuttaminen digitalisoituu ja ilmiöpohjaistuu. Erilaiset vaihtoehdot totuudet ovat haaste demokratialle ja luottamukselle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Osaaminen, osallisuus, sivistys ja luovuus vahvistuvat
- Yhteiskunnan yhdenvertaisuus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät
- Osaavan työvoiman saatavuus sekä tieteen taso, vaikuttavuus ja innovaatioiden kaupallistettavuus paranevat.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Luodaan ja vakiinnutetaan hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Kestävä kehitys

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää valtioneuvoston kestävä kehityksen selonteon tavoitteiden toteutumista yhdenvertaisen, tasa-arvoisen ja osaavan Suomen kehittämisessä. Tarkoituksena on jatkaa uudistusten toimeenpanoa varhaiskasvatuksessa, yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa sekä korkeakoulutuksessa kiinnittämällä huomiota yhteisvastuun, kulttuurien moninaisuuden ja kansainvälisyyden, terveiden elämäntapojen sekä ympäristön ja elämän kunnioittamiseen.

Lisäksi pyritään varmistamaan kaikille avoin ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet. Opetusryhmäkokoja pienennetään, koulukäyntiavustajien määrää lisätään ja erityisopetuksen laatua kehitetään. Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta edistetään ja haasteellisilla alueilla toimivien päiväkotien henkilöstömäärää pyritään lisäämään. Rakennetaan koulutus- ja työelämäpolkuja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille. Korkea-koulut myös edistävät kestävä kehitystä opetus- ja tutkimustoiminnassaan.

Kirkollisasiat

Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2017 TP	2018 TA	2019 TAE	2018/2019 muutos
29.10.30	Yleissivistävä koulutus	674 602	704 808	703 585	-1 223
29.10.31	Vapaa sivistystyö	145 000	152 433	155 230	2 797
29.20.30	Ammatillinen koulutus	716 535	774 071	803 251	29 180
29.20.33	Nuorten aikuisten osaamisohjelma	24 266	5 048	-	-5 048
29.80.30	Kirjastot	3 700	3 700	3 700	-
29.80.31 ja 52	Teatterit, orkesterit ja museot	103 513	105 097	105 177	80
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	17 783	17 943	17 888	-55
29.90.50	Kuntien liikuntatoimi	19 500	19 515	19 545	30
29.91.50	Kuntien nuorisotyö	8 037	8 020	7 975	-45
Yhteensä		1 712 936	1 790 635	1 816 351	25 716

Arvio valtionosuuksien ja -avustusten jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät	897 255	927 549	940 870	13 321
— Kunnat	-80 323	-94 610	-95 969	-1 359
— Kuntayhtymät	977 578	1 022 159	1 036 839	14 680
Yksityiset	815 681	863 086	875 481	12 395

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitussuosus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2019 on 58,07 % lisätyinä 14,69 eurolla kunnan asukasta kohti ammattikorkeakoulujen rahoituksesta poistamisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) muuttamiseksi siten, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla kustannustason arvioidusta muutoksesta aiheutuva tarkistus valtionosuuksiin jätetään säästösyistä tekemättä vuonna 2019.

Rahapelitoiminnan tuotto

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta vuodelle 2019 on 542,6 milj. euroa. Varsinaisen tuottoarvion lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan yhteensä 16,85 milj. euroa ja palautuneita käyttämättömiä veikkausvoittovaroja 4,364 milj. euroa, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä vuonna 2019 yhteensä 563,814 milj. euroa eli noin 6,7 milj. euroa vähemmän vuoden 2018 talousarvioon verrattuna. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille arpajaislain (1047/2001) 17 a §:n mukaisesti.

Rahapelitoiminnan voittovar¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnetyt muut määrärahat, milj. euroa

	2012 TP	2013 TP	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TA	2019 TAE
Tiede	409,9	398,8	308,6	258,3	424,9	432,7	497,3	501,6
— voittovar ²⁾	101,2	102,2	102,4	102,2	103,2	104,4	106,5	107,6
— budj.varat ²⁾	308,7	296,6	205,4	156,1	321,7	328,3	390,8	394,0
Taide	432,6	451,8	458,3	470,3	458,6	460,8	458,8	443,6
— voittovar ²⁾	222,4	224,6	237,0	236,9	233,3	233,4	238,3	246,3
— budj.varat	210,2	227,2	221,3	233,4	225,4	227,4	220,5	197,4
Liikunta	153,6	151,7	187,4	188,5	154,9	178,6	173,4	157,9
— voittovar ²⁾	150,9	151,6	147,3	148,0	147,1	166,2	164,9	154,7
— budj.varat	2,7	0,1	40,1	40,5	7,8	12,3	8,5	3,3
Nuoriso	71,8	73,9	74,3	74,4	73,1	76,8	76,5	76,5
— voittovar ²⁾	51,9	52,4	52,8	53,0	52,7	52,6	54,8	55,3
— budj.varat	19,9	21,5	21,5	21,4	20,4	24,2	21,7	21,2
Voittovar²⁾ yhteensä	526,4	530,8	539,5	540,1	536,3	556,7	564,5	563,8

¹⁾ Rahapelitoiminnan voittovar²⁾ ovat vuoteen 2017 saakka veikkausvoittovaroja.

²⁾ Määrärahoihin ei sisälly yliopistojen valtionrahoituksen mom. 29.40.50 määrärahat.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
29.10.01	<i>Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— vuokrasopimusvaltuus	2,7	-
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	343,3	368,4
	<i>Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
29.40.20	— tutkimushankevaltuus	33,0	-
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)</i>		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)</i>		
29.80.75	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,3	1,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	248 637	244 408	240 794	-3 614	-1
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 674	17 672	17 770	98	1
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	60 205	58 458	58 716	258	0
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 972	7 453	6 314	-1 139	-15
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 058	3 058	3 108	50	2
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	29 688	28 601	31 000	2 399	8
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 537	1 537	1 337	-200	-13
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 313	3 313	3 313	—	0
52. Valtion rahoitus evankelis- luterilaisen kirkon yhteis- kunnallisiin tehtäviin (arvio- määräraha)	114 000	114 000	114 000	—	0
53. Eräät maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)	8 090	8 090	3 010	-5 080	-63
66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	2 100	2 226	2 226	—	0
10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus	903 894	945 895	924 040	-21 855	-2
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 183	41 254	43 205	1 951	5
20. Yleissivistävän koulutuksen, varhais- kasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	34 016	39 557	14 707	-24 850	-63

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	674 602	704 808	703 585	-1 223	0
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	145 500	152 433	155 230	2 797	2
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 593	7 843	7 313	-530	-7
20. Ammatillinen koulutus	759 287	813 786	838 060	24 274	3
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 975	7 930	8 072	142	2
21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	10 511	26 737	26 737	—	0
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	716 535	774 071	803 251	29 180	4
(33.) Nuorten aikuisten osaamisohjelma (kiinteä määräraha)	24 266	5 048	—	-5 048	-100
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 329 387	3 303 782	3 137 249	-166 533	-5
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 081	11 605	11 542	-63	-1
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 960	17 031	19 432	2 401	14
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 145	1 113	1 108	-5	0
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 681	1 648	1 665	17	1
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	110 981	142 821	58 715	-84 106	-59
22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	8 500	8 500	8 500	—	0
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 800 814	1 767 428	1 750 513	-16 915	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	221 610	276 665	276 140	-525	0
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	104 380	106 497	107 567	1 070	1
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	46 004	54 379	55 631	1 252	2
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	834 915	826 250	826 464	214	0
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	19 317	19 845	19 972	127	1
(86.) Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	—	24 000	—	-24 000	-100
(89.) Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	150 000	46 000	—	-46 000	-100
70. Opintotuki	714 907	588 895	586 167	-2 728	0
01. Opintotuen muutoshakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	696	613	635	22	4
52. Opintolainojen valtiontakausta (arviomääräraha)	34 605	54 200	59 200	5 000	9
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	602 051	449 326	441 206	-8 120	-2
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	30 712	31 456	31 626	170	1
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	46 843	53 300	53 500	200	0
80. Taide ja kulttuuri	460 806	458 802	443 736	-15 066	-3
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 052	3 966	4 115	149	4
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 121	2 277	2 109	-168	-7
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 093	19 316	19 999	683	4
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 937	4 866	5 199	333	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
06. Kansallisen audio-visuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 080	5 969	6 670	701	12
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	17 971	18 960	19 225	265	1
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	15 400	15 686	15 804	118	1
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 700	3 700	3 700	—	0
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)	48 388	48 565	46 482	-2 083	-4
(35.) Valtionavustus Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhluvuoden merkkihankkeen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	8 000	8 000	—	-8 000	-100
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	0	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648	26 648	24 648	-2 000	-8
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	8 293	7 880	915	-6 965	-88
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	14 059	14 615	14 853	238	2
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	233 369	238 294	246 260	7 966	3
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	26 847	27 381	26 867	-514	-2
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950	1 950	1 950	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
(59.) Eräät avustukset Kansallisgallerialle (siirtomääräraha 2 v)	10 000	—	—	—	0
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739	739	739	—	0
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	5 159	3 688	3 899	211	6
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	50	50	—	0
(96.) Lahjoitus Suomalaisvirolaisen kulttuurisäätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	—	6 000	—	-6 000	-100
90. Liikuntatoimi	178 562	173 433	157 941	-15 492	-9
30. Avustus Liikkuva opiskelu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	7 000	7 000	2 800	-4 200	-60
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	166 236	164 939	154 667	-10 272	-6
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha)	1 826	1 494	474	-1 020	-68
(55.) Valtionavustus liikunta- paikan rakentamiseen KymiRing Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)	3 500	—	—	—	0
91. Nuorisotyö	76 795	76 493	76 493	—	0
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	52 642	54 770	55 320	550	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	20 003	19 923	19 523	-400	-2
52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	4 150	1 800	1 650	-150	-8
Yhteensä	6 672 274	6 605 494	6 404 480	-201 014	-3

Henkilöstön kokonaismäärä	2 568	2 510	2 474

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot*01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ministeriön toimialaa ohjaavaa. Tiedolla johtaminen tukee ministeriön päätöksentekoa ja strategista toimintaa.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.
3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa varaudutaan talouden ja työllisyyden kehityksestä sekä muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä aiheutuviin vaikutuksiin. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.
4. Ministeriön johtamista ja toiminnan laatua kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	18 819	17 872	17 970
Bruttotulot	793	200	200
Nettomenot	18 026	17 672	17 770
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 606		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 254		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-7
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	45
Eläkemaksurakenteen muutos	34
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-15
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-9
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-338
Palkkausten tarkistukset	636
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-128
Toimintameno säästö (HO 2015)	-180
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-55
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	186
Tasomuutos	-65
Yhteensä	98

2019 talousarvio	17 770 000
2018 I lisätalousarvio	142 000
2018 talousarvio	17 672 000
2017 tilinpäätös	19 674 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 58 716 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyyntiin liikelatoudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 3) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 4) 500 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen

5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

6) 15 006 000 euroa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkinkirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin

8) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen

9) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin

10) enintään 14 677 000 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittaman Erasmus + -ohjelman ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot. Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätöspöytäkirjoitusten pohjalta. Momentin tulot ja menot kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista, sivistyksen ja avarakatseisuuden vahvistumista yhteiskunnassa, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestävä hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista. Osaamista kehittämällä luodaan pohjaa kestävälle kasvulle. Määrärahaa maksetaan myös tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia valtionhallinnossa sekä koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvista suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten mukaisesti sekä sopimusten tekemisestä aiheutuvia kuluja.

Tuotokset ja laadunhallinta

Määrälliset tavoitteet (kpl)

Tavoite/tehtävä	Mittari	Mitta-yksikkö	2018 arvio	2019 tavoite
Kansainväliset liikkuvuus- ja yhteistyöohjelmat	Rahoitettu liikkuvuus	Kpl	28 000	30 000
Opintopolku on koulutuksen valtakunnallinen palveluportaali	Opintopolku palvelun käyttäjämäärät	Lkm	7 000 000	7 500 000
Hakijamäärät perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin, korkeakouluun ja aikuiskoulutuksiin	Koulutuksen hakijamäärät	Lkm	360 000	380 000

Määrälliset tavoitteet (kpl)

Tavoite/tehtävä	Mittari	Mitta- yksikkö	2018 arvio	2019 tavoite
Osaamisen osoittaminen	Opetushall. tutkinnot	Lkm	400	400
	Valt.hall. kielitutkinnot	Lkm	1 000	1 000
	Yleiset kielitutk.	Lkm	9 500	9 500
	Aukt. kääntäjän tutkinto	Lkm	100	100
	Aukt. kääntäjän oikeuden saaneet	Lkm	50	50
	Tutkinnon tunnustaminen	Lkm	850	850
Maksullisen julkaisutoiminnan laajuus	Julkaisut ja oppimateriaalit	Kpl	60 000	60 000
Koulutuspoliittisten tavoitteiden ja varhaiskasvatuksen sekä opetus-toimen tuloksellisuuden tukeminen	Maksullisen toiminnan koulutettavat	Kpl	10 000	10 000

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Mitta- yksikkö	2018 arvio	2019 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk	3,5	3,0
Asiakastyytyväisyys	Kv-ohjelmatoiminta (joka 3. vuosi)	1—100	90	
	Maksullinen koulutus	1—5	4,1	4,1
	Opintopolku	4—10	8,5	8,5

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallituksen toiminta ja talous perustuvat selkeään, asiakaslähtöiseen, muutoskykyiseen sekä digitaalisia mahdollisuuksia hyödyntävään toimintatapaan. Toiminnassa otetaan käyttöön digitaalisia palveluita ja hyödynnetään kokeiluja, kehitetään johtamista ja toimintatapoja sekä kevennetään hallintoa.

— Ylioppilastutkintolautakunnan kanslian ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toiminta osana Opetushallitusta vakiintuu uudistuksen tavoitteiden mukaisesti niin, että toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus kasvaa ja toiminta tehostuu. Sekä Ylioppilastutkintolautakunnan että Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen riippumaton asema on turvattu.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Henkilötyövuodet (kaikki mom. yht.; sisältää ulkomaan lehtorit) (htv)	363	371	372
Henkilötyövuodet (toimintamenot) (htv)	337	337	340
Johtajuusindeksi (1—5)	3,1	3,4	3,5
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,4	3,5	3,6
Henkilöstön lähtövaihtuvuus (%)	10,0	10,0	10,0
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	9,3	6,0	6,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	107 218	97 600	97 858
Bruttotulot	47 713	39 142	39 142
Nettomenot	59 505	58 458	58 716
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 798		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 498		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 308	1 300	1 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 946	2 900	2 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 638	-1 600	-1 600
Kustannusvastaavuus, %	44	45	45
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	65	66	66

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 367	1 900	2 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 988	1 700	1 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	379	200	200
Kustannusvastaavuus, %	119	111	111

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	3 507	470	500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 194	930	900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	313	-460	-400
Kustannusvastaavuus, %	110	51	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroguidance-palvelut (siirto momentilta 32.30.01)	80
Kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten laajennus koskemaan myös varhaiskasvatusta	549
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 28.90.30)	100
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 32.30.01)	50
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-700
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-13
Palkkausten tarkistukset	617
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-135
Toimintameno säästö (HO 2015)	-230
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-99
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-54
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	126
Vuokramenojen indeksikorotus	11
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-42
Tasomuutos	8
Yhteensä	258

2019 talousarvio	58 716 000
2018 I lisätalousarvio	10 266 000
2018 talousarvio	58 458 000
2017 tilinpäätös	60 205 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 3 706 000 euroa kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimintamenojen maksamiseen
- 2) enintään 2 609 000 euroa ylioppilastutkintolautakunnan kanslian toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	15 124	14 355	13 216
Bruttotulot	7 460	6 902	6 902
Nettomenot	7 664	7 453	6 314
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 305		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 613		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentille 29.10.01)	-400
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentille 29.10.20)	-800
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-4
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	121
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-9
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-60
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-11
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	27
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-5
Tasomuutos	2
Yhteensä	-1 139

2019 talousarvio	6 314 000
2018 I lisätalousarvio	36 000
2018 talousarvio	7 453 000
2017 tilinpäätös	6 972 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 108 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön
- 2) kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 3) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	369 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 739 000
Yhteensä	3 108 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	50
Yhteensä	50

2019 talousarvio	3 108 000
2018 I lisätalousarvio	300 000
2018 talousarvio	3 058 000
2017 tilinpäätös	3 058 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 399
Yhteensä	2 399

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	31 000 000
2018 talousarvio	28 601 000
2017 tilinpäätös	29 687 636

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 337 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	573 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
Yhteensä		1 337 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-200
Yhteensä	-200

2019 talousarvio	1 337 000
2018 talousarvio	1 537 000
2017 tilinpäätös	1 537 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 313 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 543 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle — mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	134 000 52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 313 000

2019 talousarvio	3 313 000
2018 talousarvio	3 313 000
2017 tilinpäätös	3 313 000

52. *Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 114 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

2019 talousarvio	114 000 000
2018 talousarvio	114 000 000
2017 tilinpäätös	114 000 000

53. *Eräät maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 3 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden koulutuspolkujen nopeuttamisesta ja tukemisesta sekä suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista edistävästä toimista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotukioikeuden laajentaminen oppivelvollisuusiän ylittäneisiin (siirto momentille 29.70.55)	-1 080
Turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuneen määräaikaisen lisäyksen poistuminen	-4 000
Yhteensä	-5 080

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	3 010 000
2018 I lisätalousarvio	-300 000
2018 talousarvio	8 090 000
2017 tilinpäätös	8 090 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 226 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 440 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	118 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	21 000
Maaailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	15 000
OECD/CERI jäsenmaksu	30 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	320 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	21 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	77 000
OECD/INES jäsenmaksu	29 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	16 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 226 000
2019 talousarvio	2 226 000
2018 talousarvio	2 226 000
2017 tilinpäätös	2 099 929

10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, yleissivistävälle koulutukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

- Koulutuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat ja erot oppimisessa ja hyvinvoinnissa kaventuvat
- Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen
- Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Koulutuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat ja erot oppimisessa ja hyvinvoinnissa kaventuvat

Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohdiana on monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Yhteiskunnan eheys, aktiivinen kansalaisuus sekä elinikäinen oppiminen vahvistuvat. Esi- ja perusopetusta sekä lukiokoulutusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet, oppilas- ja opiskelijahuolto sekä turvallinen oppimisympäristö.

Toiminnalliset tavoitteet

— Esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat ja opiskelijat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy laadullisesti ja määrällisesti entisestään paranee

— Lukiokoulutuksen uudistuksilla vahvistetaan opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tutustua korkeakouluihin ja korkeakouluopintoihin jo lukio-opintojensa aikana lukion sijaintipaikasta riippumatta. Uudistuksilla lisätään opiskelijoiden hyvinvointia, tuetaan opinnoissa etenemistä ja ehkäistään syrjäytymistä

— Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoittamattomalla uusimismahdollisuudella lisätään opiskelijan oikeuksia, vähennetään henkisiä paineita ja lisätään yhdenvertaisuutta jatko-opintoihin haikutumisessa

— Luonnontieteiden ja matematiikan osaamista, lasten monilukutaitoa sekä ohjelmoinnin osaamista vahvistetaan valtakunnallisella kehittämisohjelmalla. Jatketaan kielitaidon vahvistamista tukemalla laajamittaista ja suppeaa kaksikielistä opetusta ja kielikylpytoimintaa sekä kielikokeiluilla

— Vahvistetaan lasten ja nuorten emotionaalisia ja psykososiaalisia taitoja sekä jatketaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi

— Edistetään koulutuksen tasa-arvoa mm. valtionavustuksin.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2006—2015 ja tavoite 2018¹⁾

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ¹⁾ tavoite
Lukutaito	547	536	524	526	538—550
Matematiikka	548	541	519	511	538—550
Luonnontiede	563	554	546	531	550—560

¹⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹⁾) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²⁾

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ³⁾ tavoite
Pääalue					
Pistemäärä	31	29	33	41	20—28

¹⁾ ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²⁾ Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suoriutuksiin.

³⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹⁾

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ²⁾ tavoite
Lukutaito	88	86	95	94	85—90
Matematiikka	81	82	85	82	75—80
Luonnontiede	86	89	93	96	85—90

¹⁾ Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti. Yleissivistävässä koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa on toteutettavana tai tekeillä useita strategia- ja lainsäädäntöhankkeita. Varhaiskasvatuksessa, yleissivistävässä koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä huomioidaan julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta ohjaavan lainsäädännön valmistelua jatketaan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostaman kokonaisuuden (Educare) perustalta

— Toimialan yleisiä suunnittelu-, ohjaus- ja valvontatehtäviä ja varhaiskasvatustoimijoiden tietojohtamista vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen tietotuotantoa ja toteuttamalla valtakunnallinen varhaiskasvatuksen tietovaranto

— Erityisen koulutustehtävän valtakunnalliset kehittämisluokit toimivat osaamisalojensa valtakunnallisina koulutuksen kehittäjinä

— Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen saavutettavuutta turvataan eri keinoin

— Lukiolainsäädännön 2018 uudistukset toteutetaan asteittain

— Oppimisympäristöjen turvallisuutta edistetään jatkamalla valtakunnallista ohjelmaa oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuurin edistämiseksi.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa koulujen ja oppilaitosten pedagogiikkaa, opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus kykenevät vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimeenpannaan Uusi Peruskoulu -ohjelmaa. Hankkeessa uudistetaan peruskoulua, oppimisympäristöjä ja opetuksen digitalisaatiota

— Toteutetaan Uusi lukio — uskalla kokeilla -kehittämisohjelmaa jatkamalla tuntijakokokeilua ja lukion kehittämisverkoston toimintaa

— Laajennetaan oppimistapoja sekä uudistetaan pedagogiikkaa edistämällä yleissivistävässä koulutuksessa siirtymistä kohti oppijalähtöisiä digitaalisia oppimistuotteita. Luodaan tapoja tukea avoimen oppimateriaalin tuotantoa ja levitystä. Kehitetään digitaalisen oppimisen ekosysteemi sekä vahvistetaan digitaalisten oppimistuotteiden yhteentoimivuuden edellytyksiä. Voimistetaan digitaalisiin oppimistuotteisiin keskittyvän avoimen ja kokeilevan kehittäjäkulttuurin toimintaedellytyksiä

— Tavoitteena on edistää tulevaisuudessa tarvittavan laaja-alaisen yleissivistyksen ja korkeatasoisen osaamisen vahvistumista lukiokoulutuksessa. Oppimisympäristöjä monipuolistetaan ja teknologiaa hyödynnetään luontevasti osana opiskelua

— Lukion toimintarakenteiden uudistumisen myötä opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan opintojakson suorittamisen aikana entistä monipuolisemmin. Opiskelijan edellytykset itsearviointiin lisääntyvät

— Ylioppilastutkinto toteutetaan vuonna 2019 hyödyntämällä kaikissa kokeissa tieto- ja viestintätekniikkaa. Ylioppilastutkintolainsäädännön vuoden 2018 uudistus otetaan asteittain käyttöön

— Valtion rahoittamalla opetus- ja kasvatustoimen henkilöstökoulutuksella tuetaan koulutuspoliittisten uudistusten toimeenpanoa ja kehitetään toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa tarvittavaa osaamista. Painopisteinä ovat pedagogiikan, oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin uudistaminen ja kokeilut, kiusaamisen ehkäisy, kasvatuksen ja opetuksen tuki sekä kulttuurinen moninaisuus

— Edistetään oppilaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.

Oppilas- ja opiskelijamäärät vuosina 2016—2019

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	227 608	228 840	227 490	226 330
Esiopetus ²⁾	62 411	61 063	61 000	60 000
Perusopetus, oppivelvolliset	535 919	543 229	544 000	544 000
Perusopetus, oppivelvollisuusiän ylittäneet	2 950	3 727	3 990	3 990
Lisäopetus	880	841	860	860
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 501	1 579	1 510	1 510
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 978	9 821	9 900	9 900
Maahanmuuttajien valmistava opetus ³⁾	5 631	3 478	3 400	3 400

Oppilas- ja opiskelijamäärät vuosina 2016—2019

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 863	1 897	2 000	2 000
Lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma ⁴⁾	95 250	93 880	95 700	95 700
Lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma	5 030	6 650	7 500	7 500
Aineopiskelijoiden suorittamien lukion kurssien lukumäärien perusteella lasketut laskennalliset opiskelijat	1 205	1 095	1 290	1 290

¹⁾ Kuntien järjestämä varhaiskasvatus, sisältää koko- ja osa-aikaisen varhaiskasvatuksen lapset päiväkodissa ja perhepäivähoidossa sekä ostopalveluina ja palveluseteleillä järjestetyn varhaiskasvatuksen. Vuoden 2017 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2016 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät).

³⁾ Vuodesta 2018 alkaen maahanmuuttajien valmistavassa opetuksessa ei enää ole 17 vuotta täyttäneitä. Vuodesta 2017 alkaen oppilasmäärä on laskennallinen (arvio 26 suoritettua kurssia/vuosi).

⁴⁾ Opiskelijamäärät sisältävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan rahoitettavat opiskelijat (ei valtion, eikä yliopistojen lukio-opiskelijoita). Toteumatieto on rahoitukseen oikeuttavien opiskelijoiden laskentapäivien painotettu keskiarvo. Vuoteen 2017 asti opiskelijamäärät ovat alle- ja yli 18-vuotiaana aloittaneita ja vuodesta 2018 alkaen nuorten ja aikuisten opetussuunnitelman mukaan opiskelevia.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 205 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri on valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus, joka tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	791	812	845	866
Suomalais-venäläinen koulu	707	712	717	727
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	364	343	347	334
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	620	549	620	620
Koulukotien perusopetus	106	111	111	111
Helsingin eurooppalainen koulu	277	274	289	289
Yhteensä	2 865	2 801	2 929	2 947

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä				
— ohjauskäyntejä	1 348	1 932	1 744	1 912
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
— tukijaksopäivät	3 354	4 054	4 308	4 109
— tukijaksojen oppilaat	438	477	465	476

Henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	76	75	77	74
Suomalais-venäläinen koulu	82	82	76	75
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	567	527	553	557
Eurooppa-koulut	31	27	32	32
Helsingin eurooppalainen koulu	60	61	60	61
Työtyytyväisyys (1—5)	-	4	4	4
Yhteensä	816	772	798	799

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	3 707 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	33 222 000
Koulukotien perusopetus	1 674 000
Eurooppa-koulut	1 850 000
Helsingin eurooppalainen koulu	2 752 000
Yhteensä	43 205 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	59 461	63 254	64 205
Bruttotulot	20 960	22 000	21 000
Nettomenot	38 501	41 254	43 205
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	14 612		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	18 294		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 150 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen valtionavustukset (siirron palautus momentilta 29.10.30)	80
Vaativan erityisen tuen kehittäminen (siirron palautus momentilta 29.10.20)	800
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentilta 29.01.03)	400
Eläkemaksurakenteen muutos	127
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-40
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-10
Palkkausten tarkistukset	1 023
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-10
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-210
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-438
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-96
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	306
Vuokramenojen indeksikorotus	50
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-31
Yhteensä	1 951

2019 talousarvio	43 205 000
2018 I lisätalousarvio	307 000
2018 talousarvio	41 254 000
2017 tilinpäätös	42 183 000

20. Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

2) enintään 408 000 euroa vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen kehittämis-, tutkimus-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

3) EU:n ja OECD:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

4) yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen tilastoinnin, tietoteknisten palvelujen sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien rahoittamiseen

5) enintään 300 000 euroa perusopetuksen A1-kielen opetuksen varhentamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) enintään 5 000 000 euroa viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilusta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa muun muassa päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

A1-kielen opetuksen varhentaminen perusopetuksessa	300
Kertamenon poistuminen	-5 000
Vaativan erityisen tuen kehittäminen (siirron palautus momentille 29.10.01)	-800
Viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilun laajentaminen	5 000
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentilta 29.01.03)	800
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-25 150
Yhteensä	-24 850

2019 talousarvio	14 707 000
2018 I lisätalousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	39 557 000
2017 tilinpäätös	34 016 000

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 703 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen

- 2) enintään 3 800 000 euroa edellä mainitun lain muille kuin oppivelvollisille järjestettävän perusopetuksen aineenopetuksen käyttökustannuksiin
- 3) enintään 2 076 000 euroa avustuksina edellä mainitun lain 44 §:n 2 momentin mukaisesti yksityisten perusopetuksen opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin
- 4) enintään 6 000 000 euroa edellä mainitun lain mukaisiin joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin
- 5) enintään 1 300 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 6) enintään 150 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 7) enintään 5 575 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti yleissivistävän koulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä koulujen, oppilaitosten ja kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin
- 8) enintään 30 228 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin sekä esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen sekä näihin edellä mainittuihin liittyvään opetusryhmäkoon pienentämiseen, koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja peruskoulun alueellisen eriarvoistumisen torjuntaan
- 9) enintään 842 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina esi- ja perusopetuksen sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen laajamittaisen ja suppean kaksikielisen opetuksen järjestämiseen sekä kielikylpytoimintaan
- 10) enintään 2 865 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:ssä tarkoitettuina valtionavustuksina kouluisten kerhotoiminnan tukemiseen
- 11) enintään 10 000 000 euroa positiivisen diskriminaation avustuksiin varhaiskasvatuksen järjestäjille
- 12) enintään 120 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi
- 13) enintään 18 975 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen täydentävän vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen
- 14) enintään 75 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen

15) rahoituslain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

16) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

17) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla

18) enintään 10 000 000 euroa uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 26,00 euroa.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 653 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 140 800 tuntia.

Selvitysosa: Valtionavustuksilla mahdollistetaan yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen strategisten tavoitteiden toteutumista.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

VALTIONOSUDET JA RAHOITUS

1. Lukiokoulutus ja lukioon valmistava koulutus

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	600 513 000
— kunnallinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (86 270 * 5 860,48 €)	505 584 000
— yksityinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (9 220 * 6 212,12 €, sis. alv.)	57 276 000
— kunnallinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (5 550 * 3 641,59 €)	20 211 000
— yksityinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (1 620 * 3 877,14 €, sis. alv.)	6 281 000
— erityinen koulutustehtävä	11 161 000
Kuntien rahoitusosuus	-440 279 000
Valtionosuus	160 234 000

2. Esi- ja perusopetus (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

2.1. Perusopetukseen valmistava opetus	48 673 000
2.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	21 014 000
2.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat 5-vuotiaat	3 681 000
2.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineenopetus (enintään)	3 800 000
2.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 303 000
2.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
2.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	47 407 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

2.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	180 811 000
2.9. Sisäoppilaitoslisä	2 662 000
2.10. Koulukotikorotus	970 000
2.11. Joustavan perusopetuksen lisä (enintään)	6 000 000
2.12. Lisäopetus	6 643 000
2.13. Yksityisten kielikoulujen 2-vuotisessa esiopetuksessa olevat 5-vuotiaat	314 000

3. Taiteen perusopetus(Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

Opetustuntikohtainen taiteen perusopetuksen valtionosuus	78 705 000

4. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000

Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä 618 379 000

VALTIONAVUSTUKSET**5. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset**

5.1. Yleissivistävän koulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuksen edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä koulujen ja oppilaitosten kansainväliseen toimintaan (enintään)	5 575 000
5.2. Koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen, siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen (enintään)	30 228 000
5.3. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpytoiminta (enintään)	842 000
5.4. Kerhotoiminnan tukeminen (enintään)	2 865 000
5.5. Avustukset opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille (enintään)	1 300 000
5.6. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin (enintään)	2 076 000

6. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset

6.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen	2 200 000
6.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
6.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	18 975 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

7. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset

7.1. Avustukset muille kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saaville taiteen perusopetuksen järjestäjille (enintään)	150 000
7.2. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	120 000
7.3 Positiivisen diskriminaation avustukset varhaiskasvatuksen järjestäjille (enintään)	10 000 000
7.4 Avustukset lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen (enintään)	10 000 000

8. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat valtionavustukset

8.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen tuki	500 000
8.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	300 000

Valtionavustukset yhteensä	85 206 000

Yhteensä	703 585 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	6 600,17 euroa/asukas
Lukiokoulutus	5 906,12 euroa/opiskelija
Taiteen perusopetus	76,82 euroa/opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 9 041 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenojen poistuminen	-15 040
Kustannustason muutos, taiteen perusopetus	-309
Kustannustason muutos (esi- ja perusopetus)	286
Kustannusten jaon tarkistus, lukiokoulutus	-2 700
Lukiouudistuksen käynnistyminen	398
Positiivisen diskriminaation avustukset varhaiskasvatuksen järjestäjille	10 000
Saamenkielisen varhaiskasvatuksen valtionavustukset (siirron palautus momentille 29.10.01)	-80
Suoritemääräarvion muutos, esi- ja perusopetus	-5 478
Uuden lukiolain toimeenpano ja lukiokoulutuksen laadun kehittäminen	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä sekä heidän muun opetuksensa tukeminen	2 000
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-300
Yhteensä	-1 223

2019 talousarvio	703 585 000
2018 talousarvio	704 808 000
2017 tilinpäätös	674 602 396

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 155 230 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle

2) enintään 5 418 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 689 839	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	241 834	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	158 984	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	52 711	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 4 160 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Tunti- tai opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä ylläpitäjille myönnetään maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen 100 % valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 4 927 000 euroa.

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	81 076 000	3 012 000	84 088 000
Kansanopistot	44 228 000	2 206 000	46 434 000
Opintokeskukset	14 606 000	150 000	14 756 000
Kesäyliopistot	4 975 000	50 000	5 025 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	4 927 000	-	4 927 000
Yhteensä	149 812 000	5 418 000	155 230 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla mahdollistetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutuminen. Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia. Nuorisotakuun opintoteliavustukset suunnataan nuorten maahanmuuttajien opiskelu- ja kielitaitoa parantavaan koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	84,65 euroa/opetustunti
Kansanopistot	297,48 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	141,28 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason tarkistus (kansalaisopistot)	792
Kustannustason tarkistus (kansanopistot)	169
Kustannustason tarkistus (kesäyliopistot)	1
Kustannustason tarkistus (opintokeskukset)	1 835
Yhteensä	2 797

2019 talousarvio	155 230 000
2018 I lisätalousarvio	9 000 000
2018 talousarvio	152 433 000
2017 tilinpäätös	145 499 667

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 313 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 318 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin

2) 6 019 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön, Karjalan Liitto ry:lle, Sofian kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle

3) 976 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Yleissivistävän koulutuksen järjestöille	271 000
Kesälukioseura ry:lle	128 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hem-grundskola -toiminnan tukemiseen	148 000
Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen	429 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin	318 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	1 916 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 195 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 117 000
Karjalan Liitolle	131 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	499 000
Sofian kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	83 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	78 000
Yhteensä	7 313 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset naisjärjestöille	50
Kertamenojen poistuminen	-580
Yhteensä	-530

2019 talousarvio	7 313 000
2018 talousarvio	7 843 000
2017 tilinpäätös	7 593 000

20. Ammatillinen koulutus*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa ammatilliselle koulutukselle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

- ammatillinen koulutus tuottaa työmarkkinoille osaavaa työvoimaa, tukee työ- ja elinkeinoelämän uudistamista ja luo edellytyksiä uuden yritystoiminnan syntyemiselle
- ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa
- ammatillisen koulutuksen järjestelmä toimii asiakaslähtöisesti ja tehokkaasti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillinen koulutus tuottaa työmarkkinoille osaavaa työvoimaa, tukee työ- ja elinkeinoelämän uudistamista ja luo edellytyksiä uuden yritystoiminnan syntyemiselle

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät reagoivat toiminta-alueillaan nopeasti ja oikea-aikaisesti muuttuviin tarpeisiin suunnatessaan koulutuspalveluitaan työelämän ja yksilöiden osaamistarpeita yhteen sovittaen. Ammatillisella koulutuksella edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Kun työtehtävät ja tavat tehdä työtä muuttuvat, tarvitaan jatkuvasti uudenlaista osaamista ja uudenlaisia osaamisten yhdistelmiä, joilla vastataan muuttuviin tarpeisiin. Tämä edellyttää ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuuden vahvistamista.

Toiminnalliset tavoitteet:

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät suuntaavat koulutuspalveluitaan työelämän osaamistarpeiden mukaisesti reagoiden ennakoivasti ja joustavasti toiminta-alueillaan tapahtuviin muutoksiin. Koulutustarjontaa kohdennetaan osaajapula-aloille ja kasvun kannalta keskeisille aloille

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ohjataan tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvilla, vuosittaisen rahoituksen määräämiseksi tehtävillä suorite- ja strategiarahoituspäätöksillä sekä informaatio-ohjauksella. Toiminnanohjausprosesseja tehostetaan ja prosessien läpinäkyvyyttä ja vuorovaikutteisuutta lisätään ministeriön ja koulutuksen järjestäjien välistä päätöksenteko- ja asiointijärjestelmää kehittämällä

— Rahoitusjärjestelmän ohjausmekanismeilla kannustetaan koulutuksen järjestäjiä tavoitteiden mukaiseen ja tulokselliseen toimintaan. Ammatillisen koulutuksen rahoitus jakaantuu laskennalliseen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen sekä hakemusten perusteella maksettavaan strategiarahoitukseen. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta vuonna 2019 perusrahoituksen osuus on 95 prosenttia ja suoritusrahoituksen osuus 5 prosenttia laskennallisesta rahoituksesta. Vaikuttavuusrahoitusta ei vielä makseta

— Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan tutkintorakennetta ja tutkintoja kehittämällä. Tutkintorakenneuudistuksen myötä vuoden 2019 alusta lukien ammatillisia perustutkintoja on 43, ammattitutkintoja 65 ja erikoisammattitutkintoja 56. Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintoja kehitetään jatkuvasti vastaamaan työelämän muuttuvia osaamistarpeita yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on tuottaa yksilöille työelämässä tai jatko-opinnoissa tarvittavaa ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja. Tärkein geneerinen taito on jatkuvan oppimisen taito, jonka avulla kukin voi itse arvioida omaa osaamistaan sekä päivittää ja lisätä sitä työelämän ja omien tarpeiden mukaan. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on myös turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa. Ammatilliseen koulutukseen hakeudutaan pääasiassa jatkuvan haun kautta joustavasti ympäri vuoden. Koulutukseen tulee voida hakea ja päästä silloin, kun siihen on tarve. Keväisin järjestettävä valtakunnallinen yhteishaku on tarkoitettu peruskoulunsa päättävälle ja vailla ammatillista tutkintoa oleville.

Toiminnalliset tavoitteet:

— Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen työvoimakoulutuksen tarjontaa lisätään myös työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta tarkoitukseen siirrettävällä määrärahalla. Ammatillisen koulutuksen tarjontaa kohdennettaessa varaudutaan työttömien omaehtoisen koulutuksen kysynnän kasvuun

— Ammatillisen koulutuksen saatavuus turvataan koko maassa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista

— Ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja pääsyä tehostetaan jatkuvan haun väylää kehittämällä

— Yhteishaun avulla turvataan perusopetuksen päättävän ikäluokan välitön siirtyminen jatko-opintoihin

— Opintopolku-palvelua uudistetaan siten, että se tukee jatkuvaa oppimista sekä asiakkaiden osaamistarpeiden ja koulutustarjonnan parempaa kohtaantoa.

Ammatillisen koulutuksen järjestelmä toimii asiakaslähtöisesti ja tehokkaasti

Ammatillisen koulutuksen järjestelmän tulee vastata dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Osaamisen hankkimisen tulee olla mahdollista asiakkaan osaamistarpeiden, oppimisvalmiuksien, elämäntilanteen ja urasuunnitelmien kannalta parhaiten soveltuvalla tavalla. Ammatillisen koulutuksen palvelujärjestelmän asiakaslähtöisyyden, toimintakyvyn ja vaikuttavuuden paraneminen edellyttää yksilöllisten opintopolkujen kehittämistä, oppimisympäristöjen monipuolistamista ja työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisäämistä. Koulutuksen järjestäjien on pystyttävä parantamaan toimintansa laatua siten, että koulutuksen keskeyttäminen vähenee ja läpäisy paranee. Koulutuksen järjestäjiltä edellytetään toimintaprosessien kokonaisvaltaista uudistamista ja valmiutta myös rakenteelliseen kehittämiseen.

Toiminnalliset tavoitteet:

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät vastaavat oikea-aikaisesti, osuvasti ja laadukkaasti työelämän ja yksilöiden osaamistarpeisiin

— Ammatillista koulutusta toteutetaan monipuolisissa ja laadukkaissa oppimisympäristöissä

— Työpaikkojen roolia keskeisenä oppimisympäristönä kaikessa ammatillisessa koulutuksessa vahvistetaan. Työpaikalla järjestettävää koulutusta järjestetään tarpeen mukaan joustavasti koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen yhteisten toimintamallien käyttöönottoa tuetaan

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tehostavat osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä opetusjärjestelyjään siten, että yksilölliset opintopolut monipuolistuvat, opinto- ja ohjausprosessit tehostuvat ja koulutusajat lyhenevät

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia pedagogisia toimintamalleja ja ohjauspalvelujen malleja sekä niitä tukevia digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta. Henkilökohtaistamista ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamista tukeva sekä siirtymävaiheita sujuvoittava digitaalinen henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (eHOKS) otetaan käyttöön vuoden 2019 aikana

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät aktiivisesti järjestäjäjärkennettä sekä keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa toiminta-alueillaan. Ammatillisen koulutuksen uudistamista tuetaan tukiohjelmalla, joka jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka. Toimeenpanon tukeen kohdistettua lisärahoitusta jatketaan. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ohjataan ja tuetaan toimintansa uudistamisessa ja kehittämisessä myös strategiarahoituksen ja informaatio-ohjauksen keinoin.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut ja määrälliset tavoitteet

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seuranta uudistetaan kokonaisuudessaan vuoden 2018 alusta voimaan tulleen lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Määrälliset tavoitteet ja niitä kuvaavat indikaattorit määritellään ja otetaan käyttöön vuoden 2019 aikana. Tavoitteet asetetaan ammatillisen koulutuksen uudistetussa ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmässä käytettävien suoritelmäärittelyjen pohjalta. Kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski tulee jatkossa tuottamaan merkittävimmän osan koulutuksen järjestäjien rahoituksen määräämisessä, toiminnan ohjauksessa ja tuloksellisuuden seurannassa tarvittavista tiedosta. Koski-palvelusta saatavat tiedot ovat hyödynnettävissä asteittain vuodesta 2019 alkaen.

Tässä esitettävät tilastotiedot perustuvat aiemman lainsäädännön mukaisiin määrittely-, tiedonkeruu- ja tilastointitapoihin.

Ammatillisen tutkintokoulutuksen uudet opiskelijat¹⁾

	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Perustutkintokoulutus	69 354	71 621	74 049	73 000	80 000	80 000
— josta oppisopimuskoulutus	6 963	6 166	6 838	8 000	10 000	10 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutus	30 926	31 518	34 453	37 000	45 000	45 000
— josta oppisopimuskoulutus	12 688	12 672	14 437	16 000	17 000	17 000

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuodesta 2018 lukien lukuihin sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen siirtynyt työvoimakoulutus.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet¹⁾

	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
Perustutkinnot	48 754	50 492	50 062	51 000	54 000	56 000
— josta oppisopimuskoulutus	5 022	4 635	4 379	4 500	4 500	5 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	15 908	16 701	17 923	19 000	20 000	22 000
— josta oppisopimuskoulutus	7 403	7 384	8 368	8 500	9 500	10 500

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	185	176	166	166	160
— kuntajärjestäjät	10	9	9	9	9
— kuntayhtymäjärjestäjät	35	35	35	35	33
— yksityiset järjestäjät	139	131	121	121	117
— valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1

¹⁾ Kalenterivuoden alun tilanne.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemiessä. Tavoitteena on, että vuonna 2019 Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus kouluttaa yhteensä 4 100 henkilöä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa. Vuonna 2019 koulutuskeskuksen ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosimäärä on noin 160. Saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosisikoulutuksessa toteutetaan noin 7 200 opiskelijatyöpäivää ja kurssitoiminnassa noin 4 000 opiskelijatyöpäivää.

Henkilötyövuodet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	65,0	69	69
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	25,0	26	26
Yhteensä	90,0	95	95

**Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannus-
vastaavuuslaskelma (1 000 euroa)**

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 079	1 000	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 741	2 910	2 800
— osuus yhteiskustannuksista	1 490	900	1 000
Kustannukset yhteensä	4 231	3 810	3 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 152	-2 810	-2 800
Kustannusvastaavuus, %	26	26	26
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	82	89	89

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	4 743 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	929 000
Yhteensä	8 072 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	9 714	9 390	10 072
Bruttotulot	1 924	1 460	2 000
Nettomenot	7 790	7 930	8 072
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 761		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 946		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työvoimakoulutuksen järjestäminen (siirto momentilta 29.20.30)	120
Eläkemaksurakenteen muutos	16
Palkkausten tarkistukset	140
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-39
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-131
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-13
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	40

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen indeksikorotus	16
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Yhteensä	142

2019 talousarvio	8 072 000
2018 I lisätalousarvio	42 000
2018 talousarvio	7 930 000
2017 tilinpäätös	7 975 000

21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 737 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen
- 2) ammatillisen koulutuksen yhteisten tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa tukevien hankkeiden menojen ja avustusten maksamiseen
- 4) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa, edistetään reformin tavoitteiden toteuttamista, kehitetään ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa sekä tuetaan uusien toimintaprosessien ja oppimisympäristöjen käyttöönottoa. Tarkoitukseen kohdennettavat avustukset myönnetään pääosin verkostohankkeille, joissa on mukana useita koulutuksen järjestäjiä.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausprosesseja tehostetaan ja prosessien läpinäkyvyyttä ja vuorovaikutteisuutta lisätään opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä päätöksenteko- ja asiointijärjestelmällä sekä muilla opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteisillä tietoteknisillä palveluilla.

2019 talousarvio	26 737 000
2018 talousarvio	26 737 000
2017 tilinpäätös	10 511 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 803 251 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 777 224 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategiarahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin sekä kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin.

Kohdassa 1 tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään kaksi prosenttia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä on enintään 180 000 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 600 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus lasketaan ammatillisen koulutuksen määrärahasta, joka muodostuu momentin määrärahasta sekä kuntien rahoitusosuuksista lukuun ottamatta yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavia arvonlisäverokompensatioita.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä alv-kompensatioita)	1 732 761 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	1 698 877 000
josta perusrahoituksen osuus (95 % laskennallisesta rahoituksesta)	1 613 933 000
josta suoritusrahoituksen osuus (5 % laskennallisesta rahoituksesta)	84 944 000
— Strategiarahoituksen osuus (1,96 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	33 884 000
Kuntien rahoitusosuus	-955 537 000
Arvonlisäverokompensatiot yhteensä	26 027 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	25 027 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Yhteensä	803 251 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työvoimakoulutuksen hankinta (siirto momentille 29.40.20)	-1 700
Työvoimakoulutuksen hankinta (siirto momentilta 32.30.51)	31 000
Työvoimakoulutuksen järjestäminen valtion oppilaitoksessa (siirto momentille 29.20.01)	-120
Yhteensä	29 180

2019 talousarvio	803 251 000
2018 I lisätalousarvio	16 000 000
2018 talousarvio	774 071 000
2017 tilinpäätös	716 534 669

(33.) *Nuorten aikuisten osaamisohjelma* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	5 048 000
2017 tilinpäätös	24 266 191

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus**Valtuus**

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin, tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintoihin, arviointeihin, tutkimusohjelmien koordinaatioon sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2019 hyväksyä sitoumuksia 368 396 000 euron arvosta. Valtuudesta vähintään 25 000 000 euroa on tarkoitettu lip-pulaivahankkeisiin, vähintään 10 000 000 euroa kansainvälisen tason tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen, vähintään 10 000 000 euroa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelman (ICT) toteuttamiseen ja 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen. Lisäksi mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta hyväksyä sitoumuksia vuonna 2019.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti kasvaa

— Yhteiskunta, kulttuuri ja työelämä uudistuvat ja korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakun-nan saatavuus turvataan.

Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat sekä kansantalou-den innovaatiokapasiteetti kasvaa

Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akademia ja muut tiedelaitokset edistävät toiminnal-laan suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyä, hyvinvointia ja sivistystä sekä kestävä kehitystä.

Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee yhdenvertaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan kehitystä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden alue- ja alakohtaisten tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä EU:n ja globaaleihin tutkimus- ja osaamisverkostoihin

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja tutkimusinfrastruktuureja sekä kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa

— Korkeakoulut tukevat uusia lupaavia tutkimusaloja sekä kansainvälisen huipun tuntumassa kehittyviä tutkimussuuntia

— Korkeakoulut avaavat laajasti tutkimuksen tuloksia ja kehittävät aktiivisesti uusia toimintamalleja osaamisen siirtämiseksi yhteiskuntaan

— Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämän kehittämisessä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti

— Monitieteistä, ratkaisukeskeistä ja päätöksentekoa tukevaa tutkimusta edistetään

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla. Avointa tieteellistä julkaisutoimintaa sekä aineistojen haettavuutta ja pitkäaikaissäilyttämistä edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä

— Tutkimuksen media- ja kansalaisnäkyvyyttä sekä tiedekasvatusta edistetään.

Yhteiskunta, kulttuuri ja työelämä uudistuvat ja korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot kehittävät toimintaansa siten, että ne ovat tasa-arvoisia, esteettömiä, monikulttuurisia ja vetovoimaisia työ- ja oppimisympäristöjä. Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkimuksen rakenteita ja sisältöjä kehitetään yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tarpeita vastaavaksi. Opintoprosesseja ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehitetään siten, että työurat pitenevät ja työurien aikainen osaamisen kehittäminen mahdollistuu.

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulut ja tiedelaitokset järjestävät toimintansa taloudellisesti, tuottavasti ja tehokkaasti

— Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi

— Korkeakoulut profiloituvat vahvuusalueilleen, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa

— Korkeakoulut keskittävät voimavaroja harvempiin, vaikuttavampiin ja taloudelliselta kantokyvyltään vahvempiin toiminnallisiin yksiköihin

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä

— Korkeakoulut ja tiedelaitokset hyödyntävät digitalisaation tuomia mahdollisuuksia täysimääräisesti

— Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja, joustavia opiskelumahdollisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy

— Korkeakoulut tukevat mahdollisuuksien tasa-arvoa ja edistävät tutkintojen suorittamista tavoitteajassa kaikilla tutkintotasoilla

— Korkeakoulut monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa

— Korkeakoulut lisäävät elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia sekä yrittäjyysvalmiuksia ja -edellytyksiä.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärä

	2015	2016	2017	2018 arvio	2019 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot					
— aloittaneet	34 341	33 915	32 520	32 800	32 800
— tutkinnot	23 716	23 044	23 161	23 300	23 300
— opiskelijamäärä	128 569	128 663	127 713	127 500	127 500
Ylemmät ammatikorkeakoulututkinnot					
— aloittaneet	3 953	4 279	4 959	5 000	5 300
— tutkinnot	2 366	2 518	2 756	2 900	3 200
— opiskelijamäärä	10 162	11 001	12 194	12 200	12 200
Yliopiston perustutkinnot¹⁾					
— uudet opiskelijat	20 760	20 955	20 254	20 400	20 400
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	15 039	14 289	13 892	14 000	14 000
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	15 316	15 321	14 901	15 000	15 000
— opiskelijamäärä	136 912	134 887	133 532	133 400	133 400
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 881	1 888	1 749	1 740	1 730

¹⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot

T&K-menojen BKT-osuus (%)

	2013	2014	2015	2016	2017 arvio	2018 arvio	2019 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	3,29	3,17	2,90	2,75	2,72	2,75	2,80

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Vuosi	Myöntämis- valtuus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
2009	258,5							
2010	369,1	1,5						
2011	316,1	1,5						
2012	282,4	3,4						
2013	302,6	10,2	2,5					

**Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot
(milj. euroa)**

2014	280,0	37,7	12,8	2,5				
2015	318,8	81,3	48,1	12,8	2,2			
2016	338,4	95,9	85,2	53,6	15,4	2,0		
2017	348,3	79,9	87,6	92,5	61,6	15,5	1,5	
2018	343,3	27,8	73,9	80,9	89,9	62,4	8,4	
2019	368,4		31,3	79,9	89,9	92,9	65,2	9,2
Yhteensä		339,2	341,4	322,2	259,0	172,8	75,1	9,2

Myöntämisvaltuuden muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 25 000 000 euroa nuorten tutkijoiden urien tukemiseen sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistumiskyvyn nostamiseen, 23 000 euroa palkkausten tarkistuksista, 6 000 euroa VaEL-maksun väliaikaisena alentamisena, 1 000 euroa eläkemaksurakenteen muutoksesta, 40 000 euroa tasomuutoksena ja vähennyksenä huomioon 2 000 euroa työnantajan eläkemaksun alentamisena.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 542 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia vahvistaa tutkimusrahoituksellaan tutkimuksen laatua, vaikuttavuutta ja tieteen uudistumista. Akatemia kehittää rahoitusmuotojaan, tarkistaa arviointikriteerejä sekä edistää tasa-arvoa ja vastuullista tutkimusta, ottaen huomioon kansainvälisyyden ja tutkijoiden liikkuvuuden sekä jatkaen rahoitusyhteistyötä suomalaisten ja ulkomaisten yhteistyökumppaneiden kanssa

— Akatemia tuottaa ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiedepoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyysejä Suomessa tehtävästä tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista

— Akatemia edellyttää tutkimusaineistojen ja -menetelmien sekä tutkimustulosten saatavuutta avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti Akatemian rahoittamissa hankkeissa

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset kuten digitalisaation ja valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi sekä oikein kohdentuva Akatemian strategian mukainen osaamisen hyödyntäminen.

Tunnuslukuja	2016 toteutuma	2017 toteuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidosryhmäkysely, max 4)	3,06	-	3,10	-
Tieteen tila -katsaus (kahden vuoden välein)	valmistunut	aloitettu valmistunut		aloitettu
Rahoitettujen tutkimushankkeiden tuottaman datan avaaminen (%)	ei saatavilla	>50	<25	>50
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm)	4 909	4 490	4 100	4 300
Avoin tiede (OA-julkaisujen) osuus Akatemian rahoittamissa hankkeissa (%)	31	45	50	65
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,6	2,3	<3,5	<3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 356	1 356	1 500	1 400
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,59	3,63	3,65	3,65
Henkilötyövuodet	141,5	136,2	139	138

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.22, 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (1410/2015).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	11 946	11 815	11 892
Bruttotulot	381	210	350
Nettomenot	11 565	11 605	11 542
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 130		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 646		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	14
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-32
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-16
Palkkausten tarkistukset	282
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-57
Toimintameno säästö (HO 2015)	-250
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-56
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-28

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	84
Vuokramenojen indeksikorotus	7
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-8
Yhteensä	-63

2019 talousarvio	11 542 000
2018 I lisätalousarvio	84 000
2018 talousarvio	11 605 000
2017 tilinpäätös	12 081 000

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 432 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistointia edistäen digitaalisuutta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto digitoi ja edistää digitaalisen asiakirjatiedon uudelleenkäyttöä resurssiensa puitteissa

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti keskittyen ydintehtäviinsä ja ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi sekä oikein kohdentuva osaaminen.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kansallisarkiston suoritteiden maksuista (1017/2017).

Tunnuslukuja	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllymetriä)	217 368	218 516	219 000	219 000
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. kuvausyksikköä)	47,0	60,0	62,0	80,0

Tunnuslukuja	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Tutkijasalikäynnit	32 388	28 925	31 000	25 000
Toimitetut tietopyyntötilaukset (kpl)	24 064	33 792	24 000	27 000
Verkkokäyttö (käyntikerrat)	1 254 704	1 453 923	1 700 000	1 800 000
Viranomaisarkistot (hm/v)	3 471	887	1 100	5 000
Digitoidut aineistot (hm/vuosi)	378	663	250 ¹⁾	550
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,4	3,4	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	236,25	224,1	205	200

¹⁾ Mahdollinen keskeytys uuden prosessin valmistelun vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	20 494	17 731	20 032
Bruttotulot	3 517	700	600
Nettomenot	16 977	17 031	19 432
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	639		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 622		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Massadigitoinnin pilotointi	2 500
Uuden keskusarkiston väliaikainen lisärahoitus	-100
Eläkemaksurakenteen muutos	26
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	390
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-92
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-110
Toimitilamenojen säästö (HO 2015)	-307
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-35
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	107
Vuokramenojen indeksikorotus	50
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Yhteensä	2 401

2019 talousarvio	19 432 000
2018 I lisätalousarvio	792 000
2018 talousarvio	17 031 000
2017 tilinpäätös	17 960 000

03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 108 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus asiantuntija- ja palveluorganisaationa lisää toiminnallaan tietoa kotimaisista kielistä ja edistää suomen ja ruotsin kielen säilymistä ja kehittämistä tuottaen palveluja, kuten neuvontaa, kielenhuoltoa ja sanakirjoja. Keskus koordinoi saamen kielen, viittomakielten ja romanikielen huoltoa, ja tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäten tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota osana tutkimuksen infrastruktuureja. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotoutumiselle laatimalla suomi-somali sanakirjan ja suomi-kurdin kielet -sanakirjoja.

Tunnuslukuja	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Julkaisujen määrä (sivua)	4 998	3 939	3 500	3 500
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	6 758	6 540	6 000	6 000
Sähköiset aineistot ¹⁾	119 822	185 088	190 000	195 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,51	3,53	3,4	3,4
Henkilötyövuodet	78,9	77,1	77	77

¹⁾ Aineiston määrän ja jalostusasteen kehittyminen kumulatiivisesti.

Kotimaisten kielten keskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	1 869	1 563	1 558
Bruttotulot	495	450	450
Nettomenot	1 374	1 113	1 108
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 085		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	856		

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kotimaisten kielten keskuksen suoritteiden maksuista (1209/2016).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	1
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	17
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-7
Toimintameno säästö (HO 2015)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	5
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	-5

2019 talousarvio	1 108 000
2018 I lisätalousarvio	5 000
2018 talousarvio	1 113 000
2017 tilinpäätös	1 145 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 665 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen koelmatarvetta ja varmistaa, että hankittu kirjallisuus säilyy tiedontarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen infrastruktuureja. Varastokirjasto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Tunnuslukuja	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm)/v	3 465	3 121	4 500	4 000
Tilausten määrä (kpl)/v	102 191	107 989	115 000	115 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,62	3,84	3,5	4
Henkilötyövuodet	18,6	17,9	19	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	1 661	1 651	1 668
Bruttotulot	2	3	3
Nettomenot	1 659	1 648	1 665
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	60		

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	1
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-1
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	27
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-9
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-10
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-3
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	9
Vuokramenojen indeksikorotus	5
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	17

2019 talousarvio	1 665 000
2018 I lisätalousarvio	8 000
2018 talousarvio	1 648 000
2017 tilinpäätös	1 681 000

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 58 715 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen, Opetushallituksen kanssa erikseen sovitteisiin korkeakoulujen kansainvälistymistä edistäviin apurahoihin ja Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

4) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

5) enintään 11 000 000 euroa avustuksina korkeakoulutuksen aloituspaikkojen määräaikaiseen li-säykseen ja varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen

6) enintään 10 600 000 euroa positiivisen rakennemuutoksen korkeakoulutettujen osaajatarpeisiin vastaamisesta, erikoistumiskoulutuksesta sekä Suomen tekniikan alan yliopistojen yhteis-työn toimintamallin kehittämisestä Lounais-Suomessa aiheutuvien menojen ja avustusten mak-samiseen

7) enintään 600 000 euroa julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamis-kustannuksiin

8) enintään 5 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistamiseen.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä ja uudistamista sekä positiivisen rakennemuutoksen korkeakoulutettujen osaajatarpeisiin vastaamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Vuosien 2017—2021 aikana toteutetaan datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma tieteen laadun, osaamisen kasvun ja tieteen kilpailukyvyn parantamiseksi sekä digitalisaation hyötyjen saavuttamiseksi. Korkeakouluopintoihin sijoittumisen nopeuttamiseksi korkeakoulutuksen aloituspaikkoja on lisätty määräaikaaisesti yhteensä n. 3 000 vuosina 2014—2015. Kehittämistoimilla edistetään myös opettajien erikoistumiskoulutusta sekä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämistä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vuoden 2019 sitoumukset	9 000	9 000	3 000	21 000
Menot yhteensä	9 000	9 000	3 000	21 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	3 515 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	28 000 000
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen määräaikainen lisäys ja varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittäminen (enintään)	11 000 000
Positiivisen rakennemuutoksen korkeakoulutettujen osaajatarpeisiin vastaaminen, erikoistumiskoulutus sekä Suomen tekniikan alan yliopistojen yhteistyön toimintamallin kehittämisestä Lounais-Suomessa aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen (enintään)	10 600 000
Julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamiskustannuksiin (enintään)	600 000
Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistaminen	5 000 000
Yhteensä	58 715 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistaminen	5 000
Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma	-3 000
Kertaluonteiset lisäykset	-12 000
Korkeakoulujen hakijasuman purkaminen (rakennepoliittinen toimintaohjelma)	-9 000
Korkeakouluopetuksen kehittäminen, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistaminen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantaminen	-45 700
Mekaanisen puurakentamisen ammattikorkeakoulutus	240
Sähköisen arkistoinnin palvelukokonaisuus (SAPA)	-400
Team Finland Knowledge -verkosto (siirto momentille 24.01.01)	-446
Toimintamallin kehittäminen Suomen tekniikan alan yliopistojen yhteistyöhön Lounais-Suomessa	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työvoimakoulutuksen hankinta (siirto momentilta 29.20.30)	1 700
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-21 500
Yhteensä	-84 106

2019 talousarvio	58 715 000
2018 I lisätalousarvio	-446 000
2018 talousarvio	142 821 000
2017 tilinpäätös	110 981 000

22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimusinfrastruktuurihankkeista aiheutuvien palkkaus- ym. menojen ja valtionavustusten maksamiseen
- 2) tutkimusinfrastruktuurihankkeiden kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta ja kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoituksella vahvistetaan tutkimuksen infrastruktuureja ja edistetään kansallista infrastruktuuripolitiikkaa. Rahoituksen suuntaamisessa otetaan huomioon tutkimusinfrastruktuurien strategia ja tiekartta vuosille 2014—2020 ja sen väliarviointi, joissa on tunnistettu Suomen kansallisesti ja kansainvälisesti keskeisimmät tutkimusinfrastruktuurit.

2019 talousarvio	8 500 000
2018 talousarvio	8 500 000
2017 tilinpäätös	8 500 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 750 513 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoille yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 560 400 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään perusrahoitukseen
- 2) 151 453 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) 11 660 000 euroa Aalto-yliopistolle toiminnan lisärahoitukseen
- 4) 27 000 000 euroa muiden kuin Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (331/2016) perusteella. Aiemmin toteutetun yliopistolain väliaikaisen muutoksen seurauksena sitä, mitä lain 49 §:n 2 momentissa

säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 yliopistoindeksin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta.

Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto yhdistyvät 1.1.2019 alkaen Tampereen yliopistoksi.

Kohdan 2 korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonnäverokertymän perusteella.

Kohdassa 4 tarkoitettu rahoitus kohdennetaan yliopistojen kesken yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 6 §:n mukaisten rahoitusperusteiden mukaisessa suhteessa.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 300, josta noin 2 200 on lukiolaisia.

Korkeakoululaitoksen yhteiset toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet on esitetty luvun 29.40 selvitysosassa.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2013 toteutuma	2015 toteutuma	2017 ¹⁾ toteutuma	2019 ²⁾ tavoite
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 016	15 039	13 892	14 670
Ylemmät korkeakoulututkinnot	14 444	15 315	14 901	15 395
Tohtorin tutkinnot	1 724	1 881	1 749	1 690
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,00	0,48	0,55	0,65
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	41,0	47,0	49,0	50,0
Tavoiteajan kuluessa (7 v) valmistuneiden osuus aloittaneista, % ⁴⁾	48,2	49,8	..	52,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, %	38,3	41,6	00,0	43,0

¹⁾ Tutkintomäärissä toteutuma, muuten arvio

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2019 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2017—2020. Tohtorintutkintojen lukumäärän kasvattamisen sijaan painopistettä halutaan siirtää jatkotutkinnon jälkeisen tutkijanuran kehittämiseen ja työllistettävyyden parantamiseen.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisu toiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Tarkoittaa alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoitetutkinnon suorittaneiden osuutta, ylin tutkinto, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnon suorittamisoikeuden.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 560 400 000
— Kansalliskirjasto	16 580 000
— Harjoittelukoulut	47 655 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 496 165 000
Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	11 660 000
Muiden yliopistojen kuin Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	27 000 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimintavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	151 453 000
— Arvio vuoden 2019 ALV-kompensaatioksi	152 498 000
— Vuoden 2017 korvauksiin kohdennetun ALV-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	-1 045 000
Yhteensä	1 750 513 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 7 891 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-4 386
Kasvutoimi (siirto momentille 29.40.51)	-10 000
Kilpailukyky sopimuksen vaikutus yliopistojen talousarviorahoitteeseen toimintaan (Kiky)	-3 900
Team Finland Knowledge -verkosto (siirto momentille 24.01.01)	-529
Eläkemaksurakenteen muutos	1 900
Yhteensä	-16 915

2019 talousarvio	1 750 513 000
2018 talousarvio	1 767 428 000
2017 tilinpäätös	1 800 814 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 276 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen
- 4) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläke- maksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin sekä yhdessä momentin 29.40.53 kanssa enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ICT 2023-ohjelman valtuuspäätösten edellyttämä määrärahalisäys	1 000
Kasvutoimi (siirto momentilta 29.40.50)	10 000
Lippulaivahankkeet	8 000
Nuorten tutkijoiden tieteen tekemisen edistämiseen	1 200
Nuorten tutkijoiden urien tukeminen sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistamiskyvyn nostaminen	2 000
Valtuuden maksatuksen ajoituksen muutoksen vaikutus määrärahatarpeeseen	2 247
Eläkemaksurakenteen muutos	1
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-20 000
Palkkausten tarkistukset	23
Säästöpäätös	-5 000
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-2
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	6
Yhteensä	-525

2019 talousarvio	276 140 000
2018 I lisätalousarvio	7 000
2018 talousarvio	276 665 000
2017 tilinpäätös	221 609 869

53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 107 567 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistamisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Suomen Akatemian käytettäväksi myöntämisvaltuuteen sisältymättömänä enintään 5 207 000 euroa 1-vuotisiin hankkeisiin: kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen, tutkimusrahoituksen tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitomaksuihin sekä muihin 1-vuotisiin hankkeisiin

4) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin yhdessä momentin 29.40.51 kanssa enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin

5) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin

6) Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaisesti viraston toiminnasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää yhdessä momentin 29.40.03 kanssa enintään 82 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin

7) päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

8) kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

9) tieteen edistämiseksi, tieteen ja yhteiskunnan sekä kansalliskielten ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen ja tutkimusetiikan edistämismenojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen

10) tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi ja tutkimuksen infrastruktuurihankkeisiin myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen sekä enintään 7 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

11) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Kohdassa 6 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	70 673 000
Yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin	5 685 000
Kotimaisten kielten keskuksen toimintaan	3 627 000
Valtiontalouden ulkopuolisten tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	24 222 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	600 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	2 080 000
Avustusten maksamiseen niiden tiedeinstituuttien tilakustannuksiin, jotka maksavat vuokraa ulkoministeriölle	680 000
Yhteensä	107 567 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 070
Yhteensä	1 070

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	107 567 000
2018 talousarvio	106 497 000
2017 tilinpäätös	104 379 786

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2019 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti kohdentamalla kilpailun kautta strategiseen tutkimukseen, millä tarkoitetaan pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkaus- ynnä muiden menojen ja valtionavustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää myös arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakkoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Rahoituksella on tarkoitus vahvistaa yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä. Rahoitusta kohdennetaan tutkimukseen, jonka tarkoituksena on etsiä ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä julkisen sektorin kehittämistä palvelevaan tutkimukseen jne. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen neuvoston tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa), arvio

Vuosi	Valtuus	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
2015	55 631	22 259	22 370	250				
2016	55 631	11 710	22 536	16 254	5 131			
2017	55 631		1 098	28 871	20 500	5 162		
2018	55 631			10 000	20 000	20 500	5 131	
2019	55 631				10 000	20 000	20 500	5 131
Yhteensä		33 969	46 004	55 375	55 631	45 662	25 631	5 131

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuspäätöksiä maksatusten ajoituksen muutokset	1 252
Yhteensä	1 252

2019 talousarvio	55 631 000
2018 talousarvio	54 379 000
2017 tilinpäätös	46 003 523

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 826 464 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 774 853 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään perusrahoitukseen ammattikorkeakouluille ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena
- 2) 51 611 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (814/2016) perusteella. Aiemmin toteutetun ammattikorkeakoululain väliaikaisen muutoksen seurauksena sitä, mitä lain 43 §:n 2 momentissa säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 ammattikorkeakouluideksiin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta.

Kohdan 2 korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Korkeakoululaitoksen yhteiset toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet on esitetty luvun 29.40 selvitysosassa.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2013 toteutuma	2015 toteutuma	2017 toteutuma	2019 ¹⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	22 800	23 716	23 161	22 269
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	1 948	2 366	2 756	2 950
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	..	..	..	1 600
Julkaisut/opettajat ja t&k-henkilöstö	0,83	1,27	1,26	1,20
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	55,1	55,8	..	60
Lukuvuodessa vähintään 55 op suorittaneet opiskelijat, % amk-tutkinnon opiskelijoista	58,8	62,3	..	60

¹⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2019 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2017–2020. Ammattikorkeakoulututkintojen määrässä näkyvyyden vuoksi 2013 toteutettu aloituspaikkojen vähentäminen.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	774 853 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 § tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	51 611 000
Yhteensä	826 464 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	2 378
Kilpailukykyopimuksen vaikutus ammattikorkeakoulujen talousarviorahoitukseen toimintaan (Kiky)	-1 900
Team Finland Knowledge -verkosto (siirto momentille 24.01.01)	-264
Yhteensä	214

2019 talousarvio	826 464 000
2018 talousarvio	826 250 000
2017 tilinpäätös	834 915 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 972 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitoksen (FAIR) jäsenmaksu	46
Kansantuoteosuuksien ja valuuttakurssimuutosten aiheuttama jäsenmaksujen muutos	81
Yhteensä	127

2019 talousarvio	19 972 000
2018 talousarvio	19 845 000
2017 tilinpäätös	19 317 316

(86.) *Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen pääomaan* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-24 000
Yhteensä	-24 000

2018 talousarvio	24 000 000

(89.) *Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-46 000
Yhteensä	-46 000

2018 talousarvio	46 000 000
2017 tilinpäätös	150 000 000

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite opintotukitoimille on

— Opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason parantamiseen tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräajoin toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta ja se on maksettava takaisin. Opintolainaa nostanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu lainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (54/2012).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettuja perusopintoja, lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (544/2015).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2015	2017	2019 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	359,5	334,2	280,8
— toinen aste	138,4	122,3	140,4
Asumislisä	266,5	145,6	20,0
Koulumatkatuki	47,0	46,8	53,5
Ateriatuki	30,7	30,8	31,6
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	187 697	188 789	182 000
— toinen aste	133 100	125 377	134 000
Asumislisä			
— korkea-aste	154 092	125 938	10 000
— toinen aste	65 531	43 178	2 000
Koulumatkatuki	64 369	64 001	65 000

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2015	2017	2019 arvio
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	185 085	188 113	188 000
Toinen aste	47 829	54 715	55 000

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2017 lopussa 2 752,7 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2017 lopussa 402 953 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 5 800 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 9 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 11 200 euroa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2015	2017	2019 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	298	280	240
— toinen aste	169	166	194
Huoltajakorotus, €/kk			75
Oppimateriaalilisä, €/kk			46,80
Asumislisä, €/kk	194	195	200
Koulumatkatuki, €/kk	171	171	174

Vuonna 2019 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 229 700, joista korkeakouluopiskelijoita on 139 000 ja muita opiskelijoita 90 700. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 11 600. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 33 000 opiskelijaa.

Opintorahan perusmäärä 1.8.2019 lukien (euroa/kk)

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38,66
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	81,39
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	101,74
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	250,28
— avioliitossa olevat tai elatusvelvolliset	250,28
— lasta huoltavat	325,28

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 75 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraiskorotukseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään (46,80 €/kk).

— Ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

— Koulumatkatukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2015	2017	2019 arvio
Lukio	26 804 (25 %)	24 916 (24 %)	25 000 (24 %)
Ammatillinen koulutus	105 748 (64 %)	91 054 (64 %)	90 000 (63 %)
Ammattikorkeakoulu	90 472 (70 %)	90 833 (67 %)	87 700 (67 %)
Yliopisto	88 953 (62 %)	87 708 (62 %)	85 200 (63 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 635 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa (laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta 1080/2012). Vuonna 2019 arvioidaan valituksia tulevan vireille n. 3 500. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan 7 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	2
Palkkausten tarkistukset	19
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-2
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	6
Yhteensä	22

2019 talousarvio	635 000
2018 I lisätalousarvio	6 000
2018 talousarvio	613 000
2017 tilinpäätös	696 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	30 000 000
Takausvastuuuoritukset	17 000 000
Maksuvapautukset	6 000 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	200 000
Yhteensä	59 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintolainahyvitysten määrän kasvu	5 000
Yhteensä	5 000

2019 talousarvio	59 200 000
2018 talousarvio	54 200 000
2017 tilinpäätös	34 605 245

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 441 206 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että 1.8.2019 alkaen opintorahan vähävaraishuutokseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu opintorahan oppimateriaalilisään. Lisäksi esitetään lukiokoulutuksen lukuvuoden tukiaikaa koskevan säätelyn yhtenäistämistä ammatillisen koulutuksen tukiajan säätelyn kanssa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	280 826 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	140 380 000
Asumislisä	20 000 000
Yhteensä	441 206 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotukikuukausien määrän yhtenäistäminen toisen asteen koulutuksessa	1 700
Opintotukioikeuden laajentaminen oppivelvollisuusiän ylittäneisiin (siirto momentilta 29.01.53)	1 080
Opintotukiuudistus (L 4/2017)	-3 100
Oppimateriaalilisä 1.8.2019 lukien	5 200
Tuen saajien määrän pieneneminen ammatillisessa koulutuksessa	-13 000
Yhteensä	-8 120

2019 talousarvio	441 206 000
2018 I lisätalousarvio	300 000
2018 talousarvio	449 326 000
2017 tilinpäätös	602 051 463

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 626 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin korkeakoulujen ammatillisiin täydennyskoulutusohjelmiin, erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka ammatilliseen kelpoisuuteen tai virkakelpoisuuteen tähtääviin lisäopintoihin osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 1,94 eurolla aterialla kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euroa, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista aterialla kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	29 126 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	31 626 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ateriatuen käytön kasvu	170
Yhteensä	170

2019 talousarvio	31 626 000
2018 talousarvio	31 456 000
2017 tilinpäätös	30 711 591

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (544/2015) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2019 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen opiskelijoiden ottaminen koulumatkatuen piiriin	200
Yhteensä	200

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	53 500 000
2018 talousarvio	53 300 000
2017 tilinpäätös	46 843 000

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista edistetään erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoilla.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Luova työ ja tuotanto:* Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin:* Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus:* Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

***Luova työ ja tuotanto:* Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat**

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan. Taiteilijoiden ja muiden luovan työn tekijöiden asema työmarkkinoilla vaihtelee riippuen siitä, tehdäänkö työtä ammatinharjoittajina, työntekijöinä, yrittäjinä tai itsensä työllistäjinä. Taiteilijoiden toimeentulo on jäänyt jälkeen muun väestön tulotason kehityksestä. Taiteilija-apurahojen määrä ja koko on pysynyt pitkään entisellä tasolla tai heikentynyt ottaen huomioon yleinen kustannustason nousu. Tarvitaan toimia, joilla vahvistetaan taiteilijan toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla.

Luovan alan yritysten tarpeet eivät tule riittävästi huomioiduiksi julkisen toiminnan rahoitus- ja tukijärjestelmissä. Luovan osaamisen laajempi hyödyntäminen lisäisi osaltaan taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden toimeentulomahdollisuuksia.

Globalisaatio lisää kilpailua mutta myös uudenlaisia mahdollisuuksia taide- ja kulttuurituotteiden markkinoilla. Tarvitaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat suomalaisten toimijoiden edellytyksiä pärjätä globaaleilla markkinoilla.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taiteellisen ja luovan työn edellytykset parantuvat toteuttamalla taiteilijan toimeentuloa ja työmarkkina-asemaa parantavia toimenpiteitä.

Mittari: Päätetään taide- ja taiteilijapolitiikan kehittämisen suuntaviivat, keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet v. 2018 valmistuvien työryhmäehdotusten pohjalta.

— Kulttuurisisältöjen tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen sekä kulttuurimatkailun edellytykset parantuvat toimeenpanemalla hallituksen päätöstä luovien alojen vahvistamisesta.

Mittari: Toteutetut toimenpiteet, tuettujen hankkeiden ja demojen lukumäärä.

Tavoitteeseen liittyvät tunnusluvut	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	305/2 559	271/2 268	300/2 500	300/2 500
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus Taiteen edistämiskeskuksen valtakunnallisten apurahojen hakijoista/saajista (sis. yhteisöt), %	51/59	52/57	52/57	52/57
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista (sis. yhteisöt), %	46/51	46/48	46/48	46/48
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 071	1 076	1 070	1 070
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	11,71	11,80	11,50	11,50
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	8 412	-	8 300	8 300
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammateissa päätyössään toimivat (työvoimatutkimus)	126 300	-	126 000	126 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	21 282	-	21 000	21 000
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	55 213	-	55 000	55 000
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	13,7	-	13,9	14,0
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	2,5	2,6	2,7	2,8

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin: **Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat**

Taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen on tärkeää yhteiskunnan monimuotoistuksessa ja alueiden erilaistuksessa. Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Kulttuuripalvelujen tuottamiseen ja levittämiseen tarvitaan uudenlaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken sekä uusia malleja erityisesti vähän kulttuuripalveluja käyttävien tavoittamiseksi. Myös digitaalisia palveluja sekä digitaalisuuden hyödyntämistä kulttuurialan toimijoiden yleisötyössä on tarpeen kehittää.

Kuntien välillä on eroja kulttuuripalveluissa ja taide- ja kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden tarjonnassa. Uudistettaessa kuntien kulttuuritoimintaa koskevaa lakia tarkoituksena on vahvistaa kulttuurin asemaa kuntien toiminnassa ja palveluissa. Yleisten kirjastojen toimintoja ja palveluja kehitetään vuonna 2017 voimaan astuneen yleisiä kirjastoja koskevan lain pohjalta. Alueellisesti kattavaa ja monimuotoista taide- ja kulttuurifestivaalitoimintaa edistetään vuoteen 2025 ulottuvan toimintaohjelman mukaisesti.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö pysyy vähintään vakiintuneella tasolla.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
— Suomen kansallisoopperan ja -baletin esitysten määrä	643	587	662	647
— Suomen kansallisoopperan ja -baletin maksavat kävijät, 1 000 henk.	229	229	230	230
— Suomen kansallisoopperan ja -baletin yleisökontaktit, 1 000 henk.	317	297	320	320
— Suomen Kansallisteatterin esitysten määrä	1 203	1 274	1 200	1 220
— Suomen Kansallisteatterin maksavat kävijät, 1 000 henk.	167	197	170	175
— Suomen Kansallisteatterin yleisökontaktit, 1 000 henk.	175	213	190	195
— Kansallisgallerian kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	20	17	20	19
— Kansallisgallerian maksavat kävijät, 1 000 henk.	773	794	720	760
— Kansallisgallerian yleisökontaktit, 1 000 henk.	2 422	2 754	2 800	2 900
<i>Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot</i>				
— teattereiden esitysten määrä	12 409	12 600	12 600	12 600
— teattereiden kävijät, 1 000 henk.	2 113	2 230	2 230	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	2 579	2 492	2 450	2 450
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.	906	940	930	930
— museoiden kävijät (VOS-museot ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	6 655	6 700	6 800	6 800
<i>Elokuva</i>				
— Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	34	40	30	40
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuva-teattereissa, 1 000 henk.	2 475	2 398	2 200	2 000
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	720	719	717	715
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	87 417	85 215	88 000	88 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	49 048	50 076	50 000	50 000
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	41 980	36 978	42 100	43 000
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	952	963	965	970

— Koulupäivän yhteydessä tapahtuva harrastaminen vakiintuu kunnissa ja varhaiskasvatusikäisten lasten taide- ja kulttuuriosallistuminen vahvistuu kärkihankkeen tulosten pohjalta.

Mittari: Valmistellaan esitys siitä, miten koulupäivän yhteydessä tapahtuva harrastaminen saataisiin koskemaan kaikkia peruskoululaisia ja miten varhaiskasvatus voisi nykyistä enemmän tukea lasten kulttuurikompetenssin vahvistamista kärkihankekauden päättymisen jälkeen.

— Hyvinvointia ja terveyttä edistävä taide- ja kulttuuripalvelutoiminta vakiintuu osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Mittari: Taiteen prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihankkeen asiantuntijatyöryhmän esittämien jatkotoimenpiteiden toteutuminen.

Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Puolet toimialan valtion rahoituksesta rahoitetaan rahapelitoiminnan voittovaroin, minkä vuoksi on tärkeää turvata nykyisten tuotto-osuuksien mukaiset osuudet kulttuurin toimialan edunsaajille myös jatkossa.

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Teattereita, orkestereita ja museoita koskevasta valtionosuusjärjestelmästä valmistui työryhmän muutosesitys vuonna 2018 em. lähtökohta huomioiden. Uudistusesitys koskee myös vapaita ryhmiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuspolitiikkaa kehitetään edelleen aiempaa strategisemmiksi.

Kulttuuriperintöalalla muinaismuistolaki on vuodelta 1963, ja se edellyttää ajantasaistamista. Uudistus on moniulotteinen, ja siinä on otettava huomioon mm. erilaisten ja eri aikakausia edustavien arkeologisten kulttuuriperintökohteiden suojelutarve, ihmisten perusoikeudet, maankäytön tarpeet ja prosessit sekä ympäristölainsäädännön periaatteet. Kulttuuriperinnön hyödyntämisen mahdollistaminen digitaalisessa muodossa edellyttää, että kulttuuriaineistojen digitointia jatketaan edelleen ja aineistot saatetaan laajasti käytettäviksi sekä niiden pitkäaikaissäilytys turvataan.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Museoiden rahoitusjärjestelmä uudistuu vuonna 2018 valmistuneen työryhmäesityksen pohjalta. Uudistus sisältää museolain kokonaisuudistamisen ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muuttamisen. Myös Taiteen edistämiskeskuksen esittävän taiteen valtionavustusjärjestelmää uudistetaan.

Mittari: Hallituksen esitys annetaan vuonna 2018 ja uudistus tulee voimaan vuonna 2020.

— Käynnistetään muinaismuistolain kokonaisuudistus.

Mittari: Esitys valmistuu vuonna 2021.

— Kulttuuriperintöalan organisaatiot kartuttavat aineistojaan ja lisäävät niiden käyttöä toimien vuorovaikutuksessa eri yhteisöjen ja yksilöiden kanssa. Kulttuuriperintöaineistojen digitaalinen saatavuus, käyttö ja pitkäaikaissäilytys lisääntyvät.

Mittari: Digitaalisen kulttuuriperinnön Finna-palvelun karttuminen ja käyttö.

Finna -palvelu	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	106	207	230	340	310
Haettavissa oleva aineistomäärä	10,2 milj.	12,2 milj.	13,6 milj.	16 milj.	17 milj.
Verkossa saatavilla olevat aineistot	1,2 milj.	1,6 milj.	1,9 milj.	2,5 milj.	2,5 milj.
Verkkokäynnit	2,7 milj.	7,4 milj.	23,6 milj.	15 milj.	40 milj.

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 115 000 euroa.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus edistää suomalaisen taiteen laatua, monimuotoisuutta, kansainvälistä tasoa ja uusiutumista sekä lisää taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta. Viraston tehtävänä on taiteen ja kulttuurin edistäminen siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään.

Taiteen edistämistä varten viraston yhteydessä toimii vertaisarviointia tekeviä luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat sekä niiden yhteydessä toimivat jaostot, alueelliset taidetoimikunnat sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahautakunta ja Kuvataiteen näyttöapurahautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan. Apurahojen jaossa laadullisten kriteerien lisäksi kiinnitetään huomiota hakijakunnan sukupuoli-, ikä-, kieli- ja alueelliseen jakaumaan sekä erityisesti nuorten taiteilijoiden asemaan apurahan hakijoina ja saajina.

Viraston yhteydessä toimivan taideneuvoston tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä. Taideneuvosto voi tukea kokeilu- ja kehittämishankkeita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Edistetään taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä
- Lisätään lasten ja nuorten osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin
- Lisätään taiteen ja kulttuurin moninaisuuden painoarvoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite/arvio	2019 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	13 500	14 000	14 600	14 500
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	3 595	3 369	2 800	3 500
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	17	15	15	15
Tukimuotojen lukumäärä	20	24	20	23
Lausunnot valtionavustushakemuksista	350	0	100	0
Toimielinten lukumäärä	37	24	24	24
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	83	87	92	90
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,48	3,52	3,55	Asetetaan vuonna 2018

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	4 326	3 976	4 125
Bruttotulot	129	10	10
Nettomenot	4 197	3 966	4 115
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	821		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	676		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos viraston lisääntyneiden tehtävien perusteella (1 htv)	65
Eläkemaksurakenteen muutos	15
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-9
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Palkkausten tarkistukset	98
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-21
Toimintameno säästö (HO 2015)	-10
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	27
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Yhteensä	149

2019 talousarvio	4 115 000
2018 I lisätalousarvio	29 000
2018 talousarvio	3 966 000
2017 tilinpäätös	4 052 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 109 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen
- 2) kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon otetun ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä kohteen perusinformaation tuottamisesta ja jakamisesta yleisölle.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteena on Suomenlinnan maailmanperintökohteen esimerkillinen hoito, ylläpito ja esittely siten, että linnoitusalue säilyy elinvoimaisena ja vetovoimaisena. Rakenteet ja rakennukset säilyvät edustavina, suunnittelun ja rakentamisen taso on hyvä ja asukkaiden sekä kävijöiden tyytyväisyys pysyy korkealla tasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Vahvistetaan Suomenlinnan elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta sekä tehostetaan hoitokunnan vuokratilojen kunnossapitoa. Maailmanperintökohteen rakennuksia ja ympäristöä hoidetaan kesävasti.

Tavoitteena on Suomenlinnan kunnostusohjelman (2019—2022) mukaisesti vajaakäytössä olevien tai korjauksen takia tyhjillään olevien huoneistojen käyttökuntoon saattaminen. Tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä 95 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan tulosopimuksen ja Suomenlinnan hoitokunnan johtokunnan tekemien linjausten mukaisesti siten, että vuokrien jälkeenjääneisyys suhteessa yleiseen vuokratasoon kurotaan asteittain umpeen. Tarkoitus on, että perittävät vuokrat tulevat osaltaan kattamaan kiinteistöjen ylläpidon ja kiinteistökustannusten nousun aiheuttamat kustannukset.

Maailmanperintökohteen tunnetuksi tekemisessä noudatetaan Unescon edellyttämän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisia toimia.

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite/arvio	2019 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	40	40	50	50
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	95	94	97	95
Vuokratuotot, kasvu %			asuin- huoneistojen vuokria korotetaan enintään 15	asetetaan vuonna 2018
	0,8	-1,0		
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	76,1	76,8	79	79
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,5	3,7	3,7	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	8 219	8 762	8 594
Bruttotulot	6 418	6 485	6 485
Nettomenot	1 801	2 277	2 109

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	61		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	381		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 353	6 450	6 450
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 462	6 650	6 650
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-109	-200	-200
Kustannusvastaavuus, %	98	97	97

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-200
Eläkemaksurakenteen muutos	3
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	42
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-10
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-4
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	13
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Yhteensä	-168

2019 talousarvio	2 109 000
2018 I lisätalousarvio	13 000
2018 talousarvio	2 277 000
2017 tilinpäätös	2 121 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 999 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyös-

sä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluu Kansallismuseo, joka vastaa kulttuuri-historiallisesta kansalliskokoelmasta ja järjestää kohteissaan näyttely- ja yleisöpalveluja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteena on huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä tarjoamalla tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön ja -ympäristön kehittämiseksi ja suojelemiseksi sekä osallistumalla aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Tavoitteena on myös kehittää palveluita asiakaslähtöisesti eri väestöryhmien ja tutkimuksen tarpeisiin sekä lisätä toiminnan avoimuutta ja vuorovaikutusta. Kulttuuriperinnön fyysistä, tiedollista ja kulttuurista saavutettavuutta parannetaan ja arkisto-, kirjasto- ja kokoelmapalveluiden sekä aineistojen sähköistä saatavuutta ja käyttöä kehitetään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnassa toteutetaan kulttuuriympäristöstrategian, maailmanperintöstrategian ja museopoliittisen ohjelman linjauksia.

Kulttuuriympäristötyössä painotetaan valtakunnallisia ja maakunnallisia tehtäviä, ennakoivaa ja vuorovaikutteista toimintaa ja ohjelmallista suojelupolitiikkaa. Vahvistetaan toimintaa kansainvälisten sopimusten toimeenpanossa ja osallistumisessa eurooppalaiseen, pohjoismaiseen ja Itämeren alueen kulttuuriperintöyhteistyöhön.

Kansallismuseon uudistaminen ja toimintaedellytysten vahvistaminen jatkuu vuoden 2019 aikana.

Museoviraston aineistoja ja prosesseja muutetaan digitaaliseen muotoon tavoitteena helpottaa ja lisätä palvelujen käyttöä.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite/arvio	2019 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Verkkopalveluiden käyttöaika, tuntia	72 580	83 316	73 000	85 000
Sähköisesti luetteloitujen kuvien saatavuus internetissä	140 272	156 633	145 000	165 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	613 533	681 209	625 000	685 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,12	2,04	2,12	2,12
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	3,86	3,48	3,86	3,86
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,63	3,69	3,6	3,6
Henkilötyövuodet	254	242	250	250

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	28 910	22 616	23 299
Bruttotulot	4 283	3 300	3 300
Nettomenot	24 627	19 316	19 999
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 341		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 807		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon perusnäyttely	-200
Kokoelmien siirto kokoelmakeskukseen	500
Seurasaaressa huolto- ja toimistorakennusten vuokravaikutus	200
Tasomuutos uusia tehtäviä varten	100
Eläkemaksurakenteen muutos	19
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-15
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Palkkausten tarkistukset	449
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-87
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-100
Toimitilamenojen säästö (HO 2015)	-305
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-38
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	138
Vuokramenojen indeksikorotus	48
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Yhteensä	683
2019 talousarvio	19 999 000
2018 I lisätalousarvio	636 000
2018 talousarvio	19 316 000
2017 tilinpäätös	23 093 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 199 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjasto (Celia) on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa, esim. äänikirjoina ja pistekirjoina yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa. Celian toiminnan tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa.

Celia tuottaa uusia kauno-, tieto- ja oppikirjanimekkeitä noin 1 300. Celia tuottaa lukemisesteisten koululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaalia sekä tutkintoa suorittavien korkeasteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevia kirjoja tuotantopolitiikan mukaisesti.

Kirjasto välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön noin miljoona kertaa vuodessa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen sekä muiden yhteisöjen kanssa.

Asiantuntija- ja konsulttitoiminnan painopisteenä on yhteistyön vakiinnuttaminen yleisten kirjastojen ja oppilaitosten kanssa sekä saavutettavan julkaisemisen edistäminen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Uusia asiakkaita tuodaan palveluiden piiriin Celian, yleisten kirjastojen ja oppilaitosten yhteistyömallin käyttöönotolla pyrkien laajentamaan erityisesti lasten ja nuorten ja verkkopalveluja käyttävien osuutta asiakaskunnassa.

— Saavutettavan julkaisemisen edistämistoimenpiteiden tuloksena saavutettavassa muodossa olevien julkaisujen saatavuus lukemisesteisten käyttöön kasvaa.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite/arvio	2019 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Lukemisesteisten henkilöiden kirjallinen tieto- ja kulttuurivaranto lisääntyy				
— Celian kirjatuoanto, uusien nimekkeiden määrä	1 518	1 390	1 300	1 300
— Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuusneuvonta ja -koulutukset, lkm	26	34	25	34
Kirjastopalvelujen saatavuutta lukemisesteisille henkilöille lisätään				
— Yhteistyökirjastojen lukumäärä: kunnat/toimipisteet	200/374	220/441	280/500	280/500
— Yhteistyökirjastojen lukumäärä: korkeakoulu-kirjastot	24	30	38	38
— Celian palveluita säännöllisesti käyttävät lapset ja nuoret	1 778	1 747	2 370	2 700
Toiminnallinen tehokkuus				
— Asiakkaita palveluiden piirissä	35 300	39 000	42 700	46 700
— Oppikirjatoimitusten määrä	14 500	13 885	15 000	16 000
Sähköisten palveluiden käyttö lisääntyy				
— Sähköisiä palveluja käyttävien määrä	11 586	13 895	14 000	16 000
— Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	39	48	45	50
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	52	42,6	44	43
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,21	3,12	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	5 153	4 976	5 309
Bruttotulot	203	110	110
Nettomenot	4 950	4 866	5 199
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 107		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 094		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Cd-jakeluun tarvittavien polttorobottien hankinta	175
Näkövammaisten verkkojakelun uudistaminen	130
Eläkemaksurakenteen muutos	5
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-3
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	76
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-25
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-8
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	26
Vuokramenojen indeksikorotus	3
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Yhteensä	333

2019 talousarvio	5 199 000
2018 I lisätalousarvio	23 000
2018 talousarvio	4 866 000
2017 tilinpäätös	4 937 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 670 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kaluste- ja laitehankintoihin
- 2) avustusten maksamiseen
- 3) enintään 190 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, edistää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä turvaa lasten kehitystä ja hyvinvointia mediaympäristössä.

KAVI hankkii kokoelmiinsa lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisia filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaaleja, tallentaa digitaalisesti radion ja television ohjelmavirtaa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti, ottaa vastaan kotimaisten radio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuista tallenteita lakisääteisinä talletuksina sekä valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työtä julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista ja kuvaohjelmaluokittelijoista sekä julkista kuvaohjelmaluetteloa. KAVI tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukipalveluita kuvaohjelmaluokittelijoille ja kuvaohjelmien tarjoajille sekä ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa KAVI:lle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Kotimaisten kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja käytettävyyttä lisätään digitoimalla aineistoja ja kokoelmia sekä tarjoamalla digitoituja kokoelmia yleisön saataville Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä FINNAn sekä KAVIn radio- ja tv-arkiston katselu- ja kuuntelupisteiden kautta

— Elokuvakulttuurin ja -kasvatuksen yleisöpohjaa monipuolistetaan ja elokuvakulttuurin saavutettavuutta lisätään erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille mm. siirtämällä pääkaupunkiseudun esitystoiminta Keskustakirjastoon

— Kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta edistetään ja lapsille turvallista mediaympäristöä tuetaan valvomalla kuvaohjelmien tarjontaa.

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite/ arvio	2019 tavoite/ arvio
Tuloksellisuuden tunnusluvut				
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	132 094	136 183	134 700	142 500
— Maksulliset palvelut/esitystoiminnan katsojamäärät	51 033	53 674	50 000	53 000
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuina (rtva) ¹⁾	451	501	551	601
— Mediakasvatuksen tiedotuskampanjat	10	10	10	10
— Kuvaohjelmien tarjontaan kohdistuvien valvontatapahtumien määrä	43	42	50	40
Toiminnallinen tehokkuus				
— Kokoelma- ja arkistotyö yht., euroa/elokuva	24,8	24,4	23,6	23,6
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavu	3 285	2 937	3 084	2 450
— Kuvaohjelmien luokittelun kustannukset, euroa/ohjelma ²⁾	171	105	108	108
— Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ³⁾	193	245	150	200
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	85	84	82	78
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,25	3,28	305	3,5

¹⁾ Kumulatiivinen kertymä. Luvussa huomioitu Ylen vanha digitoitu, omatuotantoinen aineisto, jota toimitetaan KAVIn vuodesta 2014 eteenpäin.

²⁾ Tilauksesta luokitellut

³⁾ Uudelleenluokitellut

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	7 388	6 719	7 470
Bruttotulot	1 071	750	800
Nettomenot	6 316	5 969	6 670
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 078		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	841		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalisten asiakaspalveluiden kehittäminen ja viraston toimintaedellytysten turvaaminen	430
Elokuvateatteritoiminnan siirto (siirto momentilta 29.80.31)	180
Eläkemaksurakenteen muutos	7
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-3
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	140
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-32
Toimintameno säästö (HO 2015)	-50
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-13
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	40
Vuokramenojen indeksikorotus	9
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-5
Yhteensä	701

2019 talousarvio	6 670 000
2018 I lisätalousarvio	42 000
2018 talousarvio	5 969 000
2017 tilinpäätös	6 080 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä (194/2016) annetun lain mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3 määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2018 on 1 343,98 euroa kuukaudessa. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2019 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2584).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	265
Yhteensä	265
2019 talousarvio	19 225 000
2018 talousarvio	18 960 000
2017 tilinpäätös	17 971 049

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 804 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen indeksikorotus	118
Yhteensä	118
2019 talousarvio	15 804 000
2018 talousarvio	15 686 000
2017 tilinpäätös	15 400 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisille kirjastoille tuotettujen tietokanta- ja aineistopalvelujen sekä kirjastojen sisältötuotantoon liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 580 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon, yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin sekä yleisten kirjastojen tietokanta- ja aineistopalvelujen tuottamiseen	900 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	3 700 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja				
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	281	288	283	281
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	47	43	48	47
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 542	1 647	1 550	1 560
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	9,0	9,1	9,0	9,0
Verkkokäynnit, kpl/asukas	7,7	6,7	8,0	8,2
Lainaukset, kpl/asukas	16	15,6	16,2	16,2
Toimintakustannukset, euroa/asukas	58	57	58	58

2019 talousarvio	3 700 000
2018 talousarvio	3 700 000
2017 tilinpäätös	3 700 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 46 482 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469, orkestereilla enintään 1 033 ja museoilla enintään 1 183.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnäkökulma lisäveroton yksikköhinta on teattereilla 52 225 euroa, orkestereilla 49 184 euroa ja museoilla 67 543 euroa henkilötyövuotta kohden.

Lakisääteisiin valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty yhteensä 58 695 000 euroa momentilla 29.80.52.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Valtionosuudet budjettivaroista (mom. 29.80.31)	Valtionosuudet rahapelitoiminnan voittovaroista (mom. 29.80.52)	Yhteensä
Teattereiden valtionosuus	25 162 000	26 069 000	51 231 000
Orkestereiden valtionosuus	8 579 000	10 137 000	18 716 000
Museoiden valtionosuus	12 741 000	22 489 000	35 230 000
Yhteensä	46 482 000	58 695 000	105 177 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirto momentille 32.20.40)	-750
Elokuvateatteritoiminnan siirto (siirto momentille 29.80.06)	-180
Kertamenon poistuminen	-1 950
Kustannustason tarkistus (museot)	1 574
Kustannustason tarkistus (orkesterit)	-138
Kustannustason tarkistus (teatterit)	-1 356
Tilakustannusavustusten muuttaminen toiminta-avustuksiksi (siirto momentilta 29.80.53, LTA 2018)	717
Yhteensä	-2 083

2019 talousarvio	46 482 000
2018 I lisätalousarvio	717 000
2018 talousarvio	48 565 000
2017 tilinpäätös	48 387 827

(35.) Valtionavustus Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden merkkihankkeen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	8 000 000
2017 tilinpäätös	8 000 000

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2019 talousarvio	252 000
2018 talousarvio	252 000
2017 tilinpäätös	—

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 9 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 15 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yksityisen kopioinnin väheneminen	-2 000
Yhteensä	-2 000

2019 talousarvio	24 648 000
2018 talousarvio	26 648 000
2017 tilinpäätös	26 648 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 915 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rauhantyön järjestöjen ja Ihmisoikeusliiton avustusten maksamiseen

2) kulttuurin ja luovien alojen sisältöihin perustuvan matkailun kehittämiseen liittyvien menojen ja avustusten maksamiseen

3) avustuksiin Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toimintaan.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Rauhantöön valtakunnallisten järjestöjen toimintaan	300 000
Ihmisoikeusliitto ry:n toimintaan	175 000
Kulttuurin ja luovien alojen sisältöihin perustuvan matkailun kehittämiseen	150 000
Bulevardin teatteriyhdistys ry:n toimintaan	290 000
Yhteensä	915 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ihmisoikeusliiton toiminnan turvaaminen	75
Kertamenon poistuminen	-240
Svenska Teaternin peruskorjauksen rahoituksen päättyminen	-4 200
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-2 600
Yhteensä	-6 965

2019 talousarvio	915 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	7 880 000
2017 tilinpäätös	8 293 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 853 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahiin ja avustuksiin.

Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	11 297 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	456 000
Yhteensä	14 853 000

Taiteilija-apurahan suuruus ajalla 1.1.2019—31.3.2019 on 1 709,37 euroa/kk ja ajalla 1.4.2019—31.12.2019 on 1 733,37 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamies-ten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	238
Yhteensä	238
2019 talousarvio	14 853 000
2018 talousarvio	14 615 000
2017 tilinpäätös	14 058 620

52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 246 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Taiteen edistämiskeskukselta annetun lain mukaisesti Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston ja taidetoimikuntien myöntämiin apurahoihin ja avustuksiin, enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisesti apurahoihin sekä enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja siitä aiheutuviin menoihin Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin
- 3) taideteosten hankkimiseen valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti
- 4) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 6 a §:n mukaisen avustusten maksamiseen teattereille ja orkestereille
- 6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) 18 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen
- 7) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä museolain (729/1992) 4 a §:n mukaisten avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen
- 8) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen elokuvataiteen edistämisestä annetun lain (28/2000) nojalla sekä enintään 2 845 000 euroa Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen

9) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen

10) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin

11) valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen Kansallisoopperalle ja -baletille enintään 37 997 000 euroa, Suomen Kansallisteatterille enintään 11 391 000 euroa ja Kansallisgallerialle enintään 13 195 000 euroa

12) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin sekä Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointiin ja kansalliseen vastinrahoitukseen

13) vähälevikkisen laatukirjallisuuden hankintoihin ja vähälevikkisten kulttuurilehtien tilauksiin yleisille kirjastoille.

Kohdasta 2 myönnettävät eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaiset apurahat sekä kohdan 3 määräraha budjetoidaan maksuperusteisina. Kohdassa 2 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Luova työ ja tuotanto	103 208 500
Elokuva	20 700 000
Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	49 884 000
Kirjallisuus	882 500
Visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	5 492 000
Kulttuurin tuotanto ja levitys	26 250 000
2) Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin	31 173 500
Kirjastot ja tiedon saatavuus	7 269 000
Kulttuuripalvelut ja kulttuuritoiminta	23 904 500
3) Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	111 878 000
Museot ja kulttuuriperintö	33 897 000
Kulttuuritilat	6 580 000
Kansalliset kulttuurilaitokset	63 627 000
Kulttuurikasvatus sekä kulttuuripolitiikan tutkimus ja kehittäminen	7 774 000
Yhteensä	246 260 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto rahapelitoiminnan jakamattomista voittovaroista	750
Musiikkitalon urkuhankinta rahapelitoiminnan jakamattomista voittovaroista	500
Palautuneet käyttämättömät veikkausvoittovarat	4 364
Tilakustannusavustusten muuttaminen toiminta-avustuksiksi (LTA 2018)	717
Valtionosuuksien siirto budjettivaroista maksettavaksi (LTA 2018)	-717
Tasomuutos	2 352
Yhteensä	7 966

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	246 260 000
2018 I lisätalousarvio	600 000
2018 talousarvio	238 294 000
2017 tilinpäätös	233 369 046

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 26 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tilakustannusavustusten muuttaminen toiminta-avustuksiksi (siirto momentille 29.80.31, LTA 2018)	-717
Vuokramenojen indeksikorotus	203
Yhteensä	-514

2019 talousarvio	26 867 000
2018 I lisätalousarvio	-717 000
2018 talousarvio	27 381 000
2017 tilinpäätös	26 847 335

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansallinen digitaalinen kulttuuriperintö -kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin

6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin

7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2019 talousarvio	1 950 000
2018 talousarvio	1 950 000
2017 tilinpäätös	1 950 000

72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisgallerian taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2019 talousarvio	739 000
2018 talousarvio	739 000
2017 tilinpäätös	739 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 899 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pie-
nehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivo-
jen korjaustoista aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Museovirasto	799 000
2.	Suomenlinnan hoitokunta	3 100 000
Yhteensä		3 899 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta
vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden
2019 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-789
Suomenlinnan asuinrakennusten peruskorjauskustannukset	1 000
Yhteensä	211

2019 talousarvio	3 899 000
2018 talousarvio	3 688 000
2017 tilinpäätös	5 159 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2019 talousarvio	50 000
2018 talousarvio	50 000
2017 tilinpäätös	—

(96.) Lahjoitus Suomalais-virolaisen kulttuurisäätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 I lisätalousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	6 000 000

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tehtävänä on liikunnan edistäminen. Valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.

Liikuntapolitiikan päämääränä on liikunnan tasa-arvoinen ja yhdenvertainen edistäminen, väestön fyysisen aktiivisuuden, osallisuuden ja liikunnallisen elämäntavan lisääminen. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan varhaiskasvatuksessa, koulussa, perheissä ja liikuntaharrastuksissa. Liikunnan edistämistoimenpiteitä suunnataan kaikkiin elämänkulun vaiheisiin liikuntaolosuhteita kehittämällä, tukemalla liikuntaseurojen ja -järjestöjen toimintaa sekä huippu-urheilua. Erityisesti liikkumattomuuden ja liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden aiheuttamat yksilölliset ja yhteiskunnalliset haasteet tunnistetaan, ja niihin pyritään vastaamaan sekä ministeriön omilla toimenpiteillä että poikkihallinnollisella yhteistyöllä koko valtioneuvostossa.

Liikunnan toimialan johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle arvioinnille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Liikunnallinen elämäntapa yleistyy
- Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunta ja urheilu lisäävät osallistumista.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan ensisijaisesti laadukkaiden ja laajoille käyttäjäryhmille suunnattujen liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista.

Liikunnan kansalaistoiminta on aktiivista ja osallistavaa. Tuetaan liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa, paikallista seuratoimintaa ja matalan kynnyksen liikuntatoimintaa. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnan harrastaminen eri väestöryhmissä lisääntyy. Tuetaan liikunnan edistämishankkeita koko elämänkulussa. Avustetaan liikunnan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lisääviä hankkeita. Tuetaan maahanmuuttajien kotouttamista liikunnan avulla. Parannetaan eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksia liikunta-alan vapaatavoitteiseen koulutukseen. Tuetaan Liikkuva opiskelu -ohjelmaa.

Kehitetään huippu-urheilua kansainvälisen menestyksen, korkeatasoisen osaamisen ja urheilun arvostuksen vahvistamiseksi. Tuetaan lahjakkaiden urheilijoiden valmentautumisen edellytyksiä, kehitetään urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuksia ja valmentautumisen toimintaympäristöjen kehittämistä. Tuetaan lajien välisen yhteistyön vahvistumista ja lajiliittojen mahdollisuuksia edistää oman lajinsa huippu-urheilumenestystä. Vahvistetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisiä toimenpiteitä avustamalla Suomen Urheilun Eettisen Keskuksen (SUEK) toimintaa.

Toimialan osaaminen ja tietopohja vahvistuvat ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapolitiittisen päätöksenteon tarpeiden suunnassa. Vahvistetaan tiedonhankintaa ja hyödyntämistä toimialan avustusvalmisteluissa. Tuetaan tiedon tuotantoa liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaa suosivan yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseksi. Kehitetään valtion liikuntaneuvoston liikuntapolitiikan vaikutusten arviointijärjestelmää. Tuetaan Suomessa järjestettäviä liikunnan toimialan kansainvälisiä konferensseja.

Liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa vahvistuu. Varmistetaan liikunnan edistämisen huomioiminen kuntien strategioissa ja liikuntapolitiittisissa toimenpiteissä. Toimeenpannaan OKM:n ja STM:n koordinoimat valtakunnalliset terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjaukset ja lisätään vuorovaikutusta muitten hallinnonalojen kanssa. Valtion liikuntaneuvosto arvioi valtionhallinnon eri ministeriöiden toimenpiteitten vaikutuksia liikunnan edistämisessä.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2019 arvio
Liikuntaa tai urheilua liikunta- ja urheiluseuroissa harrastavien osuus, %¹⁾				
9—13 -vuotiaat				
— tytöt	62	64	64	67
— pojat	60	66	67	67
15-vuotiaat				
— tytöt	39	44	44	47
— pojat	47	47	47	50
15—24 -vuotiaat				
— tytöt	27	27	27	28
— pojat	24	24	24	25
Vakituisesti useita tunteja viikossa kuntoliikuntaa tai urheilua, kuten juoksua, hiihtoa, uintia tai pallopelejä harrastavien osuus, %²⁾				
20—54 -vuotiaat	31	25	25	26
55—74 -vuotiaat	16	12	12	13
Liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾				
9-vuotiaat				
— tytöt			44	45
— pojat			39	45
11-vuotiaat				
— tytöt	26	33	33	35
— pojat	36	46	46	48
13-vuotiaat				
— tytöt	15	21	21	22
— pojat	22	31	31	32
15-vuotiaat				
— tytöt	9	13	13	15
— pojat	11	21	21	23
20—54 -vuotiaat				
— miehet	15	18	18	20
— naiset	20	18	18	20
Koululaisten MOVE-testien juoksu-testin (piip-testi) mediaanitulos (min, sek)				
12-vuotiaat				
— tytöt			3 min 58 s	4 min 00 s
— pojat			4 min 34 s	4 min 45 s

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2019 arvio
15-vuotiaat				
— tytöt			4 min 41 s	4 min 45 s
— pojat			5 min 53 s	6 min 00 s

Varuspalvelukseen astuvien alokkaiden**Cooper-juoksutestin keskiarvo**

(metriä)⁴⁾	2 423	2 407	2 402	2 400

¹⁾ Yhteenvetoarvio seuraavien tutkimusten pohjalta: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2014 ja 2016 sekä Nuorten vapaa-aikatu tutkimus 2012 ja 2015.

²⁾ Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH, (THL). "Kuinka paljon liikutte ja rasitatte itseänne ruumiillisesti vapaa-aikana? Harrastan varsinaista kuntoliikuntaa tai urheilua kuten juoksua, hiihtoa, uintia tai pallopelejä useita tunteja viikossa" osuus (20—54 v. ja 55—74 v. ikäryhmät)

³⁾ Lasten ja nuorten liikuntasuositus: Kaikkien 7—18 -vuotiaiden tulee liikkua vähintään 1—2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää. Luvut perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa -tutkimukseen. Tutkimus toteutetaan kahden vuoden välein. Vuoden 2015 luvut perustuvat vuoden 2014 tuloksiin. Aikuisväestön osalta suositusten mukaan liikkuvien määrän tulkinnassa on käytetty UKK-instituutin liikuntapiirakan (www.ukkinstituutti.fi/liikuntapiirakka) mukaista liikunnan määrää. Luvut perustuvat Alueelliseen terveys- ja hyvinvointitutkimukseen ATH, (THL).

⁴⁾ Varusmiesten juoksutestitulokset, 12 minuutin Cooper-testi

30. Avustus Liikkuva opiskelu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Liikkuva opiskelu -ohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään toisen asteen koulutuksessa tapahtuvaan toimintaan, mutta siihen sisällytetään pilotteja korkea-asteelta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikkuva opiskelu -toiminta	2 800
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-7 000
Yhteensä	-4 200

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	2 800 000
2018 talousarvio	7 000 000
2017 tilinpäätös	7 000 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 154 667 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis-, selvitys- ja ohjelmatoiminnan menoihin

3) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

4) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

6) valtion liikuntaneuvoston ja sen jaostojen menoihin

7) enintään 370 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin

8) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu ja Piikkarit -tunnustusten maksamiseen

9) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin

10) Olympiastadionin perusparannushankkeeseen

11) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, joista aluehallinnon liikuntatoimet voivat käyttää enintään kaksi henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin valtionavustus- ja informaatio-ohjauksen tehtäviin.

Kunnan liikuntatoimen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 279 900 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Mainittujen määrien estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Kohtien 3 ja 7 määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdan 7 määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilijaeläkkeen myöntämiseen.

Kohdassa 11 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

<i>Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen</i>	33 865 000
Liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen	32 365 000
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 500 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	64 750 000
Liikunnan kansalaistoimintaan	46 270 000
Huippu-urheiluun	12 650 000
Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 600 000
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	3 650 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	580 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	28 245 000
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 545 000
Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen	8 700 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	27 807 000
Liikunnan koulutuskeskuksille	17 844 000
Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin	3 880 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan	4 120 000
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	410 000
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	1 073 000
Yhteensä	154 667 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 88,20 euroa ja arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 95,58 euroa opiskelijavuorokautta kohden. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin myönnetään 394 000 euroa momentilta 29.90.52.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen tuloutuksen päätyminen (Olympiastadionin perusparannus 6,8 milj. euroa, Tampereen monitoimiareena 6,0 milj. euroa)	-12 800
Tampereen monitoimiareena (LTA 3 2017 valtuus)	1 000
Tasomuutos	1 528
Yhteensä	-10 272

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	154 667 000
2018 talousarvio	164 939 000
2017 tilinpäätös	166 235 525

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 474 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille

2) enintään 80 000 euroa Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin 29.90.50 määrärahasta osoitetaan valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin yhteensä 16 922 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-965
Kustannustason tarkistus	-55
Yhteensä	-1 020

2019 talousarvio	474 000
2018 talousarvio	1 494 000
2017 tilinpäätös	1 826 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtion nuorisotyön ja -politiikan strategia-asiakirjana on valtioneuvoston joka neljäs vuosi hyväksymä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma. Vuosille 2017—2019 hyväksytyn ohjelman tavoitteena on edistää lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia, vahvistaa nuorten työllistymistaitoja ja vähentää syrjäytymistä, lisätä nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, ehkäistä nuorten mielenterveysongelmia sekä tukea nuorten itsenäistä asumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa nuorisotyölle ja -politiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa
- Nuorten elämänhallintataidot vahvistuvat.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

- Valmistellaan nuorisolain (1285/2016) mukainen valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma vuosille 2020—2023
- Arvioidaan kauden 2018—2019 nuorisovaltuutuksen osaamiskeskusten tuloksellisuus ja päätetään kauden 2020—2023 valtakunnallisista nuorisovaltuutuksen osaamiskeskuksista
- Vastataan Suomen EU-puheenjohtajakauden toteutuksesta nuorisovaltuutuksella, ja osallistutaan tulevan monivuotiseen EU-ohjelmakauden valmisteluun
- Toteutetaan valtakunnalliset nuorisotyön peruspalveluiden kyselyt yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa
- Tehdään selvitys maakunta- sekä sosiaali- ja terveystieteiden uudistusten vaikutuksista nuorisotyöhön ja arvioidaan selvityksen pohjalta nuorisolain uudistamistarve
- Avustetaan valtakunnallisia nuorisovaltuutuksen järjestöjä ja nuorisokeskuksia, ja kehitetään valtionavustusten vaikutusten arviointia
- Tuetaan nuorisotyön ja -politiikan strategisten painopisteiden mukaisesti nuorisotoimialan kehittämishankkeita
- Osana EU:n Nuorisovaltuutuksen toimeenpanoa, valmistellaan yhdessä OECD kanssa ”Investing in Youth Finland” raportti hyödyntäen nuorisotoimialan nuorisotilastot.fi-palvelua
- Tuetaan nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä osana sosiaalista vahvistamista sekä osallistutaan Ohjaamoiden kehittämiseen
- Kehitetään kansallista ja eurooppalaista nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa nuorisopolitiittisen päätöksenteon tueksi. Vakinaistetaan Suomen nuorisotyön tilastot paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena nuorisotoimialan nuorisotilastot.fi -palveluna.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2019 arvio
10—29 -vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	57	57	58
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaisen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	56	75	75
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	90	85	87
Peruskouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveys-tutkimus/THL), %	9	9	9

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2019 arvio
15—29 -vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	35	39	35
15—29 -vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	9	7	7
15—29 -vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	83	80	83
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	48 100	38 300	28 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja nuorisolain (1285/2016) perusteella kuntien nuorisotoimen valtionosuuksiin
- 2) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotalojen järjestöille
- 3) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin avustuksiin nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen
- 4) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön, digitaalisen nuorisotyön sekä nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien ja niiden kehittämistoiminnan menoihin
- 5) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisotalojen yhteistyöstä aiheutuvien kulujen kattamiseen sekä EU:n ja kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen
- 6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, liikunnallisen ja kulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan sekä nuorten ympäristökasvatuksen tukemiseen
- 7) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, etsivään nuorisotyöhön, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen
- 8) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen ja arviointi- ja avustustoimikunnan, saamelaitosten nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen nuorisokulttuurin vahvistamiseen
- 9) valtakunnallisten nuorisotalojen osaamiskeskusten tukemiseen
- 10) valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen
- 11) alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen, Suomen nuorisotyön tilastot paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena kokoavan nuorisotoimialan nuorisotilastot.fi -palvelun ylläpitoon ja kehittämiseen sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määrärahaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen

12) enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta aluehallinnon nuorisotoimet voivat käyttää enintään seitsemän henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaan tehtäviin.

Kuntien nuorisotoimen valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Kohdassa 12 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Nuorten aktiivinen kansalaisuus</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 300 000
Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	1 050 000
<i>Nuorten sosiaalinen vahvistaminen</i>	
Etsivä nuorisotyö ja muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen	7 627 000
<i>Nuorten kasvu- ja elinolot, paikallinen ja alueellinen nuorisotyö</i>	
Valtionosuus kuntien nuorisotoimeen	7 975 000
Kasvu- ja elinolot paikallisesti ja alueellisesti	4 670 000
<i>Nuorisotyön ja -politiikan kehittäminen</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan osaamiskeskukset	5 000 000
Kokeilu, kehittäminen, tutkimus, ml. harrastuspassi	3 748 000
Kansainvälinen yhteistyö	1 250 000
Nuorisokeskukset	5 700 000
Yhteensä	55 320 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	550
Yhteensä	550

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	55 320 000
2018 talousarvio	54 770 000
2017 tilinpäätös	52 641 717

51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tukemiseen
- 2) etsivän nuorisotyön tukemisesta sekä EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Työpajatoiminnan tukemiseen	13 500 000
Etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen	6 023 000
Yhteensä	19 523 000

Etsivän nuorisotyön tukemiseen osoitetaan lisäksi 6 627 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-400
Määrärahan tason säilyttäminen vuoden 2017 tasossa	1 500
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-1 500
Yhteensä	-400

2019 talousarvio	19 523 000
2018 talousarvio	19 923 000
2017 tilinpäätös	20 003 000

52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen
- 2) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	850 000
Nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistäminen	800 000
Yhteensä	1 650 000

Saamelaisalueen ulkopuolella tapahtuvan kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen osoitetaan lisäksi 250 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-300
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminnan laajentaminen	150
Yhteensä	-150

2019 talousarvio	1 650 000
2018 talousarvio	1 800 000
2017 tilinpäätös	4 150 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNONALAN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala turvaa kotimaisen ruoan tuotannon ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä luo edellytyksiä niihin perustuville elinkeinoille ja hyvinvoinnille.

Toimintaympäristön kuvaus

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään talouskehitystä ja luomaan uusia työpaikkoja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tärkeimpiä uusiutuvia luonnonvaroja ovat metsien, maaperän, peltojen, vesistöjen ja meren biomassan, makea vesi sekä eläimet. Ekosysteemi- ja palveluiden eli luonnon tarjoamien palveluiden merkitys osana biotaloutta on merkittävä ilmastomuutoksen hidastajana, luonnonvarojen säilyttäjänä ja niiden tilan parantajana sekä virkistysmahdollisuuksien lisääjänä.

Biotalous ja puhtaat ratkaisut on yksi hallituksen strategisista painopisteistä. Biotalousalalle on ominaista uusiutuvien luonnonvarojen kestävä ja monipuolinen käyttö sekä uusiutumattomien luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja tehokas kierrätys. Tehostamalla alkutuotannosta, elintarviketeollisuuden prosesseista ja yhdyskuntien jätteistä peräisin olevien ravinteiden talteenottoa ja järjestämällä tarkoituksenmukainen kustannustehokas kierrätys sekä edistämällä sektorirajat ylittäviä tuotannollisia prosesseja luodaan uusia taloudellisia mahdollisuuksia, parannetaan ravinteomavaraisuutta sekä vähennetään ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin. Ministeriön tehtävänä on varmistaa, että lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot tukevat biotalouden uusien ratkaisujen syntymistä ja edistävät biomassojen kestävästä käytöstä. Suomen runsaat biomassavarannot jalostetaan kotimaassa, ravinteet kierrätetään tehokkaasti ja huolehditaan ruoan huoltovarmuudesta.

Luonnonvarojen määrä, saatavuus ja laatu, ilmastomuutos, energian tuotantotavat ja puhtaan veden riittävyys sekä maaseudun elinkeino- ja väestörakenteen muutos vaikuttavat olennaisesti ministeriön toimialaan. Ministeriö koordinoi kansallista ilmastomuutokseen sopeutumista. Haasteisiin vastaaminen edellyttää ratkaisuja, jotka vaikuttavat maataloustuotantoon ja koko ruokajärjestelmän tuotantotekniikoihin ja -tapoihin, maankäyttöön ja energian kulutukseen. Aktiivisilla, toteuttamiskelpoisilla ja kustannustehokkailta toimenpiteillä voidaan luoda uusia mahdollisuuksia kannattavalle liiketoiminnalle ja elinkeinon kehittämiselle.

Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinon kilpailukyvyyn kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Luku- perusteluissa on kuvattu yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevia politiikkasektorin tavoitteita sekä niiden kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

- Maaseutu on elinvoimainen paikka yrittää ja asua
- Edellytykset biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kilpailukykyiselle kasvulle ovat hyvät
- Uusiutuvia luonnonvaroja käytetään kestävästi samalla sovittaen yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet
- Ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus on varmistettu vastuullisella toiminnalla
- Luonnonvara-, kiinteistö- ja paikkatiedot palvelevat laajasti yhteiskunnan tarpeita tukien kilpailukykyä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja voimavarojen hallinta

- Toiminta on tuloksellista ja voimavarat suunnataan tehokkaasti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että tehtävät ovat tasapainossa voimavarojen kanssa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa valtioneuvoston kestävä kehityksen selontekoa edistämällä osaltaan kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja. Vuoden 2019 talousarviossa biotalous- ja puhtaat ratkaisut -painopistealueelle kohdennetaan määrärahoja yhteensä 636 milj. euroa. Maa- ja metsätalousministeriö edistää toiminnallaan suomalaisen ruoantuotannon kannattavuutta ja kilpailukyvyyn parantamista sekä tukee ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Ympäristökorvauksiin, luonnonmukaiseen tuotantoon, neuvontaan ja ei-tuotannollisiin investointeihin kohdennetaan 290,7 milj. euroa ja viherryttämistukeen 157,5 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala tukee myös luonnonvara- ja biotalouden sekä metsien monimuotoisen käytön ja hoidon edistämistä. Näihin toimenpiteisiin kohdennetaan yhteensä 9,8 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan 4,6 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen kohdennetaan 56,2 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— myöntämisvaltuus	67,5	96,0 ¹⁾
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)</i>		
— korkotukivaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maa-seudun kehittämiseen (arviomääräraha)</i>		
— myöntämisvaltuus	118,5	121,7
30.20.40 <i>Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)</i>		
— myöntämisvaltuus	30,0	-
30.20.43 <i>Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— myöntämisvaltuus	20,0	20,0
30.40 Luonnonvaratalous		
— muu valtuus	2,0	2,0
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)</i>		
— myöntämisvaltuus	59,0	44,0
30.64.50 <i>Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— myöntämisvaltuus	2,2	1,1

¹⁾ Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	132 076	132 362	129 146	-3 216	-2
01. Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 184	24 010	21 984	-2 026	-8
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	72 401	70 004	72 155	2 151	3
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343	1 343	1 343	—	0
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	1 420	5 120	585	-4 535	-89
29. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	26 354	27 532	28 540	1 008	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arvio-määräraha)	4 374	4 353	4 539	186	4
10. Maaseudun kehittäminen	386 535	416 279	424 949	8 670	2
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	71 976	75 276	84 976	9 700	13
41. Maaseutuelinkeino-toiminnan korkotuki (arvio-määräraha)	10 582	25 000	25 000	—	0
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	57 230	58 330	40 500	-17 830	-31
43. Eläinten hyvinvointi-korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	67 767	67 767	67 767	—	0
(44.) Maatalouden toiminta-edellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 366	5 266	3 466	-1 800	-34
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843	1 843	1 843	—	0
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	39 772	40 092	41 592	1 500	4
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 905	3 905	3 305	-600	-15
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 273	2 000	3 000	1 000	50
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	126 821	136 800	153 500	16 700	12
20. Maa- ja elintarviketalous	1 870 413	1 795 970	1 781 596	-14 374	-1
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	69 233	69 233	0
(02.) Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 262	38 125	—	-38 125	-100
(03.) Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 202	22 178	—	-22 178	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	5 500	5 948	5 948	—	0
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	327 900	325 400	318 700	-6 700	-2
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	533 707	531 130	529 700	-1 430	0
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	300 043	290 710	290 710	—	0
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	572 888	518 738	548 288	29 550	6
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 105	5 705	10 635	4 930	86
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 839	3 119	2 495	-624	-20
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	200	200	170	-30	-15
(61.) Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	48 000	49 000	—	-49 000	-100
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 767	5 717	5 717	—	0
40. Luonnonvaratalous	190 819	199 827	187 689	-12 138	-6
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 100	100	3
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 520	13 520	13 971	451	3
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	16 880	14 880	5 950	-8 930	-60
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 136	8 486	4 636	-3 850	-45
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	699	1 745	1 745	—	0
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	4 575	5 375	800	17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	7 900	8 450	8 850	400	5
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	52 813	56 230	56 230	—	0
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 027	5 027	5 027	—	0
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	41 200	39 900	39 160	-740	-2
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 130	11 920	11 751	-169	-1
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 850	10 250	10 286	36	0
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 332	1 432	1 132	-300	-21
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 881	20 362	20 476	114	1
(83.) Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	50	50	—	-50	-100
64. Metsähallitus	5 514	7 554	7 341	-213	-3
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 514	7 554	7 341	-213	-3
70. Maanmittaus ja tietovarannot	50 406	54 437	43 580	-10 857	-20
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 452	50 237	40 080	-10 157	-20
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 954	4 200	3 500	-700	-17
Yhteensä	2 635 763	2 606 429	2 574 301	-32 128	-1
Henkilöstön kokonaismäärä	4 183	4 174	4 178		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja vuoden 2019 alussa perustettava Ruokavirasto, johon siirretään Elintarviketurvallisuusviraston, Maaseutuviraston ja osa Maanmittauslaitoksen tietopalvelukeskuksen tehtävistä. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70) ja Ruokavirastossa (luku 30.20).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- Tukijärjestelmät ovat yksinkertaiset, hallinnollinen taakka on keveä ja lainsäädännön laatu on hyvä
- Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta vastaa ennakoivasti yhteiskunnan tietotarpeisiin ja vahvistaa kansallista innovaatiojärjestelmää
- Hallintomme on avoin, palveleva, tehokas sekä kansallisesti että kansainvälisesti verkostoitunut vaikuttaja
- Hallinnonala hyödyntää digitaalista teknologiaa, yhteisiä tietolähteitä ja integroituja tietovirtoja oman toiminnan tuottavuuden sekä koko toimialan kilpailukyvyn edistämiseksi
- Valtion ja hallinnonalan konsernipalveluja hyödynnetään täysimääräisesti.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- Tehtävät ja toiminta on sopeutettu määrärahojen puitteisiin
- Toimitilahallinta ja hankintatoimi sekä toimipaikkaverkko ovat tehokkaita
- EU:n ja muu ulkopuolinen rahoitus on tehokkaasti hyödynnetty
- Hallinnon rakenteet tukevat tuottavuuden kasvua, ohjaamista ja johtamista
- Henkilöstö on osaavaa ja voi hyvin.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02).

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot)

Tehtävä	Toteutuma 2016 milj. euroa	Toteutuma 2017 milj. euroa	Tarve 2018 ja 2019 milj. euroa
Maaseudun kehittäminen	9,3	10,5	10,1
Maa- ja elintarviketalous	21,9	23,8	23,2
Luonnonvaratalous	12,5	15,8	15,4
Yhteensä	43,7	50,1	48,7

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys-, ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2019 käytettävän n. 692 henkilötyövuotta. Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2019 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 60 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.40.05) vastaa kasvinsuojelulainelainsäädännön toimeenpanosta (arvio 23 henkilötyövuotta vuonna 2019).

Vesitalouden tehtäviin käytetään edelleen ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja (mom. 35.01.04) Suomen ympäristökeskuksessa (arvio n. 22 henkilötyövuotta vuonna 2019). Lisäksi Tulli suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (arvio n. 95 henkilötyövuotta 2019) valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 984 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankelupalautakunnan menojen ja kansainväliseen toimintaan liittyvien valtionapujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2019. Tavoitteet tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Maa- ja metsätalousministeriön henkilötöyvuosimäärä	263,9	270	270
— Toimintamenomomentti 30.01.01	259,4	266	268
— Muut momentit	4,5	4	2
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,9	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,7	3,8

Tuotokset ja laadunhallinta

Hallituksen esitykset (kpl)	9	24	4
— Luvaton istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	75	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	26 364	25 790	23 334
Bruttotulot	1 244	1 780	1 350
Nettomenot	25 120	24 010	21 984

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 738
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 802

Määrärahasta käytetään 1 100 000 euroa Ruokavirastolta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen siirron palautus (momentilta 30.01.23)	1 300
Luonnonvaratehtävien järjestelyt (2 htv) (siirto momentilta 30.40.22)	130
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-5
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	36
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-3 140
Palkkausten tarkistukset	693
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Säästö päätös	-1 000
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-150
Toimintameno säästö (HO 2015)	-13
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-63
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	192
Yhteensä	-2 026

2019 talousarvio	21 984 000
2018 I lisätalousarvio	208 000
2018 talousarvio	24 010 000
2017 tilinpäätös	26 184 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 72 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Suomen Akatemian rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- 1) harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- 2) tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- 3) harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa
- 4) tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- 5) ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- 6) hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- 7) edistää kansainvälistä yhteistyötä
- 8) hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät
- 9) hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät.

Luonnonvarakeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista*.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuodelle 2019 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2017 toteutuma			2018 arvio			2019 arvio		
	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv	Kust. ¹⁾ Tuotot ²⁾		Htv
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €	
Tutkimusprosessi	85 416	35 950	937	86 500	38 000	952	88 180	38 800	955
Viranomaisprosessi	25 495	6 025	295	25 200	6 100	293	26 095	6 100	290
Tilastoprosessi	5 508	874	54	5 600	1 000	55	5 695	1 000	55
Yhteensä	116 419	42 849	1 286	117 300	45 100	1 300	119 970	45 900	1 300

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,5—3,0 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Vaikuttavuus			
Tieteelliset referoidut artikkelit, kpl	574	600	630
Luottamus- ja maineindeksi ¹⁾	3,42	-	3,45
— suuri yleisö (1—5)	-	3,4	-
— päättäjät (1—5)	3,4	-	-
— tutkimuskumppanit (1—5)	3,22	3,30	-
— yritykset (1—5)	3,36	3,40	-
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/kokonaishtv	91	90	92
Tieteelliset referoidut artikkelit, kpl/tutkijahtv	0,9	0,9	1,0
Muut tieteelliset julkaisut, kpl/tutkijahtv	0,1	0,2	0,3
Muut julkaisut, kpl/tutkijahtv	1,9	1,6	1,6
Tilastot, kpl/tilastohtv	1,5	1,1	1,1
Tilastojulkistukset, kpl/tilastohtv	4,9	3,1	3,1
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut tieteelliset julkaisut, kpl	82	150	165
Muut julkaisut (sis. ammattileisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	1 177	1 020	1 010
Tilastojulkistusten, tiedotteiden ja e-julkaisujen lataukset ja levikki, kpl	20 122	22 000	22 200

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Tilastoverkkopalveluiden ja muiden verkkopalveluiden käyttö, käynnit kpl	138 227	136 000	136 000
Annetut lausunnot, kpl	231	215	200
Suora tiedonkeruu rekistereistä, % (Tilastoviranomais-toiminta)	75	70	70
Sähköisen tiedonkeruun käyttö, % vastanneista (Tilasto-viranomaistoiminta)	36	53	53
Sähköisten palveluiden häiriöttömyys, % palvelun-tarjoajasta	97	95	95
Henkiset voimavarat			
Väitelleiden osuus henkilöstöstä, %	27,3	29,5	31
Työtyytyväisyysindeksin keskiarvo (1—5)	-	3,5	3,6

¹⁾ Lähde: Mediabarometri.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	117 217	117 504	118 905
Bruttotulot	43 765	47 500	46 750
Nettomenot	73 452	70 004	72 155
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 657		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 606		

Bruttotulot ovat yhteensä 46 750 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 29 700 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 1 000 000 euroa, EU-maataloustukia 1 100 000 euroa sekä muita tuloja 7 550 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	157	100	130
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	157	100	130
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	69	60	80
— osuus yhteiskustannuksista	55	40	50
Kustannukset yhteensä	124	100	130

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	33	-	-
Kustannusvastaavuus, %	127	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 930	13 900	8 370
— muut tuotot	-2	-	-
Tuotot yhteensä	6 928	13 900	8 370
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 850	7 500	4 500
— osuus yhteiskustannuksista	2 686	4 600	2 970
Kustannukset yhteensä	6 536	12 100	7 470
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	392	1 800	900
Kustannusvastaavuus, %	106	115	112
Hintatuki	80	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	472	1 800	900

Määrärahasta käytetään 150 000 euroa Ruokavirastolta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahasta käytetään vähintään 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen, mikä on otettu huomioon määrärahassa totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momentille 12.30.99 kertyvät Luonnonvarakeskuksen toiminnan tulot.

Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2019 kertyvät tulot 80 000 euroa ja pääomaluonteiset tulot on merkitty momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalakantojen seurannan ja kalastuksen saalistilastoinnin digitalisointi (DigiKala) (siirto momentilta 30.01.23)	505
Pakurin tutkimus kaupallistamisen edistäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-200
Rahoitus hankintamenoihin hallinnonalan palvelukeskukselta (siirto momentilta 30.70.01)	150
Savonlinnan kampuksen henkilöstö- ja toimitilakulut	150
Susitutkimus ja -seuranta	300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	1 875
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-17
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-365
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-602
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-170
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	568
Vuokramenojen indeksikorotus	48
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-51
Yhteensä	2 151

2019 talousarvio	72 155 000
2018 I lisätalousarvio	566 000
2018 talousarvio	70 004 000
2017 tilinpäätös	72 401 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 343 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionapujen myöntämiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n ERA-NET -ohjelmiin liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. Myös EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan n. 500 000 euroa.

2019 talousarvio	1 343 000
2018 talousarvio	1 343 000
2017 tilinpäätös	1 343 000

23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalalla tuottavuuden edistämistä toteuttavien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista maa- ja metsätalousministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hydrologisen seurannan järjestäminen (siirto momentille 30.40.21)	-300
Kalakantojen seurannan ja kalastuksen saalistilastoinnin digitalisointi (DigiKala) (siirto momentille 30.01.05)	-505
Kalastuslain tietoon perustuva suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä (Oma kala) (siirto momentille 30.40.51)	-900
Kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 30.01.01)	-1 300
Luontopalveluiden kävijäseurannan digitalisaatiohanke, siirron palautus (siirto momentilta 30.64.50)	170
Nautarekisterin uudistaminen (siirto momentille 30.20.01)	-1 500
Peltotukivalvonnan menetelmien suunnittelu ja pilotointi (siirto momentille 30.20.01)	-200
Yhteensä	-4 535

2019 talousarvio	585 000
2018 talousarvio	5 120 000
2017 tilinpäätös	1 420 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 540 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttöarvion tarkistus	1 008
Yhteensä	1 008

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	28 540 000
2018 talousarvio	27 532 000
2017 tilinpäätös	26 353 852

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 539 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen ja enintään 250 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) jäsenmaksu (siirto momentilta 35.10.66)	86
Tasomuutos	100
Yhteensä	186
2019 talousarvio	4 539 000
2018 talousarvio	4 353 000
2017 tilinpäätös	4 374 357

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu noin kolmannes väestöstä. Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että pysyvän ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikommät. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme tulevaisuuden haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmämme perusta. Maataloutta harjoitetaan koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan, mutta tuotantomäärät ja peltoala ovat silti säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 17 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen nyt n. 47 hehtaaria (luomutilat lähes 57 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista valitsee tuotannollisen erikoistumisen sijasta toiminnan monipuolistamisen, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantaminen on tärkeää, jotta kotimainen raaka-ainetuotanto säilyy, jolloin myös ruoan alkuperä tunnetaan mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille ja sille, että tiloille saadaan tuotannon jatkajia. Investoinnit ja osaamisen kehittäminen parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ympäristön tilaa. Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen aikaisempaa suuremman vaihtelun vuoksi. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Venäjän elintarvikkeiden tuontikiellon kaltaiset tapahtumat ovat heikentäneet edelleen kannattavuutta, erityisesti maidontuotannossa. Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat rajalliset. Maataloustuotteiden myyntitulojen ja tuotantopanosten hintojen kehitykseen valtiovallan toimin ei voida juurikaan vaikuttaa.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla. Viljelijätuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan.

Vuosien 2017—2019 viljelijätuet ja tukien EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2017	2018 arvio	2019 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	68	68	68
— valtion osuus	39	39	39
— EU:n osuus	29	29	29
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40)	328	323	319
EU-tulotuki (30.20.41)	534	525	525
Peltoalaperusteiset ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto ja ei-tuotannolliset investoinnit yhteensä (30.20.43)	300	291	291
— valtion osuus	174	169	169
— EU:n osuus	126	122	122
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä (30.20.44)	573	519	548
— valtion osuus	470	422	451
— EU:n osuus	103	97	97
Yhteensä viljelijätuet	1 803	1 726	1 751
— valtion osuus	1 011	953	978
— EU:n osuus	792	773	773
— EU:n osuus, %	44	45	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2017—2019 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli noin 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keskiuuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluja ja kilpailukykyisiä yrityksiä.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tautteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla. Valtioneuvoston ruokapolitiittista selontekoa (Ruoka2030) toimeenpannaan parhaillaan.

Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseutuohjelman toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina.

Keskeiset toimenpiteiden tavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toimenpiteiden tavoitteet. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

- perusrakenteet ja edellytykset kasvua ja työllisyysasteen nousua tukevalle monipuoliselle elinkeinotoiminnalle ovat maaseudulla kunnossa
- digitalisaation mahdollisuudet on hyödynnetty
- maaseudulla on hyvät edellytykset vakinaiseen ja vapaa-ajan asumiseen sekä hyvään elämäntilaan
- omaehtoinen paikallinen kehittäminen on vahvaa
- ruuantuotannon ja jalostuksen kilpailukyvyyn, osaamisen ja kehittämisen voimavarat on turvattu
- bio- ja kiertotalouteen liittyvä yritystoiminta on lisääntynyt ja monipuolistunut
- ruokaketjun toiminta on kuluttajalähtöistä
- kauppatase on parantunut kotimaisen ruuan kulutuksen kasvun ja lisääntyneen viennin myötä
- maatalouden rakenne ja tuottavuus ovat parantuneet ja alalle on saatu riittävästi uusia yrittäjiä
- ohjauskäytännöt ja säädökset ovat edistäneet yrittäjyyttä ja kokeilukulttuuria
- peltojen tuotantokykyä ylläpidetään ja hyvät viljelymenetelmät ja ravinteiden kierrätys ovat laajasti käytössä

- vesien ja maaperän suojelun, luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen vaatimukset on huomioitu ruokaketjun toiminnassa
- resurssien käyttö ja ravinteiden kierrätys ovat tehostuneet ja luoneet uutta liiketoimintaa
- luonnontuotteiden ja luonnon tarjoamien aineettomien hyödykkeiden käyttö on kasvanut
- vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja ja vaarallisia kasvintuhoojia ei esiinny
- eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla
- elintarvikeketjun vastuulliset toimintatavat ovat käytössä ja niitä on kehitetty yhdessä elinkeinon kanssa
- valvonta on riskiperusteista ja elinkeinon omavalvontaan perustuvaa
- mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa
- korkeatasoisia, turvallisia ja Suomeen soveltuvia tuotantopanoksia on riittävästi saatavissa
- elintarvikkeet ovat mikrobiologisesti, kemiallisesti ja ravitsemuksellisesti turvallisia
- kuluttajat saavat elintarvikkeista oikeaa ja riittävää tietoa
- terveellistä ravitsemusta ja suomalaista ruokakulttuuria on edistetty yhdessä elinkeinon kanssa
- paikkatietoaineistojen keruuta, hallintaa ja käyttöä sekä paikkatietopalveluiden kehittämistä tuetaan palveluilla, jotka edistävät paikkatietoaineistojen ja -palveluiden laatua ja yhteiskäyttöä sekä kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin hyödyntämistä ja kehittymistä
- hallinnonalan tietovarannot ovat monipuolisesti hyödynnettäviä ja yhteiskäyttöisiä sekä hyvin hallittuja ja turvallisia
- luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa.

Maaseudun kehittämisen (30.10) sekä Maa- ja elintarviketalouden (30.20) politiikka-sektorien tunnusluvut

Maaseudun kehittäminen¹⁾

	2005	2010	2015 ²⁾	2016 ³⁾
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, %	32,2	37,3	37,4	36,4
Työllisyysaste yhteensä	64,3	65,0	64,5	64,3
— harvaan asuttu maaseutu	54,8	57,7	58,3	58,5
— ydinmaaseutu	62,4	63,2	63,4	63,3
— kaupunkien läheinen maaseutu	68,0	68,8	68,6	68,5
— kaupungit	65,1	65,5	64,6	64,3
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	32,0	31,0	29,7	29,3
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	39,5	38,4	37,2	36,8
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	35,5	33,9	33,2	33,7

¹⁾ Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea (Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit).

²⁾ Toimipaikat ja työllisyysaste 2014.

³⁾ Toimipaikat ja työllisyysaste 2015.

Maaseutuohjelma (EU-osarahoitteiset)¹⁾

	2007—2013 toteutuma	2014—2017 toteutuma	2014—2020 tavoite
Luodut uudet työpaikat	7 948	796	5 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	824	6 550
Koulutuksiin osallistuneet, hlö	39 456	990	25 000
Maatalouden investoinnit, kpl	1 771	1 743	7 000
Aloitustuet, kpl	2 942	215	2 700

¹⁾ Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016.

Maa- ja elintarviketalous

	2015	2016	2017	2018—2019 tavoite
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ¹⁾	16 400	12 500	11 900	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä	81	81	80	kasvaa
— maitotuotteet yhteensä	67	67	68	kasvaa
Täydennysvalkuaisen omavaraisuusaste (%) ²⁾	16	17	>17	kasvaa
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ³⁾	3 820	3 370	3 290	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ⁴⁾	26 602	26 909	27 510	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ⁵⁾	1 475	1 465	1 621	kasvaa

¹⁾ FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,9 henkilöä tilaa kohti vuonna 2016). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yrittäjää kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2017 luku on ennuste.

²⁾ Sisältää rypsin, rapsin, härkäpavun ja herneen osuuden kotieläinsektorin täydennysvalkuaisesta. Vuoden 2017 luku on arvio.

³⁾ Luvut sisältävät tukia lukuun ottamatta kaiken maataloustuotannon, myös välituotteiden, arvon. Vuoden 2017 luku on ennuste.

⁴⁾ Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä elintarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuoden 2017 luku on arvio.

⁵⁾ Lähde: Tulli/ETL. Luvut eivät sisällä rehuja.

Maatalouden ympäristökuormitus

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017—2019 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	47,5	49,5	47,4	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha	7,6	4,0	3,8	4,0	3,6	<5,0
Maataloussektorin kasvihuone- kaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5	<6,5
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	7,6	7,7	7,7	7,7	7,9	<7,9
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	30,9	30,8	30,2	28,8	28,6	<28,6

¹⁾ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarelle käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

²⁾ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus ”Greenhouse gas emissions in Finland 1990—2016” 15.3.2018.

³⁾ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelymaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus ”Greenhouse gas emissions in Finland 1990—2014” 15.3.2017.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumisopimukselle toimitettu inventaariopporatti - Informative Inventory Report, IIR 2018 15.3.2018.

Luomu- ja lähiruoka

	2015	2016	2017	2018—2019 tavoite
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹⁾				
— lukumäärä (kpl)	1 722	1 655	>1 655	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	641,7	670,9	>670,9	kasvaa
Luomuviljelty peltola (%) ²⁾	9,9	10,7	11,4	kasvaa
Luomukotieläintilojen lukumäärä (kpl) ²⁾	899	959	974	kasvaa
Luomuelintarvikevalmistajien lukumäärä (kpl) ¹⁾	674	697	>697	kasvaa

¹⁾ Yritysten lukumäärätietojen tilastopohja muuttunut (Lähde: Tilastokeskus). Tilastojen valmistamisen aikatauluista johtuen vuoden 2016 toteutumaa ei saatavilla.

²⁾ Lähde: Elintarviketurvallisuusvirasto.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

	2015	2016	2017	2018—2019 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja (kpl)	0	15	13	0
Vaarallisia kasvintuhoojia (uusia pysyvästi) (kpl)	0	0	0	0
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	45	43	46	kasvaa
Raportoidut elintarvikkevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (kpl)	40	56	47	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	655	1 382	983	alle 1 000
Salmonellan esiintyvyys (%)				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa	alle 1	alle 1	alle 1	alle 1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	0	0	0	0
OIVA-huoneistotarkastuksissa parhaimpien tason saavuttaneet kohteet (%)	88	86	87	yli 85
Vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus (%)				
— maatalouden tuotantopanokset (siemenet, lannoitevalmisteet, kasvin-suojeluaineet ja rehut)	yli 94	89	90	yli 95
— luonnonmukainen ruokaketju	98	98	98	yli 95
— otantaan perustuva eläinsuojeluvälvonta	82	76	arvio 88	yli 85

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset myönnetään ja maksetaan edelleen Makerasta. Rahastoon ei tuloudu enää vuonna 2019 kärkihankevaroja, minkä vuoksi Makeran taloudellinen tilanne heikkenee. Rahaston taloudellista tilannetta on tarkasteltu seuraavassa taulukossa. EU-osarahoitteiset investointi- ja aloitusavustukset rahoitetaan talousarviosta (mom. 30.10.40). Maatalouden investointeja ja tilanpidon aloittamista edistetään myös korkotuen avulla (mom. 30.10.41).

MAKERasta ja talousarviosta myönnettävät maatalouden rakennetuet tukimuodoittain vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 arvio	2019 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	123,17	159,70	114,20 ²⁾
— omat tulot ¹⁾ (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	18,34	17,80	15,60
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,02	0,20	0,10
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	1,12	0,50	0,40

MAKERasta ja talousarviosta myönnettävät maatalouden rakennetuet tukimuodoittain vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös	2018 arvio	2019 arvio
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	67,55	91,20	98,09
— muut tulot	3,13	1,00	-
— siirto talousarviosta ²⁾	33,00	49,00	-
LAINAT, yhteensä			
MAKERasta (valtionlainat)	0,16	1,90	1,90
Korkotukilainat yhteensä (mom. 30.10.41)	175,00	250,00	250,00
AVUSTUKSET			
MAKERasta	23,77	44,80	44,50
EU-osarahoitteiset avustukset (mom. 30.10.40)	67,50 ³⁾	67,50 ³⁾	96,00
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.10.41)	10,58	25,00	25,00

¹⁾ Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

²⁾ Hallitusohjelman mukaisesti maatalouden kannattavuuden parantamiseen panostettiin Makeran kautta hallituskauden aikana vuosina 2016—2018. Vuoden 2018 siirto on hallitusohjelman mukainen 49,0 milj. euroa.

³⁾ Lisäksi vuodelta 2016 siirtyi sitomatonta myöntövaltuutta 41,2 milj. euroa ja vuodelta 2017 siirtyi 12,7 milj. euroa.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 84 976 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 96 000 000 eurolla. Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuoden 2018 myöntämismähtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla avustuksilla ja valtiontakauksilla.

Avustuspäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 96 000 000 euroa. Tästä määrästä aloitusavustuksia arvioidaan olevan n. 13 000 000 euroa ja investointiavustuksia 83 000 000 euroa. Avustusten maksatus ajoittuu neljälle vuodelle.

Vuonna 2019 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 84 976 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 35 690 000 euroa ja kansallista osuutta 49 286 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2019 ¹⁾	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset ²⁾	65,6	28,1	4,6	-	98,3
Vuoden 2019 sitoumukset	28,8	38,4	24,0	4,8	96,0
Menot yhteensä	94,4	66,5	28,6	4,8	194,3

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtävällä erällä.

²⁾ Menoissa otettu huomioon vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa oleva myöntövaltuuden lisäys 12,75 milj. euroa.

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoitus- kehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2015—2017	budjetoitu 2018	esitys 2019
Toimenpide						
Aloit- ja investointiavustukset	170,9	236,1	407,0	114,1	75,3	85,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	-10 300
Tasomuutos	20 000
Yhteensä	9 700

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	84 976 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	75 276 000
2017 tilinpäätös	71 976 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinon rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2019 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämivuodesta ja lainalajista riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2017 lopussa yhteensä n. 1,49 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2019 keskimääräiseksi korkotueksi 2 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 myönnetty korkotukilainat	23,9	26,6	23,9	24,3	86,6	185,3
Vuonna 2019 myönnettävät korkotukilainat	1,1	3,3	4,3	4,9	29,0	42,6
Menot yhteensä	25,0	29,9	28,2	29,2¹⁾	115,6	227,9

¹⁾ Vuodesta 2022 lähtien korkotuen määrän arvioidaan olevan 3 % korkotukilainojen pääomasta.

2019 talousarvio	25 000 000
2018 talousarvio	25 000 000
2017 tilinpäätös	10 582 104

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen
- 3) EU:n ohjelmakauden 1995—1999 luopumistukijärjestelmän ja maatalouden metsätoimenpideohjelman sitoumuksista aiheutuneiden Suomen velvoitteiden maksamiseen kokonaan kansallisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistetään yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoja maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2019 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista neljästä maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2003—2006, 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläke- ja -korvausjärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2019

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2019 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2019, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke			7 454	242
Luopumistuki 2003—2006	3 389	5 794	18	874
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	190	650
Luopumistuki 2011—2014	2 113	3 276	1 410	995
Luopumistuki 2015—2018 ¹⁾	351	535	432	1 214
Yhteensä	8 320	13 903	9 504	

¹⁾ Arvio vuoden 2019 lopun tilanteesta.

Vuosina 2018 ja 2019 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2018 arvio	2019 arvio
Luopumiseläkkeet	25,86	23,45
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	0,97	0,42
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	2,84	1,86
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	21,22	18,55
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	3,92	6,09
Hoitokulu ¹⁾	1,52	0,72
Yhteensä	56,33	51,09²⁾

¹⁾ Hoitokulun perusteet ovat vahvistettu vuosille 2015—2018. Vuoden 2019 hoitokulu on Melan arvio.

²⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-5 830
Tasomuutos	-12 000
Yhteensä	-17 830

2019 talousarvio	40 500 000
2018 talousarvio	58 330 000
2017 tilinpäätös	57 230 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten eläinten hyvinvointia edistävien tukien maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020.

Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä naudoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on 1-vuotinen, mutta se voidaan uusua vuosittain.

Vuonna 2017 eläinten hyvinvointikorvaukseen oli sitoutunut n. 6 200 kotieläintuotannon harjoittajaa. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna mukana on 52 % nautatiloista, 72 % sikatiloista, 47 % lammasta- ja vuohitiloista sekä 81 % siipikarjatiloista.

Vuonna 2019 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 67 767 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 28 462 000 euroa ja kansallista osuutta 39 305 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentilta voidaan maksaa myös ohjelmakauden 2007—2013 mukaisia ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettuja eläinten hyvinvointia edistäviä tukia. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2017	budjetoitu 2018	esitys 2019
Eläinten hyvinvointikorvaukset	192,360	265,640	458,000	186,550	67,767	67,767

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	67 767 000
2018 talousarvio	67 767 000
2017 tilinpäätös	67 767 000

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 466 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalvelujen valtionavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (431/2016) mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionapujen maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yrityksille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionapua saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Noin 40 % maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavun käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan keinoin ja eri yhteistyömuotoja edistämällä edellytyksiä biotalouteen ja ruokaketjuun perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyille ja kasvulle.
2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä ja uusiutuvien luonnonvarojen käytön kestävyyttä mm. tuotantopanosten optimaalisella ja kestäväällä käytöllä.
3. Edistetään neuvonnallisin ja kotieläinjalostuksellisin keinoin sekä mittareita ja menetelmiä kehittämällä ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ruokaketjun vastuullisuutta.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2019 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Maatilojen neuvonta) (EK)	-1 752
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen hevostietokeskus ry) (EK)	-48
Yhteensä	-1 800

2019 talousarvio	3 466 000
2018 talousarvio	5 266 000
2017 tilinpäätös	5 366 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroestaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen
- 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroestaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	987 000
Neuvontatyön tukeminen	803 000
Porotalouden koetoiminta	53 000
Yhteensä	1 843 000

2019 talousarvio	1 843 000
2018 talousarvio	1 843 000
2017 tilinpäätös	1 843 000

54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 592 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) sekä rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (14/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Tuloja vastaavasti käytetään harkinnanvaraisesti myönnettävinä avustuksina osuus hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Lisäksi tuloja vastaavasti voidaan käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut tuloarvio momentilla 12.30.20	1 500
Yhteensä	1 500

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	41 592 000
2018 talousarvio	40 092 000
2017 tilinpäätös	39 772 000

55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 305 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asuin- ympäristönä tarjoamalla monipuolista harrastus-, palvelu- ja kilpailutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla.

Erityisenä painopistealueena on nuorten työmahdollisuuksien ja työelämävalmiuksien lisääminen sekä yrittäjyyden edistäminen, joilla osaltaan vastataan nuorten työllistymisen haasteisiin. Järjestössä on otettu käyttöön mm. ”kolme askelta työelämään” -toimintamalli. 4H-yhdistykset toimivatkin työnantajina tuhansille nuorille.

4H-järjestössä on yhteensä n. 250 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa n. 90 % Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on yli 51 000.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2019 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (4H-nuorisotyö) (EK)	-600
Yhteensä	-600
2019 talousarvio	3 305 000
2018 talousarvio	3 905 000
2017 tilinpäätös	3 905 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot
- 2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan
- 3) julkisyhteisöjen hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 10 henkilötövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen
- 5) kyläkaupat monipalvelukeskuksina -kokeiluhankkeiden toteuttamiseen
- 6) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	682 000
Kylätoiminnan valtionapu	1 100 000
Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -kokeiluhankkeet	1 000 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	68 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	150 000
Yhteensä	3 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -kokeiluhankkeet	1 000
Yhteensä	1 000
2019 talousarvio	3 000 000
2018 talousarvio	2 000 000
2017 tilinpäätös	1 273 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 153 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maa-talousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 223 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjel-makausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 121 700 000 eurolla, josta osoitetaan 44 000 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 77 700 000 euroa muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia vuoden 2018 myöntämisvaltuuksia on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitetaan ohjelmakaudella 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisia maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutetta-vaan paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia.

Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnalli-sina ja kansainvälisinä hankkeina. Tekninen apu tukee koko ohjelman toimeenpanoa. Ohjelman toteuttamiseen tarvittavat henkilötyövuodet vastaavat teknisen avun lisäksi nk. valtion hallinnon oman tuotannon hankkeissa vuosittain palkattavan henkilöstön enimmäismäärää. Teknistä apua on vuosina 2014—2023 käytettävissä ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun

kehittämishjelman toimeenpanoa varten 871 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta käytettiin 251,25 henkilötyövuotta vuoden 2017 loppuun mennessä.

Myöntämisvaltuuden jako elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille perustuu maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä jokaiselle valitulle Leader-ryhmälle määritellyn suuntaa antavaan rahoitukseen paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä hyväksytyihin suunnitelmiin alueellisten varojen kohdentamiseksi muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2019 määrärahojen ja myöntämisvaltuuksien arvioitu jakautuminen (euroa)

	Määräraha	Valtuus
Yhteensä, josta	153 500 000	121 700 000
— EU-osuus	70 000 000	56 985 000
— valtion osuus	83 500 000	64 715 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	145,800	127,000	95,000	13,600	-	381,400
Vuoden 2019 sitoumukset	7,700	21,000	44,000	43,000	6,000	121,700
Yhteensä	153,500	148,000	139,000	56,600	6,000	503,100

Ohjelmakauden rahoituskehys sekä myöntämisvaltuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelma- kauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelma- kautena	Myöntämis- valtuus 2019	Määräraha		
				maksettu 2014—2017	budjetoitu 2018	esitys 2019
Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelman (ohjelma- kausi 2014—2020) yhteensä	912,000	683,400	121,700	165,199	136,700	153,400
— josta tekninen apu	70,000	50,000	-	6,899	10,000	11,000
Ohjelmien korjaukset	-	-	-	3,028	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	912,000	683,400	121,700	168,227	136,800	153,500

Momentit 30.10.40, 30.10.43, 30.20.43 ja 30.20.44 ovat myös osa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2014—2020, jonka toimeenpanoon tarkoitettua teknistä avun valtuutta ja määrärahaa ovat tällä momentilla. Seuraava erä teknisen avun valtuutta jaetaan vuonna 2020.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	16 700
Yhteensä	16 700

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	153 500 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	136 800 000
2017 tilinpäätös	126 821 126

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 69 233 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) vähävaraisimmille suunnattuun eurooppalaiseen apuun liittyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) enintään 1 000 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alentamiseen
- 4) elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäysaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettaviin menoihin
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 7) hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta aiheutuvia kustannuksia vastaavien korvausten maksamiseen
- 8) maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eduskunta on 27.4.2018 hyväksynyt talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen laiksi Ruokavirastosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 8/2018). Lisäksi hallitus tulee antamaan eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen elintarvikemarkkinalaiksi ja laiksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta.

Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Lisäksi virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virastolla on Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtäviä (maksajavirastotehtävät). Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädetyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todettujen toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden lisäksi seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- vakiinnutetaan Ruokaviraston toiminta
- tuotetaan ja kehitetään asiakaslähtöisesti tietohallinnon asiantuntija- ja IT-palveluita hallinnon virastoille ja laitoksille sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt
- osallistutaan yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa tulevien maakuntien kanssa käytävään vuoropuheluun alue- ja paikallishallinnon uudistamisesta.

Viraston tunnusluvut

	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus	
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	100
Tuottavuusindeksi (2019=100)	100
Sähköinen tukihakuprosentti pinta-alaperusteisissa tuissa	93
Sähköinen tukihakuprosentti yritys-, hanke- ja rakennetuissa	89

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2019 esitys
Bruttomenot	104 430
Bruttotulot	35 197
Nettomenot	69 233

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2019 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>	
Maksullisen toiminnan tuotot	
— suoritteiden myyntituotot	20 168
— muut tuotot	-
Tuotot yhteensä	20 168
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
— erilliskustannukset	15 091
— osuus yhteiskustannuksista	5 077
Kustannukset yhteensä	20 168
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-
Kustannusvastaavuus, %	100
<i>Muut suoritteet</i>	
Maksullisen toiminnan tuotot	
— suoritteiden myyntituotot	3 648
— muut tuotot	-
Tuotot yhteensä	3 648
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
— erilliskustannukset	3 094
— osuus yhteiskustannuksista	1 554
Kustannukset yhteensä	4 648
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	78
Hintatuki	1 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	100

Hallituksen esityksessä elintarvikemarkkina-laiksi ja laiksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta säädettäisiin elintarvikemarkkinavaltuutetusta. Elintarvikemarkkinavaltuutetulla olisi toimisto, joka toimisi perustettavan Ruokaviraston yhteydessä. Toimistossa olisi valtuutetun lisäksi kaksi esittelijää. Valtuutetun tehtävänä olisi esimerkiksi antaa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia sekä tiedottaa ja neuvoa elintarvikeketjun toimijoita hyvistä liiketavoista. Valtuutetun toimiston toimintamenoihin momentin määrärahaa on mahdollista käyttää enintään 500 000 euroa.

Ruokavirasto toimii työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (vähävaraisten rahasto) hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten avun toimenpideohjelman toimeenpanoon henkilötöiden osalta käytetään vähävaraisten rahaston teknistä apua ja varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin

itse ohjelman rahoitusta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 3 800 000 euroa avun hallinnoinnista ja toimeenpanosta johtuen.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 1 000 000 euroa.

Elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäysaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettavat menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 2 234 000 euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman teknisen avun määränä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettavat korvaukset maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenot	500
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2019 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 412
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2019) (siirto momentilta 28.70.20)	1 340
Kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan ohjaus (siirto momentilta 32.40.05)	35
Maaseudun Hyrrä-tukien sähköisen käsittelyketjun kehittämishanke (v. 2019) (siirto momentilta 28.70.20)	832
Mitpan siirtoon sisältymätön VES/TES palkkaratkaisun vaikutus	179
Nautarekisterin uudistaminen (siirto momentilta 30.01.23)	1 500
Peltotukivalvonnan menetelmien suunnittelu ja pilotointi (siirto momentilta 30.01.23)	200
Siirto momentilta 30.20.02 (640 htv)	38 091
Siirto momentilta 30.20.03 (198 htv)	22 380
Siirto momentilta 30.70.01 (142 htv)	1 350
Eläkemaksurakenteen muutos	414
Yhteensä	69 233

2019 talousarvio

69 233 000

(02.) *Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) lakkautetaan 1.1.2019 lukien ja sen tehtävät siirretään Ruokavirastoon. Elintarviketurvallisuusvirastosta Ruokavirastoon siirtyvien henkilövuosien kokonaismäärä on 640.

Vuoden 2018 käyttämättä jäänyt siirtomäärärahaa on käytettävissä Ruokavirastossa vuonna 2019.

Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-657
Ruokaviraston perustaminen (siirto momentille 30.20.01)	-38 091
Palkkausten tarkistukset	928
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-8
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-193
Toimintameno säästö (HO 2015)	-21
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-300
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-81
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	299
Vuokramenojen indeksikorotus	26
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-27
Yhteensä	-38 125

2018 I lisätalousarvio	1 474 000
2018 talousarvio	38 125 000
2017 tilinpäätös	40 262 000

(03.) Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Maaseutuvirasto (Mavi) lakkautetaan 1.1.2019 lukien ja sen tehtävät siirretään Ruokavirastoon. Maaseutuvirastosta Ruokavirastoon siirtyvien henkilövuosien kokonaismäärä on 198.

Vuoden 2018 käyttämättä jäänyt siirtomääräraha on käytettävissä Ruokavirastossa vuonna 2019.

Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ruokaviraston perustaminen (siirto momentille 30.20.01)	-22 380
Palkkausten tarkistukset	342
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-112
Toimintameno säästö (HO 2015)	-11
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-53
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-32
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	81
Vuokramenojen indeksikorotus	6
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-16
Yhteensä	-22 178

2018 I lisätalousarvio	1 943 000
2018 talousarvio	22 178 000
2017 tilinpäätös	24 202 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla kunnille maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (441/2013) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinsuojelulain (247/1996) nojalla eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuviin ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla kunnille maksetaan korvauksia kunnan-eläinlääkärien eläintautilain (441/2013), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinsuojelulain (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla tehdystä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kartoitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 130 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kunnille maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 448 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	5 948 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	5 948 000
2018 talousarvio	5 948 000
2017 tilinpäätös	5 500 341

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 318 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2018 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission vuonna 2014 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille komission vuonna 2016 hyväksymän pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprossiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	326,8	323,2	318,7
Etelä-Suomen kansallinen tuki	25,1	23,2	20,4
Pohjoinen tuki	296,3	294,5	292,8
Muu kansallinen tuki	5,4	5,5	5,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maatalouden kannattavuustilanteen parantamiseen liittyvän lisäyksen poisto	-6 700
Yhteensä	-6 700

2019 talousarvio	318 700 000
2018 I lisätalousarvio	-2 060 000
2018 talousarvio	325 400 000
2017 tilinpäätös	327 900 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 529 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2018 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista.

EU-tulotuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Tukien ehtona on muun muassa ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten eli ns. täydentävien ehtojen noudattaminen. Viherryttämistuen osuus on 30 % EU-tulotuesta ja nuoren viljelijän tuen enintään 2 % EU-tulotuesta.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan tuotannosta irrotettuna perustukena. Tuotantosidonnaisen tuen osuus on 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä vuosina 2017—2020.

Momentilta maksettavassa koulujakelujärjestelmätuen määrärahaa on otettu huomioon järjestelmän siirtyminen rahoitettavaksi momentille 30.20.46 kouluvuodesta 2019/2020 alkaen. Tältä momentilta maksetaan kouluvuosien 2017/2018 ja 2018/2019 koulujakelujärjestelmästä aiheutu-

neita maksuja. Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2018 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2019 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki yhteensä	525 000 000
— Perustuki	254 000 000
— Viherryttämistuki	157 500 000
— Nuoren viljelijän tuki	10 500 000
— Tuotantosidonnainen tuki	103 000 000
EU-markkinatuet (sisämarkkinatuet) yhteensä	4 700 000
— EU-yksityisen varastoinnin tuki	1 200 000
— Koulujakelujärjestelmä ¹⁾	3 500 000
Yhteensä	529 700 000

¹⁾ Järjestelmään kuuluvat liitännäistoimenpiteet ja kouluvuodesta 2019/2020 lähtien varsinainen koulujakelujärjestelmä on budjetoitu momentille 30.20.46.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulujakelujärjestelmän siirto momentille 30.20.46 kouluvuodesta 2019/2020 lähtien	-1 430
Yhteensä	-1 430

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	529 700 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	531 130 000
2017 tilinpäätös	533 706 680

43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 290 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman, vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja ei-tuotannollisten investointitukien maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä EU:n ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia ympäristökorvauksien sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2020 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 20 000 000 euroa.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuosien 2017 tai 2018 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvauksien sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2019.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Korvausten tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi siten, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvonnan avulla voidaan kasvat-
taa viljelijän osaamista maatilan hoitamisessa muun muassa maatalouden nykyaikaistamisessa ja kilpailukyvn parantamisessa, ympäristökysymyksissä ja eläinten hyvinvointi- ja terveysasioissa, vähentää maatilojen ilmastovaikutuksia, lisätä energiatehokkuutta sekä ehkäistä ilmastomuutoksen aiheuttamia riskejä.

Ympäristökorvaukset koostuvat ympäristösitoumuksesta, ympäristösopimuksista sekä geenipankkisäilytyksestä. Ympäristökorvauksen toimia kohdennetaan alueellisesti sekä tila- ja lohko-kohtaisesti. Kaikille sitoutuneille pakollinen tilakohtainen toimenpide tähtää ravinteiden tasapainoiseen käyttöön ja suunnitelmalliseen viljelyyn. Lohkokohtaisilla toimenpiteillä toteutetaan kohdennetusti vesiensuojelua ja maan rakennetta edistäviä, kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä ja/tai peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Osaa vesiensuojelullista toimenpiteistä toteutetaan eri tavalla ns. kohdentamisalueella (Suomenlahteen, Saaristomereen, Selkämereen ja Perämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueet). Ympäristökorvauksia ja ei-tuotannollista investointikorvausta voidaan myöntää myös yhdistyksille kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös vuosina 1995—1999 ja 2000—2006 tehdyt ympäristötuen erityistukisopimukset. Ohjelmakauden 2014—2020 mukaiseen järjestelmään on

sitoutunut n. 86 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on n. 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2019 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 290 710 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 122 098 000 euroa ja kansallista osuutta 168 612 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2017	budjetoitu 2018	esitys 2019
Ympäristökorvaukset	666,259	920,072	1 586,331	1 014,847	240,027	241,027
Luonnonmukainen tuotanto	136,920	189,080	326,000	151,526	48,683	48,683
Neuvonta	14,280	19,720	34,000	7,381	1,000	1,000
Ei-tuotannolliset investoinnit	2,520	3,480	6,000	1,588	1,000	-
Yhteensä¹⁾	819,979	1 132,352	1 952,331	1 175,342	290,710	290,710

¹⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien	Valtuus vuodesta 2020 lähtien
Vuosia 2014—2020 koskevat toimenpiteet, josta	289,410	10,000	10,000	10,000	10,000	329,410	20,000
vuonna 2019 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000	20,000
— luonnonmukainen tuotanto	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000	20,000
ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	284,410	5,000	5,000	5,000	5,000	304,410	-
— ympäristökorvaukset	240,727	-	-	-	-	240,727	-
— luonnonmukainen tuotanto	43,683	5,000	5,000	5,000	5,000	63,683	-
Vuosia 1995—1999 koskevat toimenpiteet	0,300	-	-	-	-	0,300	-
Menot yhteensä	289,710	10,000	10,000	10,000	10,000	329,710	20,000

Määräraha on osittain kehysten ulkopuolinen.

2019 talousarvio	290 710 000
2018 talousarvio	290 710 000
2017 tilinpäätös	300 043 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 548 288 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä ohjelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuonna 2014 yhdellä vuodella jatkuneen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten luonnonhaittakorvausten maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä. Toimenpide vaikuttaa tilalukumäärän hallittuun kehittymiseen sekä taloudellisesti elinvoimaisten maatilayksiköiden säilyttämiseen ja tätä kautta maaseudun työllisyyden ylläpitämiseen ja maaseutualueiden taloudellisen kehityksen edistämiseen. Luonnonhaittakorvausten saamiseen ei ole ikärajaa ja korvauksen hehtaariohtainen määrä vähenee maatilalla ylittäessä tietyt raja-arvot. Luonnonhaittakorvauksia maksetaan myös pysyville nurmille. Korvausta maksetaan korotettuna tiloille, jotka ylittävät asetetun eläintiheysrajan. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2019 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	548 288 000
— EU-osuus	97 113 000
— valtion osuus	134 108 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	317 067 000

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan käyttö momentilla 30.20.44 (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys				Määräraha		
	EU	valtio	kokonaan kansallinen	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2017	budjetoitu 2018	esitys 2019
Luonnonhaitta- korvaukset	760,200	1 049,800	1 830,300	3 640,300	2 333,787	518,738	548,288

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonhaittakorvauksen lisäpalautus	6 000
Luonnonhaittakorvauksen maksutason säilyttäminen v. 2018 tasolla	21 500
Maaseutuohjelman kansallinen rahoitus (HO 2015 säästö)	-6 950
Rakenteelliset muutokset (HO 2015 säästö)	-1 000
Tasomuutos	10 000
Yhteensä	29 550

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	548 288 000
2018 talousarvio	518 738 000
2017 tilinpäätös	572 888 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hedelmä- ja vihanneustuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin sekä kouluvuodesta 2019/2020 lähtien varsinaiseen koulujakelujärjestelmään.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäistoimiin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotannon kehittämiseen ja hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Koulujakelujärjestelmään liittyvässä määrärahassa on otettu huomioon järjestelmän siirtyminen momentilta 30.20.41 rahoitettavaksi tältä momentilta kouluvuodesta 2019/2020 alkaen. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmän ja sen liitännäistoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %. Varsinaisen koulujakelujärjestelmän rahoitus on vielä kouluvuoden 2018/2019 osalta momentilla 30.20.41.

Koulujakelujärjestelmän liitännäistoimiin liittyvät arvonlisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistäminen (EU 1308/2013)	205 000	103 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 1308/2013)	2 800 000	2 800 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	5 430 000	5 430 000
— josta kouluvuoden 2019/2020 koulujakelujärjestelmä	4 930 000	4 930 000
— josta liitännäistoimenpiteet	500 000	500 000
Yhteensä	10 635 000	10 533 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulujakelujärjestelmän 2019/2020 lisämäärärahatarve	3 500
Koulujakelujärjestelmän siirto momentilta 30.20.41 kouluvuodesta 2019/2020 alkaen	1 430
Yhteensä	4 930

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 635 000
2018 talousarvio	5 705 000
2017 tilinpäätös	5 105 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 495 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 680/2014) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämis-toimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin
- 2) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 3) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 4) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luomu- ja lähiruokasektoreille valtioneuvoston periaatepäätöksensä vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia sekä ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Pekingissä (siirto momentilta 24.01.01) (tarvearvion täsmentyminen)	26
Elintarvikevientikoulutusohjelma	1 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Arktiset Aromit ry) (EK)	-150
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Pro Luomu) (EK)	-100
Selvitys nykyisen kilpailulain vaikutuksista elintarvikeketjun toimintaan	100
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-1 500
Yhteensä	-624

2019 talousarvio	2 495 000
2018 I lisätalousarvio	3 500 000
2018 talousarvio	3 119 000
2017 tilinpäätös	6 839 000

60. *Siirto interventiorahastoon* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida. Valtion vastattaviksi menoiksi arvioidaan 177 000 euroa, joita varten arvioidaan tarvittavan 170 000 euron budjettisiirto. Loppu arvioidaan katettavan rahaston omasta pääomasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-30
Yhteensä	-30
2019 talousarvio	170 000
2018 talousarvio	200 000
2017 tilinpäätös	200 000

(61.) *Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-49 000
Yhteensä	-49 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	49 000 000
2017 tilinpäätös	48 000 000

62. *Eräät valtionavut* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 717 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionapuun (VNA 998/2017)

2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin (VNA 166/2005)

3) valtionapujen myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun

4) valtionapujen myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionapuja on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun. Lisäksi valtionapua myönnetään Tampereen yliopistolle (FICAM, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen ja koulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 130 000
Valtionavut valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionapu Helsingin yliopistolle	400 000
Valtionapu Tampereen yliopistolle, FICAM	100 000
Yhteensä	5 717 000
2019 talousarvio	5 717 000
2018 talousarvio	5 717 000
2017 tilinpäätös	5 767 000

40. Luonnonvaratalous

Valtuus

Suomeen tulleiden pandojen mahdollisen kuoleman varalta myönnetään valtuus sitoutua enintään 2 000 000 euron suuruiseen Kiinan kansantasavallalle maksettavaan uusien pandojen toimitamisesta aiheutuvaan korvaukseen.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomen monipuoliset luonnonvarat — tuottavat metsät, elinvoimaiset kala- ja riistakannat sekä puhtaat ja runsaat vesivarat tarjoavat hyvät kasvuedellytykset uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyisellä liiketoiminnalla ja luonnon virkistyskäytölle.

Maailmanlaajuiset ja kansalliset muutokset taloudessa, väestössä, ilmastossa, ekosysteemeissä, teknologioissa, sosiaalisissa suhteissa ja arvoissa heijastuvat luonnonvarojen käyttöön: luonnonvarojen käyttö lisääntyy, monipuolistuu ja tehostuu. Teknologian kehitys mahdollistaa aikaisemmin käyttämättömien luonnonvarojen hyödyntämisen. Myös luonnon aineettomien hyödykkeiden kuten virkistyspalvelujen merkitys kasvaa.

Luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvät erilaiset arvostukset johtavat myös ristiriitoihin. Luonnonvarojen käytössä yhteiskunnallinen hyväksyttävyys ja erilaisten arvostusten huomioon ottaminen ovat tärkeitä.

Uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyyn tulee parantua ja rakenteiden uudistua, jotta syntyy uusia investointeja, tuotantoa ja palveluja. Uudistumisen tueksi panostetaan uusia innovaatioita luovaan tutkimus- ja kehitystyöhön. Näin turvataan myös kotimaisen raaka-aineen kysyntä ja tarjonta sekä luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen kannattavuus. Luonnonvara-alan uudet investoinnit ovat positiivinen merkki uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan talouden kasvusta.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, elinkeinokalatalous, vapaa-ajankalastus ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista, n. 188 milj. euroa, on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot, yhteensä n. 14 milj. euroa, on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Raja-vartiolaituksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Keskeisten toimenpiteiden tavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti luonnonvaratalouden politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toimenpiteiden tavoitteet:

- Luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa
- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille
- Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat
- Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä
- Kalakantojen elinvoimaisuus, monimuotoisuus sekä niiden käytön kestävyys turvataan tietoon perustuvalla kalastuksen säätelyllä ja valvonnalla sekä muilla kalavarojen tilaa parantavilla hoitotoimenpiteillä
- Kalatalouselinkeinot ja kalatalousyrietykset uudistuvat, kasvavat ja niiden kilpailukyky paranee
- Vapaa-ajankalastukselle ja siihen liittyville hyvinvointipalveluille on hyvät edellytykset
- Alueellisella yhteistyöllä edistetään rakennetuissa vesistöissä vaelluskalojen elinkierron, tulva- ja kuivuusriskien hallinnan, virkistyskäytön, elinympäristöjen hyvän tilan ja uusiutuvan energian tuotannon edellytyksiä
- Vesiluonnonvarojen kestävään käyttöön ja suomalaiseen vesiosaamiseen perustuva kansainvälinen yhteistyö ja liiketoiminta lisääntyvät
- Sopeudutaan ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallitaan sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöihin liittyvät riskit
- Vesitilannepalveluja tuotetaan hyödyntäen uusia toimintatapoja ja teknisiä ratkaisuja

- Riistatalous vahvistuu ja sen hyvinvointivaikutukset lisääntyvät
- Alueellinen ja paikallinen osallistaminen lisääntyy suurpetopolitiikan suunnittelussa ja valmistelussa
- Suurpetojen aiheuttamat vahingot vähenevät.

Tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio	2019 tavoite
— Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	3 248	nousee	nousee	nousee
— Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,4	4,1	nousee	nousee
— Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	69,3	72,1	nousee	nousee
— Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	40 830	42 796	45 969	49 069
— Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	52,0	50,0	nousee	nousee
— Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	90,0	90,0	nousee	nousee
— Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	791,0	800,0	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	51,0	51,0	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien luku- määrä, milj. kpl	16,0	16,0	ennallaan	ennallaan
— Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski- alueilla	5 975	5 843	5 800	laskee
— Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne- muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 150	1 100	1 050	laskee
— Riistasaaliin arvo, milj. euroa	65,9	nousee	ennallaan	ennallaan
— Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,42	nousee	nousee	nousee
— Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	10,5	11,9	ennallaan	laskee

20. Kalakannan hoitoveloitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Vuonna 2019 kertyväksi arvioitut vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tulokertymän kasvu	100
Yhteensä	100
2019 talousarvio	3 100 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 tilinpäätös	3 000 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 971 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon ja muun vesitalouden kehittämiseen, vaikutusten seurantaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella sekä valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön.

Määrärahaa saa käyttää enintään 167 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyösapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely ja hydrologiset tietopalvelut	3 195 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	3 270 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	306 000
Yhteensä	13 971 000

Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 151 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja 16 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hydrologisen seurannan uudistaminen (siirto momentilta 30.01.23)	300
Palkkausten tarkistukset	151
Yhteensä	451

2019 talousarvio	13 971 000
2018 I lisätalousarvio	45 000
2018 talousarvio	13 520 000
2017 tilinpäätös	13 520 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 29 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä lisääviin ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle liiketoiminnalle. Määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastomuutokseen.

Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2018 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon tällä momentilla 135 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnonvara- ja biotalouden kokeilu- ja kehittämishankkeet	5 520 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	250 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	180 000
Yhteensä	5 950 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvokkaiden lintuvesien kunnostushankkeen käynnistäminen	100
Biotalouden innovoinnin edistäminen	1 100
Luonnonvaratehtävien järjestelyt (2 htv) (siirto momentille 30.01.01)	-130
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-10 000
Yhteensä	-8 930

2019 talousarvio	5 950 000
2018 talousarvio	14 880 000
2017 tilinpäätös	16 880 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 636 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien sekä tulva- tai kuivuusriskiä vähentävien toimenpiteiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja viennin-edistämishankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä vesitaloussektorin innovatiivisten julkisten hankintojen ja niihin liittyvien toimintamallien kehittämiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten lainojen korkohyvitysten maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten riskien ja haittojen vähentämiseen, vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	757 000
Yhteensä	4 636 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Kalatiet)	-850
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-3 000
Yhteensä	-3 850

2019 talousarvio	4 636 000
2018 talousarvio	8 486 000
2017 tilinpäätös	7 136 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 745 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) saimaannorpan suojeluun liittyvistä vesialueiden omistajille maksettavista sopimuspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen
- 4) metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) sekä metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen
- 5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen
- 8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen
- 9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2019 vesialueiden omistajille vuonna 2018 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Vuoden 2018 talousarviossa kertymäksi on arvioitu 500 000 euroa. Kun yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, on palautettava määräraha 365 000 euroa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahassa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2019 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuspalkkioilla korvataan sopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Tavoitteena on, että vuonna 2019 kalastuksen rajoitussopimuksia olisi voimassa noin 2 600 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

2019 talousarvio	1 745 000
2018 talousarvio	1 745 000
2017 tilinpäätös	699 461

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 375 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen ja enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin. Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 600 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	400 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	1 050 000
Riistavahinkorekisteri	150 000
Hirvieläinkantojen hoito	2 175 000
Yhteensä	5 375 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hirvieläinten pyyntilupamaksujen maksukertymän kasvu	800
Yhteensä	800

2019 talousarvio	5 375 000
2018 talousarvio	4 575 000
2017 tilinpäätös	3 400 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2018 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Korvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa. Korvattavien vahinkojen arvioidaan säilyvän vuoden 2017 tasolla.

Vuonna 2017 vahinkojen määrä oli 11,9 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 11,3 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,6 milj. euroa. Kun vahinkojen korvauksiin oli käytettävissä määrärahaa 8,9 milj. euroa, jouduttiin määrärahojen riittämättömyyden johdosta vuoden 2017 petovahinkoja leikkaamaan 26 % eli noin 3 milj. euroa.

Vuonna 2018 korvattavien vahinkojen arvioidaan säilyvän vuoden 2017 tasolla, jolloin esitetty määräraha ei mahdollista vahinkojen täysimääräistä korvausta. Maksettavia vahinkojen korvauksia joudutaan leikkaamaan noin 3,6 milj. eurolla. Leikkaus kohdistuu sekä porovahinkoihin että kotieläinvahinkoihin, mutta ei mahdollisiin henkilövahinkoihin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 750 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	500 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	400
Yhteensä	400

2019 talousarvio	8 850 000
2018 talousarvio	8 450 000
2017 tilinpäätös	7 900 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 230 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen
- 2) metsätalouden kannattavuutta edistävien pilottiluonteisten tilusjärjestelyhankkeiden toteuttamiseen ja niihin liittyvien kulutusmenojen maksamiseen sekä enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) mukaisia tukipäätöksiä enintään 44 000 000 eurolla. Valtuutta voidaan käyttää myös kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) nojalla tehtyjen tukipäätösten virheiden korjauksiin. Mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2019.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään metsien kestävä hoitoa ja käyttöä myöntämällä tukea yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 2 500 henkilötyövuotta.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	47,34	24,37	10,38	1,00	0,59	83,68
Vuoden 2019 sitoumukset	8,89	26,00	4,50	2,50	2,11	44,00
Yhteensä	56,23	50,37	14,88	3,50	2,70	127,68

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden avustukset	55 930 000
Metsätalouden tilusjärjestelyhankkeet	300 000
Yhteensä	56 230 000
2019 talousarvio	56 230 000
2018 talousarvio	56 230 000
2017 tilinpäätös	52 813 106

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon hoitohankkeilla 3 100 hehtaarin alueella (vuoden 2018 tavoite 3 200 hehtaaria).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	4 000 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 027 000
Yhteensä	5 027 000
2019 talousarvio	5 027 000
2018 talousarvio	5 027 000
2017 tilinpäätös	3 027 000

46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 39 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionaputoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikölle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, noin 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetyt viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 120 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 90 000 Kemerahakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n.

1,7 milj. hehtaaria sekä neuvoa ja kouluttaa n. 30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat toimipaikkaverkoston, sähköisen asioinnin, tietojärjestelmäarkkitehtuurin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2017 toteutuma	2018 tulostavoite	2019 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	12,90	11	11
Rahoituslain mukaisten hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	82,5	80	78
Maastotarkastusten yksikkökustannukset €/ha	213	180	165
Alueellisen metsävaratiedon keruukustannukset €/ha	4,1	alle 5	4,5
2. Suoritetavoitteet			
Alueellisen metsävaratiedon keruutavoite, ha	1 260 000	1 250 000	1 600 000
Metsään.fi-käyttäjämäärä, metsänomistajat, kpl	92 885	100 000	117 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	586	650	720
3. Laatuavoitteet			
Ajantasaisen metsävaratiedon kattavuus yksityismetsien pinta-alasta, %	86,2	90	90
Otantatarkastuksessa rahoituksellisesti hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta %	77	85	93
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	4,8	4,2	4,0
Sähköisten ilmoitusten ja hakemusten osuus saapuneista, %	78	kasvaa edelleen	85

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2017 toteutuma		2018 arvio		2019 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	20,5	304	22,2	304	19,9	292
Elinkeinopalvelut	10,0	147	10,3	146	9,6	140
Hallintopalvelut	7,7	50	8,4	50	4,3	33
Kehityspalvelut	-	-	-	-	5,4	27
Yhteensä	38,2	501	40,9	500	39,2	492

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinto/Maa- ja metsätalous (HO 2015)	-1 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-500
Palkkausten tarkistukset	760
Yhteensä	-740

2019 talousarvio	39 160 000
2018 I lisätalousarvio	283 000
2018 talousarvio	39 900 000
2017 tilinpäätös	41 200 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 751 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Muutoksella riistanhoitomaksua alennetaan alle 18-vuotiaiden osalta 39 eurosta 20 euroon.

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (305 500) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiaalta 20 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 8 600. Vuonna 2019 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan valtionavustuslain 7 §:n 2 momentin mukaisella menettelyllä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	7 270 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 304 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	400 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet:	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen	950 000
— suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	827 000
Yhteensä	11 751 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Riistanhoitomaksun muutos	-169
Yhteensä	-169
2019 talousarvio	11 751 000
2018 talousarvio	11 920 000
2017 tilinpäätös	10 130 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 286 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2019 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2017 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen myyntimääriin voimassaolevilla maksujen suuruuksilla. Vuonna 2019 kalastonhoitomaksun suuruus on 45 euroa kalenterivuodelta, 15 euroa seitsemältä vuorokaudelta ja 6 euroa vuorokaudelta. Kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 9 386 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	6 259 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	700 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	3 327 000
Yhteensä	10 286 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksukertymän pieneneminen	-714
Kalastuslain tietoon perustuva suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä (Oma kala) (siirto momentilta 30.01.23)	900
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Pohjois-Karjalan Kalatalouskeskus ry) (EK)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen Ammattikalastajaliitto) (EK)	-50
Yhteensä	36

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2019 talousarvio	10 286 000
2018 talousarvio	10 250 000
2017 tilinpäätös	8 850 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista varten myönnettävien valtionavustusten ja metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 2) avustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävä kehittämistoiminta) (EK)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Työtehoseura ry) (EK)	-200
Yhteensä	-300

2019 talousarvio	1 132 000
2018 talousarvio	1 432 000
2017 tilinpäätös	1 332 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 476 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta sekä kaupallisille kalastajille myönnettävistä saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvauksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen-
ta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 9 190 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitus-
osuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmukaisen meripolitiikan mukaisina menoina 20 101 000 euroa, joka on vuosille 2014—2020 Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 10 911 000 euroa. EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet on vahvistettu Euroopan komission hyväksymässä toimintaohjelmassa. Varoja voidaan käyttää toimintaohjelman mukaisesti mm. kalatalouselinkeinojen investointi- ja kehittämishankkeiden, kalatalouden ympäristöhankkeiden ja meripolitiikan toteuttamiseen liittyvien hankkeiden rahoittamiseen sekä kaupallisen kalastuksen valvonnan ja tiedonkeruun toimenpiteiden rahoittamiseen.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän yhteensä 10 000 000 euroa ohjelmakauden 2014—2020 EMKR:n rahoitusosuutena.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä EMKR-toimintaohjelmaan liittyvien tietojärjestelmien ja rekistereiden ylläpidon kustannukset sekä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti. Lisäksi määrärahaa on tarkoitus käyttää saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Vuonna 2019 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 375 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKR)	Yhteensä
Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelma, yhteensä	9 190 000	10 911 000	20 101 000
Kansalliset toimenpiteet	375 000	-	375 000
Yhteensä	9 565 000	10 911 000	20 476 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EMKR toimintaohjelman rahoituksen muutos	114
Yhteensä	114

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	20 476 000
2018 I lisätalousarvio	6 414 000
2018 talousarvio	20 362 000
2017 tilinpäätös	20 881 000

(83.) *Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Puuntuotannon kestävyys turvaamisen lainarahoitus sisältyi kumottuun kestävän metsätalouden rahoituslakiin (1094/1996), jonka maksatukset päättyvät vuoden 2019 loppuun. Vuonna 2019 ei ole enää keskeneräisiä hankkeita, joihin tarvitaan lainarahoitusta. Tämän vuoksi momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	50 000
2017 tilinpäätös	50 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt eivät vähene. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus paranee edelleen.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa voidaan korottaa 0,512 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 60 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2019 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2019 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemmin tilikausina enintään 25 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 3,5 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksesta on muodostettu 15.4.2016 alkaen valtion liikelaitos. Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa-

ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2019 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2019 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 110,1 milj. euroa. Tavoite vastaa 4,2 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2020 on 110,0 milj. euroa. Tuloutustavoitteen saavuttamiseksi Metsähallitus jatkaa valtion toiminnan ja talouden kannalta epätarkoituksenmukaisen maan myyntiä ja parantaa liiketoiminnan kannattavuutta. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2019 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallitus toteuttaa sille asetettuja metsätaloutta koskevia tavoitteita metsätaloutta harjoittavan tytäryhtiön Metsähallitus Metsätalous Oy:n omistajaohjauksella ja asettamalla sille tulostavoitteet ja tavoitetasot toiminnan vaikutuksia kuvaaville keskeisille tunnuksille. Tämän mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen tavoitteeksi ohjata Metsähallitus Metsätalous Oy:n toimintaa siten, että liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt eivät vähene. Metsähallitus kehittää yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hyötyjen raportointia nykyistä monipuolisemmaksi kattamaan nykyistä paremmin myös toiminnan alue- ja kansantalousvaikutukset.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2017 lopussa 3 479 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 518 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 287 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 231 000 ha. Tämä tarkoittaa sitä, että metsätalouden metsämaan pinta-alasta 14,8 prosentilla on yleisistä yhteiskunnallisista velvotteista johtuvia eriasteisia käyttörajoitteita. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2017 lopussa 55,8 milj. euroa.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 31.12.2017 kauden 1.1.—31.12.2017 tilinpäätöksen mukaan 2 596,6 milj. euroa. Vuoden 2018 talousarviossa ja vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman korottamisen 12,879 milj. eurolla. Ministeriö tulee tekemään päätöksen peruspääoman tarkasta määrästä eduskunnan valtuutuksen perusteella.

Vuonna 2019 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,512 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa 0,450 milj. eurolla hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena. Lisäksi ehdotetaan siirrettäväksi 0,029 milj. euron arvosta peruspääomassa olevaa omaisuutta muuhun omaan pääomaan maankäytön muutosten nettovaikutuksena. Tämän lisäksi peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,091 milj. eurolla perustuen rakennetun omaisuuden siirtoihin.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 11,5 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Näihin tarpeisiin on tarkoitus hankkia

alueita noin 3,4 milj. eurolla. Muita merkittäviä investointikohteita ovat tuulivoimapuistojen rakenteet sekä maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma		2018 ennakoitu		2019 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liiketoiminta- kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	98,9	319,3	96,3	336,5	97,2	333,5
— muutos, %	44	34	-3	5	1	-1
Käyttökate, %	95	38	97	38	103	40
Liikevoitto/tappio, milj. €	91,2	117,2	91,0	122,6	97,0	127,7
Tilikauden tulos, milj. €	89,7	107,1	106,9	111,2	110,1	116,0
— liikevaihdosta, %	91	34	111	33	113	35
— peruspääomasta, %	3,6	4,3	4,3	4,4	4,4	4,6
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	86,0 ¹⁾		92,7		100,7	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	4,0	4,2	4,1	4,4	4,2	4,6
Investoinnit liikevaihdosta, %	7	5	12	6	12	6
Omavaraisuusaste, %	98	98	98	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	2 993	3 016	2 999	3 022	3 004	3 028
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	148	755	143	630	139	653

¹⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sij. pääoman tuotto-%:ssa mukana tytäryhtiö-osingot.

²⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	86,000	92,704	100,700
Yhteensä	86,000	92,704	100,700
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	5,514	7,554	7,341
MMM:n hallinnonala yhteensä	5,514	7,554	7,341

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 esitys
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	29,656	31,806	31,639
YM:n hallinnonala yhteensä	29,656	31,806	31,639
Yhteensä (MMM ja YM)	35,170	39,360	38,980

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	6 968	7 908	7 341
Ympäristöministeriö (35.10.52)	33 751	33 123	31 639
Ympäristöministeriö (35.10.63)	230	320	-
Ympäristöministeriö (35.10.22)	104	780	780
Muiden ministeriöiden rahoitus	1 295	832	930
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	1 244	1 943	2 348
Muu Euroopan unionin rahoitus	2 942	2 903	2 514
Tulorahoituksella maksetut menot	11 341	11 077	10 500
Muu rahoitus	3 563	2 471	2 050
Yhteensä	61 438	61 357	58 102

¹⁾ Rahoituseriin 2017—2018 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	11 406	11 077	10 500
Muut tuotot	3 455	7 316	6 912
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	43 679	41 963	38 190
Tuotot yhteensä	58 540	60 357	55 602
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	25 080	25 000	25 160
Muut kulut	35 573	33 147	32 764
Kulut yhteensä	60 653	58 147	57 924
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	-2 114	2 210	-2 322

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 esitys
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	2 114	2 210	2 322
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	505	500	495

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain 234/2016 sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen 1368/2016 säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 341 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) Luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) Sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

- riista- ja kalakannat säilyvät elinvoimaisina ja metsästys ja kalastus on eettistä ja vastuullista
- eräpalveluja tarjotaan kattavasti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi ja sillä luodaan hyvinvointia
- luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Valtuus

Metsähallitus saa tehdä sitoumuksia Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaisten Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseksi siten, että valtiolle aiheutuu menoja vuoden 2019 jälkeen enintään 1 100 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- tarjoaa kansalaisille kattavasti metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla ja seuraa toiminnan vaikuttavuutta
- viestii tehokkaasti riista- ja kalakantojen hoidosta sekä valtion retkeilyalueiden ja muiden valtion alueiden käyttömahdollisuuksista edistään eräilystä ja luonnossa virkistäytymisestä koituvia myönteisiä vaikutuksia
- varmistaa, että asiakastytyväisyys säilyy hyvänä
- uudistaa riistatieto- ja saalispalautejärjestelmän
- kehittää erävalvonnan viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä uusia yhteistyömalleja riistakonsernin ja kalatalouskentän toimijoiden kanssa
- osallistuu vaelluskalojen elinkierron palauttamiseksi tehtäviin hankkeisiin
- luo edellytyksiä luontomatkailulle ja luonnon virkistyskäytölle parantamalla käytön kannalta keskeisten retkeilyalueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä sekä seuraa näiden alueiden taloudellista merkitystä ja muita hyötyjä
- viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja käyttömahdollisuuksista edistään luonnossa virkistäytymisestä koituvia myönteisiä vaikutuksia
- osallistuu Metsähallituksen retkeilyalueselvityksen laadintaan.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 5 800 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 5 100 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen 1 100 000 euroa ja momentilla on valtuus sitoutua vuonna 2019 enintään 1 100 000 euron menoihin metsäpuiden siementen hankkimiseksi. Lisäksi käytettävissä on vuoden 2018 talousarviossa keräyksiin osoitettu 1 100 000 euron määräraha, mikäli siemensadosta johtuen laajaa keräystä ei pystytä toteuttamaan vuonna 2018 ja määräraha siirtyy käyttämättömänä seuraavalle vuodelle. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 esitys
Käyntimäärät: kansallispuistot, valtion retkeilyalueet, luontokeskukset, historiakohteet, muut suositut kohteet	5 948 000	6 050 000	6 150 000
Luontokeskusten, maastopalveluiden ja lupa-asiakkaiden asiakastytyväisyys (asteikko 1—5)	4,08	4,09	4,09

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 esitys
Metsästysluvat (kpl)	53 962	60 000	60 000
Kalastusluvat (kpl)	82 740	85 000	85 000
Erävalvontatapahtumien määrä	10 791	11 000	11 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	3 104 000
Eräasiat	1 633 000
Muut tehtävät	2 604 000
Yhteensä	7 341 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Luontopalveluiden kävijäseurannan digitalisaatio-hanke, siirto momentille 30.01.23)	-170
Korjausvelan vähentäminen	400
Matkailu 4.0 -hanke	-510
Palkkausten tarkistukset	67
Yhteensä	-213

2019 talousarvio	7 341 000
2018 I lisätalousarvio	40 000
2018 talousarvio	7 554 000
2017 tilinpäätös	5 514 000

70. Maanmittaus ja tietovarannot

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin niin, että niiden kysyntä seuraa suhdannekehitystä pienellä viiveellä.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat yhä selvemmin palvelutuotantoa. Mobiiliteknologian käyttö yleistyy erilaisissa loppukäyttäjien sovelluksissa. Paikannusta, paikkatietoja ja navigointipalveluja käytetään yhä laajemmin elinkeinoelämän tarpeisiin, turvallisuutta lisäämässä, arkipäivän asiointitehtävissä sekä harrastustoiminnassa. Maasto- ja muiden paikkatietojen monipuolistuva käyttö esimerkiksi erilaisten analyysien lähtötietona lisää niihin kohdistuvia vaatimuksia. Kasuvat vaatimukset liittyvät muun muassa tietojen kolmiulotteisuuteen, elinkaareen, metatietoihin ja yhtenäisyyteen.

Tietotekniikka ja sen hyödyntämiseen liittyvät prosessit ja yhteistyörakenteet ovat entistä näkyvämmiin kriittinen menestystekijä. Sähköistä asiointia lisätään, siitä tulee vuorovaikutteista ja

vahvaan tunnistamiseen perustuvaa ja näin pyritään kohti kansalaisen kannalta yhtenäisten ja toisiinsa saumattomasti kytkeytyvien palvelujen käyttöä. Tekniikan kehittyminen näkyy käytettävän teknologian ja sovellusten jatkuvana uudistamistarpeena.

Aineistojen lisääntyvä kansainvälinen käyttö ja siihen liittyvät tekniset, sisällölliset ja juridiset vaatimukset edellyttävät osallistumista standardointiin, yhteisten tavoitteiden määrittelyyn ja muuhun yhteistyöhön.

Perustietovarantojen rooli ja yhteiskäyttö hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä ja muun muassa tietojohdamisessa vahvistuvat kansallisen digitaalisen infrastruktuurin (mm. palveluväylän) kehittyessä ja yhtenäistyessä. Kiinteistötietojärjestelmän ylläpidolla ja parantamisella turvataan kansallinen vakuusjärjestelmä sekä luodaan edellytyksiä toimivalle markkinataloudelle ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Maastotietojärjestelmällä on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana peruspaikkatietokokonaisuutena.

Koko julkisen hallinnon kattava kokonaisarkkitehtuurityö edellyttää toimenpiteitä digiekosysteemien kuvaamisessa sekä niihin liittyvien tietovarantojen, kuvaustietojen (metatietojen) ja tietopalveluiden kehittämisessä. Yhteistyö digiekosysteemien kehittämisessä sekä niihin liittyvien tietovarantojen tuottamisessa ja ylläpidossa tarvittavien muutos- ja seurantatietojen keruussa ja käytössä lisääntyy. Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin rakentaminen ja INSPIRE-direktiivin toimeenpano etenee, mikä edellyttää aineistojen saatavuuden ja yhteiskäyttöisyyden kehittämistä.

Kansallisesta Maastotietojärjestelmästä pyritään kehittämään maastoa ja rakennettua ympäristöä mallintava peruspaikkatietovaranto, jonka ylläpito perustuu useiden viranomaisten yhteistyöhön ja yhteen sovitettuihin ylläpitoprosesseihin. Tavoitteena on päästä eroon päällekkäisestä työstä, kohottaa työn tuottavuutta ja parantaa maastotietoaineistojen käytettävyyttä lisäämällä niiden yhteen toimivuutta.

Paikkatietokeskuksen toiminta muodostuu paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisen edistämisestä sekä koko maanmittausalaa tukevasta tutkimuksesta. Metsähovin tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistamista jatketaan uudistamalla laitekantaa.

Paikkatietojen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut ja paikkatietoja käytetään yhä laajemmin kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Paikkatietopoliittisen selonteon tavoitteena on luoda tavoitekuva ja linjaukset, miten paikkatiedon tuotantoa ja tietopalveluita pitää kehittää ja miten eri sektorien toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa paikkatietoja hyödyntäen.

Hallitusohjelmaan liittyvässä Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankkeessa on käynnistynyt paikkatietojen hallinnan ja käytön tehostamiseen tähtäävä hankekokonaisuus, jota kutsutaan nimellä Julkisen hallinnon yhteinen paikkatietoalusta. Yhteisellä paikkatietoalustalla tarkoitetaan uutta tieto- ja palvelukokonaisuutta, jonka avulla julkisen hallinnon toimijat voivat tuoda omat, yleensä jotakin organisaatiokohtaista tarkoitusta varten keräämänsä paikkatiedot paremmin osaksi yhteistä tietoa-aineistoa ja saattaa ne palvelualustan avulla tarjolle eri käyttötarkoituksiin.

Asunto-osakkeiden vaihdannan ja vakuushallinnan prosessien sähköistämisen mahdollistavan uuden asunto-osakerekisteri -palvelukokonaisuuden toteutus on käynnissä. Sähköisen asunto-

osakerekisterin perustaminen on laaja poikkihallinnollinen yhteistyöhanke, joka toteuttaa hallitusohjelman linjausten mukaista julkisten palveluiden digitalisointia.

Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskus Mitpasta osa siirtyy Ruokavirastoon 1.1.2019 alkaen. Siirtyvät tehtävät koskevat hallinnonalan muille virastoille tuotettavia IT-palveluja.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittaus ja tietovarannot -politiikkasektorilla toimeenpannaan pääluokkaperusteluissa mainittujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia tavoitteita:

- kiinteistö- ja huoneistotietojärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan kansallisen omistus- ja vakuusjärjestelmän toimivuus sekä digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeet
- maastotietojärjestelmän hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan paikantamisen perusta sekä digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeet
- paikkatietoaineistojen keruuta, hallintaa ja käyttöä sekä paikkatietopalveluiden kehittämistä tuetaan palveluilla, jotka edistävät paikkatietoaineistojen ja -palveluiden laatua ja yhteiskäyttöä sekä kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin hyödyntämistä ja kehittymistä
- hallinnonalan tietovarannot ovat monipuolisesti hyödynnettäviä ja yhteiskäyttöisiä sekä hyvin hallittuja ja turvallisia
- luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävänä on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen yhteiskunnallisen vaikuttavuudentavoitteiden saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2019 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todettujen toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden lisäksi seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Maanmittauslaitos syventää tutkimus- ja infrayhteistyötä muiden tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten kanssa eri yhteistyörakenteita hyödyntäen. Laitos ylläpitää ja kehittää Metsähovin ja Virolahden tutkimusasemia, joiden laitteistoilla ylläpidetään valtakunnallisia paikannus- ja referenssijärjestelmiä. Paikantamisen luotettavuuden parantamiseksi ja Paikkatietokeskuksen toimitilamuutoshankkeen johdosta Metsähovin tutkimusaseman ja -laitteistojen sekä pysyvän satelliittipaikannusverkon (GNSS) uudistustyötä jatketaan vuosien 2016—2020 aikana.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2017 tilinpäätös			2018 arvio			2019 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	39 149	39 710	521	36 191	35 841	465	35 200	35 200	489
Tilusjärjestelytehtävät	3 215	38	48	3 223	-	50	3 300	-	49
Kirjaamistehtävät	18 668	20 154	282	20 154	20 100	326	22 286	22 286	326
Perustietovarantojen ylläpito	30 989	2 035	421	35 901	2 871	437	31 730	2 570	434
Tietopalvelu	12 871	12 993	49	11 123	11 333	54	13 000	13 200	54
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asiantuntijapalvelut	13 377	7 591	277	10 650	6 190	271	15 950	6 500	283
IT-palvelutuotanto	14 048	12 551	139	13 818	12 785	150	-	-	-
Yhteensä	132 316	95 072	1 737	131 060	89 120	1 753	121 466	79 756	1 635

Viraston tunnusluvut

	2017 toteutuma	2018 tavoite ¹⁾	2019 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien määrä	-	-	15
— KTJ-2022 perusparannusohjelman kattavuusindeksi	35	42	49
— tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	6	3	3
— tutkimuksen luottamus & maine		3,55	3,60
— tilusjärjestelytuotanto (Mha)	6 911	6 900	6 300

Viraston tunnusluvut

	2017 toteutuma	2018 tavoite ¹⁾	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
— kokonaistuottavuus	102,5	102,0	102,0
— työn tuottavuus	102,1	102,0	102,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	17 216	17 027	17 000
— tilusjärjestelyt (uusjaot), kpl	4	4	6
— kirjaamisratkaisujen määrä, kpl	242 551	230 000	220 000
— maastotietotuotanto yhteensä, km ²	54 652	54 000	54 000
— peltotietojen perusparannus, km ²	54 134	54 000	54 000
— korkeusmallia 2 metrin ruutukokoon, km ²	25 886	21 000	10 000
— lohkomisen kesto aika, kk	4,9	4,9	4,5
— lainhuutojen käsittely aika, pv	30	25	20
— rakennusten ja tiestön täydellisyys, %	-	-	96
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	86	88	88
— referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	109	120	120
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys %	100	99,5	99,5

¹⁾ Päivitetty tulossopimuksen mukaisiksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	140 499	137 590	119 836
Bruttotulot	95 396	87 353	79 756
Nettomenot	45 103	50 237	40 080
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38 695		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	41 044		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	71 537	66 484	68 686
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	71 537	66 484	68 686

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	43 521	40 908	41 787
— osuus yhteiskustannuksista	24 960	25 576	26 889
Kustannukset yhteensä	68 481	66 484	68 676
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 056	-	-
Kustannusvastaavuus, %	104	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 117	2 010	2 000
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	2 117	2 010	2 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 141	1 486	1 078
— osuus yhteiskustannuksista	850	424	882
Kustannukset yhteensä	1 991	1 910	1 960
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	126	100	40
Kustannusvastaavuus, %	106	105	102

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahoitus hankintamenoihin hallinnonalan palvelukeskukselta (siirto momentille 30.01.05)	-150
Siirto momentille 30.20.01 (142 htv)	-1 350
Tilusjärjestelyiden tie- ja kuivatushankkeet, siirron palautus (siirto momentilta 30.70.40)	1 000
Tilusjärjestelyidentie- ja kuivatushankkeet (kertaluonteinen siirto momentille 30.70.40)	-500
Eläkemaksurakenteen muutos	112
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-103
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-52
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-7 100
Palkkausten tarkistukset	1 323
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-13
Säästöpäätös	-3 000
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-245
Toimintameno säästö (HO 2015)	-25
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-449
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-130
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	536
Vuokramenojen indeksikorotus	19
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-30
Yhteensä	-10 157

2019 talousarvio	40 080 000
2018 I lisätalousarvio	1 147 000
2018 talousarvio	50 237 000
2017 tilinpäätös	47 452 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuviin menojen maksamiseen

2) vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha käytetään peltotilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä osuus määrärahasta on noin 1 400 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 1 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinto/Maa- ja metsätalous (HO 2015)	-1 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Tilusjärjestelyt) (EK)	-200
Tilusjärjestelyiden tie- ja kuivatushankkeet, kertaluonteisen lisäyksen poisto (siirto momentille 30.70.01)	-1 000
Tilusjärjestelyiden tie- ja kuivatushankkeet (kertaluonteinen siirto momentilta 30.70.01)	500
Tilusjärjestelyjen lisärahoitus	1 000
Yhteensä	-700

2019 talousarvio	3 500 000
2018 talousarvio	4 200 000
2017 tilinpäätös	2 954 356

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala palvelee yhteiskuntaa vastaamalla toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävällä tavalla kasvun tukemiseksi sekä mahdollistaa uusien digitaalisten palvelujen käyttöympäristön.

Hallinnonalan toiminta vastaa rakennemuutoksen ja talouden haasteisiin, huomioi liiketoimintamallien ja kulutustottumusten murroksen sekä luo kasvua ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Toimintaympäristö

Hallinnonalan toimintaympäristöä muokkaavat vahvasti nopea teknologinen kehitys, internetin hyödyntämisen uudet muodot sekä automatiikka ja robotiikka. Innovaatio- ja palvelualustoihin perustuva liiketoiminta yleistyy. Globaali kilpailu, muuttuvat käyttötottumukset sekä toiminnan luotettavuus ja turvallisuus haastavat palvelukehityksen edellyttäen uudistumista ja innovaatioita. Sähköisten viestintäverkkojen ja digitaalisten palveluiden merkitys yhteiskunnan toimivuudelle on keskeinen.

Hallinnonala joutuu vastaamaan digitalisaation toimialalle tuomien muutosten ja liikenneverkon huonontuneen kunnon haasteisiin. Liikenneverkon korjausvelka on suuri ja teiden ja ratojen kunto on heikentynyt viime vuosina nopeasti. Digitaalinen asiointi korvaa ja täydentää fyysistä liikumista. Tiedon hyödyntäminen, edistykselliset tieto- ja viestintätekniikan ratkaisut sekä langattomat teknologiat parantavat liikenteen sujuvuutta, turvallisuutta ja ympäristöystävällisyyttä ja mahdollistavat uusien liiketoimintamallien ja palvelujen syntymisen. Asiakkaat ovat yhä tiiviimmin mukana palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä.

Toimintaympäristön muutosten tuomiin haasteisiin vastaamiseksi ja muutosten avaamien mahdollisuuksien täysimääräiseksi hyödyntämiseksi hallinnonalan rakenteita uudistetaan vuoden 2019 alussa. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi ja Viestintävirasto sekä Liikenneviraston eräitä tehtäviä yhdistetään uudeksi Liikenne- ja viestintävirastoksi. Liikennevirasto jatkaa Väylävirastona, joka keskittyy väyläverkon suunnitteluun, kehittämiseen ja kunnossapitoon. Liikenneviraston meri-, rautatie- ja tieliikenteenohjaus- ja hallintatehtävät yhtiöitetään valtion kokonaan omistamaksi erityistehtävayhtiöksi. Uudistuksen tavoitteet liittyvät erityisesti viranomaistehtävien selkeyttämiseen, palvelujen parantamiseen, sääntelyn sujuvoittamiseen, synergiaetujen hyödyntämiseen sekä digitalisaatioon ja liiketoimintamahdollisuuksien edistämiseen.

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja niitä toteuttavat painopisteet

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet tukevat digitalisaatiota, vastaavat rakennemuutoksen ja kestäväen talouden vaatimuksiin ja huomioivat liiketoimintamallien ja kulu-tustottumusten murroksen sekä viestinnässä että liikenteessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja painopisteet:

— Innovatiiviset viestintä- ja liikennepalvelut ylläpitävät hyvinvointia ja luovat kestävää kasvua sekä kansallista kilpailuetua. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut, liikenteen energiareformi sekä elinvoimainen media-ala

— Tiedon hyödyntämisestä syntyy uutta liiketoimintaa sekä käyttäjälähtöisiä ja luotettavia palveluita. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet sekä luottamus digitaalisiin palveluihin

— Liikenne- ja viestintäverkot muodostavat edellytykset yhteiskunnan kehittymiselle ja uudistumiselle. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat liikenne- ja viestintäverkot sekä liikennejärjestelmän rahoitus ja taloudellinen ohjaus.

Hallinnonala luo toimivan markkinaympäristön erilaisten liikenne-, viestintä- ja digitaalisten palveluiden kysynnälle ja tarjonnalle siten, että syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä sekä palvelujen valikoima kasvaa. Sääntelyä sujuvoitetaan ja hallinnollista taakkaa kevennetään. Vanhentuneita tai markkinatoimijoiden toimintaa haittaavia normeja poistetaan. Uusia toimintatapoja edistetään myös kokeiluina ja innovatiivisin hankkein.

Liikenne- ja viestintäpalvelut järjestetään lähtökohtaisesti markkinaehtoisesti. Tilanteissa, joissa riittävät liikennepalvelut eivät ole markkinaehtoisesti toteutettavissa, varmistetaan palvelujen perustasoa. Uudenlaiset yhteiskäyttöiset liikkumis- ja kuljetuspalvelumallit tuovat potentiaalia liikennesuorituksen ja liikenteen energiankulutuksen pienentämiseksi. Tavoitteena on, että uudet käyttövoimat vähentävät öljyriippuvuutta kaikissa liikennemuodoissa ja että liikennesektorilla on vahva rooli puhtaan teknologian edelläkävijänä.

Media-alan osalta hallinnonalan toimilla varmistetaan, että suomalainen media-ala säilyttää elinvoimaisuutensa ja kilpailukykynsä internetin kehityksen ja digitalisaation muokkaamassa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä.

Hallinnonala pyrkii toimenpiteillään luomaan nykyistä paremmat edellytykset datan hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla liiketoiminnalla. Toimenpiteet kohdistuvat esteiden ja pullonkaulojen tunnistamiseen ja poistamiseen, niin sanotun oman tiedon käytön edistämiseen sekä liikenteen tietovarantojen parempaan hyödyntämiseen.

Hallinnonalan tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin ja uusiin digitaalisiin liiketoimintamalleihin. Hallinnonalan toimenpiteissä keskitytään varmistamaan lainsäädännön toimivuus sekä luomaan edellytyksiä laadukkaiden ja tietoturvallisten digitaalisten tuotteiden ja palveluiden markkinoiden kasvulle. Lisäksi tarkoituksena on ylläpitää ja kasvattaa tietoturvaosaamista ja riskienhallintaa.

Liikenteen turvallisuutta edistetään vastuullisella, ennalta ehkäisevällä ja riskianalyysiin perustuvalla liikennejärjestelmän kehittämällä. Toiminta on pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista. Liikenneturvallisuustyössä hyödynnetään myös digitalisaation ja automaation mahdollisuuksia.

Viestintäverkkojen osalta panostetaan siihen, että uusien digitaalisten ja automaatiota hyödyntävien palveluiden tarvitsemien langattomien ja kiinteiden viestintäyhteyksien tarjonta sekä huippuopean laajakaistan kaupallinen saatavuus paranee. Huolehditaan siitä, että yhteysnopeuksien kasvu jatkuu ja laatu paranee energiatehokkuuden vaatimuksia unohtamatta. Infrastruktuurin tulee olla niin kansallisesta kuin kansainvälisestäkin näkökulmasta katsottuna sellainen, että se tarjoaa ajanmukaiset edellytykset palveluiden kilpailtuun ja kohtuuhintaiseen kaupalliseen tarjontaan sekä varmistaa korkealuokkaiset viestintäyhteydet ja -palvelut asiakkaille.

Väylänpidossa panostetaan erityisesti liikenneväylien kuntoon ja laatuun. Tavoitteena on korjausvelan kasvun merkittävä hidastuminen. Maankäyttöä, asumista, liikennettä ja palveluja yhteen sovitetaan siten, että maamme kilpailukyky vahvistuu. Liikenteen hinnoittelulla vaikutetaan rahoitusnäkökulman lisäksi liikenteen ohjaamiseen. Tavoitteena on luoda pitkän aikavälin edellytykset liikenteen infrastruktuurin ja ylläpidon kestäväälle rahoitukselle.

Hallinnonalan muut tavoitteet

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa koko hallinnonalalle seuraavat poikkileikkaavat tavoitteet:

- Liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja johtamista on parannettu
- Vaikuttamista ja sidosryhmäyhteistyötä on kehitetty yhteistyössä koko hallinnonalalla
- Sääntelyä on sujuvoitettu ja hallinnollista taakkaa kevennetty
- Innovatiivisia kokeiluja ja hankintoja on edistetty.

Valtion yhtiöt

Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa ovat valtion yhtiöt Finrail Oy, Air Navigation Services Finland Oy ja Traffic Management Finland Oy, joiden tavoitteena on tukea liikenteen ja viestinnän toimialalle asetettujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden toteuttamista. Ministeriön omistajaohjauksessa on myös Cinia Oy, joka investoi yhteiskunnallisesti merkittäviin suurkapasiteettisiin tietoliikenneyhteyksiin.

Yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä toiminnasta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset säädösvalmistelussa ja tulosohjauksessa. Tavoitteena on tuottaa suoritteita ja julkisia palveluita, joiden käyttämisessä eri väestöryhmien kuten naisten, miesten, lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet otetaan huomioon. Hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaa-va henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä ja jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään hyväksytyjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisesti. Määrärahat kohdennetaan tasa-arvoneutraalisti.

Kestävä kehitys

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala edistää valtioneuvoston kestävä kehityksen selontekoa toteuttamalla etenkin tieliikenteen päästöjen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä ja luomalla edellytyksiä uusille, digitaalisille ja tiedon hyödyntämiseen perustuville palveluille säädö-

sympäristöä kehittämällä. Liikenteen ja viestinnän digitaalisten palveluiden esteettömyyttä edistetään vuonna 2017 julkaistun toimenpideohjelman mukaisesti. Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen edistämiseksi joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja kehittämiseen kohdennetaan 87,5 milj. euroa v. 2019. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaas- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotukeen kohdennetaan 6 milj. euroa v. 2019. Tuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentää samalla liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
31.10.20	<i>Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)</i>	-	109,0
	— maa- ja vesirakennusvaltuus		
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	223,5	-
31.10.79	<i>Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	116,9	.
31.30.64	<i>Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— avustusten myöntämisvaltuus	-	35,2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	435 240	497 221	401 831	-95 390	-19
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 171	14 281	14 589	308	2
21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 660	1 660	1 660	—	0
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvionmääräraha)	418 409	479 280	384 582	-94 698	-20
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	—	2 000	1 000	-1 000	-50
10. Liikenneverkko	1 930 942	2 037 851	1 593 853	-443 998	-22
01. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	74 313	73 014	50 754	-22 260	-30
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	1 271 800	1 406 800	1 036 852	-369 948	-26

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	83 000	31 500	12 000	-19 500	-62
36. Valtionavustus raide-liikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	0	16 100	25 100	9 000	56
41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 150	2 490	1 000	-1 490	-60
50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	13 000	13 000	17 000	4 000	31
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	18 179	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	308 100	334 950	298 150	-36 800	-11
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	54 400	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	107 000	125 000	118 000	-7 000	-6
20. Liikenteen ja viestinnän viranomaispalvelut	55 884	70 053	92 414	22 361	32
01. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 784	46 953	77 314	30 361	65
(40.) Ajoneuvojen romutus-palkkio (siirtomääräraha 2 v)	—	8 000	—	-8 000	-100
41. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 100	9 100	9 100	—	0
42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanoli-konversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)	—	6 000	6 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	197 070	214 421	207 801	-6 620	-3
42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)	841	841	841	—	0
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 212	101 420	96 000	-5 420	-5
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200	4 200	4 200	—	0
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	84 524	89 974	88 774	-1 200	-1
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 990	12 683	12 683	—	0
66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 303	5 303	5 303	—	0
40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	527 640	523 104	519 134	-3 970	-1
(01.) Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 049	13 156	—	-13 156	-100
(45.) Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki (siirtomääräraha 3 v)	1 000	2 000	—	-2 000	-100
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	7 643	0	—	—	0
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	507 948	507 948	519 134	11 186	2
50. Sää-, meri- ja ilmasto- palvelut	45 184	45 545	42 983	-2 562	-6
01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 184	45 545	42 983	-2 562	-6
Yhteensä	3 191 960	3 388 195	2 858 016	-530 179	-16
Henkilöstön kokonaismäärä	2 179	2 195	2 211		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 589 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menoihin
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen vuodelle 2019 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tuotokset ja laadunhallinta

Liikenteen ja viestinnän palvelut ja palvelumarkkinat

— Henkilö-, tavara- ja postikuljetusten toimiville markkinoille on luotu edellytykset poistamalla markkinoille tulon esteitä ja mahdollistamalla fyysisen liikkumisen ja digitaaliset ratkaisut yhdistävien ovelta ovelle -palveluiden syntyminen

— Käyttäjien tarpeisiin vastaavien liikenteen ja viestinnän palveluiden saatavuus on varmistettu ja yleispalvelu sekä palveluvervoitteet on sopeutettu muuttuvaan toimintaympäristöön.

Liikenteen energiareformi

— Uuden teknologian hyödyntämistä, biotaloutta, puhtaita ratkaisuja ja liikenteen energiatehokkuutta on edistetty.

Elinvoimainen media-ala

— Edellytykset media-alan uudistumiselle on luotu.

Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet

— Digitalisaatiota, automatisaatiota sekä suuria tietoaaineistoja laajasti hyödyntävien uusien liikkumisen palvelujen ja uuden liiketoiminnan synty on mahdollistettu.

Luottamus digitaalisiin palveluihin

— Liikenteen ja viestinnän palvelumuodot sekä liiketoimintamallit ovat kehittyneet. Käyttäjien turvallisuuteen kohdistuvat riskit ovat hallittavissa.

Liikenne- ja viestintäverkot

— Liikenne- ja viestintäyhteyksien saatavuus ja toimintavarmuus on turvattu

— Suomi on 5G-kärkimaa maailmassa.

Liikennejärjestelmän rahoitus ja taloudellinen ohjaus

— Edellytykset liikenteen infrastruktuurin ja ylläpidon kestäväälle rahoitukselle on luotu.

Toiminnallinen tehokkuus

— Kokonaistuottavuus on parantunut 2 % ja työn tuottavuus 1 % suhteessa edelliseen vuoteen.

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tavoitteet:

— Konserniyhtenäisyys on varmistettu; virastojen sekä toimialan yhtiöiden roolit ja tavoitteet ovat selkeät

— Hallinnonalan strategiset osaamisalueet ja -tarpeet on tunnistettu ja ministeriön osaamisen kehittämissuunnitelma laadittu ja osaamista kehitetty strategisilla alueilla

— Lainsäädäntötyö on edennyt monivuotisen suunnitelman mukaan

— Ministeriön viestintä ja sidosryhmätoiminta on avointa, suunnitelmallista ja vaikuttavaa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	14 291	14 291	14 599
Bruttotulot	210	10	10
Nettomenot	14 081	14 281	14 589
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 967		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 057		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-4
Säästöjen VNHY-siirron palautus momentilta 23.01.01	28
Toimintameno säästön uudelleenkohdennus momentille 31.10.01	33
Eläkemaksurakenteen muutos	101
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-6
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	417
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-99
Toimintameno säästö (HO 2015)	-230
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-37
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	112
Yhteensä	308

2019 talousarvio	14 589 000
2018 I lisätalousarvio	80 000
2018 talousarvio	14 281 000
2017 tilinpäätös	15 171 000

21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 660 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat siltä osin kuin niitä ei ole käytetty muiden määrärahojen lisäyksinä.

2019 talousarvio	1 660 000
2018 talousarvio	1 660 000
2017 tilinpäätös	1 660 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 384 582 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-94 698
Yhteensä	-94 698

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	384 582 000
2018 talousarvio	479 280 000
2017 tilinpäätös	418 409 156

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Väyläviraston liikenteenohjaustoimintojen yhtiöittämiseen ja rautateiden henkilöliikenteen kilpailulle avaamiseen sekä liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden omistajaohjaukseen liittyen:

1) niiden osakkeiden merkitähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa olevia yhtiöitä ovat Finrail Oy, Air Navigation Services Finland Oy ja Cinia Group Oy. Lisäksi ministeriön toimialaan kuuluu Yleisradio Oy, jonka ohjauksesta vastaa eduskunnan valitsema hallintoneuvosto. Liikenne- ja viestintäministeriössä on vuonna 2017 alkanut kaksi merkittävää hanketta, jotka lisäisivät ministeriön toimialaan kuuluvien yhtiöiden määrää. Toisessa hankkeessa Väyläviraston nykyiset tie-, meri- ja rautatieliikenteen liikenteenohjaustoiminnot yhtiöitetään valtion kokonaan omista-

maksi erityistehtäväyhtiöksi 1.1.2019 alkaen. Uusi liikenteenohjausyhtiö ja valtion nykyiset liikenteenohjausyhtiöt Air Navigation Services Finland Oy ja Finrail Oy muodostavat vuoden 2019 alussa konsernin, jossa tytäryhtiöt vastaavat liikennemuotoikohtaisesti liikenteenohjauspalveluista. Konsernin omistajaohjaus tulee liikenne- ja viestintäministeriön vastuulle. Toisessa hankkeessa rautateiden henkilöliikenne on tarkoitus avata kilpailulle. Kilpailun avaaminen edellyttää kilpailuneutraalien olosuhteiden luomista rautatiemarkkinoille, minkä toteuttamiseksi VR-Yhtymä Oy:stä eriytettäisiin kolme erillistä valtionyhtiötä: kalustoyhtiö, kunnossapitoyhtiö sekä kiinteistöyhtiö. Perustettavien erityistehtäväyhtiöiden omistajaohjaus tulisi liikenne- ja viestintäministeriön vastuulle.

Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, ministeriön tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät ja muut vastaavat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 000
Yhteensä	-1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	2 000 000

10. Liikenneverkko

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylästä. Maantieverkon pituus oli 77 993 km, rataverkon pituus 5 926 km ja vesiväylien pituus 16 286 km vuoden 2017 lopussa. Vastaava väyläomaisuuden kirjanpitoarvo oli maantieverkon osalta 15 mrd. euroa, rataverkon osalta 4,6 mrd. euroa ja vesiväylien osalta 0,2 mrd. euroa. Väylien jälleenhankinta-arvo on moninkertainen.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	v. 2017	v. 2018 (arvio)	v. 2019 (arvio)
Tie	14 953	14 898	14 217
Radat	4 671	4 791	4 537
Vesiväylät	206	238	232
Yhteensä	19 830	19 927	18 986

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuonna 2017 yhteensä noin 2,5 mrd. euroa. Korjausvelalla tarkoitetaan rahasummaa, joka tarvittaisiin väylien saattamiseksi nykytarpeita vastaavaan hyvään kuntoon. Hyvä kunto tarkoittaa sellaista teknis-taloudellista tasoa, jolla väylän palvelutaso on väylän liikennemäärään ja merkittävyyteen nähden riittävä ja palvelutason ylläpitäminen ei tule kohtuuttoman kalliiksi. Perusväylänpidon määrärahasta 90 milj. euroa on kehittämissankkeista siirrettyä määrärahaa, jolla hallitaan korjausvelkaa ja parannetaan liikenteellisiä olosuhteita.

Väylävirasto vastaa valtion tie-, rata- ja vesiväyläverkosta sekä liikenteen palvelutason ylläpidosta valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto ylläpitää ja kehittää liikennejärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Virasto edistää liikenteen palveluja ja niiden markkinoiden toimivuutta.

Väyläviraston rooli yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja hallinnonalan painopisteiden toteuttamisessa on:

- huolehtia siitä, että liikenneverkot vastaavat elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiin kuljetustarpeisiin ja mahdollistavat turvalliset, ympäristövastuulliset ja tarkoituksenmukaiset tavat liikkua
- toteuttaa toimenpiteitä, joilla väyläverkon korjausvelan kasvu pysäytetään hallitusti asiakastarpeet huomioiden
- varmistaa liikenneverkon toimintavarmuutta
- vähentää liikenteen fossiilisten polttoaineiden käyttöä parantamalla biotaloutta tukevaa väyläverkkoa
- parantaa väylänpidon energiatehokkuutta
- luoda edellytyksiä matkustajien liikkumis- ja tietopalvelujen kehittymiselle
- varmistaa edellytyksiä rautatieliikenteen kilpailun avaamiselle
- edistää liikenteen automatisaatiota
- avata ja hyödyntää viraston tuottamaa tietoa uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi
- varmistaa viraston tietojärjestelmien ja tietoliikenteen tietoturva viraston tietovarantojen hyödyntämisen edistämiseksi.

Väyläviraston menot ja tulot (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Toimintamenot (01)	77,4	73,0	50,8
Tulot toiminnasta	1,6	1,1	0,4
Toimintamenot	79,0	74,1	51,2

Väyläviraston menot ja tulot (milj. euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Perusväylänpito (20)	1 202,3	1 406,8	1 036,9
Tulot	60,9	53,6	51,6
— Ratamaksu	42,9	45,0	45,0
— Muut tulot	18,0	8,6	6,6
Menot	1 263,2	1 460,4	1 088,5
Kunnossapito	802,8	803,2	780,6
— Hoito	354,3	339,7	373,2
— Jäänmurto	48,0	49,4	57,6
— Korjaus	400,5	414,1	349,8
Parantaminen ja suunnittelu	94,0	71,8	54,1
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	41,1	33,4	31,6
— Liikenteen hallinnan järjestelmät	19,6	21,0	-
— Suunnittelu	33,3	17,4	22,5
Liikennepalvelut	123,8	132,4	153,8
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	71,0	77,6	103,8
— Maantielauttaliikenne	49,1	49,3	50,0
— Merikartoitus	3,7	5,5	-
Korjausvelan vähentäminen	242,6	453,0	100,0
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78, 79)	442,1	495,0	451,2
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	18,2	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	279,1	335,0	298,2
Eräät väylähankkeet (78)	51,5	-	-
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	93,3	125,0	118,0
Nettomenot yhteensä	1 721,8	1 974,8	1 538,9
Bruttomenot yhteensä	1 784,3	2 029,5	1 590,9

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2017 toteutuma	2018 arvio	muutos	2019 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	97 606	99 753	2,2 %	101 948	2,2 %
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	19,2	19,6	2,1 %	20,0	2,1 %
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	47 336	47 900	1,2 %	48 400	1,0 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	169	218	29 %	100	-54,1 %
Kustannukset, 1 000 euroa	82 118	91 132	11,0 %	94 324	3,5 %
Kustannusvastaavuus	57,9 %	52,8 % -5,1 %-yks.		51,4 % -1,4 %-yks.	

01. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 50 754 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menoihin
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Väyläviraston tehtävänä on vastata liikenteen palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan koko liikennejärjestelmän toimivuutta, liikenteen turvallisuutta, alueiden tasapainoista kehitystä ja kestäväää kehitystä.

Väyläviraston tehtävänä on muun muassa:

- vastata hallinnoimastaan valtion tie- ja rataverkosta ja niiden kehittämisestä sekä niihin kohdistuvien toimien yhteensovittamisesta koko maassa
- osallistua liikennejärjestelmäsuunnitteluun ja liikenneverkkojen toimenpiteiden valmisteluun sekä maankäytön yhteistyöhön
- osallistua liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen
- rajoittaa liikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja
- vastata liikenteenohjauksen järjestämisestä
- edistää liikenteen palveluiden ja liikennejärjestelmän digitalisaatiota ja automatisaatiota
- vastata maanteiden kunnossapidosta ja palvelutasosta, merkittävien tiehankkeiden rakentamisesta ja tienpidon valtakunnallisista tehtävistä sekä ratojen ja vesiväylien suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja palvelutasosta
- vastata elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisesta ohjauksesta toimialallaan ja tienpidon yhteensovittamisesta sanotuissa keskuksissa
- vastata ja hallinnoida väyliä koskevia tietovarantoja ja huolehtia toimialansa tilastoinnista
- turvata talvimerenkulun edellytykset
- edistää väylänpidon markkinoiden toimivuutta
- huolehtia oman toimintansa varautumisesta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä edistää toimialallaan yhteiskunnan varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin
- vaalia ja hoitaa hallinnassaan olevia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kiinteistökohteita, kulttuuriympäristöjä ja kulttuuriomaisuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriön Väylävirastolle vuodelle 2019 alustavasti asettamat keskeiset toiminnalliset tavoitteet ovat seuraavat:

Tulostavoitteet	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

*Markkinat toimivat tasa-
puolisesti
ja niiden kehittymistä
edistetään*

Innovatiiviset hankinnat ja
kokeilut

Hankinnan toiminta-
linjat on uudistettu
uudenlaisen liike-
toiminnan
mahdollistamiseksi.
Kokeilut ovat
vauhdittaneet
uusien palvelujen
kehittymistä ja käyttöä.
Ratapihat toimivat
kilpailuneutraalisti.
Rataverkon
haltijan palvelut on
kuvattu ja hinnoiteltu.
Uudet
kapasiteetinhallinnan
toimintamallit
on luotu ja käyttöönotto
aikataulutettu.

Rataverkon
käytön ja palveluiden tasa-
puolisuus

2. Liikenteen energiareformi

*Toimialan energiatehokkuus
lisääntyy*
Liikennejärjestelmän
tehokkuus

Toimeenpantu
merkittäviä, kestäväää
liikennejärjestelmää
edistäviä toimenpiteitä
ja hankkeita.
Edistetty liikenteen
energiatehokkuutta
ja ympäristö-
ystävällisyyttä
(esim. junaliikenteen
energiatehokkuus,
digitalisaatio).
Uudistettu hankintojen
energiatehokkuus-
vaatimuksia koskevat
toimintalinjat.

Väyläviraston hankintojen
energiatehokkuus

Tulostavoitteet	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
3. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet			
<i>Tietoon lisännyt uutta liike-toimintaa sekä tehostanut logistiikkaa ja väylänpitoa</i>			
Automaattinen liikenne ja tiedon hyödyntäminen			Virasto on osallistunut roolinsa mukaisesti automatisoituvan liikenteen eko-systeemien, kokeilujen ja tietopohjan kehittämiseen.
Satelliittinavigoinnin toteuttaminen			Viraston vastuulla olevat SATNAV-hallinnon-alan toimenpidesuunnitelman mukaiset toimenpiteet v. 2019 on toteutettu.
Älykkään infraomaisuuden ja infran kunnon hallinnan kehittäminen			On hyödynnetty uusia tietolähteitä ja uutta analyytiikkaa osana infran omaisuudenhallintaa ja liikennejärjestelmän kehittämistä.
4. Luottamus digitaalisiin palveluihin			
<i>Tieto, järjestelmät ja verkot ovat luotettavia</i>			
Älyliikenteen ja liikenteen ohjauksen tietoturvan ja tietosuojan varmistaminen			Tiedon keruussa, hallinnassa, jakelussa ja liikenteen ohjauksen hankintasopimuksessa on huomioitu tietoturvallisuuden vaatimukset.
<i>Digitaaliset palvelut ovat esteettömiä</i>			
Liikenteen ja viestinnän digitaalisten palveluiden esteettömyys			Virasto on toteuttanut vastuullaan olevat liikenteen ja viestinnän digitaalisten palveluiden esteettömyyden toimenpideohjelman toimenpiteet ja on antanut väli-raportin.

Tulostavoitteet	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
5. Liikenne- ja viestintä-verkot			
<i>Väyläomaisuuden hallinta on systemaattista</i>			
Väyläomaisuuden hallinta			Strateginen omaisuuden hallinnan suunnitelma on laadittu ja keskeiset toimenpiteet ohjelmoitu suhteessa palvelutasoon ja rahoitukseen.
<i>Liikenneverkot vastaavat elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiin kuljetustarpeisiin</i>			
Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain täytäntöönpano			Liikennejärjestelmän uudistusten toimeenpano on aloitettu yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Asiakastytyväisyysmittausten vastaukset on analysoitu ja tarvittavat toimenpiteet päätetty. Radanpidosta johtuvat viivästykset ovat vähentyneet.
Asiakastytyväisyys			
Radanpidosta johtuvat viivästykset kauko- ja lähijuna-liikenteessä			
<i>Verkkojen ja järjestelmätason toimintavarmuus ja turvallisuus paranevat</i>			
Verkkojen ja liikennejärjestelmätason toimintavarmuus			Rataverkon toimintavarmuutta on parannettu elinkaaren hallinnan avulla ja rataverkon käytön suunnittelun kehittämisellä. Tieverkon talvihoidon laatu ja vastaavuus asiakastarpeeseen on varmistettu. Turvallisuusjohtamisjärjestelmät ovat integroituja viraston johtamisjärjestelmään ja toimivat laadukkaasti. Viraston riskienhallinta on systematisoitua ja koordinoitua. Palveluntuottajien ja -ketjujen valvontaa on parannettu.
Turvallisuusjohtamisjärjestelmät ja riskienhallinta			

Tulostavoitteet	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Väylien palvelutason seuraaminen			On tuotettu ja analysoitu digitaalista tietoa väylien kunnosta, liikenteenohjaus-laitteista, tie-merkinnöistä, liikenne-tilanteesta ja häiriöistä.
<i>Verkot mahdollistavat uudet innovatiiviset palvelut</i>			
Verkot luovat mahdollisuuksia uusien palvelujen kehittymiselle			Liikenteen ja logistiikan sekä niiden palveluiden ja palvelukonseptien edellyttämät muutokset tarpeet verkoille on tunnistettu ja otettu suunnitelmiin.
<i>Suomi on 5G-teknologian kärkimaa</i>			
5G-hankkeen toteuttaminen ja edistäminen			Hanketta on toteutettu hankesuunnitelman mukaisesti.
TOIMINNALLINEN			
TEHOKKUUS			
Tuottavuus ja kokonais-			
taloudellisuus¹⁾			
Työn tuottavuuden kasvu, %	1,3	1,0	
Kokonaistuottavuuden kasvu, %	-2,1	0,2	
Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	116	120	120

¹⁾ Liikenneviraston tavoitteet v. 2017—2018; vuoden 2019 osalta ei vielä määriteltä

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 1.1.2019 perustettavaan Liikenne- ja viestintävirastoon siirtyvät tehtäväkokonaisuudet. Tämän johdosta momentilta on siirretty 6 664 000 euroa momentille 31.20.01 Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot. Tämä summa sisältää siirtyvää 78 henkilötyövuotta vastaavat palkkaus- ja muut kulut.

Hallinnonalan virastouudistuksen yhteydessä viraston tehtävistä siirretään Liikenne- ja viestintävirastoon viranomaistehtävät, mm. merikartoituksen järjestäminen, kauppa-alustukien myöntäminen ja julkisen liikenteen kehittämiseen liittyvät tehtävät. Väylävirasto keskittyy tie-, rata- ja meriliikenteen väylien palvelutason ylläpitoon, väylien kehittämiseen, automatisoinnin edistämiseen sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	79 000	74 114	51 154
Bruttotulot	1 625	1 100	400
Nettomenot	77 375	73 014	50 754
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 068		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 006		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintävirastoon siirtyvät tehtävät (-78 htv) (siirto momentille 31.20.01)	-6 664
Liikenteenohjausyhtiöön siirtyvät tehtävät (-175 htv) (siirto momentille 31.10.20)	-16 317
Siirto momentilta 31.20.01 (1 htv)	118
Toimintameno säästön uudelleen kohdennus momentilta 31.01.01	-33
Eläkemaksurakenteen muutos	204
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-66
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-33
Palkkausten tarkistukset	1 754
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-18
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-391
Toimintameno säästö (HO 2015)	-910
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-210
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-176
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	509
Vuokramenojen indeksikorotus	25
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-52
Yhteensä	-22 260

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	50 754 000
2018 I lisätalousarvio	535 000
2018 talousarvio	73 014 000
2017 tilinpäätös	74 313 000

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 036 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantietlaattaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen

sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Perustettavalta liikenteen ohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 103 817 000 euroa.

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja tai väylänpidon vahingonkorvaustuloja.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan

1) 7 vuoden mittaiselle sopimuskaudelle sopimuksia kahden A-luokan jäänmurtajan jäänmurtopalveluiden hankkimiseksi siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 90 000 000 euroa

2) 7 vuoden mittaiselle sopimuskaudelle sopimuksia yhden C-luokan jäänmurtajan jäänmurtopalveluiden hankkimiseksi siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 19 000 000 euroa

3) aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Väylävirasto on kilpailuttanut jäänmurtopalveluja A-luokan murtajille ja tarjouskilpailussa Arctia Icebreaking Oy tarjosi ainoana palvelua. Väylävirasto on tehnyt ehdollisen hankintapäätöksen, kunnes eduskunta on myöntänyt valtuuden hankinnalle. Sopimuskauden pituus on seitsemän vuotta ja alkaa 15.1.2019. Sopimuskauti päättyy 30.4.2025. Sopimus kattaa kaksi A-luokan murtajaa (Fennica ja Nordica).

Väylävirasto on kilpailuttanut jäänmurtopalveluja yhdelle C-luokan murtajalle ja tarjouskilpailussa Alfons Håkans AS, Suomen sivuliike tarjosi ainoana palvelua. Väylävirasto on tehnyt ehdollisen hankintapäätöksen, kunnes eduskunta on myöntänyt valtuuden hankinnalle. Sopimuskauden pituus on seitsemän vuotta ja alkaa 1.1.2019. Sopimuskauti päättyy 30.4.2025. Sopimus kattaa yhden C-luokan murtajan (Zeus of Finland).

Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 45,0 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot ja kanavamaksut) 6,6 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös hallituksen strategisten tavoitteiden mukainen korjausvelan vähentämisen lisärahoitus 100 milj. euroa. Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet. Toimenpiteitä kohdistetaan myös liikenteellisten olosuhteiden kehittämiseen, joilla parannetaan mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, liikenneturvallisuutta ja työmatkaliikenteen olosuhteita.

Väyläviraston liikennekeskukset hoitavat meri- ja tieliikenteen operatiivista liikenteenhallintaa sekä valvovat ja koordinoivat rautatieliikenteen ohjausta. Väyläviraston liikenteenohjauksen operatiiviset 24/7 palvelutoiminnot sekä niihin läheisesti liittyvät toiminnot siirtyvät uuden, perustettavan valtion täysin omistaman erityistehtäväyhtiön hoidettavaksi. Liikenteenohjausyhtiö aloittaa toimintansa 1.1.2019. Väyläviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluissa työskentelevä henkilöstö siirtyy osakeyhtiön palvelukseen. Väylävirasto tulee maksamaan tulevalle yhtiölle liikenteenohjauksesta palvelusopimukseen perustuvaa palvelumaksua. Palvelumaksua maksetaan perusväylänpidon momentilta 103,8 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 1.1.2019 perustettavaan Liikenne- ja viestintävirastoon siirtyvien tehtäväkokonaisuuksien perusväylänpidon määrärahat. Tämän johdosta momentilta on siirretty 9 843 000 euroa momentille 31.20.01. Tämä summa sisältää siirtyvien tehtäväkokonaisuuksien perusväylänpidon momentilta maksetut menot, kuten tietohallinnon ja projektien menot.

Väylänpidon tuoteryhmittely uusitaan vuoden 2019 alusta ja on seuraava: *kunnossapito (hoito ja korjaukset), parantaminen ja suunnittelu sekä liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut*. Nämä on jaettu edelleen momentin päätösosassa mainittuihin osiin. Perusväylänpidon rahoituksesta noin 60 % on sidottu yli vuoden kestäviin indeksisidonnaisiin sopimuksiin.

Hoidolla (431 milj. euroa) varmistetaan liikenneverkon päivittäinen liikennöitävyys. Liikenneverkkojen hoitoon käytetään 373 milj. euroa ja jäänmurtoon 58 milj. euroa. Nämä toimet priorisoidaan koko väylänpidossa. Jäänmurron menot on mitoitettu jäänmurtajien 650 toimintapäivän mukaan ja väylämaksulainmukaisten tehtävien kustannusvastaavuuden arvioidaan olevan 51,4 % vuonna 2019. Jäänmurtaja Polariksen lisämäärärahatarve 7,558 milj. euroa katetaan Talvimerenkulku merten moottoriteillä WINMOS hankkeen TEN-T tukien tuloutuksista 22,62 milj. euroa jäänmurtajan rakentamiseksi momentille 12.31.10 vuosina 2014—2017. EU-komissio on hyväksynyt 17.4.2018 tuen käyttämisen ehdotettuun tarkoitukseen. Väylämaksun tarkoituksena on kattaa kauppamerenkulun väylien rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta sekä alusliikennepalvelusta ja jäänmurtajien avustustoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Väylämaksun tilapäistä puolitusta on jatkettu vuosille 2019—2020.

Liikenneväylien *korjaukseen* käytetään 350 milj. euroa. Korjauksilla huolehditaan liikenneverkon ja sen erityisrakenteiden kulumisesta ja ikääntymisestä aiheutuvia vaurioita ja uusitaan toimivuudeltaan heikkeneviä rakenteita. Valtaosa korjausrahoituksesta (319 milj. euroa) käytetään väylien elinkaaren hallintaan. Toimet ovat väyläverkon osien tai suuren yksittäisen kohteen suunnitelmallista korjausta ja uusimista. Näillä toimilla estetään kunnan heikkenemisen haittavaikutuksia liikenteelle ja parannetaan liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja täsmällisyyttä. Korjaus-

rahoituksen lisäksi suurista kehittämishankkeista siirrettyä rahoitusta käytetään 90 milj. euroa korjausvelan kasvun hillitsemiseen.

Parantamiseen ja suunnitteluun käytetään 54 milj. euroa ja sillä pidetään väylien palvelutaso lisääntyneen liikenteen ja maankäytön muutosten edellyttämällä tasolla. Rahoituksella toteutetaan pienehköjä rakennuskohteita ja niihin liittyvä hankesuunnittelu sekä ns. tunnin junan suunnittelu (10 milj. euroa). Parantamisen rahoituksessa on mukana mm. rautateiden tasoristeysten parantamiseen 8 milj. euroa.

Liikennepalveluihin käytetään 154 milj. euroa. Liikennepalvelut muodostuvat Liikenteenohjaus-yhtiöltä hankittavasta liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta (104 milj. euroa) sekä maantielaut-taliikenteen järjestämisestä (50 milj. euroa).

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnat-tujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimer-kiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Pääradan peruskorjauksen suunnittelun yhteydessä tulee lähtökohtana pitää, että Helsingin pää-rautatieaseman ja Tampereen rautatieaseman välinen matka voidaan liikennöidä alle tunnissa per-rinteisellä kalustolla.

Suunnittelurahaa on tarkoitus käyttää myös Helsinki—Turku nopean ratayhteyden yleissuunnit-telun nopeuttamiseen ja ratasuunnittelun käynnistämiseen.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 tilinpäätös			2018 varsinainen talousarvio			2019 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	776	1	765	769	-	769	569	-	569
Radanpito	457	53	414	592	53	539	415	51	364
Vesiväylänpito	94	1	93	100	1	99	105	1	104
Yhteensä	1 327	55	1 272	1 461	54	1 407	1 089	52	1 037

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jäänmurtaja Polariksesta aiheutuva jäänmurtokustannusten kasvu	7 558
Kehä I Laajalahden kohta (siirto momentille 31.10.77)	-13 000
Kertaluonteisen erän poisto	-11 800
Korjausvelan vähentäminen	-40 000
Liikenne- ja viestintävirastoon siirtyvät tehtävät (siirto momentille 31.20.01)	-9 843

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikenteen ohjauksen yhtiöittämisen säästövaikutus	-1 400
Liikenteenohjauspalvelujen yhtiöittäminen (siirto momentilta 31.10.01)	16 317
Liikenteen turvallisuus ja kelirikkopaketti	1 220
Pääradan suunnittelu	1 000
Suunnittelurahan palautus (siirto momentilta 31.10.77)	5 000
Tasoristeysten parantaminen	-2 000
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-313 000
Säästöpäätös	-10 000
Yhteensä	-369 948

2019 talousarvio	1 036 852 000
2018 I lisätalousarvio	15 540 000
2018 talousarvio	1 406 800 000
2017 tilinpäätös	1 271 800 000

35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää länsimetron rakentamiseen Espoon Matinkylästä Kivenlahteen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Länsimetron jatkohankkeessa metron rakentamista jatketaan Espoon Matinkylästä Kivenlahteen asti. Avustus maksetaan Espoon kaupungille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2017 vuosina 2014—2016 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Länsimetron jatkohankkeen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 12,0 milj. euroa vuonna 2019, 97,313 milj. euroa vuonna 2020 ja 16,0 milj. euroa vuonna 2021. Avustuksen enimmäismäärä vuoden 2013 marraskuun MAKU-indeksiin (136,72 pistettä 2005=100) kustannustasossa on 240 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Matinkylä—Kivenlahti	12 000	97 313	16 000	125 313
Yhteensä	12 000	97 313	16 000	125 313

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajoitusmuutos	-19 500
Yhteensä	-19 500

2019 talousarvio	12 000 000
2018 talousarvio	31 500 000
2017 tilinpäätös	83 000 000

36. Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Raide-Jokeri pikaraitiotien ja Tampereen raitiotien 1. vaiheen rakentamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Väylävirasto saa sitoutua Raide-Jokeri pikaraitiotien ja Tampereen raitiotien (1. ja 2. vaihe) hankkeiden avustamiseen siltä osin kuin aiemmin myönnettyjä valtuuksia näihin tarkoituksiin ei ole käytetty.

Selvitysosa: Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys Itäkeskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen. Avustusta maksetaan Helsingin ja Espoon kaupungeille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus maksetaan vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Raide-Jokeri pikaraitiotie -hankkeen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 5,5 milj. euroa vuonna 2019, 30,0 milj. euroa vuonna 2020, 30,0 milj. euroa vuonna 2021 ja 18,2 milj. euroa myöhemmin. Avustuksen enimmäismäärä on 84,0 milj. euroa.

Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan raitiotie Hervanta—keskusta—Tays ja toisessa vaiheessa raitiotie keskusta—Lentävänniemi. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus maksetaan vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 71,0 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 55,05 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 15,95 milj. euroa. Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisen vaiheen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 19,6 milj. euroa vuonna 2019, 18,7 milj. euroa vuonna 2020 ja 0,95 milj. euroa vuonna 2021. 2. vaiheen kustannusten, yhteensä 15,95 milj. euroa, arvioidaan jakautuvan siten, että valtionavustusta maksetaan 7,95 milj. euroa vuonna 2021 ja 8,0 milj. euroa vuonna 2022.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Raide-Jokeri pikaraitiotie	5 500	30 000	30 000	18 200	83 700
Tampereen raitiotie, 1. vaihe	19 600	18 700	950	-	39 250
Tampereen raitiotie, 2. vaihe	-	-	7 950	8 000	15 950
Menot yhteensä	25 100	48 700	38 900	26 200	138 900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	9 000
Yhteensä	9 000
2019 talousarvio	25 100 000
2018 talousarvio	16 100 000
2017 tilinpäätös	—

41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien toiminta- ja investointimenoihin.

Selvitysosa: Avustuksen myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtioneuvoston päätöksistä (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetusta 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 490
Yhteensä	-1 490
2019 talousarvio	1 000 000
2018 I lisätalousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	2 490 000
2017 tilinpäätös	1 150 000

50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionavustusten maksamiseen yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen

2) tiekuntien neuvonnan ja opastamisen tukemiseen ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km, ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen ja suurien rumpujen parantamiset tai tien vaurioitumisen korjaamiset. Tuki voi olla korkeintaan 75 % toteutuneista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisissa tien parantamiskohteissa tuen osuus tällä hetkellä on 50 % ja eräissä merkittävimmissä siltakohteissa enintään 75 %. Kuntien tuki kyseisiin kohteisiin on vaihdellut välillä 0—20 %. Avustettavaan erityiskohteisiin käytettävä tuki on noin 2,3 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	4 000
Yhteensä	4 000

2019 talousarvio	17 000 000
2018 talousarvio	13 000 000
2017 tilinpäätös	13 000 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maantielain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen
- 6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen
- 7) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 28 440 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 6 540 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 17 000 euroa.

2019 talousarvio	34 997 000
2018 talousarvio	34 997 000
2017 tilinpäätös	18 178 677

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 298 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä.

Valtuus

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankeet	
Vt 6 Lappeenranta—Imatra	177 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
E18 Haminan ohikulkutie	180 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
Vt 8 Turku—Pori	92 500 000
Länsimetron liityntäyhteydet	19 900 000
Vt 4 Rovaniemen kohta	25 000 000
Vt 5 Mikkelin kohta	27 000 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Kt 77 Viitasaari—Keitele	13 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	140 000 000
Vt 5 Mikkelin—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	14 000 000
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt	7 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	139 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

Sitoumuksista valtiolle
aiheutuvien menojen enimmäis-
määrä, ml. aiempina varainhoito-
vuosina tehtyjen sitoumusten
aiheuttamat menot (euroa)

Ratahankkeet

Kehärata	517 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Keski-Pasila, länsiraide	48 800 000
Riihimäen kolmioraide	12 500 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	165 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	5 700 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000

Vesiväylähankkeet

Rauman meriväylä	31 500 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000

Yhteiset väylähankkeet

Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	173 000 000

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikki valtion suoralla talousarviorahoituksella toteutettavien väylähankkeiden määrärahat. Hankkeiden ulkopuoliset rahoitusosuudet otetaan huomioon momentilla 12.31.10 silloin, kun Väylävirasto maksaa ensin ja laskuttaa ulkopuolista tahoa sen jälkeen. Vastaavasti tämän momentin määrärahatarve jää pienemmäksi. Ulkopuolisella rahoitusosuuksella tarkoitetaan muiden tahojen osallistumista valtion vastuulle kuuluvien väylähankkeiden kustannuksiin.

Hanke-erittely

				Ulko- puolisen rahoituksen osuus	Arvioitu käyttö	Määrä- raha	Rahoitus- tarve
	Hyväksytty	Valmis	Sopimus-	sopimus-	milj. €	v. 2019myöhemmin	milj. €
	liikenteelle	liikenteelle	valtuus	valtuudesta			
			milj. €	milj. €			

Keskeneräiset väylähankkeet

Tiehankkeet

Vt 4 Oulu—Kemi	TA 2017/ LTA 2018	2021	140,0	54,5	36,1	49,4
Vt 5 Mikkeli—Juva	TA 2017	2021	121,0	47,0	34,0	40,0
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	TA 2017	2021	198,0	78,0	56,7	63,3
Kehä I Laajalahden kohta	TA 2018	2021	20,0	2,0	15,0	3,0
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	TA 2018	2021	139,0	6,3	30,3	102,4

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Ulko- puolisen rahoituksen osuus sopimus- valtuudesta milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määrä- raha v. 2019 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Ratahankkeet							
Keski-Pasila, länsiraide	TA 2014/ LTA 2018	2020	48,8		36,0	3,0	-
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	TA 2015	2020	150,0		68,7	25,4	55,9
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	TA 2016	2020	60,0		39,0	13,8	7,2
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	TA 2017	2022	165,0		41,0	34,9	89,1
Uudenkaupungin radan sähköistys	LTA 2017	2021	21,0		10,0	9,0	2,0
Vesiväylähankkeet							
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	TA 2015	2019	40,0		36,0	4,0	-
Kokkolan meriväylä	TA 2018	2020	45,0		15,0	25,0	5,0
Vuosaaren meriväylä	TA 2018	2020	12,5		1,0	6,0	5,5
Yhteiset väylähankkeet							
Muu kehittämisen hanke-suunnittelu					-	5,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä							
			1 160,3		434,5	298,2	422,8

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	293 150	245 200	169 100	8 500	715 950
Menot yhteensä	293 150	245 200	169 100	8 500	715 950

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 470 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsinki-Riihimäki-rataosan kapasiteetin lisääminen, määrärahan ajoitusmuutos	-15 000
Kehä I Laajalahden kohta (siirto momentilta 31.10.20)	13 000
Suunnittelurahan palautus (siirto momentille 31.10.20)	-5 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vt 4 Kirri-Tikkakoski moottoritie, määrärahan ajoitusmuutos	-15 000
Väylähankkeiden määrärahatarpeiden muutos	-1 800
Tasomuutos	-13 000
Yhteensä	-36 800

2019 talousarvio	298 150 000
2018 I lisätalousarvio	24 500 000
2018 talousarvio	334 950 000
2017 tilinpäätös	308 100 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 118 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu- den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2019 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2019 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaarihankkeet						
E18 Muurla—Lohja	LTA I 2004	2008	700,0	411,3	34,0	254,7
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	254,8	50,0	345,2
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014	2018	660,0	60,0	30,0	570,0
Hailuodon kiinteä yhteys	TA 2018	2021	116,9	2,0	4,0	110,9
Yhteensä			2 126,9	728,1	118,0	1 280,8

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	118 000	112 800	115 800	1 052 200	1 398 800

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 400 milj. euroa. Valtuuksien uusi- minen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Väylähankkeiden määrärahatarpeen muutos	-7 000
Yhteensä	-7 000

2019 talousarvio	118 000 000
2018 talousarvio	125 000 000
2017 tilinpäätös	107 000 000

20. Liikenteen ja viestinnän viranomaispalvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

Luvun nimike on muutettu.

01. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on muun muassa:

- edistää liikenteen ja viestinnän turvallisuutta sekä alan teknistä kehitystä ja häiriöttömyyttä
- huolehtia liikenteen ja sähköisen viestinnän sääntely-, lupa-, hyväksyntä-, rekisteri- ja valvontatehtävistä, toimialan pätevyys- ja tutkintotehtävistä, tietopalvelusta sekä toimialansa tilastoinnista
- rajoittaa liikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja
- vastata merikartoituksen järjestämisestä
- kehittää ja edistää liikenteen ja viestinnän palveluita ja niiden tarjontaa sekä liikenteen ja viestinnän markkinoiden toimivuutta ja huolehtia käyttäjien ja matkustajien oikeuksiin liittyvistä tehtävistä
- edistää liikenteen ja viestinnän sekä niiden markkinoiden digitalisaatiota ja automatisaatiota sekä mahdollistaa liikenteeseen ja viestintään liittyvät kokeilut, tutkimukset ja innovaatiot
- edistää liikkumispalveluiden kehittymistä
- kehittää julkisen henkilöliikenteen, tavaraliikenteen ja logistiikan toimintaedellytyksiä
- vastata saariston liikenne- ja kuljetuspalveluiden erillisrahoituksesta valtion talousarvion puitteissa
- suunnitella radiotaajuuksien käyttöä, edistää radioviestinnän teknistä toteutusta, selvittää ja poistaa radioviestinnänhäiriöitä, huolehtia radiolaitteiden markkinavalvonnasta, valvoa verkkotoimilupien ehtojen noudattamista ja hoitaa radiolupahallintoa sekä muuta taajuushallintoa
- hoitaa postitoiminnan valvontatehtäviä ja verkkotunnusten rekisteri- ja valvontatehtäviä
- hoitaa valtiontuki- ja valtionavustustehtäviä sekä liikenteen verotustehtäviä
- vastata meriliikenteen ohjauksen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä sekä tuottaa ajantasaista meriliikenteen tilannekuvaa puolustus- ja turvallisuusviranomaisille alusliikennepalveluntarjoajan avustamana
- huolehtia oman toimintansa varautumisesta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, edistää ja valvoa liikennejärjestelmän ja sähköisen viestinnän toimintavarmuutta sekä tukea toimialallaan yhteiskunnan yleistä varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin
- antaa toimialaansa koskevia teknisiä määräyksiä erikseen säädetyn toimivaltansa puitteissa
- osallistua toimialansa kansainväliseen yhteistyöhön
- tehdä valtuuksiensa puitteissa kansainvälisiä teknisluonteisia sopimuksia, jotka eivät koske lainsäädännön alaa
- ylläpitää ja kehittää liikennejärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- huolehtia myös muista toimialan viranomaistehtävistä, jotka sille erikseen säädetään.

Liikenne- ja viestintäviraston rooli yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja hallinnonalan painopisteiden toteuttamisessa on:

- edistää uusien liikenteen ja viestinnän palvelujen kehittymistä ja käyttöä sekä liikenne- ja viestintämarkkinoiden tasapuolisuutta, läpinäkyvyyttä ja toimivuutta
- varmistaa liikkumisen ja viestinnän palveluiden laatua, turvallisuutta ja toimintavarmuutta
- edistää liikkumispalvelujen sekä liikenteen ja viestinnän automaation kokeiluja
- kehittää toiminnassa syntyvien isojen tietomäärien hallintaa ja analytiikkaa sekä asiakasläh- töisiä sähköisiä asiointikanavia ja digitaalisia prosesseja
- huolehtia viestintäverkkojen ja -palveluiden toimivuudesta ja turvallisuudesta sekä varmistaa uusien digitaalisten palvelujen tietoturva ja tietosuoja
- lisätä luottamusta digitaalisiin palveluihin ja edistää yleistä tietoturvatietoisuutta
- varmistaa liikenne- ja viestintäjärjestelmän sekä verkkojen peittoa ja toimivuutta, lisää toimin- tavarmuutta sekä selvittää ja poistaa verkkojen häiriöitä
- tukea yhteiskunnan kriittisten toimintojen varautumista ja huoltovarmuutta
- vähentää liikenteestä aiheutuvia ympäristöhaittoja (hiiletön liikenne)
- varmistaa mediamarkkinoiden toimivuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Liikenne- ja viestintävirastolle vuodelle 2019 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yh- teiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite

TUOTOKSET JA

LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

Markkinat toimivat ja sääntely

mahdollistaa toimialan

kehityksen

Markkinoiden toimivuus

Markkinoille tulon esteitä on purettu ja kilpailua edistetty. Markkinoiden seurannan yhdenmukaiset toiminta- mallit ja julkaisukanavat on määritelty ja käyttöön otettu. Kokeilut ovat vauhdittaneet uusien palvelujen kehittymistä ja käyttöä.

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Palveluiden käyttäjä- ystävällisyys		Käyttäjien tietoisuutta uusista palveluista ja niiden käytöstä sekä käyttömahdollisuuksista on lisätty. Lupa- ja kelpoisuus- palveluja on digitalisoitu.	
2. Liikenteen energiareformi <i>Toimialan energiatehokkuus lisääntyy ja CO₂-päästöt vähenevät</i> Liikenteestä aiheutuvat ympäristöhaitat (hiiletön liikenne)		Ajoneuvokanta on uudistunut. Liikenteen hiilidioksidi- päästöt ovat kehittyneet kestävällä tavalla. Vaihtoehtoisten ja puhtaampien poltto- aineiden käyttö on lisääntynyt liikenteessä. Informaatio-ohjausta on monipuolistettu.	
Kulutustottumusten uudet vaihtoehdot			
3. Elinvoimainen media-ala <i>Monimuotoinen ja uudistuva media-ala</i> Mediasisältöjen jakelu laaja- kaistaverkossa		Mediasisältöjen jakeluun on osoitettu lisätaajuuksia.	
4. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet <i>Tieto on lisännyt uutta liike- toimintaa.</i> Automaattinen liikenne ja tiedon hyödyntäminen		Tietoja ja MyData- toimintamallia on hyödynnetty uuden liike- toiminnan vauhdittamiseksi. Robotisaatiota, automaatiota ja koneälyä hyödyntäviä kokeiluja on toteutettu. Lippu-hankkeen kokeilut on toteutettu ja toimijoiden luottamus- verkosto on toiminnassa.	
Liikennepalvelulain sisältämän tiedon ja tietojärjestelmien yhdenmukaisuusvaatimukset			

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Satelliittinavigoinnin toteuttaminen		Galileo-ohjelman kehitystä on tuettu ja PRS (Public regulated Service) -käyttöönnoton valmiudet on luotu.	
5. Luottamus digitaalisiin palveluihin <i>Tieto, järjestelmät, verkot ja palvelut ovat luotettavia</i> Uusien digitaalisten palvelujen tietoturvan ja tietosuojan varmistaminen		Luottamusta digitaalisiin palveluihin on parannettu. Digitaalisen yhteis- kunnan tieto- turvallisuutta, toiminta- varmuutta ja yksityisyyden suojaa on kehitetty. NIS-direktiivin kansallisen toimeen- panon valvonta on järjestetty. Digitaalisten palveluiden esteettömyyden toimen- pideohjelman toimen- piteet on toteutettu ja tavoitteiden toteutumisen tilasta on annettu väliraportti.	
Kansalaisten ja organisaatioiden mahdollisuus käyttää turvallisesti verkkoja			
6. Liikenne- ja viestintä- verkot <i>Verkkojen ja järjestelmätason toimintavarmuus lisääntyy</i> Viraston riskiarviointikyky ja häiriötilanteisiin liittyvä varautumissuunnittelu		Palvelutaso, tieto- turvallisuus, toiminta- varmuus ja varautuminen on varmistettu viraston toiminnassa. Liikennejärjestelmän turvallisuus ja liikenne- järjestelmätasoinen häiriötilannetoiminta on parantunut ja toimijoiden vastuut ovat selvät.	
Järjestelmätason kehittäminen			

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Häiriötilannetiedon hyödyntäminen		Häiriötilanteista koottua tietoa on hyödynnetty selvityksissä ja toiminnassa.	
<i>Verkot mahdollistavat uudet innovatiiviset palvelut</i> Verkot luovat edellytyksiä uusien palvelujen kehittymiselle		Valmistelutyö liittyen 5G-taajuuksien käyttöönottoon ja jako- tapoihin sekä nyky- käytön siirtäminen muille taajuuksille. Liikenteen automaatiota ja robotiikkaa on edistetty. Liikennejärjestelmä- suunnitteluun liittyvä viraston rooli on otettu haltuun sekä suunnitte- luun liittyvä osaaminen ja tehtävien tuloksellinen organisointi on varmistettu. Valokuituyhteyksien saatavuus on kehittynyt.	
<i>Suomi on 5G-teknologian kärkimaa</i> 5G-hankkeen toteuttaminen ja edistäminen		Hanketta on toteutettu hankesuunnitelman mukaisesti.	
Palvelutaso			
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5)	3,6	3,6	3,6 ¹⁾
Asiakastytyväisyys, sidos- ryhmät (asteikko 1—5)	3,7	3,6	3,6

¹⁾ Liikenteen turvallisuusviraston vuoden 2018 tavoitteet

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Liikenne- ja viestintäviraston perustaminen vuoden 2019 alusta siten, että toimintamenomomenttiin on yhdistetty aiemmat Liikenteen turvallisuusviraston ja Viestintäviraston toimintamenot sekä Väylävirastosta siirtyviä tehtäviä vastaava osa Väyläviraston toimintamenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	129 153	133 068	188 759
Bruttotulot	89 484	86 115	111 445
Nettomenot	39 669	46 953	77 314
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 082		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	37 197		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	96 772	96 434	101 515
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	93 381	95 895	100 178
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 391	539	1 337
Kustannusvastaavuus, %	104	101	101

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	11 156	11 000	9 930
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 622	9 106	9 254
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 534	1 894	676
Kustannusvastaavuus, %	129	121	107

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

GovCERT-tietoturvapalvelut (siirto momentilta 28.30.03)	430
Katsastuksen valvontamaksun tarkistus	-357
Lentoliikenteen valvontamaksun tarkistus	-1 168
Siirto momentille 31.10.01 (-1 htv)	-118
Siirto momentilta 31.10.01	6 664
Siirto momentilta 31.10.20	9 843
Siirto momentilta 31.40.01	13 156
Yhteiskunnan tietoturvallisuuden edistäminen	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemaksurakenteen muutos	145
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-25
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-12
Palkkausten tarkistukset	748
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-8
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-304
Toimintameno säästö (HO 2015)	-450
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-308
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-80
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	229
Vuokramenojen indeksikorotus	20
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-44
Yhteensä	30 361

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	77 314 000
2018 I lisätalousarvio	160 000
2018 talousarvio	46 953 000
2017 tilinpäätös	46 784 000

(40.) *Ajoneuvojen romutuspalkkio* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	8 000 000

41. *Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 100 000 euroa.

Määrärahasta saa myöntää avustusta tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan
- 2) kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleinen tieliikenteen turvallisuustoiminta	8 900
Kehittämishankkeet, kokeilut ja turvallisuustutkimus	200
Yhteensä	9 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikenteen turvallisuus ja kelirikkopaketti	2 780
Tasokorjaus	-1 390
Vuoden 2018 liikasuorituksen vähennys	-1 390
Yhteensä	0

2019 talousarvio	9 100 000
2018 talousarvio	9 100 000
2017 tilinpäätös	9 100 000

42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Tuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentää samalla liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

2019 talousarvio	6 000 000
2018 talousarvio	6 000 000

30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Selvitysosa: Merenkulkupolitiikan tavoitteena on turvata Suomen kauppalaivaston myönteinen kehitys, suomalaisten merenkulkijoiden työllisyys ja huoltovarmuus. Oman kauppalaivaston tarvetta korostaa Suomen syrjäinen sijainti ja ulkomaankaupan riippuvuus merikuljetuksista Itämeren yli. Jo pelkästään huoltovarmuusnäkökohdat edellyttävät riittävän suurta kotimaista tonnistoa. Kauppalaivaston määrä on viime vuosina asteittain noussut. Suomalaisten alusten osuus merikuljetuksista on vakiintunut hieman yli 30 prosentin tasolle (tuonnissa runsas 40 %, viennissä hieman yli 20 %).

Kaukoliikenteessä joukkoliikenteen peruspalvelutasoa voidaan turvata ostamalla liikennettä tai myöntämällä yksinoikeuksia julkisen palveluvelvoitteen vastineeksi silloin kun riittävät yhteydet eivät synny markkinaehtoisesti. Peruspalvelutasoa tarkastellaan liikennejärjestelmätasolla joten riittää, että määränpään päästään yhtäkin liikennemuotoa käyttäen.

Joukkoliikennejärjestelmää kehitetään vahvasti palvelutasojatteen suuntaan. Palvelutaso perustuu asiakatarpeisiin, yhteiskunnallisiin tavoitteisiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin. Neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla tavoitteena on yksityisautoilun kanssa kilpailukykyinen joukkoliikenne erityisesti työmatkoilla. Keskiuurilla kaupunkiseuduilla pyritään houkuttelevaan

joukkoliikenteen tarjontaan. Pienillä kaupunkiseuduilla ja kaupunkiseutujen läheisillä haja-asutusalueilla pyritään joukkoliikenteen peruspalvelutasoon.

Joukkoliikennelain mukaisesti joukkoliikenteen järjestämistavat muuttuivat 1.7.2014 alkaen. Muutos tapahtuu asteittain 2.12.2019 mennessä. Muutos vaikuttaa myös valtionavustuksella tuetaviin lipputyyppeihin.

Saaristoliikenteen lauttojen ja yhteysalusten palvelut turvataan nykytasolla.

42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

2019 talousarvio	841 000
2018 talousarvio	841 000
2017 tilinpäätös	841 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityille aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa yleisesti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta tuki vastaa vain toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun määrää.

Vuonna 2019 tukea maksetaan 1.7.2018—30.6.2019 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle toimitettujen ja maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sosiaaliturvamaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2018—31.10.2019.

Vuonna 2017 tukea maksettiin 89,2 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2019 olevan 115 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 101 on lastialuksia ja 14 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 500 000 tonnia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-5 420
Yhteensä	-5 420

2019 talousarvio	96 000 000
2018 talousarvio	101 420 000
2017 tilinpäätös	89 211 901

51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikkö hinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle.

Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

2019 talousarvio	4 200 000
2018 talousarvio	4 200 000
2017 tilinpäätös	4 200 000

63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 88 774 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) III osan 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) Merenkurkun laivaliikenteen palvelujen ostoihin
- 6) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin sekä hintavelvoitteiden korvaamiseen ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 7) suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen
- 8) keski suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen
- 9) joukkoliikenteen kehittämishankkeisiin ja muihin joukkoliikenteen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta joukkoliikenteen valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1273/2013) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Joukkoliikenteen valtionavustuksista annettu valtioneuvoston asetus on tarkoitus muuttaa vastamaan liikenteen palveluista annettua lakia.

Joukkoliikennelain mukaisesti joukkoliikenteen järjestämistavat muuttuivat 1.7.2014 alkaen. Muutos tapahtuu asteittain 2.12.2019 mennessä. Joukkoliikenteen järjestämistavan muutos tarkoittaa sitä, että valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti liikenteenharjoittajille suoraan eikä enää avusta kuntia. Kunnat maksavat myös jatkossa osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2019 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 2 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	32 170
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	13 250
Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	1 000
Merenkurkun liikenne	250
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	900
Yhteensä	88 774

Junaliikenteen ostot

Valtion ja VR-Yhtymä Oy:n välinen sopimus junaliikenteen ostoista vuosille 2016—2019 kattaa sekä junien kaukoliikenteen että Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alueen ulkopuolisen lähiliikenteen. Sopimuksen arvo nelivuotisella sopimuskaudella on 124,68 milj. euroa. Sopimuksella ostettavan liikenteen lisäksi VR-Yhtymä Oy on velvollinen hoitamaan henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskevan käyttöoikeussopimuksen 3.12.2009—31.12.2019 mukaista liikennettä siten kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrittelee.

Kaukojunaliikenteen tukemisessa tavoitteena on pitää yllä ja nostaa junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Lähiliikenteen ostolla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Ostoilla mahdollistetaan liikennepoliittisesti tarpeelliseksi kat-

sottava rautateiden lähiliikenne siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää.

Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi ihmisten liikkumistottumusten muutosta tuetaan 2 milj. euron lisäyksellä raideliikenteeseen.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa joukkoliikennettä sekä siirtymäajan mukaisia seutu- ja työmatkalippuja koskevia hintavelvoitteita. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteet määritellään valtioneuvoston asetuksessa joukkoliikenneavustuksista. Joukkoliikenteen tuella kompensoidaan myös seutu-, kaupunki- ja työmatkalippujen hintavelvoitetta liikenteessä, jota liikennöidään siirtymäajan sopimuksilla. Tähän tarkoitukseen käytettävän rahoituksen edellytyksenä on, että kunta osallistuu julkisen palvelun velvoitteen kustannuksiin vähintään yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen. Tämän lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa 13,25 milj. euron määrärahalla Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus on kytketty MAL-aiesopimuksessa sovittuihin kehittämistoimiin, joilla voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuus ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa. Sopeutustoimien kohdistaminen suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen vaikuttaa myös MAL-aiesopimuksessa sovittuihin kehittämistoimien rahoittamiseen. Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi valtio avustaa suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämistä digitalisaation ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi 3,5 milj. eurolla.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä yhteensä 8,125 milj. euron määrärahalla edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen joukkoliikenteen kehittämisohjelman toteuttamisesta ja että ne osallistuvat kehittämistoimien rahoitukseen vähintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista. Sopeutustoimien kohdistaminen keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen vaikuttaa myös kaupunkiseutujen kanssa tehdyissä aiesopimuksissa sovitujen kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseen. Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämistä digitalisaation ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi 1,5 milj. eurolla.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittamiseen.

Vuonna 2017 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 12 400 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna-reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 8.1.2018—18.12.2020. Enontekiön kunnalle asetettiin julkinen palveluvelvoite ajalle 3.3.—14.4.2018. Enontekiön arvioidaan hakevan palveluvelvoitteen asettamista ja lentoliikenteen tukea myös vuonna 2019. Tuen myöntämisen edellytyksenä on jatkossakin, että kunta osallistuu rahoittamiseen vähintään 50 prosentilla.

Merenkurkun liikenne

Merenkurkun laivaliikenteen ostamisen tavoitteena on turvata ympärivuotinen matkustajalauttaliikenne Vaasan ja Uumajan välille. Vuoden 2014 alusta voimaan tullut kolmevuotinen sopimus päättyi vuonna 2016 ja sitä jatketaan sopimuksen mukaisilla 2+2 optiovuosilla (vuodet 2017—2020). Suomen valtion maksuosuus on enintään 50 % ostokustannuksista. Vuonna 2018 matkustajia arvioidaan olevan noin 190 000 henkilöä.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeisiin kohdistetaan 0,75 milj. euroa. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia joukkoliikenteen kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Määrärahaa kohdistetaan 0,9 milj. euroa liikkumisen ohjaukseen. Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan joukkoliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvatamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina on muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahatarpeen muutos	-1 200
Yhteensä	-1 200
2019 talousarvio	88 774 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	89 974 000
2017 tilinpäätös	84 524 000

64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jätteiden kunnossapidon avustamiseen

4) aikaisempina vuosina ja varainhoitovuonna myönnetystä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan vuonna 2019 viisivuotisia kokonaispalvelusopimuksia saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamisesta enintään 35 200 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamiseen pitkäkestoisin sopimuksin myönnettyä valtuutta saa käyttää yhteysalusliikennepalvelusopimusten solmimiseen siltä osin kuin valtuutta ei ole vielä käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituisesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2019 arvioidaan olevan n. 170 000 henkilöä. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 89 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 21 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on voimassa olevat sopimukset Velkuan ja Utön yhteysalureittialueiden liikennepalveluiden tuottamisesta vuosille 2014—2019. Utön sopimuksen solmimiseen on myönnetty sopimusvaltuus vuoden 2012 toisen lisätalousarviokäsittelyn yhteydessä ja Velkuan sopimuksen solmimiseen on myönnetty sopimusvaltuus vuoden 2013 ensimmäisen lisätalousarviokäsittelyn yhteydessä. Sopimukset päättyvät vuoden 2019 lopussa ja uusien sopimusten hankinta on tarkoitus käynnistää välittömästi vuoden 2019 alussa.

Lisäksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on voimassa olevat sopimukset yhteysalusliikenteen liikennepalveluiden tuottamisesta Paraisten, Porvoon sekä Korppoon reiteille. Paraisten reitille on voimassa oleva sopimus vuosille 2016—2020. Sopimusvaltuus on myönnetty vuoden 2013 ensimmäisen lisätalousarviokäsittelyn yhteydessä. Porvoon reitille on voimassa oleva sopimus vuosille 2012—2020. Sopimusvaltuus on myönnetty vuoden 2011 kolmannessa lisätalousarviossa. Korppoon reitille on voimassa oleva sopimus vuosille 2013—2020. Sopimusvaltuus on myönnetty vuoden 2011 kolmannessa lisätalousarviossa ja valtuutta on täsmennetty vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa. Edellä mainitut sopimukset päättyvät vuoden 2020 lopussa. Uusien sopimusten mukainen kokonaispalvelu Paraisten, Porvoon sekä Korppoon reittialueilla koskisi vuosia 2021—2025.

Uusilla valtuuksilla turvataan Velkuan, Utön, Paraisten, Porvoon sekä Korppoon reittien yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluna, jossa palveluntuottajat vastaavat näillä reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Yhteysalusliikennepalvelut on tarkoitus kilpailuttaa vuoden 2019 aikana. Sopimusten mukainen kokonaispalvelu koskisi Velkuan ja Utön reiteillä vuosia 2020—2024 ja Paraisten, Porvoon sekä Korppoon reiteillä vuosia 2021—2025. Velkuan ja Utön reiteillä yhteysalusliikennepalveluista arvioidaan aiheutuvan menoja noin 3 460 000 euroa vuodessa. Paraisten, Porvoon ja Korppoon reiteillä yhteysalusliikennepalveluista arvioidaan aiheutuvan menoja noin 3 580 000 euroa vuodessa. Tarvittavien valtuuksien suuruus perustuu nykyisten sopimusten hintatasoon sekä nykyiseen toimintamalliin.

2019 talousarvio	12 683 000
2018 I lisätalousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	12 683 000
2017 tilinpäätös	12 990 000

66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 303 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reittialueilla ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen

2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reittialueilla

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vuoden 2012 talousarviossa myönnettyä enintään 52,6 milj. euron valtuutta 10-vuotisten kokonaispalvelusopimusten tekemiseksi tarkistettiin vuoden 2013 talousarviossa arvonlisäverokannan korotuksen vuoksi enintään 53,030 milj. euroon.

Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reittien yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluna kilpailutettiin vuoden 2012 aikana. Palveluntuottajat ovat vastanneet Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Sopimuksen mukainen kokonaispalvelu koskee vuosia 2014—2023. Yhteysalusliikennöintipalveluista arvioidaan aiheutuvan menoja n. 5 303 000 euroa vuodessa vuosina 2014—2023. Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reiteillä matkustajamäärän vuonna 2019 arvioidaan olevan n. 30 000 henkilöä. Menot matkustajaa kohden ovat noin 170 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden noin 43 000 euroa vuodessa.

2019 talousarvio	5 303 000
2018 I lisätalousarvio	-2 000 000
2018 talousarvio	5 303 000
2017 tilinpäätös	5 303 000

40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Selvitysosa: Merkittävä osa yhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja ja -verkoja hyödyntäen ja niiden merkitys lisääntyy digitalisaatiokehityksen myötä. Toimialan viranomaistoiminnot rahoitetaan pääosin toimialalta kerättävillä varoilla. Verkot ja palvelut tuotetaan pääosin markkinaehtoisesti kysyntään vastaten. Julkisia varoja käytetään varmistamaan peruspalveluiden saatavuus. Lisäksi mediatoimialan sopeutumista murrosvaiheessa edistetään viestintäpoliittisin toimin.

(01.) Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 31.20.01	-13 156
Yhteensä	-13 156

2018 I lisätalousarvio	66 000
2018 talousarvio	13 156 000
2017 tilinpäätös	11 049 000

(45.) Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 I lisätalousarvio	1 500 000
2018 talousarvio	2 000 000
2017 tilinpäätös	1 000 000

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Aiempina vuosina budjetoituja määrärahoja saa käyttää myös laajakaistahankkeen hallinnollisten tehtävien kustannuksiin enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto saa tehdä aiempien vuosien talousarvioissa myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoitustuesta. Julkinen rahoitustuki, mukaan lukien ELY-keskusten kyläverkkotuki, voi olla enintään 90 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista, mutta kuitenkin 15.7.2017 jälkeen käynnistyneissä hankkeissa enintään 100 %. Laajakaistatukilain mukainen valtion rahoitusosuus on enintään 33 % laajakaistahankkeen tukikelpoisista kustannuksista ja kunnan rahoitusosuus 33 %. Kunnan rahoitusosuus on 8 % tai 21,78 % niissä kunnissa, joille laajakaistahankkeen rahoittaminen muutoin muodostaisi kohtuuttoman taloudellisen rasitteen kunnan taloudellinen kantokyky, laajakaistahankkeen laajuus, tekninen toteuttamistapa, kunnan

asukastiheys ja hankkeen kunnan väestömäärään suhteutettu rakentamiskustannus huomioon ottaen. Valtion tukea myönnetään näissä tapauksissa vastaavasti korotettuna, kuitenkin enintään 58 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista, jos kunnan maksuosuus on 8 % ja enintään 44,22 %, jos kunnan maksuosuus on 21,78 %.

Valtioneuvosto asetti 4.12.2008 tehdyllä periaatepäätöksellä tavoitteeksi, että 31.12.2015 mennessä kaikkialla maassa on kysynnän mukaisesti saatavilla 100 megabitin yhteydet mahdollistava valokuitu- tai kaapeliverkko tai muu ominaisuuksiltaan näihin rinnasteinen verkko, johon liitettävällä enintään kahden kilometrin pituisella kiinteällä tai langattomalla tilaajayhteydellä ainakin 99 % vakinaisista asunnoista sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisista toimipaikoista voi käyttää erittäin suuria yhteysnopeuksia vaativia viestintä- ja muita tietoyhteiskunnan palveluita. Tavoitetta ei toistaiseksi ole saavutettu. Myöntöpäätösten mukaisten verkkojen rakentaminen kuitenkin jatkuu edelleen ja Liikenne- ja viestintävirastossa on vireillä merkittävä määrä tukihakemuksia. Tukea voidaan edelleen myöntää aiempina vuosina käyttämättä jääneiden valtuuksien mukaisesti.

Myöntämisvaltuutta arvioidaan uusittavan noin 5,0 milj. euroa. Valtuuden uusiminen aiheutuu laajakaistatukimyöntöpäätösten tekemisestä useana varainhoitovuonna. Hanketta rahoitetaan aikaisempina vuosina myönnettyistä määrärahoista, joita on jäänyt käyttämättä 25,6 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	4 709	7 000	11 709
Vuoden 2019 sitoumukset	2 500	2 500	5 000
Menot yhteensä	7 209	9 500	16 709
2019 talousarvio			—
2018 I lisätalousarvio			13 142 000
2018 talousarvio			—
2017 tilinpäätös			7 643 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 519 134 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös

Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotus 2,2 %	11 186
Yhteensä	11 186

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	519 134 000
2018 talousarvio	507 948 000
2017 tilinpäätös	507 948 000

50. Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

Selvitysosa: Ilmatieteen laitoksen tuottamalla tiedolla ilmakehästä ja meristä sekä sää-, meri- ja ilmastopalveluilla edistetään turvallisuutta, hyvinvointia ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ja poikkihallinnollisesti. Laitos on myös keskeisessä roolissa yhteiskunnan ilmastomuutoksen sopeutumiseen tarvittavan perustiedon tuottamisessa.

01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 983 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuviin menoihin
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Ilmatieteen laitoksen tehtävänä on muun muassa

— tuottaa sääpalveluita ja fysikaalisia meripalveluita maan yleisen turvallisuuden, liikenteen, elinkeinoelämän ja kansalaisten tarpeisiin

— hankkia ja ylläpitää luotettavaa tietoa ilmakehän ja merien fysikaalisesta tilasta ja kemiallisesta koostumuksesta sekä niiden vaikutuksista suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueilla ja kansainvälisesti

— tehdä ja edistää ilmatieteellistä tutkimusta, ilmastomuutostutkimusta, fysikaalista merentutkimusta, polaarialueiden ja avaruuden tutkimusta sekä muuta alaan läheisesti liittyvää tutkimusta.

Ilmatieteen laitoksen rooli hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisessa ja painopisteiden toteuttamisessa on edistää sää-, olosuhde- ja varoituspalveluillaan erityisesti liikenteen ja viestinnän sujuvuutta, toimintavarmuutta ja turvallisuutta, tukea avoimen datan tuotannolla innovatiivisten sää- ja ilmastodataan perustuvien palvelumarkkinoiden syntymistä sekä luoda edellytyksiä reaaliaikaisten, laadukkaiden, turvallisten, ennakoitavien ja esteettömien palvelujen tuottamiselle.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle vuodelle 2019 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

*Siirrämme painopistettä
ennusteissa vaikuttavuuteen
asiakkaille.*

Ilmatieteen laitoksen palvelut
tuottavat lisäarvoa päätöksen-
teen tueksi (kyselytutkimus
asteikko 1—5)

4,0

3,9

3,9

*Ilmatieteen laitos on toimi-
alallaan ensisijaiseksi koettu
tiedontarjoaja. Ennusteiden
laatu on kiistatta paras
Suomessa.*

Sidosryhmien tyytyväisyys
(asteikko 1—5)

4,1

4,0

4,0

2. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet

*Avointa dataa ja lähdekoodia
sekä pilvipalvelujamme
hyödynnetään tehokkaasti
tutkimuksessa, palveluiden ja
erityisesti automaatti-
liikenteen kehittämisessä ja
uuden liiketoiminnan tukena.*

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Valtioneuvoston periaate- pääöstä massadatan hyödyntämisestä liike- toiminnassa toteutetaan avoimen datan ja lähdekoodin käytöllä.	Ilmatieteen laitos on laatinut avoimen datan markkinointi- ja viestintäsuunnitelman ja on osallistunut hallinnonalan yhteisiin avoimen datan kehittämistoimiin.	On aloitettu tietotilin- pääöksen laatiminen. On laadittu tekninen tiekartta uudistuvan INSPIRE-vaatimusten täyttämiseksi. On saatu ensimmäiset ulko- puoliset avoimen lähde- koodin hyödyntäjät. On laadittu toimenpide- suunnitelma vaikuttavuuden parantamiseksi ja aloitetaan toteutus. Pilotoidaan tutkimus- aineistojen avaamista ja laaditaan suunnitelma avoimista tutkimus- aineistoista.	Tietotilinpääös on otettu käyttöön. Vaikuttavuuden toimen- pidesuunnitelman toteutus on käynnissä.
<i>Tutkimuksemme on vaikuttavaaja palvelee tietoon perustuvaa päätöksentekoa.</i> Viittausten lkm web of science -tietokannassa.	12 763	12 000	12 500
<i>Älykkään robotisaation ja automaation periaate- pääöksen toimeenpano sekä hallinnonalan yhteisen liikenteen automaation tie- kartan toimeenpano.</i> On tuotettu uutta tietoa kytkeytyvän ja automaattisen liikenteen sääpalveluista ja -tiedoista. Tietoa on hyödynnetty palvelujen kehityksessä esim. tavar- kuljetuksessa ja palveluilla on lisätty erityisesti tavar- kuljetusten turvallisuutta ja ennakoitavuutta.		Tiekartta on valmis. On tuotettu ensimmäinen pilotti- palvelu, jossa hyödynnetään tutkimustuloksia.	Tiekarttaa päivitetään tutkimustulosten perusteella. On saatu uusia tutkimusavauksia robotisaatioon: yhden autonomisen droonisää- luotausaseman pilotointi. Uusien havaintomenetelmien kuten mobiili- havaintojen hyödyntäminen laajenee.

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
3. Liikenne- ja viestintä-verkot			
<i>Suomessa on koko maan kattava pohjoismaiset synergiamahdollisuudet huomioiva säätutkaverkosto.</i>			
Tutkastrategia	Uusinta on toteutettu ja uudet tutkahankkeet etenevät suunnitellusti.	Uusi tutka-asema on toiminnassa Kuusamossa. Kainuun tutka-aseman paikka on kartoitettu. Kainuun ja Lappiin rakennettavan tutkalaitteiden kilpailutus on tehty ja toimittaja valittu v. 2018 loppuun mennessä.	Koillismaan/Kainuun tutka-asemista ensimmäinen on otettu operatiiviseen käyttöön.
<i>Suomi on 5G teknologian kärkimaa.</i>			
1. Ilmatieteen laitoksen osallistuminen hallinnonalan 5G-hankkeen testauseko-systeemin toteuttamiseen hankesuunnitelman mukaisesti.		1. Tavoitetaso määräytyy hallinnon-alan 5G-hankkeen hankesuunnitelmasta.	1. Tavoitetaso määräytyy hallinnonalan 5G-hankkeen hanke-suunnitelmasta.
2. Sodankylän tutkimus- ja testausympäristön sekä älyliikenteen ja tiesääpalveluiden tutkimustoiminnan kehittyminen.		2. Sodankylässä referenssidatan kerääminen testaus-ympäristöstä. Luotettavien toiminta-prosessien varmistaminen.	2. Sodankylässä tutkimus- ja testaus-ympäristö tarjotaan osaksi kansallisten liikenne- ja viestintä-viranomaisten (Viestintävirasto, Trafi) vakiintuneita työkaluja ja testausympäristöjä.
<i>ACTRIS-päämaja sijoittuu Helsingin Kumpulaan ICOS-toiminnan oheen.</i>			
Ilmatieteen laitos johtaa yhdessä HY:n kanssa ACTRIS tutkimusinfra-struktuurin eurooppalaista suunnittelua ja rakentamista.	EC valmisteluhanke on käynnistetty.	ACTRIS legal entity -muoto on valittu ja organisaation perustamiseen tarvittavien asiakirjojen ja budjetin valmistelu on käynnissä. Suomen pää-maja-rahoituksen val-mistelu on käynnissä.	ACTRIS valmistelu-hanke on saatettu päätökseen projekti-suunnitelman mukaisesti.

Tulostavoite	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
4. Korkeatasoinen tutkimus palveluna ja päätöksenteon tukena			
<i>Päätöksenteon tueksi tuotetaan kansainvälisesti vertais-arvioitua tutkimustietoa.</i>			
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit, lkm	328	340	350
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	121	102	102
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	100	100	100
Yhteisrahoitteisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	61	60	60
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	-3,76	1	1
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	-4,08	2	2

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyösapuolilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut tulot. Etelämanner-toimintaan on varattu 849 000 euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	72 679	71 125	68 783
Bruttotulot	26 638	25 580	25 800
Nettomenot	46 041	45 545	42 983
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 008		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 151		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	1 576	1 480	1 480
Liiketaloudelliset suoritteet	4 846	4 265	4 540
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	4 150	4 335	4 280
Tuotot yhteensä	10 572	10 080	10 300
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	1 570	1 480	1 480
Liiketaloudelliset suoritteet	4 021	4 200	4 460
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	4 306	4 335	4 280
Kustannukset yhteensä	9 897	10 015	10 220
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	6	-	-
Liiketaloudelliset suoritteet	825	65	80
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	-156	-	-
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-) yhteensä	675	65	80
Kustannusvastaavuus, %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	100	100	100
Liiketaloudelliset suoritteet	121	102	102
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	96	100	100
Kustannusvastaavuus, % yhteensä	107	101	101

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	7 911	9 300	9 300
— EU:lta saatava rahoitus	4 903	3 700	3 700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3 218	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	16 032	15 500	15 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	26 270	25 800	25 800
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 238	-10 300	-10 300
Omarahoitusosuus, %	39	40	40

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vuonna 2019 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	155	160	155	244,5	714,5
Menot yhteensä	155	160	155	244,5	714,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METNET/MOI, määrärahatarpeen tarkistus	8
Suurteholaskennan uusiminen, lisäyksen poisto	-2 000
Tutkaverkoston korvausinvestoinnit, lisäyksen poisto	-1 000
Eläkemaksurakenteen muutos	119
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-20
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-10
Palkkausten tarkistukset	876
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-8
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-210
Toimintameno säästö (HO 2015)	-190
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-271
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-81
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	232
Vuokramenojen indeksikorotus	24
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-31
Yhteensä	-2 562

2019 talousarvio	42 983 000
2018 I lisätalousarvio	264 000
2018 talousarvio	45 545 000
2017 tilinpäätös	45 184 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja muiden ministeriöiden kanssa kasvupolitiikkaa, jolla tuetaan hallitusohjelman kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista. Kasvupolitiikan perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen.

Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Hallinnonalan perustehtävät ylläpitävät työ- ja elinkeinoelämän kannalta tärkeitä toimintoja.

Painopistettä kohdennetaan toimenpiteisiin, joilla kehitetään työelämää kansalaisten ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Toimenpiteillä edistetään työssä olevan työvoiman osaamista ja hyvinvointia, työvoiman alueellista ja ammatillista liikkuvuutta, aktivoidaan työttömiä hakeutumaan takaisin työelämään sekä edistetään avainosaajien tuloa ja asettumista Suomeen. Rakennetyöttömyyttä alennetaan monipuolisella toimenpidekokonaisuudella.

Toteutetaan toimenpiteitä innovaatiojärjestelmän uudistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on ohjelmallinen ja pitkäjänteinen työ kasvun vauhdittamiseksi ja talouden rakenteiden monipuolistamiseksi. Vahvistetaan Business Finlandin ulkomaanverkostoa ja kehitetään kansainvälistymispalvelujen laatua. Elinkeinorakenteiden muutosvoimista erityishuomiota kiinnitetään erityisesti digitalisaatioon.

Valmistellaan maakuntaudistukseen liittyen alueellista kasvua tukeva toimintamalli. Turvataan laadukkaiden ja tehokkaiden työllisyys- ja yrityspalvelujen alueellinen saatavuus jatkamalla kasvupalvelu-uudistuksen valmistelua yhteistyössä maakuntien ja eri palvelutuottajien kanssa. Toteutetaan maakunnissa kasvupalvelupilotteja: vaikeasti työllistyvien osalta näitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan pilottien kanssa.

Energia- ja ilmastopolitiikassa on kasvava paine kiristää päästövähennystavoitteita globaalisti ja EU:ssa. Perinteisten keinojen lisäksi painotetaan vähähiilisen energiateknologian edistämistä. Toiminnallistaminen edellyttää, että tunnistetaan yritykset, joilla on kyky ja halu kasvaa ja löytää uusia markkinoita, sekä kohdistetaan rajalliset resurssit uuden teknologian edistämiseen.

Suomen syksyn 2019 puheenjohtajuusohjelmassa painotetaan erityisesti sisämarkkinoihin ja digitalisaatioon liittyviä kysymyksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Suomi kehittyy kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää			
— Sijoitus WEF (World Economic Forum) kilpailukykyarviossa	10.	< 10.	< 10.
— WEF, pistemäärä (0—7)	5,4	> 5,4	> 5,4
— Sijoitus IMD (Institute for Management and Development) kilpailukykyarviossa	15.	< 15.	< 15.
Innovaatiojärjestelmä uudistuu ja Suomi pysyy innovaatiojohtajien ryhmässä			
— T&k-kokonaismenot, mrd. euroa	6,0	6,5	7,0
— T&k-menojen bkt-osuus, %	2,7	2,8	2,9
— Valtion t&k-rahoitus, mrd. euroa	1,8	1,9	2,0
— Valtion t&k-rahoitus bkt-osuus, %	0,80	0,81	0,84
— EU:n Innovation Scoreboard, sijoitus	3.	3.	3.
Työllisyyden, työttömyyden ja talouskasvun kehitys on positiivista			
— Työttömyysaste, %	8,6	8,1	7,5
— Työllisyysaste, %	69,6	71,1	71,9
— BKT:n määrän muutos, %	2,6	2,6	2,2
Julkiset panostukset energiateknologian kehittämiseen kasvavat			
— Julkiset panostukset energiateknologiaan, milj. euroa	61,7	42,4	> 42,4

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota molempien sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Esimerkiksi alueilla kehittämistoimien suunnittamisessa ja yhteensovittamisessa keskeisessä asemassa olevien maakuntien yhteistyöryhmien tulee olla kokoonpanoltaan tasa-arvolain mukaisia.

Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Alueiden kehittämisen osalta kaikki aluekehittämisviranomaisen tehtävät ovat luonteeltaan sukupuolineutraaleja. Alueiden kehittämisen toimenpiteet kootaan pääsääntöisesti suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelussa on otettava huomioon sekä kansallisen että Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi. Alueiden kehittämiseen liittyvässä ohjelmatyössä otetaan huomioon molempien sukupuolten tarpeet ja mahdollisuudet. Tasa-arvonäkökulma ulotetaan myös hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

	2016 Naiset	2016 Miehet	2017 Naiset	2017 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	44	56	45	55
Työvoimakoulutukseen osallistuneet (%)	45	55	42	58
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	57	43	55	45
— palkkatuettu työ (%)	47	53	48	52
— starttiraha (%)	46	54	50	50
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	59	41	57	43

Työttömyys kohdentuu enemmän miehiin kuin naisiin. Naisten ja miesten välinen ero on kuitenkin kaventunut viime vuosikymmeninä. Työvoimakoulutuksen osallistuneiden miesten suurempi osuus selittyy miesten alhaisemmalla koulutustasolla. Naiset hakeutuvat muihin TE-palveluihin kuitenkin miehiä aktiivisemmin.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuoliserjainta. Sukupuolten moninaisuus tulee huomioida osana sukupuolten tasa-arvoa. Ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistämisen kaksoisstrategiaa toteutetaan erityisillä tasa-arvohankkeilla omalla investointiprioriteetilla. Lisäksi tasa-arvoa edistetään valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma kaikkien hankkeiden toimintaan sen kaikissa vaiheissa. Valtavirtaistamisella tarkoitetaan, että kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja toiminnassa sukupuolten välinen tasa-arvo tulee ottaa huomioon. Rakennerahasto-ohjelmassa on yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo nostettu horisontaaliseksi ja toimintaa läpileikkaaviksi teemoiksi.

Neljän ensimmäisen toteutusvuoden aikana ohjelmassa on käynnistynyt 192 ESR- ja 17 EAKR-osarahoitteista hanketta, joissa yhdenvertaisuus on hankkeen keskeinen kehittämissisältö. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 17 % (95,2 milj. euroa) ja EAKR-rahoituksesta 0,5 % (3,6 milj. euroa). Hankkeita, joissa yhdenvertaisuuden periaate on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella 368 kpl (julkinen rahoitus 202,7 milj. euroa, 36 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 919 kpl (julkinen rahoitus 190,1 milj. euroa, 24 % EAKR-rahoituksesta).

Vastaavasti hankkeita, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella käynnistynyt 331 kpl (julkinen rahoitus 188,6 milj. euroa, 33 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 867 kpl (julkinen rahoitus 172,2 milj. euroa, 22 % EAKR-rahoituksesta). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR ja ESR yht.) 68 kpl ja miesten asemaa parantavia 25 kpl.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa osaltaan toimeenpanemalla energia- ja ilmastostrategiaa, luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja, toimeenpanemalla kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa, tukemalla

kestävän kehityksen innovaatioita, edistämällä osaavan työvoiman turvaamista muuttuvilla työmarkkinoilla, ehkäisemällä syrjäytymistä ja edistämällä maahanmuuttajien kotoutumista.

Vuonna 2019 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 80 milj. euroa energiatuki-
valtuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän 264,1 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	270,515	344,365
32.20.41	<i>Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	-	13,500
32.20.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	156,823	155,123
32.20.87	<i>Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	30,000	30,000
32.30.51	<i>Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— hankintasopimusvaltuus	70,000	65,000
32.40	Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.50.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulko- rajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arvio- määräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	381,865	668,811
32.60.40	<i>Energiatuki (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	55,000	80,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto	370 483	274 535	258 433	-16 102	-6
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 453	32 685	33 700	1 015	3
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	172 030	169 255	170 158	903	1
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 673	4 939	4 939	—	0
21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)	4 326	5 056	786	-4 270	-84
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	33 350	36 072	36 072	—	0
40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	14 143	18 001	4 251	-13 750	-76
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0	20	20	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	8 507	8 507	8 507	—	0
(88.) Pääomasijoitus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
(89.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	100 000	—	—	—	0
20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	932 718	868 511	768 830	-99 681	-11
01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 557	30 714	32 248	1 534	5
06. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	42 153	84 021	97 474	13 453	16
28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	335 442	250 900	275 500	24 600	10
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	2 500	1 500	10 400	8 900	593
42. Kasvukosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 100	5 000	5 000	—	0
(43.) Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	43 000	49 300	—	-49 300	-100
44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (siirtomääräraha 3 v)	—	2 000	2 000	—	0
(46.) Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)	30 860	—	—	—	0
47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	27 993	56 159	30 777	-25 382	-45
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	38 382	42 300	57 800	15 500	37
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	87 303	89 303	94 303	5 000	6
(50.) Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	—	1 000	—	-1 000	-100
51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)	118	118	118	—	0
(80.) Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitus-toimintaan (arviomääräraha)	92 883	96 986	—	-96 986	-100
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	141 827	141 000	140 000	-1 000	-1
(87.) Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	5 000	—	—	—	0
87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintakosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	—	6 000	12 000	6 000	100
(88.) Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	29 500	—	—	—	0
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	15 700	11 800	10 800	-1 000	-8
30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	606 884	490 126	415 854	-74 272	-15
01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	173 131	163 076	171 793	8 717	5
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	433 753	327 050	244 061	-82 989	-25
40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	66 202	80 731	79 499	-1 232	-2
01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 619	11 188	15 548	4 360	39
03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 446	9 247	7 943	-1 304	-14
05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 482	19 071	19 564	493	3
(31.) Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 731	4 731	—	-4 731	-100
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	892	872	822	-50	-6
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	2 054	2 572	2 572	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	25 979	32 000	32 000	—	0
53. Matkustajien paluu- kuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	—	1 000	1 000	—	0
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomäärä- raha)	0	50	50	—	0
50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	364 702	391 649	419 115	27 466	7
40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirto- määräraha 3 v)	16 987	10 000	3 000	-7 000	-70
(41.) Valtionavustus Finpron toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	36 930	—	—	—	0
42. Yritysten kehittämis- hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	21 876	12 171	8 178	-3 993	-33
(43.) Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	1 247	1 300	—	-1 300	-100
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	6 000	1 000	20
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n rakenne- rahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	280 569	361 478	401 887	40 409	11
65. Työllisyysperusteiset siirto- menot investointeihin (arviomääräraha)	2 092	1 700	50	-1 650	-97
60. Energiapolitiikka	380 691	472 509	366 839	-105 670	-22
01. Energiaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	6 407	6 513	6 839	326	5
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 500	3 500	3 420	-80	-2
40. Energiatuki (arviomäärä- raha)	52 568	57 694	47 250	-10 444	-18
41. LNG-terminaalien investointituki (arviomäärä- raha)	14 635	20 482	14 930	-5 552	-27

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
(42.) Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arvio- määräraha)	846	—	—	—	0
(43.) Kioton mekanismit (arvio- määräraha)	143	220	—	-220	-100
44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomäärä- raha)	225 791	314 100	261 400	-52 700	-17
(45.) Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomäärä- raha 3 v)	40 000	40 000	—	-40 000	-100
46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio- tuki (arviomääräraha)	37 801	27 000	30 000	3 000	11
47. Sähköisen liikenteen ja bio- kaasun liikennekäytön infra- struktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	3 000	3 000	—	0
70. Kotouttaminen	226 496	244 165	223 704	-20 461	-8
03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 631	1 061	1 631	570	54
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arvio- määräraha)	224 865	243 104	222 073	-21 031	-9
Yhteensä	2 948 176	2 822 226	2 532 274	-289 952	-10
Henkilöstön kokonaismäärä	7 889	7 950	8 000		

01. Hallinto

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista. Hallinto palvelee kasvutavoitetta huolehtimalla siitä, että yritysten toimintaympäristö on kunnossa ja kansainvälisesti kilpailukykyinen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittymistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuut-

ta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskukset toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot).

ELY-keskuksia on viisitoista, joista yhdeksässä on kaikki kolme vastuualueita: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

ELY-keskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. ELY-keskusten toiminnallisesta ohjauksesta vastaavat omilla toimialoillaan sisäministeriö, opetus- ja kulttuuri-ministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on säädetty. Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi ELY-keskusten strategista ohjausta, joka tehdään ao. ministeriöiden yhteistyönä.

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten
- 2) julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan liittyviin avustuksiin sekä yrityksille tarjottavan julkisiin hankintoihin liittyvän neuvontapalvelun rahoitukseen
- 3) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 4) avustuksiin Finnvera Oyj:lle ESIR-neuvontapalvelun menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Työ- ja elinkeinoministeriö			
Hallituksen esitykset (kpl)	28	25	30
— Luvatus istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	79	> 80	> 80
— Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten tai kielellisten puutteiden johdosta (%)	0,6	0	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	24	35	20
Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje (%)	0,6	< 1,0	< 1,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 ennakoitu	2019 arvio
Työ- ja elinkeinoministeriön henkilötövuosimäärä			
— Toimintamenomomentti 32.01.01	377	384	387
— Muut momentit	21	21	13

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	41 642	39 785	42 700
Bruttotulot	9 264	7 100	9 000
Nettomenot	32 378	32 685	33 700
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 344		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 419		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisasiantuntijan palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 24.01.01)	-4
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-10
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	72
Yritystukien vaikuttavuusarvioinnit	200
Eläkemaksurakenteen muutos	166
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-15
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Palkkausten tarkistukset	778
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-239
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-72
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	254
Yhteensä	1 015

2019 talousarvio	33 700 000
2018 I lisätalousarvio	189 000
2018 talousarvio	32 685 000
2017 tilinpäätös	34 453 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 170 158 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttilain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yritysten kehittämispalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Ihmiset ja ympäristö			
Virta yli 3 kk työttömyyteen, enintään (%)	44	35	32
Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla, enintään (%)	32	24	20
Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden palvelutason (1—5)	3,1	> 3,1	3,0
Yritykset ja elinkeinot			
Uudet kansainvälistyvät yritykset (lkm)	-	1 750	1 500
Eri rahoitustoimenpiteiden kautta syntyneet yritykset (lkm)	7 058	10 000	8 500
Raskaan liikenteen tyytyväisyys maanteiden palvelutason (1—5)	2,6	2,7	2,7
Maatalouden fosforitase (kg/ha)	-	< 5	< 5
Maatalouden typpitase (kg/ha)	-	< 46	< 46
Ympäristö ja luonnonvarat			
Luonnonsuojelualueiden toteutus (ha)	12 062	5 500	5 200
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseudulla (%)	64,2	64	64

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,1	> 4	> 4
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	3,7	-	> 3,7
Valvontasuunnitelmien toteuttaminen täysimääräisesti (%)	100	100	100
Henkilötyövuosien kehitys	2 956	2 879	2 796
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,6	> 3,5	> 3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	208 041	199 255	200 158
Bruttotulot	34 682	30 000	30 000
Nettomenot	173 359	169 255	170 158
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 520		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	31 191		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 182	10 000	10 000
— muut tuotot	-8	-	-
Tuotot yhteensä	10 174	10 000	10 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 883	8 200	6 500
— osuus yhteiskustannuksista	3 065	2 800	3 500
Kustannukset yhteensä	8 948	11 000	10 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 226	-1 000	-
Kustannusvastaavuus, %	114	91	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	7 788	6 000	6 000
— EU:lta saatava rahoitus	9	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	-	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	2 142	1 500	1 500
Tuotot yhteensä	9 939	7 500	7 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	12 056	9 000	9 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-2 117	-1 500	-1 500
Omarahoitusosuus, %	18	17	17

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 28.70.05, 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.50, 31.30.63, 64 ja 66,

32.01.20, 32.30.01 ja 51, 32.40.51 ja 52, 32.50.42, 44 ja 64, 32.60.40, 32.70.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maakuntauudistus: palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 32.20.06)	109
Palvelukeskuksen oman pääoman maksaminen, kertaluonteisen siirron palautus	-460
Työvoima- ja kasvupalvelukoulutuksen hankinta (siirto momentilta 32.30.01)	1 700
Work in Finland -sivusto, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 32.70.03)	-170
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (-1 htv) (siirto momentille 26.20.01)	-60
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-260
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-130
Palkkausten tarkistukset	4 472
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-41
Säästöpäätös	-1 800
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-902
Toimintameno säästö (HO 2015)	-980
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-1 491
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-412
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	1 372
Vuokramenojen indeksikorotus	76
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-120
Yhteensä	903

2019 talousarvio	170 158 000
2018 I lisätalousarvio	1 172 000
2018 talousarvio	169 255 000
2017 tilinpäätös	172 030 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia

2) ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten kustannuksiin siviilipalveluslain 46 §:n 3 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten määrää pyritään vähentämään edistämällä tarjolla olevien palveluspaikkojen määrän kasvua markkinoimalla aktiivisesti siviilipalvelusta potentiaalisille palveluspaikoille. Tämän lisäksi palveluspaikan hakemisprosessia pyritään tehostamaan yksilötasolla sekä koulutusjakson aikana että koulutusjakson jälkeen. Tavoitteena on, että jokaisesta erästä jää palveluspaikattomaksi alle 10 % velvollisista. Valtaosa velvollisista siirtyi koulutusjakson jälkeen siviilipalveluskeskuksesta suorittamaan työpalvelustaan muihin palveluspaikkoihin.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Määräys täydennyspalvelukseen on toimitettava 12 kuukauden kuluessa siviilipalvelushakemuksen hyväksymisestä. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena. Täydennyspalvelukseen hakeutuvien määrän arvioidaan tasaantuvan noin 400 täydennyspalvelusvelvollisen tasolle.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Siviilipalvelukseen hakenneet (hlöä)	1 874	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 351	1 400	1 400
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa (hlöä)	196	200	200
— siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotituneet (hlöä)	45	30	30
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	593	400	400
— koulutetut (hlöt)	629	600	600
2019 talousarvio			4 939 000
2018 talousarvio			4 939 000
2017 tilinpäätös			3 673 450

21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 786 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kemikaaliturvallisuuslain soveltamisalan laajentuminen (siirto momentille 32.40.05)	-40
Sähkömarkkinalain ja valvontalain määräaikaiset lisätehtävät (siirto momentille 32.60.01)	-80
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-4 100
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-50
Yhteensä	-4 270

2019 talousarvio	786 000
2018 talousarvio	5 056 000
2017 tilinpäätös	4 326 000

29. *Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 36 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 32.50.65 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen sekä momenteilta 32.20.40 ja 32.20.42 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	36 072 000
2018 talousarvio	36 072 000
2017 tilinpäätös	33 350 427

40. *Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 4 251 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) ja sen perusteella annetun avustuksesta elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa sekä yritysten kansainvälistymistä edistävälle yhteisöille vuosina 2016—2020 annetun asetuksen (1530/2015) mukaisesti yleisavustuksena:

1) työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan liittyvien elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa edistävien yhteisöjen yleisavustuksiin ja pk-yritysten palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen

2) yritysten uudistumista ja kansainvälistä liiketoimintaa edistävien yhteisöjen tarjoaman perusneuvonnan, asiantuntijapalveluiden ja yritysten kehittämispalveluiden tuottamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti yleisavustuksena:

1) standardisointitoimintaan

2) pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen.

Määrärahaa saa käyttää yleis- tai erityisavustuksena valtionavustuslain (688/2001) ja ministeriön antamien erillisten valtionavustusehtojen mukaisesti valtionapuyhteisöjen, julkisten yhteisöjen ja muiden yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen.

Yritysten uudistumisen edistämiseen tarkoitettujen pk-yrityspalvelujen kehittämiseen ja pilotointiin voidaan palvelujen julkiseen palveluun verrattavan luonteen vuoksi myöntää yleisavustusta kustannusten täyttä määrää vastaavasti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yleisavustusta voidaan käyttää yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardisointitoimintaan, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen sekä suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla. Kansainvälistymistä edistävien yhteisöjen

ensisijaisena tehtävänä on suomalaisten yritysten ja elinkeinoelämän palveleminen niin kotimaassa kuin ulkomailla osana Team Finland -verkostoa.

Erityisavustusta voidaan käyttää valtionapuyhteisöjen, julkisten yhteisöjen ja muiden yhteisöjen hankkeisiin, joilla edistetään elinkeinopolitiikkaa sekä yritysten uudistumista ja kansainvälistymistä.

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Standardisointi tukee uusien teknologioiden ja markkinoiden kehittymistä ja kaupallistamista			
— Työkohteiden lukumäärä uusilla alueilla	1 140	1 100	1 200
Kulutuksen ohjautuminen ympäristöä säästäviin tuotteisiin ja palveluihin sekä vastuullisuuteen sitoutuneiden suomalaisten yritysten määrä	-	kasvaa	kasvaa

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yritysten uudistuminen ja globaalit kansainvälistymispalvelut	2 921 000
Standardisointitoiminta	1 330 000
Yhteensä	4 251 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten lisäysten poisto	-750
Team Finland -ohjelmatoiminta (siirto momentille 32.20.06)	-5 000
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-8 000
Yhteensä	-13 750

2019 talousarvio	4 251 000
2018 talousarvio	18 001 000
2017 tilinpäätös	14 143 000

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin

2) valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuista annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettyjen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2019 talousarvio	20 000
2018 talousarvio	20 000
2017 tilinpäätös	—

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 507 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, rahoitusosuuksien ja velvoitteiden suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	350 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 450 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	855 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu, osuudet eläkemaksuista ja uudesta pääkonttorista aiheutuvista kustannuksista	2 945 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 800 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	124 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	505 000
Yhteensä	8 507 000

2019 talousarvio	8 507 000
2018 talousarvio	8 507 000
2017 tilinpäätös	8 507 000

20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Selvitysosa: Kasvupolitiikan toteuttamiseksi elinkeino- ja innovaatiopolitiikalla vahvistetaan kilpailukyvyyn ja talouden kasvun edellytyksiä. Olennaista on varmistaa, että Suomi on veto-voimainen toimintaympäristö kasvua hakeville yrityksille, korkeatasoiselle osaamiselle ja ulkomaisille investoinneille. Toimenpiteillä tuetaan yritysten jatkuvaa uudistumista ja elinkeinorakenteen monipuolistumista sekä suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla.

Nämä yhdessä luovat perustan talouskasvulle, uusien työpaikkojen syntymiselle ja hyvinvoinnille.

Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla sekä uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla.

Innovaatiojärjestelmää uudistetaan OECD:n suositukset huomioiden. Uudistumista ja elinkeinoelämän monipuolistumista tuetaan vahvistamalla kansainvälisesti kilpailukykyisten osaamiskeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Maakuntaudistuksen yhteydessä huolehditaan valtakunnallisten ja maakunnallisten kasvupalvelujen yhteensovittamisesta. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi vahvistetaan elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä sekä parannetaan tutkimuksen ja innovaatioiden kaupallistamisen edellytyksiä. Yrityksiä kannustetaan uudistamiseen hyödyntäen uusia arvionluonnin lähteitä ja digitalisaatiota.

Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia, pääsemään osaksi globaaleja arvoverkostoja ja ekosysteemejä sekä rakentamaan kansainvälisiä kumppanuuksia. Yrityksiä kannustetaan tuottamaan suomalaisiin vahvuuksiin perustuvia ratkaisuja globaaliin markkinakysyntään kanavoiden siitä lisäarvoa kotimaahan. Tähän pyritään luomalla kilpailuetua uusista arvionluonnin lähteistä ja edelläkävijämarkkinoista sekä kehittämällä kestäviä ratkaisuja globaaleihin asiakastarpeisiin strategisesti merkittävillä kasvualoilla, kuten bio-, hyvinvointi- ja terveysaloilla sekä hyödyntämällä digitalisaatiota ja puhtaita ratkaisuja. Uutta kasvua haetaan myös arktisen liiketoiminnan mahdollisuuksista, kestävästä kehityksestä sekä toimialojen rajat ylittävistä, disruptiivisista ratkaisuista.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloitettavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä. Hallitusohjelman tavoitteen mukaan ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamista sekä ESIR- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toimintatapoja ja yhteistyötä uudistetaan hyödyntämällä digitalisaatiota ja kokeiluja.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti elinkeino- ja innovaatiopolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kestäväen kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	71	> 120	> 120
— Ulkomaisessa omistuksessa olevien tytäryhtiöiden henkilöstön määrän kasvu Suomessa (%)	> 0	> 0	> 0
Yritykset uudistuvat ja elinkeinorakenne monipuolistuu			
— Yritysten t&k-menojen muutos (%)	2,4	2,0	2,0
Suomalaiset yritykset menestyvät globaaleilla markkinoilla			
— Suomen osuus vientimarkkinoista, vuosimuutos (%)	2,8	1,0	0,8

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Innovaatiorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy, Business Finland Venture Capital Oy, Finnvera Oyj, Suomen Vientiluoto Oy, Suomen Teollisuussijoitus Oy sekä useat valtionapuyhteisöt.

01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 248 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuista, rahoitusosuuksista ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) yhteisrahoitteisten projektien omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen tavoitteena on tiedon, osaamisen ja innovaatioiden avulla tukea elinkeinoelämän ja alueiden kilpailukykyä sekä tukea kustannustehokasta yhteiskuntasuunnittelua. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huippuosaajana mineraalivarojen kestävä käytön tutkimuksessa.

GTK edistää investointeja ja elinkeinotoimintaa osana kestävä kehityksen taloutta. Uusilla innovaatioilla ja geotiedon hyödynnettävyydellä lisätään kustannustehokkuutta ja vahvistetaan elinkeinopolitiikassa määriteltyjä tavoitteita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

- Mineraalitalous luo kestävä kasvua: mineraalisten raaka-aineiden hyödyntämisen ja jatkojalostuksen kautta syntyy ratkaisuja kehittyviin materiaalitaipeisiin
- Uusia luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä edistäviä cleantech-ratkaisuja syntyy

— Geologia yhdyskuntien kestävän rakentamisen tehostajana: geologisen tiedon hyödyntäminen alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa sekä niihin liittyvissä ympäristökysymyksissä parantuvat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tulosalueiden osuus kustannuksista (%)			
— mineraalivarat ja raaka-ainehuolto	54,5	56	56
— energiahuolto ja ympäristö	21,8	22	22
— maankäyttö ja rakentaminen	23,7	22	22
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— kustannusvastaavuus (%)	68,9	50	50
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	31,0	20	20
— hankkeiden lukumäärä (kpl)	136	95	95
Maksullinen toiminta			
— tulot (milj. euroa)	7,2	7,8	7,8
— ylijäämä (1 000 euroa)	106	550	550
— ylijäämä (% tuotoista)	1,5	7	7
— htv-kertymät	48,0	60	50
Henkilötyövuosien kehitys	425	400	400
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,65	3,70	3,75

Tuotokset ja laadunhallinta

— Investointikynnyksen madaltamisen ja elinkeinotoiminnan edellytysten edistämiseksi GTK kasvattaa mineraaliraaka-aineisiin, turpeeseen, geoenergiaan ja pohjavesivaroihin liittyvä tietoa

— GTK palvelutarjoajana ja tutkimuskumppanina lisää yhteistyötään yritysten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa erityisesti cleantech-alaan, mineraalitalouteen, digitalisaatioon sekä yhdyskuntarakentamiseen liittyvän toiminnan volyymin kasvun kautta

— Strateginen tutkimus ja verkostoituminen vahvistavat GTK:n kyvykkyyttä asiakasratkaisujen tuottajana yhteistyökumppanina

— Digitalisaation mahdollisuudet ja systemiset hyödyt sovelletaan viraston kaikkiin prosesseihin, innovatiivisiin tietopääoman kasvattamisen toimintamalleihin ja asiakasratkaisuihin

— Geologisen tietovarannon kasvu ja käytettävyyden parantaminen tuovat systeemisiä hyötyjä, uusia tiedon käyttötapoja ja ne vastaavat asiakkaiden muuttuviin tietotarpeisiin

— Laadunhallinta varmistaa asiakastytyväisyyden. GTK:n yritysasiakkuuksien ja -kumppanuuksien määrä on kasvanut ja asiakastytyväisyys on hyvällä tasolla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	44 135	41 714	44 248
Bruttotulot	13 861	11 000	12 000
Nettomenot	30 274	30 714	32 248

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 126		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 409		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 145	7 800	7 800
— muut tuotot	80	-	-
Tuotot yhteensä	7 225	7 800	7 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 133	5 550	5 550
— osuus yhteiskustannuksista	1 986	1 700	1 700
Kustannukset yhteensä	7 119	7 250	7 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	106	550	550
Kustannusvastaavuus, %	101	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 807	1 550	2 200
— EU:lta saatava rahoitus	1 094	400	700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 499	1 250	1 300
Tuotot yhteensä	6 400	3 200	4 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 287	6 400	8 400
Omarahoitusosuus(tuotot - kustannukset)	-2 887	-3 200	-4 200
Omarahoitusosuus, %	31	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Akkumineraalivarantojen ja -potentiaalin selvittäminen	1 000
Eläkemaksurakenteen muutos	195
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-16
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Palkkausten tarkistukset	753
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-164

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (HO 2015)	-200
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-195
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-67
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	245
Vuokramenojen indeksikorotus	21
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-23
Yhteensä	1 534

2019 talousarvio	32 248 000
2018 I lisätalousarvio	228 000
2018 talousarvio	30 714 000
2017 tilinpäätös	31 557 000

06. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 97 474 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hanke- ja ohjelmatoiminnan, aktivoinnin tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen sekä ennakointitoimintaan ja kansainvälistymisen edistämiseen
- 2) Dubain vuoden 2020 maailmannäyttelyn osallistumiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa, tuottavuutta ja työelämän laatua, lisää vientiä sekä luo työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämällä, johon Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla, kansainvälistymis- sekä muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Lisäksi Business Finland edistää toiminnallaan Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen sekä toimintaedellytysten kehittämiseen Suomessa ja ulkomailla. Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto ja t&k&i-investoinnit. Matkailun edistämässä vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa yhdessä sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä. Lisäksi toteutetaan Nopeaa kasvua ja työllisyyttä matkailusta: Matkailu 4.0 -kokonaisuuden toimenpiteitä.

Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Suomi osallistuu Dubain maailmannäyttelyyn v. 2020. Tavoitteena on edistää Suomen maakuvaa sekä kaupallistaloudellisia ulkosuhteita Arabiemiraatteihin, Gulf-alueelle ja laajemminkin Etelä-Aasiassa ja Afrikassa. Business Finlandille arvioidaan aiheutuvan näyttelyyn osallistumisesta vuosien 2019—2021 aikana 10 milj. euron kustannukset, joista elinkeinoelämä kattaa vähintään 50 %.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Kansainvälistä kasvua yrityksille: Suomeen kehittyä paljon kilpailukykyisiä ja kasvuhakuisia toimijoita kumppaniverkostoineen. Uudet tuotteet ja palvelut pääsevät kansainvälisille markkinoille ja onnistuneet läpimurrot kasvattavat vientiä nopeasti.			
— Asiakkaana olevista pk-yrityksistä (sis. midcap) euromääräisesti top 10 % parhaiten vientiä kasvattaneiden pk-yritysten viennin kasvu, (%)	40	> 40	> 40
— Viennin kasvu (milj. euroa)	600 ¹⁾	> 600	> 600
— Business Finlandin t&k-rahoitusta saavien pk-yritysten (sis. midcap) t&k-panostusten kehittyminen (%)	31	> 31	> 31
Maailmanluokan ekosysteemit ja kilpailukykyinen toimintaympäristö kasvua tukemassa: Vahvat, kehittyvät liiketoiminta-ekosysteemit, suomalainen huipputaustat ja verkostot kutsuvat ja innostavat läpimurtoihin ja houkuttelevat investointeja. Maailman tuloksellisin palvelukokonaisuus ja toimiva Team Finland -yhteistyö mahdollistavat innovatiivisten yritysten menestymisen maailmalla. Suomeen suuntautuva ulkomainen matkailu kasvaa hallitusti.			
— Suurten yritysten verkottuneisuusaste t&k&i-projekteissa (% , innovaatorahoitus)	200	> 200	> 200
— Rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset (1 000 vrk)	6 743	7 000	7 648
— Ulkomaisten investointien työllistävyys (työpaikkojen lukumäärä, arvio)	794	730	730

¹⁾ Laskettu Innovaatorahoituskeskus Tekesin pk-asiakkaista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Innovaatorahoitustyön kokonaiskustannus/myönnetty rahoitus (%)	3,5	< 3,5	< 3,5

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100 - +100)	+56	> +56	> +56
Henkilötyövuosien kehitys			
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,5	> 3,5	> 3,5

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen ja kansainvälistymispalvelut	60 864 000
Hanke- ja ohjelmatoiminta	13 760 000
Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	4 700 000
Dubain maailmannäyttelyyn osallistuminen	2 000 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	9 800 000
Matkailu 4.0 -toimenpideohjelma	6 350 000
Yhteensä	97 474 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	48 387	84 121	97 574
Bruttotulot	274	100	100
Nettomenot	48 113	84 021	97 474
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 696		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 736		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Dubain maailmannäyttelyn osallistumiskulut	2 000
Enterprise Europe Network (siirto momentille 32.20.40)	-500
Finpron yhdistäminen Business Finlandiin	970
Kansainvälisen toiminnan vahvistaminen	4 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Business Finland -muutos)	-1 750
Maakuntauudistus: palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 32.01.02)	-109
Matkailu 4.0 -toimenpidekokonaisuus	800
Merellinen Saaristo -kasvuohjelman jatkaminen	-400
Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	500
Team Finland -ohjelmatoiminta	3 500
Team Finland -ohjelmatoiminta (siirto momentilta 32.01.40)	5 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-8
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-1 000
Palkkausten tarkistukset	851
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-9
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-194
Toimintameno säästö (HO 2015)	-200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-99
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-88
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	226
Vuokramenojen indeksikorotus	28
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-61
Yhteensä	13 453

2019 talousarvio	97 474 000
2018 I lisätalousarvio	679 000
2018 talousarvio	84 021 000
2017 tilinpäätös	42 153 000

28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu-, menetelmäkehitys- ja informaatiotoimintaan
- 2) EU:n rahoittamien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen
- 3) enintään 130 000 euroa yritysten materiaalikatselemusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselemuskokeiluihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Materiaalitehokkuus on luonnonvarojen säästeliästä käyttöä, tehokasta sivuvirtojen hallintaa, jätteen määrän vähentämistä ja materiaalien kierrätystä sekä haitallisten ympäristövaikutusten vähentämistä. Määrärahaa käytetään kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin, joilla edistetään materiaalitehokkuutta parantavien ratkaisujen kehittymistä siten, että yritysten kilpailukyky paranee ja haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät. Määrärahaa käytetään myös yritysten materiaalikatselemuskokeiluihin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Materiaalien tehokkaampi käyttö lisää energiatehokkuutta ja kilpailukykyä sekä edistää kestäviin tuotanto- ja kulutustapoihin siirtymistä.

2019 talousarvio	400 000
2018 talousarvio	400 000
2017 tilinpäätös	400 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 275 500 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2019 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 344 365 000 euron arvosta.

Mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019 enintään 20 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

3) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin kehittämishankkeisiin

4) yritysten, kuntien ja kuntayhtymien, yleishyödyllisten yhteisöjen sekä valtion budjettitalouden organisaatioiden työelämän kehittämishankkeisiin

5) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jotka edistävät teknologisen, liiketoiminnallisen sekä muun elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta merkittävän osaamisen syntymistä, kehittymistä ja laaja-alaista hyödyntämistä

6) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin, hankkeiden valmisteluun sekä osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen

7) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden kansainväliselle organisaatiolle maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin sekä laitetoimituksiin ja Business Finlandin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Business Finlandin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin

8) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen valmisteluun ja toteutukseen

9) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EY 651/2014) sekä valtioneuvoston asetuksen (1547/2016) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamisen, kehittämisen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille.

Avustusta voidaan maksaa myös palveluseteleinä.

Momentilta voidaan maksaa ennakkomaksuja pienille ja keskisuurille yrityksille, kun ennakkomaksulla vähennetään muun julkisen rahoituksen tarvetta siltarahoitukseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Se l v i t y s o s a: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä sekä valtion budjettitalouteen kuuluvia organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Audiovisuaalisen tuotannon kannustimella vauhditetaan audiovisuaalisen tuotannon kasvua, alan yritystoimintaa, työllisyyttä, kansainvälistymistä, mukaan lukien ulkomaisten investointien edistäminen, sekä alan ekosysteemien monipuolistumista Suomessa.

Tukea myönnetään erityisesti:

- riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen luomiseen ja hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa
- nuorten innovatiivisten yritysten liiketoimintojen kehittämiseen
- pienille ja keskisuurille yrityksille uuden teknologian, osaamisen, teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen
- innovatiivisten tuotantotapojen kehittämiseen ja kokeilemiseen pilotti- tai demonstraatiomittakaavassa sekä koetuotantoon
- kunnallisten organisaatioiden, valtion budjettitalouteen kuuluvien organisaatioiden, yritysten ja muiden yhteisöjen sellaisten innovatiivisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palvelujensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä
- työelämän kehittämishankkeisiin
- audiovisuaalisen tuotannon tekemiseen Suomessa.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevat EU-tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Business Finlandin tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentilla 32.20.06.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	176 650	204 465
— alkaville yrityksille		57 500
— pk-yrityksille		60 765
— suuryrityksille		86 200
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	74 100	114 200
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	8 550	9 500
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut	16 200	16 200
Yhteensä	275 500	344 365

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	187 800	106 000	33 000	9 500	3 000	339 300
Vuoden 2019 sitoumukset	87 700	118 900	97 000	31 950	8 815	344 365
Menot yhteensä	275 500	224 900	130 000	41 450	11 815	683 665

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	30 780
Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirto momentilta 29.80.31)	750
Enterprise Europe Network (siirto momentilta 32.20.06)	500
Innovatiiviset hankinnat (HO)	2 770
Kertaluonteisen valtuuslisäyksen poistuminen	-1 500
SHOK-ohjelman lakkauttaminen (HO 2015)	-5 000
Teollisuusvetoiset innovaatioekosysteemit	17 300
Tutkimuksen ja yritysten yhteistyö, ekosysteemikehitys ja innovatiiviset hankinnat, innovaatioaseteli, TF Explorer (HO)	14 000
Valtuustason muutos (HO 2015)	-35 000
Yhteensä	24 600

2019 talousarvio	275 500 000
2018 I lisätalousarvio	30 500 000
2018 talousarvio	250 900 000
2017 tilinpäätös	335 441 666

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 400 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2019 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 13 500 000 euron arvosta.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää FiR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoiston kustannuksiin, Ota-
kaari 3:ssa sijaitsevien tutkimustilojen ennallistamiseen sekä näistä aiheutuvien arvonlisäverojen
maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: VTT:n vastuulla on Otaniemessä sijaitsevan FiR1-tutkimusreaktorin käytöstä-
poisto sekä Otakaari 3:n vanhojen kuumakammioitilojen ennallistaminen. Molempien kustannus-
arviot ovat kasvaneet merkittävästi käytöstäpoiston suunnittelun edetessä. Nykyinen Valtion
ydinjätehuoltorahaston (VYR) rahastomekanismi ei kata kaikkia käytöstä poiston kustannuksia
niin kauan kuin vastuumäärä ja sitä seuraava rahasto-osuus kasvaa. Tällöin joudutaan toteutunei-
den kustannusten ja rahastoidun pääoman välinen ero kattamaan VTT:lle myönnettävästä valtio-
navustuksesta. Lisäksi tällä katetaan kuumakammioiden ennallistamisen kustannukset sekä ra-
kennetaan käytöstäpoiston referenssimalli voimayhtiöiden hyödynnettäviksi tulevilla ydinvoi-
maloiden käytöstäpoistohankkeissa.

Määräraha sisältää korvauksen yhtiölle hankintojen ja arvonlisäverokustannuksiin muun kuin ar-
vonlisäverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan muodossa
harjoitetun liiketaloudellisen toiminnan osalta.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
FiR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoisto	6 700	8 200
Otakaari 3	3 700	5 300
Yhteensä	10 400	13 500

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vuoden 2019 sitoumukset	10 400	2 100	500	500	13 500
Menot yhteensä	10 400	2 100	500	500	13 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

FiR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoisto	6 700
Otakaari 3	3 700
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-1 500
Yhteensä	8 900
2019 talousarvio	10 400 000
2018 talousarvio	1 500 000
2017 tilinpäätös	2 500 000

42. *Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusien nousevien kasvualojen ja -ekosysteemien tunnistamiseen sekä ekosysteemialoitteiden valmisteluun ja esiselvityksiin
- 2) uudentyypisten kumppanuusmallien sekä sektorirajat ylittävien kansallisten kasvustrategioiden, toimenpideohjelmien ja niissä tunnistettujen kasvuekosysteemien toimenpiteiden edistämiseen
- 3) edelläkävijämarkkinoiden, kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamisen, tutkimus- ja kehittämisympäristöjen yhteiskäyttöä sekä osaamisen vahvistamista ja tutkimustulosten hyödyntämistä edistävien uusien toiminta- ja rahoitusmallien kehittämiseen
- 4) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen
- 5) valtion budjettitalouden piiriin kuuluville organisaatioille sekä korkeakouluille ja vastaaville julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekeville tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioille sekä kunnille ja kuntayhtymille kohtien 1) — 3) mukaisiin hankkeisiin maksettaviin valtionavustuksiin
- 6) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden kulutusmenoihin sisältäen työ- ja elinkeinoministeriön kasvuekosysteemien kehittämistoimenpiteiden hankinnat sekä Kestävien innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisen osaamiskeskuksen toiminnan ja Green deal -mallin pilotoimisen yhdessä muiden hanketoimijoiden kanssa.

Kulutusmenot budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena siltä osin kuin on kyse kilpaillusta hankerahoituksesta. Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tunnistetaan Suomen talouskasvun kannalta korkean lisäarvon ja kansainvälisen potentiaalin omaavia nousevia kasvualoja ja -ekosysteemejä yhteistyössä ministeriöiden, rahoittajien, elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on muodostaa systemaattinen arviointi- ja tietopohja valtioneuvostotason strategisille valinnoille ja tulevaisuuden kasvulinjauksille.

Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, kuntien, maakuntien, kuntayhtymien, yleishyödyllisten yhteisöjen, valtion virastojen ja laitosten sekä valtion välillä rakennetaan uudentyypisiä kumppanuuksia. Tavoitteena on myös edistää edelläkävijämarkkinoiden syntymistä, kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamista, julkisten ja yksityisten tutkimusinfrastruktuurien ja kehitysympäristöjen yhteiskäyttöä ja -rahoitusta sekä osaamisen vahvistamista ja tutkimustulosten kaupallistamista.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomeen syntyy kansainvälisesti vahvoja strategisia kasvuekosysteemejä, jotka luovat uutta kansainvälisesti kilpailukykyistä liiketoimintaa, vientiä ja työpaikkoja sekä houkuttelevat investointeja ja kansainvälisiä osaajia

— Suomeen luodaan vetovoimaisia kokeilu- ja kehitysalustoja innovaatiotoiminnalle

— Kestävät innovatiiviset julkiset hankinnat luovat markkinoita uusille ratkaisuille, lisäävät vientiä sekä parantavat julkisten palvelujen laatua ja tuottavuutta. Hankinnoilla edistetään myös energia- ja ilmastotavoitteita sekä resurssitehokkuutta ja kiertotaloutta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kasvukosysteemien kehittäminen	2 000 000
Kestävien innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus	3 000 000
Yhteensä	5 000 000
2019 talousarvio	5 000 000
2018 talousarvio	5 000 000
2017 tilinpäätös	8 100 000

(43.) *Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-49 000
Yhteensä	-49 300
2018 talousarvio	49 300 000
2017 tilinpäätös	43 000 000

44. *Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiertotalouden uusien ratkaisujen ja prosessien tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian tai palvelumallien käyttöönottoon, laajennukseen tai pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin, jotka liittyvät uusiotuotteisiin ja -materiaaleihin, jätteiden sivuvirtojen käsittelyyn tai kiertotalouden tuotteistamiseen liittyvään uuteen teknologiaan, palveluun tai niiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin

2) investointeihin, jotka sisältävät uusia kiertotalouden liiketoimintamalleja, uusia alustoja tai digitaalisia palveluja, toimintamalleja sekä tuote- ja palvelusuunnittelua, joka tukee tuotantoa tai käyttöä, korjaamista, huollettavuutta, päivittämistä, jakamista, vuokraamista taikka muuta kiertotalouden kaupallista käyttöönottoa

3) selvityksiin ja investointeja tukeviin esiselvityksiin ja selvityksiin, jotka tähtäävät kiertotalouden eri toimijoiden investointitoiminnan edistämiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Tukea myönnetään vähämerkityksellistä tukea (komission asetus 1407/2013) koskevien EU:n valtiontukisääntöjen, valtionavustuslain (688/2001) sekä asetuksen kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettävästä avustuksesta perusteella (1152/2017).

Selvitysosa: Investointi- ja kehittämistuki on tarkoitettu uusiin tulevaisuuden kiertotalousratkaisuihin kansainvälisen edelläkävijyyden ja kansallisen kiertotalouden tiekartan tavoitteiden saavuttamiseksi. Kiertotalouden ydinajatus on säilyttää materiaalit ja niiden arvo talouden kierrossa mahdollisimman pitkään ja korvata uusiutumattomia luonnonvaroja kestävästi tuotetuilla uusiutuvilla materiaaleilla.

Tuella rahoitetaan esimerkiksi hankkeita, jotka vievät eteenpäin konkreettisesti kiertotalouden uusia liiketoimintamalleja, vähentävät jätteiden syntyä hyödyntäen sivuvirtoja ja yhdistävät eri alojen ja ketjun vaiheiden toimijoita toisiinsa mahdollistaen materiaalien tehostuneen kierron.

Ensimmäisen hakukierroksen perusteella erityisen aktiivisia ovat tekstiili- ja rakennusteollisuus uudistamaan toimintaansa. Tuki-instrumentin piirissä on mahdollistettu ekosysteemien muodostumista ja sitä kautta uusien yritysten, tuotantoyksiköiden ja työpaikkojen syntyä arvoketjun eri vaiheisiin. Toiminnan kannustimena toimii tulevan jätelainsäädännön lisäksi myös kuluttajien ja asiakkaiden kiinnostus toiminnan kestäviin arvoihin. Tulevalla hakukierroksella suunnitellaan mahdollista kohdennusta yhdessä Business Finlandin ja Sitran kanssa toimien täydentämiseksi.

2019 talousarvio	2 000 000
2018 talousarvio	2 000 000

47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Finnvera Oyj:n ja sitä edeltäneen Kera Oyj:n toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen valtioneuvoston antaman korkotukisitoumuksen mukaisesti
- 2) Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen valtioneuvoston antaman luotto- ja takaustappiositoumuksen mukaisesti.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla sitoumuksen siitä, että valtio maksaa yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea.

Valtioneuvosto on lisäksi antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitus-toiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:lle osan niistä luotto- ja takaustappioista, jotka ovat syntyneet kyseisen lain 3 ja 4 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa myöntämistä luotoista ja takauksista. Valtio korvaa Finnvera Oyj:lle 50 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä.

Finnvera Oyj korjaa yritysrahoituksessa ilmeneviä markkinapuutteita sekä suuntaa rahoitustaan edistämään yritystoiminnan alkua sekä yritysten kasvua ja kansainvälistymistä.

Valtioneuvoston korkotukisitoumukseen perustuvan korkotuellisen rahoituksen myöntäminen päättyi Finnvera Oyj:ssä vuoden 2014 alusta. Korkotukea maksetaan korkotukisitoumukseen perustuvan ennen vuotta 2014 myönnetyn voimassaolevan vastuukannan perusteella.

Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät. Vuonna 2019 Finnvera Oyj:n arvioidaan tekävän 9 000 rahoituspäätöstä ja myöntävän luotto- ja takaustappiositoumuksen piirissä olevia lainoja ja takauksia yritystoimintaan noin 1,0 mrd. euroa. Asiakkaita Finnvera Oyj:llä on noin 28 000, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 90 %. Finnvera Oyj rahoitti v. 2017 yli 2 250 kasvavaa yritystä, minkä määrän arvioidaan v. 2019 säilyvän samalla tasolla. Finnvera Oyj:n arvioidaan myöntävän v. 2019 rahoitusta 2,2 mrd. euron kokonaishankkeisiin, mistä Finnvera Oyj:n osuus on 45 % sekä pankkien ja muun rahoituksen osuus 55 %.

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	3 127	3 500	3 500
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	9 076	8 500	8 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	-7 740
Finnveran pk-yrityksiä suurempien yritysten rahoituksen laajentaminen tukialueiden I ja II ulkopuolelle	-2 644
Tappiositoumusten muutos	-10 998
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-4 000
Yhteensä	-25 382

2019 talousarvio	30 777 000
2018 I lisätalousarvio	-26 153 000
2018 talousarvio	56 159 000
2017 tilinpäätös	27 993 447

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen

2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen

3) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) tarkoittamalle korontasausyhtiölle, Suomen Vientiluotto Oy:lle, maksettavan hallinnointipalkkion maksamiseen

4) julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) tarkoittamalle yhtiölle, Suomen Vientiluotto Oy:lle, maksettavan alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on turvata suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoituituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasaussopimuksia ja -päätöksiä enintään 22 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 22 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Uusia vientiluottoja koskevia korontasaussopimuksia ja -päätöksiä (milj. euroa)	5 900 ¹⁾	3 000	3 900
Myönnettyjen korontasaussopimusten ja -päätösten kanta vuoden lopussa (milj. euroa)	10 700	14 400	17 700

¹⁾ Sisältää nostetut kiinteäkorkoiset luotot (949 milj. euroa) ja varaukset, joista on tehty korontasauspäätös (4 951 milj. euroa).

Korontasaussopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	36 700	61 900	69 800	91 000	259 400
Suojausmenot	21 100	24 600	17 100	8 600	71 400
Menot yhteensä	57 800	86 500	86 900	99 600	330 800

Korontasaussopimuksista sekä korko- ja valuuttariskien suojaamisesta aiheutuvien menojen lisäksi valtiolle tuloutuu korkohyvityksiä ja suojaustuloja, jotka tuloutuvat momentille 12.32.99. Vuonna 2017 valtio sai korkohyvityksiä yhteensä 33,3 milj. euroa ja korontasaustoiminnan ylijäämä oli 5,1 milj. euroa. Korontasaustoiminnasta valtiolle tulevien korkohyvitysten ja suojaustulojen arvioidaan olevan yhteensä 34,5 milj. euroa v. 2018 ja 43,7 milj. euroa v. 2019.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	10 309
Lainakannan kasvu, valuuttakurssimuutokset ja uudet suojaustoimet	5 191
Yhteensä	15 500

2019 talousarvio	57 800 000
2018 talousarvio	42 300 000
2017 tilinpäätös	38 381 550

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 94 303 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena:

1) Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan. Tämä käsittää muun muassa yhtiön oma- ja yhteisrahoitteisen tutkimus- ja kehitystyön, osaamisen kehittämisen, innovaatiotoiminnan, teknologian lisensoinnin, uusien yritysten perustamisen ja yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden omarahoitusosuutta koskevat menot ja kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisen toteuttamisen, hallinnoinnin ja kehittämisen, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksen, kansallisen kalibrintipalvelun järjestämisen sekä mittatekniikan edistämisen

2) korvaukseen yhtiölle hankintojen ja toimitilavuokrien arvonlisävero-osuuteen sekä toimitilavuokrien piileviin arvonlisäverokustannuksiin muun kuin arvonlisäverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan muodossa harjoitetun liiketaloudellisen toiminnan osalta

3) Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom-ohjelma 2014—2018) fuusiotutkimuksen kansallisen koordinaatiotehtävän hoitamiseen

4) Metrijärjestön jäsenmaksuun.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n (VTT) tehtävä on riippumattomana ja puolueettomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä sekä kaupallistamista elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiöllä voi tehtävänsä toteuttamiseksi olla tytäryhtiöitä. Tehtävänsä toteuttamiseksi yhtiö harjoittaa teknologian soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa (strateginen tutkimus), tuottaa teknologiaan ja innovaatioihin perustuvia tutkimus- ja asiantuntijapalveluja (liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuva tutkimus), toimii kansallisena metrologialaitoksena tieteellisen metrologian osalta, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrintipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista ja liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaa tutkimusta.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

VTT keskittää tutkimus- ja kehitystoimintaansa laajoihin ja vaikuttavuudeltaan suuriin, haastelähtöisiin kokonaisuuksiin, joita ovat:

— Tulevaisuuden ilmasto: puhtaan ja vähähiilisen energian tuoton, käytön ja varastoinnin ratkaisut

— Resurssien riittävyys: uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen riittävyyden kestävä kehityksen mukaisen käytön ratkaisut

— Hyvä elämä: terveyteen, hyvinvointiin ja elinympäristön, mukaan lukien infrastruktuuriin liittyvät ratkaisut

— Kokonaisturvallisuus ja riskienhallinta: yksilön, yritysten ja yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvät ratkaisut

— Teollisuuden uudistuminen: teollisuuden uudistumista, digitalisoitumista ja kilpailukykyä koskevat ratkaisut.

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus: Elinkeinoelämän kasvun ja uudistumisen tukeminen TEM:n kestävän kasvun agendan mukaisesti			
— VTT:n merkitys innovaatioiden kaupallistamisessa Suomessa (5 v. liukuva ka, %)	28,4	28—30	28—30
— VTT:n mukanaolo ja rooli Suomen kannalta merkittävässä kasvualoiteissa (kpl)	4	3—5	3—5
Asiakasvaikuttavuus: Suomalaisten yritysten ja tutkimus-yhteisöjen kiinnittyminen kansainvälisiin osaamisverkostoihin			
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti kansainvälisiin verkostoihin kytkeytymistä (asiakasvaikuttavuuskysely, kehitys %)	51	Kasvaa	Kasvaa
Osaamisen erinomaisuus: Tutkimuslähtöisen liiketoiminnan synnyttäminen			
— VTT:n spin-offien saama pääoma (milj. euroa)	27	15	15
— IPR tuotot (milj. euroa)	3,0	2,8	2,8
— Maksullinen toiminta (milj. euroa)	65,7	70,8	74,7

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	77 768
Arvonlisäveromenot	16 300
Yleisavustus Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom ohjelma) fuusiotutkimuksen kansallisen koordinaatiotehtävän hoitamiseen	160
Yleisavustukset jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	94 303

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (VTT:n perusrahoituksen lisääminen)	-2 000
Strategisen tutkimuksen vahvistaminen	7 000
Yhteensä	5 000

2019 talousarvio	94 303 000
2018 talousarvio	89 303 000
2017 tilinpäätös	87 303 000

(50.) *Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio

1 000 000

51. *Naisille suunnattu innovaatiopalkinto* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 118 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena naisille suunnatun innovaatiopalkinnon maksamiseen sekä palkintoprosessin käytännön järjestelyistä aiheutuviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Naisille suunnattu innovaatiopalkinto on vuosina 2017—2019 myönnettävä 110 000 euron suuruinen tunnustuspalkinto. Palkinto on perustettu yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 110-vuotisen historian kunniaksi.

Palkinto on tarkoitus myöntää naiselle tai naisista koostuvalle ryhmittymälle tieteellisesti merkittävästä innovaatiosta teknologian tai talouden alalla.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkintoprosessin käytännön järjestelyt	8 000
Naisten innovaatiopalkinto	110 000
Yhteensä	118 000
2019 talousarvio	118 000
2018 talousarvio	118 000
2017 tilinpäätös	118 000

(80.) *Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 I lisätalousarvio	39 300 000
2018 talousarvio	96 986 000
2017 tilinpäätös	92 882 703

82. *Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään

1 000 000 000 euroa. Lainat saadaan myöntää vakuutta vaatimatta. Lainojen myöntämisen edellytyksenä on se, että rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 8 a §:ssä tarkoitettuja lainoja ja lainaohjelmia kohtuullisilla ehdoilla. Myönnettävien lainojen takaisinmaksuaika on pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista. Myönnettävistä lainoista peritään käypää korkoa.

Selvitysosa: Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain mukaan valtio voi taa-ta Finnvera Oyj:n vienti- ja alusluottojen rahoitukseen liittyvää varainhankintaa. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan. Lainat on tarkoitettu myöntää vakuutta vaatimatta.

Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vienti- ja alusluottojen tavoitteena on varmistaa, että suomalaisilla viejillä on käytössään vastaavanlainen kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä kuin tärkeimpien kilpailijamaidemme viejillä. Tämän rahoitusjärjestelmän avulla parannetaan suomalaisten viejien mahdollisuuksia menestyä pääomatavaraviennin- ja alustoimitusten tarjouskilpailuissa ja samalla autetaan vientiyrityksiä, kotimaisia telakoita sekä niiden alihankkijoita työllistämään.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 000
2018 talousarvio	10 000
2017 tilinpäätös	—

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 140 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan unionin vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoiseksi lainoiksi osakeyhtiölain mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojien suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspääätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 uusia lainoja saa myöntää enintään 155 123 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019 enintään 50 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Rahoitusta myönnetään erityisesti:

— yrityksille ja muille yhteisöille tutkimus- ja kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palvelujen kehittämistä ja parantamista

— riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointitekniologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa

— alkavien innovatiivisten yritysten ja olemassa olevien yritysten uusien liiketoimintojen käynnistämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja tulosten liiketaloudellisen hyödyntämisen edistämiseen

— markkinaläheisiin riskipitoisiin kehitys-, pilotointi- ja demonstrointihankkeisiin

— innovatiivisten tuotantotapojen kehittämiseen ja kokeilemiseen pilotti- ja demonstraatiomittakaavassa sekä koetuotantoon

— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.06 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	82 000	27 000	11 500	2 500	2 000	125 000
Vuoden 2019 sitoumukset	58 000	62 000	17 500	11 500	6 123	155 123
Menot yhteensä	140 000	89 000	29 000	14 000	8 123	280 123

Business Finlandin lainojen lainakanta

	2015	2016	2017
Valtiokonttorin hoidossa vuoden lopussa oleva lainakanta (milj. euroa)	751,5	829,1	882,3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	-2 000
Valtuuslisäyksen (I LTA2017, TA2018) maksatukset (siirto momentille 32.20.89)	-2 500
Valtuuslisäyksien maksatukset (siirto momentilta 32.20.89)	3 500
Yhteensä	-1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	140 000 000
2018 I lisätalousarvio	5 800 000
2018 talousarvio	141 000 000
2017 tilinpäätös	141 827 409

87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain mukaisten vakuudettomien pääomalainojen myöntämiseen yrityksille ja muille yhteisöille liiketoimintaekosysteemejä uudistavaan toimintaan.

Lainat myönnetään EU:n ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena käynnistystukena. Lainoja voidaan myöntää myös valtioneuvoston sisäministeriön sisäministeriön pääomalainana, jolloin ei sovelleta valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevaa asetusta (1444/2014).

Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli hanke tai tavoiteltu liiketoiminta lainanhoitokykyä olennaisesti heikentävällä tavalla epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus osittain tai kokonaan luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 uusia lainoja saa myöntää enintään 30 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Pääomalainoilla rahoitetaan käynnistysvaiheessa olevia yrityksiä, jotka toiminnallaan uudistavat teollisuutta ja kehittävät uusia liiketoimintaekosysteemejä. Tavoitteena on uuden, aineettoman pääoman ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen perustuvan yritystoiminnan edistäminen talouskasvun tukemiseksi.

Rahoitettava toiminta voi liittyä esimerkiksi liiketoimintaekosysteemin operaattorin toimintaan tai tieto- tai testialustojen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.06 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	2023—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	6 000	6 000	6 000	6 000	-	24 000
Vuoden 2019 sitoumukset	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	30 000
Menot yhteensä	12 000	12 000	12 000	12 000	6 000	54 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuden maksatukset	6 000
Yhteensä	6 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	12 000 000
2018 talousarvio	6 000 000

89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Business Finland Venture Capital Oy:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen. Yhtiö voi valtiotukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa ottaa rahastosijoituksissaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat.

Selvitysosa: Business Finland Venture Capital Oy tekee sijoituksia pääomarahastoihin, joiden sijoitustoiminnan painopiste on alkavissa suomalaisissa kasvuhakuisissa ja kansainvälistyvissä yrityksissä. Sijoituksia voidaan tehdä pääomarahastoihin, jotka sijoittavat suoraan tai soveltuvan rahastorakenteen kautta alkaviin yrityksiin.

Sijoitustoiminnan tavoitteena on monipuolinen alkavien yritysten pääomasijoitusmarkkina sekä entistä suurempi yksityisten sijoitusten osuus alkavien yritysten kokonaisrahoituksesta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— 2—4 uutta rahastosijoitusta, joissa yksityisen pääoman osuus on pääsääntöisesti vähintään 50 %. Yksityisen pääoman osuus voidaan toteuttaa myös rahaston sijoituskohteen tasolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuslisäyksien (I LTA 2017, TA 2018) maksatukset (siirto momentilta 32.20.83)	2 500
Vähentynyt pääoman tarve (siirto momentille 32.20.83)	-3 500
Yhteensä	-1 000

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 800 000
2018 I lisätalousarvio	-5 800 000
2018 talousarvio	11 800 000
2017 tilinpäätös	15 700 000

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Selvitysosa: Kasvupolitiikan toteuttamiseksi työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastomuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan, jotka ovat kasvupolitiikan keskeisiä elementtejä. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa toteutetaan julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja. Työvoimakoulutusta suunnataan entistä enemmän yritysälähtöiseksi. Palveluilla, piloteilla ja koulutuksella helpotetaan nopealla aikavälillä osaavan työvoiman saatavuutta alueellisesti ja toimialoittain kohtaantohaasteiden ratkaisemiseksi sekä samanaikaisesti vahvistetaan tulevia kasvupalvelumarkkinoita. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin.

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun uudistuksessa resurssien käyttöä kohdennetaan työnhakijoiden aktivointiin. Tämä toteuttaa kasvupolitiikan tavoitteita tukemalla työvoiman saatavuutta yrityksissä. Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtävänä on yritys- ja työnantajälähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokas-

ta täyttää. Yksityisten työvoimapalveluiden roolia palvelujen tuottajana lisätään ja vahvistetaan TE-palvelujen resursseja. Käynnistyvillä kasvupalvelupiloteilla otetaan jo ennen maakuntaudistusta käyttöön työvoima- ja yrityspalvelujen uusia toimintamalleja, joissa yksityisten palveluntuottajien toimivaltuuksien ja kokonaisvastuun vahvistamisen myötä tavoitellaan uusia palveluinnovaatioita ja vahvempaa vaikuttavuutta. Sähköiset TE-palvelut uudistetaan ja toiminta digitalisoidaan kattavasti. Kaikille työmarkkinoiden toimijoille avoin digitaalinen työmarkkinatori otetaan käyttöön ja työnvälityksessä hyödynnetään automaatiota. Palkkatuen käyttöä suunnataan työntekijöiden rekrytoimiseksi yrityksiin. Vuoden 2019 loppuun saakka toteutettavaan kasvuyritysten työllisyysohjelmaan kootaan keskeisimmät kasvuyrityksiä ja työttömiä osaajia yhdistävät palvelut ja toimintamallit sekä suunnataan toimenpiteitä tukemaan kasvupalvelun valmistelua ja testaamaan julkisia kasvupalveluja.

Työllisyysmäärärahoilla rahoitetaan TE-toimistojen järjestämiä palveluita, joihin osallistumalla työtön voi täyttää niin kutsutun aktiivimallin aktiivisuusehdon. Osana aktiivimallia tukevia toimia asiakasohjauksen resursointia vahvistetaan. Palveluntuottajille mahdollistetaan työnhakijoiden haastattelu, työnhakijan palvelutarpeen arviointi sekä työllistymissuunnitelman laatiminen yhdessä työnhakijan kanssa.

Hallitus valmistelee TE-palvelujen järjestämisvastuun siirron maakunnille vuoden 2021 alusta lähtien. TE-palvelut ja ELY-keskusten yrityspalvelut yhdistetään asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi julkiseksi kasvupalveluksi. Kasvupalvelussa yhdistetään osaavan työvoiman, yrittäjyyden ja yritysten kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet asiakaslähtöiseksi palvelukokonaisuudeksi. Kasvupalvelun järjestämisessä hyödynnetään järjestäjä-tuottaja -mallia ja mahdollista allianssimallia maakuntien näin halutessa.

Vuosina 2017–2018 käynnissä ollutta palkkatuetun työn ja starttirahan rahoitusmallia jatketaan v. 2019. Palkkatuettua työtä rahoitetaan työttömyysetuuksiin varatuista määrärahoista siten, että niistä rahoitetaan peruspäivärahaa vastaava määrä ja ylittävä osa rahoitetaan työllisyysmäärärahoista. Yrittäjäksi ryhtyville työttömille maksettava starttiraha rahoitetaan kokonaan työttömyysetuusmäärärahoista.

Osana hallituksen kärkihanketta "Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan" luotujen nuorten Ohjaamo-palvelupisteiden toiminnan vakiinnuttaminen jatkuu. Vuoden 2018 alussa Ohjaamo-verkosto käsitti 50 palvelupistettä. Psykososiaalisen tuen -hankkeella vahvistetaan Ohjaamoiden kykyä tarjota kevyttä mielen hyvinvointiin liittyvää tukea. Hanke vahvistaa sosiaali- ja terveystieteiden roolia Ohjaamoissa. Samalla tuetaan kasvupalveluiden ja sote-palveluiden integraatiota. Nuoriin kohdennettujen tulosperustaisten hankintojen lisäämisen hankkeessa tavoitteena on ohjata 10 000 alle 30-vuotiasta nuorta palveluiden piiriin.

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella. Kotoutumiskoulutuksen alkuun hankitaan omakielisiä orientaatiojaksoja, joiden on todettu nopeuttavan kotoutumista. Kotoutumiskoulutuksessa lisätään kieli- ja yhteiskuntatietouden opintojen rinnalla merkittävästi ammatillisesti suuntautuneita opetusmateriaaleja. Lisäksi kehitetään maahanmuuttajien ohjausta tarkoituksenmukaisiin koulutuksiin, palveluihin ja työelämään. Koulutuksen linkittymistä työelämään ja yrittäjyyteen kasvupolitiikan välineenä lisätään.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Palkkatuettu työ ¹⁾			
— Valtionhallinto	477	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	6 584	7 100	7 500
— Yksityinen sektori	11 659	12 600	14 200
Starttiraha ¹⁾	4 371	3 950	3 950
Työvoimakoulutuksen hankinta	18 537	13 250	13 000
— Ammatillinen koulutus ²⁾	10 282	7 180	6 300
— Kotoutumiskoulutus	8 255	6 070	6 700
Valmennukset	2 350	2 800	3 000
Yhteensä	43 978	40 200	42 150
Työkokeilut	10 787	11 500	11 000
Yhteensä	54 765	51 700	53 150

¹⁾ Palkkatuetun työn ja starttirahan volyymit sisältävät myös pelkästään työttömyysetuismäärärahoilla (33.20.50, (51) ja 52) rahoitettuja.

²⁾ Vuonna 2018 tutkintotavoitteinen ammatillinen työvoimakoulutus siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työllisyyden ja yrittäjyyden tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa ja kestävän kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus (%)	37	< 23	< 33
Rakenteellinen työttömyys vähenee			
— Vaikeasti työllistyvien määrä (hlöä)	191 889	< 186 550	< 155 000
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	44	< 35	< 32
Nuorten osallisuus lisääntyy			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla (%)	32	< 24	< 20
Maahanmuuttajien osallisuus lisääntyy			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen maahanmuuttajilla (kansalaisuus) (%)	43,9	< 43	< 36
Yrittäjyys lisääntyy			
— Uusien yritysten määrä (lkm)	6 826	10 000	8 500

01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 171 793 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,0	> 4,0	> 4,0
Työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,7	> 4,0	> 4,0
Henkilötyövuosien kehitys	2 903	2 713	2 888
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,4	> 3,4	> 3,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	157 992	163 476	172 193
Bruttotulot	518	400	400
Nettomenot	157 474	163 076	171 793

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 415
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	33 072

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimallin toimeenpanon lisäresurssit	10 300
Euroguidance-palvelut (siirto momentille 29.01.02)	-80
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (TE-toimistojen yhteisen valtakunnallisen positiivisen rakennemuutoksen yksikön perustaminen)	-100
Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 32.70.03)	-400
Määräaikaishaastattelut	10 000
Nuorisotyöttömyys: Psykososiaalisen tuen palvelupaketti, kertaluonteisen siirron palautus	-3 000
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentille 29.01.02)	-50
Työvoima- ja kasvupalvelukoulutuksen hankinta (siirto momentille 32.01.02)	-1 700
Työvoimapalvelukokonaisuuden tehostaminen (työllisyyspaketti)	-10 000
Eläkemaksurakenteen muutos	143
Palkkausten tarkistukset	4 483
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-38

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenojen tuottavuussäästö	-713
Toimintameno säästö (HO 2015)	-850
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-378
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	1 117
Vuokramenojen indeksikorotus	107
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-124
Yhteensä	8 717

2019 talousarvio	171 793 000
2018 I lisätalousarvio	1 258 000
2018 talousarvio	163 076 000
2017 tilinpäätös	173 131 000

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 244 061 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin tai näihin verrattavissa olevien palveluiden hankintaan sekä työhön ja palveluihin hakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen

2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 500 henkilötyövuotta vastaavalta osalta. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 3 100 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomараha

3) lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkatuen maksamiseen siten, että vuoden kulussa on keskimäärin työllistettynä enintään 4 000 henkilöä. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 800 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomараha

4) kunnalle myönnettävän lisätuen sekä muun kuin kohdassa 3 tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä palkkatukena maksettava määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 400 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään palkkatukipäätöksen mukainen prosenttiosuus lomarahasta

5) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille

6) vakuutusturvan kustannuksiin

7) palveluntuottajalta hankittavaan kokonaisuuteen, johon sisältyy työnhakijan palveluprosessiin liittyviä toimia, työnvälityspalvelua tai työkokeiluun ohjaamista tai näihin verrattavissa olevia toimia sekä kohdassa 1) mainittua palvelua.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

- 1) koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä
- 2) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) hallitusohjelman mukaiseen uuteen kasvuyritysten työllisyysohjelman toteutukseen
- 4) julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevas-
ta kokeilusta annetun lain (505/2017) mukaisten päätösten maksamiseen
- 5) palvelujen kehittämis- ja kokeilumenoista ja työvoimakoulutuksen tiedottamisesta aiheutuvien
menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaami-
seen
- 6) työllistämispalkkion maksamiseen yritykselle, joka palkkaa työttömän palkkatuella toistaisek-
si voimassa olevaan työsuhteeseen tai jos määräaikainen työsuhte muuttuu palkkatukijakson ai-
kana toistaiseksi voimassa olevaksi
- 7) enintään 5 000 000 euroa menoihin, jotka aiheutuvat yksityisen järjestäjän tai muun kumppa-
nin tekemistä sellaisten palvelujen hankinnoista, jotka liittyvät heikossa työmarkkina-asemassa
olevan työttömän terveydentilan tai työ- ja toimintakyvyn kartoittamiseen ja tukemiseen ja jotka
edistävät työttömän työllistymistä.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperus-
teisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtome-
not suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa työvoimakoulutuksen hankinnasta aiheutua valtiolle menoja vuoden 2019 jäl-
keen enintään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	3 320 000
Kokeilut ja valmennukset	21 710 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus	74 388 000
— Kotoutumiskoulutus	61 428 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 700 000
Yhteensä	137 516 000
Starttiraha	8 700 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkatuettu työ	
— Valtionhallinto	12 355 000
— Kunnat ja kuntayhtymät	9 800 000
— Yksityinen sektori	31 500 000
Yhteensä	53 655 000
Työllisyyspoliittinen avustus	7 000 000
Yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankinta	8 000 000
Korvaukset	1 910 000
Vakuutusturva	950 000
Palvelujen kehittämis- ja kokeilumenot	1 300 000
Kaikki yhteensä	244 061 000

Yhdistyksille, säätiöille ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille suunnatun 100 prosentin palkkatuen enimmäismäärä nostetaan 4 000 henkilötyövuoteen. Palkkatuettua työtä ja työttömien starttirahaa rahoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta työttömyysetuusmäärärahoista momenteilta 33.20.50 ja 52 peruspäivärahaa vastaavan määrän osalta ja ylittävä osa rahoitetaan momentilta 32.30.51 vuosina 2017—2018. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtion työttömyysetuuksiin osoittamien määrärahojen käytön jatkamisesta palkkatuen ja starttirahan rahoittamiseen, jonka tarkoituksena on jatkaa rahoitusjärjestelyä vuosille 2019—2020.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
— TE-palvelun kokonaistehokkuus (indeksi 100 = tehokas)	85	87	89
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus ¹⁾ (%)	38,1	< 35	< 32
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	50,9	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	28,4	< 28	< 27

¹⁾ Sisältää vain momentilta 32.30.51 rahoitettavan ammatillisen työvoimakoulutuksen (vuoden 2018 tavoite ei ole suoraan vertailukelpoinen edellisen vuoden toteutumaan ja arvioon).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	62 700	10 500	500	-	73 700
Vuoden 2019 sitoumukset	-	55 000	9 500	500	65 000
Menot yhteensä	62 700	65 500	10 000	500	138 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen talouden välittömät sopeutustoimet (HO 2015)	-20 000
Kotoutumiskoulutus	1 611
Nuorisotyöttömyys, kertaluonteisen siirron palautus	16 400
Suuriin siirtyviin eriin liittyvä määrärahavähennys	-50 000
Työvoimakoulutuksen hankinta (siirto momentille 29.20.30)	-31 000
Yhteensä	-82 989

2019 talousarvio	244 061 000
2018 I lisätalousarvio	29 000 000
2018 talousarvio	327 050 000
2017 tilinpäätös	433 753 000

40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä**Valtuus**

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2019 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2019 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Laadukas sisämarkkinalainsäädäntö ja sen tehokas kansallinen toimeenpano ovat osa tätä tavoitetta ja keskeinen edellytys sisämarkkinoiden toimivuudelle. Kansainvälistymisen tukemiseksi on tärkeää, että kansalaisten, yritysten ja viranomaisten toimintaa sisämarkkinoilla tukevat informaatio- ja ongelmanratkaisupalvelut kehittyvät siten, että yritykset ja kansalaiset pystyvät entistä paremmin hyötymään EU:n sisämarkkinoista. Korkeatasoinen tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa sekä yrityksissä on tärkeää kansalaisten turvallisuuden kannalta sekä yritysten kilpailukykyyn kulmakivenä. Yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen on niin ikään tärkeää yritysten kilpailukykyyn tukemiseksi.

Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan. Kilpailuvalvontaa tehostetaan kilpailulain muutosten myötä. Valmistellaan kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksia, itsenäisyyttä ja resursseja koskevan direktiivin voimaansaattamista.

Rajat ylittävän verkkomarkkinoinnin ja -kaupan kasvun vuoksi kuluttajansuojajärjestelmän euroopanlaajuinen toimivuus nousee yhä tärkeämpään asemaan. Tekninen turvallisuus ja luotettavuus pidetään korkealla tasolla.

Yritysten kattava ja luotettava taloudellinen informaatio antaa eri sidosryhmille riittävät tiedot niiden taloudellisesta tilasta, mikä on tärkeää elinkeinoelämän toiminnan näkökulmasta.

Kaupparekisteri ylläpitää ja parantaa oikeusvarmuutta elinkeinoelämässä. Kaupparekisteriä ja sitä koskevaa sääntelyä uudistetaan vastaamaan paremmin yritysten, muiden viranomaisten ja tietoyhteiskunnan tarpeisiin.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti. Patentti- ja rekisterihallituksen teollisoikeuksien myöntämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien palvelujen saatavuus Suomessa varmistetaan aikaisempien päätösten mukaisesti budjettirahoituksella.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen - työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava - työläinsäädäntö sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan muun muassa työläinsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhaluksuuksia edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Huoltovarmuudella turvataan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön kriittinen tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden lähtökohtina ovat toimivat kansainväliset markkinat, monipuolinen teollinen pohja, vakaa julkinen talous ja kilpailukykyinen kansantalous. Huoltovarmuuden turvaaminen tukeutuu toimiviin kansainvälisiin poliittisiin, taloudellisiin ja teknisiin yhteyksiin sekä näiden jatkuvuuteen. Huoltovarmuuden tavoitepäätöstä ollaan uudistamassa. Tärkeässä asemassa on uuden tavoitepäätöksen toimeenpanon käynnistäminen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kestäväen kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

- Kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteet markkinoilla ovat tasavertaiset ja kilpailumahdollisuudet parantuvat
- Taloudellinen huoltovarmuus on korkealla tasolla
- Kuluttajien asema on turvallinen ja kuluttajat sekä yrittäjät luottavat markkinoiden toimivuuteen
- Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa sekä yrityksissä säilyy korkealla tasolla
- Yritysten sääntelytaakan kasvu pysähtyy ja taakkaa pyritään aktiivisesti vähentämään. Teollisuudelle aiheutuvan taloudellisen rasituksen ja sen sääntelytaakan lisäämistä vältetään
- Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista.

01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 548 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto edistää markkinoiden toimivuutta. Tavoitteena on terveen ja toimivan kilpailun turvaaminen ja talouden tehokkuuden lisääminen sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa sekä se, että yritykset toimivat vastuullisesti ja että kuluttajat voivat luottaa markkinoiden toimivuuteen ja häiriötilanteiden nopeaan selvittämiseen. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajaneuvonta siirtyy vuoden 2019 alusta lähtien viraston tehtäväksi. Lisäksi virasto vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien asemaan ja hoitaa sille kuuluvat kansainväliset tehtävät.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain, valmiuslain ja kuluttajariitalautakunnasta annetun lain muuttamisesta, jolla siirretään kuluttajaneuvonta vuoden 2019 alusta lähtien maistraateilta viraston tehtäväksi.

Virasto luo edellytyksiä talouskasvulle sekä uudelle ja terveelle yritystoiminnalle. Taloudellinen kilpailu ohjaa talouden uudistumista ja luo kannusteita innovointiin ja investointeihin. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla luovat edellytyksiä yksityisen kysynnän kasvulle. Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan toimin, yhdessä muiden viranomaisten kanssa, viedään tilaa harmaalta taloudelta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Suomen kotimarkkinoiden kilpailun intensiteetti paranee — Kotimarkkinoiden kilpailun intensiteetti/ Suomen sijoitus suhteessa muihin maihin	97/137	50/140	50/140
Suomalaisten luottamus digitalisoituviin markkinoihin lisääntyy — EU-sisämarkkinoiden verkkokauppaan luottavien suomalaisten osuus (%)	43	60	60

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Uskottavan "hard core" -kartellien vastaisen politiikan vahvistaminen — Sidosryhmien arvio (asteikko 1—5)	3,6	> 4,0	> 4,0
Yrityskauppavalvonnalla estetään tehokkaasti keskittymisestä aiheutuvia kilpailuongelmia — Sidosryhmien arvio (asteikko 1—5)	3,6	> 3,7	> 3,7

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Kuluttaja-asiamiehen toimenpitein elinkeinoharjoittajat muuttavat toimintaansa kuluttajasuojalainsäädännön mukaiseksi			
— Tapaukset, joissa yritys on muuttanut toimintaansa kuluttaja-suojalainsäädännön mukaiseksi (kpl)	93	130	130
Kuluttajaneuvonta			
— Valtakunnalliseen puhelinneuvontaan soittaneista asiakkaista on palveltu vähintään (%) ¹⁾	80,2	90	90
Henkilötyövuosien kehitys	134,6	145	203
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,6	> 3,6	> 3,7

¹⁾ Kuluttajaneuvonta siirtyy maistraateista Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtäväksi 1.1.2019.

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	26,9	25,5	25,5
Kilpailuvalvonta	59,2	67,0	67,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	32,9	35,5	35,5
Kuluttajaneuvonta	-	-	58,0
Hallintopalvelut	15,6	17,0	17,0
Yhteensä	134,6	145	203

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	11 026	11 748	15 908
Bruttotulot	736	560	360
Nettomenot	10 290	11 188	15 548
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 649		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 978		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuluttajaneuvonta (58 htv) (siirto momentilta 28.40.02)	3 700
Talous- ja velkaneuvonnan ohjaustehtävä (-1 htv) (siirto momentille 25.01.01)	-62
Uusi palkkausjärjestelmä	18
Valmismatkaliikkeiden valvonta	390
Eläkemaksurakenteen muutos	42
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-3
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	309
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenojen tuottavuussäästö	-50
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-39
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-27
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	89
Vuokramenojen indeksikorotus	9
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-11
Yhteensä	4 360

2019 talousarvio	15 548 000
2018 I lisätalousarvio	92 000
2018 talousarvio	11 188 000
2017 tilinpäätös	10 619 000

03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksessä varaudutaan eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantuloon vuoden 2019 alusta lukien.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta, minkä mukaisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) hallinta siirtyy Patentti- ja rekisterihallitukselle vuoden 2019 alusta.

Momentilta maksetaan 730 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 260 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

— PRH:n rekisterien tiedot ovat tehokkaasti yhteiskunnan käytössä ja viraston palvelut tukevat innovaatiotoimintaa ja yrittäjyyttä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Työn tuottavuus (tuottavuuden muutos, %)	5,8	> 1,0	> 1,0
Taloudellisuus (yksikkökustannusten muutos, %)	-6,9	< 2,0	< 2,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,9	> 4,0	> 4,0
Sähköinen asiointi			
— Patenttihakemukset (%)	95,7	> 92	> 92
— Tavaramerkkihakemukset (%)	85,5	> 90	> 90
— Kaupparekisteri-ilmoitukset (%)	51,2	> 60	> 65
— Yhdistysrekisteri-ilmoitukset (%)	81,5	> 83	> 80
Keskimääräiset käsittelyajat			
— Kansalliset patenttihakemukset (v)	2,5	< 2,4	< 2,4
— PCT-tutkimukset määräajassa (%)	89,3	> 90	> 90
— Kansalliset tavaramerkkihakemukset (kk)	2,6	< 3,0	< 2,5
— Sähköiset kaupparekisteri-ilmoitukset (pv)	1,9	< 2	< 2
— Yhdistysrekisteri-ilmoitus (pv)	4	< 5	< 5
Henkilötyövuosien kehitys	393	397	390
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,8	3,7	3,8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	51 157	46 000	46 000
— muut tuotot	379	-	-
Tuotot yhteensä	51 536	46 000	46 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	41 887	45 747	44 443
— osuus yhteiskustannuksista	9 398	9 500	9 500
Kustannukset yhteensä	51 285	55 247	53 943
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	251	-9 247	-7 943
Kustannusvastaavuus, %	100	83	85

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	48 471	55 247	53 943
Bruttotulot	51 536	46 000	46 000
Nettomenot	-3 065	9 247	7 943

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 435		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 946		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edunsaajarekisterin perustaminen	-1 000
JHTT-valvonnan kattaminen palvelumaksuilla	-145
Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ)	-950
Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ) (siirto momentilta 28.10.01)	1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-14
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-10
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-178
Vuokramenojen indeksikorotus	5
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-5
Yhteensä	-1 304

2019 talousarvio	7 943 000
2018 talousarvio	9 247 000
2017 tilinpäätös	2 445 896

05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 564 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) valvoo ja edistää tuotteiden, palveluiden ja teollisen toiminnan turvallisuutta ja luotettavuutta sekä edistää mineraalivarojen hallintaa. Tukes edistää yritysten kilpailukykyä ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosi- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Suuronnettomuusvaarallisten yritysten riskienhallinta paranee			
— Kemikaali- ja räjähdetuotantolaitosten, joissa riskienhallinta on hyväksyttävällä tasolla, osuus valvontakohteista kasvaa (%)	64	60	65
Vaarallisimpien kemikaalien määrä vähenee			
— Erityistä huolta aiheuttavien aineiden määrä vähenee (%)	30	30	30
Vakavasti puutteelliset tuotteet markkinoilla vähenevät			
— Markkinavalvonnassa vakavasti puutteellisiksi osoittautuneet tuotteet (prosenttiosuuden 5 vuoden keskiarvo)	20	< 19	< 19

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valvonta on riskiperusteista ja tehokasta			
— Luvat, ilmoitukset, tarkastukset, valvonnat (lkm)	46 867	39 450	49 700
— Asiakastyytyväisyys (1—5)	4	4	> 4
— Lupa- ja ilmoitusprosessien digitalisaatioaste (%)	15	15	35
Henkilötyövuosien kehitys	259	268	274
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,6	3,5	3,8

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 965	6 190	5 979
Tuotot yhteensä	6 965	6 190	5 979
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	3 173	2 784	2 607
Tuotot yhteensä	6 965	6 190	5 979
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 026	3 800	3 635
— osuus yhteiskustannuksista	2 931	2 390	2 344
Kustannukset yhteensä	6 957	6 190	5 979
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	8	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	24 656	23 834	24 178
Bruttotulot	5 000	4 763	4 614
Nettomenot	19 656	19 071	19 564
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 252		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 078		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan ohjaus (siirto momentille 30.20.01)	-35
Kemikaaliturvallisuuslain soveltamisalan laajentuminen	120
Kemikaaliturvallisuuslain soveltamisalan laajentuminen (siirto momentilta 32.01.21)	40
Eläkemaksurakenteen muutos	92
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	491
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-88
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-120
Toimitilameno-säästö (HO 2015)	-70
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-45
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	127
Vuokramenojen indeksikorotus	7
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Yhteensä	493

2019 talousarvio	19 564 000
2018 I lisätalousarvio	147 000
2018 talousarvio	19 071 000
2017 tilinpäätös	19 482 000

(31.) Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Talous- ja velkaneuvonta (siirto momentille 25.10.04)	-4 731
Yhteensä	-4 731
2018 talousarvio	4 731 000
2017 tilinpäätös	4 731 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 822 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toiminnan tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry on kuluttajien etujärjestö, missä ominaisuudessa se neuvoa kuluttajia sekä jakaa ja välittää kuluttajatietoa.

Vaikuttavuustavoite

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat järjestön myötävaikutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Kuluttajaliiton toiminnan tukeminen)	-50
Yhteensä	-50

2019 talousarvio	822 000
2018 talousarvio	872 000
2017 tilinpäätös	892 000

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen

2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla. Myös valtio osallistuu toimiston toiminnan rahoitukseen.

Merimiespalvelutoimiston tehtävänä on edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvatustoimintaa, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajan toimintaa, edistää merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtion varoista korvataan suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneitä kustannuksia. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	1 500 000
Yhteensä	2 572 000
2019 talousarvio	2 572 000
2018 talousarvio	2 572 000
2017 tilinpäätös	2 053 566

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen
- 3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvolinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	31 810 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	80 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	110 000
Yhteensä	32 000 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 31 810 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Palkkaturvaa maksettu (1 000 euroa)	25 979	32 000	32 000
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	6 648	6 900	6 900
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	5 793	7 000	6 000
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	2 245	2 000	2 800
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	218	180	180
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	14	25	25

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	32 000 000
2018 talousarvio	32 000 000
2017 tilinpäätös	25 979 037

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lain matkapalveluyhdistelmien tarjoajista mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Selvitysosa: Laki matkapalveluyhdistelmien tarjoajista (921/2017) mahdollistaa matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamisen matkapalveluyhdistelmien tarjoajan maksukyvyttömyyden varalta. Paluukuljetusten kustannukset voidaan maksaa valtion varoista, mikäli se matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi on välttämätöntä. Myös muita matkustajien saatavia voidaan maksaa valtion varoista, jos asetettu vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle vakuuksista. Lisäksi matkanjärjestäjiltä kerätään veronluonteista maksua, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksulla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 250 000 euroa v. 2019.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	1 000 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkina-laissa (588/2013) ja maakaasumarkkina-laissa (508/2000) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitettussa säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Ryhmäkanneprosessin hoitaminen voi vaatia huomattaviakin resursseja, joita ei ole mahdollista ennakoida. Ryhmäkanteesta aiheutuu oikeudenkäyntikuluja valtiolle, jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston edellytetään kilpailulain nojalla ryhtyvän toimenpiteisiin kiellettyjen kilpailunrajoitusten rankaisemiseksi esittämällä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtävänä on myös puuttua yrityskauppiihin, jotka estävät kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi määrätä yrityskaupoille ehtoja tai tehdä markkinaoikeudelle esityksen yrityskaupan kieltämiseksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemien päätösten ja esitysten käsittelyyn markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja, jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto häviää asian.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa sähkö- ja maakaasumarkkinalakien sekä EU:n sähkön ja maakaasun sisämarkkinalainsäädännön noudattamista. Energiaviraston edellytetään sähkö- ja maakaasumarkkinalakien sekä EU:n sähkön ja maakaasun sisämarkkinalainsäädännön vastaisesta toiminnasta rankaisemiseksi esittämällä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Energiaviraston tekemien päätösten ja esitysten käsittelyyn markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja, jos Energiavirasto häviää asian.

Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä on valvoa, että säätiön toiminnassa noudatetaan säätiölakia ja säätiön sääntöjen määräyksiä. Jos säätiön päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa säätiölain tai säätiön sääntöjen kanssa, Patentti- ja rekisterihallituksen edellytetään ryhtyvän toimenpiteisiin. Patentti- ja rekisterihallitus voi määrätä säätiön ryhtymään toimiin oikaisun aikaansaamiseksi tai kieltää virheellisen päätöksen täytäntöönpanon. Tuomioistuimien voi Patentti- ja rekisterihallituksen hakemuksesta erottaa hallintoneuvoston, hallituksen tai näiden jäsenen toimestaan. Tuomioistuimien voi Patentti- ja rekisterihallituksen hakemuksesta määrätä säätiön lakkautettavaksi, jos säätiön toiminta on ollut jatkuvasti ja olennaisesti lain tai sääntöjen vastaista. Patentti- ja rekisterihallitus voi myös tehdä ilmoituksen esitutkintaviranomaiselle sen selvittämiseksi, onko hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja toimessaan syyllistynyt rangaistavaan tekoon. Patentti- ja rekisterihallituksen valvonta-asiassa nostamaan tuomioistuimen menettelyyn liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulua, jos Patentti- ja rekisterihallitus häviää asian.

2019 talousarvio	50 000
2018 talousarvio	50 000
2017 tilinpäätös	—

50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Selvitysosa: Alueiden kehittäminen on ministeriöiden, maakuntien, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka pyrkii edistämään hyvinvointia maan eri alueilla. Aluekehittämisessä eri hallinnonalojen ja maakuntien tavoitteita ja toimia tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka tukevat kasvupolitiikan toimeenpanoa. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat lain alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) lisäksi valtioneuvoston määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet, niitä tarkentavat ministeriöiden hallinnonalaansa varten määrittelemät alueiden kehittämisen tavoitteet ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntasuunnitelmiin perustuvat maakuntaohjelmat sekä niiden toimeenpanosuunnitelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tukee EU:n rakennerahastokaudeksi 2014—2020 laadittu Suomen rakennerahasto-ohjelma "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020".

Valmisteilla oleva maakuntauudistus aiheuttaa muutoksia aluekehittämisen suunnitteluun, toimintatapoihin ja toimijoiden rooleihin. Hallitus on valmistellut aluekehittämisjärjestelmän uudistuksen. Uusi aluekehittämisjärjestelmä luo puitteet valtion ja maakuntien yhteistyölle alueiden kasvun tukemiseksi. Aluekehittämiskeskustelut on uusi toimintatapa, jossa valtio ja maakunta tiiviissä vuoropuhelussa käsittelevät yhdessä aluekehityksen tilannetta, tavoitteita ja toimenpiteitä. Keskustelujen tarkoituksena on valtion ja maakuntien yhteinen näkemys alueiden kehittämisen tavoitteista ja toimintaedellytyksistä.

Kansallinen alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisen järjestelmä perustuu vuorovaikutukseen, toimijoiden väliseen työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin. Järjestelmän tarkoituksena on luoda edellytykset aluelähtöiselle, kestäväan kehitykseen perustuvalle taloudelliselle kasvulle, joka edistää parhaiten työllisyyttä ja ihmisten hyvinvointia.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on yhteensovittaa ja linjata alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on linjata aluekehittämis päätöksen ja muiden aluekehittämiseen liittyvien merkittävien ohjelmien ja suunnitelmien sisältöä sekä valmisteluun ja toimeenpanoon liittyviä keskeisiä menettelyjä. Neuvottelukunnan tehtävänä on lisäksi käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä lainsäädäntöhankkeita ja seurata sekä ennakoita alueiden kehitystä ja toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä ja sen toteuttamiseksi laadittava toimintasuunnitelma sisältävät alueiden kehittämisen strategiset linjaukset ja konkreettisemmat toimenpiteet hallinnonaloittain, kehittämisen voimavarat, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittarit sekä erityisohjelmien tavoitteet ja vastuut. Aluekehittämis päätöksessä vuosille 2016—2019 linjatut alueiden kehittämistoimien painopisteet ovat uudistamisella kasvua, elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta ja hyvinvointia kumppanuuksilla.

Maakuntaohjelma ja sen joka toinen vuosi laadittava toimeenpanosuunnitelma ilmaisevat alueen kehittämistavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Nämä asiakirjat nivovat osaltaan yhteen ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen eri sektoreiden toiminnan alueen kehittämiseksi.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin ja niiden toimeenpanosuunnitelmiin.

Kansallisina alueiden kehittämisen erityispolitiikkoina jatkavat kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikat. Metropoliolitiikka jatkuu erityistoimenpiteenä.

Rakennemuutokset ovat osa normaalia aluetalouden kehitystä ja elinkeinorakenteen uudistumista. Rakennemuutoksen vaikutusten hallinnassa korostuu alueiden oma varautuminen ja vastuu elinkeinoelämän kehittämisessä sekä työ- ja elinkeinoministeriön konsernin eri instrumenttien samansuuntainen ja toisiaan tukeva käyttö. Elinkeinorakenteen uudistamisen keskiössä ovat yritytöiden ja alueen yritysten toimintaedellytysten parantaminen. Rakennemuutoksen ennakointi ja aktiivinen elinkeinopolitiikka ylläpitävät alueen elinvoimaa, vähentävät muutoksesta aiheutuvia haittoja ja vahvistavat alueiden kilpailukykyä sekä taloudellista kasvua.

Rakennerahastopolitiikka

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) että Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimet. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa. Niillä tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, uuden tiedon ja osaamisen tuottamista ja hyödyntämistä, työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta, koulutusta, ammattitaitoa ja elinikäistä oppimista sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Läpileikkaavana horisontaalisena erityistavoitteena on muun muassa vähähiilisen talouden edistäminen, johon kohdistuu 25 % EAKR:n rahoituksesta. Rakennerahasto-ohjelma toteuttaa ja edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita.

EU:lta saatavat ohjelmakausien 2007—2013 ja 2014—2020 tulot budjetoidaan momentille 12.32.50.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kestävän kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Rakennerahasto-ohjelman 2014—2020 tehokas hyödyntäminen			
— Myöntämisvaltuuden sidonta-aste, vähintään (%)	74	82	85

40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain (8/2014) mukaisesti alueiden elinkeino- ja innovaatiopolitiikan aktivointiin liittyvien kehittämis- ja investointihankkeiden menojen maksamiseen:

- 1) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin
- 2) alueiden kehittämistä ja alueen kuntien välisen elinkeinopoliittisen yhteistyön edistämistä koskeviin kehittämishankkeisiin
- 3) edellä mainittujen hankkeiden toteuttamiseksi tarvittaviin kulutusmenoihin sekä enintään kahden henkilötövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen
- 4) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoituksen kohteena ovat alueelliset, seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuutta tukevat hankkeet.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Seutukaupunkien hankkeet	3 000
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-10 000
Yhteensä	-7 000
2019 talousarvio	3 000 000
2018 I lisätalousarvio	5 208 000
2018 talousarvio	10 000 000
2017 tilinpäätös	16 987 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 178 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja sitä edeltäneen lain (1336/2006) mukaisten avustusten maksamiseen pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin ja muihin yritysten kehittämishankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2019 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja. Momentilla ei ole käytettävissä myöntämisvaltuutta uusien avustusten myöntämiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	8 178	1 678	1 678	11 534
Menot yhteensä	8 178	1 678	1 678	11 534

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	4 600
Julkisen talouden välittömät sopeutustoimet (HO 2015)	-3 693
Kertaluonteisen valtuuslisäyksen maksatusten vähentyminen	-4 900
Yhteensä	-3 993

2019 talousarvio	8 178 000
2018 I lisätalousarvio	4 000 000
2018 talousarvio	12 171 000
2017 tilinpäätös	21 876 457

(43.) Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	1 300 000
2017 tilinpäätös	1 247 209

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annetun alueellisesta kuljetustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuuressa yritykselle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000
2019 talousarvio	6 000 000
2018 talousarvio	5 000 000
2017 tilinpäätös	5 000 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesio-politiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 401 887 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 investointi, kasvu ja työpaikka -tavoitetta toteuttavan Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien hankkeiden EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 investointi, kasvu ja työpaikka -tavoitetta toteuttavan Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavien hankkeiden EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen
- 4) ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavan ohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 5) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan (rahoitusoikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 6) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 143—147 artiklan (rahoitusoikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 7) vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahastosta osarahoitettavan ohjelman EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 8) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2019 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 668 811 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 373 214 000 euroa on EU:n rakennerahastojen rahoitusosuutta ja 295 597 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 216 746 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 185 141 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakointia ja julkisten työvoimapaalvelujen kustannusten maksamista siirtomenojen osalta.

Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisia palkkatukia voidaan maksaa momentin 32.30.51 päätösoosan kohdissa 2—4 määriteltyjen korvattavien palkkakustannusten määrän rajoitteiden mukaisesti.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa määritellään, miten Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto) edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita. Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020". Ohjelman kokonaisrahoitus on noin 2,6 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 1,3 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,3 mrd. euroa. Julkisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus kohdentuu työllisyyden edistämiseen, rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen ja työelämän laadun parantamiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, uusiutuvan energian ja tehokkuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Pk-yritysaliohjelman tavoitteena on uuden velkarahoituksen myöntäminen pk-yrityksille uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yritysten yleistöimintojen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille.

Suomen rakennerahasto-ohjelman jakautuminen toimintalinjoittain (pl. Eurooppalaisen alueellisen yhteistyön (EAY), Eurooppalaisen avun rahaston (FEAD), Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) ja pk-yritysaliteohjelman osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)	Valtuus v. 2019 (milj. euroa)
TL 1. Pk-yritysten kilpailukyky (EAKR)	24,9	159,257
TL 2. Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	33,2	212,342
TL 3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	18,3	117,044
TL 4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	12,8	81,867
TL 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	7,8	49,888
TL 6. Tekninen tuki (EAKR)	1,8	14,166
TL 7. Tekninen tuki (ESR)	1,2	6,728
Yhteensä	100,0	641,292

Ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Aikaisempien vuosien sitoumukset	45,030	-	-	-	45,030
Vuoden 2017 sitoumukset	81,628	27,209	-	-	108,837
Vuoden 2018 sitoumukset	241,789	242,507	133,652	-	617,948
Vuoden 2019 sitoumukset	33,440	140,451	227,396	267,524	668,811
Yhteensä	401,887	410,167	361,048	267,524	1 440,626

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2018 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2019	Budjetoitu määrärahaa v. 2018	Määräraha v. 2019

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

Tekninen tuki	23,604	3,437	7,083	3,227	4,113
Valtakunnalliset teemat	27,671	0,232	3,815	0,218	2,216
Alueosiot yhteensä	718,378	119,748	210,973	112,443	122,524
— Itä- ja Pohjois-Suomi	526,967	87,631	153,069	82,285	88,896
— Etelä- ja Länsi-Suomi	191,411	32,117	57,904	30,158	33,628
Yhteensä	769,653	123,417	221,871	115,888	128,853

Euroopan sosiaalirahasto (ESR)

Tekninen tuki	15,381	2,239	3,364	2,102	1,954
Valtakunnalliset teemat	126,631	19,548	33,919	18,355	19,698
Alueosiot yhteensä	373,548	58,637	107,298	55,060	62,314
— Itä- ja Pohjois-Suomi	245,771	38,638	70,702	36,281	41,061
— Etelä- ja Länsi-Suomi	127,777	19,999	36,596	18,779	21,253
Yhteensä	515,560	80,424	144,581	75,517	83,966

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2018 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2019	Budjetoitu määrärahaa v. 2018	Määräraha v. 2019
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	22,541	3,282	6,762	3,082	3,927
Pk-yritysaloiteohjelma	20,000	-	-	0,460	-
Kaikki yhteensä	1 327,754	207,123	373,214	194,947	216,746

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2018 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2019	Budjetoitu määrärahaa v. 2018	Määräraha v. 2019
Euroopan aluekehitysrachasto (EAKR)					
Tekninen tuki	23,604	3,437	7,083	3,366	4,134
Valtakunnalliset teemat	15,753	0,174	2,861	0,171	1,670
Alueosiot yhteensä	532,883	88,393	155,619	86,573	90,835
— Itä- ja Pohjois-Suomi	390,885	65,723	114,802	64,370	67,010
— Etelä- ja Länsi-Suomi	141,998	22,670	40,817	22,203	23,825
Yhteensä	572,240	92,004	165,563	90,110	96,639
Euroopan sosiaalirachasto (ESR)					
Tekninen tuki	15,381	2,239	3,364	2,193	1,964
Valtakunnalliset teemat	94,974	14,661	25,439	14,359	14,848
Alueosiot yhteensä	276,316	43,977	80,474	43,071	46,973
— Itä- ja Pohjois-Suomi	181,794	28,978	53,027	28,381	30,952
— Etelä- ja Länsi-Suomi	94,522	14,999	27,447	14,690	16,021
Yhteensä	386,671	60,877	109,277	59,623	63,785
Eurooppalainen alueellinen yhteistyö (EAY)	51,000	4,259	-	8,772	8,415
Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyösio (ENI CBC)	69,975	17,023	19,564	6,998	15,606
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	3,978	0,579	1,193	0,567	0,696
Pk-yritysaloiteohjelma	20,000	-	-	0,461	-
Kaikki yhteensä	1 103,864	174,742	295,597	166,531	185,141

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014— 2017	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	1 153	1 170
Uudet työpaikat	3 566	12 310
Uudet t&k&i-työpaikat	325	1 330
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	5 110	7 900
Vähähiilisyttä edistävien yritysten lukumäärä	640	2 065
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	19 545	26 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	13 113	28 200
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	7 271	11 250

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	14 270
EAY ja ENI CBC -ohjelmien rahoitusjakauman tarkistus	1 350
Ohjelmakauden 2014-2020 suoritusvarauksen ennakointi	-2 046
Ohjelmakauden 2014-2020 vuodelle 2017 budjetoidun valtuuden lisäyksen maksutukset	1 510
Ohjelmakauden 2014-2020 vuodelle 2020 budjetoidun valtuuden aikaistaminen vuodelle 2019	25 325
Yhteensä	40 409

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	401 887 000
2018 talousarvio	361 478 000
2017 tilinpäätös	280 568 707

65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) perusteella työllisyysperusteisesta investointiavustuksesta ja työllisyystyöohjelmasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1075/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) perusteella eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) 1—2 luvun mukaisten avustusten maksamiseen.

Momentilta maksettaviin valtion työllisyystyöohjelman mukaisiin investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu hallinnonalan arvonlisäveromomentille 32.01.29.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2019 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	50	50
Menot yhteensä	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	-700
Kertaluonteisen valtuuslisäyksen maksatusten vähentyminen	-950
Yhteensä	-1 650
2019 talousarvio	50 000
2018 talousarvio	1 700 000
2017 tilinpäätös	2 092 276

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Energiapolitiikka on keskeinen osa kestävä kasvun politiikkaa ja nivoutuu muun muassa ilmasto-, talous-, kuluttaja- ja ympäristöpolitiikkaan. Talouskasvun edellytyksiin vaikuttavat merkittävästi keinot, joilla kansallisia ja Euroopan unionin energia- ja ilmastotavoitteita toteutetaan. Kasvihuonekaasupäästöistä noin 80 % syntyy energian tuotannossa ja käytössä. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat energian saannin toimitusvarmuus, polttoainneiden maailmanmarkkinat ja erityisesti Pariisin ilmastopöytäkirjassa asetetut tavoitteet. Euroopan unionissa asetetut velvoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja uusiutuvan energian lisäämiseksi ohjaavat vahvasti energiapolitiikkaa.

Eurooppa-neuvosto on asettanut vuoden 2030 tavoitteeksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen 40 prosentilla vuoden 1990 tasosta sekä EU:n tasolla uusiutuvan energian 27 prosentin osuuden energian loppukulutuksesta ja energiatehokkuuden indikaattivien 27 prosentin tehostamistavoitteen verrattuna kehitykseen ilman uusia toimenpiteitä. Päästökaupan ulkopuolisen sektorin osalta päästövähennysvelvoite EU:ssa on 30 % ja Suomella 39 % vuoden 2005 tasosta. Energiapolitiittisia tavoitteita ollaan täsmentämässä Euroopan komission ehdotusten pohjalta. Niin kutsutun puhtaan energian paketin ehdotukset koskevat eurooppalaisten sähkömarkkinoiden kehittä-

mistä, uusiutuvan energian tavoitteita ja bioenergian kestävyyttä, energiatehokkuustavoitteita sekä energiaunionin hallintomallia, jonka avulla komissio seuraa ja ohjaa unionin energiapolitiittisten tavoitteiden saavuttamista. Samalla energiatehokkuutta koskevaa EU-tason tavoitetta esitettiin nostettavaksi 30 prosenttiin.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian lähtökohtana ovat EU:n energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030, EU:n asettamat velvoitteet sekä hallitusohjelman energiaa koskevat tavoitteet. Tavoitteet pyritään saavuttamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. Strategiassa linjattuja toimia täydennettiin v. 2017 taakanjakosektorin osalta ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmistelun yhteydessä. Strategian keskeisiä linjauksia ovat uusiutuvan energian osuuden lisääminen 50 prosenttiin energian loppukulutuksesta, uusiutuvien liikennepolttoaineiden osuuden nostaminen 30 prosenttiin, öljyn käytön puolittaminen sekä kivihiilen energiakäytöstä luopuminen. Sähkö- ja kaasumarkkinoiden kehittäminen on avainasemassa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kestäväen kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
— Energiaomavaraisuus (%)	55	54	54
— Sähkemarkkinoiden toimivuus paranee (EU:n indeksi kuluttajatytyväisyydelle, sähkö-MPI)	82	82	82
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta (%)	40	40	40
— Energian loppukulutus/bruttokansantulo (TJ/BKT, milj. euroa)	5,7	< 5,7	< 5,7

01. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 839 000 euroa.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirasto vastaa myös päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiojärjestelmän toimeenpanosta. Virastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Sähkö- ja kaasumarkkinat toimivat tehokkaasti mahdollistaen korkean toimitusvarmuuden sekä kohtuulliset ja kilpailukykyiset hinnat			
— Sähkön jakeluverkkoinvestointien määrä valvonta-menetelmien mukaisesti (milj. euroa)	-	> 700	> 800
— Sähkön myyjän vaihtoaktiivisuus vähittäismarkkinoilla (%)	-	> 13	> 14
Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien hallinnointi toteutuu kustannustehokkaasti päästökaupan, uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden osalta			
— Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön osuus (%)	35,5	> 37	> 39
— Energiatehokkuusdirektiivin art. 7 mukaisesti laskettu kumulatiivinen energiasäästö (TWh)	-	36	45

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Viraston asianhallintaprosessin digitalisointi			
— Sähköisesti tuotettujen kirjaustapahtumien osuus kaikista kirjaustapahtumista (%)	63	> 70	> 71
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	65	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	88	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	65	< 50	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	0,0036	< 0,0034	< 0,0034
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästö-kaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	2 642	< 2 700	< 2 700
— Uusiutuvan energian tuotantotukien hallinnointikustannukset järjestelmässä mukana olevilla laitoksilla tuotettua sähköä kohden (euroa/MWh)	0,26	< 0,30	< 0,30
Henkilötyövuosien kehitys	75,7	75	76
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,8	> 3,8	> 3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	8 773	8 113	8 439
Bruttotulot	1 745	1 600	1 600
Nettomenot	7 028	6 513	6 839

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 635		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 014		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energianeuvonnan lisätehtävät (siirto momentilta 32.60.20)	80
Sähkömarkkinalain ja valvontalain määräaikaisten lisätehtävät (siirto momentilta 32.01.21)	80
Eläkemaksurakenteen muutos	42
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-3
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkausten tarkistukset	166
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-42
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-16
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	44
Vuokramenojen indeksikorotus	3
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-5
Yhteensä	326

2019 talousarvio	6 839 000
2018 I lisätalousarvio	50 000
2018 talousarvio	6 513 000
2017 tilinpäätös	6 407 000

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energiatehokkuuteen sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvään informaatio- ja neuvontatoimintaan sekä kehittämishankkeisiin ja selvityksiin
- 2) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energialähteiden edistämiseen
- 3) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevan Euroopan unionin sääntelyn valmistelun ja kansallisen toimeenpanon edellyttämiin toimiin
- 4) edellä kohdissa 1—3 mainittuihin tehtäviin liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: EU:n tavoitteena on parantaa energiatehokkuutta 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Myös uusiutuvien energialähteiden käytössä tavoitellaan EU:ssa huomattavaa lisäystä.

Meneillään olevia toimenpidekokonaisuuksia ovat muun muassa energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisten tuotteiden energiatehokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energianeuvonnan koordinaatio ja kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen sekä uusiutuvan energian käytön edistäminen.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaan käytön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä opastus-, neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijajorganisaatioiden sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämisen tulostavoitteet sisältyvät Energiaviraston tulostavoitteisiin momentille 32.60.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energianeuvonnan lisätehtävät (siirto momentille 32.60.01)	-80
Yhteensä	-80
2019 talousarvio	3 420 000
2018 talousarvio	3 500 000
2017 tilinpäätös	2 500 000

40. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 47 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa
- 2) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin tai biopolttoaineisiin liittyvään uuteen teknologiaan
- 3) energiajärjestelmän vähähiiliseksi muuttumista edistävien investointien tekemiseen.

Avustukset myönnetään valtionavustuslain (688/2001) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla. Liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvät selvitykset ovat kulusmenoja, joihin ei sovelleta avustuksia koskevia säännöksiä. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin myöntämissä biopolttoaineiden tuotannon pilot-laitosten avustuksissa noudatetaan valtioneuvoston asetusta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta (1444/2014).

Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1063/2012 ja 1098/2017) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspääätösperusteisena. Kulutusmenot budjetoidaan maksatuspääätösperusteisena siltä osin kuin on kyse kilpailusta hankerahoituksesta.

Valtuus

Vuonna 2019 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 80 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusiutuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien (sis. sähköinen liikenne ja vetyteknologia) tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä polttoaineiden hankinta-, tuotanto- ja käytötöketjujen vaikutusten arviointiin ja vaihtoehtoisten polttoaineiden standardointityöhön.

Lisäksi energiatukipanostuksia on tarpeen kohdentaa suurten kaupunkien lämmittämisen vähähiilisyyttä edistäviin ja erityisesti myös muuhun kuin polttoon perustuviin uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin. Tällaisella panostuksella edistettäisiin vapaaehtoista, nopeatuttua luopumista kivihiilen energiakäytöstä vuoteen 2025 mennessä.

Business Finlandilla on työ- ja elinkeinoministeriön rinnalla keskeinen rooli liikenteen biopolttoaineiden kehittämisohjelman toteutuksessa. Business Finland vastaa kehitysohjelman puitteissa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite

Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä

Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä

— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	220	220—275	320—400
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	46,9	55	80
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,7	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2019 tehdyt sitoumukset	43 250	24 750	13 250	5 500	86 750
Vuoden 2019 sitoumukset	4 000	32 000	26 000	18 000	80 000
Menot yhteensä	47 250	56 750	39 250	23 500	166 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkentuminen	-17 884
Energia- ja ilmastostrategian mukaiset lisäpanostukset	500
Kertaluonteisen valtuuslisäyksen (I LTA 2015) maksatusten päättyminen	-1 500
Uudelleenbudjetointi energia- ja ilmastostrategian mukaisiin investointeihin	8 440
Yhteensä	-10 444

2019 talousarvio	47 250 000
2018 talousarvio	57 694 000
2017 tilinpäätös	52 568 238

41. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 930 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nesteytetyn maakaasun (LNG) terminaalien investointiavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään v. 2014 neljälle LNG-terminaalihankkeelle myönnettyjen investointitukien maksamiseen. Myönnettyt tuet ovat yhteensä 92 876 100 euroa ja ne on myönnetty nesteytetyn maakaasun terminaalien investointituen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (707/2013) nojalla.

Vuoden 2015 alussa voimaan tulleen EU:n rikkidirektiivin johdosta meriliikenteessä siirrytään vähäpäästöisempiin polttoaineisiin. Tämä lisää erityisesti energiantensiivisen perusteellisuuden viennin vuotuisia kustannuksia. Nesteytetty maakaasu on kustannustehokas ja ympäristön kannalta hyvä vaihtoehto verrattuna kilpaileviin polttoaineisiin laivaliikenteessä. LNG:n käyttöönotto vaatii Itämeren alueen ja Suomen LNG-terminaalien infrastruktuurin rakentamista, jotta LNG-käyttöisiin aluksiin tehdään investointeja. Lisäksi LNG-terminaalien rakentaminen edistää maakaasun toimitusvarmuutta ja polttoaineen hankinnan monipuolistamista sekä kilpailua maakaasumarkkinoilla tai muutoin polttoainemarkkinoilla.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Nesteytetylle maakaasulle saadaan rakennettua jakeluverkosto, joka palvelee myös meriliikennettä

— Maakaasun toimitusvarmuus paranee, polttoaineiden hankinta monipuolistuu ja kilpailu polttoainemarkkinoilla lisääntyy.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	14 930	5 532	20 462
Menot yhteensä	14 930	5 532	20 462

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investointiavustusten maksatusten vähentyminen	-5 552
Yhteensä	-5 552

2019 talousarvio	14 930 000
2018 talousarvio	20 482 000
2017 tilinpäätös	14 634 920

(43.) *Kiotoon mekanismit* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2018 talousarvio	220 000
2017 tilinpäätös	142 584

44. *Uusiutuvan energian tuotantotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 261 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa laissa (1396/2010) säädetyn

- 1) tuulivoimalla tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin*) maksamiseen
- 2) biokaasulla tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan lämpöpreemion*) maksamiseen
- 3) puupolttoaineella tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan lämpöpreemion*) maksamiseen
- 4) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion*) maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Mikäli vuoden 2018 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2019.

Selvitysosa: Hallituksen esityksessä laiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain muuttamisesta säädetään tarjouskilpailuun perustuvasta preemiojärjestelmästä. Vuonna 2018 saa tarjouskilpailun perusteella tehdä sitoumuksia tuen myöntämisestä preemiojärjestelmässä siten, että tukea maksetaan tukiaikana yhteensä enintään 16,8 terawattitunnin sähkön tuotannosta järjestelmään hyväksytyissä voimalaitoksissa. Tarjouskilpailu järjestetään v. 2018. Vuonna 2019 ei ole tarkoitus enää järjestää tarjouskilpailua. Tarjouskilpailun voittaneet uusiutuvan sähkön hankkeet tulevat tuotantoon arviolta aikaisintaan v. 2020.

Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain nojalla tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen ja puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Lain nojalla tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehin-

nan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi. Tukea maksetaan enintään 12 vuotta kullekin voimalaitokselle. Hallituksen esityksen laiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain muuttamisesta (HE 175/2017 vp) mukaan syöttötariffijärjestelmä suljettaisiin biokaasuvoimaloiden ja puupolttoainevoimaloiden osalta vuoden 2019 alusta.

Euroopan unionin tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/28/EY on jäsenvaltiolle asetettu tavoitteet uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian osuudeksi energian loppukulutuksesta v. 2020. Suomelle asetettu tavoite on 38 %.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Tuuli- ja biokaasuvoimaloiden sekä metsäenergiaa käyttävien voimalaitosten kilpailukyky verrattuna muilla energialähteillä tapahtuvaan sähkön tuotantoon parantuu

— Sähkön tuotanto monipuolistuu ja sähkön omavaraisuus parantuu

— Suomen uusiutuvan energian potentiaalia hyödynnetään teollisen mittakaavan sähkön tuotannon uusiutuvan energian osuuden lisäämiseksi 2020-luvulla sekä luodaan kehityspolku hiilineutraaliin ja vahvasti uusiutuviin energialähteisiin perustavaan energiajärjestelmään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	231 900 000
Biokaasuvoimalat	10 300 000
Metsähakevoimalat	17 700 000
Puupolttoainevoimalat	1 500 000
Yhteensä	261 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutokset markkinahinnoissa, päästöoikeuden hinnoissa ja kapasiteetissa	24 600
Muutokset markkinahinnoissa ja päästöoikeuden hinnoissa (2019)	-44 300
Turpeen verotason lasku (v. 2015 ja 2016)	1 600
Turpeen verotason nousu (v. 2019)	-4 100
Tuulivoimakiintiön laskeminen (HO 2015)	-30 000
Tasomuutos	-500
Yhteensä	-52 700

2019 talousarvio	261 400 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	314 100 000
2017 tilinpäätös	225 791 255

(45.) *Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-40 000
Yhteensä	-40 000

2018 talousarvio	40 000 000
2017 tilinpäätös	40 000 000

46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiotuesta säädetyn lain (138/2017) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti tuella kompensoidaan sähköintensiiviselle teollisuudelle päästökaupasta aiheutuvia epäsuoria kustannuksia. Tavoitteena on sähköintensiivisen vientiteollisuuden kilpailukyvyn turvaaminen. Laissa määritellyt hiilivuodon riskille erityisen alttiit toimialat voivat saada tukea päästöoikeuden hinnasta johtuvan korkeamman sähkön hinnan kompensoimiseksi.

Maksettavan tuen suuruus riippuu muun muassa päästöoikeuden hinnasta sekä tuen saajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä.

Hallitusohjelman mukaisesti tuki rahoitetaan päästöoikeuksien huutokauppatuloilla. Päästöoikeuksien huutokauppatuloja käsitellään valtiontaloudessa yleiskatteellisina tuloina. Tulot on budjetoitu momentille 12.32.99. Hallitusohjelman kirjaus toteutuu, kun tuen määrä ei ylitä päästöoikeuksien huutokauppatulojen määrää.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päästöoikeuden hintamuutokset	3 000
Yhteensä	3 000
2019 talousarvio	30 000 000
2018 talousarvio	27 000 000
2017 tilinpäätös	37 801 481

47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) investointeihin infrastruktuuriin, joka edistää sähköisen liikenteen kehittymistä sisältäen muun muassa julkiset pikalatausasemat ja julkisen liikenteen latausjärjestelmät
- 2) sähköisen liikenteen infrastruktuuriin liittyvän uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin
- 3) kaasun siirto- ja jakeluverkkojen ulkopuolisten biokaasua tarjoavien tankkausasemien rakentamiseen.

Avustukset myönnetään valtionavustuslain (688/2001) sekä sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurituesta vuosina 2018—2021 annetun valtioneuvoston asetuksen (498/2018) nojalla.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tukiohjelman tavoitteena on edistää sähköisen liikenteen kehittymistä ja erityisesti latausinfrastruktuuria kehittämällä pienentää kynnystä hankkia sähköisiä kulkuneuvoja. Lisäksi tavoitteena on kaasutankkausasemaverkoston laajentaminen ja siten kaasukäyttöisten ajoneuvojen käyttöedellytysten parantaminen.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on linjattu, että liikenteen päästöistä on leikattava puolet vuoteen 2030 mennessä vuoteen 2005 verrattuna. Strategian tavoitteena on autokannan enimmäisnopeampi uusiutuminen ja vaihtoehtoisten käyttövoimien osuuden kasvu autokannassa. Katettava latausjärjestelmä on edellytys sähköisen liikenteen kasvulle. Lisäksi latausjärjestelmän rakentamisessa tulisi ottaa huomioon sähköjärjestelmään liittyvät kysymykset, kuten sähkötehon riittävyys ja järjestelmien joustavuus. Tärkeää olisi myös kannustaa yrityksiä kehittämään uudenlaisia ratkaisuja, kuten älykkäitä ohjausjärjestelmiä ja kaupallistaa näitä. Tukea on aikaisemmin myönnetty erityisesti julkisen latausverkoston laajentamiseen ja sähköisen julkisen liikenteen pilot-hankkeille. Tukiohjelman tavoitteena on nämä toimenpiteet huomioiden vahvistaa kansallista latausinfrastruktuuria ja edistää siihen liittyvän uuden teknologian kehittymistä. Tukea ei käytetä kotitalouspisteisiin tai niiden yhteydessä tehtävien sähköverkon kapasiteetin parantamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Sähköiseen liikenteeseen liittyvä infrastruktuuri kehittyy siten, ettei sen kehittymättömyys muodosta estettä sähköautojen laajamittaiselle käyttöönnotolle

— Uuden teknologian käyttöönotto sähköiseen liikenteeseen liittyvässä infrastruktuurissa lisääntyä

— Biokaasun tankkausasemien määrä kasvaa merkittävästi nykyisestä.

2019 talousarvio	3 000 000
2018 talousarvio	3 000 000

70. Kotouttaminen

Selvitysosa: Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukaisen valtion kotouttamisohjelman toimeenpano varmistetaan ja seurataan siinä eri hallinnonaloille asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä.

Maahanmuuttajien eheän kotoutumisprosessin ja palvelutarpeen mukaisten palvelujen oikea-aikaisen saatavuuden varmistamiseksi vahvistetaan maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelua. Palveluprosessin suunnittelussa keskeisenä lähtökohtana on prosessin sujuvan etenemisen ja tulokellisuuden varmistaminen sekä työelämälähtöisyyden vahvistaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivan Kotouttamisen osaamiskeskuksen ydintehtävänä on kotoutumislain ja valtion kotouttamisohjelman toimeenpanon tukeminen sekä kotouttamisen vaikuttavuuden parantaminen. Osaamiskeskuksen toiminta tukee poikkihallinnollisesti valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijoiden työtä.

Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	3 784	3 600	4 050
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	187	95	190
Perheenyhdistämiset	1 134	1 440	1 200
Kiintiöpakolaiset	1 095	750	750
Pakolaisia yhteensä	6 013	5 790	6 000
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	18 970	20 828	20 370
Perheryhmäkot- ja tukiasumispaikat yhteensä	835	600	250

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti kotouttamisen tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kestävän kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi yhteiskunnallisen vaikuttavuustavoitteen vuodelle 2019:

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	2 942	3 500	3 200

03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen, EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen sekä kotoutumista ja kotouttamista koskevaan tiedottamiseen
- 2) enintään 970 000 euroa Kotouttamisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen edistämiseen sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin
- 3) järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön
- 4) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien taiturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin
- 6) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maahanmuuttajien palveluprosessia, kotoutumiskoulutusta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluja kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutukseen ohjausta, kielitaidon testausta ja koulutuksen sisältöä, kuten työelämälähtöisiä kotoutumiskoulutuksen malleja.

Kotouttamisen osaamiskeskuksen tehtävänä on vahvistaa kotouttamispolitiikan toimeenpanon vaikuttavuutta. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotouttamisen tietoperustan vahvistaminen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäiseminen	661 000
Kotouttamisen osaamiskeskus (enintään)	970 000
Yhteensä	1 631 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 32.30.01)	400
Work in Finland -sivusto, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 32.01.02)	170
Yhteensä	570

2019 talousarvio	1 631 000
2018 talousarvio	1 061 000
2017 tilinpäätös	1 631 000

30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 222 073 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetuksen (1393/2011) mukaisesti:

- 1) lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavien laskennallisten korvausten kustannuksiin
- 2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen
- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 21 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua
- 5) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 47 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin
- 7) lain 9 ja 10 §:n mukaisen kunnan järjestämän alkukartoituksen kustannuksiin

8) lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden ja entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 47 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheen yhdistämisen kautta maahan tulneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Arvio vuoden 2019 pakolaiskiintiöksi on 750 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto. Alkukartoituksesta maksetaan kunnalle 700 euron laskennallinen korvaus. Alkukartoitus arvioidaan tehtävän 2 000 henkilölle.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	3 800 000
— Toimeentulotuki 6 kk	1 026 000
— Toimeentulotuki 5 v	646 000
— Erityiskustannukset	1 520 000
— Heimoveteraanit	608 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (20 370 henkilöä; 0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €)	65 367 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	151 506 000
— Toimeentulotuki (2 100 euroa/vuosi/hlö)	42 777 000
— Erityiskustannukset (1 306 euroa/vuosi/hlö)	26 601 000
— Tulkkipalvelut (895 euroa/vuosi/hlö)	18 240 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	63 888 000
Alkukartoituksen kustannukset (laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	1 400 000
Yhteensä	222 073 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän muutos	-21 031
Yhteensä	-21 031

2019 talousarvio	222 073 000
2018 talousarvio	243 104 000
2017 tilinpäätös	224 865 004

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomalaisten hyvinvointi ja elämänlaatu ovat kehittyneet hyvin kuluneen kymmenen vuoden aikana. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin, että yhteiskunnan vakauden kannalta.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysnäkymän ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveyden tilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävästi kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hyvinvointipalvelujen ja tulon-

siirtojen rahoituksen turvaamiseksi toteutetaan työn kannustavuutta ja työllistämisen houkuttelevuutta parantavat uudistukset. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjujen sujuvuudessa, henkilöstön hyvinvoinnissa ja toimivissa tietojärjestelmissä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen tavoitteena on terveyserojen kaventaminen ja kustannusten hallinta. Uudistus toteutetaan palvelujen täydellisellä horisontaalisella ja vertikaalisella integraatiolla sekä vahvistamalla järjestäjien kantokykyä.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamuksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (31 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (29 %), työttömyysturva (16 %) ja sairausvakuutus (16 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Hyvinvointi ja terveys -painopistealueen kymmenen vuoden tavoitteen mukaisesti suomalaiset voivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Jokainen ihminen kokee voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjut ovat sujuvia, henkilöstö voi hyvin ja tietojärjestelmät toimivat. Uudistuksen myötä yhteisillä varoilla saadaan enemmän terveyttä ja hyvinvointia.

Tavoitteet 2017—2020 (suluissa viittaus seurantaindikaattoreihin):

— Terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla. Terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet (Elintapojen kehitys)

— Eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu. Julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa. Ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän (Elintapojen kehitys)

— Lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet (Lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut)

— Ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu. Omaishoitoa on vahvistettu (Ikääntyneiden palvelujen rakenne)

— Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä (Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, Sosiaali- ja terveyspalvelujen odotusajat)

— Sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi (Osatyökykyisten tukeminen työmarkkinoille)

— Järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta ovat helpottuneet ja yhteisöllisyys lisääntynyt normeja purkamalla (Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan avustukset).

Sosiaali- ja terveysministeriö edistää näiden strategisten tavoitteiden toteutumista vuosina 2017—2020 poikkihallinnollisessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. STM:n päivitetyn strategian myötä STM jatkaa hyvinvointi ja terveys -painopistealueeseen liittyvien tavoitteiden edistämistä myös kohti vuotta 2030, uudistaen toimeenpanon keinovalikoimaansa tulevan hallitusohjelman mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa. Valtavirtaistamista valtioneuvostossa vahvistetaan ministeriöittäin räätälöidyn tuen avulla. Sukupuolinäkökulma sisällytetään merkittäviin hankkeisiin kuten sote-uudistukseen. Sote-uudistuksella on erilaisia vaikutuksia miehiin ja naisiin palvelujen käyttäjinä ja niiden tuottajina samoin kuin työntekijöinä tai päättäjinä. Palvelujen käyttäjinä erot ilmenevät mm. siinä, että miehet käyttävät terveyspalveluja naisia vähemmän ja sukupuolten välillä on eroja hyvinvoinnissa, sairastavuudessa ja sosiaalisessa osallisuudessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on huomattavan naisvaltainen ala, joten tämän alan työmarkkinoilla tapahtuvat työuraa tai työehtoja kuten palkkausta koskevat muutokset voivat olla merkittäviä sukupuolten tasa-arvon kannalta. Tasa-arvonäkökulmasta huomionarvoisia uudistuksia ovat myös takuueläkkeen ja vähimmäismääräisten päivärahojen korotukset. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman toteutus työmarkkinaosapuolten kanssa jatkuu.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvien osin lakia alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) sekä lakia alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Euroopan unionin rakennerahastovarojen kohdentamisessa neuvotellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtakunnallisiin hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriö, kanssa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa osaltaan edistämällä painopistealueen yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi toimenpiteiden toteutusta. Vuonna 2019 painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen (sote) uudistuksen valmistelussa ja hyvinvointi ja terveys -kärkihankkeissa sekä korottamalla takuueläkettä 10 milj. eurolla ja vähimmäismääräisiä päivärahoja 20 milj. eurolla.

Seurantaindikaattori 2014—2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	toteutuma	toteutuma	toteutuma	toteutuma	arvio	arvio

Elintapojen kehitys

% ikäryhmästä

— Aikuisten ylipaino	54	54	54	57	57	57
— Aikuisten humalajuominen	12	11	13	12	11	11
— Liikuntaa harrastamattomat aikuiset	23	26	23	22	22	21
— Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneet aikuiset	13	13	14	10	12	10
— Ylipainoiset nuoret	..	15,5	..	18,9	18,9	18,9
— Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovat nuoret	..	9,9	..	10,2	10	10
— Vähän liikuntaa harrastavat nuoret	..	22,4	..	23,7	23,2	23,2

Seurantaindikaattori 2014—2019

	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut						
Perheitä/käyntejä vuoden aikana						
— Lastensuojelun tehostettu perhetyö (perheitä)	..	8 939	9 396	9 400 ¹⁾	9 500	9 500
— SHL:n mukainen perhetyö (perheitä)	..	10 707	13 125	13 200	13 200	13 200
— Lastensuojelun kodin- ja lastenhoito- palvelut (perheitä)	..	..	2 586	2 500	2 500	2 500
— SHL:n mukaiset kodin- ja lastenhoito- palvelut (perheitä)	..	9 645	10 729	10 900	10 900	10 900
— Erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit äitiys- tai lastenneuvolassa tai koulu- tai opiskeluterveydenhuollossa	..	14 183	25 858 ²⁾	39 880	41 000	41 000
Ikääntyneiden palvelujen rakenne						
% 80 vuotta täyttäneistä						
— Omaishoidon tuen 80 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana	5,5	5,7	5,8	5,8	5,9	5,9
— Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 80 vuotta täyttäneet asiakkaat	16,5	16,4	16,2	16,5	16,8	17,0
— Ikääntyneiden tehostetun palvelu- asumisen 80 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12.	9,8	10,3	10,7	10,5	10,5	10,5
— Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 80 vuotta täyttäneet 31.12.	3,9	3,0	2,5	2,0	1,7	1,5
Sosiaali- ja terveystalvelujen kustannukset						
€/asukas						
— Käyttökustannukset (defl.)	3 664	3 636	3 716	3 800	3 850	3 900
Sosiaali- ja terveystalvelujen odotusajat						
% asiakkaista						
— Lastensuojelun selvitystä yli 3 kk odottaneet	10,1	5,7	5,6	7,1	6,8	6,8
— Perusterveydenhuollossa lääkärille yli 7 päivää odottaneet	55	52	59	58	..	..
— Perusterveydenhuollossa hoitajalle yli 3 päivää odottaneet	47	33	39	35	35	35
— Erikoissairaanhoidossa yli 90 vuoro- kautta odottaneet	13,6	14,5	14,4	13,3	13,3	13,3
Osatyökykyisten tukeminen työ- markkinoille						
Lkm						
— Kelan kuntoutusrahan saajat	56 731	57 292	49 187	40 735	36 600	37 000
— Työeläkekuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa saaneet	8 479	9 210	10 171	11 095	12 100	13 100
— Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	4 842	4 837	5 245	5 605	5 900	6 200

Seurantaindikaattori 2014—2019

	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
— Kokoaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	16 405	16 360	16 313	16 000	15 700	15 300
Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta						
— Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, milj. euroa	308,0	309,3	315,3	323,1	358,0	361,9

¹⁾ Arvio

²⁾ Vuosittaiset muutokset ovat suuria ja eikä sen syytä tarkkaan tiedetä. Taustalla voi olla palveluiden tarpeen kasvu tai kuntien halu panostaa näihin palveluihin, mutta myös uuteen tilastojärjestelmään tai kirjaamiseen liittyvät syyt.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Hallinto	91 793	91 134	89 480	-1 654	-2
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 200	31 004	31 769	765	2
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	563	550	547	-3	-1
05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	-221	1 106	601	-505	-46
06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 605	16 878	18 355	1 477	9
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 818	7 992	8 334	342	4
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	13 330	11 000	7 000	-4 000	-36
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvomääräraha)	17 790	18 729	18 929	200	1
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 707	3 875	3 945	70	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
02. Valvonta	57 093	62 179	64 446	2 267	4
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 438	12 213	11 587	-626	-5
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 762	10 836	11 255	419	4
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 080	4 811	3 282	-1 529	-32
07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	24 308	24 072	24 775	703	3
08. Sosiaali- ja terveyden- huollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviran- omaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	3 300	3 300	0
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	7 505	10 247	10 247	—	0
03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	135 906	140 203	84 152	-56 051	-40
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 622	52 479	52 228	-251	0
25. Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus (siirto- määräraha 3 v)	5 800	7 400	5 200	-2 200	-30
(31.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	49 690	50 500	—	-50 500	-100
50. Valtionapu Työterveys- laitoksen menoihin (siirto- määräraha 2 v)	23 222	23 222	23 222	—	0
63. Eräät erityishankkeet (siirto- määräraha 3 v)	7 572	6 602	3 502	-3 100	-47

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
10. Perhe- ja asumis- kustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	3 997 132	4 297 350	4 353 960	56 610	1
50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)	8 764	11 750	11 500	-250	-2
51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 360 500	1 369 900	1 369 900	—	0
52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomäärä- raha)	2 242	3 800	3 800	—	0
53. Sotilasavustus (arviomäärä- raha)	16 500	17 600	17 600	—	0
54. Asumistuki (arviomäärära- ha)	1 266 400	1 486 500	1 565 800	79 300	5
55. Elatustuki (arviomääräraha)	204 874	214 600	216 400	1 800	1
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arvio- määräraha)	45 475	49 400	50 700	1 300	3
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	760 630	818 800	751 900	-66 900	-8
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomäärä- raha 2 v)	331 747	325 000	366 360	41 360	13
20. Työttömyysturva	2 667 345	2 667 570	2 371 190	-296 380	-11
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomäärä- raha)	20 096	26 840	26 840	—	0
50. Valtionosuus työttömyys- etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	983 911	1 005 200	832 000	-173 200	-17
(51.) Valtionosuus peruspäivä- rahasta (arviomääräraha)	95 357	42 400	—	-42 400	-100
52. Valtionosuus työttömyys- etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 495 981	1 563 300	1 508 600	-54 700	-3
55. Valtionosuudet Työllisyys- rahastolle (arviomääräraha)	53 000	3 730	3 750	20	1
(56.) Valtionosuus vuorottelu- korvauksesta (arviomäärä- raha)	19 000	26 100	—	-26 100	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
30. Sairausvakuutus	1 942 157	2 119 990	2 425 800	305 810	14
60. Valtion osuus sairaus- vakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 942 157	2 119 990	2 425 800	305 810	14
40. Eläkkeet	4 468 288	4 590 800	4 643 071	52 271	1
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	57 900	61 000	63 271	2 271	4
51. Valtion osuus maa- talousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arvio- määräraha)	662 200	685 300	715 400	30 100	4
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	192 849	239 000	275 000	36 000	15
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	10 048	10 000	11 500	1 500	15
54. Valtion osuus maa- talousyrittäjien tapaturma- vakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 407	15 000	14 500	-500	-3
60. Valtion osuus kansaneläke- laista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 531 883	3 580 500	3 563 400	-17 100	0
50. Veteraanien tukeminen	220 881	190 246	218 681	28 435	15
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arvio- määräraha)	649	1 250	1 250	—	0
50. Rintamalisät (arviomäärä- raha)	15 469	12 600	9 500	-3 100	-25
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	88 179	88 000	85 378	-2 622	-3
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	57 000	40 000	38 000	-2 000	-5
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutus- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100	3 100	3 100	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaa- ehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	50	100	45	-55	-55
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500	3 500	3 500	—	0
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	49 325	41 688	58 400	16 712	40
57. Valtionapu rintama- veteraanien kuntoutus- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 608	8	8	—	0
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	—	—	19 500	19 500	0
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveyden- huolto	210 260	294 116	200 266	-93 850	-32
30. Valtion korvaus terveyden- huollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	500	500	500	—	0
31. Sosiaali- ja terveyden- huollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot (siirtomäärä- raha 3 v)	400	500	250	-250	-50
32. Valtion rahoitus terveyden- huollon yksiköille yliopisto- tasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	20 000	21 000	21 000	—	0
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveyden- huollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	94 925	94 700	96 000	1 300	1
34. Valtion korvaus terveyden- huollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilas- siirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomäärä- raha)	12 115	15 200	15 200	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019 1000 € %	
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveyden- hoitosäätiön opiskelu- terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	—	—	3 000	3 000	0
36. Valtionavustus saamen- kielisten sosiaali- ja terveys- palvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480	480	480	—	0
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomäärä- raha)	—	5 346	5 346	—	0
38. Valtionavustus valinnan- vapauden pilottihankkeiden kustannuksiin	30 000	100 000	—	-100 000	-100
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteri- toiminnan menoihin (siirto- määräraha 3 v)	28 990	28 990	28 990	—	0
52. Valtion rahoitus turvakoti- toiminnan menoihin (siirto- määräraha 2 v)	13 550	17 550	19 550	2 000	11
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määrä- raha)	3 000	3 000	2 950	-50	-2
64. Valtion korvaus rikos- asioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300	6 850	7 000	150	2
70. Terveiden ja toiminta- kyvyn edistäminen	34 478	34 648	35 218	570	2
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	26 990	27 390	28 990	1 600	6
21. Terveysvalvonta (siirto- määräraha 2 v)	750	680	650	-30	-4
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	580	550	550	—	0
50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 330	2 200	2 200	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
51. Valtion korvaus työterveys- huollon erikoislääkärikoulu- tuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomäärä- raha 3 v)	2 900	2 900	1 900	-1 000	-34
52. Valtionavustus UKK- instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	928	928	928	—	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitus- toiminta	164 672	162 974	154 990	-7 984	-5
40. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien lomitus- palvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	143 682	144 534	134 700	-9 834	-7
41. Valtion korvaus turkis- tuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	2 550	2 050	1 900	-150	-7
42. Valtion korvaus poron- hoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	300	250	250	—	0
50. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien ja turkis- tuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirto- määräraha 2 v)	18 140	16 140	18 140	2 000	12
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	323 100	357 975	361 850	3 875	1
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	323 100	357 975	361 850	3 875	1
Yhteensä	14 313 104	15 009 185	15 003 104	-6 081	0

Henkilöstön kokonais-
määrä¹⁾

3 641

3 656

3 645

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2019 maksullisen toiminnan osuus on 1 711 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 237 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveystalouden suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 769 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen
- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon liittyviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Toiminnallinen tehokkuus

— jatkokehitetään laskentatointia, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa Kieku-tietojärjestelmän puitteissa yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman kärkihankkeita ja muita hankkeita, kuten mm. Kansallisten sähköisten tietojärjestelmien kehittämishankkeita (Kanta ja Kansa)

— valmistellaan ja toimeenpannaan sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Ministeriön johto	665	668	587
Johdon tuki	4 562	2 428	2 495
Kansainvälisten asioiden yksikkö		2 155	2 216
Viestintä	1 390	1 397	1 436
Hallinto	2 826	2 839	2 918
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	1 714	1 722	1 769
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 155	3 168	3 257
Hyvinvointi- ja palveluosasto	11 833	11 886	12 218
Työ- ja tasa-arvo-osasto	4 720	4 741	4 873
Yhteensä	30 865	31 004	31 769

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	37 559	37 704	38 319
Bruttotulot	6 694	6 700	6 550
Nettomenot	30 865	31 004	31 769
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 474		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 809		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-8
Raamisopimuksen koulutusmäärärahojen poistamisen palautus	90
STEA:n siirtymisen STM:ään menojen tarkentuminen	-225
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	52
Eläkemaksurakenteen muutos	116
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-21
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-11
Palkkausten tarkistukset	721
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-194
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-71
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	244
Tasomuutos	119
Yhteensä	765

2019 talousarvio	31 769 000
2018 I lisätalousarvio	-108 000
2018 talousarvio	31 004 000
2017 tilinpäätös	31 200 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 547 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2019.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tu-

lostien seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2017 toteutuma	htv	2018 arvio	htv	2019 arvio	htv
Toimintamenomääräraha	595	-	550	-	547	-
Liiketaloudelliset suoritteet	56 268	805	59 030	802	61 087	822
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	423	10	430	9	430	5
Yhteensä	57 286	815	60 010	811	62 064	827

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	57 286	60 010	62 064
Bruttotulot	56 691	59 460	61 517
Nettomenot	595	550	547
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	541		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	509		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/ henkilötyövuodet) kehitys

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	195,39	196,02	196,02
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	107,36	95,86	95,86
Vanhan Vaasan aikuisosastot	187,50	182,11	182,11

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	350,58	359,88	359,88
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	827,32	881,15	881,15
Vanhan Vaasan aikuisosastot	377,90	396,03	396,03

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	55 204	58 567	60 556
— muut tuotot	1 487	893	961
Tuotot yhteensä	56 691	59 460	61 517
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	56 965	59 709	61 766
— osuus yhteiskustannuksista	321	301	298
Kustannukset yhteensä	57 286	60 010	62 064
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-595	-550	-547
Kustannusvastaavuus, %	99	99	99

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik.os)	142 602	143 455	143 455
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik.os.)	3 729	4 079	4 079
Mielentilatutkimuksia (aik.os.)	56	68	68
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 647	4 563	4 563
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	56	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat muun muassa psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenojen tuottavuussäästö	-3
Yhteensä	-3
2019 talousarvio	547 000
2018 talousarvio	550 000
2017 tilinpäätös	563 000

05. *Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 601 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) oppilashoitopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukotioppilaille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2019.

Vaikuttavuus

Valtion koulukotitoiminnan vaikuttavuutta lisätään hallinnollisen rakenteen konserninomaisuutta kehittämällä sekä uudistamalla palvelujen tuottamisen toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita. Päihdeongelmista sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota koulukotitoiminnan kehittämisessä, mm. henkilöstön koulutuksen avulla. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään hyödyntäen sähköistä laadunhallintajärjestelmää sekä asiakasjärjestelmään sisältyvää vaikuttavuusmittaria. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan ja toimintaa kehitetään palvelujen ostajien eli kuntien muuttuvia tarpeita vastaavaksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2017 toteutuma	2018 htv varsinainen talousarvio	2019 htv esitys
Toimintamenomääräraha	-602	- 1 106	- 601
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	20 581	307 20 210	296 20 210
Yhteensä	19 979	307 21 316	296 20 811

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	19 979	21 316	20 811
Bruttotulot	20 581	20 210	20 210
Nettomenot	-602	1 106	601
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	630		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 011		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	19 446	18 901	18 901
— muut tuotot	2 475	2 676	2 676
Tuotot yhteensä	21 921	21 577	21 577
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 340	1 367	1 367
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 579	19 940	19 435
— osuus yhteiskustannuksista	1 400	1 376	1 376
Kustannukset yhteensä	19 979	21 316	20 811
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 942	261	766
Kustannusvastaavuus, %	110	101	104

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Hoitovuorokausi	34 870	34 431	34 431
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	6 320	7 654	7 654
Koulupäivä	20 490	21 689	21 689
Jälkihuoltovuorokausi	6 298	2 920	2 920
Vankilan perheosasto	2 254	2 254	2 254

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion koulukotien toimitilojen kehittämisen määrärahan (2015-2018) päättyminen	-500
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-5
Yhteensä	-505

2019 talousarvio	601 000
2018 talousarvio	1 106 000
2017 tilinpäätös	-220 525

06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 355 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palvelujen maksamiseen
- 3) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 4) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
- 5) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
- 6) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö on siirtynyt 1.1.2016 lukien sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Rikosseuraamuslaitos säilyy hallinnonalasiirron jälkeen vankiterveydenhuollon tilojen vuokralaisena ja vastaa myös jatkossa niiden kustannuksista. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat

tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt hallinnon siirron jälkeen vankiterveydenhuollon kehittämisohjelman, jolla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	16 772	17 077	18 554
Bruttotulot	167	199	199
Nettomenot	16 605	16 878	18 355
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	-		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentilta 25.40.01)	-14
Kirjanpidon keskittäminen -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentilta 25.40.01)	-7
Ulkopuolisten terveyspalveluiden, lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden kasvaneet kustannukset	1 000
Eläkemaksurakenteen muutos	65
Palkkausten tarkistukset	371
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-34
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	137
Tasomuutos	-38
Yhteensä	1 477

2019 talousarvio	18 355 000
2018 I lisätalousarvio	1 613 000
2018 talousarvio	16 878 000
2017 tilinpäätös	16 605 000

07. Sosiaaliturva-asoiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 334 000 euroa.

Selvitysosa:

Vaikuttavuus

Sosiaaliturva-asoiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistumioistui-
meen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhaku-
asteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja
yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen
hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä,
vammainen tulkkauksen palvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelu-
korvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkka-
turvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asiois-
sa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koske-
vat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2019 arvio

Tuottavuus ja taloudellisuus

Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	200
Työn tuottavuus (ratkaisu/hvt)	404

Tulokset ja laadunhallinta

Vireille tulleet valitusasiat	40 000
Ratkaistut asiat	42 000
Valitusten käsittelyaika (kk)	8,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kohtuullisen käsittelyajan turvaaminen	500
Käsittelymäärien kasvun oikaisu aikaisemmilta vuosilta	-313
Eläkemaksurakenteen muutos	41
Palkkausten tarkistukset	188
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-33
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-70
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-19
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	50
Vuokramenojen indeksikorotus	6
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Yhteensä	342

2019 talousarvio	8 334 000
2018 I lisätalousarvio	196 000
2018 talousarvio	7 992 000
2017 tilinpäätös	8 818 000

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten tietojärjestelmien (Kanta, sisältäen sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät) strategiseen suunnitteluun sekä operatiiviseen suunnitteluun ja ohjaukseen (STM, THL)
- 2) Kantaan liittyvien kansallisten määrittelyjen tekemiseen ja ylläpitoon (THL, Kela)
- 3) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti Kanta-palvelujen (kansallinen potilastietojen sähköinen arkistointipalvelu, reseptikeskus, kansallinen sosiaalihuollon arkistointipalvelu sekä kansalaisen omien sähköisten resepti- ja asiakastietojen katselu- ja asiointipalvelu, potilaan tiedonhallintapalvelu, lääkemääräysten kirjoituspalvelu ja kansalaisille suunnattujen sähköisten palvelujen ja tietovarannon) kehittämiseen (Kela)
- 4) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)
- 5) sähköisten palvelujen ja tietojärjestelmien kehittämisyyhteistyön, ohjauksen, käyttöönoton ja levittämisen koordinointiin (STM, THL)
- 6) Sote-digi -muutosohjelman strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen sekä operatiiviseen suunnitteluun ja ohjaukseen (STM, THL)
- 7) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun, kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien strategista ja operatiivista suunnittelua ja ohjausta, kansallisten määrittelyjen tekemistä ja ylläpitoa ja sähköisten palvelujen ja tietojärjestelmien kehittämistä sekä käyttöönottoa varten (STM, THL).

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta ja siihen liittyvästä tietohallinnon ja ICT-palvelujen ml. kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien ja sähköisten palvelujen strategisesta suunnittelusta ja ohjauksesta. Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on sähköisen asiakastietoarkiston ja siihen liittyvien sähköisten palvelujen rakentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen operatiivinen yksikkö koordinoi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien kansallisen määrittelytyön, operatiivisen ohjauksen, toimeenpanon ja kehittämisen, vastaavan työn sosiaalihuollon alueella sekä EU-tason yhteistyön. Rahoituksen pääpaino on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelussa, sosiaalihuollon sähköisen asiakastietojärjestelmän ja sähköisten kansalaispalvelujen rakentamisessa tulevan lainsäädännön mukaisesti. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahataason tarkistus	-8 000
Määrärahataason tarkistus (kertaluonteinen)	4 000
Yhteensä	-4 000

2019 talousarvio	7 000 000
2018 talousarvio	11 000 000
2017 tilinpäätös	13 330 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 929 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	200
Yhteensä	200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	18 929 000
2018 talousarvio	18 729 000
2017 tilinpäätös	17 790 434

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 945 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa muun muassa Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 25 % katetaan jäsenmaksuilla ja loppu jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:lta on edellytetty vahvempia toimia maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Suomen rooli vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin korostuu vuosina 2018—2020 hallintoneuvostojäsenyyden myötä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkentuminen	70
Yhteensä	70

2019 talousarvio	3 945 000
2018 talousarvio	3 875 000
2017 tilinpäätös	3 707 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menosta sekä hallitusohjelman strategisen tavoitteen hyvinvointi ja terveys toimeenpanoa tukevien kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanosta. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla, terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet
- eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu, julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa ja ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän
- lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet (lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut)
- ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu ja omaishoitoa on vahvistettu
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä.

Lisäksi rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman tarkoituksena on parantaa potilaan kokonaisvaltaisen hoidon toteutumista ja ihmisten toimintakykyä sekä luoda edellytykset kustannustehokkaalle lääkehoidolle niin potilaan kuin yhteiskunnan näkökulmasta.

Vaikuttavuus

- perusoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- lupa-, rekisteri- ja valvonta-asioiden osaamisen varmistaminen muuttuvassa toimintaympäristössä
- valvonnan ennakoivuuden ja riskiperusteisuuden käytäntöjen varmistaminen palveluissa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 587 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 500 000 euroa Suomen ja Venäjän tai muiden Suomen lähialueeksi luettavien maiden kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

- 1) ensisijaisesti Venäjän Federaation ydinturvallisuusviranomaisen ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin
- 2) muiden Suomen lähialueeksi luettavien valtioiden viranomaisten kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin
- 3) ydin- ja säteilyturvallisuusyhteistyöhön liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet:

- säteilytoiminnassa ja ydinenergian käytössä noudatetaan voimassa olevia säädöksiä ja määräyksiä
- suomalaisilla ydinlaitoksilla ei satu onnettomuutta tai vakavaa turvallisuuteen vaikuttavaa tapahtumaa
- ydinvoimalaitosten riskejä hallitaan siten, että laitosten onnettomuusriski pitkällä aikavälillä pienenee
- radioaktiivisten aineiden normaalikäytön aikaiset päästöt ydinlaitoksista ja kaivoksista ympäristöön ovat erittäin pieniä
- ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteen määrä pysyy mahdollisimman pienenä
- ydinsulkuvalvontaan liittyvä toiminta tapahtuu kansainvälisten sopimusten mukaisesti
- säteilyn käytössä ei satu onnettomuutta tai vakavaa turvallisuuteen vaikuttavaa tapahtumaa
- jokaisen säteilytyöntekijän säteilyannos on suunnitellussa altistustilanteessa henkilökohtaisen annosrajan alapuolella
- säteilyn lääketieteellisessä käytössä potilasaltistus on oikeutettu ja optimoitu
- markkinoilla olevat säteilyä tuottavat kuluttajatuotteet ovat turvallisia ja vaatimusten mukaisia
- kaikista Suomessa olevista säteilylähteistä huolehditaan asianmukaisesti
- ydinlaitoksiin, ydinmateriaaleihin ja säteilyn käyttöön kohdistuva vakava vahingoittava laiton toiminta on tehokkaasti estetty
- ydinmateriaalien ja muiden radioaktiivisten aineiden luvaton maahantuonti, maastavienti ja kuljetus on estetty tehokkaasti
- talousvesi ei ylitä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) esitettyjä radioaktiivisuuden viitearvoja
- avaruussäteilystä lentohenkilöstölle aiheutuva annos ei ylitä asetettuja raja-arvoja
- väestön radonaltistuminen pienenee

- suomalaisten keskimääräinen efektiivinen säteilyannos pienenee
- varautuminen erilaisiin säteilyvaaratilanteisiin ja niiden pitkäkestoiseen hoitoon on riittävä.

Asetettujen vaikuttavuustavoitteiden lisäksi Säteilyturvakeskusta koskevat vuosittain asetettavat toiminnalliset tavoitteet sekä koko hallinnonalalle asetetut henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä sekä toiminnallista tehokkuutta koskevat tavoitteet.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2017 toteutuma	htv	2018 varsinainen talousarvio	htv	2019 esitys	htv
Budjettirahoitus	11 877	88	12 213	88	11 587	100
Maksullinen toiminta	25 323	227	29 760	231	28 313	220
Yhteisrahoitteinen toiminta	273	3	250	4	250	4
Yhteensä	37 473	318	42 223	323	40 150	324

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2017 toteutuma	htv	2018 arvio	htv	2019 arvio	htv ¹⁾
Ydinenergia	20 136	130	21 723	134	21 030	134
Säteilytoiminta	7 184	45	6 800	45	6 342	45
Valmiustoiminta	1 782	9	1 700	9	1 586	9
Tutkimus ja kehitys	861	5	2 000	7	1 865	7
Asiantuntijapalvelut	3 194	15	6 000	15	5 597	15
Viestintä	866	5	1 000	5	934	5
Ympäristö	3 450	14	3 000	14	2 796	15
Yhteiset palvelut ²⁾	-	34	-	33	-	33
Yhteensä	37 473	257	42 223	262	40 150	263

¹⁾ Taulukko ei sisällä lomία ja poissaoloja. Vuonna 2019 niiden osuudeksi arvioidaan 61 htv.

²⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	37 473	42 223	40 150
Bruttotulot	25 596	30 010	28 563
Nettomenot	11 877	12 213	11 587
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 254		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 815		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	17 757	20 000	21 396
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 984	20 000	21 396
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-227	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset julkis-oikeudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	3 427	2 760	589
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 159	2 760	589
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	268	-	-
Kustannusvastaavuus, %	108	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	56	100	100
— EU:lta saatava rahoitus	160	150	150
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	57	-	-
Tuotot yhteensä	273	250	250
Hankkeiden kokonaiskustannukset	696	500	500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-423	-250	-250
Omarahoitusosuus, %	61	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö Venäjän federaation kanssa on kohdistunut seuraaviin aihepiireihin: Leningradin ydinvoimalaitos, Kuolan ydinvoimalaitos, ydinturvallisuusvalvonta, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonta ja onnettomuusvalmius sekä ydinmateriaalivalvonta. Pääosa resursseista on kohdistettu mainittujen kahden ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kohentamiseen siten, että pääkohde on Leningradin ydinvoimalaitos, jonka sijainti ja Tšernobylyyppiset reaktorit korostavat jatkuvan parantamisen tarvetta. Hankkeisiin sisältyy muun muassa koulutustoimintaa, turvallisuusanalyysijä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laitetoimituksia sekä

laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä. Leningradin ja Kuolan laitoksen ympäristön säteilyvalvontajärjestelmät on toteutettu tämän yhteistyön puitteissa.

Muiden lähialueeseen kuuluvien maiden kanssa ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu vastaavasti suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirtyvän erän leikkaus	-3 000
Säteilytoiminnan valvonnan valvontamaksujen tulouttamisen siirtyminen momentille 11.19.12	2 271
Eläkemaksurakenteen muutos	25
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-11
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-6
Palkkausten tarkistukset	248
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-65
Toimitilameno-säästö (HO 2015)	-126
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-24
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	75
Vuokramenojen indeksikorotus	4
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-7
Tasomuutos	-8
Yhteensä	-626

2019 talousarvio	11 587 000
2018 I lisätalousarvio	75 000
2018 talousarvio	12 213 000
2017 tilinpäätös	12 438 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 255 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisen tukeminen: palvelut asiakaslähtöisiksi, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen, lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, ikäihmisten kotihoidon kehittäminen ja kaikenikäisten omaishoidon vahvistaminen, digitalisaatio, kokeilut ja normien purku

— reformien toimeenpanoon osallistuminen: sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, kuntien maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä, alue- ja keskushallinnon uudistus

— valvonnan sisällön ja menetelmien uudistaminen yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston valmistelua

— valvonnan painopisteen siirtäminen ennakoivaan ja riskiperusteiseen sekä omavalvontaan ja toiminnan ohjauksen vahvistaminen tähän suuntaan

— lupa- ja valvontaprosessien sujuvoittaminen

— normien purkuun osallistuminen ja hallinnollisen taakan keventäminen sekä näistä johtuvien lainsäädäntöuudistusten toimeenpano.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamenomomentille kirjattavat tulot ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palveluntarjoajien lupia koskevien suoritteiden maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja. Lisäksi aluehallintovirastot suorittavat osan yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajilta saamistaan vuosimaksuista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle yksityisten palveluntarjoajien rekisteristä aiheutuvia ylläpitokustannuksia vastaavasti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	15 464	14 536	15 255
Bruttotulot	8 877	3 700	4 000
Nettomenot	6 587	10 836	11 255
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 205		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 380		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 536	4 500	4 800
— muut tuotot	546	400	400
Tuotot yhteensä	10 082	4 900	5 200
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 205	1 200	1 200

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset yhteensä	5 860	3 500	3 700
— osuus yhteiskustannuksista yhteensä	2 158	1 400	1 500
Kokonaiskustannukset yhteensä	8 018	4 900	5 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 064	-	-
Kustannusvastaavuus, %	126	100	100

*Tuotokset ja laadunhallinta***Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä**

	2017 toteutuma	2018 ennuste	2019 ennuste	2018/2019 muutos-%
Terveystieteiden ammattiharjoittamista koskevat päätökset	21 987	20 000	20 000	0,0
Sosiaalihuollon ammattiharjoittamista koskevat laillistamispäätökset	37 000 ¹⁾	19 000	10 000	-47,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat	1 270	1 450	1 450	0,0
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	833	970	970	0,0

¹⁾ Sosiaalihuollon ammattihenkilölain toimeenpano

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Toimintaympäristön muutokset, erityisesti sote- ja maakuntauudistus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lupa-, ohjaus- ja valvontatoiminnan uudelleen organisointi edellyttävät uudenlaista valvontayhteistyötä ja -osaamista, valvonnan sisällön ja menetelmien kehittämistä sekä valvonnan tietopohjan ja sen hyödynnettävyyden kehittämistä. Valtion uuden lupa- ja valvontaviraston valmisteluun liittyen yhteistyötä aluehallintovirastojen kanssa lisätään entisestään. Tämä kaikki edellyttää viraston johdolta ja esimiehiltä hyvää muutosjohtajuutta. Toimintaympäristön muutoksessa on tärkeää säilyttää nykyiset asiantuntijavoimavarat ja tukea niiden edelleen kehittämistä vastaamaan uusia osaamistarpeita. Tätä toteutetaan hyödyntämällä tulos- ja kehityskeskusteluja sekä laatimalla toimintaa tukeva koulutussuunnitelma. Muutosta edesauttaa toimintatapojen ja työmenetelmien uudistaminen mm. digitaalisten työkalujen avulla.

Työhyvinvoinnista huolehtiminen luo perustaa henkilöstön toimintakyvylle. Suuri työmäärä, virkatehtävien suorittamiseen liittyvät vastuut sekä muutostilanne ovat työhyvinvoinnin kannalta haasteellisia. Työhyvinvointia seurataan säännöllisin kyselyin ja tulosten analysointiin sekä kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen ja niiden seurantaan panostetaan. Johto ja esimiehet kiinnittävät kasvavaa huomiota työtehtävien priorisointiin ja henkilöstön tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU MD/IVD asetuksen toimeenpano ja tehtävät (4 htv)	280
Luovan valmistelun lisäresursointi (-2 htv)	-200
Eläkemaksurakenteen muutos	76

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Palkkausten tarkistukset	317
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-54
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-46
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-28
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	87
Vuokramenojen indeksikorotus	5
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-8
Yhteensä	419

2019 talousarvio	11 255 000
2018 I lisätalousarvio	95 000
2018 talousarvio	10 836 000
2017 tilinpäätös	10 762 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 282 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = vuosi 2011)

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	96,3	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	99,1	> 100	> 100

Viraston henkilötövuodet

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Maksullinen toiminta	198	220	230
Ei-maksullinen toiminta	33	35	35
Yhteensä	231	255	265

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	25 071	27 261	27 782
Bruttotulot	23 162	22 450	24 500
Nettomenot	1 909	4 811	3 282
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 708		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 879		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Budjettirahoitus	1 909	4 811	3 282
Maksullisen toiminnan tuotot yhteensä	23 162	22 450	24 500
— julkisoikeudelliset suoritteet	20 789	20 150	22 170
— liiketaloudelliset suoritteet	25	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 076	2 050	2 080
Muut tuotot	272	250	250
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	3 708	-	-
Yhteensä	28 779	27 261	27 782

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	20 814	20 150	22 170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 693	12 157	13 395
— osuus yhteiskustannuksista	7 343	7 993	8 775
Kustannukset yhteensä	19 036	20 150	22 170

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 778	-	-
Kustannusvastaavuus, %	109	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 076	2 050	2 080
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 033	1 316	1 335
— osuus yhteiskustannuksista	597	734	745
Kustannukset yhteensä	1 630	2 050	2 080
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	446	-	-
Kustannusvastaavuus, %	127	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta

- parannetaan tuottavuutta uudistamalla toimintatapoja ja tehostamalla prosesseja
- lisätään lääkitysturvallisuusasioissa yhteistyötä terveydenhuollon toimijoiden kanssa lääke- ja lääkitysturvallisuuden parantamiseksi
- edistetään lääkekehitystä ja -innovaatioita kehittämällä viranomaisneuvontaa entistä paremmin uusien alalle pyrkivien yritysten tarpeita vastaavaksi, tehostamalla klinisiin lääketutkimuksiin liittyviä toimintoja, parantamalla kansallisia lääkealan toimintaedellytyksiä ja lisäämällä tietovarantojen hyödynnettävyyttä
- lisätään valvontaviranomaisten yhteistyötä ja toimijoiden ennakoivaa ohjaamista valvonnan kattavuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi
- varaudutaan kansallisen ja kansainvälisen (mm. Brexit) toimintaympäristön muutosten mukanaan tuomiin viranomaishaasteisiin ja -mahdollisuuksiin
- tuotetaan tietoa ja moniammatillisia toimintamalleja järkevän lääkehoidon sekä lääkepoliittisen päätöksenteon tueksi
- kehitetään lääkeinformaatiotoimintaa asiakaskeisestisesti lääkeinformaatioverkoston avulla
- toteutetaan lääkehoitojen arviointitoimintaa verkostoyhteistyönä kotimaisten ja valittujen kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään.

Tunnusluvut	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,65	> 3,5	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	10,2	< 7,5	alle valtion keskitason

Määrärahasta on tarkoitettu 150 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitettut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laajentuvat EU-tasoiset tehtävät (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-1 000
Siirtyvän erän leikkaus	-500
Eläkemaksurakenteen muutos	7
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	98
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-20
Toimitilamenosäästö (HO 2015)	-122
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	27
Vuokramenojen indeksikorotus	2
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Tasomuutos	-1
Yhteensä	-1 529

2019 talousarvio	3 282 000
2018 I lisätalousarvio	30 000
2018 talousarvio	4 811 000
2017 tilinpäätös	2 080 228

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 775 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019. Vastuualuekohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön strategisena tavoitteena on rakentaa turvallisuutta ja hyvinvointia edistävää työ- ja elinympäristöä. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet suuntaavat toimintansa strategiaa tukevien työympäristön ja työhyvinvoinnin linjausten mukaisesti. Toiminnan tavoitteena on osaltaan vaikuttaa työpaikkojen turvallisuuden johtamiseen ja työolosuhteisiin siten, että työpaikkatapaturmat, ammattitaudit, haitallinen kuormitus ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen vähenevät. Lisäksi työsuojelun vastuualueiden toiminnalla vaikutetaan myös siihen, että työsuhteen ehtoja noudatetaan paremmin ja harmaan talouden määrä vähenee.

Varmistaakseen toimintansa asiakaslähtöisyyden työsuojeluhallinto antaa seuraavan palveluluokituksen:

Työsuojelun vastuualueet toimivat yhteiskunnan antamin valtuuksin siten, että työstä ihmisen terveydelle aiheutuvat vaarat ja haitat ovat asianmukaisesti hallinnassa. Työsuojelun vastuualueiden toiminta on riippumatonta, puolueetonta ja asiantuntevaa. Kaikilta toimialoilta ja työpaikoilta tulevaan asiakaskysyntään vastataan kattavasti sovittuja toimitus- ja saatavuusaikoja noudattaen. Työsuojelun vastuualueet kehittävät toimintaansa keräämäänsä asiakaspalautetta hyödyntäen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojeluviranomaiset suuntaavat viranomaisaloitteista toimintaa pääsääntöisesti riskiperusteisesti niille toimialoille, joilla esiintyy merkittävimpiä työturvallisuusriskejä. Tavoitteena on, että työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa. Valvonnalla varmistetaan, että työnantajat ja muut vastuutahot noudattavat työsuojelulainsäädäntöä. Kattavuuden varmistamiseksi valvontaa kohdistetaan myös muille kuin riskiperusteisesti valituille toimialoille. Asiakasaloitteinen valvonta hoidetaan kattavasti sovittuja palvelujen toimitus- ja saatavuusaikoja noudattaen.

Valtakunnallisia valvontahankkeita toteutetaan nelivuotiskaudella 2016—2019 yhteisiin työpaikkoihin, vuokratyöhön, korjausrakentamiseen ja yksityiseen sosiaali- ja terveysalaan liittyvinä. Valtakunnallisilla valvontahankkeilla pyritään vastaamaan havaittuihin ongelmakohtiin ja samalla kehittämään valvontatoimintaa.

Toiminnallinen tehokkuus

Tarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Kokonaistarkastusmäärä	27 772	26 200	27 500

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2017		htv	2018		htv	2019		htv
	toteutu- ma	%-osuus		tavoite	%-osuus		tavoite	%-osuus	
Viranomaisaloitteinen toiminta	19 034	76	318	15 647	65	272	16 016	65	265
Asiakasaloitteinen toiminta	3 063	12	52	4 333	18	75	4 504	18	73
Hallinto- ja tukitoiminnot	2 866	11	48	4 092	17	71	4 255	17	69
Yhteensä	24 963	100	418	24 072	100	418	24 775	100	407

Tuotokset ja laadunhallinta

Työsuojeluvalvonta on riskiperusteista. Työsuojelun vastuualueet käyttävät vaikutuksia aikaansaavia ja yhtenäisiä valvontaotteita ja -menetelmiä. Vastuualueiden yhteistyöllä, viranomaisten välisellä tietojen vaihdolla ja hyvien käytäntöjen levittämällä varmistetaan vaikuttava työsuojeluvalvonta.

Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä tukevat tehokkaasti työsuojelun vastuualueiden toimintaa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Työsuojelun vastuualueilla varmistetaan osaamisen ja henkilöstövoimavarojen tarkoituksenmukainen sijoittuminen. Henkilöstön osaamisen kehittämistä ja ammattitaidon ylläpitämistä tuetaan ja työhyvinvoinnista huolehditaan. Erityisosaamista kehitetään ja hyödynnetään tehokkaammin valtakunnallisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017	2018	2019
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	25 221	24 242	24 945
Bruttotulot	258	170	170
Nettomenot	24 963	24 072	24 775
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 906		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 251		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eräät työsuojelun palvelut (siirto momentille 28.40.01)	-300
Eläkemaksurakenteen muutos	131
Palkkausten tarkistukset	840
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-78
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	249
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-18
Tasomuutos	-113
Yhteensä	703

2019 talousarvio	24 775 000
2018 I lisätalousarvio	252 000
2018 talousarvio	24 072 000
2017 tilinpäätös	24 308 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tietoineistojen kuvauksien laadintaan sähköiseen palveluun mm. rekisteritietojen tietosisälöstä ja niiden soveltuvuudesta käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön
- 2) lupaviranomaisen tietojen käyttölupia koskevaan neuvontapalveluun ja sen kehittämiseen
- 3) kansallisen sähköisen käyttöportaalien ylläpitoon ja lupakäsittelyn asianhallintajärjestelmän toimintaan ja kehittämiseen
- 4) käyttölupalpalveluun ja käyttölupapäätösten tekemiseen
- 5) käyttöluvan edellyttämän tutkimuksen eettisen käsittelyn liittäminen osaksi lupaprosessia
- 6) tietojen yhdistämis- ja luovutuspalveluun ja sen kehittämiseen
- 7) koodiavainten säilytyspalveluun
- 8) tietoturvallisen teknisen käyttöyhteyden kehittämiseen ja ylläpitoon tietojen luovuttamiseksi
- 9) sähköisen tietoturvallisen käyttöympäristön kehittämiseen ja ylläpitoon hakijalle luovutettujen tietojen käsittelemiseksi
- 10) lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittämiseen
- 11) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Määrärahaa käytetään lupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Käyttöluvan saajat maksavat käyttöluvista maksun ja tarvitsemistaan palveluista kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja luovuttamisesta aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden ja lupaviranomaisen ohjausryhmän päätösten mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen investointi	1 800
Lupaviranomaisen resurssin tarve	1 500
Yhteensä	3 300

2019 talousarvio 3 300 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 247 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) ruumiiden kuljettamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavasti sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 2017 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 575, vuonna 2018 arvioidaan tehtävän 8 100 ja vuonna 2019 8 000 ruumiinavausta.

2019 talousarvio	10 247 000
2018 talousarvio	10 247 000
2017 tilinpäätös	7 504 651

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista, valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin sekä hallitusohjelman strategisen tavoitteen hyvinvointi ja terveys toimeenpanoa tukevien kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalsansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua ja niiden toimeenpanoa sekä informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan pohjana on ministeriön Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 -asiakirja sekä hallitusohjelman painotukset. Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta, tietotuotanto sekä tiedonvälitys kohdistuvat hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla, terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet
- eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu, julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa ja ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän
- lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet
- ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu ja omaishoitoa on vahvistettu
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä
- sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi.

Lisäksi painotetaan terveyden edistämistä, varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää työtä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Terveyden edistämisen osa-alueella kiinnitetään huomiota kansantautien vaaratekijöiden vähentämiseen, tapaturmien ehkäisemiseen ja terveyttä tukevien olosuhteiden luomiseen. Erityisesti tavoitteena on tupakoinnin, alkoholin käytön ja ylipainoisuuden hallinta (momentti 33.03.04 ja momentti 33.03.50).

Varmistaen työelämän hyvinvointia sekä fyysistä ja psyykkistä terveyttä pyritään lisäämään työn mielekkyyttä. Myös työelämän tasa-arvon varmistaminen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteita (momentti 33.03.50).

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi ehkäisevä näkökulma on ensisijainen toimintamalli. Lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin puututaan uusien menetelmien avulla, pitkäaikaistyöttömyys torjutaan ja suurimmassa köyhyysriskissä olevien toimeentulo turvataan (momentti 33.03.04 ja momentti 33.03.50).

Toimiva palvelujärjestelmä ja osaava ja riittävä työvoima luovat pohjan laadukkaille palveluille. Erityisenä haasteena on peruspalvelujen ja ikääntyvän väestön palvelujen turvaaminen. Apuna tulee olla uuden teknologian laajamittainen hyväksikäyttö ja kehittäminen (momentti 33.03.04).

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuustoimenpiteitä kohdistetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen.

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 52 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuista, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksista, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin
- 6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon uutta palvelujärjestelmää (sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa annetun tehtävän hoitamiseksi) varten perustettavan ohjauksen ja arvioinnin tietopohjatoiminnon menoihin.

Selvitysosa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. Laitos toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä.

Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa. Määrärahasta on varattu 350 000 euroa Alkoholitutkimussäätiölle myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnan perusta on laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategia Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Voimavarojen supistuessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tarkistaa toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomais tehtävien hoitoon liittyvät riskit minimoidaan. Leikkaukset kohdistetaan strategian mukaisesti. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Laitoksen tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. Laitoksen tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. Laitoksen organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatorakenne tukee laitoksen strategian linjauksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistumista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoitusrakenne on tarkoituksenmukainen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. Laitoksen henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtaminen on korkea-tasoisista ja kannustavaa. Henkilöstön kokemaa työhyvinvointia kasvaa ja työnantajakuva paranee entisestään. Henkilöstösuunnittelu on myös pitkäjänteistä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot, muut maksullisen toiminnan myyntitulot, kuten rojaltit ja vastaavat, sekä tekijänoikeustulot ja saadut lahjoitusvarat ja sponsoritulot.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	350 000
Käypä hoito -suositusten laadintaan	756 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	926 000
Näkövammaisten keskusliitolle	140 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	400 000
Yhteensä	2 572 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	82 995	84 679	83 445
Bruttotulot	33 070	32 200	31 217
Nettomenot	49 925	52 479	52 228
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 107		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 804		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— myyntituotot	9 023	9 000	9 000
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	9 023	9 000	9 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	-	20	20
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 228	5 300	5 300
— osuus yhteiskustannuksista	2 117	2 200	2 200
Kustannukset yhteensä	7 345	7 500	7 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 678	1 500	1 500
Kustannusvastaavuus, %	123	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	13 145	13 000	13 000
— EU:lta saatava rahoitus	3 672	3 500	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	772	700	700
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	6 310	6 000	6 000
Tuotot yhteensä	23 899	23 200	23 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	42 221	40 700	40 700
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-18 322	-17 500	-17 500
Omarahoitusosuus, %	43	43	43

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2017 toteutuma	htv	2018 arvio	htv	2019 tavoite	htv
Hyvinvointi	14 132	155	13 611	155	13 412	155
Kansanterveysratkaisut	20 377	218	18 958	215	18 682	215
Järjestelmät	8 273	85	7 680	87	7 567	87
Valtion sosiaali- ja terveyspalvelut	13 574	141	16 722	184	16 480	184
Terveysturvallisuus	15 020	167	14 778	167	14 562	167
Tietopalvelut	11 619	118	12 930	124	12 742	124
Yhteensä	82 995	884	84 679	932	83 445	932

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviointitoiminto (9 htv)	700
Hankintalain koulutus liittyen vammaispalveluiden kilpailutukseen	300
Terveystieteiden laatuverkostojen pilotointihankkeen valmistelu ja käynnistäminen, palautus	-1 500
Eläkemaksurakenteen muutos	88
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-60
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-30
Palkkausten tarkistukset	1 406
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-13
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-242
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-410
Toimitilamenojen säästö (HO 2015)	-647
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-129
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	401
Vuokramenojen indeksikorotus	32
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-37
Tasomuutos	-110
Yhteensä	-251

2019 talousarvio	52 228 000
2018 I lisätalousarvio	773 000
2018 talousarvio	52 479 000
2017 tilinpäätös	49 622 000

25. Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansallisen genomikeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistämisestä ja yhteisen toimijan valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansallisen syöpäkeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kansallisen neurokeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kliinisen tutkimuksen ja hoidon pilotointihankkeisiin
- 5) kansallisen lääkekehityskeskus valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, korkeakouluille, yleishyödyllisille yhteisöille ja biopankkien muodostamalle osuuskunnalle

7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman työllisyyttä ja kilpailukykyä koskevaa strategista tavoitetta vuosina 2016—2018 tukevan kärkihankkeen 1 (Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla) yhteydessä on päätetty toteuttaa toimenpide: Tehdään Suomesta genomitiedon hyödyntämisen edelläkävijämaa. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimenpiteen valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden (sairaanhoitopiirit, korkeakoulut, asiantuntijalaitokset) kanssa.

Toimenpiteen tavoitteet ovat seuraavat:

— Suomeen perustetaan genomikeskus, jolla tavoitellaan Suomen kehittymistä edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi genomitietoa hyödyntävälle terveydenhuollolle, huippututkimukselle ja globaalille liiketoiminnalle

— tehostetaan julkisten biopankkien toimintoja yhtenäistämällä toimintatavat ja varmistetaan tehokas yhteistyö genomikeskuksen kanssa

— perustetaan kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi genomikeskuksen perustamisesta ja toiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Genomikeskuksen perustamiskustannukset	-2 300
Julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistäminen ja yhteisen toimijan perustamisen arvioitut kustannukset	-1 400
Kansallisen lääkekehityskeskus perustaminen	1 500
Yhteensä	-2 200

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	5 200 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	7 400 000
2017 tilinpäätös	5 800 000

(31.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarvioista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-50 500
Yhteensä	-50 500

2018 I lisätalousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	50 500 000
2017 tilinpäätös	49 690 000

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 222 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen

2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että arvonlisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 14 000 000 euroa ja muihin menoihin 8 872 000 euroa ja työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin menoihin 350 000 euroa.

Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos on tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Laitos vaikuttaa siihen, että työelämän laatu ja työn tuottavuus paranevat sekä työhön osallistuminen lisääntyy.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti Työterveyslaitokselle (TTL) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2019. Vastuualuekohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Hallituksen kärkihankkeiden mukaisesti Työterveyslaitos toteuttaa seuraavia sisältöjä:

Hallitusohjelman strateginen painopistealue: Hyvinvointi ja terveys

Osatyökykyisille tie työelämään:

— TTL edistää työterveyshuoltojen, koordinoivaa työtä tekevien ja työnantajien osaamista osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen tukemisessa

— TTL osallistuu osatyökykyisten työllistymistä ja osallisuutta tukevan palvelujärjestelmän sekä terveydenhuollon ja muiden tukitoimien kehittämiseen ja arviointiin sekä kehittää ja toteuttaa ratkaisuja työttömien työkyvyn tukemiseen yhdessä OTE-kärkihankkeen ja sen kokeilujen kanssa. Tavoitteena on viedä toimintamallit käyttöön tuleviin maakuntiin.

Hallitusohjelman reformihankkeet: sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

— TTL osallistuu työterveyshuollon roolin ja tehtävien määrittelyyn sote-uudistuksessa sekä tukee työterveyshuollon organisoitumista terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistuksessa ja työterveyshuollon kattavuuden parantamista sote-alueilla

— TTL tukee alueellisia toimijoita yhteistyökäytäntöjen rakentamisessa eri sote-alueilla työterveyshuollon, terveydenhuollon ja kuntoutuksen välille mahdollistamaan sujuvat hoito- ja kuntoutuspolut ja prosessit

— TTL seuraa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön hyvinvoinnin tilaa sote-uudistuksen aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian mukaisesti Työterveyslaitos toteuttaa seuraavia sisältöjä:

Rakennamme turvallisuutta ja hyvinvointia edistävää työ- ja elinympäristöä

— TTL toteuttaa toimenpiteitä, joilla kokonaisvaltaista Nolla-ajattelua viedään työpaikoille. Kyseessä on malli, jonka mukaan työssä tapahtuvat ei-toivotut tapahtumat voidaan estää, kun kaikki työpaikan toimijat johdosta työntekijöihin ovat sitoutuneet tavoitteisiin

— TTL toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa

— TTL tukee ja kehittää työn voimavaroja edistäviä toimintatapoja työpaikoilla.

Tuemme hyvinvointia työn murroksessa

— TTL tuottaa (ennakoivaa) tietoa työn murroksen vaikutuksista työntekijöihin ja työpaikkoihin sekä toimenpide-ehdotuksia päätöksentekoon

— TTL kokoaa työelämää, työterveyttä, työympäristöjä, työterveyshuoltoa ja työsuojelua koskevan tietokannan eri tietovarannoista, arvioi ja analysoi niihin liittyviä trendejä ja tukee suomalaisia työpaikkoja ratkaisemaan uudentyyppisistä työnteon tavoista johtuvia haasteita.

Työterveys 2025 - Valtioneuvoston periaatepäätöksen noudattamista Työterveyslaitos tukee seuraavasti

— TTL osallistuu Työterveys 2025-periaatepäätöksen toimeenpanoon ja indikaattoreiden kehittämiseen

— TTL kehittää työterveyshuoltoa ko. periaatepäätöksen mukaisesti huomioiden sosiaali- ja terveydenhuollon integraation ja eri asiakasryhmien tarpeet.

Henkisten voimavarojen hallinta

Työterveyslaitos sopeuttaa henkilövoimavarojaan ottaen huomioon toiminnan rahoitusmahdollisuudet.

*Tuotokset ja laadunhallinta***Työterveyslaitoksen määrälliset suoritteet**

	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
Tieteelliset julkaisut	216 ¹⁾	200	250
Yleistajuiset julkaisut	101	350	200
Verkkosivuilla kävijöiden lkm/kk	248 000	250 000	267 000
Työhygieeniset selvitykset	350	350	350
Laboratorioanalyysit	64 141	60 000	63 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 207	1 800	2 000
Koulutettavat, päiviä	27 227	30 000	32 000

¹⁾ Laskentatapamuutos, valtakunnalliseen VIRTJA-järjestelmään siirtymisen myötä

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 52 000 000 euroa, myönnetään valtionapua 23 222 000 euroa. Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2019 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain vuosina 2017—2019 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionapu		
	2017 tot.	2018 arvio	2019 arvio	2017 tot.	2018 arvio	2019 arvio	2017 tot.	2018 arvio	2019 arvio
Tutkimus & kehittäminen	17 888	19 700	19 700	8 982	9 900	9 900	8 906	9 800	9 800
Asiantuntijatyö	3 535	3 900	3 900	153	-	-	3 382	3 900	3 900
Sisäinen toiminta	9 690	8 700	8 700	1 253	178	178	8 437	8 522	8 522
Koulutus ja palvelu	19 590	19 700	19 700	18 665	18 700	18 700	925	1 000	1 000
Yhteensä	50 703	52 000	52 000	29 053	28 778	28 778	21 650	23 222	23 222
Rahoitusosuus, %				57	55	55	43	45	45

2019 talousarvio	23 222 000
2018 talousarvio	23 222 000
2017 tilinpäätös	23 222 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveystieteiden erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen

- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti
- 9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin kolme viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos: Itsemurhien ehkäisyohjelma	-300
Tasomuutos: Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittäminen	-1 000
Kärkihankerahoituksen päättymisen (HO 2015)	-1 000
Toimintameno säästö (HO 2015)	-800
Yhteensä	-3 100

2019 talousarvio	3 502 000
2018 talousarvio	6 602 000
2017 tilinpäätös	7 572 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaaminen, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta, lapsilisistä, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, elatustuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä ja perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen ja lapsilisien tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta sekä kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotita-

louksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Elatustuen tavoitteena on turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa (580/2008).

Tulkkaukspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota vaikeasti kuulovammaisille, kuulo- ja näkövammaisille ja puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkaukspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähenyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.90.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	49 615	46 900	50 000
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	71	100	100
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	998 293	991 400	988 100
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	165 675	164 500	164 000
Lapsilisää saavia perheitä	545 502	541 800	539 900

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	381	400	400
Sotilasavustus			
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	8 938	9 100	9 100
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	347	359	350
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	381 526	374 000	372 500
Tukea saavia lapsiperheitä, joista	92 017	90 000	90 000
— yksinhuoltajia	61 225	60 000	60 000
Työttömiä ruokakuntia ¹⁾	151 327	140 000	137 000
Lapsettomat opintotukea saavat ruokakunnat	112 311	113 000	113 000
Keskimääräinen tuki euroa/kk	323	320	322
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	105 847	107 900	108 800
— täysimääräisenä	86 421	88 500	90 000
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	21 936	21 150	20 550
Täysi elatustuki euroa/kk	155,17	156,09	157,37
Vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelut			
Tulkkaukspalveluun oikeutettuja	9 000	9 000	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	402 564	411 800	419 100
Kotitalouksia vuoden aikana	277 316	283 700	288 700

¹⁾ Tuensaaja tai ainakin toinen puolisoista on työttömä.

50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto. Äitiysavustuksen ottaa noin 66 % siihen oikeutetuista äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Tuen suuruudesta on säädetty äitiysavustuksesta ja adoptiotuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (885/2002). Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia sa-

maan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansainvälisten adoptioiden tuen tarkistus vuoden 2019 alusta lukien.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 10 500 000 euroa äitiysavustusten ja 1 000 000 euroa kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvien kustannusten maksamiseen/korvaamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Adoptiotuen tarkistus	300
Tarvearvion muutos	-550
Yhteensä	-250

2019 talousarvio	11 500 000
2018 talousarvio	11 750 000
2017 tilinpäätös	8 763 500

51. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 369 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälaissa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

2019 talousarvio	1 369 900 000
2018 talousarvio	1 369 900 000
2017 tilinpäätös	1 360 500 000

52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle ulkomaille maksetut tuet.

2019 talousarvio	3 800 000
2018 talousarvio	3 800 000
2017 tilinpäätös	2 242 365

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 5,5 % vuosittain. Perusavustusten määrä omaisille on vuositasolla yhteensä noin 1 400 000 euroa.

2019 talousarvio	17 600 000
2018 talousarvio	17 600 000
2017 tilinpäätös	16 500 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 565 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin	-8 000
Enimmäisasumismenon jäädyttäminen 2018	-8 000
Opiskelijoiden keskimääräinen asumistuki arvioitua suurempi	40 000
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	-1 600
Sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto	-400
Tarvearvion muutos	57 300
Yhteensä	79 300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	1 565 800 000
2018 talousarvio	1 486 500 000
2017 tilinpäätös	1 266 400 000

55. Elatustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 216 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa. Määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon vuoden aikana maksettava elatustuki. Momentille 12.33.98 tuloutetaan elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperintäsaatavat. Määrärahat eivät koske Ahvenanmaan maakuntaa, jonka kanssa Kansaneläkelaitos tekee erillissopimuksen elatustuen maksamisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 800
Yhteensä	1 800

2019 talousarvio	216 400 000
2018 talousarvio	214 600 000
2017 tilinpäätös	204 873 790

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 300
Yhteensä	1 300

2019 talousarvio	50 700 000
2018 talousarvio	49 400 000
2017 tilinpäätös	45 475 473

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 751 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Perusosan suuruus vuonna 2019 on yksinasuvan aikuisen osalta 491,21 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntoutusraha nuoren osallistumistulona	-1 500
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	-700
Sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto	-3 300
Takuueläkkeen korotus	-700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-59 200
Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen työmarkkinatuen tasolle	-1 500
Yhteensä	-66 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	751 900 000
2018 talousarvio	818 800 000
2017 tilinpäätös	760 630 313

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 366 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen

3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

4) rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 48 %, sairausvakuutusrahaston osuus 39 % ja kansaneläkerahaston osuus 13 % vuonna 2019. Valtio rahoittaa noin kolmanneksen sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	235 660 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	61 000 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	69 000 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Yhteensä	366 360 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimallin toimeenpano	3 500
Eläkekulujen kasvu	2 800
Opiskelijoiden terveydenhuolto	860
Palkankorotukset	8 300
Pysyvät resurssitarpeet	17 500
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentille 28.30.03)	-600
Vuoden 2017 ylijäämä	9 000
Yhteensä	41 360

2019 talousarvio	366 360 000
2018 I lisätalousarvio	3 741 000
2018 talousarvio	325 000 000
2017 tilinpäätös	331 747 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Sen ylittävät työtulot sovitellaan työttömyysetuuden kanssa siten, että puolet tulosta vähennetään etuudesta. Etuus yhdessä työtulojen kanssa voi enimmillään olla etuuden perusteena olevien tulojen suuruisen. Lisäksi on helpotettu yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana siten, että yrittäjyyden päätoimisuutta ei arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutus-

tuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena, jonka valtio rahoittaa. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on edistetty nostamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 61 vuoteen vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Työttömyysaste (%)	8,6	7,4	6,9
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	35 000	35 000	40 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	90	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	141 112	120 000	112 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	36,4	31,7	29,4
— työttömyysajalta	33,0	28,5	26,4
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	3,4	3,2	3,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	63,8	64,4	65,2
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	33 233	29 000	25 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	8,9	7,7	6,6
— työttömyysajalta	7,7	6,5	5,5
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	1,2	1,1	1,1
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	32,1	31,4	31,2
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	198 600	192 000	190 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	52,0	50,0	49,9
— työttömyysajalta	36,7	35,3	35,2
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	15,3	14,7	14,4
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	32,8	32,7	32,5

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Vuorottelukorvaus			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 961	3 000	3 000
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	0,8	0,8	0,8
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,0	0,0	0,0
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	55,9	56,5	57,2
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	23,0	21,5	21,5

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kunnalle maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2019 noin 40 000 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

2019 talousarvio	26 840 000
2018 talousarvio	26 840 000
2017 tilinpäätös	20 095 649

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 832 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti
- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat ja muutosturvalisät Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen aseman muuttamisesta yrittäjästä palkansaajaksi. Ei-omistavan perheenjäsenen työssäoloehdoksi säädetään 12 kuukautta, lisäksi säädetään 12 kuukauden tarkastelujaksosta, jonka aikana yrittäjän perheenjäsenellä ei ole saanut olla omistusta tai määräysvaltaa yrityksessä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta lyhytkestaisen työn vastaanottamisen edistämiseksi. Työttömyysetuuden sovittelussa siirrytään nykyisestä tulon ansainta-ajankohdan mukaisesta sovittelusta tulon maksatusajankohdan mukaiseen sovitteluun. Muilta osin etuuden sovittelua koskevat säännökset pysyvät ennallaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	633 900 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	85 000 000
Palkkatuet ja starttirahat	48 000 000
Kulukorvaukset	25 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	14 000 000
Vuorottelukorvaus	26 100 000
Yhteensä	832 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lyhytkestoinen opiskelu työttömyysturvalla	1 400
Palkkatuen arvioitu käyttö	-11 600
Siirto momentilta 33.20.56	26 100
Tarvearvion muutos	-219 100
Työn vastaanottamisen kannustimien parantaminen	20 000
Yrittäjien perheenjäsenten työttömyysturva	10 000
Yhteensä	-173 200

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	832 000 000
2018 talousarvio	1 005 200 000
2017 tilinpäätös	983 911 277

(51.) *Valtionosuus peruspäivärahasta* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 33.20.52	-42 400
Yhteensä	-42 400

2018 talousarvio	42 400 000
2017 tilinpäätös	95 356 992

52. *Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 508 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on

70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Vuorottelukorvaukset rahoitetaan kuten vastaavat työttömyysetuudet. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysetuuksista annetun lain muuttamisesta, jolla vahvistetaan työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2019.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen peruspäivärahan rahoitukseen ohjattavasta palkansaaajan työttömyysvakuutusmaksukertymän määrästä.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 032 500 000
— kuntien rahoitusosuus	-377 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	576 000 000
— kulukorvaukset	89 000 000
— liikkuvuusavustus	2 000 000
— palkkatuki	129 000 000
— korotusosa	33 000 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 484 500 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	160 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	35 000 000
— korotusosa	4 000 000
— kulukorvaus	6 000 000
— palkkatuki	17 000 000
Palkansaaajan tt-maksun osuus	-198 000 000
Peruspäiväraha yhteensä	24 000 000
Vuorottelukorvaus	100 000
Yhteensä	1 508 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntoutusraha nuoren osallistumistulona	-1 500
Lyhytkestoinen opiskelu työttömyysturvalla	3 500
Palkansaaajan työttömyysvakuutusmaksuosuuden muutos	-30 700
Palkkatukien arvioitu käyttö	-64 400
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	-3 000
Siirto momentilta 33.20.51	42 400
Siirto momentilta 33.20.56	100
Tarvearvion muutos	-1 100
Yhteensä	-54 700

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	1 508 600 000
2018 talousarvio	1 563 300 000
2017 tilinpäätös	1 495 980 710

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnetyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	20
Yhteensä	20

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	3 750 000
2018 talousarvio	3 730 000
2017 tilinpäätös	53 000 000

(56.) Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 33.20.50	-26 100
Siirto momentille 33.20.52	-100
Tarvearvion muutos	100
Yhteensä	-26 100

2018 talousarvio	26 100 000
2017 tilinpäätös	19 000 004

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveystalvetauja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä

toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista, ylioppilaiden perusterveydenhuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	286 630	288 800	289 000
Vanhempainpäivärahan saajat	149 092	143 900	157 200
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	54,06	54,30	55,60
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	64,55	65,50	67,00
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	23,93	24,64	27,86
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	28 800	29 500	29 900
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	38,3	40,0	40,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	605,13	605,13	565,00
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	238 958	247 000	281 000
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2017 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 16,0 %, hammaslääkärin-palkkioista 14,8 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 13,7 % sekä matkojen osalta 76,9 %.			

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 425 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen

3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 53 400 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 6 600 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 44,9 % ja vakuutetut 55,1 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa työtulovakuutuksen menoista vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä vähimmäismääräiset kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa 3,4 %-osuuden vanhempainpäivärahamenoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Valtio rahoittaa lisäksi kilpailukykysovimuksessa sovittuun työnantajan sairausvakuutusmaksun alennuksen. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2019 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna peritään eläke- ja etuustuloista 1,61 %. Palkkatulosta tai yrittäjän tulosta sairaanhoitomaksua ei peritä. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 14 251 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,54 % ja yrittäjiltä 1,77 %. Alle 14 251 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,23 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 0,77 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä takuueläkelain muuttamisesta siten, että vähimmäismääräisiä päivärahoja korotetaan työmarkkinatuen tasolle, monikko- ja adoptioerheiden asemaa parannetaan, sairauspäivärahan 55 päivän omavastuu-aika poistetaan, lääkekorvausten vuosiomavastuurajaa alennetaan sekä sairausvakuutuskorvauksen maksamista julkisissa tiloissa annettuun yksityiseen hoitoon jatketaan vuoden 2021 loppuun saakka. Lisäksi takuueläkelakia ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia muutetaan siten, että takuueläkettä, eläketukea, nuorten kuntoutusrahaa ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaa vähimmäispäivärahaa korotetaan. Koskee myös momentteja 33.10.54, 33.10.57 ja 33.40.60.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta siten, että nuorten ammatillisen kuntoutuksen kriteereitä lievennetään ja nuorelle maksetaan kuntoutusrahaa koko kuntousjakson ajalta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asumisperusteisen etuuslainsäädännön soveltamisesta rajat ylittävissä tilanteissa.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2019 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	845
Vanhempainpäivärahat	1 008
Perhevapaakorvaus	44
Mata-päivärahat	5
Kuntoutusrahat	131
Työterveyshuolto	361
Yrittäjien lisäpäivät	11
Rahaston 8 %:n osuus	6
Yhteensä	2 414

Sairaanhoitovakuutus

Lääkekorvaukset	1 485
Matkat	306
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	50
Lääkäripalkkiot	54
Hammaslääkäripalkkiot	56
Muut sairaanhoitokorvaukset	70
Kuntoutuspalvelut	410
Rahaston 8 %:n osuus	7
Yhteensä	2 438

Menot yhteensä 4 852

Tulot

<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	1 321
Työnantajamaksut	673
Yrittäjien lisäpäivät	11
Valtion rahoitusosuus	244
Vuoden 2018 maksuyli-/alijäämä	130
Yhteensä	2 379

Sairaanhoitovakuutuksen tuotot

Palkansaaajien ja yrittäjien maksut	-
Etuudensaaajien maksut	372
Valtion rahoitusosuus	2 182
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	9
Vuoden 2018 maksuyli-/alijäämä	-84
Yhteensä	2 479

Tulot yhteensä 4 858

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2019 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Valtion osuudet yhteensä	2 426
<i>Työtulovakuutus</i>	
Vanhempainpäivärahat	31
Vähimmäispäivärahat	211
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 155
Osuus kilpailukykysovimuksesta	986
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	41

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisperusteisen sosiaaliturvan muutokset	-500
Kuntoutusraha nuoren osallistumistulona	3 000
Lääkekorvausten vuosiomavastuurajan alentaminen	5 000
Monimuotoiset perheet	500
Nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen päivärahan korotus	1 100
Sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto	8 100
Tarvearvion muutos	103 210
Työnantajan sairausvakuutusmaksun alennus (Kiky)	165 000
Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen työmarkkinatuen tasolle	20 400
Yhteensä	305 810

2019 talousarvio	2 425 800 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	2 119 990 000
2017 tilinpäätös	1 942 157 161

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2017 yhteensä 1 585 582, joista vanhuuseläkkeellä 1 339 991, perhe-eläkkeellä 270 453, työkyvyttömyyseläkkeellä 206 048, osa-aika-eläkkeellä 7 244 sekä muilla eläkkeillä 12 026. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2015—2017 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2015	2016	2017
Yksityinen sektori	15 944	16 442	17 086
Kunnalliset eläkkeet	4 569	4 764	5 011
Valtion eläkkeet	4 412	4 479	4 574
Muut julkiset yhteensä	340	350	362
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>25 265</i>	<i>26 035</i>	<i>27 033</i>
Solita-eläkkeet	501	505	505
Kelan eläkkeet	2 505	2 470	2 391
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>28 271</i>	<i>29 010</i>	<i>29 929</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 394	1 436	1 464

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2017—2019

Eläkkeen saajia	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 290	8 336	8 382
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	152 734	145 964	139 152
Yrittäjäeläkkeen saajia	246 670	254 258	261 067
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	4 621	4 433	4 359
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan päivä- rahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	9 944	9 501	9 096
Lapseneläkkeen saajia	16 343	16 200	16 100
Leskeneläkkeen saajia	5 153	5 000	5 000
Kansaneläkkeen saajia	606 916	602 400	598 600
Takuueläkkeen saajia	101 669	103 000	103 500

Toiminnan laajuus 2017—2019

Vakuutettujen lukumäärä	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
MEL-vakuutettuja	8 424	8 477	8 546
MYEL-vakuutettuja	58 645	55 523	52 498
YEL-vakuutettuja	232 400	232 400	232 600
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 062	3 047	3 047
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	80 317	77 628	75 084

Toiminnan laajuus 2017—2019

Keskimääräisiä eläkkeitä	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 440	1 460	1 500
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	467	493	526
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	415	418	424
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalous- yrittäjät	645	661	685
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	170	168	166
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	290	288	285
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	156	171	182

Toiminnan laajuus 2017—2019, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	207 300	211 200	217 200
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	220 661	216 500	217 300
Vammaistuki, saajat	47 914	48 000	50 500
Ruokavaliokorvaukset, saajat	34 520	-	-

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perhehuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua.

Vammaisetuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 63 271 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemennoista on 31 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	1 000
Tarvearvion muutos	1 271
Yhteensä	2 271
2019 talousarvio	63 271 000
2018 talousarvio	61 000 000
2017 tilinpäätös	57 900 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 715 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2019 olevan 82 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla ehdotetaan jatkettavaksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta annetun lain voimassaoloa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	11 240
MYEL-maksujen viivästyskoron tilapäisen alentamisen jatko vuosina 2019-2020	1 200
Tarvearvion muutos	17 660
Yhteensä	30 100

2019 talousarvio	715 400 000
2018 talousarvio	685 300 000
2017 tilinpäätös	662 200 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 275 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2019 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 094 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 296 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 84 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	4 400
Tarvearvion muutos	31 600
Yhteensä	36 000

2019 talousarvio	275 000 000
2018 talousarvio	239 000 000
2017 tilinpäätös	192 849 154

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	230
Tarvearvion muutos	1 270
Yhteensä	1 500

2019 talousarvio	11 500 000
2018 talousarvio	10 000 000
2017 tilinpäätös	10 048 256

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 29,5 % ja maatalousyrittäjien osuus on 33,5 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 27,6 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,4 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	230
Tarvearvion muutos	-730
Yhteensä	-500

2019 talousarvio	14 500 000
2018 talousarvio	15 000 000
2017 tilinpäätös	13 406 699

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 563 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen

7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eläketukilain muuttamisesta siten, että eläketuen piiriä laajennetaan koskemaan uusia ikäluokkia.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkeindeksistä annetun lain muuttamisesta ja toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta siten, että kansaneläkeindeksi jäädytetään vuoden 2019 osalta. Koskee myös momentteja 33.10.53, 33.10.57, 33.20.50, 33.20.52, 33.20.55, 33.30.60 ja 33.50.50. Indeksijäädytys ei koske perustoimeentulotukea, johon tehdään normaali tarkistus.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2019 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot

Kansaneläkemenot	2 111
Takuueläke	228
Vammaisetuudet	553
Eläkkeensaajan asumistuki	639
Eläketuki	33
Yhteensä	3 564

Tulot

Omaisuuksien tuotot	1
Valtion osuudet etuuksista	3 565
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	-2
Yhteensä	3 564

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	8 400
Takuueläkkeen korotus	9 600
Tarvearvion muutos	-35 100
Yhteensä	-17 100

2019 talousarvio	3 563 400 000
2018 talousarvio	3 580 500 000
2017 tilinpäätös	3 531 883 431

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Veikkaus Oy:n tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoitensa mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	1 493	1 150	885
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	2 040	1 938	1 841
Rintamaveteraanien määrä	12 298	9 617	7 387
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	4 338	3 687	3 134
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	3 148	2 802	2 494
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoitten ja leskien määrä	3 315	2 950	2 600

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään useimmiten ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämisestä annetun lain (864/1949) 2 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2019 olevan 16. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2019 talousarvio	1 250 000
2018 talousarvio	1 250 000
2017 tilinpäätös	649 108

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 100
Yhteensä	-3 100

2019 talousarvio	9 500 000
2018 talousarvio	12 600 000
2017 tilinpäätös	15 469 166

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 85 378 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien sekä arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) sotainvalidien kuntoutukseen ja laitoshoitoon
- 3) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kunnallisten avopalvelujen kustannusten korvaamiseen Ruotsissa asuville vähintään 10 prosentin sotainvalideille myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2019 lopussa olevan noin 5 860, joista elinkoron saajia on 2 730.

Ruotsissa asuvat sotainvalidit ovat tasa-arvoisessa asemassa Suomessa asuvien sotainvalidien kanssa, myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Valtiokonttorin kustantamia ateriapalveluja arvioidaan käyttävän 34 henkilöä Ruotsissa vuonna 2018.

Sotilasvammalain (404/1948) 6 d § mahdollistaa sen, että kunnille ja kuntayhtymille korvattavia avohuoltokustannuksia voidaan rahoittaa Veikkaus Oy:n tuotosta. Veikkaus Oy tilittää tähän liit-

tyen 30 000 000 euroa momentille 12.33.90. Määrärahassa on huomioitu sotilasvammalain nojalla korvattavia kunnallisia avopalveluja sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle sotainvalidille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 622
Yhteensä	-2 622

2019 talousarvio	85 378 000
2018 talousarvio	88 000 000
2017 tilinpäätös	88 179 338

52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 38 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitoksina toimii vuonna 2019 arviolta 75 laitosta eripuolilla Suomea. Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan ja/tai hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja kuntoutuspäiviä sekä sotainvalidien hoitopäiviä arvioidaan vuonna 2019 olevan näissä laitoksissa yhteensä noin 132 580. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien/käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 000
Yhteensä	-2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	38 000 000
2018 talousarvio	40 000 000
2017 tilinpäätös	57 000 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuonna 2019 olevan 2 600. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2019 talousarvio	3 100 000
2018 talousarvio	3 100 000
2017 tilinpäätös	3 100 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	52	49	46
Avustus euroa/henkilö	590	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-55
Yhteensä	-55

2019 talousarvio	45 000
2018 talousarvio	100 000
2017 tilinpäätös	50 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hilitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan olevan 2 494 vuonna 2019, joista kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 1 300 henkilöä.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	3 500 000
2018 talousarvio	3 500 000
2017 tilinpäätös	3 500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 58 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen

3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.50.57.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintamaveteraanien kotona asumista tukevat palvelut ja kuntoutus	20 000
Tasomuutos	-3 288
Yhteensä	16 712

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	58 400 000
2018 talousarvio	41 688 000
2017 tilinpäätös	49 325 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen
- 3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Rintamaveteraanien lukumäärän arvioidaan olevan vuoden 2019 lopussa noin 7 400.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

2019 talousarvio	8 000
2018 talousarvio	8 000
2017 tilinpäätös	3 608 000

58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien lukumäärä arvioidaan olevan vuoden 2019 lopussa noin 7 400.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta siten, että rintamaveteraaneille annetaan samat kotona asumista tukevat palvelut kuin sotainvalideille 1.11.2019 lähtien.

2019 talousarvio	19 500 000

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin, valtion rahoituksesta turvakotitoiminnan menoihin, valtion korvauksesta rikosasioiden sovitteluun ja valtion korvauksesta kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokassa kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille 28.90.30.

Keskeiset uudistukset

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään muun ohella laatimalla kuntien paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, laatimalla määräajoin hyvinvointikertomus, kehittämällä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan tietopohjaa, rakenteita ja johtamista, parantamalla ehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea sekä vakiinnuttamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osaksi hallintokuntien yhteistyötä ja kaikkea päätöksentekoa. Suunnittelussa ja päätöksenteossa hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta.

Sosiaali- ja terveystoiministeriössä on käynnissä seuraavat kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveystoimintatilat asukkailleen:

- sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja rahoitusta koskeva lakiuudistus
- uudistuksen toimeenpanon tuki maakunnissa. Tukea kohdennetaan mm. muutosjohtamiseen, viestintään ja tietohallinnon sekä tietojärjestelmien kehittämiseen; kansallisen tuen määrärahat on keskitetty valtiovarainministeriön pääluokan momentille 28.70.05
- sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen kehittäminen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain pohjalta. Uudistuksella vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleislakien asemaa, siirretään painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin, vahvistetaan asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja varhaisen tuen saamista sekä tiivistetään viranomaisten yhteistyötä
- sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarkennetaan vaiheittain yleislain uudistamisen jälkeen myös erityislainsäädäntöä. Uudistuksella kehitetään palvelujärjestelmää siten, että se edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja turvaa riittävien, laadukkaiden ja tarpeenmukaisten sosiaalipalvelujen saamisen koko maassa

— sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen potilas- ja asiakastietojen sähköinen tietojärjestelmähanke, joka tukee palvelujen laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia

— alkoholiohjelman jatkaminen.

Järjestelmäkuvaukset

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain perusteella valtion korvausta niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta (momentti 33.60.32) ja lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta (momentti 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloitaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Voimassa olevat painoalueet ja tavoitteet vuosia 2016—2019 koskien on vahvistettu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksen rahoituksesta (1434/2015).

Laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan kunnille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman määrärahalla (momentti 33.60.31) tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman hankkeiden loppuunsaattamista.

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myöntää se kunta, jonka alueella hakija tai tämän perhe vakinaisesti oleskelee.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	156 000	163 000	170 000
Tukipalvelut, saajia vuoden aikana	134 000	140 000	145 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	7 500	6 000	5 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	47 000	48 000	49 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	49 000	51 000	55 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	15 500	16 000	16 500
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	600	500	400
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	97 000	95 000	94 000

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Kansanterveystyö			
Hoitopäivät (milj.)	4,50	4,40	4,30
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	6,80	6,90	6,90
— Muun ammattihenkilön luona	20,00	22,00	23,00
— Hammashuollon käynnit	5,30	5,40	5,45
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,10	3,50	3,50
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,95	2,85	2,80
Päättäneet hoitokaksot (milj.)	0,94	0,94	0,94
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,14	3,05	3,00
Avohoitokäynnit (milj.)	7,20	7,30	7,40
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1,26	1,26	1,20
Päättäneet hoitokaksot	0,03	0,03	0,03
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	36,00	36,00	35,00
Avohoitokäynnit (milj.)	2,00	2,00	2,10

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan vammaisten ryhmämuotoiset asumispalvelut sekä vammaisten palvelu- ja tukiasunnot.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 274,1	1 303,6	1 350,0
Tutkintokorvaus, euroa	48 750	46 200	46 200
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	900	850	850

Mielentilatutkimustoiminta

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	110	110	85
— valtion yksiköt	80	80	65
— kunnalliset sairaalat	20	20	15
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	10	10	5

30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityistilanteissa yksittäisen kunnan tai alueen voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. Vakavia onnettomuus- ja häiriötilanteita varten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys (Vantaa) on nimetty valtakunnallisiksi toimijoiksi ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen. HUS ja Vantaa ovat osallistuneet merkittävillä resursseilla toimintaan, jotka ylittävät niiden omien toiminta-alueiden rajat. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2019 talousarvio	500 000
2018 talousarvio	500 000
2017 tilinpäätös	500 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettujen valtionavustusten viimeisten suoritusten maksamiseen
- 2) kehittämishankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 3) kehittämishankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) päättyi vuonna 2015. Osa ohjelman aikaisista hankkeista oli käynnissä vuoteen 2017 saakka. Hankkeiden päättymiseen liittyen varaudutaan maksamaan tarvittaessa lisäsuorituksia. Lisäksi hankkeiden maksatukseen ja valvontaan on tarpeen kohdistaa edelleen resursseja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-250
Yhteensä	-250

2019 talousarvio	250 000
2018 talousarvio	500 000
2017 tilinpäätös	400 000

32. *Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella.

2019 talousarvio	21 000 000
2018 talousarvio	21 000 000
2017 tilinpäätös	20 000 000

33. *Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen

2) enintään 100 000 euron lisäkorvauksen maksamiseen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille hammaslääkärien peruskoulutuksesta aiheutuviin menoihin

3) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 38 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta ja siihen liittyvästä käytännön harjoittelusta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 63 400 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasaisen koulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 29 400 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 3 100 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta antaville yliopistoille ja 100 000 euroa Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamiseksi siten, että koulutuskorvauksia voidaan maksaa jo vuonna 2019 erikoissosiaalitoimintajärjestäjien sekä sairaanhoitajien oireenmukaisen hoidon ja rajatun lääkkeenmääräämisen koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erikoissosiaalitoimintajärjestäjien koulutus	1 300
Erikoissosiaalitoimintajärjestäjien koulutus ja muut kehittämiset	-1 500
Oireenmukaisen hoidon ja rajatun lääkkeenmääräämisen koulutus	500
Työterveyshuollon erikoislääkäreiden koulutus (siirto momentilta 33.70.51)	1 000
Yhteensä	1 300

Momentin nimike on muutettu.

2019 talousarvio	96 000 000
2018 talousarvio	94 700 000
2017 tilinpäätös	94 924 714

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen
- 3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1)–4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 5 560 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 140 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

2019 talousarvio	15 200 000
2018 talousarvio	15 200 000
2017 tilinpäätös	12 115 393

35. *Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laajentamisen toimeenpanoon vuosina 2019 ja 2020 maksettaviin valtionavustuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

2019 talousarvio	3 000 000

36. *Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjästä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus.

2019 talousarvio	480 000
2018 talousarvio	480 000
2017 tilinpäätös	480 000

37. *Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 5 346 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta.

Selvitysosa: Suomesta haki kansainvälistä suojelua vuonna 2015 noin 32 500 henkilöä ja vuonna 2016 hakemuksia rekisteröitiin noin 5 600 ja vuonna 2017 noin 5 000. Kansainvälistä suojelua hakevista henkilöistä on vuodesta 2015 lukien saanut kielteisen päätöksen hakemukseen noin 40 prosenttia. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua ja tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista kunnat voivat hakea korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Korvaukseen oikeuttavista kustannuksista sekä sen hakemisesta ja maksamisesta on säädetty valtioneuvoston asetuksella.

2019 talousarvio	5 346 000
2018 talousarvio	5 346 000

38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Mikäli vuoden 2018 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2019.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-100 000
Yhteensä	-100 000
2019 talousarvio	—
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	100 000 000
2017 tilinpäätös	30 000 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin sekä ensihoidon tutkimus- ja kehittämistyöstä aiheutuviin menoihin. FinnHEMS Oy:n lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnointi- ja lentotoiminnan kustannukset voivat sisältää kustannuksia, jotka aiheutuvat lentotoiminnan hankinnasta ja hankintasopimuksen voimassaoloajan kestävästä lentotoiminnan valvonnasta, helikopterin ohjaamomiehistöä mukaan luettuna lentoavustaja, helikopteritoiminnan tukikohdista ja niiden ylläpidosta mukaan luettuna lentotoimintaan kiinteästi liittyvät maayksiköt, sekä muista helikopteritoiminnan edellyttämistä asioista, jotka eivät kuulu yliopistollisten sairaanhoitopiirien vastuulle.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa yliopistollisten sairaaloiden yhdessä perustama FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, yliopistosairaaloiden taustalla olevien kuntayhtymien omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yliopistolliset sairaanhoitopiirit vastaavat alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkäntähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta, joka tapahtuu kilpailutetun lentotoiminnan ostopalvelun ja siitä solmittujen sopimusten perusteella. Lentotoiminta sisältää helikopterin ja ohjaamomiehistön. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialue tehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Maakuntauudistuksen yhteydessä lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitus siirtyy vuoden 2020 alusta lukien osaksi maakuntien valtionosuusrahoitusta.

2019 talousarvio	28 990 000
2018 talousarvio	28 990 000
2017 tilinpäätös	28 990 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille
- 2) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvakotipaikkojen saatavuuden turvaaminen	2 000
Yhteensä	2 000

2019 talousarvio	19 550 000
2018 talousarvio	17 550 000
2017 tilinpäätös	13 550 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-

Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Maakuntauudistuksen yhteydessä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan rahoitus siirtyy osaksi maakuntien valtionosuusrahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaalialan kehittämisen turvaaminen palvelurakenteen uudistuksessa	700
Tasomuutos	-750
Yhteensä	-50
2019 talousarvio	2 950 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 tilinpäätös	3 000 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen, käyttöönottoon ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sovittelutoiminnan järjestämisestä. Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvaus maksetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle ja sen maksatuksesta sekä käytön valvonnasta huolehtii Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Korvauksen perusteet määritellään valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (267/2006).

Toiminnan tavoitteena on erityisesti nuorten rikosketjun varhainen katkaiseminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sovittelutoiminnan kasvavien kustannusten kattaminen	150
Yhteensä	150
2019 talousarvio	7 000 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	6 850 000
2017 tilinpäätös	6 300 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) painopisteinä ovat rokotusohjelman kehittäminen sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta, hoitoon liittyvien infektioiden ja mikrobilääkeresistanssin torjunta, HIV- ja hepatiitti-infektioiden ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen ehkäiseminen, varautuminen vakaviin epidemioihin ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Tavoitteet:

- rokotuksiin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys, influenssarokotusten kattavuuden parantaminen yli 65-vuotiailla ja yleisen rokotuskattavuuden ylläpito (esimerkkinä hinkuyskän ilmaantuvuus, yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
- tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)
- Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)
- HIV-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV-tapausten ilmaantuvuus, hepatiitti C -ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus, kansallisten strategioiden päivitykset)
- pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallinen pandemiavarautumisen suunnitelman päivitys)
- Suomen aktiivinen osallistuminen lähialueilla, Euroopassa ja globaaleilla foorumeilla tartuntatautiuhkien torjuntaan, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) teemapainopisteet vuonna 2019 ovat:

- Kuntien ja tulevien maakuntien hyvinvointijohtamisen kehittäminen
- Huumeiden, tupakan ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisy
- Yhteiskunnallista markkinointia hyödyntävien menetelmien kehittäminen
- Lasten ja nuorten ylipainon ehkäisy ja vähentäminen ruokavalion ja fyysisen aktiivisuuden avulla.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

- varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään
- turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve
- nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2017—2019

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	3	1	4
— sairastuneet henkilöt	135	60	100
Tartuntatautiin torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	48	44	44
Hinkuyskätapaukset, lkm	401	280	280
Kampylobakteerilöydökset, lkm	4 289	4 500	4 500
Epidemioiden epäilyilmoitukset	58	85	85
Tuberkuloositapaukset, lkm	234	270	270
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	1 450	1 700	1 700
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	158	165	165
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 111	1 150	1 150
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	19	15	15
Tippuritartunnat, lkm	597	300	300
Kupparitartunnat, lkm	182	225	225
Klamydiatartunnat, lkm	13 461	14 000	14 000
Työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	44	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotteiden hankintapäätösprosessiin liittyviin kustannuksiin

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi.

Määrärahasta saa käyttää enintään 400 000 euroa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 28 990 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 5 000 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteen hankintaan, huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 500 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.03.04. Tulot rokotteen myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lasten influenssarokotusten laajennus sekä aikuisilla käytettävän rokotteen vaihtaminen toiseen valmisteeseen	1 000
Vähennyksen palautus	600
Yhteensä	1 600

2019 talousarvio	28 990 000
2018 I lisätalousarvio	-1 000 000
2018 talousarvio	27 390 000
2017 tilinpäätös	26 990 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (592/1991) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (HO 2015)	-30
Yhteensä	-30

2019 talousarvio	650 000
2018 talousarvio	680 000
2017 tilinpäätös	750 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

2019 talousarvio	550 000
2018 talousarvio	550 000
2017 tilinpäätös	580 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Kuntien ja tulevien maakuntien hyvinvointijohtamisen kehittäminen	-	-	550 000
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	560 000	560 000	330 000
Yhteiskunnallista markkinointia hyödyntävien menetelmien kehittäminen	-	-	550 000
Lasten ja nuorten ylipainon ehkäisy ja vähentäminen ruokavalion ja fyysisen aktiivisuuden avulla	1 170 000	540 000	750 000
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen sekä itsemurhien ehkäisyn tuki	580 000	540 000	-
Seksuaaliterveyden vahvistaminen	-	540 000	-
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	20 000	20 000	20 000
Yhteensä	2 330 000	2 200 000	2 200 000

2019 talousarvio	2 200 000
2018 talousarvio	2 200 000
2017 tilinpäätös	2 330 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkäriin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työntantajan ylläpitämät terveysasemat). Lisäksi Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Tavoitteena on turvata työterveyslääkärien mm. eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Vuonna 2017 tutkintoja suoritettiin 44. Vuosina 2018 ja 2019 suoritetaan arviolta 45 tutkintoa kumpanakin vuonna.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työterveyshuollon erikoislääkärien koulutus (siirto momentille 33.60.33)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2019 talousarvio	1 900 000
2018 talousarvio	2 900 000
2017 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle (1284/2010) 2 §).

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2019 talousarvio	928 000
2018 talousarvio	928 000
2017 tilinpäätös	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Lomitustoiminnan tarkoituksena on edistää maatalousyrittäjien ja poronhoitajien sekä turkistuottajien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Maatalousyrittäjien lomituspäivien järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti.

Maatalousyrittäjillä on oikeus 26 vuosilomapäivään. Vuosiloma kuuluu vain kotieläintaloutta harjoittaville maatalousyrittäjille. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt hoitamasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittaja-apua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Turkistuottajien lomituspäiväistä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa.

Lomituspäivien yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspäivien toimeenpanosta on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Lomituspäivien järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspäivien hallintokustannuksiin.

Toiminnan laajuus

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	16 988	15 969	15 011
Lomituspäivien lukumäärä	420 896	399 500	375 300
Lomituspäiviä/käyttäjä	24,8	25,0	25,0
Lomitustuntien lukumäärä	2 729 266	2 590 525	2 433 602
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,48	6,48	6,48
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	5 731	5 270	4 954
Lomituspäivien lukumäärä	267 131	245 300	230 600
Lomituspäiviä/käyttäjä	46,6	46,60	46,60

Toiminnan laajuus

	2017 toteutunut	2018 arvio	2019 arvio
Lomitustuntien lukumäärä	1 820 398	1 671 628	1 571 453
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,81	6,81	6,81

3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu

Palvelujen käyttäjät	9 146	8 464	7 956
Lomituspäivät	83 663	77 166	72 540
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,2	9,2	9,2
Lomitustunnit	549 265	506 611	476 240
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,57	6,57	6,57

Turkistuottajat**1. Vuosiloma**

Palvelujen käyttäjien lukumäärä	484	500	500
Lomituspäivät	8 577	9 000	9 000
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,7	18,00	18,00
Lomitustunnit	54 043	56 700	56 700
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,3	6,3	6,3

2. Lisävapaa

Palvelujen käyttäjät	291	300	300
Lomitustunnit	31 389	33 000	33 000
Lomitustunteja/käyttäjä	108	110	110

Poronhoitajien sijaisapu

Sijaisavun myöntämispäätöksiä	164	175	175
Lomitustunnit	13 634	14 000	14 000
Lomitustunteja/päätös	83	80	80
Käyttäjiä	114	110	110
Lomitustunteja/käyttäjä	119,6	127	127

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 134 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2017 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2018 ja 2019.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-9 834
Yhteensä	-9 834

2019 talousarvio	134 700 000
2018 talousarvio	144 534 000
2017 tilinpäätös	143 681 951

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-150
Yhteensä	-150

2019 talousarvio	1 900 000
2018 talousarvio	2 050 000
2017 tilinpäätös	2 550 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2019 talousarvio	250 000
2018 talousarvio	250 000
2017 tilinpäätös	300 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 18 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin

4) 3 000 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan hankkeeseen, jolla tuetaan maatalousyrittäjien työssä jaksamista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset. Lisäksi määrärahasta 3 000 000 euroa on kohdennettu Mela:n Välitä viljelijästä -projektin jatkumiselle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisten lisäyksen poisto	-1 000
Välitä viljelijästä -projektin jatko	3 000
Yhteensä	2 000
2019 talousarvio	18 140 000
2018 talousarvio	16 140 000
2017 tilinpäätös	18 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille Veikkaus Oy:n tuotoista hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta, valvoo niiden käyttöä ja tekee avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2018 avustuksia yhteensä 358 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, josta erillis-

haussa kesällä 2018 myönnettiin 11,3 milj. euroa. Tuottoa käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen toimintaan 3,2 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 30,0 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 40,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 41,7 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 3,5 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 476,3 milj. euroa.

Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2019 yhteensä 474,7 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 361,85 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 109,9 milj. euroa, josta sotilasvammakorvauksiin 30 milj. euroa, korvauksia sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin 38 milj. euroa, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin 3,5 milj. euroa ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin 38,4 milj. euroa. Lisäksi osoitetaan 2,9 milj. euroa momentille 33.01.01 sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen toimintamenoihin. Vastaava tulo 474,7 milj. euroa on merkitty momentille 12.33.90.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 361 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Avustustoiminnan tavoitteena on:

1) Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen: Avustuksilla tuetaan järjestöjen toimintoja ja hankkeita kansalaistoiminnan, vaikuttamistoiminnan, oikeuksien- ja edunvalvonnan, asiantuntijuuden ja kehittämistoiminnan sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnan jatkuvuuden ja kehittymisen varmistamiseksi

2) Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämishankkeisiin, joiden tavoitteena on terveyden edistäminen sekä ihmisten ja heidän lähiyhteisöjensä omaehtoisen suoriutumisen ja jaksamisen tukeminen

3) Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämishankkeisiin, joilla pyritään edistämään ihmisten mahdollisuuksia sosiaaliseseen kanssakäymiseen sekä osallistumismahdollisuuksia monipuolisesti kansalaisyhteiskunnan eri toimintoihin

4) Erityisryhmien asumisen tukeminen: Avustamisen tavoitteena on edistää erityisryhmien asumismahdollisuuksia ja -valmiuksia sekä vähentää asunnottomuutta. Asumisen edistämiseen keskittyvien toiminnallisten avustusten painoarvoa lisätään linjauskauden aikana suhteessa investointiavustuksiin

5) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen: Avustuksilla tuetaan toimintoja ja kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on auttaa ja tukea ihmisiä elämän erilaisissa kriisitilanteissa sekä ehkäistä arjen turvallisuutta uhkaavien ongelmien ja tapaturmien syntyä

6) Työelämäosallisuuden vahvistaminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämiss-hankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää ihmisten työelämävalmiuksia sekä mahdollisuuksia osallistua työelämään.

Elinkeinotoimintaan verrattavaan, korvausta vastaan tapahtuvaan palvelutoimintaan ei avustuk-sia myönnetä kilpailun vääristymisen ehkäisemiseksi. Avustukset kohdennetaan järjestötoimin-taan, joka toteutetaan ostopalvelu- ja kilpailuttamisjärjestelmien ulkopuolella.

Palveluihin liittyvässä kehittämistoiminnassa edistetään soveltuvilta osin järjestöjen ja kuntien välistä yhteistoimintaa. Avustusten suuntaamisessa huomioidaan myös hallitusohjelman toteut-tamiseen sisältyvät kehittämisohjelmat siltä osin kuin ne soveltuvat avustustoiminnan linjausten raamittamaan avustusjärjestelmään ja kansalaisjärjestöjen toimintaan.

Avustusmäärärahan käyttö vuosina 2017—2019

Vuodesta 2016 alkaen avustusmäärärahan käyttösuunnitelma tehdään avustustoiminnan linjaus-ten (2016—2019) seitsemän tavoitealueen mukaisella jaottelulla.

Avustustoiminnan linjausten tavoitealueiden mukainen esitys 2017—2019 (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Ohjelmat, erillishaku	5	16	-
Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen	115	116	121
Terveysten ja toimintakyvyn edistäminen	76	83	87
Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen	60	74	78
Erityisryhmien asumisen tukeminen	22	24	27
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	25	29	32
Työelämäosallisuuden vahvistaminen	20	16	17
Yhteensä	323	358	362

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017	2018	2019
Yleisavustukset	65	67	70
Kohdennetut toiminta-avustukset	168	180	180
Investointiavustukset	17	18	15
Hankeavustukset	73	93	97
Yhteensä	323	358	362

Hankeavustuksissa vuonna 2017 ja 2018 on erillishaun kokonaisuus mukana (16 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jakamattoman rahapeliuoton käyttö	34 475
Järjestöille myönnettävien avustusten tarkentuminen	-9 150
Tasomuutos	-21 450
Yhteensä	3 875

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

33.90

777

2019 talousarvio	361 850 000
2018 talousarvio	357 975 000
2017 tilinpäätös	323 100 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestäväää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja kestävä kaupunkikehitys. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastomuutoksen hillintä ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkimys materiaalien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vihreää taloutta, erityisesti kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös vienninedistämistä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopoliittisten puitteissa. Suomi osallistuu EU:ssa vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon ja vuoteen 2050 ulottuvan pitkän aikavälin vähähiilisyysstrategian valmisteluun. Ilmastolain toimeenpanolla ja vuoteen 2030 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään ilmastopolitiikan ennakoitavuutta ja päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilille teknologioille ja ratkaisuille.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena muun muassa eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Kaupunkiseutujen rakenteen eheytymistä edistetään yhteen sovitamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Edistetään lähes nollaenergiarakentamiseen siirtymisen soveltamista uudisrakentamisessa. Valmistellaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja energiatehokkuusdirektiivin (EED) uudistamisesta aiheutuvaa kansallista täytäntöönpanoa. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakentamista.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävään käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa

edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä. Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi toteutetaan vuoteen 2021 ulottuvia vesien- ja merenhoidon suunnitelmia. Tämä edellyttää erityisesti rehevöitymisen ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Ravinteiden kierrätysohjelman hankkeilla etsitään ja viedään käytäntöön parhaita ratkaisuja vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Vaarallisten kemikaalien kulkeutumisen ja ympäristökuormituksen vähentäminen edellyttää valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Toiminta valuma-alueilla ja merillä vaikuttaa sekä Itämeren että sisä- ja pohjavesien tilaan.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä tehostamalla toimia uusien uhanalaisuusarviointien perusteella etenkin metsä- ja kosteikkoekosysteemien, perinnebiotooppien sekä uhanalaisten lajien suojelemiseksi. Lisäksi selvitetään ilmastoviisaita suojeluratkaisuja, vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta tarkoituksena vastata toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta nostaa vuokra- ja hintatason korkeaksi. Keskusten asuntojen kysyntä kasvaa edelleen nopeasti myös jatkossa työpaikkojen keskittyessä voimakkaasti näille seuduille. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion sekä kasvukeskusten kaupunkien ja kuntien sopimusyhteistyöllä (MAL) lisätään asuntotonttien ja asuntojen tarjontaa. Valtion tukea suunnataan asunnottomuuden vähentämiseen ja heikoimpien ryhmien asuntotilanteen parantamiseen.

Ympäristölupa- ja arviointimenettelyjen kokonaisuuden tehostamista jatketaan tavoitteena ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun palvelut. Samalla edesautetaan hankkeiden ympäristöä koskevien lupa- ja arviointimenettelyjen sujuvaa etenemistä ja turvataan ympäristönsuojelun korkea taso sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

Kiertotaloutta edistetään mm. toteuttamalla valtakunnallista jätesuunnitelmaa, valmistelemalla jätealan kuuden direktiivin sisältävän paketin toimeenpanoa ja siihen liittyvää merkittävää kiertätystavoitteiden nostamista sekä ottamalla käyttöön valtakunnallinen jätteiden ja sivuvirtojen markkinapaikka. Lisäksi työskennellään kestävämpien julkisten hankintojen puolesta, otetaan käyttöön vapaaehtoisia ns. green deal -sopimuksia ja vähennetään muovin aiheuttamia haittoja.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin muun muassa rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Hallinnonalan omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö toteuttaa laajasti valtioneuvoston kestävä kehityksen selonteon painopistealuetta hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi edistämällä ilmastomuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävä kaupunkikehitystä ja puurakentamista.

Vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia toimeenpannaan. Kiertotalouden toimenpideohjelma toteutetaan. Ympäristöministeriö rahoittaa Ravinteiden kierrätysohjelmaa (RAKI) sekä vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä kiertotalouden kasvavien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa mm. luontotyyppien ja uhanalaisten lajien suojelulla, soidensuojelun toimenpiteillä sekä METSO-ohjelmalla, johon kohdennetaan alustavasti noin 16 milj. euroa vuonna 2019.

Ympäristöministeriö toteuttaa kansallisen kestävä kaupunkikehityksen ohjelmaa, jonka painopistealueita ovat vähähiilisyys, resurssitehokkuus, älypalvelut, eriarvoisuuden torjunta ja terveys. Lisäksi puurakentamista edistetään noin 2 milj. eurolla vuonna 2019.

Selonteon painopistettä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi ympäristöministeriö toteuttaa lisäämällä kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantamalla eri väestöryhmien asunto-oloja valtion asuntorahaston tukien avulla. Hallitus tavoittelee asunnottomuuden puolittamista vuoteen 2022 mennessä. Kohtuuhintaisen asuntotarjonnan lisäämiseksi A-Kruunu Oy:hyn sijoitetaan 50 milj. euroa.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

- Itämeren ja vesien hyvä tila on saavutettu
- Luonnon monimuotoisuuden kato on pysäytetty ja suotuisa tila on turvattu
- Elinympäristön kehitys parantaa ihmisten hyvinvointia
- Ympäristöriskit on tunnistettu ja ne hallitaan.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

- Suomi on vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään merkittävästi
- Luonnonvaroja käytetään säästeliäästi ja kestävästi
- Kiertotalous uudistaa yhteiskuntaa
- Rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.

Kestävä kaupunkikehitys

- Kaupunkiseudut lisäävät alueiden kestävä kasvua
- Lähiympäristöt ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä
- Asuntoja on eri väestöryhmien tarpeisiin kysyntää vastaavasti
- Kehitys kaupunkiseutujen ja maaseudun välillä on toisiaan tukevaa ja vuorovaikutteista.

Tuottavuuden parantaminen

Julkisen sektorin tuottavuuden lisääminen on osa hallituksen talouspoliittista strategiaa. Toiminnan vaikuttavuus ja palvelukyky pyritään säilyttämään voimavarojen vähenemisestä huolimatta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
35.10.61	<i>Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)</i> — sopimusvaltuus	1	-
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)</i> — myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	62 112	57 063	57 176	113	0
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 472	26 456	26 227	-229	-1
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 878	22 337	22 784	447	2
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	6 482	6 435	6 435	—	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 280	1 835	1 730	-105	-6
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	99 625	102 505	118 502	15 997	16
20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	10 900	7 100	18 200	11 100	156
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 440	2 440	2 640	200	8
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	14 725	16 025	18 025	2 000	12
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	29 656	31 806	31 639	-167	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
61. Vesien- ja ympäristön- hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 042	8 592	15 542	6 950	81
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	20 630	26 630	26 630	—	0
(64.) EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	4 500	—	—	—	0
65. Öljyjätetmaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	1 000	—	0
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 732	1 812	1 826	14	1
(70.) Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	5 000	4 100	—	-4 100	-100
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	33 781	24 736	23 656	-1 080	-4
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 181	4 886	4 806	-80	-2
(02.) Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (siirtomääräraha 3 v)	7 750	—	—	—	0
30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	—	1 000	1 000	—	0
52. Avustukset asuin- rakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	1 500	1 500	—	0
55. Avustukset korjaus- toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	20 000	16 500	15 500	-1 000	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
60. Siirto valtion asunto- rahastoon	0	0	—	—	0
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	850	850	850	—	0
Yhteensä	195 518	184 304	199 334	15 030	8

Henkilöstön kokonaismäärä	860	799	839

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestäväää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävään kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä sujuvoitetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

— Toteutetaan vuoteen 2021 ulottuvien vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmia ja avustetaan vesien ja Itämeren tilaa parantavia hankkeita. Osallistutaan merenhoidosuunnitelman toisen osan päivittämiseen ja jatketaan vuoteen 2027 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien tarkistamistyötä

— Lisätään tietoa pohjavesiin kohdistuvista riskeistä ja toteutetaan pohjavesialueiden määrittystä ja luokittelua

— Edistetään valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelman toteutumista ja kunnostamisosaamista

— Ympäristöllisten lupien yhteensovittamista jatketaan, lupa- ja valvontamenettelyjä automatisoidaan sekä toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä jatketaan

— Alueidenkäytön ja rakentamisen edistämisessä otetaan huomioon elinympäristön turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisyys sekä kulttuuriympäristön arvot ja viherrakenne

— Toteutetaan kulttuuriympäristöstrategiaa ja edistetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa

— Edistetään valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen toimeenpanoa ja uudistuneiden tavoitteiden huomioonottamista kuntien kaavoituksessa

— Vaikutetaan luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseen erityisesti luontotyyppien ja uhanalaisten lajien suojelun monipuolisella keinovalikoimalla sekä edistämällä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua

— Yhdenmukaistetaan ja tehostetaan toimintatapoja Natura 2000 -verkoston suojelun toimeenpanossa ja alueita heikentävien toimien ennalta ehkäisemisessä; viimeistellään Natura-alueiden tilan arvioinnit

— Selvitetään oikeusvaikutteisissa kaavoissa osoitettujen, suojeluohjelmiin kuulumattomien, valtion toteutettaviksi varattujen suojelualueiden toteuttamistarve, tärkeysjärjestys ja suunnittelutarve.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

— Edistetään vähähiilisyyttä alueellisesti

— Tehostetaan jätealan lainsäädännön toimeenpanoa

— Edistetään kiertotaloutta ja kestäviä julkisia hankintoja

— Edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä

— Tuulivoimarakentamista ohjataan ympäristön, kansalaisten ja kokonaistaloudellisuuden kannalta optimaalisille paikoille

— Toteutetaan ympäristöhallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa.

Kestävä kaupunkikehitys

— Kaupunkiseutujen vaikutuksiltaan merkittävien yleis- ja asemakaavojen laatimista tuetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi, liikennetarpeen vähentämiseksi sekä palvelurakenteen kehittämiseksi. Parannetaan kaupunkiseutukokonaisuuksien suunnittelun edellytyksiä ja kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa maaseuturakentamisen käytäntöjä alueiden erilaisuus huomioon ottaen.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 tavoite	2019 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	5 305	3 382	4 500	4 500
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 024	2 357	2 200	2 200
Valtion jätehuoltotyönä toteutetut pilaantuneiden alueiden tutkimukset, kpl	23	51	-	50
Valtion jätehuoltotyönä toteutetut pilaantuneiden alueiden kunnostukset, kpl	11	14	10	10
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	63,9	63,9 ¹⁾	63,9	63,9

¹⁾ Ennuste*01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 227 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkina- ja valvontatehtävistä:

1) sähkö- ja elektroniikkalaitteissa, pakkauksissa sekä paristoissa ja akuissa käytettävien vaarallisten aineiden käytön rajoittaminen ja pakkausten perusvaatimukset, raskasmetallipitoisuudet ja merkinnät

2) elohopeaa koskevan Euroopan unionin asetuksen (EU) 2017/852 edellyttämä lisätty elohopeaa sisältävien tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevien kieltojen ja rajoitusten valvonta

3) otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien Euroopan unionin asetusten (EY) N:o 1005/2009 ja (EU) N:o 517/2014 edellyttämä laitteiden huoltajien pätevyyden toteaminen, rekisteröiminen ja valvonta

4) rakennustuotteet

5) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkina- ja valvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan sekä ympäristöministeriön strategian tavoitteita tukevaa viestintää varten sekä matka-avustuksiin sidosryhmille.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Vaikuttavuustavoite**Toiminnallinen tulostavoite****1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto**

— Edistetään vesien- ja merenhoidon yhteensovittavaa toimeenpanoa ja sen rahoitus-pohjaa. Uudistetaan vesiin liittyvää tiedonhallintaa

— Sisällytetään kestävä kehityksen tavoitteiden mukaiset toimet vesien- ja merenhoitoon ja Itämeren suojelun toimenpideohjelmaan

— Kehitetään metsien, soiden ja kosteikkojen suojelua sekä hoitoa vapaaehtoisuuteen perustuvilla keinoilla

— Yhdennetään eri sektoreiden lainsäädännön ympäristömenettelyjä, automatisoidaan lupa- ja valvontamenettelyjä ja kehitetään tois-sijaisia ympäristövastuujärjestelmiä

— Laaditaan kansallinen ilmansuojeluohjelma sekä edistetään terveydelle haitallisten pien-hiukkaspäästöjen ja mustahiilen vähentämistä

— Vahvistetaan lajien ja luontotyyppien suojelua uusien uhanalaisuusarviointien perusteella huomioiden ilmastomuutoksen vaikutus

— Vahvistetaan kulttuuriympäristöjen ja -maisemien merkitystä laaja-alaisesti koko yhteiskunnassa

— Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslain-säädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin

— Pannaan toimeen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaa ja energia- ja ilmastostrategiaa sekä osallistutaan pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun. Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä

— Vaikutetaan ympäristö- ja ilmastönäkö-kohtien huomioon ottamiseen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa bio-taloudessa. Osallistutaan Itämeren alueen ravinteiden kierrätysstrategian laatimiseen

— Toimeenpannaan valtakunnallista jäte-suunnitelmaa ja muovitiekarttaa sekä kehitetään lainsäädäntöä

— Edistetään kestäviä julkisia hankintoja sekä vapaaehtoisten ns. green deal -sopimusten käyttöönottoa

— Edistetään rakennuskannan energia-tehokkuutta, rakentamisen laatua, rakennusten kosteusturvallisuutta ja hyvää sisäilmastoa

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
	— Edistetään uusiutuvan energian hyödyntämistä, puurakentamista ja rakennetun ympäristön vähähiilisyttä
	— Valmistellaan toimia rakentamisen ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi
3. Kestävä kaupunkikehitys	— Parannetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja kestävyyttä kumppanuuslähtöisesti
	— Edistetään asuntomarkkinoiden toimivuutta ja monimuotoisten asuinalueiden kehittymistä
	— Vahvistetaan ihmisten hyvinvointia turvaamalla ja kehittämällä asumisolojen ja lähiympäristön laatua
	— Edistetään luonnon virkistyskäyttöä ja kestävää luontomatkailua
	— Edistetään luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia parantamalla viherympäristöjen laatua.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	26 816	27 256	27 027
Bruttotulot	734	800	800
Nettomenot	26 082	26 456	26 227
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 992		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 382		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen musta hiili -aloite CCAC (siirto momentille 35.10.66)	-100
Kansainvälisen toiminnan vahvistaminen	300
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-4
Siirtyvän erän leikkaus	-800
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	28
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Palkkausten tarkistukset	623
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-162
Toimintameno säästö (HO 2015)	-144
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	183
Tasomuutos	-81
Yhteensä	-229

2019 talousarvio	26 227 000
2018 I lisätalousarvio	78 000
2018 talousarvio	26 456 000
2017 tilinpäätös	27 472 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 784 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusuosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) kehittää ratkaisuja kestävän kehityksen edistämiseksi erityisesti valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi SYKE tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. SYKE huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. SYKE:n toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan noin 1 500 000 euroa. SYKE:n toimintamäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin noin 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta noin 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

SYKE tukee toiminnassaan monipuolisesti kestävän kehityksen tavoitteiden ja keinojen sekä ympäristöpolitiikan arviointia. SYKE keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen ympäristökeskuksen toiminta vaikuttaa yhteiskunnan kehityksen kestävyYTEEN tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, liike-elämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

— Biotalous ja kiertotalous kasvu ja uudet ratkaisut ovat kestäviä ilmastonmuutoksen hillinnän, vesi- ja muiden luonnonvarojen käytön, vesistöjen ja Itämeren kuormittumisen sekä ekosysteemien turvaamisen kannalta

— Elinympäristöt ovat monimuotoisia, terveellisiä sekä hyvinvointia edistäviä ja niiden vaikutukset terveyteen tiedostetaan

— Ympäristöä koskevaa tietoa tuotetaan, jaetaan ja käytetään tehokkaasti, digitalisaation myötä kansalaisten osallistumisen edellytykset elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon paranevat ja ympäristötiedon tuottamiseen, jalostamiseen ja jakeluun kehitty uutta yritystoimintaa

— Ympäristösääntelyn ongelmakohdat on tunnistettu ja ne on ratkaistu kokeilemalla uusia toimintamalleja ja käyttämällä hyväksi osallistavaa sääntelyn kehittämistä sekä sääntelyn ja kokeilujen johdonmukaista arviointia

— Eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvat kokeilut tuottavat innovaatioita ja ratkaisumalleja, joiden avulla suomalaisen yhteiskunnan ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä voidaan vahvistaa ja joita voidaan hyödyntää myös kansainvälisesti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

— SYKE lisää edelleen ammatillisten ja tieteellisten julkaisujen määrää suhteutettuna työpanoksen määrään

— SYKE lisää sähköisten tiedonvälityskanavien käyttöä ympäristöä koskevan tiedon jakamisessa

— SYKE huolehtii sekä julkisoikeudellisen että liiketaloudellisen toimintansa kustannusvastavuudesta

— SYKE huolehtii palvelukyvystään erityisesti tulosohjaavien ministeriöiden sekä aluehallinnon kannalta tarkasteltuna

— SYKE huolehtii toimintaansa koskevan viestinnän laadusta median kannalta tarkasteltuna.

SYKE keskittyy toiminnassaan:

— ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, erityisesti näihin liittyviin ohjausjärjestelmiin ja -keinoihin sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin ja seurantaan

— kiertotalouden ja biotalouden edistämiseen ja materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisäämiseen

— vesistöjen, pohjavesien ja Itämeren suojelun, hoidon ja kestävä käytön edistämiseen sekä Itämereen ja vesiin kohdistuvien paineiden vaikutuksiin ja tilan seurantaan sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan

— luonnonvarojen kestävä käytön ja vaikutusten arvioinnin edistämiseen sekä uudentyyppisten riskien tunnistamiseen ja ratkaisujen löytämiseen

— luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaan ja turvaamiseen, luonnon kestävä käytön ja ekosysteemien toimintaan perustuvien palvelujen ylläpidon edistämiseen ja ratkaisuihin sekä luonnonvarapalveluihin perustuvan liiketoiminnan edistämiseen

— kaupungistumista, maankäyttöä, rakennettua ympäristöä ja liikennejärjestelmiä koskevan tiedon tuottamiseen ja jakamiseen sekä käyttötarpeiden yhteensovittamista tukevien ohjauskeinojen kehittämiseen.

SYKE ottaa tutkimus- ja kehittämistoiminnassaan huomioon myös merkitykseltään kasvavat ympäristökysymykset, kuten:

- globaalien ympäristömuutosten voimakkaampi heijastuminen Suomeen
- ympäristöä koskevan hallinnan muutokset
- ikääntymisen ja väestörakenteen muutoksen vaikutukset palvelurakenteisiin, asumiseen ja liikkumiseen.

Taloudellisuus

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4,8 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan lähes puolet. Muulta valtionhallinnolta arvioidaan saatavan rahoitusta 16,8 milj. euroa, josta yhteisrahoitteista 11,2 milj. euroa. Talousarvion ulkopuolinen rahoitus arvioidaan 7,4 milj. euroksi, josta EU:n osuus on noin 4,8 milj. euroa. Entistä voimakkaampi kansainvälinen verkostoituminen vahvistaa SYKE:n kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Tuottavuus

SYKE parantaa tuottavuutta kehittämällä verkostoyhteistyötä, toimintaprosesseja ja tietojärjestelmiä sekä laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja kansallisesti ja kansainvälisesti. Tuottavuutta nostetaan myös tukitoiminnoissa. Hallitusohjelman toimeenpanon edellyttämät vuosille 2016—2018 ajoitetut toimitila- ja hallintokustannusten leikkaukset toteutetaan vuoden 2018 loppuun mennessä.

SYKE keskittää pääkaupunkiseudun toimintansa Viikkiin 2017—2019. Muutto tapahtuu vaiheittain ja aiheuttaa kokonaisuudessaan 2,7 milj. euron kertaluonteiset kustannukset. Vuoden 2015 tasoon verrattuna vuokratkustannukset ovat vuodesta 2019 alkaen 1,5 milj. euroa alemmat.

Merentutkimuksen kansallista koordinaatiota ja tutkimusinfrastruktuuria edistetään kansallisten tutkimusinfrastruktuurilinjausten mukaisesti. Koko ympäristöhallinnon tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä ympäristön seurantaa ja tietojärjestelmiä sekä lisäämällä seurantaan perustuvan raportoinnin automatisointia ja tietovarantoihin liittyvää yhteistyötä. Uudet toimintamallit parantavat tuottavuutta myös aluehallinnon vastuulla olevissa tehtävissä.

Tuottavuutta parannetaan myös monipuolistamalla valtion tutkimuslaitosten, yliopistojen ja yritysten kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön toimintamalleja sekä kehittämällä yhdessä seuranta-menetelmiä ja hyödyntämällä seurannassa uusia yhteistyömalleja sekä lisäämällä edelleen toimitila-, laboratorio- ja tutkimusinfra-yhteistyötä.

SYKE:n kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan noin 530 vuonna 2019. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 238 henkilötyövuotta. Henkilötyön määrän vähentämisen tarvetta kasvattaa Viikkiin muutosta aiheutuvien liittyvien kertaluonteisten kustannusten aiheuttama säästötarve. Merellä tapahtuvien öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan johtovastuun siirron myötä henkilötyön määrä vähenee lievästi 2019 alusta lähtien. Henkilöstön määrä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä sekä vuosille 2016—2018 ajoitettujen tehostamistoimien etenemisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen määrän mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2017—2019

	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
	559	540	530

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	53 815	49 837	51 784
Bruttotulot	28 950	27 500	29 000
Nettomenot	24 865	22 337	22 784
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 159		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 172		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	11 677	11 500	11 200
— EU:lta saatava rahoitus	4 492	5 000	4 800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 740	3 000	3 300
Tuotot yhteensä	18 909	19 500	19 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	27 062	27 857	27 571
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-8 153	-8 357	-8 271
Omarahoitusosuus, %	30	30	30

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arandan peruskorjauksen lisäkustannusten rahoittaminen (siirto momentilta 35.10.70)	300
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (-3 htv) (siirto momentille 26.20.01)	-180
Eläkemaksurakenteen muutos	7
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-12
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-6
Palkkausten tarkistukset	713
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-130

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (HO 2015)	-151
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-238
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-65
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	201
Vuokramenojen indeksikorotus	12
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-16
Tasomuutos	18
Yhteensä	447

2019 talousarvio	22 784 000
2018 I lisätalousarvio	714 000
2018 talousarvio	22 337 000
2017 tilinpäätös	25 878 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 435 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	6 435 000
2018 talousarvio	6 435 000
2017 tilinpäätös	6 481 543

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) valistus- ja neuvontatoiminnan tukemiseen valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha käytetään yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille niiden perustoimintaan. Valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille myönnetään valtionavustusta yleisavustuksena kohdennettuna erityisesti näiden neuvontaja valistustoimintaan. Määrärahalla tuetaan myös saariston ympäristönhoitoa sekä saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa. Lisäksi tuetaan kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita.

Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäyksen poisto (EK)	-105
Yhteensä	-105
2019 talousarvio	1 730 000
2018 I lisätalousarvio	600 000
2018 talousarvio	1 835 000
2017 tilinpäätös	2 280 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Tavoitteena on erityisesti parantaa Itämeren, sisävesien ja pohjavesien tilaa, vähentää vesiin kohdistuvia paineita, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta, pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat sekä kansainväliset sitoumukset. Kehitetään uusia ja vaikuttavia tapoja edistää vesien ja meren hyvän tilan saavuttamista ja tuetaan vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventoinneilla Itämeren suojelutoimia sekä sen luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Jatketaan yhteistyötä Itämeren suojelukomission (HELCOM) toimenpideohjelman ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi ja johdetaan HELCOM:n puheenjohtajana (2018—2020) Itämeren suojelun toimintaohjelman päivittämis- sekä HELCOM:n ravinteidenkierräysstrategian laatimistyötä.

Ympäristölupa- ja arviointimenettelyiden kokonaisuutta tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristön suojelun korkeasta tasosta tinkimättä.

Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden (2017—2019) aikana on selvitetty hyviä ympäristövaikutusten arviointikäytäntöjä arktisilla alueilla. Näitä koskevia suosituksia nostetaan esiin kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävään käytön strategian mukaisen toimintaohjelman toteutusta jatketaan ja valmistaudutaan uuden strategian laatimiseen 2020 jälkeiselle ajalle. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä. Soidensuojelussa edetään vapaaehtoiselta pohjalta. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) toteutetaan yhteistyössä metsäviranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Luonnonsuojelualueilla ennallistetaan metsiä ja soita, kunnostetaan ja hoidetaan perinnebiotooppeja, lehtoja ja lintuvesiä sekä tehdään lajistokartoituksia. Suojelualueverkoston toimivuutta ja edustavuutta arvioidaan etenkin suhteessa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Luontotyyppien ja lajien uusien uhanalaisuusarviointien sekä luonto- ja lintudirektiivien raportointien perusteella kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi. Tuloksista viestitään aktiivisesti. Luonnonsuojelulain maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaa toteutetaan mm. turvaamalla kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymiä, ja uhanalaisten luontotyyppien toimintasuunnitelma päivitetään. Suomen arvokkaat perinnebiotoopit inventoidaan ja niiden hoidon järjestäminen ja rahoitusinstrumentit uudistetaan.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa- ja pohjavesialueiden tutkimista ja kunnostamista edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan uudistuvan valtion jätehuoltojärjestelmän sekä öljysuojarahaston JASKA-hankkeen kautta.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Toteutetaan hallituksen kiertotalouden toimeenpano-ohjelmaa saattamalla loppuun jätehuoltoa ja kiertotaloutta koskevia kokeiluhankkeita.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin sopimuksen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan ja vaikutetaan EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon sekä vuoteen 2050 ulottuvan pitkän aikavälin vähähiilistrategian valmisteluun.

Lisätään ilmastopolitiikan pitkäjänteisyyttä, suunnitelmallisuutta sekä toimien kustannustehokkuutta panemalla toimeen vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia ja raportoimalla niistä eduskunnalle ilmastolain mukaisesti sekä osallistumalla vuoteen 2050 ulottuvan pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa. Vauhditetaan ilmastotyötä kunnissa ja alueilla.

Edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelman suunnitelman mukaisesti. Ohjelma perustuu energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Vuonna 2019 toteutetaan suunnitellusti mm. kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä sekä edistetään alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista ja jatketaan muuttuneisiin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutustyötä.

Tavoitteena on luonnonvarojen hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkimys materiaalien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja.

Edistetään ravinteiden kierrätystä fosforivarojen säästämiseksi sekä vesien ja Itämeren hyvän tilan edistämiseksi. Tehostetaan biomassojen ja jätevesien ravinteiden talteenottoa ja hyödyntämistä, ehkäistään ruokahävikkiä ja edistetään ravinneneutraalin kunnan toimintamallin käyttöön-ottoa.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin sekä jatketaan riskejä aiheuttavaan yritystoimintaan liittyvien toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Kansallisen ilman-suojeluohjelman valmistelua jatketaan ja pannaan toimeen EU:n päästökattodirektiivi ja sen Suo- melle asettamat päästövähennysvelvoitteet.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä oikeudenkäynneistä ja konkurssi-menettelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta
- 3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Momentin käyttötarkoituksen muutos aiheutuu öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan siirtymisestä sisäministeriön tehtäväksi 1.1.2019 alkaen ja momentilta siirretään 5 500 000 euroa momentille 26.01.25. Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE 18/2018 vp) laiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Momentin käyttötarkoitus on täsmennetty koskemaan valtiolle aiheutuvia kustannuksia ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyysilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Hituran kaivoksen sulkemisen II-vaihe toteutetaan vuosina 2019—2021. Kustannusarvio on 16 300 000 euroa. Sulkemisen II-vaiheen työt sisältävät mm. rikastushiekka-altaiden ja vesialtai-

den sulkemisen sekä sivukivialueiden sulkemisen. Lisäksi määrärahasta käytetään 500 000 euroa vesiensuojelun tehostamisohjelmaan kuuluvaan korkeimman riskin hylkyjen saneeraustyöhön.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hituran kaivoksen sulkemisen II vaihe	16 300
Hituran kaivoksen sulkemisen II-vaiheen suunnittelu	-200
Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	500
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntatehtävät (siirto momentille 26.01.25)	-5 500
Yhteensä	11 100

2019 talousarvio	18 200 000
2018 talousarvio	7 100 000
2017 tilinpäätös	10 900 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 640 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja kosteikkojen suoje-
lua tukeviin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti viestintää, inventointeja, yhteistyötä, koh-
dentamista ja seuranta
- 3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toi-
mintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden
luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun, maa-aineslain soveltamiseen sekä pohjavesien suojeluun liitty-
vään suunnitteluun ja kunnostamiseen
- 5) enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin, edellä ole-
vien perustelujen mukaisiin tehtäviin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen mak-
samiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)–3) myös avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tehostetaan METSO-ohjelman toteutusta ja kosteikkojen suoje-
lua, inventoidaan yksityisiä luonnonsuojelualueita, luonnonsuojelulain suojeltavia luontotyyppi-
jä, perinnebiotooppeja sekä Natura-alueiden harjumetsiä. Tehdään puuttuvat Natura-alueiden ti-
lan arvioinnit ja tarvittavia suunnitelmia. Valmistellaan ja toteutetaan luonnonsuojelulain mukai-
sia uhanalaisten lajien suojeluohjelmia, hoidetaan uhanalaisten lajien esiintymispaikkoja ja

seurataan uhanalaisuuden muutoksia. Luonnon monimuotoisuutta edistäviä hoitosuunnitelmia ja -toimenpiteitä tehdään yksityisillä suojelualueilla ja arvokkailla perinnebiotoopeilla. Toimenpiteiden kohdentamisen tueksi viedään päätökseen valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi koko maassa vuoden 2021 loppuun mennessä. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Toteutetaan maa-ainesten kestäväään käyttöön, pohjavesien suojeluun sekä maa-ainesten ottoalueiden kunnostukseen liittyviä hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perinnebiotooppien päivitysinventointi	200
Yhteensä	200

2019 talousarvio	2 640 000
2018 talousarvio	2 440 000
2017 tilinpäätös	2 440 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren ja vesiensuojelua ohjaavien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien ja toimeenpanon edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen
- 2) vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoiminnan kehittämiseen sekä seurantaan
- 5) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 6) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 7) päästövähennystavoitteisiin ja kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin liittyviin selvityksiin sekä ilmastopolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 8) bio- ja kiertotaloutta edistäviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin
- 9) kierrätystä edistävän sääntelyn ja ratkaisujen valmistelusta, ravinteiden kierrätyksen lisäämisestä sekä Itämeren ja vesien suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 10) enintään 105 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 6) sekä 44 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja 39 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää myös avustusten maksamiseen.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	4 500 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 490 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 225 000
Ympäristön kunnostamisen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 350 000
Ympäristötehtävien ohjaus ja kehittäminen	2 000 000
Ilmastopaneeli ja ilmastohankkeet	1 460 000
Yhteensä	18 025 000

Määrärahasta käytetään 8 990 000 euroa vesien ja Itämeren suojelun edistämiseen, vesiensuojelun tehostamisohjelmaan, vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen (VELMU-ohjelma), pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen. Määrärahaa käytetään myös toimenpiteisiin, joilla tehostetaan ravinteiden kierrätystä ja toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi.

Määrärahasta käytetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tarvitsemien laboratorio- ja muiden ympäristötehtävien sekä tiedonhallinnan palveluiden hankintaan 4 225 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 1 350 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvän tutkimus- ja kunnostamistoiminnan ja seurannan kehittämiseen.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimeenpanoon ja kuntien sekä alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen, pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmien valmisteluun sekä ilmastopaneelin toimintaan. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	4 500
Kärkihankerahoituksen päätyminen (HO 2015)	-2 500
Yhteensä	2 000
2019 talousarvio	18 025 000
2018 talousarvio	16 025 000
2017 tilinpäätös	14 725 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 639 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettavaan Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla niiden suojelutarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusuosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös Matkailu 4.0 -hankkeeseen sisältyvien luontomatkailua edistävien toimenpiteiden toteuttamiseen.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

— Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee tuoreen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä

— Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston tila paranee kustannusvaikuttavin toimin

— Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy

— Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Natura-alueiden NATA-arviointien kattavuus (% MH:n vastuulla olevista)	39	71	91	100
Ennallistaminen ja hoito (ha)	5 738	5 746	5 560	5 990

Määrälliset tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 tavoite
Lajiesiintymätarkistukset (kpl)	8 536	6 409	9 500	9 000
Käyntimäärät: kansallispuistot, valtion retkeilyalueet, luontokeskukset, historiakohteet	5 746 600	5 948 500	6 050 000	6 150 000
Luontokeskusten, maastopalveluiden ja lupa-asiakkaiden asiakastyytyväisyys (1—5 arviointiasteikko)	4,10	4,08	4,09	4,09

Metsähallitus

— parantaa uhanalaisten ja luontodirektiivin lajien ja luontotyyppien sekä lintudirektiivin lajien suojelutasoa täydentämällä niitä koskevaa tietopohjaa ja kohdentamalla sen perusteella suojelutoimet mahdollisimman tehokkaasti

— osallistuu merenhoidon suunnitteluun ja toimeenpanoon ja kehittää sisävesien monimuotoisuuden suojelua

— toteuttaa Natura 2000 - ja muilla suojelualueilla hoito- ja ennallistamistoimia tavoitteena alueiden tilan, kytkeytyneisyyden ja ekosysteemipalveluiden toiminnan parantaminen. Metsähallitus seuraa tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä vastaa koko suojelualueverkon tilan seurannasta

— vastaa luonnonsuojelualueiden tietojärjestelmien kehittämisestä ja teknisestä ylläpidosta

— ylläpitää ja hoitaa kulttuurihistoriallista kiinteistövarallisuutta valtion kiinteistöstrategian periaatteiden mukaisesti

— luo edellytyksiä luontomatkailulle ja luonnon virkistyskäytölle parantamalla käytön kannalta keskeisten luonnonsuojelualueiden ja kulttuurihistoriallisten kohteiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä sekä seuraa näiden alueiden taloudellista merkitystä ja muita hyötyjä

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja käyttömahdollisuuksista edistäen luonnossa virkistytymisestä koituvia myönteisiä vaikutuksia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 400 000 euroa, josta noin 300 000 euroa on tarpeettomien kiinteistöjen myyntituloja.

Muut tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 esitys
Kansallispuistojen hoito (kpl)	39	40	40	40
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (kpl)	674	763	1 100	1 500
Kansallispuistojen hoito (ha)	990 000	1 002 000	1 005 000	1 005 000
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (ha)	764 000	993 000	1 120 000	1 250 000
Muiden luonnonsuojelukohteiden hoito (ha)	1 045 000	821 000	705 000	570 000
Erämaa-alueiden (12 kpl) hoito (ha)	1 489 000	1 489 000	1 489 000	1 489 000
Erityisesti suojeltavien lajien esiintymien suojelu (kpl)	5 216	5 563	5 600	5 600
Muiden uhanalaisten ja luontodirektiivilajien esiintymien suojelu (kpl)	20 882	24 257	24 500	24 500

Muut tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 esitys
Muinaisjäännösten lkm (kpl, Museoviraston rekisteri)	2 267	2 269	2 269	2 269
Suojeltujen rakennusten lukumäärä (kpl)	356	383	383	383
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden määrä (kpl)	27	25	24	24

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallispuistojen ja eräiden virkistyskohteiden palveluvarustuksen parantaminen	-650
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-900
Korjausvelan vähentäminen	1 500
Matkailu 4.0 -hanke	-460
Palkkausten tarkistukset	343
Yhteensä	-167

2019 talousarvio	31 639 000
2018 I lisätalousarvio	504 000
2018 talousarvio	31 806 000
2017 tilinpäätös	29 656 000

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätmaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Öljyjätmaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää osa öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamiseen. Korvausperusteista on säädetty tarkemmin öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 15 §:ssä.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjätmaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2019 talousarvio	3 000 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 tilinpäätös	3 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) nojalla vesien- ja merenhoidosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustamiseen

2) haja-asutuksen jätevesineuvontaan viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla valtioneuvoston asetuksen (157/2017) toimeenpanemiseksi

3) jätelain (1072/1993) 35 §:ssä ja jäteasetuksen (1390/1993) 4 luvussa tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden koordinoinnista ja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamishankkeiden valmistelusta, toteuttamisesta ja seurannasta sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostusavustusten myöntämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) hankkeista aiheutuvien enintään 6 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

5) ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömiin toimiin

6) Puurakentamisen ohjelmaan, jolla lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä, aiheutuvien menojen maksamiseen

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	10 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen sekä haja-asutuksen jätevesineuvonta	2 021 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Puurakentamisen ohjelma	2 000 000
Yhteensä	15 542 000

Määrärahaa käytetään 11 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen, vesiensuojelun tehostamisohjelmaan, pohjavesien tilan parantamiseen sekä haja-asutuksen jätevesineuvontaan vesien hyvän tilan turvaamiseksi. Erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilaa parannetaan. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista. Lisäksi määrärahaa käytetään 500 000 euroa Lievestuoreenjärven Laajalahden kunnostushankkeeseen.

Määrärahaa käytetään 1 521 000 euroa valtion jätehuoltotöiden koordinoinnista sekä valtion jätehuoltotöinä toteutettavien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden tutkimus- ja kunnostushankkeiden teettämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveystieteiden kannalta merkittävissä kohteissa, jotka ELY-keskukset ovat priorisoineet ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti. Määrärahaa voidaan käyttää myös ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömien toimien rahoittamiseen tilanteissa, joissa valtio joutuu toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyyden tai muun vastaavan syyn takia osallistumaan toissijaisesti esim. vaarallisten jätteiden tai kemikaalien poistamiseen kiinteistöltä.

Määrärahalla jatketaan puurakentamisen edistämistä pääministeri Sipilän hallitusohjelman kärkihanketoimenpiteenä luodun puurakentamisen ohjelman suunnitelman mukaisesti. Ohjelman jatkon rahoitus 2 000 000 euroa perustuu energia- ja ilmastostrategian toteuttamisen toimenpideohjelmaan. Vuonna 2019 toteutetaan mm. kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä, sekä edistetään alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista ja jatketaan muuttuneisiin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutustyötä.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	10 000
Vesistökunnostushankkeet	-850
Kärkihankerahoituksen päättyminen (HO 2015)	-2 200
Yhteensä	6 950

2019 talousarvio	15 542 000
2018 I lisätalousarvio	-100 000
2018 talousarvio	8 592 000
2017 tilinpäätös	6 042 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkinnästä aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 7) enintään 80 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen

9) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2019 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2019 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä toimeenpannaan pääasiassa valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Lisäksi toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa. Vuosina 1971—2017 on valtion omistukseen hankittu alueita luonnonsuojelutarkoituksiin yhteensä noin 415 600 hehtaaria ja perustettu yksityisiä suojelualueita korvausta vastaan kaikkiaan 191 000 hehtaaria.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 16 000 000 euroa. Virkistysalueiden hankinnan tukemiseen varataan 100 000 euroa. Määrärahas- ta 1 000 000 euroa voidaan tarvittaessa osoittaa Metsähallituksen käyttöön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2019 lähtien
Vuoden 2019 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000
2019 talousarvio				26 630 000
2018 talousarvio				26 630 000
2017 tilinpäätös				20 630 000

65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien korvausten maksamiseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	1 000 000
2017 tilinpäätös	1 000 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 826 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	530 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	460 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	590 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	190 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	54 000
Yhteensä	1 826 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen musta hiili -aloite CCAC (siirto momentilta 35.01.01)	100
Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) jäsenmaksu (siirto momentille 30.01.66)	-86
Yhteensä	14

2019 talousarvio	1 826 000
2018 talousarvio	1 812 000
2017 tilinpäätös	1 732 000

(70.) *Alusinvestoinnit* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arandan peruskorjauksen lisäkustannusten rahoittaminen	-800
Arandan peruskorjauksen lisäkustannusten rahoittaminen (siirto momentille 35.01.04)	-300
Tasomuutos	-3 000
Yhteensä	-4 100
2018 talousarvio	4 100 000
2017 tilinpäätös	5 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Uudistuksessa yksinkertaistetaan alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, kehitetään rakentamista koskevaa ohjausjärjestelmää sekä selkeytetään maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia valmistelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanotehtäviä.

Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen. Maakuntakaavoituksessa painotetaan uudistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä ja sitä tukevaa maakuntien liittojen ja eri viranomaistahojen vuorovaikutteista yhteistyötä kaavaprosesseissa.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä osataan hyödyntää hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Tuetaan taantuvien alueiden elinvoimaisuutta muun muassa edistämällä vajaakäytössä olevien tilojen ja kulttuuriympäristöjen käyttöä.

Edistetään ympäristömeludirektiivin meluntorjunnan toimintasuunnitelmiin sisältyvien teknistaloudellisesti tehokkaiden ratkaisujen toteutumista tavoitteena melun haittavaikutusten väheneminen. Merialuesuunnittelulla vaikutetaan merialueen taloudellisen kasvun lisäämiseen ja meriympäristön käytön kestävyYTEEN ja suojelun parantamiseen. Ympäristöministeriö huolehtii merialuesuunnittelun kehittämisestä ja yhteensovittamisesta naapurimaiden kanssa ja maakuntien liitot merialuesuunnittelun laatimisesta.

Toteutetaan eduskunnan kirjelmän ”Rakennusten kosteus- ja homeongelmat, EK 5/2013 vp” edellyttämiä toimenpiteitä rakennusten kosteus- ja homeongelmien poistamiseksi. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelma linjaa toimintatapojen muutosprosessin seuraavan 10 vuoden ajaksi hyvin monen tyyppisten sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden ajaksi on suunniteltu lukuisia toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä.

Jatketaan rakentamisen ohjauksen kehittämistä uudistamalla rakentamismääräyskokoelman ohjeita. Tyyppihyväksyntäasetukset kumoutuivat yhtä lukuun ottamatta vuoden 2017 lopussa. Tämän vuoksi tyyppihyväksyntäasetuksien ja niihin liittyvien olennaisten teknisten vaatimuksien valmistelua jatketaan.

EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011 ongelmien ratkaisemiseen vaikutetaan proaktiivisesti, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Rakennustuoteasetuksen osittainen toimimattomuus vaikeuttaa tällä hetkellä rakennusalan yritysten ja viranomaisten toimintaa. Suomi on väkilukuun suhteutettuna EU:n suurin rakennustuotteiden viejä, joten rakennustuoteasetuksella on suuri merkitys Suomen rakennustuoteteollisuudelle.

Alueiden käytön suunnittelu tukee vihreän infrastruktuurin ylläpitämistä ja vahvistamista. Viher- rakennetta tarkastellaan kokonaisuutena. Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistysmahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto on kaikkien saavutettavissa.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Edistetään kaupunkiseutujen eheää ja vähähiiliseen liikkumiseen kannustavaa yhdyskuntarakennetta sekä luodaan edellytyksiä elinympäristön laatua parantavalle täydennysrakentamiselle. Täydennysrakentamisella hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria, vähennetään liikennetarvetta ja tuetaan joukkoliikenteen ja palvelujen järjestämistä. Kirkonkylien, kylien ja maaseudun maankäytön ohjausta kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet, luonnonvaratalouden uudet kehityssuunnat ja pyrkimys paikalliseen energiantuotantoon.

Edistetään lähes nollaenergiarakentamiseen siirtymisen soveltamista uudisrakentamisessa. Valmistellaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja energiatehokkuusdirektiivin (EED) uudistamisesta aiheutuvaa kansallista täytäntöönpanoa. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakentamista. Energiatehokkuutta parantavissa korjausrakentamistoimissa huomioidaan rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia ratkaisuja, jotka samalla tukevat elinympäristön laadun parantamista ja myös kulttuuriympäristön ja perinteisen rakennuskannan erityisvaatimuksien huomioon ottamista. Osallistutaan EU:n rakennustuoteryhmien ekosuunnittelun ja energiamerkinnän säädösvalmisteluun. Huolehditaan rakennustuotteita koskevien säädösten toimeenpanosta, ohjauksesta ja markkinavalvonnasta.

Edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelmalla perustuen energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Vuonna 2019 toteutetaan suunnitellusti mm. kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä sekä edistetään alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista ja jatketaan muuttuneisiin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutustyötä. Edistetään suunnitelmallista kiinteistön-

pitoa ja korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä tehostamalla kiinteistönpidon välineistön käyttöä, hyödyntämällä verkkoviestintää ja korjausneuvontaverkkoa.

Valmistellaan toimia ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi uudisrakentamisessa ja korjaamisessa. Toteutetaan tiekarttaa rakennusmateriaalien ja -tuotteiden ympäristövaikutusten huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa ja käynnistetään jatkotoimenpiteet. Jatketaan toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämisasteen nostamiseksi sekä rakentamisen kiertotalouden vahvistamiseksi. Huolehditaan julkisten vihreiden hankintojen -oppaan jatkokehityksestä. Ohjeilla edistetään vähähiilisyyttä, materiaalitehokkuutta ja rakentamisen laatua julkisissa rakentamisessa ja korjaamisessa.

Edistetään kiertotaloutta rakentamisaalalla julkisten hankintojen kriteerien, pilottihankkeiden ja tilastoinnin parantamisen kautta. Tehostetaan verkkopohjaisen rakennusjäteilmoituksen käyttöä, rakennus- ja purkujätteiden hyödyntämistä materiaaleina sekä teollisten symbioosien hyödyntämistä. Kehitetään rakentamisen kierrätystuotteiden sisämarkkinasäännösten mukaisia menettelyjä ja selvitetään kansallisen end-of-waste -kriteerien edellytyksiä. Kehitetään tietopalvelu rakennetun ympäristön materiaalivirtojen seurantaan.

Kestävä kaupunkikehitys

Talouden pitkään jatkunut yleinen epävarmuus ja heikko talouskehitys on taittunut ja taloustilanne on parantunut huomattavasti. Rakentamisen osalta tilanne ja näkymät ovat olleet vielä taloustilannetta selvästi paremmat. Tilanne on ollut erityisen hyvä asuinrakennusten osalta.

Vuonna 2017 uusia asuntoaloituksia oli yhteensä lähes 46 000 ja vuonna 2018 asuntorakentamisen arvioidaan edelleen pysyvän korkealla tasolla, noin 42 000–44 000 asunnossa. Asuntorakentaminen on painottunut voimakkaasti kerrostaloihin ja kohdentunut erityisesti suurimpiin keskuksiin. Viime vuosina voimakkaasti laskenut omakotitalojen rakentaminen on edelleen pysynyt varsin maltillisella tasolla. Myös valtion tukema asuntotuotanto on pysynyt hyvällä tasolla. Vuonna 2017 tuettuja asuntoja aloitettiin yhteensä noin 8 600 asuntoa, joista noin 7 700 oli korkotuettuja asuntoja. Matalan korkotason jatkuminen sekä talouskasvun piristyminen ja työllisyyden parantuminen vahvistavat osaltaan omistusasuntojen kysyntää.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on lisätä asuntorakentamista, vahvistaa talouden kasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä valinnanvapautta sekä vastata asuntotarpeen rakenteen muutokseen.

Joustavasti toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallitun yhdyskuntarakenteen syntymistä ja luovat edellytyksiä seutujen yleiselle taloudelliselle toimintakyvylle ja erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjiä asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan osalta.

Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta kehittämällä vähennetään autoilun tarvetta, edistetään kestävien kulkumuotojen käyttöä, lisätään arjen sujuvuutta ja parannetaan palvelujen tehokasta tarjontaa ja saavutettavuutta. Alueita kehitetään kokonaisvaltaisesti siten, että maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen suunnitelmat sekä toteutus sovitetaan yhteen seuduittain yli kuntarajojen.

Kohtuuhintaisia asumisratkaisuja tarvitaan varsinkin pääkaupunkiseudulla, jossa asuntomarkkinatilanne on koko maassa selvästi haastavin. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, palvelusektorin kasvava työvoimatarve ja lisääntynyt maahanmuutto nostavat asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa myös jatkossa.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden ja kohtuuhintaisen asumisen ensisijainen edellytys on riittävä, nopeasti käyttöön saatavissa oleva tonttivaranto. Kaavoitettua tonttivarantoa on tarve lisätä tukeutuen jo olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, jolloin joukkoliikenteen ja palveluiden tehokkaan järjestämisen edellytykset toteutuvat.

Suurimpien kaupunkiseutujen (Helsinki, Tampere, Turku, Oulu) maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevalla sopimusmenettelyllä (MAL) tiivistetään sekä kuntien välistä että kuntien ja valtion eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä seutujen toiminnallisen kokonaisuuden parantamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuonna 2019 valmistellaan MAL-sopimukset kaudelle 2020—2023 painottaen riittävän asuntotuotannon ja kestäväen yhdyskuntarakenteen ohella ilmastomuutoksen hillintää tukevia toimenpiteitä.

Metropolipolitiikkaa koordinoimalla kehitetään metropolialuetta kokonaisuutena painottamalla eri toimijoiden yhteistyömuotoja ja kansallisten politiikkatoimenpiteiden aluelähtöistä räätälöintiä. Jatketaan metropolipolitiikan kehittämistä ottaen huomioon syksyllä 2018 valmistuvat kaupunkija koskevat ohjelmat sekä maakuntauudistuksen linjaukset.

Koordinoidaan kansallisen kestäväen kaupunkikehityksen ohjelman toteuttamista. Ohjelmalla tuetaan kumppanuuslähtöisesti erityisesti kaupunkien omaa ja uudentyyppistä toimintaa kohti laaja-alaisesti eri näkökulmat yhteen sovittavaa kestävää kaupunkikehitystä.

Ikääntyneen väestön kotona asumisen edellytyksiä edistetään. Erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien väestöryhmien asuntojen määrää kasvatetaan mm. muistisairaiden iäkkäiden määrän nousun ja laitospaikkojen vähentämistavoitteen vuoksi. Erityisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen. Asunnottomuustyötä jatketaan. Sen keskiössä ovat hajautettuihin asumisratkaisuihin sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseen panostaminen. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE 2016—2019) päämääränä on liittää asunnottomuustyö tiiviimmin osaksi syrjäytymisen torjuntaa ja sosiaalisen vahvistamisen politiikkaa. Asumisneuvontaa laajennetaan ja vakiinnutetaan. Kehitysvammaisten asumistilannetta parannetaan tavoitteena vähentää kehitysvammaisten laitospaikkojen määrää tarjoamalla tarpeita vastaavia monipuolisia asumisratkaisuja. Myös mielenterveyskuntoutujien asumista parannetaan.

Valtion tuotantotuen perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, etenkin Helsingin seudulle, joilla tarve kohtuuhintaisista asumisratkaisuista on suurin. Helsingin seudun asuntotuotannossa valtion tukemaa normaalia vuokra-asuntotuotantoa tuetaan käynnistysavustuksin.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2016	2017	2018 arvio	2019 arvio
ARA-tuotanto (osapäätökset)				
Kasvukeskukset	6 000	7 800	8 000	8 000
Muu maa	1 000	800	1 000	1 000
Erityisryhmille tarkoitettut asunnot ARA-tuotannossa	2 600	2 600	3 000	3 200
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	67	69	65	65
Asuntojen hintojen muutos, %	1,3	1,9	2	2
Vaparaahoitteisten vuokrien muutos, %	2,6	1,7	3	3
Aravavuokrien muutos, %	1,5	1,3	3	3

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	13 000	14 300	15 000	17 000	16 000
Koko asuntotuotanto (alkava)	15 000	16 300	17 400	19 700	16 500
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	4 150	3 500	4 500	5 800	4 600

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2017 ja arvio vuosista 2018—2019

	2017 toteutuma asuntoa	2018 arvio asuntoa	2019 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	45 000	43 000	40 000
— asuntolainojen korkotuki	8 560	9 000	9 000
— täytetakauksellinen välimalli	840	2 000	2 000
— vaparaahoitteiset ym. asunnot	35 600	32 000	29 000
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	3 600	4 500	4 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	8 000	5 500	5 500
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	-	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus ¹⁾	17 000	15 000	15 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin merkittävästi uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta on supistunut ja aravalainojen ylimääräiset lyhenykset ovat olleet varsin korkealla tasolla. Tämä on johtunut pääosin hyvässä taloudellisessa tilanteessa olevien yhtiöiden aravalainojen konvertoinneista pankkilainoiksi.

Vanhojen maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on viimeisten tietojen mukaan pysynyt lähes ennallaan ollen noin 1,15 %. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista noin 75 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisen tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien noin 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2017 noin 320 000 euroa.

	2016	2017	2018 arvio	2019 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	5 200	4 600	4 200	3 900
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	10 900	11 600	13 000	14 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 050	2 110	2 100	2 100
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,9	1,0	1,0	1,0
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	3 700	4 600	5 000	5 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 toteutunut	2018 talousarvio	2019 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Asuntojen korjaus- ja energia-avustukset 35.20.55	12,8	16,5	15,5
— Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen 35.20.30	-	1,0	1,0
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	130	100	80
Yleinen asumistuki	1 266	1 487	1 568
Eläkkeensaajan asumistuki	581	618	638
Opiskelijoiden asumislisä	146	18	20
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	3,8	4,0	5,4
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	20,0	20,0	20,0
— takauslainojen käynnistysavustus	-	-	-
— avustukset erityisryhmille	118,2	105,0	110,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	0,4	2,6	2,6

Asumisen tuen kehitys vuosina 2017—2019 (milj. euroa)

	2017 toteutunut	2018 talousarvio	2019 esitys
— purkuavustukset	2,0	2,0	3,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	15,0	15,0	15,0
— aravatalojen purkuakordit	0,4	3,0	3,0
— aravatalojen rajoitusakordit	1,0	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	0,9	0,9
— korjausavustukset	1,4	20,0	20,0
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
A-Kruunu Oy:n pääomasijoitus	-	-	50
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 162	1 410	1 410
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokratalojen rakentamislainoille	124	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	-	100	100
Kokonaistakausvaltuuden muutos omistusasuntolainoille	140	100	-

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 806 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusuosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestäväää ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämis-toiminnalla. Virasto hoitaa asuntorakentamisen korkotukilainoitukseen, valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen tutkimus- ja kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määrittystä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa sekä vastaa asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalveluista.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnassa korostuvat kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa, erityisryhmien asumista ja asuntokannan kehittämistä koskevat tehtävät. Erityisesti se ottaa huomioon vanhenevan väestön asumistarpeet, energiatehokkuuden parantamisen ja asuinalueiden kehittämisen. Virasto vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodistustietojärjestelmän ylläpidosta.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2019:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan kohtuuhintaisen ARA-vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityisesti Helsingin seudun ja muiden MAL-sopimusseutujen osalta ja kehittää tukien toimeenpanoa

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa. Hankkeita hyväksyessä tarkastellaan myös vuokratasoa

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pitkäaikaisen tarpeen perusteella. Tukee toiminnallaan ja avustuksilla ikääntyneiden asumisen kehittämistä, asunnottomuuden ennaltaehkäisemistä sekä kehitysvammaisten asumista koskevien linjausten toteuttamista. Vastaa ARA-asuntokannan ohjauksesta ja valvonnasta sekä varmistaa ohjaus- ja valvontatoiminnalla asuntotuotannon tukien kohdentumisen asukkaille

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokrataloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaavaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja ennakoivaa asuntokannan suunnittelua

— edistää rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja eheää yhdyskuntarakennetta. Etsii tutkimus- ja kehittämistoiminnassa uusia, kestäviä, innovatiivisia ja laajasti vaikuttavia keinoja ja menetelmiä kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaaritehokkaan rakentamisen, peruskorjaamisen ja täydennysrakentamisen kehittämiseen

— kehittää palveluprosesseja ja huolehtii tukien tehokkaasta toimeenpanosta

— kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa.

Keskeisten suoritteiden kehitys

ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio	2019 arvio
Korkotukilainaksi hyväksyminen	179	188	200	200
Myönnetty korjausavustukset	417	1 855	3 500	3 500
Avustusten maksatukset	3 255	1 334	3 500	3 800
Luovutuksensaajan nimeämiset	91	41	60	60
Rajoituksista vapauttamiset	180	280	200	200
Kehittämisrahalla tehdyt hankintapäätökset	38	34	30	30
Ohjaus- tai valvontakäynnit	35	43	35	35

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2017 toteutuma	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys
Bruttomenot	5 521	5 376	5 256
Bruttotulot	539	490	450
Nettomenot	4 982	4 886	4 806
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 305		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 504		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-145
Eläkemaksurakenteen muutos	2
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-8

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Palkkausten tarkistukset	134
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-24
Toimintameno säästö (HO 2015)	-25
Toimitilameno säästö (HO 2015)	-21
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-12
VaEL-maksun väliaikainen alentaminen	36
Vuokramenojen indeksikorotus	3
Vuokramenojen indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Tasomuutos	-12
Yhteensä	-80

2019 talousarvio	4 806 000
2018 I lisätalousarvio	40 000
2018 talousarvio	4 886 000
2017 tilinpäätös	5 181 000

30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain nojalla kokeiluhankkeeseen talousongelmaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisemiseen
- 2) kulutusmenojen maksamiseen
- 3) yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Avustuksen määrä on enintään 50 % hankkeen talous- ja asumisneuvonnan aiheuttamista kustannuksista. Takuusäätiön projektipäälliköstä aiheutuvien menojen osalta avustus on 100 %.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talousongelmaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen -kokeiluhankkeen tavoitteena on yksityisissä ja ARA:n vuokra-asunnoissa asuvien talouden hallinnan ongelmista kärsivien asukkaiden vuokravelkojen sekä häättöjen vähentäminen, luotto- ja vakuutuskelpoisuuden palauttaminen sekä kotitalouksien kannustaminen muuttamaan pysyvämmiin talouden- ja elämänhallintaa. Hankkeessa asumis- ja talousneuvonta, jalkautuva talousohjaus, maksuohjelmat, vakuutusturva, pienlainoitus ja kuntoutus organisoidaan yhtenäisesti ja joustavasti toimivaksi asiakastyön kokonaisuudeksi. Tuki suunnataan talous- ja asumisneuvonnan antamiseen tarvittaviin resursseihin, talouden hallinnan työkalujen kehittämiseen sekä hankekokoisuuden hallinnointiin.

2019 talousarvio	1 000 000
2018 talousarvio	1 000 000

52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamiseen. Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisella tarkoitetaan asuin kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton lataus-mahdollisuus vähintään viidellä autopaikalla

2) kulutusmenojen maksamiseen

3) yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) latauslaitteeseen liittyviin kustannuksiin, mikäli latauslaitteet ovat avustusta hakevan yhteisön omistuksessa.

Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonlisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvekartoituksen ja suunnittelun kohdittuulliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tekee avustuspäätökset suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ilmasto- ja energiastrategian toteuttamiseksi rahoituksella edistetään vähäpäästöistä liikennettä kuten sähkö- ja kaasuautoilua, uusiutuvan energian tuotantoa, puurakentamista ja strategian tavoitteita edistäviä kokeiluja. Liikenteen toimenpiteisiin kuuluu sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisavustusten myöntäminen asuinrakennuksen omistaville yhteisöille. Avustusta myönnetään asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköautojen latauspisteiden edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin.

Avustusta myönnetään asuin kiinteistön sähköverkon kapasiteettia parantaviin muutostöihin. Varsinainen latauspiste, kuten lämmitystolppa tai Type 2 -standardin mukainen latauspiste on rajattu tuen ulkopuolelle ellei se kuulu avustusta saavan yhteisön omistukseen. Tämä johtuu latauspisteiden omistuksen ja hallinnan erilaisista ratkaisuista. Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisella tarkoitetaan asuin kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton lataus-mahdollisuus vähintään viidellä autopaikalla. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen

sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt.

Arvio muutostöiden keskimääräisistä kustannuksista on noin 2 000 euroa autopaikkaa tai latauspistettä kohden. Avustusprosentilla 35 avustetaan sähköauton latausmahdollisuuden toteuttamista noin 2 000 autopaikalla vuosittain.

2019 talousarvio	1 500 000
2018 I lisätalousarvio	—
2018 talousarvio	1 500 000

55. *Avustukset korjaustoimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa. Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain mukaisiin avustuksiin kohdennetaan varoja myös Valtion asuntorahaston varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-1 000
Yhteensä	-1 000
2019 talousarvio	15 500 000
2018 talousarvio	16 500 000
2017 tilinpäätös	20 000 000

60. *Siirto valtion asuntorahastoon*

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratilojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 410 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2019 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2019 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2019 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 700 000 000 euroa vuoden 2019 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovaurauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2019 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2019 Valtiokonttori saa käyttää valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssitai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, taka-

us- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla tai, mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2019 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 5 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 110 000 000 euroa.

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 20 000 000 euroa.

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 20 000 000 euroa valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukseen sitoutuneissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on 10 000 euroa edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 3 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaista hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 15 000 000 euroa siten kuin asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2016—2019 myönnettävistä valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (267/2016) tarkemmin on säädetty.

Vuonna 2019 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää yhteensä enintään 900 000 euroa asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 35 % kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Investoinnit

Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista käyttää 50 000 000 euroa pääomasijoitukseen A-Kruunu Oy:n oman pääoman vahvistamiseksi. Pääoma maksetaan A-Kruunu Oy:öön rakennuttamistoiminnan etenemisen mukaan.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2019 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn turvaamiseksi korotettua normaalia vuokra-asuntotarjontaa edistetään korkotukilainotukseen liittyvällä vuokra-asuntojen käynnistysavustuksella. Avustus kohdennetaan Helsingin seudulle ottaen huomioon seudun muusta maasta poikkeava kustannus- ja kysyntätilanne. Helsingin seudun asuntomarkkinat eivät tarjoa tyydyttävässä määrin pieni- ja keskituloisille kotitalouksille kohtuuhintaisia asuntoja, mikä osaltaan uhkaa seudun talouden kasvua sekä yhteiskunnan yleistä etua. Tuki on osa Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusta.

Valtion ja suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksien kaavoitustavoitteiden saavuttamista tuetaan 30 prosentin suuruisilla kunnallistekniikka-avustuksilla, joihin varataan vuosittain 15 milj. euroa. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Painopiste on täydennysrakentamisessa. Avustuksen painopisteenä on erityisesti Helsingin seutu.

Korjausavustuksilla tuetaan erityisesti hissien jälkiasennuksia vanhoihin asuinkerrostaloihin. Korjausavustuksia myönnetään sekä asuntorahastosta että talousarviosta.

Asumisneuvotoiminnan avustamista jatketaan erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien tukemiseksi. Toiminnalla voidaan vähentää vuokraveloista ja hädöistä aiheutuvia kustannuksia. Asumisneuvonta on yhä enemmän vaikeiden sosiaalisten ongelmien parissa työskentelemistä. Toimintaa on tarpeellista kehittää yhtäältä ympäristöministeriön hallinnonalalla liittyen kiinteistötalouden ylläpitoon ja toisaalta kokonaisvaltaisesti, laajempaan asuinaluekohtaisesti vaikuttavampaan sosiaalipalveluna, joka kuuluu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalalle.

Asuntorahaston varoista tehtävän pääomasijoituksen myötä A-Kruunun toimintaedellytykset jatkuvat ja se voi nostaa vuosittaisen kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotantonsa 800 asuntoon, joka on kaksi kertaa viimevuotinen määrä. Rakentamista lisätään Helsingin seudulla sekä asuntomarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin luotuja konseptikohteita lisätään. Rakentamista laajennetaan myös muille suurimmille kaupunkiseuduille.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2019 talousarvio

2018 talousarvio

2017 tilinpäätös

—
—
—

64. *Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuuri-historiallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2019 talousarvio	850 000
2018 talousarvio	850 000
2017 tilinpäätös	850 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestävämmällä tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia n. 382 milj. eurolla v. 2019.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2017—2019

	v. 2017 tilinpäätös 1000 €	v. 2018 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2019 esitys 1000 €	Muutos 2018—2019	
				1000 €	%
01. Valtionvelan korko	1 324 940	1 221 000	1 170 000	-51 000	-4
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 324 940	1 221 000	1 170 000	-51 000	-4
09. Muut menot valtionvelasta	6 323	10 910	10 410	-500	-5
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	6 323	10 910	10 410	-500	-5
Yhteensä	1 331 263	1 231 910	1 180 410	-51 500	-4

01. Valtionvelan korko*90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 170 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelämiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2017 lopussa 104 762 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 1,19 %. Vuonna 2019 otettaville lainoille on käytetty laskentaoletuksena 0,0 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja 1,2 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Sarjaobligatiolainat	1 170
Muut obligaatiolainat	5
Muut joukkovelkakirjalainat	-3
Velkasitoumuslainat	-3
Velkakirjalainat ja muut lainat	1
Yhteensä	1 170

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-51 000
Yhteensä	-51 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	1 170 000 000
2018 talousarvio	1 221 000 000
2017 tilinpäätös	1 324 939 712

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2018—2019 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	10 200 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-1 200 000
Muut menot	1 400 000
Yhteensä	10 410 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	-4 300
Saatujen käteisvakuuksien menot	3 800
Yhteensä	-500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2019 talousarvio	10 410 000
2018 talousarvio	10 910 000
2017 tilinpäätös	6 323 036

Taloudellinen katsaus

---

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Valtiovarainministeriön julkaisu 24a/2018

Taloudellinen katsaus

Syksy 2018

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-251-960-3

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		17.9.2018
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, syksy 2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisu 24a/2018		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-251-960-3	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-960-3		
Sivumäärä	90	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys, talousarvioesitys		
Tiivistelmä Kuluvasta vuodesta on tulossa nykyisen suhdannevaiheen paras vuosi. Suomen talouden kasvu hidastuu kuitenkin selvästi noin 1½ prosentin vuosikasvuihin tulevana vuosina. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtiin eli noin prosenttiin. Hyvä talous- ja työllisyyskehitys sekä hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet tasapainottavat julkista taloutta lähivuosina. Julkisen talouden rahoitusasema kääntyy ylijäämäiseksi vuosikymmenen taitteessa ja velka suhteessa bruttokansantuotteeseen laskee. Vuonna 2018 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,0 %. Yritysten odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myyntiodotukset ovat kohentuneet. Työllisyysasteen trendi ylitti kesäkuussa vuoden 2008 suhdannehuipun lukemat ja on nyt 71,8 %. Vahvana jatkuva talouskasvu nostaa v. 2018 työllisten määrän 2,6 % edellisvuotta korkeammaksi. Työllisyyden kasvu jatkuu nopeana koko ennustejakson ajan ja työllisyysaste nousee 73 prosenttiin v. 2020. Vuonna 2019 talouskasvu hidastuu 1,7 prosenttiin. Kovin investointivaihe on ohitettu. Merkittävin yksittäinen talouskasvua hidastava tekijä on rakennusinvestointien supistuminen. Yksityisten investointien kasvu jatkuu mittavien investointihankkeiden tukemana. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu lisäksi työllisyyden koheneminen. Metsäteollisuuden investoinnit näkyvät jo viennissä. Metsäteollisuuden suhteellisesti alhainen tuontipanosten osuus kohentaa nettoviennin kasvuvaiikutusta. Tuontia kasvattaa tuotantopanosten kysynnän lisäksi myös kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä. Vuonna 2020 BKT kasvaa 1,6 %. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu edelleen, vaikka palkkasumman kasvu jatkuu, kun ansiotason nousu kiihtyy. Inflaation nopeutuessa edelleen reaalitylojen kasvu kuitenkin hidastuu. Vuonna 2020 vienti kasvaa vientikysynnän mukaan, mutta kasvu jää maailmankaupan kasvua hitaammaksi. Ansiotason nousu kiihtyy 2,6 prosenttiin v. 2019 sopimuskorotusten ajoitustekijöiden seurauksena. Vuonna 2020 ansiotason nousua 3,0 prosenttiin kiihdyttävät edelleen hyvä talouskasvu ja julkisen sektorin lomarahojen palautuminen.			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet		17.9.2018
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, syksy 2018 (Ekonomisk översikt, hösten 2018)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikation 24a/2018		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-251-960-3	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-960-3		
Sidantal	90	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag		

Referat

Innevarande år är på väg att bli det bästa året under den nuvarande konjunkturfasen. Den ekonomiska tillväxten i Finland avtar emellertid klart till en årlig tillväxt på cirka 1,5 % de kommande åren. På medellång sikt, 2021–2022, väntas den ekonomiska tillväxten återgå till en tillväxttakt som motsvarar den potentiella produktionstillväxten, det vill säga cirka en procent.

Den goda ekonomiska utvecklingen och sysselsättningsutvecklingen samt anpassningsåtgärderna enligt regeringsprogrammet bidrar till att balansera de offentliga finanserna de närmaste åren. Saldot i de offentliga finanserna vänder och uppvisar ett överskott vid decennieskiftet och skulden i förhållande till bruttonationalprodukten minskar.

År 2018 förutspås Finlands BNP växa med 3,0 %. Företagens förväntningar är positiva, byggandet av storprojekt i bygginvesteringarna fortsätter och servicebranschernas försäljningsutsikter har förbättrats. I juni passerade sysselsättningstrenden läget under konjunkturtoppen 2008 och sysselsättningsgraden är nu 71,8 %. Den fortsatt starka ekonomiska tillväxten medför en höjning av antalet sysselsatta under 2018 med 2,6 % jämfört med fjolåret. Sysselsättningen fortsätter att öka snabbt under hela prognosperioden och sysselsättningsgraden stiger till 73 % under 2020.

År 2019 avtar den ekonomiska tillväxten till 1,7 %. Den starkaste investeringsfasen är förbi. Minskningen i bygginvesteringar är den viktigaste enskilda faktorn som bromsar upp den ekonomiska tillväxten. Ökningen i privata investeringar fortsätter med stöd av omfattande investeringsprojekt. Både den höjda inkomstnivån och den förbättrade sysselsättningen stöder den privata konsumtionens tillväxt. Investeringarna i skogsindustrin syns redan i exporten. Skogsindustrins relativt låga andel av importinsatserna höjer nettoexportens tillväxteffekt. Förutom efterfrågan på produktionsfaktorer ökas importen också av den inhemska investerings- och konsumtionsefterfrågan.

År 2020 ökar BNP med 1,6 %. Den privata konsumtionens tillväxt avtar ytterligare, trots att lönesumman fortsätter att öka när höjningen av inkomstnivån tilltar. Ökningen av realinkomsterna avtar emellertid när inflationen tilltar. År 2020 ökar exporten i takt med exportefterfrågan, men tillväxten är långsammare än tillväxten inom världshandeln.

Höjningen av inkomstnivån tilltar 2019 till 2,6 % som en följd av de avtalsenliga löneförhöjningar som infaller under året. År 2020 påskyndar den goda ekonomiska tillväxten och återinförandet av semesterpenningen inom den offentliga sektorn höjningen av inkomstnivån ytterligare till 3,0 %.

Förläggare	Finansministeriet
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		17.9.2018
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, syksy 2018 (Economic Survey, Autumn 2018)		
Series and publication number	Ministry of Finance publication 24a/2018		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-251-960-3	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-960-3		
Pages	90	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development, draft budget		
Abstract The year 2018 will be the peak of the current economic cycle. Finland's economic growth will slow clearly to annual growth rates of around 1½% during the coming years. Over the medium term in 2021 and 2022, economic growth is anticipated to return to the growth rate of potential output, that is, around 1%. Good economic and employment development and the consolidation measures taken in accordance with the Government Programme will balance public finances in the next few years. The general government budgetary position will return to surplus at the turn of the decade and the debt to GDP ratio will fall. Finnish GDP is expected to grow by 3.0% in 2018. Business expectations are positive, construction of major building investment projects is still continuing and sales expectations in service branches have improved. The employment rate trend exceeded the cyclical peak figures seen in 2008 and is now 71.8%. Continued strong economic growth will take the number of employed persons in 2018 up 2.6% year on year. Employment growth will continue to be rapid throughout the outlook period and the employment rate will rise to 73% in 2020. In 2019, economic growth is expected to slow to 1.7%. The biggest investment boom has now passed. The single most significant factor slowing economic growth is the contraction in construction investment. Private investment growth will continue, supported by large-scale investment projects. Growth in private consumption will be bolstered not only by the increase in the earnings level but also by the higher employment rate. Forest industry investments are already reflected in exports. The relatively low share of imported inputs in the forest industry improves the growth impact of net exports. Imports will be boosted not only by the demand for production inputs but also by domestic investment and consumption demand. In 2020, Finnish GDP is expected to grow by 1.6%. Growth in private consumption will decelerate further, despite the sum of wages and salaries rising due to the accelerating growth in the earnings level. With inflation picking up further, real income growth will slow, however. In 2020, exports will grow to reflect export demand, but this growth will underperform world trade growth. The increase in the earnings level will accelerate to 2.6% in 2019 due to timing factors relating to collectively agreed pay rises. In 2020, the rise of the rate of increase to 3.0% will be accelerated further by good economic growth and the re-introduction of holiday bonuses in the public sector.			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

ESIPUHE

Katsauksessa esitetään vuosien 2018–2020 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2022 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2018 julkaisemat, vuotta 2017 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 30.8.2018 mennessä.

Helsingissä syyskuussa 2018

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	7
Yhteenveto	11
1 Talousnäkymät	22
1.1 Kansainvälinen talous	22
1.2 Ulkomaankauppa	27
1.2.1. Vienti ja tuonti	27
1.2.2. Hinnat ja vaihtotase	29
1.3 Kotimainen kysyntä	31
1.3.1 Yksityinen kulutus	31
1.3.2 Julkinen kulutus	33
1.3.3 Yksityiset investoinnit	34
1.3.4 Julkiset investoinnit	37
1.4 Kotimainen tuotanto	38
1.4.1 BKT	38
1.4.2 Jalostus	40
1.4.3 Palvelut	43
1.5 Työvoima	45
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	48
1.6.1 Palkat	48
1.6.2 Kuluttajahinnat	49
2 Julkinen talous	52
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	52
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista	57
2.1.2 Julkisyhteisöjen velka	61
2.2 Valtionhallinto	65

2.3	Maakuntahallinto.....	75
2.4	Paikallishallinto	77
2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	81
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	81
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot	82
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	84

Liitetaulukot	87

Kehikot:

Potentiaalisen tuotannon mittaaminen ja rakenteellisen jäämän muutos.....	58
Julkisen talouden ehdolliset vastuut ovat kasvaneet	63
Vuoden 2019 budjetti ja valtiontalouden kehikset	69

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2018–2020

Kuluvasta vuodesta on tulossa nykyisen suhdannevaiheen paras vuosi, sillä talouskasvun ennakkoidaan kiihtyvän vielä hieman viimevuotisesta. Suomen talouden kasvu hidastuu kuitenkin selvästi noin 1½ prosentin vuosikasvuihin tulevina vuosina. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtiin eli noin prosenttiin. Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Työllisyyden kasvu on alkuvuoden 2018 aikana ollut jopa nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisiä on tällä hetkellä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Talouskasvun hidastuminen tulee hidastamaan myös työllisyyden kasvua.

Hyvä talous- ja työllisyyskehitys sekä hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet tasapainottavat julkista taloutta lähivuosina. Julkisen talouden rahoitusasema kääntyy ylijäämäiseksi vuosikymmenen taitteessa ja velka suhteessa bruttokansantuotteen laskee. Suhdanneluonteinen julkisen talouden vahvistuminen ei kuitenkaan turvaa kestävää julkisen talouden rahoitusta pitkällä aikavälillä.

Maailmantalouden kasvu taittumassa

Korkeasuhdanne maailmantaloudessa jatkuu, mutta nopein kasvuvaihe on jo takana. Etenkin Euroopassa on merkkejä talouskasvun hidastumisesta. Työttömyys on kuitenkin vähenemässä ja kuluttajien luottamus on vahvaa. Inflaatio on kiihtynyt kuluvan vuoden aikana, mutta pohjainflaatio on vielä hidasta. Lyhyet markkinakorot ovat vielä negatiivisia, mutta niiden odotetaan nousevan.

Yhdysvaltain talous kasvaa nopeasti, ja työttömyys on erittäin vähäistä. Yksityinen kulutus on kannatellut maan talouskasvua. Inflaatio on kiihtymässä työllisyyden ja kulutuksen kasvun ansiosta, ja keskuspankin odotetaan jatkavan rahapolitiikan ki-
ristämistä.

Maailmankaupan kasvu hidastuu ennustejaksolla. Erityisesti euroalueella kasvu jää vaatimattomaksi. Maailmankaupan kasvua tukevat kehittyvät maat. Öljyn hinta on noussut kuluvan vuoden aikana myönteisen talouskehityksen tuloksena, mutta viime kuukausina kehitys on ollut vaihtelevampaa. Lähivuosina öljyn hinta nousee tuotantorajoitteiden ja vahvan kysynnän takia. Raaka-aineiden hinnat ovat kehittyneet vaihtelevasti alkuvuoden aikana ja nousevat maltillisesti ennusteperiodilla.

Työllisyys noussut ennätyslukemiin

Vuonna 2018 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,0 %. Yritysten tuotanto-odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myynti-odotukset ovat kohentuneet. Toisaalta kasvun rajoitteiden on viitteitä, sillä teollisuuden uusien tilausten arvo supistui tammi-kesäkuussa 4,5 % vuodentakaisesta. Lisäksi yritykset kertovat kyselytutkimuksissa pulan ammattitaitoisesta työvoimasta ja myös tuotantokapasiteetista yleistyneen.

Työllisten määrä on nousut korkealle tasolle. Työllisyysasteen trendi ylitti kesäkuussa vuoden 2008 suhdannehuipun lukemat ja on nyt 71,8 %. Vahvana jatkuva talouskasvu nostaa v. 2018 työllisten määrän 2,6 % edellisvuotta korkeammaksi. Työllisyyden kasvu jatkuu nopeana koko ennustejakson ajan ja työllisyysaste nousee 73 prosenttiin v. 2020.

Työttömyys on alkuvuonna laskenut nopeasti koko maassa ja kaikissa ikäryhmissä. Työllisyyden nopean kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee tänä vuonna selvästi edellisvuotta enemmän. Ennuste koko vuoden 2018 työttömyysasteeksi on 7,4 %. Suotuisa kehitys jatkuu ja työttömyys vähenee tasaisesti ennustejaksolla. Vuonna 2020 työttömyysasteen ennustetaan olevan 6,6 %.

Vuonna 2018 työllisyyden ja ansiotason nousu kiihdyttää yksityisen kulutuksen kasvua. Tästä syystä myös BKT:n kasvu nopeutuu viime vuodesta. Myös yksityisten investointien kasvu jatkuu ja tukee BKT:n kasvua, kun erityisesti asuinrakentaminen kasvaa ripeästi. Kotimaisen kysynnän talouskasvua tukeva vaikutus kasvaa samalla,

kun nettoviennin merkitys talouskasvulle pienenee tuonnin kasvun jatkuessa vahvana.

Kuluttajahinnat nousevat v. 2018 laajasti eri hyödykeryhmissä ja inflaatio kiihtyy 1,1 prosenttiin. Inflaatiota nostavat lähinnä palvelu-, elintarvike- ja energiahintojen nousu. Verojen nousu kiihdyttää inflaatiota yli 0,3 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2019 talouskasvu hidastuu 1,7 prosenttiin. Merkittävin yksittäinen talouskasvua hidastava tekijä on rakennusinvestointien supistuminen. Rakennusinvestointien arvioidaan vähenevän lähivuosina, koska asuntotuotanto on noussut poikkeuksellisen korkealle tasolle. Lisäksi monet liikerakennushankkeet ovat valmistumassa. Myönnettyjen rakennuslupien määrä on laskenut tammi-toukokuussa yli 10 % viime vuoteen verrattuna.

Vuonna 2019 kovin investointivaihe on ohitettu. Yksityisten investointien kasvu jatkuu, mutta aiempaa hitaampana. Suomessa on suunnitteilla useita erittäin mittavia investointihankkeita erityisesti metsäteollisuudessa. Jonkin näistä hankkeista oletetaan käynnistyvän ennustejaksolla. Työllisyyden kasvun arvioidaan vauhdittavan investointeja myös teknologiaan ja koulutukseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan investointien ennustetaan kasvavan noin viiden prosentin vuosivauhtia.

Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Palkkasumma nousee 3,5 % ja pitää yllä kotitalouden käytettävissä olevien tulojen nopeaa kasvua. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu kuitenkin hidastuu, kun inflaatio kiihtyy. Tästä syystä myös yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu v. 2019.

Maailmankaupan vahva kasvu luo hyvät näkymät Suomen viennille v. 2019. Nettovienti pysyy kasvua tukevana koko ennustejaksolla, vaikka tuotantopanosten tuonti kasvaakin. Metsäteollisuuden investoinnit näkyvät jo viennissä. Metsäteollisuuden suhteellisesti alhainen tuontipanosten osuus kohentaa nettoviennin kasvuvaihtelua. Tuontia kasvattaa tuotantopanosten kysynnän lisäksi myös kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä.

Kauppataaseen ylijäämä on vetänyt vaihtotaseen ylijäämäiseksi, mutta palvelukaupan tase pysyy edelleen alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy lievästi ylijäämäisenä koko ennustejakson, ennen kaikkea viennin suotuisan kehityksen ansiosta. Vaihto-

taseen ylijäämää pienentää kuitenkin tuontihintojen vientihintoja voimakkaampi nousu sekä tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä.

Vuonna 2020 BKT kasvaa 1,6 %. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu edelleen, vaikka palkkasumman kasvu jatkuu, kun ansiotason nousu kiihtyy. Inflaation nopeutuksessa edelleen reaalitulojen kasvu kuitenkin hidastuu. Vuonna 2020 vienti kasvaa vientikysynnän mukaan, mutta kasvu jää maailmankaupan kasvua hitaammaksi.

Vuonna 2018 ansiotaso nousee 1,8 %. Palkkaliukumien on ennakoitu jäävän keskimääräistä pienemmiksi paikallisen sopimisen ja yrityskohtaisten erien vuoksi. Ansiotason nousu kiihtyy 2,6 prosenttiin v. 2019 sopimuskorotusten ajoitustekijöiden seurauksena. Vuonna 2020 ansiotason nousua 3,0 prosenttiin kiihdyttävät edelleen hyvä talouskasvu ja julkisen sektorin lomarahojen palautuminen.

Moni hallitusohjelman tavoitteista toteutuu, mutta julkisen talouden kestävä rahoitus ei ole turvattu

Hyvä talous- ja työllisyyskehitys sekä hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet tasapainottavat julkista taloutta lähivuosina. Julkisen talouden rahoitusasema kääntyy ylijäämäiseksi vuosikymmenen taitteessa ja pysyy tasapainon tuntumassa vuoteen 2022 saakka.

Hallituksen asettamat julkisen talouden velkaa ja rahoitusasemaa koskevat tavoitteet näyttävät pitkälti toteutuvan. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteen laskee alle 60 prosentin kuluvana vuonna ja jatkaa laskuaan 2020-luvun alkuvuosiin saakka. Samoin julkisen talouden sektoreille eli valtionhallinnolle, paikallishallinnolle ja sosiaaliturvarahastoille asetetut rahoitusasematavoitteet ovat käytännössä toteutumassa. Valtionhallinto ja paikallishallinto pysyvät kuitenkin hie-
man alijäämäisinä. Euromääräinen julkinen velka kasvaa siksi edelleen 2020-luvun alkuvuosina.

Julkisen talouden rahoitus ei kohenemisesta huolimatta lepää kestävällä pohjal-
la. Väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja, vähentää työikäisen väestön määrää ja heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Talouskasvun ennakoidaan asettuvan pitkällä aikavälillä 1–1,5 prosentin haarukkaan, eivätkä talouskasvusta julkiseen talouteen syntyvät tulot riitä nykyrakentein rahoittamaan julkisia palveluja ja etuuksia.

Kauppasota suurin uhka talouskasvulle

Riskit talousnäkymälle painottuvat aiempaa vahvemmin alasuuntaan. Keskeinen riski on kauppasodan kärjistyminen. Keskeisten talouksien väliset kaupan esteet vaikuttavat ensisilmäystä laajemmin. Yksittäisen valtion asettamat tullit voivat haitata myös maan omaa teollisuutta. Kauppasodan yltyminen hidastaisi maailmankaupan ja siten myös maailmantalouden kasvua. Myös Kiinan velkaantuneisuus alenevan talouskasvun oloissa kärjistyessään vaikuttaisi maailmantalouden kasvunäkymiä heikentävästi.

Nousevien talouksien odotettua parempi kehitys on positiivinen riski. Erityisesti Intian talouden syvempi integroituminen kansainväliseen vaihdantaan vaikuttaisi myönteisesti maailmantalouteen.

Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin jatkuu edelleen. Tätä tukevat matala korkotaso, työmarkkinoiden myönteinen kehitys sekä asuinrakentamisen vahva kasvu.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2017	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	224	0,1	2,5	2,8	3,0	1,7	1,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	3,2	5,6	3,5	3,5	3,0	2,5
Kokonaistarjonta	309	1,0	3,3	3,0	3,2	2,0	1,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti	86	0,9	3,9	7,5	4,9	3,9	3,2
Kulutus	173	1,3	1,9	0,8	1,6	1,3	1,1
yksityinen	122	1,7	2,0	1,3	2,1	1,6	1,4
julkisen	51	0,2	1,8	-0,5	0,6	0,5	0,6
Investoinnit	50	0,7	8,5	4,0	4,1	1,5	1,9
yksityiset	40	2,2	8,7	4,6	4,6	2,9	2,4
julkiset	9	-5,2	7,9	1,8	1,9	-4,4	-0,1
Kokonaiskysyntä	310	1,2	3,3	3,1	3,1	2,0	1,8
kotimainen kysyntä	224	1,3	3,1	1,6	2,4	1,2	1,2

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	210	216	224	234	242	251
Palvelut, määrän muutos, %	0,4	1,7	1,9	2,6	1,8	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-1,7	2,3	7,1	6,1	2,6	2,3
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	2,0	2,3	1,2	1,1	1,0
Työlliset, muutos, %	-0,4	0,5	1,0	2,6	0,9	0,6
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,6	71,7	72,4	73,0
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	7,4	6,9	6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	-0,2	0,4	0,7	1,1	1,4	1,6
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,4	0,9	0,2	1,8	2,6	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,5	-0,7	1,6	1,2	1,6	1,6
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	0,7	0,5	0,7	0,6
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,0	0,2
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,7	0,4	0,6	0,8	1,2	1,7
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	57,1	55,9	54,0	52,6	51,9	51,4
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,9	44,0	43,3	42,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,8	-1,7	-0,7	-0,7	-0,1	0,2
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,0	-2,7	-1,8	-1,5	-0,7	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,5	62,9	61,3	59,9	59,1	57,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,6	47,4	47,3	46,0	45,3	44,3

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuotteen kasvu kiihtyi viime vuonna 2,8 prosenttiin. Talouskasvun odotetaan vielä tänä vuonna jatkuvan vahvana, 3,0 prosentissa, mutta vuosina 2019–2020 kasvu hidastuu maltillisemmaksi, runsaaseen puoleentoista prosenttiin. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan potentiaalisen tuotannon kasvun tasolle eli noin prosenttiin.¹ Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Työpanoksen kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua hieman kuluvana ja kahdena seuraavana vuonna. Tämän jälkeen työpanos alkaa supistua, sillä työikäisen väestön määrä jatkaa laskuaan. Työpanoksen kasvua rajoittaa myös korkea rakenteellinen työttömyys.

Kokonaistuottavuuden kasvu on kehittynyt viime vuosina vaatimattomasti ja sen kehitys jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä lähenevän yhden prosentin kasvua, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahden prosenttiin vuodessa. Kokonaistuottavuuden arvioitu trendikasvu on kuitenkin selkeästi viimeisten viiden vuoden keskiarvoa korkeampi.

Kokonaistuottavuuden ja työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Useita vuosia matala investointiaste hidasti pääomakannan kasvua ja heikensi tulevaa talouden kasvupotentiaalia. Investoinnit ovat kuitenkin lähteneet kasvuun, ja investointiasteen kohoaminen lisää keskipitkällä aikavälillä pääomakannan kasvun kautta potentiaalista tuotantoa noin puolella prosentilla vuodessa.

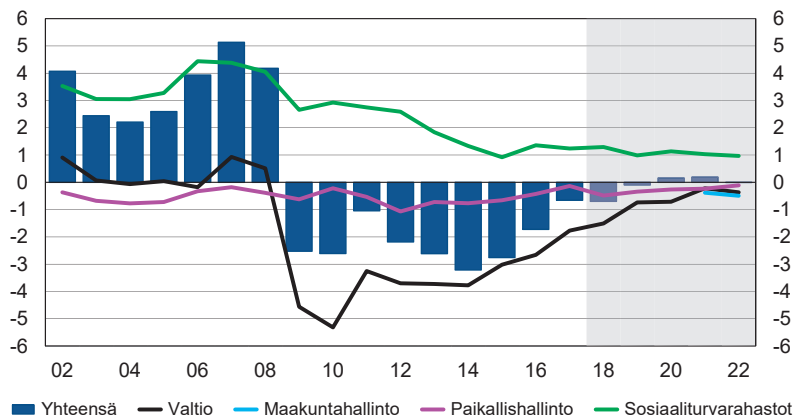
---

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkymiä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	2,5	2,8	3,0	1,7	1,6	1,1	1,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,4	0,7	1,1	1,4	1,6	1,8	2,0
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,9	6,6	6,6	6,6
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,7	72,4	73,0	73,2	73,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-1,7	-0,7	-0,7	-0,1	0,2	0,2	-0,0
Valtio	-2,7	-1,8	-1,5	-0,7	-0,7	-0,2	-0,4
Maakunnat						-0,4	-0,5
Paikallishallinto	-0,4	-0,1	-0,5	-0,3	-0,3	-0,2	-0,1
Sosiaaliturvarahastot	1,4	1,2	1,3	1,0	1,1	1,0	1,0
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-0,5	-0,3	-1,1	-0,7	-0,4	-0,4	-0,6
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta	62,9	61,3	59,9	59,1	57,9	57,5	57,0
Valtionvelka, % BKT:sta	47,4	47,3	46,0	45,3	44,3	44,1	43,5
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-2,1	-0,6	0,7	0,8	1,0	1,0	1,0

1) Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

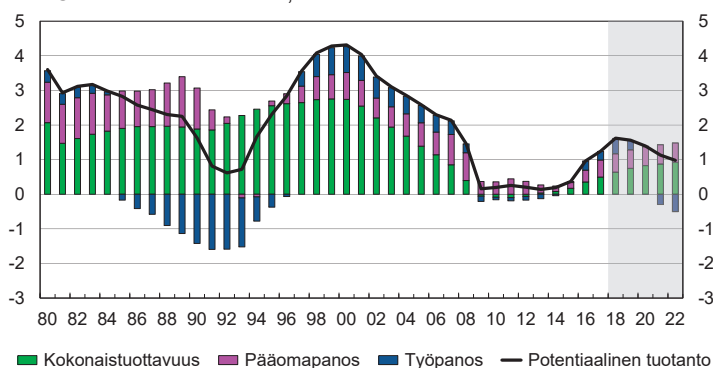
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Tuotantokuilun arvioidaan olevan runsaat puoli prosenttia positiivinen suhteessa potentiaaliseen tuotantoon v. 2018. Bruttokansantuotteen kasvaessa hieman potentiaaliaan nopeammin tuotantokuilu päättyy v. 2020 noin prosentin positiiviseksi ja pysyy tällä tasolla keskipitkällä aikavälillä. Tuotantokuilu umpeutuu seuraavassa matalasuhdanteessa.

Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Sipilän hallituksen talouspolitiikan tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Tämän tavoitteen tueksi hallitus asetti ohjelmassaan useita työllisyyskehitystä ja julkista taloutta koskevia tavoitteita.

Hallituksen työllisyyttä sekä julkisen talouden velkaa ja rahoitusasemaa koskevat tavoitteet näyttävät pitkälti toteutuvan. Työllisyysaste nousee 72 prosenttiin ensi vuonna ja työllisten määrä kasvaa yli 110 000 hengellä hallituskaudella. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyi laskuun v. 2016 ja jatkaa laskuaan lähivuodet.

Myös kullekin julkisen talouden sektorille eli valtion-, paikallishallinnolle ja sosiaaliturvarahastoille asetetut rahoitusasematavoitteet näyttävät likimain toteutuvan. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen hieman alijäämäisiä v. 2021. Tavoite velaksi elämisen lopettamisesta v. 2021 ei siksi ole aivan toteutumassa.

Hyvä suhdannetilanne on helpottanut tavoitteiden saavuttamista. Suomen talous elää noususuhdannetta nyt jo kolmatta vuotta peräkkäin. Vuosina 2016-2017 työllisyys koheni vielä suhteellisen vaimeasti, mutta kuluvana vuonna työllisyyden kasvu on ollut erittäin nopeaa. Talouden ja erityisesti työllisyyden kasvu ovat lisänneet verotuloja sekä alentaneet työttömyysmenoja ja vahvistaneet siten julkista taloutta.

Hallitus on tukenut talouden ja työllisyyden kestävästä kasvua rakenteellisin uudistuksin. Työvoiman kysyntää on pyritty lisäämään v. 2017 voimaan astuneella kilpailukykysojimuksella, jonka syntymistä hallitus edesauttoi mm. veroratkaisuilla. Sojimus alensi työn teettämisen kustannuksia ja paransi suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Työn tarjontaa on puolestaan vahvistettu mm. purkamalla kannustinloukkuja, tukemalla työvoiman liikkuvuutta sekä uudistamalla työttömyysturvajärjestelmää ja työvoimapalveluja. Samalla hallitus on pitänyt kiinni hallitusohjelman linjauksesta, jonka mukaan palkansaajien verotus ei kiristy.

Hallituskauden aikana on toteutettu myös nopeasti vaikuttavia julkisten menojen kasvua hillitseviä toimia, jotka ovat osaltaan vahvistaneet julkista taloutta. Yksi hallituskauden merkittävimmistä pidemmällä aikavälillä julkiseen talouteen ja sen rakenteisiin vaikuttavista hankkeista on maakunta- ja sote-uudistus, joka on parhailaan eduskunnan käsiteltävänä ja jonka on määrä astua voimaan v. 2021.

Hallituskaudelle asetetut tavoitteet ovat välietappeja kohti kestävästä talouskasvusta ja julkisen talouden rahoitusta. Julkisen talouden todellista kantokykyä arvioitaessa on katse kohdistettava pidemmälle aikavälille suhdanteiden yli. Julkisen talouden on kestävä tulevat taantumukset, tiedossa olevat menopaineet ja mahdolliset ikävät yllätykset ilman, että velka suhteessa bruttokansantuotteeseen alkaisi kasvaa hallitsemattomasti.

Julkinen talouden rahoitus ei viime vuosien kohenemisesta huolimatta lepää kestävällä pohjalla. Väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja, vähentää työikäisen väestön määrää ja heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Tulevaisuudessa yhä pienempi joukko väestöstä rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan. Julkisten menojen kasvu jatkuu nopeana, mutta julkisen talouden tulojen kasvu jää talouskasvun hidastuessa menojen kasvua hitaammaksi. Talouskasvun ennakoitaan asetuvan pitkällä aikavälillä 1–1,5 prosentin haarukkaan.

Julkisen talouden puskurit tulevien taantumien ja ikävien yllätysten varalle ovat selvästi aiempaa ohuemat. Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen oli viime vuonna edelleen lähes 29 prosenttiyksikköä korkeampi kuin ennen finanssikriisin alkua v. 2008. Julkisen talouden toipuminen syvästä taantumasta edellyttää budjettikurin noudattamista talouden hyvinä aikoina sekä pitkäjänteistä työtä julkisen talouden vahvistamiseksi ja talouskasvun edellytysten parantamiseksi.

Myös julkisen talouden ehdolliset vastuut ovat kasvaneet finanssikriisin jälkeen merkittävästi. Tämä on kasvattanut julkiseen talouteen kohdistuvia riskejä. Erityisesti valtiontakaukset ja -takuut ovat kasvaneet viime vuosina nopeasti. Kansainvälisesti tarkastellen Suomen julkisen talouden takaukset ovat mittavat, Eurostatin tilastojen mukaan selvästi EU-maiden suurimmat.

Hallituksen päätavoite, julkisen palvelutuotannon ja sosiaaliturvan rahoituksen turvaaminen pitkällä aikavälillä, vaatii edelleen työtä. Kestävään talouskasvuun, korkeampaan työllisyyteen ja työmarkkinoiden toiminnan kohentamiseen tähtäviä toimia on syytä jatkaa. Nopea työllisyyden kasvu ei saa jättää varjoonsa sitä, että samalla kun työttömien määrä on edelleen korkea, yhä useammalla toimialalla havaitaan pulaa osaavasta työvoimasta. Julkisen talouden kestävyys kannalta on olennaista varmistaa edellytykset sille, että työllisyyden koheneminen on pysyvää.

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Maailmantaloudessa hidastumisen merkkejä

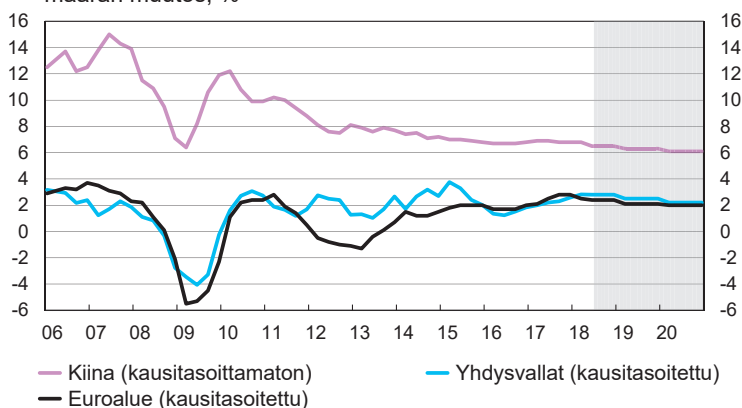
Korkeasuhdanne maailmantaloudessa jatkuu, mutta yhä enemmän on merkkejä siitä, että nopein kasvuvaihe on taantumassa. Etenkin Euroopassa on merkkejä talouskasvun hidastumisesta. Myös maailmankaupan kasvu hidastuu ennustejaksolla. Suhteellisen myönteisen maailmantalouden kehitysnäkymän riskit painottuvat alasuuntaan. Kauppasodan eskaloituminen hidastaisi maailmankaupan ja sitä kautta maailmantalouden kasvua.

Yhdysvaltojen talous kasvaa nopeasti, ja työttömyys on erittäin vähäistä. Ennakotiedot alkuvuoden talouskehityksestä ovat olleet erittäin myönteisiä. Erityisesti yksityinen kulutus on kannatellut talouskasvua. Ennakoivat indikaattorit viittaavat kuitenkin hidastuvaan kasvuun lähitulevaisuudessa. Näkymät teollisuuden uusista vientitilauksista ovat heikkenemässä. Inflaatio on kiihtymässä työllisyyden ja kuluksen ansiosta, ja keskuspankin odotetaan jatkavan kiristävää rahapolitiikkaa.

Talouskasvu on hidastumassa euroalueella. Alkuvuoden alustavat kasvuluvut ovat lähimenneisyyteen verrattuna vaatimattomia. Esimerkiksi Saksan teollisuustuotanto kehittyi odotuksia heikommin kesän alussa, ja ennakoivat indikaattorit viittaavat teollisuustuotannon kasvun hidastumiseen lähiaikoina. Työttömyys on kuitenkin vähenemässä ja kuluttajien luottamus on vahvaa ainakin Italiassa ja Espanjassa. Inflaatio on kiihtynyt kuluvan vuoden aikana, mutta pohjainflaatio on vielä hidasta. Lyhyet markkinakorot ovat vielä negatiivisia, mutta niiden odotetaan nousevan.

Bruttokansantuote

määrän muutos, %

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

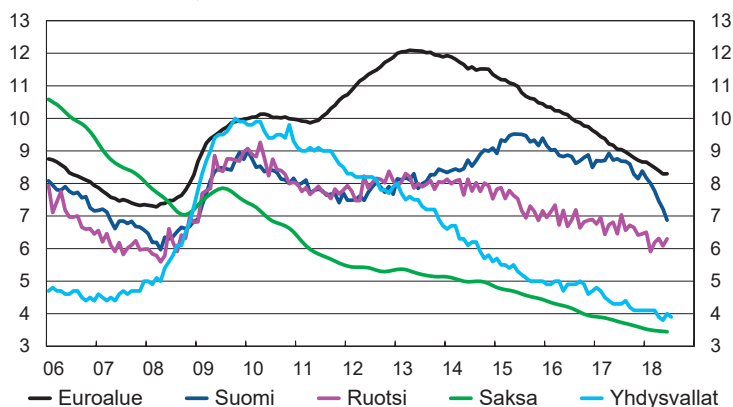
VM34170

Taloukasvu Kiinassa on ollut alkuvuonna vahvaa, sillä kuluva vuoden toisella neljänneksellä taloukasvu hidastui virallisten tilastojen mukaan vain hieman. Kiinteiden investointien pidempään jatkunut hidastuminen johtuu julkisten investointien supistumisesta. Yksityinen kulutus kannattelee Kiinan taloukasvua ja vaihtotaseen ylijäämä supistuu edelleen. Lähivuosina maan taloukasvun hidastuminen jatkuu.

Alkuvuosi oli lupaava taloukasvun osalta Venäjällä. Tehdasteollisuus kasvoi lähes koko maassa. Hidastuva inflaatio kasvattaa reaalituloja, mikä ylläpitää yksityistä kulutusta. Venäjän taloukasvu hidastuu kuitenkin lähivuosina lähemmäs potentiaaliaan, joka on vaatimaton pitkälti rakenteellisista syistä.

Työttömyysaste

kausitasoitettu, %

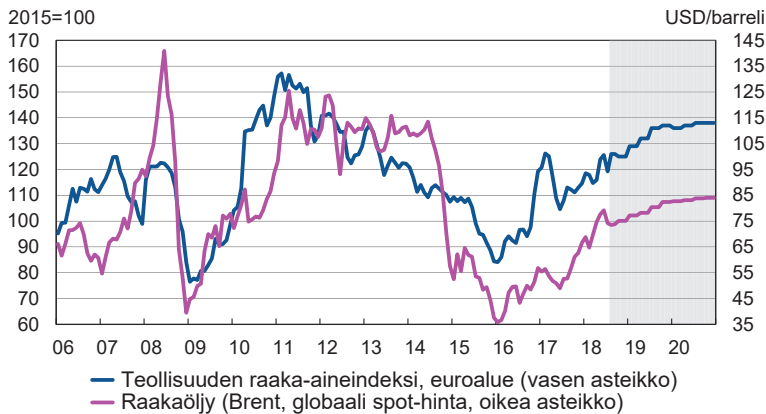
Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset

VM34170

Muissa kehittyvissä maissa näkymät ovat vaihtelevat. Intiassa jatkuu nopea talouskasvu. Brasilian ja Etelä-Afrikan elpyminen on puolestaan heikommalla pohjalla. Kokonaisuudessaan kehittyvät maat kuitenkin kannattelevat maailmantalouden suhteellisen nopeaa kasvua.

Öljyn hinta on noussut kuluvan vuoden aikana myönteisen talouskehityksen tukeamana, mutta viime kuukausien kehitys on ollut vaihtelevampaa. Hinta nousee lähivuosina tuotantorajoitteiden ja vahvan kysynnän takia. Raaka-aineiden hinnat ovat kehittyneet vaihtelevasti alkuvuoden aikana ja kasvavat maltillisesti ennusteperiodilla.

Raaka-aineiden hinnat

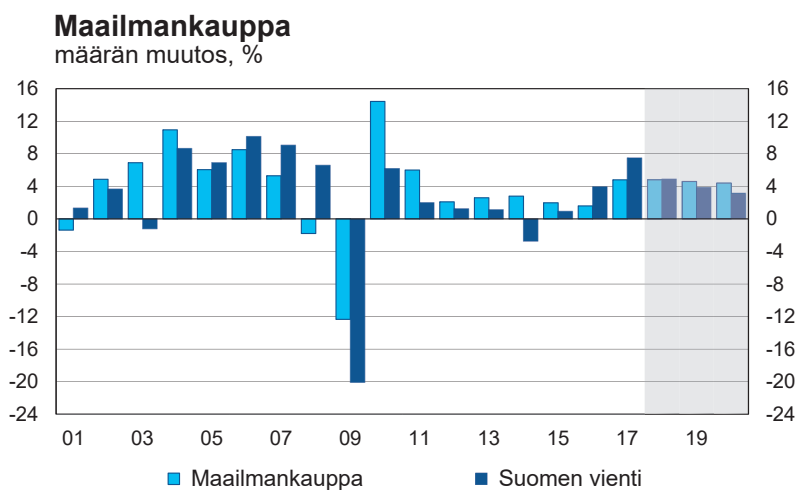

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, VM

VM34170

Maailemankaupan nopein kasvu taittuu

Maailemankauppa on kääntynyt hidastuvalle trendille kuluvan vuoden aikana. Erityisesti euroalueen osalta kasvu on ollut vaatimatonta. Toisaalta Yhdysvaltojen ja kehittyvien maiden osalta kauppa on kasvanut. Lähivuosina maailmankaupan kasvu jatkaa maltillista hidastumista. Kasvua tukevat erityisesti kehittyvät maat.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Kauppasodan uhka keskeinen riski

Riskit talousnäkymälle painottuvat aiempaa vahvemmin alasuuntaan. Keskeinen riski on kauppasodan kärjistyminen. Globaalien arvoketjujen moninaisuuden takia keskeisten talouksien väliset kaupan esteet vaikuttavat ensisilmäystä laajemmin. Yksittäisen valtion asettamat tullit voivat haitata myös maan omaa teollisuutta. Kauppasodan yltyminen hidastaisi maailmankaupan ja siten myös maailmantalouden kasvua.

Muita keskeisiä riskejä ovat Kiinan velkaantuneisuus alenevan talouskasvun oloissa, rahapolitiikan normalisoitumiseen liittyvät riskit sekä geopolitiittisten jännitteiden kärjistyminen, mikä voi haitata investointitoimintaa ja nostaa energian hintaa.

Nousevien talouksien odotettua parempi kehitys on positiivinen riski. Erityisesti Intian talouden syvempi integroituminen kansainväliseen vaihdantaan vaikuttaisi myönteisesti maailmantalouteen.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,3	3,2	3,7	3,8	3,7	3,6
Euroalue	2,2	1,8	2,4	2,2	2,0	1,9
EU	1,6	1,7	2,3	2,1	1,8	1,7
Saksa	1,5	1,9	2,2	2,3	2,1	2,0
Ranska	1,2	1,2	2,2	1,9	1,8	1,7
Ruotsi	3,9	3,3	2,3	2,6	2,0	1,8
Iso-Britannia	2,2	1,8	1,7	1,3	1,0	0,8
Yhdysvallat	2,6	1,5	2,3	2,8	2,5	2,2
Japani	1,1	1,0	1,7	1,1	0,9	0,8
Kiina	6,9	6,7	6,9	6,5	6,3	6,1
Intia	8,2	7,1	6,7	7,5	7,6	7,4
Venäjä	-3,7	-0,2	1,5	1,5	1,4	1,3

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
Maailmankaupan kasvu, %	2,0	1,6	4,8	4,8	4,6	4,4
USD/EUR	1,10	1,10	1,15	1,17	1,09	1,07
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,1	96,3	114,5	122,0	133,5	137,3
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	53,5	45,1	54,8	72,8	79,6	83,4
3 kk euribor, %	-0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,0	0,2
Valtion obligaatit (10 v), %	0,7	0,4	0,6	0,8	1,2	1,7
Viennin markkinaosuus (2000=100) ¹	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9
Tuontihinnat, %	-4,3	-2,5	3,5	3,0	2,4	2,1

1) Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankaupan kasvu jatkui alkuvuonna 2018. Viennin kasvua vauhditti ennen kaikkea reipas maailmankaupan kasvu. Vuosina 2019 ja 2020 maailmankauppa kasvaa hitaammin kuin tänä vuonna. Riskin maailmankaupan ennustettua hitaammalle kasvulle luo lisäksi kauppasodan uhka. Suomen vientikysynnän kehitystä varjostavat myös näkymät maltillisemmasta euroalueen talouskehityksestä.

1.2.1. Vienti ja tuonti

Vienti ja tuonti jatkavat kasvuaan

Tavaraviennin arvo kasvoi Tullin ennakkotietojen mukaan vuoden ensimmäisellä puoliskolla noin seitsemän prosentin vauhdilla. Sekä vientihinnat että -määrät kasvovat, mutta viennin määrän kasvu oli maltillista vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Tavaraviennissä ensimmäisen neljänneksen vertailutaso on korkea edellisen vuoden laivatoimitusten takia. Palveluviennin määrä kasvoi tavaraviennin tavoin ensimmäisellä neljänneksellä. Kokonaisuudessaan viennin määrän odotetaan tänä vuonna kasvavan vajaan viiden prosentin vauhdilla.

Euroalueen näkymät ovat heikentyneet jonkin verran tämän vuoden osalta, mikä heijastuu myös Suomen vientiin. Euroalueen osuus Suomen viennistä on suuri, joten Suomen laskennallinen vientikysyntä kehittyy maailmankaupan kehitystä heikommin. Toisaalta Yhdysvaltojen ja kehittyvien talouksien suotuisammat näkymät vahvistavat vientikysyntää. Vienti kasvaakin tänä vuonna edelleen nopeasti ja kasvu jatkuu koko ennustejaksolla.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	0,9	3,9	7,5	4,9	3,9	3,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,2	5,6	3,5	3,5	3,0	2,5
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,9	-2,1	3,1	2,4	1,9	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-4,3	-2,5	3,5	3,0	2,4	2,1

Tavaraviennistä moottoriajoneuvojen vienti on kasvanut alkuvuonna 2018 merkittävästi ja viennin kasvu jatkuu tänä vuonna. Metsäteollisuuteen tehdyt investoinnit näkyvät viennissä jo v. 2018, ja useiden metsäteollisuustuotteiden vienti kasvaa nopeasti. Metsäteollisuuden vientinäköymät ovat suotuisat myös vuosina 2019–2020. Myös aiemmin saadut laivatilaukset kasvattavat vientiä ennustejaksolla. Tavaraviennin tavoin palveluvienti jatkaa kasvuaan, tosin hieman hitaammin edellisvuoteen verrattuna. Kaiken kaikkiaan viennistä vajaa kolmannes on palveluvientiä, ja tämän osuuden odotetaan pysyvän ennallaan ennustejaksolla.

Tullin ennakkotietojen mukaan tuonnin arvo nousi vuoden ensimmäisellä puolikkaalla noin viisi prosenttia. Tuonnin määrä taas kasvoi kansantalouden tilinpidon tietojen mukaan ensimmäisellä neljänneksellä vientiä nopeammin, 3,4 %. Tavaratuontia kasvattivat muun muassa kestokulutustavaroiden ja teollisuuden tuontoon tarvittavien tavaroiden tuonti. Ennustejaksolla tavaratuontia vauhdittaa vientiteollisuuden käyttämien väli tuotteiden tuonti. Investointien kasvun vauhdittuminen v. 2020 heijastuu myös tuontiin. Toisaalta erityisesti kulutushyödykkeiden tuonnin kasvu on tasaista ja maltillista. Kestokulutustavaroiden tuonti kasvaa kuitenkin nopeasti erityisesti ennustejakson alussa.

1.2.2. Hinnat ja vaihtotase

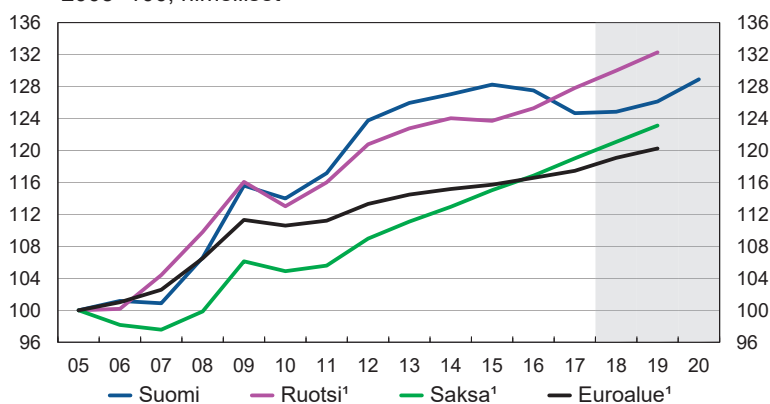
Vaihtotase pysyy ylijäämäisenä

Tuontihinnat ovat nousseet nopeasti öljyn hinnan mukana v. 2018. Teollisuuden käyttämien raaka-aineiden ja öljyn hintakehitys näkyvätkin kasvavina tuontihintoina ennustejakson alussa. Sekä tuonti- että vientihintojen nousu on nopeinta v. 2018 ja tulevana vuosina maltillisempaa. Vientihintoja nostavat öljyn lisäksi metsäteollisuuden raaka-aineiden hinnat. Koko ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvo kasvavat sekä volyyminkasvun että hintojen nousun seurauksena.

Ennustejaksolla vaihtosuhte heikkenee lievästi, sillä tuontihinnat nousevat vientihintoja enemmän. Vaihtosuhteen heikkeneminen on kuitenkin maltillista, sillä hinnannousu raaka-aineiden tuonnissa heijastuu myös nousuna vientihinnoissa. Lisäksi kotimaisten raaka-aineiden hinnat nostavat vientihintoja. Ennustejakson alkupuolella vientiedellytyksiä parantaa vielä yksikkötyökustannuskehitys, joka on kilpailijamaihin verrattuna maltillista. Ennustejakson lopulla taas euron heikkenevä kurssi parantaa vientiedellytyksiä.

Yksikkötyökustannukset

2005=100, nimelliset

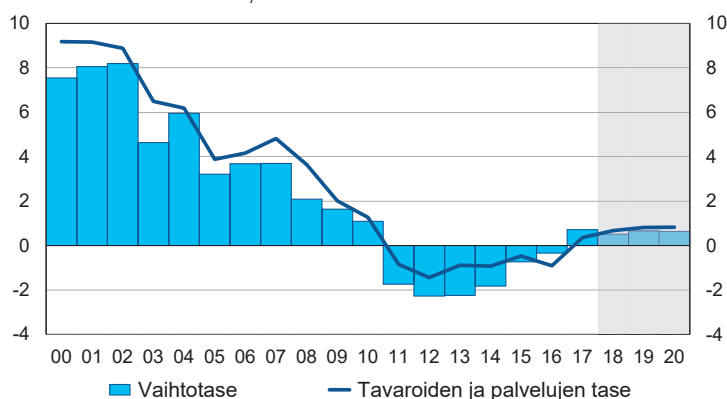
¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

Vaihtotase

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kokonaisuudessaan maailmankaupan nopea kasvu luo ennustejaksolla hyvät näkymät Suomen viennille, vaikka laskennallinen vientikysyntä kasvaakin maailmankaupan kasvua hitaammin euroalueen maltillisemmasta kasvusta johtuen. Vuonna 2018 vienti kasvaa hivenen maailmankaupan kasvua nopeammin, v. 2019 viennin kasvu jää 3,9 prosenttiin ja v. 2020 3,2 prosenttiin. Vienti on jatkossakin pääosin tavaravientivetoista.

Maksutaseen mukainen vaihtotase oli 1,6 mrd. euroa ylijäämäinen v. 2017 kauppataseen ja ensitulon tilien ylijäämän seurauksena. Vaihtotase pysyy koko ennustejakson ajan tasaisesti ylijäämäisenä. Tavarakaupan ylijäämä pysyy vakaana, kun taas palvelukaupan taseen alijäämä pienenee, molemmat suotuisan tavaroiden ja palveluiden nettoviennin määrän kehityksen seurauksena. Tavaroiden tuontihintojen vientihintoja ripeämpi nousu sekä tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä pienentävät vaihtotaseen ylijäämää.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-1,0	-2,0	0,8	1,6	2,0	2,1
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,5	1,2	0,8	-0,4	-0,4	-0,5
Vaihtotase	-1,5	-0,7	1,6	1,2	1,6	1,6
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	0,7	0,5	0,7	0,6

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien tulot kasvavat työllisyyden kohentuessa

Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu kiihtyy v. 2018 yli kahteen prosenttiin. Tulojen kasvua tukevat työllisyyden sekä ansiotason nousu, mikä nostaa palkkasumman kasvun yli neljään prosenttiin. Inflaation kiihtyminen hillitsee kuitenkin reaalityulojen kasvua. Kulutuksen kasvu on ollut nopeinta kestokulutushyödykkeiden ryhmässä ja tämän kehityksen ennustetaan jatkuvan edelleen lähivuosina. Kulutuksen kasvu kiihtyy tänä vuonna myös muissa hyödykeryhmissä.

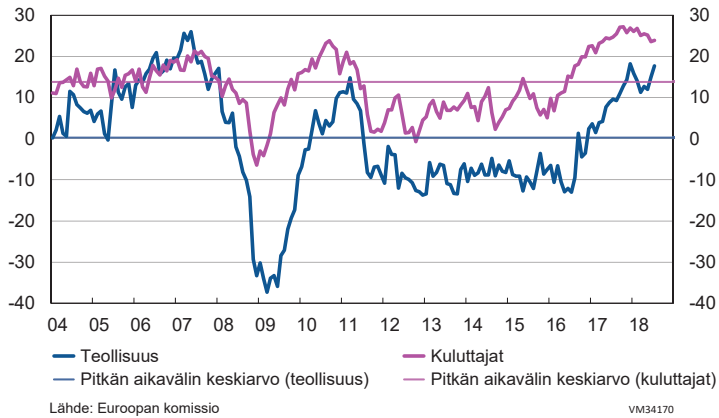
Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua tukee myös sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu, sillä eläketulojen kasvu jatkuu vahvana, keskimäärin yli kolmen prosentin vuosivauhdissa. Toisaalta työttömyysmenojen väheneminen hidastaa tulonsiirtojen kasvua.

Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Palkkasumma nousee 3,5 % ja pitää yllä kotitalouksen käytettävissä olevien tulojen nopeaa kasvua verrattuna viime vuosiin. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu kuitenkin hidastuu inflaation kiihtyessä, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

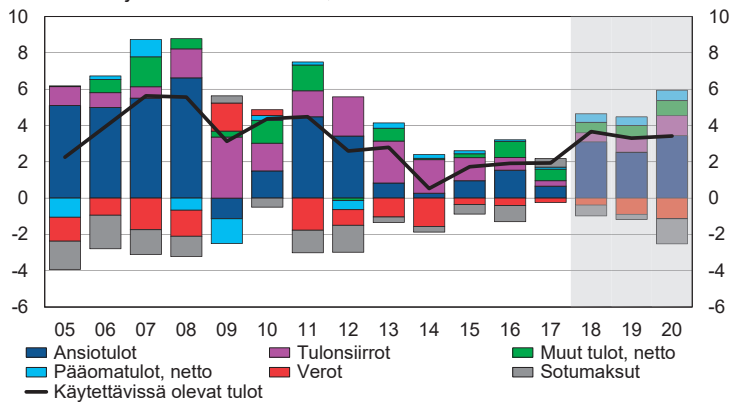
Vuonna 2020 palkkasumman kasvuun vaikuttaa eniten ansiotason kasvun kiihtyminen. Myös työllisyyden parantuminen, vaikkakin hidastuva, tukee kotitalouksien ostovoiman kasvua. Inflaation nopeutuessa reaalityulojen kasvu hidastuu, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu edelleen.

Kotitalouksien nettosäästämisaste laski -1,3 prosenttiin suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin v. 2017, mikä on poikkeuksellisen alhainen, jopa talouden nousukauden huipulla. Ennustejaksolla kulutuksen kasvu hidastuu, mikä kääntää kotitalouksien säästämisasteen kohti 2000-luvun keskiarvoja. Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin jatkuu edelleen. Tätä tukevat matala korkotaso, työmarkkinoiden myönteinen kehitys sekä asuinrakentamisen vahva kasvu. Velkaantumisen ongelmat kuitenkin korostuvat, kun korkotaso aikanaan nousee ja kotitaloudet joutuvat tinkimään muusta kulutuksestaan.

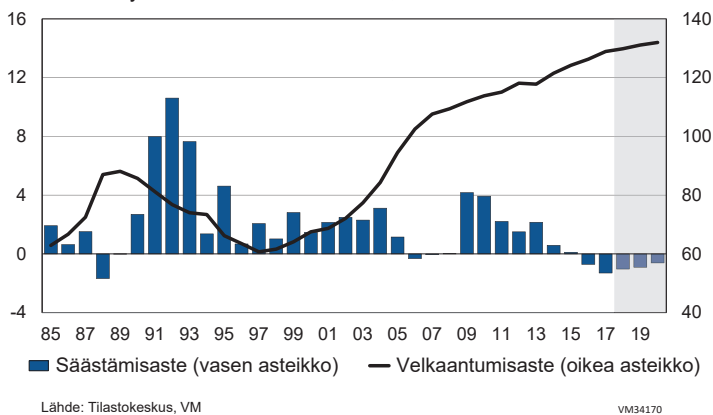
Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot muutos ja kasvuvaikutukset, %

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen osuus käytettävissä olevista tuloista, %

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkiset kulutusmenot supistuivat viime vuonna 0,6 %. Kulutusmenojen pieneneminen aiheutui valtiontalouden kulutusmenojen laskusta. Julkisen kulutuksen volyymin odotetaan kasvavan hyvin maltillisesti koko ennustejaksolla. Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Hallituksen sopeutustoimet hillitsevät näiden menojen kasvua. Julkisen kulutuksen hinnan kasvua kiihdyttävät vuosina 2018 ja 2019 mm. palkankorotukset ja kertaluonteinen tuloksellisuuserä. Lisäksi v. 2019 julkisen kulutuksen hintaa nostaa lomarahaleikkauksen päättymisen. Julkisen talouden ennusteessa on huomioitu maakunta- ja sote-uudistuksen lykkääntyminen vuoteen 2021. Maakuntien perustaminen muuttaa julkisen sektorin rakennetta vuodesta 2021 alkaen.

Taulukko 8. Kulutus

	2017	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,7	2,0	1,3	2,1	1,6	1,4
kotitaloudet	95,2	1,9	1,9	1,4	2,2	1,7	1,4
kestokulutustavarat	9,9	2,9	5,3	3,5	5,8	2,3	2,1
puolikestävät kulutustavarat	8,7	1,0	1,3	2,7	3,2	1,1	0,9
lyhytikäiset tavarat	25,6	0,7	1,1	-0,4	1,6	1,4	1,2
palvelut	50,2	1,4	1,6	1,8	1,7	1,6	1,4
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,8	-2,0	2,7	0,2	0,0	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	0,2	1,8	-0,5	0,6	0,5	0,6
Kulutus yhteensä		1,3	1,9	0,8	1,6	1,3	1,1
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		0,9	1,1	0,1	0,9	0,8	0,6
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		1,5	1,7	1,0	1,2	1,1	1,4
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		1,7	1,9	1,9	3,7	3,3	3,4
Yksityisen kulutuksen hinta		0,3	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		1,4	1,2	0,8	2,5	1,8	1,7
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		79,7	78,9	77,3	76,1	75,8	75,6
Kotitalouksien säästämisaste		0,1	-0,7	-1,3	-1,0	-0,9	-0,6
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹		124,2	126,3	128,9	129,9	131,3	132,2

1) Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Kovin investointivaihe ohitettu

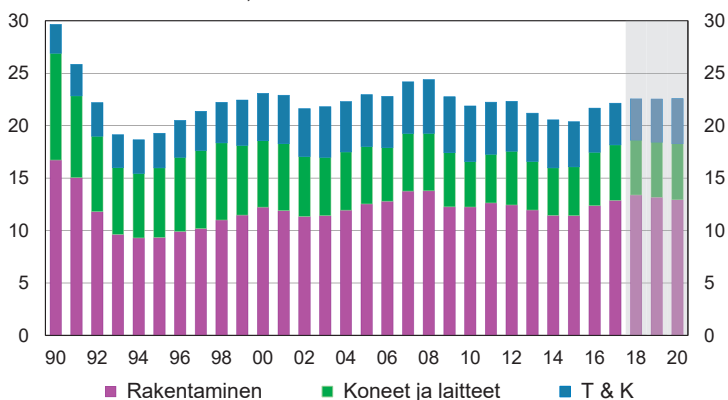
Kansantalouden investointien kasvu oli alkuvuonna 2018 erittäin vahvaa. Odotuksena on kuitenkin investointien kasvun hidastuminen, sillä esimerkiksi myönnettyjen rakennuslupien määrät ovat kääntyneet selvään laskuun, samoin teollisuusyritykset arvioivat vähentävänsä investointejaan viime vuodesta. Nykyisillä muutoksilla kansainvälisessä kauppapolitiikassa ei arvioida olevan suoraa merkittävää vaikutusta Suomeen. Kuitenkin pelkän kauppasodan uhka voi vähentää luottamusta talouskasvun jatkumiseen ja sitä kautta heikentää globaalia investointikysyntää. Tällä olisi vaikutusta Suomen maailmalle viemien investointihyödykkeiden määriin sekä sitä kautta myös suomalaisten yritysten investointitarpeisiin.

Suomessa on suunnitteilla useita erittäin mittavia investointihankkeita erityisesti metsäteollisuudessa. Jonkin näistä hankkeista oletetaan käynnistyvän ennustejaksolla. Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien ennustetaan kasvavan ennustejaksolla keskimäärin kolme prosenttia vuodessa. Yksityisten investointien suhteellisen nopea kasvu nostaa niiden BKT-suhteen noin 19 prosenttiin v. 2020.

Vuoden 2017 investointitiedot muuttuivat merkittävästi alaspäin heinäkuussa julkaistussa vuositilinpäätöksen tarkistuksessa. Yksityisten investointien vuosikasvu lähes puolittui. Ne lisääntyivät v. 2017 vain 4,6 %, eivätkä 8,1 %, kuten vielä maaliskuussa ennakoitiin. Aiempien tietojen vastaisesti T&K-menot supistuivat yli kaksi prosenttia. Myös investoinnit yhteensä kasvoivat ennakkotietoa 5,8 % selvästi vähemmän eli 4 %.

Investoinnit

suhteessa BKT:een, %

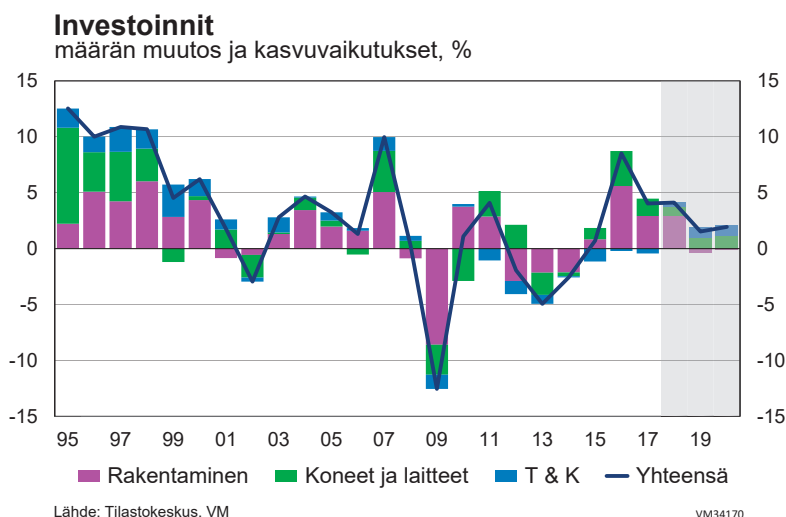

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Rakennusinvestointien arvioidaan vähenevän lähivuosina, koska asuntotuotanto on noussut poikkeuksellisen korkealle tasolle. Myös monet liikerakennushankkeet ovat valmistumassa, eikä vastaavaa kasvua ole nyt näköpiirissä. Myönnetyt rakennusluvat ovat supistuneet tammi-toukokuussa yli 10 % viime vuoteen verrattuna. Asuinrakennusinvestoinnit lisääntyvät tänä vuonna vielä hyvin, sillä hyvä työllisyyskehitys ja matalat korot tukevat kotitalouksien asuntokysyntää. Kahtena seuraavana vuonna asuntoaloitukset laskevat muutamilla tuhansilla vuosittain. Alueellisesti asuinrakennusinvestoinnit vaihtelevat paljon. Pääkaupunkiseudulla asuntorakentaminen pysyy edelleen korkealla tasolla.

Pitkien rakennusaikojen vuoksi toimitila-, varasto-, sairaala- ja liikelahankkeiden aloitusmäärien lasku näkyy investoinneissa kuitenkin vasta ensi vuonna. Sen sijaan vuoden 2020 näkymät ovat jo paremmat johtuen useammasta suunnitellusta suurhankkeesta. Suurhankkeiden toteutumistodennäköisyys on kasvanut, koska jo useammalle hankkeelle on myönnetty mm. ympäristö- ja rakennusluvat ja nyt myös yhdestä uudesta suurhankesuunnitelmasta on ilmoitettu.

Korjausinvestointien ennustetaan säilyvän melko vakaina ja kasvavan ennustejaksolla noin kahden prosentin vuosivauhtia. Asuntojen korjaamisen arvioidaan olevan vilkkaampaa kuin muiden talonrakennusten korjaamisen.

Maa- ja vesirakennusalan liikevaihtotiedot ovat olleet aiempia vuosia selvästi heikompiä. Maa- ja vesirakennusinvestointien kasvun ennustetaan jäävän ennustejaksolla keskimäärin vajaaseen kahteen prosenttiin. Vain noin kolmannes rakennelmista ja maanparannuksista on yksityisen sektorin investointeja.

Elinkeinoelämän keskusliiton kesäkuussa julkaisema investointitiedustelu ennustaa, että teollisuuden kiinteät investoinnit olisivat vähenemässä yli kahdeksan prosenttia tänä vuonna. Väheneminen olisi voimakkainta metsä- ja kemianteollisuudessa, mutta varsinkin metsäteollisuudessa muutoksen odotetaan olevan väliaikainen toimialan monien suurhankesuunnitelmien takia.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien arvioidaan kasvavan edelleen, koska talouskasvu on hyvää ja tuotantokapasiteetista on paikoin pulaa. Palvelutoimialojen osuus kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinneista on yli puolet. Tulevina vuosina suunnitellut suurhankkeet voivat nostaa merkittävästi kone- ja laiteinvestointeja.

Työllisyyden kasvun arvioidaan vauhdittavan investointeja myös teknologiaan ja koulutukseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan investointien ennustetaan kasvavan tänä vuonna pari prosenttia. Ensi ja seuraavana vuonna niiden arvioidaan kasvavan noin viiden prosentin vuosivauhtia.

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2017	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	48,6	2,0	10,0	6,2	5,5	-1,1	-0,6
asuinrakennukset	29,1	2,0	10,5	5,9	7,1	-0,8	-2,7
muut talorakennukset	19,5	2,1	9,1	6,6	3,2	-1,5	2,8
Maa- ja vesirakennukset	9,6	-0,8	10,2	0,2	2,3	1,8	1,5
Koneet ja laitteet	23,8	4,6	13,7	6,6	3,5	4,2	4,8
T&K-investoinnit ¹	18,0	-5,2	-1,0	-2,3	2,1	5,3	5,3
Yhteensä	100,0	0,7	8,5	4,0	4,1	1,5	1,9
yksityiset	81,6	2,2	8,7	4,6	4,6	2,9	2,4
julkiset	18,4	-5,2	7,9	1,8	1,9	-4,4	-0,1
			prosenttia				
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		20,9	21,7	22,1	22,6	22,5	22,6
yksityiset		16,9	17,6	18,1	18,5	18,7	18,8
julkiset		4,0	4,1	4,1	4,1	3,8	3,8

1) Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

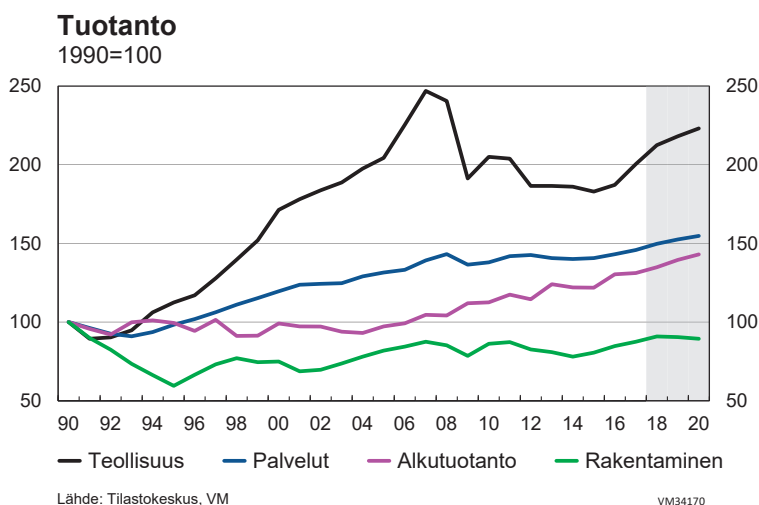
Julkisista investoinneista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtion investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Julkiset investoinnit kasvoivat sekä nimellisesti että reaalisesti v. 2017. Valtion investointimenojen kasvu hidastui selvästi edellisvuodesta, mutta paikallishallinnon investointien kasvu jatkui kohtuullisen nopeana. Julkisissa investointimenoissa on tyypillisesti ollut paljon vaihtelua, ja näin ennakoidaan olevan myös tulevina vuosina. Valtion investointimenoja kasvattaa vuoteen 2018 kohdistuvat lisäpanostukset, erityisesti hallituksen kärkihankkeet. Näiden päättyminen pienentää julkisia investointimenoja v. 2019. Paikallishallinnon investointien tasoa pitää lähivuosina yllä vilkas sairaalarakentaminen.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

Taloukasvu hidastuu huippuvauhdista

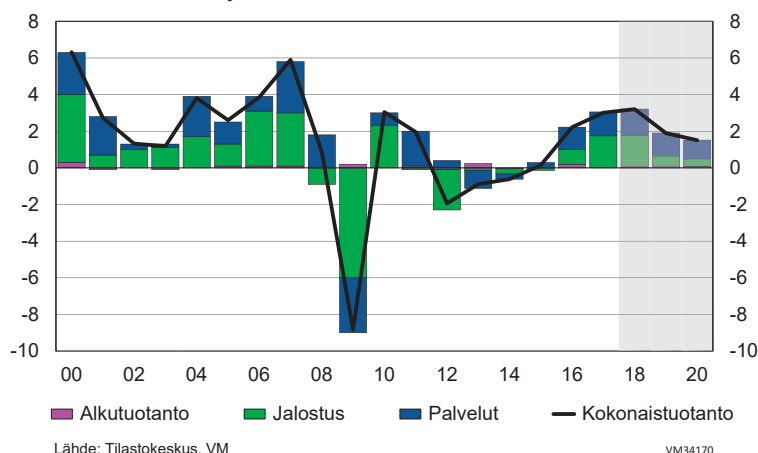
Tuotannon kasvu nopeutui alkuvuonna. Koko talouden arvonlisäys oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla 2½ % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kokonaisarvonlisäyksen taso on kuitenkin edelleen noin prosentin pienempi kuin ennen finanssikriisiä, koska teollisuustuotanto on yhä selvästi vähäisempää. Päätoimialojen tuotanto oli alkuvuonna vuodentakaista suurempi. Eniten lisääntyi jalostuksen eli teollisuuden ja rakentamisen tuotanto. Metsä- ja kemianteollisuuden, tietopalveluiden sekä finanssitoiminnan arvonlisäykset jäivät vuodentakaista pienemmiksi.

Tästä vuodesta on tulossa nykyisen suhdannevaiheen paras vuosi, sillä suhdannousun ennakoidaan jatkuvan tänä vuonna. Teollisuusyritysten tuotanto-odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myynti-odotukset ovat kohentuneet. Toisaalta kasvun rajoitteistakin on viitteitä, sillä teollisuuden uusien tilausten arvo supistui tammi-kesäkuussa 4,5 % vuodentakaisesta. Lisäksi monella yrityksellä on pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta ja joillain myös kapasiteetista. Elinkeinoelämän tiedustelujen mukaan kasvun esteet ovat monella yksityisen liike-elämän toimialalla yleisempiä kuin viime vuoden lopulla. Haastavat sääolosuhteet puolestaan rajoittavat maataloustuotantoa jo toisena vuonna peräkkäin.

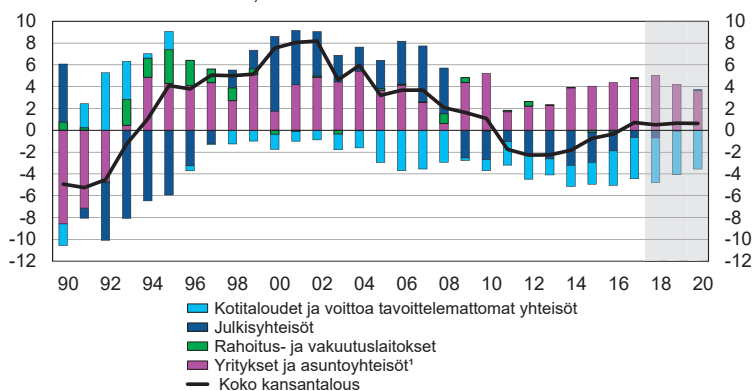
Kokonaistuotanto toimialoittain

määrän muutos ja kasvuvaiikutukset, %

Tuotannon kasvun esteistä huolimatta koko talouden aktiviteetti säilyy vahvana. Kasvun taustalla on runsaasta kansainvälisestä kysynnästä kertova vahva tilauskanta teollisuudessa, lukuisten aloitettujen yksityisten ja julkisten rakennushankkeiden eteneminen sekä talouden rakennemuutos, joka näkyy vahvana yksityisten palvelujen kysyntänä. Vaikka alkuvuonna koettu nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, kyselyt viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan ainakin seuraavat puoli vuotta. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun jatkumisesta tukevat vientiin suuntautuvan teollisuustuotannon ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotannon kasvunäkymiä. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppalueen Euroopan tuonnin kasvu edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja vahvasta toimeliaisuudesta johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa tänä vuonna runsaat kolme prosenttia. Kasvuvauhti hidastuu ensi ja seuraavana vuonna, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä vajaat kaksi prosenttia vuodessa vuosina 2019 ja 2020.

Nettoluotonanto sektoreittain suhteessa BKT:een, %

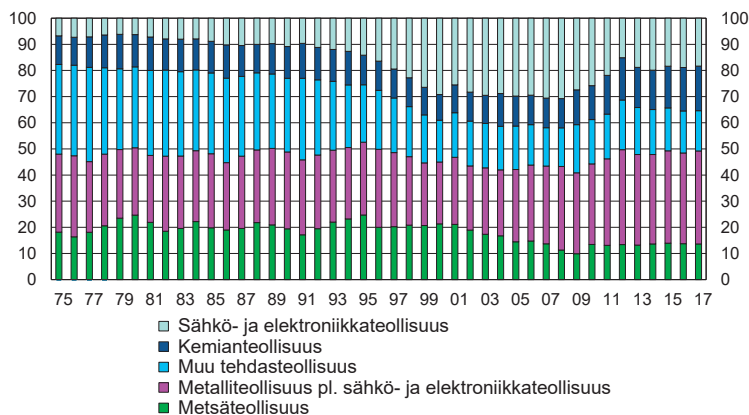

1.4.2 Jalostus

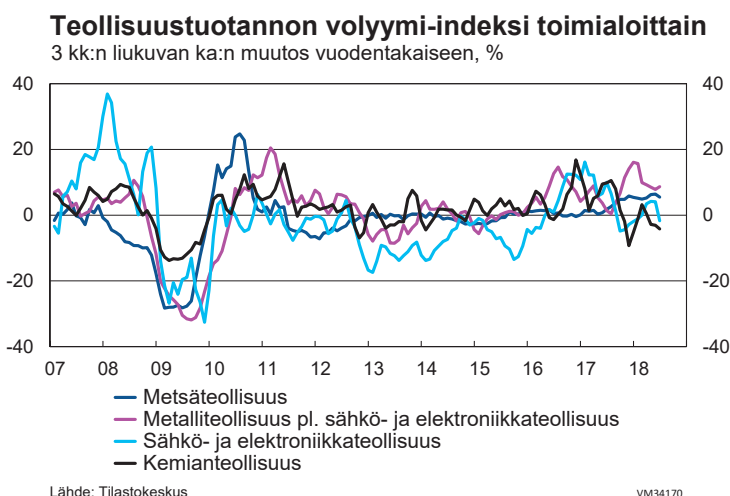
Teollisuuden tuotanto kasvun ajurina

Teollisuustuotannon noususuhdanne jatkui alkuvuonna ja toimialan arvonlisäys kasvoi lähes neljä prosenttia vuodentakaisesta. Suhdannenousu oli laaja-alaista, sillä kaikkien päätoimialojen tuotanto oli vuodentakaisesta suurempi, lukuun ottamatta metsä- ja kemianteollisuutta. Erityisesti teknologiateollisuuden tuotannon kasvu nopeutui viime vuodesta lisääntyneen kysynnän voimistamana. Metsäteollisuuden tuotantoa rajoittivat hieman puun hakkuun haasteet ja kemianteollisuuden tuotanto uusien tilausten supistuminen.

Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointitaraita, joiden kysyntä on kohentunut maailmantalouden ja -kaupan vauhdittuessa sekä talouskasvun lisätessä kapasiteetin käyttöä. Lisäksi suomalaisen yritystoiminnan kustannuskilpailukyky parantui yksikkötyökustannuksilla mitattuna viime vuonna, sillä koko talouden työvoimakustannukset tuotettua yksikköä kohti supistuivat nimellisesti runsaat kaksi prosenttia. Alkuvuonna työ­kustannukset ovat kääntyneet nousuun. Tuottavuuskehitys on ollut vaatimatonta samanaikaisesti kun ansiotason nousuvauhti on kiihtynyt. Teollisuusyritysten tilauskanta on erittäin vahva erityisesti metsä- ja rakennusteollisuudessa ja takaa tuotannon jatkumisen keskimäärin kuukausiksi eteenpäin.

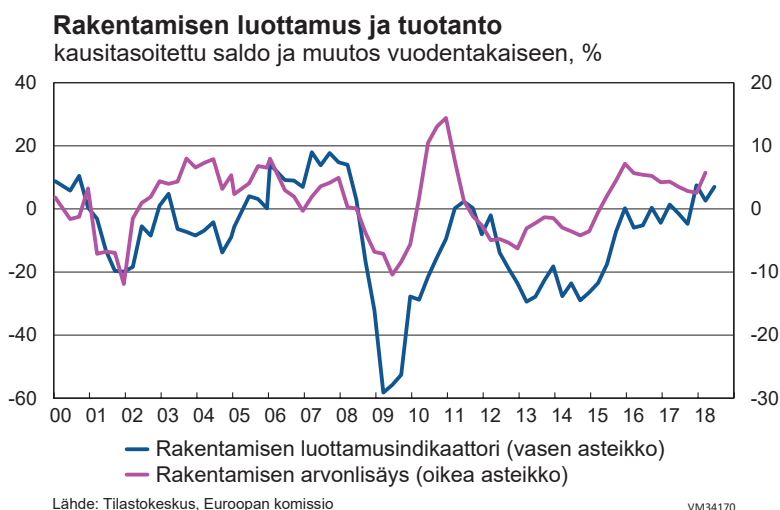
Suhdannetiedustelujen mukaan parhaat kasvuedellytykset lähikuukausina ovat teknologia-, rakennustuote- ja metsäteollisuudessa. Heikoimmat tuotanto-odotukset taas ovat tekstiili- ja vaate- sekä painatusteollisuudessa. Metsäteollisuudessa sellun, kartongin sekä sahatavaran kysyntä lisää tuotantoa. Lisäksi kapasiteetin lisäykset tukevat metsäteollisuuden kasvua. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna noin kuusi prosenttia positiivisten suhdannenäkymien ja vahvan tilauskannan myötä.

Lähi­vuosina vientikysyntä lisääntyy maailmankaupan kasvaessa, vaikkakin hidas­tu­en. Tuon­nin odotetaan lisääntyvän ensi ja seuraavana vuonna erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja

yri­tysten ponnistelut tuotteidensa kilpailuky­vyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina. Teollisuuden arvonlisäys kasvaa noin kaksi ja puoli prosenttia ensi ja seuraavana vuonna. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso jää v. 2020 yhä kymmeneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

Uudisrakentamisen kasvuvaihe päätymässä

Rakentamisen arvonlisäyksen kasvuvauhti nopeutui runsaaseen viiteen prosenttiin alkuvuonna. Kasvua tuki vahva talonrakennustoiminta, kun taas maa- ja vesirakentaminen supistui. Talonrakentaminen oli vahvaa erityisesti asuin-, liike- ja toimisto- sekä maatalousrakennuskohteissa. Tähän vaikuttivat lisääntynyt asuntokysyntä kasvukeskuksissa sekä yritysten kapasiteetin laajennus- ja korvaushankkeet. Kasvu jakautuu kuitenkin alueellisesti epätasaisesti, koska uudisrakentaminen on vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja toimistorakennuksissa.

Rakentamisen suhdannenäkymät eivät tiedustelujen mukaan kesällä enää kohen­ tuneet, sillä tuotannon kasvu on jatkunut vahvana jo runsaat kolme vuotta. Lisäksi rakennuslupien määrä kääntyi alkuvuonna laskuun. Moni suuri rakennuskohde on valmistumassa lähiaikoina ja osa niistä on ollut kertaluonteisia, joten tilalle ei heti ole tulossa uusia vastaavia projekteja. Tuotannon taso on korkea ja kapasiteetti on alalla lähes täyskäytössä. Lisäksi rakennusalaa vaivaa päätoimialoista yleisimmin

ammattitaitoisen työvoiman puute. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tuke-
mana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna yhä neljä prosenttia, mutta ra-
kennustoiminta ei enää ole nopeimmin kasvava toimiala taloudessa.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös ensi ja sitä seuraavana
vuonna, mutta uudiskohteiden aloitusten määrä kääntyy myönnettyjen rakennus-
lupien perusteella laskuun. Vuosina 2019–2020 painopiste on muutamissa suurissa
uudisrakennushankkeissa sekä korjausrakentamisessa, joten kokonaisuutena raken-
tamisen arvonlisäys supistuu ensi ja seuraavana vuonna maltillisesti.

1.4.3 Palvelut

Palvelut kasvavat yritysten kysynnän vetämänä

Palvelutuotanto on kasvanut yhtäjaksoisesti kolmen vuoden ajan ja alkuvuonna
kasvu oli yhä pari prosenttia. Palveluiden arvonlisäys kasvoi yksityisillä toimialoilla
nopeasti ja julkisilla niukasti. Vahvimmin lisääntyivät liike-elämän palvelut lukuun
ottamatta rahoitus- ja vakuutustoimintaa. Myös kuluttajapalvelujen myynti lisääntyi
ostovoiman parantuessa.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on vahva. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan seuraavat kuukaudet. Kysynnän puute vaivaakin aiempaa harvempia palvelualan yrityksiä. Sen sijaan ammattitaitoisen työvoiman saanti on suurempi kasvun este palvelutoiminnassa, erityisesti tieto- ja viestintä- sekä kiinteistöpalveluyrityksissä. Silti näiden alojen yritykset odottavat myynnin kasvun nopeutuvan loppuvuoden aikana. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa runsaat 2½ % viime vuodesta.

Palvelutuotantoa tukee jatkossa muiden toimialojen kysyntä ja kotitalouksien myönteinen tulokehitys, joten palvelualojen kasvulle on edelleen hyvät edellytykset. Kansainvälinen kysyntä lisää ulkomaista, ja välituotteiden kautta myös kotimaista, kysyntää palvelevaa palvelutuotantoa. Kasvun rajat alkavat kuitenkin tulla entistä selvemmin vastaan ja suhdannekehitys hidastuu pitkään jatkuneen kasvuvaiheen jälkeen. Ensi ja sitä seuraavana vuonna palvelutuotannon kasvu hidastuu hieman tästä vuodesta ja jatkaa keskimäärin vajaan kahden prosentin vuosivauhdissa.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2017	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**	Keskimäärin
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia						2017/2007
Teollisuus	21,1	-1,7	2,3	7,1	6,1	2,6	2,3	-2,1
Rakentaminen	7,1	3,3	5,1	3,3	4,0	-0,5	-1,1	-0,0
Maa- ja metsätalous	2,7	-0,1	7,0	0,6	2,9	3,5	2,5	2,3
Teollisuus ja rakentaminen	28,2	-0,5	3,0	6,1	5,5	1,9	1,5	-1,6
Palvelut	69,1	0,4	1,7	1,9	2,6	1,8	1,5	0,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	0,1	2,2	3,0	3,2	1,9	1,5	-0,2
Bruttokansantuote markkinahintaan		0,1	2,5	2,8	3,0	1,7	1,6	-0,0
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	2,0	2,3	1,2	1,1	1,0	0,1

1) Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisiä enemmän kuin koskaan aikaisemmin

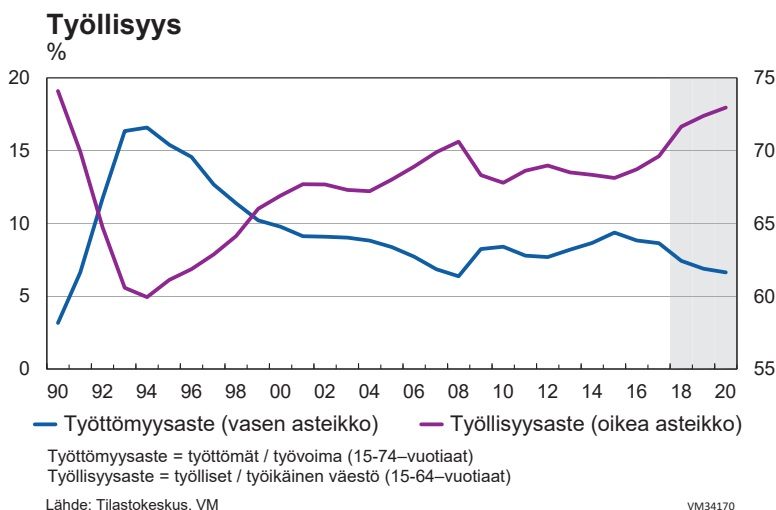
Työllisyyden kasvu on alkuvuoden 2018 aikana ollut jopa nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisten määrä nousi työvoimatutkimuksen mukaan tammi-kesäkuussa 2,9 % vuodentakaiseen verrattuna. Työllisyyden trendi ylitti kesäkuussa edellisen ennätystasonsa, eli vuoden 2008 suhdannehuipun lukemat. Työllisyysasteen trendi nousi kesäkuussa 71,8 prosenttiin.

Tehdyt työtunnit ovat kasvaneet alkuvuonna hieman hitaammin kuin työllisten määrä, mikä viittaa siihen, että osa- ja määräaikaisten työsuhteiden suhteellinen osuus on noussut. Niin sanotun aktiivimallin mahdollinen pätkätöitä lisäävä vaikutus näyttäisi jäävän kuitenkin pieneksi, sillä valtaosa alkuvuoden työllisyyskasvusta on työvoimatutkimuksen mukaan tapahtunut kokoaikaisiin työsuhteisiin.

Työvoiman kysyntä on edelleen parantunut. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin alkuvuonna TE-toimistoihin selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset olivat kesäkuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan edelleen huippulukemissa. Vakanssiasteella, eli avoimien työpaikkojen osuudella kaikista työpaikoista, mitattuna työvoiman kysyntä on Suomessa kuitenkin vain EU:n keskitasolla.

Työllisyyden kasvuvauhdin odotetaan hieman hidastuvan syksyllä, jolloin työllisten määrä nousee kuluvana vuonna 2,6 % edellisvuotta korkeammaksi. Työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 71,7 prosenttiin.

Työttömyys on alkuvuonna laskenut nopeasti sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen, että työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyysasteen trendi laski kesäkuussa 7,2 prosenttiin. Työttömien määrä on alkuvuonna laskenut kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. Työllisyyden nopean kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee tänä vuonna selvästi edellisvuotta enemmän. Ennuste koko vuoden 2018 työttömyysasteeksi on 7,4 %.

Talouskasvun hidastumisesta huolimatta reaali-palkkojen maltillinen kehitys ylläpitää työvoiman kysyntää vuosina 2019–2020. Työttömien ja piilotyöttömien melko suuresta määrästä sekä työvoiman tarjontaa lisäävistä toimenpiteistä johtuen työvoiman tarjonta ei koko talouden tasolla vielä rajoita työllisyyden ja talouden kasvua. Työmarkkinoiden kireys, eli avointen työpaikkojen suhde työttömien määrään, on kivunnut vuoden 2008 tasolle, mutta on Suomessa edelleen varsin matala verrattuna Ruotsiin, Saksaan tai Yhdysvaltoihin.

Työllisten määrä kasvaa 0,9 % v. 2019 ja 0,6 % v. 2020. Työllisyysaste nousee 72,4 prosenttiin v. 2019 ja edelleen 73 prosenttiin v. 2020.

Piilo- ja pitkäaikaistyöttömien määrät ovat edelleen selvästi suuremmat kuin edellisen suhdannehuipun aikana v. 2008. Viime kuukausina kuitenkin myös näiden työttömien ns. ”kovassa ytimessä” olevien henkilöiden lukumäärät ovat vähentyneet selvästi, mikä luo tilaa työttömyysasteen laskulle. Piilotyöttömien aktivoituminen työnhakuun ei enää estä työttömyyden laskua samassa määrin kuin v. 2017. Talouskasvun hidastuminen puolestaan jarruttaa työttömyyden laskuvauhtia ennustejakson lopulla. Työttömyysaste laskee 6,9 prosenttiin v. 2019 ja edelleen 6,6 prosenttiin v. 2020.

Vaikka työvoiman tarjonta koko talouden tasolla on riittävää, voidaan tietyissä ammattiryhmissä havaita jo työvoimakapeikkoja. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin ja TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa erityisesti rakentamisen ja kiinteistöpalvelujen ammattilaisista sekä informaatio-, sosiaali- ja terveyspalvelujen asiantuntijoista.

Työvoimakapeikkojen purkamista voidaan edistää panostamalla osaamiseen ja koulutukseen, parantamalla työnteon kannustimia sekä lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa. Viime kädessä työvoimakapeikot johtavat työvoimapulasta kärsivillä aloilla korkeampaan palkkatasoon.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74–vuotiaat	4102	4109	4114	4127	4138	4140
muutos	6	7	5	14	11	2
Työikäinen väestö, 15–64–vuotiaat	3476	3463	3451	3440	3436	3429
muutos	-15	-13	-12	-11	-4	-7
Työlliset (15–74–vuotiaat)	2437	2448	2473	2538	2561	2575
siitä 15–64–vuotiaat	2368	2379	2403	2465	2487	2502
Työttömät (15–74–vuotiaat)	252	237	234	204	190	183
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64–vuotiaat)	68,1	68,7	69,6	71,7	72,4	73,0
Työttömyysaste (15–74–vuotiaat)	9,4	8,8	8,6	7,4	6,9	6,6
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	12	16	17	17	17	17

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuonna 2017 ansiotaso kehittyi pääosin työmarkkinaosapuolten neuvotteleman kilpailukyky sopimuksen mukaisesti. Ansiotasoindeksi nousi alustavien tietojen mukaan 0,2 %. Koko talouden palkkasumma kasvoi 2,2 % v. 2017.

Vuosien 2018 ja 2019 palkankorotuksista neuvoteltiin toimialoittain. Sopimuskorotukset noudattavat pääosin teknologiateollisuuden viitoittamaa linjaa. Nimellisansiodien arvioidaan kasvavan 1,8 % v. 2018 ja 2,6 % v. 2019. Palkkaliukumien ennakoidaan jäävän hieman keskimääräistä pienemmiksi paikallisen sopimisen ja yrityskohtaisten erien vuoksi.

Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 4,2 % v. 2018 ja 3,5 % v. 2019.

Vuonna 2020 nimellisansiodien ennustetaan nousevan 3,0 % ja koko talouden palkkasumman 3,6 %. Ansioiden nousua kasvattaa julkisen sektorin lomarahaleikkauksen poistuminen.

Ansiotason nousu on lähivuosina edelleen hieman 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa melko korkean työttömyyden kanssa.

Taulukko 12. Käytettävissä oleva tulo

	2017	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**	Keskimäärin
	osuus, %	muutos, prosenttia						2017/2007
Palkansaajakorvaukset	57,3	1,0	1,7	0,7	3,4	2,8	3,8	2,0
Palkat ja palkkiot	47,2	1,0	1,4	2,2	4,2	3,5	3,6	2,2
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	10,3	1,4	2,5	-5,5	-0,3	0,3	4,4	1,0
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	28,1	7,2	8,9	11,7	6,6	5,1	4,0	0,9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	15,7	-0,1	5,9	1,5	3,3	2,9	2,1	3,1
Kansantulo	100,0	2,3	4,1	3,7	4,3	3,6	3,6	1,8
Käytettävissä oleva tulo		2,4	4,2	4,0	4,3	3,6	3,6	1,8
Bruttokansantulo, mrd. euroa		211,5	219,2	226,5	235,8	244,0	252,5	

Taulukko 13. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työ kustannukset tuote yksikköä kohti

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2017/2007
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6	-0,3	1,2	2,0	2,3	1,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,8	0,3	0,5	0,6	0,6	0,7	0,5
Ansiotasoindeksi	1,4	0,9	0,2	1,8	2,6	3,0	2,4
Reaalinen ansiotaso ¹	1,6	0,5	-0,5	0,7	1,1	1,3	0,9
Keskiansiot ²	1,4	0,7	0,2	2,2	2,7	3,1	2,3
Työkustannukset tuote yksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	0,9	-0,6	-2,2	0,1	0,9	2,2	2,2

1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

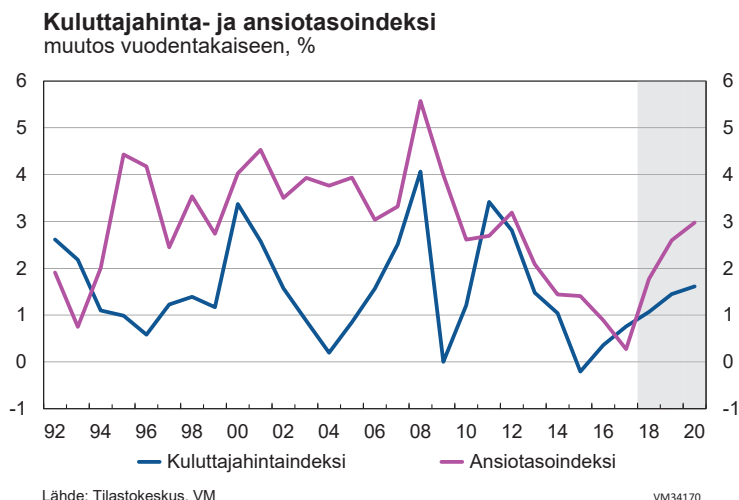
3) Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Vuonna 2017 kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 0,7 % johtuen lähinnä palveluiden ja energian hintojen noususta. Alkuvuodesta 2018 inflaatio on kiihtynyt ja kesäkuussa kansallisen kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli jo 1,2 %. Hintojen nousu on ollut edellisvuotta laaja-alaisempaa ja siihen ovat vaikuttaneet myös korotukset välillisessä verotuksessa.

Ennuste vuoden 2018 inflaatioksi on 1,1 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Tänä vuonna inflaatiota nostavat lähinnä palvelu-, elintarvike- ja energiahintojen nousu. Tavaroiden hinnat ovat kuluvaan vuonna jatkaneet laskuaan Suomessa ja niiden vaikutus inflaatioon jää tänäkin vuonna negatiiviseksi. Kuluvaan vuonna muutokset välillisessä verotuksessa kiihdyttävät inflaatiota arviolta 0,3-0,4 prosenttiyksikköä, johon vaikuttavat etenkin korotukset alkoholi- ja tupakkaverotuksessa.

Raakaöljyn hinta on noussut vuoden 2017 puolivälistä lähtien, ja kuluvaan vuonna energian hintojen ennakoidaan nousevan edellisvuoteen verrattuna. Myös dollarin vahvistuminen korostaa öljyn hinnan kallistumista. Energian hintainflaation odotetaan kuitenkin hidastuvan vuoden 2018 loppupuolella vertailuajankohdan vaikutusten johdosta.

Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan vähitellen nousevan. Nousu jää kuitenkin vielä kuluvana vuonna maltilliseksi – palveluiden hintojen ennustetaan tänä vuonna nousevan vain noin prosentin eli selvästi edellisvuotta hitaammin. Tähän vaikuttavat mm. lasten päivähoitomaksujen aleneminen sekä vuokrien nousun hidastuminen.

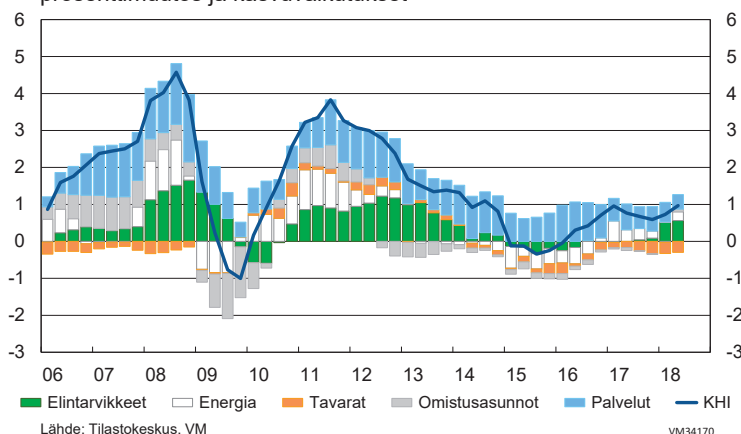
Elintarvikkeiden hintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna. Alkuvuodesta ruuan maailmanmarkkinahinnat ovat olleet nousussa, mutta heinäkuussa YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n ruokakori-indeksi laski selvästi. Kotimaassa kuiva kesä tuo puolestaan nousupaineita elintarvikkeiden hintoihin. Elintarvikkeiden hintojen odotetaan jatkavan nousua myös ennustejakson seuraavina vuosina palkan- korotusten ja energian hintojen nousun tukemana.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hieman ennustejakson seuraavina vuosina, sillä kansantaloudessa on vähemmän vapaita resursseja tuotantokuilun muuttuessa positiiviseksi. Vuosina 2019 ja 2020 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,4 % ja 1,6 %. Palveluiden hintojen nousun odotetaan vähitellen nopeutuvan ennustejaksolla palkankorotusten heijastuessa hintoihin. Ennustejaksolla öljyn hinnan oletetaan nousevan ja dollarin vahvistuvan maltillisesti, mikä osaltaan ylläpitää inflaatiota vuosina 2019 ja 2020.

Kuluttajahintaindeksi

prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Inflaation nopeutuminen on ollut myös yleiseurooppalainen ilmiö. Euroalueen inflaatio nopeutui 2,1 prosenttiin heinäkuussa 2018. Inflaation kiihtyminen on heijastunut myös inflaatio-odotuksiin. Euroopan keskuspankin asiantuntijakyselyn arvioissa euroalueen inflaation odotetaan kuluvana ja seuraavana kahtena vuotena olevan 1,7 %. Tänä vuonna inflaatio on kotimaassa ollut euroalueen keskiarvoa hitaampaa erityisesti tavaroiden hintakehityksen vaikutuksesta. Inflaation ennakoidaan kuitenkin kiihtyvän lähemmäksi euroalueen keskiarvoa ennustejakson loppua kohden.

Taulukko 14. Hintaindeksejä

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2017/2007
Vientihinnat ¹	-0,9	-2,1	3,1	2,4	1,9	1,5	0,2
Tuontihinnat ¹	-4,3	-2,5	3,5	3,0	2,4	2,1	0,2
Kuluttajahintaindeksi	-0,2	0,4	0,7	1,1	1,4	1,6	1,5
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	-0,2	0,4	0,8	1,1	1,4	1,6	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-2,7	-1,2	5,2	4,8	3,1	2,3	1,5
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,5	0,3	2,4	2,4	2,2	1,3

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen talouden hyvä suhdannetilanne kohentaa julkista taloutta. Viime vuonna julkisen talouden alijäämä pieneni jälleen edellisvuodesta. Talouskasvu jatkuu kohtuullisena vielä lähivuosina, jolloin julkisen talouden rahoitusasema tasapainottuu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet myötävaikuttavat myös alijäämän pienemiseen. Ensi vuosikymmenelle tultaessa talouskasvu hidastuu ja julkisen talouden rahoitusaseman vahvistuminen pysähtyy.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen alenee alle 60 prosentin rajan jo kuluvana vuonna. Nimellisesti julkinen talous kuitenkin velkaantuu edelleen. Noususuhdanteesta huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin hitaasti.

Talouden suotuisa suhdannevaihe peittää alleen julkisen talouden rakenteelliset ongelmat. Väestö ikääntyy ja se näkyy erityisesti kasvupaineena hoito- ja hoivamennoissa myös tulevaisuudessa. Julkisen talouden tulisi olla 2020-luvun alussa selkeästi ylijäämäinen, jotta se olisi kestäväällä pohjalla kohtaamaan väestön ikääntymisestä aiheutuvat paineet.

Valtionhallinto on julkisen talouden¹ sektoreista alijäämäisin. Alijäämä kaventuu kuitenkin ennustejaksolla verotulojen kasvun sekä maltillisen menokehityksen

---

1 Suomen julkinen talous koostuu valtionhallinnosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä lakisääteistä eläkevakuutusta hoitaviin työeläkerahastoihin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin. Vuodesta 2021 alkaen julkisen talouden rakenne muuttuu uusien maakuntien aloittaessa toimintansa. Tilastokeskus päättää maakuntahallinnon kansantalouden tilinpidon mukaisesta sektoriluokituksesta vasta myöhemmin. Valtiovarainministeriön syksyn julkisen talouden ennusteessa ja keskipitkän aikavälin arviossa maakuntahallinto on eriytetty omaksi sektorikseen.

myötä. Paikallishallinnon rahoitusasemaa kohensi viime vuonna poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu, josta osa oli vaikutukseltaan kertaluonteista. Paikallishallinnon alijäämä kasvaa jälleen kuluvana vuonna, mutta pienenee hiljalleen ennustejaksolla.

Vuonna 2021 osa paikallishallinnon tehtävistä siirtyy maakunnille maakunta- ja sote-uudistuksen myötä. Aloittava maakuntahallinto on alijäämäinen. Maakuntahallinnon alijäämä johtuu pitkälti sairaanhoitopiirien monista jo aikaisemmin päätetyistä toimitilainvestoinneista, jotka siirtyvät Maakuntien tilakeskus Oy:lle.

Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat selvästi ylijäämäisiä. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyttelee vajaassa prosentissa ennustejaksolla. Yhtäältä eläkemeno kasvat ripeästi, mutta toisaalta suotuisa talouskehitys lisää eläkemaksutuloja ja korkojen nousu omaisuustuloja. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä. Työttömyysmenojen arvioidaan alenevan edelleen, ja työttömyysvakuutusmaksua oletetaan alennettavan ennustejaksolla. Maksun alentaminen pienentää sosiaaliturvarahastojen ylijäämän lähelle tasapainoa.

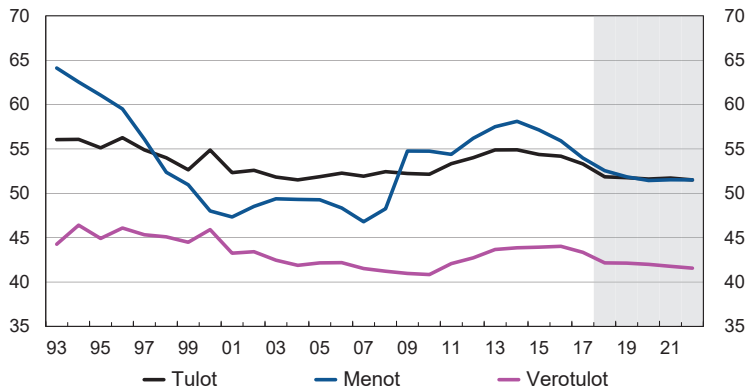
Menoaste eli menojen suhde BKT:hen alenee. Menoastetta alentavat hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet sekä alenevat työttömyysmenot. Veroaste eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhde BKT:hen on alentunut veronkevennysten ja kilpailukykysovimuksen johdosta. Veroaste pysyy suurin piirtein ennallaan lähivuosina.

Suomi noudattaa EU:n perussopimuksessa määriteltyä alijäämän ja julkisen velan kriteeriä. Suomen arvioidaan noudattavan myös vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevää osaa. EU-sääntöjen noudattamista kuvataan tarkemmin lokakuussa julkaistavassa syksyn 2019 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Jos talouskasvu osoittautuu ennustettua hitaammaksi, jäisi verotulojen kasvu ennustettua heikommaksi, ja esimerkiksi suhdanneluonteiset työttömyysmenot kasvaisivat ennustettua nopeammin. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi mitä enemmän yleistä talouskehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toinen riski liittyy julkisen talouden ehdollisten

vastuiden huomattavaan kasvuun vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen. Vastuiden mittava laukeaminen voisi altistaa julkisen talouden vaikeuksiin julkisen velan ollessa jo valmiiksi korkealla tasolla. Julkisen talouden vastuita on kuvattu tarkemmin sivun 63 kehikossa.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 15. Julkisyhteisöt¹

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	34,8	35,6	37,2	37,4	39,6	40,7
Tuotannon ja tuonnin verot	29,7	31,1	31,5	32,6	33,4	34,0
Sosiaalivakuutusmaksut	27,0	28,0	27,4	28,0	28,4	30,0
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	92,1	95,2	97,0	98,8	102,1	105,4
Muut tulot ³	22,5	22,5	23,2	23,4	24,1	24,8
siitä korkotulot	2,1	1,9	1,8	1,8	2,0	2,2
Tulot yhteensä	114,0	117,1	119,3	121,5	125,5	129,5
Kulutusmenot	51,1	51,6	51,2	52,5	54,1	56,0
Tukipalkkiot	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	41,6	42,2	42,7	43,3	44,2	45,4
Muut tulonsiirrot	5,8	5,7	5,3	5,4	5,6	5,7
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,2	50,6	50,7	51,4	52,5	53,8
Pääomamenot ⁴	8,9	9,2	9,4	9,9	9,7	9,8
Muut menot	9,5	9,4	9,5	9,3	9,5	9,6
siitä korkomenot	2,4	2,3	2,2	2,0	2,0	2,1
Menot yhteensä	119,8	120,8	120,8	123,1	125,7	129,1
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-5,8	-3,7	-1,5	-1,6	-0,2	0,4
Valtionhallinto	-6,3	-5,7	-4,0	-3,5	-1,8	-1,8
Paikallishallinto	-1,4	-0,9	-0,3	-1,1	-0,8	-0,7
Työeläkelaitokset	2,7	2,4	2,0	2,1	2,1	2,3
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,8	0,5	0,8	0,9	0,3	0,6
Perusjäämä ⁵	-5,4	-3,3	-1,0	-1,4	-0,1	0,4

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,9	44,0	43,3	42,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen menot ¹	57,1	55,9	54,0	52,6	51,9	51,4
Nettoluotonanto	-2,8	-1,7	-0,7	-0,7	-0,1	0,2
Valtionhallinto	-3,0	-2,7	-1,8	-1,5	-0,7	-0,7
Paikallishallinto	-0,7	-0,4	-0,1	-0,5	-0,3	-0,3
Työeläkelaitokset	1,3	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2
Perusjäämä ²	-2,6	-1,5	-0,4	-0,6	-0,0	0,1
Julkisyhteisöjen velka	63,5	62,9	61,3	59,9	59,1	57,9
Valtionvelka	47,6	47,4	47,3	46,0	45,3	44,3
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	619	614	618	616	613	611
Valtionhallinto	133	131	130	128	127	126
Paikallishallinto	475	472	476	476	474	474
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

1) EU-harmonisoitu

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 17. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2017	2018**	2019**	2017	2018**	2019**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-0,7	-0,7	-0,1	61,3	59,9	59,1
Suomi	-0,6	-0,8	-0,2	61,4	60,4	59,6
Iso-Britannia	-1,9	-1,9	-1,6	87,7	86,3	85,3
Ruotsi	1,3	0,8	0,9	40,6	38,0	35,5
Tanska	1,0	-0,1	-0,0	36,4	33,6	32,3
Irlanti	-0,3	-0,2	-0,2	68,0	65,6	63,2
Espanja	-3,1	-2,6	-1,9	98,3	97,6	95,9
Alankomaat	1,1	0,7	0,9	56,8	53,5	50,1
Luxemburg	1,5	0,9	0,7	23,0	22,6	22,5
Portugali	-3,0	-0,9	-0,6	125,7	122,5	119,5
Itävalta	-0,7	-0,5	-0,2	78,4	74,8	71,7
Saksa	1,3	1,2	1,4	64,1	60,2	56,3
Ranska	-2,6	-2,3	-2,8	97,0	96,4	96,0
Belgia	-1,0	-1,1	-1,3	103,1	101,6	100,2
Italia	-2,3	-1,7	-1,7	131,8	130,7	129,7
Kreikka	0,8	0,4	0,2	178,6	177,8	170,4

Lähde: EU-komission kevätennuste 2018, *Suomi: VM syyskuu 2018

2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Yksittäisten tulo- ja menotoimien perusteella finanssipolitiikka on koko julkisen talouden tasolla lievästi edellisvuotta kireämpää v. 2018. Hallitus on päättänyt n. 700 milj. euron valtiontalouteen kohdistuvista sopeutustoimista, joihin lukeutuvat muun muassa indeksijäädytykset. Lisäksi finanssipolitiikkaa kiristävät kuntien omat sopeutustoimet. Toisaalta hallituksen päättämät veronkevennykset keventävät finanssipolitiikkaa.

Veroasteen arvioidaan laskevan noin 42,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2018. Veroasteen odotetaan pysyvän tällä tasolla myös vuosina 2019–2020. Menoasteen v. 2015 alkaneen laskun odotetaan jatkuvan vuosina 2018–2020 säästötoimenpiteiden sekä suhdanneluonteisten menojen alentumisen vuoksi.

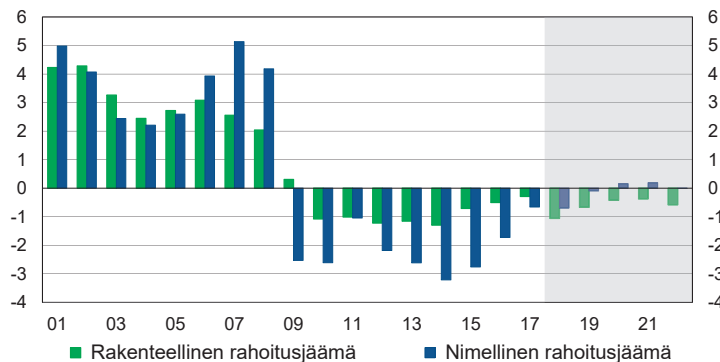
Finanssipolitiikan viritystä voidaan tarkastella myös EU:n yhteisellä laskentamethodella arvioidun rakenteellisen alijäämän muutoksen avulla.¹ Finanssipolitiikan virityksen tarkastelu kyseisellä tavalla ei anna välttämättä täysin yhteneväistä kuvaa yksittäisistä tulo- ja menotoimista johdetun tarkastelun kanssa. Esimerkiksi ikäsidonnaisten menojen kasvu heikentää rakenteellista alijäämää ennustejaksolla, vaikka uusia menoja lisääviä päätöksiä ei tehtäisikään.

Rakenteellisen alijäämän arvioidaan heikkenevän hieman v. 2018, joten tällä mittarilla finanssipolitiikan voidaan katsoa muuttuneen lievästi elvyttävämpään suuntaan. Rakenteellisen alijäämän kasvuun vaikuttavat tuotantokuilun nopea sulkeutuminen, ikäsidonnaisten menojen kasvu sekä vuoden 2017 tilapäisten ja poikkeuksellisen suurten verotulojen poistuminen. Vuonna 2019 rakenteellisen alijäämän odotetaan puolestaan lievästi supistuvan ja pysyvän sen jälkeen suurin piirtein ennallaan.²

¹ Rakenteellinen jäämä lasketaan poistamalla julkisen sektorin jäämästä suhdannetilanteen vaikutus ja kertaluonteiset toimet. Jäljelle jäävä osa kuvaa harjoitetun politiikan ja muiden kuin suhdanneluonteisten tekijöiden vaikutusta jäämään. Muutokset rakenteellisessa jäämässä kuvaavat siten muutoksia finanssipolitiikan kokonaisvirityksessä. Kun rakenteellinen jäämä vahvistuu, finanssipolitiikka on kiristävää. Rakenteellisen jäämän heikkeneminen puolestaan merkitsee sitä, että finanssipolitiikka on elvyttävää.

² Rakenteellista jäämää laskettaessa on huomioitu seuraavat kertaluonteiset toimet: Ensinnä maahan-tuonnista perittävän arvonlisäveron kannon siirto Tullilta Verohallinnolle vähentää verotuloja kertaluonteisesti v. 2018 n. 150 milj. eurolla. Toiseksi Valmis-hankkeen seurauksena jäänösverojen maksu aikaistuu, mikä kasvattaa kertaluonteisesti vuoteen 2019 kohdentuvia verotuloja n. 230 milj. eurolla.

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

POTENTIAALISEN TUOTANNON MITTAAMINEN JA RAKENTEELLISEN JÄÄMÄN MUUTOS¹

Rakenteellisen jäämän muutos on yksi tapa arvioida finanssipolitiikan viritystä. Rakenteellinen jäämä lasketaan poistamalla julkisen sektorin nimellisestä jäämästä suhdannetilanteen ja kertaluonteisten tekijöiden vaikutus. Näin pyritään arvioimaan harjoitetun politiikan ja muiden kuin suhdanneluonteisten tekijöiden vaikutusta julkisen sektorin rahoitusasemaan. Jos rakenteellinen jäämä heikentyy, finanssipolitiikan katsotaan muuttuvan elvyttävämmäksi, kun taas rakenteellisen jäämän vahvistuminen tulkitaan finanssipolitiikan kiristymiseksi.

Suhdannetilanteen vaikutusta julkisen sektorin jäämään arvioidaan tuotantokuilun avulla. Tuotantokuilu kertoo, kuinka paljon talouden tuotanto tiettyä ajankohtana poikkeaa potentiaalisesta tasostaan. Potentiaalinen tuotannon taso puolestaan kuvaa talouden pitkän aikavälin kasvu-uraa tai kestävää, vakaan inflaation takaavaa tuotannon tasoa. Positiivinen tuotantokuilu viittaa siihen, että talouden kapasiteetti on ylikäytössä ja taloudessa on hinnan- sekä palkannousupaineita. Tuotantokuilun ollessa negatiivinen, talouden resurssit ovat puolestaan alikäytössä suhteessa potentiaaliinsa.

Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia suureita. Koska niiden todellista tasoa ei voida havaita, ne pitää estimoida. Näin ollen arvioihin potentiaalisesta tuotannosta ja tuotantokuilusta liittyy epävarmuutta. Yhtäältä epävarmuutta syntyy siitä, ettei varmuudella voida tietää, mikä on oikea tapa arvioida potentiaalista tuotantoa. Toisaalta epävarmuutta luo se, että estimoinnin pohjalla olevien aikasarjojen täydentyminen ja tarkentuminen vaikuttavat usein arvioihin potentiaalisesta

¹ Kirjoitus perustuu valtiovarainministeriössä työn alla olevaan laajempaan selvitykseen potentiaalisen tuotannon mittaamisen menetelmistä

tuotannosta ja siten tuotantokuilusta – erityisesti aineiston loppupisteissä. Potentiaalista tuotantoa ja tuotantokuilua voidaan arvioida monin eri menetelmin. Seuraavassa käydään esimerkinomaisesti läpi muutamia menetelmiä.

Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arviointiin Euroopan unionissa yhteisesti sovittua tuotantofunktiomenetelmää. Menetelmän lähtökohtana on koko kansantalouden tuotantofunktio, jossa talouden tuotanto koostuu talousteorian mukaisesti pääoman, työpanoksen ja teknologisen kehityksen kontribuutioista. Potentiaalinen tuotanto vastaa tuotantofunktion arvoa tilanteessa, jossa työvoima- ja pääomaresurssien käyttöaste on normaalitasolla (ei yli- tai alikäytössä) ja teknologinen kehitys pitkän aikavälin trendikehityksen mukaista (Álvarez ja Gómez-Loscos, 2017). Poliitiikanäkökulmasta tuotantofunktiomenetelmän yksi vahvuuksista on, että se on varsin luotettava aineiston loppupisteissä (Cotis ym., 2004). Se myös mahdollistaa potentiaalisen tuotannon muutosten taustalla olevien tekijöiden analysoinnin (Havik ym., 2014) eli sen tutkimisen, kuinka suuri osa potentiaalisen tuotannon muutoksesta tulee pääomasta, työllisyydestä ja teknologisesta kehityksestä. Myös kansainväliset organisaatiot IMF ja OECD käyttävät potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa tuotantofunktiomenetelmää.

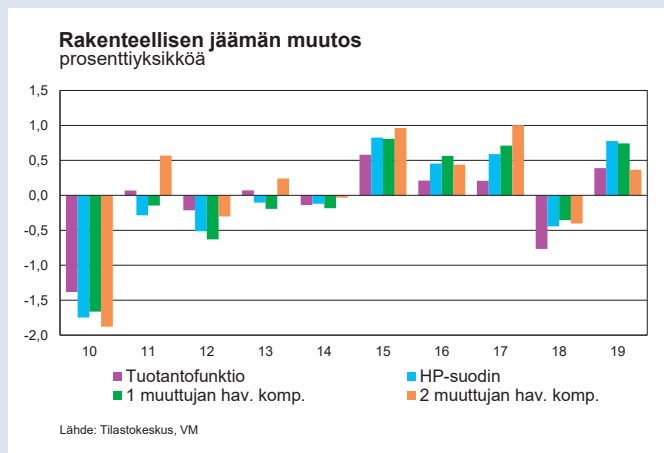
Potentiaalista tuotantoa ja tuotantokuilua arvioidaan paljon myös tilastollisin menetelmin BKT-aikasarjaan perustuen. Tällöin BKT:n pitkän aikavälin trendi tulkitaan potentiaalisen tuotannon tasoksi ja suhdanneosa puolestaan tuotantokuiluksi. Hodrick- Prescott-suodin (HP-suodin) on esimerkki laajalti käytetystä tilastollisesta menetelmästä arvioida potentiaalista tuotantoa ja tuotantokuilua. HP-suotimessa BKT:n trendi estimoidaan ratkaisemalla optimointiongelma, jossa on kaksi vastakkaista tavoitetta: yhtäältä trendin yhteensopivuus toteutuneen BKT-aikasarjan kanssa ja toisaalta trendin tasaisuus. HP-suotimen etuja ovat helppous, yksinkertaisuus ja läpinäkyvyys (Álvarez ja Gómez-Loscos, 2017). Yksi sen heikkouksista on merkittävä loppupisteharha: tarkastelujakson viimeisimpinä vuosina HP-suotimen trendillä on taipumus seurata tarkemmin todellista BKT:ta.

Toinen esimerkki tilastollisista menetelmistä on yhden muuttujan havaitsemattomien komponenttien mallit. Näissä malleissa BKT:n ajatellaan koostuvan trendistä, syklisestä osasta sekä mahdollisesti myös epäsäännöllisestä komponentista. Kaikki kolme komponenttia nähdään havaitsemattomina muuttujina, jotka estimoidaan BKT-aikasarjaan perustuen. Malli voidaan määritellä monella eri tapaa muuttamalla oletuksia siitä, miten BKT:n syklinen ja trendiosa määräytyvät.

Tilastollisista menetelmistä on olemassa myös monen muuttujan versioita. Tällöin potentiaalisen tuotannon estimoinnissa hyödynnetään talousteoriaan perustuen tietoa myös muista muuttujista, kuten inflaatiosta ja työttömyydestä, BKT:n lisäksi. Näin voidaan vahvistaa yhteyttä talousteoriaan sekä parantaa menetelmien tilastollisia ominaisuuksia esimerkiksi lieventämällä loppupisteharhaa ja täten parantamalla mittareiden reaaliaikaista tarkkuutta (Borio ym., 2014).

Oheisessa kuviossa on esitetty rakenteellisen jäämän (suhteessa BKT:een) muutos¹ vuosina 2010–2019 käyttäen neljää eri tuotantokuilun mittaamistapaa: Euroopan komission tuotantofunktiomenetelmä, HP-suodin sekä yhden muuttujan ja kahden muuttujan (inflaatio ja BKT) havaitsemattomien komponenttien mallit. Vuosien 2018–2019 osalta laskelmat perustuvat valtiovarainministeriön kokonaistaloudelliseen ennusteeseen.

Rakenteellisen jäämän muutoksessa on havaittavia eroja menetelmien välillä. Muutoksen suunta on yleensä kuitenkin sama, vaikka muutoksen suuruudessa onkin eroja. Poikkeuksena tähän ovat vuodet 2011 ja 2013, jolloin näkemykset rakenteellisen jäämän muutoksen suunnasta vaihtelevat menetelmien välillä. Tämä viittaa siihen, että vuosien 2008–2009 pudotusta seurannut hetkellinen positiivisen kasvun kausi ja sen jälkeinen uusi lasku heijastuvat menetelmissä eri tavoin potentiaalisen tuotannon uraan ja siten tuotantokuiiluun. Vuoden 2019 kohdalla menetelmien välisiin eroihin saattaa vaikuttaa loppupisteharha. Esimerkiksi HP-suotimella lasketuissa arvioissa loppupisteharha voi olla merkittävä.

Lähteet:

- Álvarez, Luis J. ja Gómez-Loscos, Ana (2017). "A Menu on Output Gap Estimation Methods". Documentos de Trabajo No. 1720, Banco De España.
- Borio, Claudio E.V.; Disyatat, Piti ja Juselius, Mikael (2014). "A Parsimonious Approach to Incorporating Economic Information in Measures of Potential Output". BIS Working Paper No. 442.
- Cotis, Jean-Philippe; Elmeskov, Jørgen ja Mourougane, Annabelle (2004). "Estimates of potential output: benefits and pitfalls from a policy perspective" in The euro area business cycles: stylized facts and measurement issues. Centre for Economic Policy Research, p. 35–60.
- Havik, Karel; McMorrough, Kieran; Orlandi, Fabrice; Planas, Christophe; Raciborski, Rafal; Röger, Werner; Rossi, Alessandro; Thu-Thysen, Anna ja Vandermeule, Valerie (2014). "The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps". European Commission Economic Papers 535.

¹ Laskettu kaavalla $sb_t = nb_t - \gamma \times og_t - x_t$, jossa nb_t on julkisen sektorin nimellinen jäämä suhteessa BKT:een, γ tuotantokuilun ja julkisen sektorin nimellisen jäämän välinen puolijousto, og_t tuotantokuiilu ja x_t kertaluonteiset tekijät suhteessa BKT:een. Laskennassa on käytetty kiinteää joustoa.

2.1.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velka kasvoi 1,1 mrd. euroa v. 2017. Velan suhde BKT:hen kuitenkin supistui 1,7 prosenttiyksikköä 61,3 prosenttiin. Velkasuhde supistui toista vuotta peräkkäin. Velan määrä kasvaa edelleen lähivuosina, mutta talouskasvun ansiosta velkasuhde supistuu. Velkasuhteen odotetaan painuvan hieman alle 60 prosentin jo tänä vuonna.

Valtaosa julkisesta velasta, noin 105 mrd. euroa, on valtion budjettitalouden velkaa. Valtionhallinnon kokonaisvelka oli 115 mrd. euroa v. 2017. Valtionvelka kasvaa edelleen lähivuosina. Hävittäjähankintojen rahoitus alkaa lisätä valtion velanottoa vuodesta 2021 alkaen. Vuonna 2022 budjettitalouden velka on 116 mrd. euroa eli 43,5 % suhteessa BKT:hen.

Paikallishallinnon velka oli 19,1 mrd. euroa ja sosiaaliturvarahastojen velka noin 2,8 mrd. euroa v. 2017. Paikallishallinnon velka kasvoi noin 200 milj. euroa. Kuluvas- ta vuodesta lähtien paikallishallinnon velanotto kasvaa taas noin miljardiin euroon vuosittain. Vuonna 2021 osa paikallishallinnon velasta siirtyy aloittavien maakuntien omistamalle tilakeskukselle, ja paikallishallinnon velkaantuminen hidastuu. Maakun- tatalouden velan arvioidaan olevan noin 5,1 mrd. euroa vuoden 2021 lopussa.

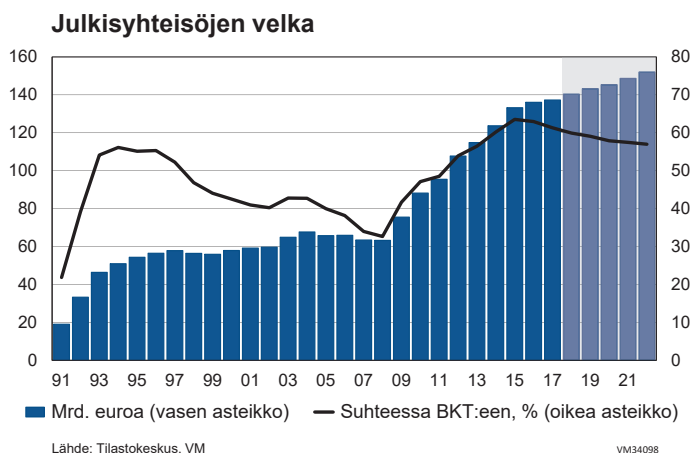
Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä kuin budjettivaltion ja kuntien ja kun- tayhtymien velat. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat. Lisäksi valtion velkasalkun hallinnassa

Taulukko 18. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**
Velkasuhde, % suhteessa BKT:hen	63,0	61,3	59,9	59,1	57,9	57,5	57,0
Velkasuhteen muutos	-0,5	-1,7	-1,4	-0,9	-1,2	-0,4	-0,5
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema	0,7	-0,3	-0,2	-0,8	-1,0	-1,1	-0,9
Korkomenot	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Työeläkesektorin ylijäämä (rahoitusvarojen nettohankinta)	1,2	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Muut tekijät ¹	-1,5	-1,1	-0,3	0,2	0,1	0,6	0,4
BKT:n arvon muutos	-2,0	-2,2	-2,8	-2,1	-2,1	-1,8	-1,8

1) Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus kasvattaa ja miinus-merkkinen vaikutus pienentää velkasuhdetta.

käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet, valtion elinkaarihankkeisiin liittyvät velat, ydinjätehuoltorahaston pääoma ja kierrossa olevat kolikot luetaan mukaan julkisyhteisöjen velkaan. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velat. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työttömyysvakuutusrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaissopimuksiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Oheisessa taulukossa kuvataan julkisyhteisöjen velkasuhteen muutoksiin vaikuttavia tekijöitä. Bruttokansantuotteen kasvu pienentää velkasuhdetta keskimäärin kahdella prosenttiyksiköllä vuosittain ja on suurin yksittäinen velkasuhteen muutokseen vaikuttava tekijä.

Julkisyhteisöjen perusrahoitusasema, eli alijäämä ilman korkomenoja, kääntyi v. 2017 ylijäämäiseksi ja vähentää siten velanoton tarvetta ennusteajanjaksolla. Julkisyhteisöjen velanotto kuitenkin jatkuu, koska korkomenot sekä työeläkelaitosten ylijäämä ovat suuremmat kuin perusrahoitusaseman ylijäämä. Työeläkelaitosten ylijäämää ei käytetä julkisen talouden alijäämän kattamiseen vaan rahastoidaan tulevien työeläkemenojen kattamiseksi.

Muut tekijät kuvaavat muita alijäämän ja velan muutoksen eroa selittäviä tekijöitä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi ajoituserot, alijäämän kattaminen rahoitusvaroilla tai rahoitusvarojen hankinta velan lyhentämisen sijaan. Vuodesta 2021 alkaen valtion velanottoa ja budjettialijäämää lisää hävittäjähankintojen rahoitus. Kansantalouden tilinpidossa hävittäjähankinnat näkyvät menoina vasta myöhemmin, hävittäjätoimistusten alkaessa.

JULKISEN TALouden EHDOLLISET VASTUUT OVAT KASVANEET

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ovat kasvaneet finanssikriisin jälkeen merkittävästi. Ehdollisilla vastuilla tarkoitetaan jonkin tapahtuman toteutuessa velvoittavaa vastuuta. Toteutuessaan vastuu voi aiheuttaa julkiselle taloudelle menoja.

Ehdolliset vastuut voidaan jaotella julkilausuttuihin ja piileviin. Julkilausuttuja vastuuta ovat esimerkiksi valtiontakaukset ja -takuut tai valtion pääomavastuut. Pääomavastuilla tarkoitetaan kansainvälisille rahoituslaitoksille vaadittaessa maksettavia pääomia, joita voidaan joutua maksamaan esimerkiksi rahoituslaitoksen maksukyvyttömyyden välttämiseksi. Piilevät vastuut eivät perustu sopimuksiin, mutta käytännössä julkisyhteisö voi viime kädessä joutua turvaamaan esimerkiksi rahoitusmarkkinoiden toiminnan.

Ehdollisista vastuista taloudellisesti merkittävämpiä ovat julkisyhteisöjen antamat takaukset tai takuut. Yhteensä julkisyhteisöjen takaukset olivat vuoden 2017 lopulla jo lähes 32 % suhteessa BKT:hen eli 71 mrd. euroa.¹

Julkisen talouden alasektoreista valtionhallinnon takaukset ovat suurimmat. Valtiontakaukset ja -takuut ovat kasvaneet viime vuosina merkittävästi. Valtiontakauksia oli vuoden 2017 lopulla yli 50 mrd. euroa, joka on n. 23 % suhteessa BKT:hen.² Ennen finanssikriisiä takausten määrä oli 7 % suhteessa BKT:hen. Takausten kasvu johtuu erityisesti viennin rahoitukseen liittyvien takausten määrän kasvusta. Muita merkittäviä takauksia ovat Valtion asuntorahaston takaukset, takaukset Euroopan rahoitusvakausvälineelle sekä opintolainojen takaukset.

Valtionhallinnon lisäksi myös paikallishallinto myöntää takauksia. Kunnat myöntävät takauksia esimerkiksi tytäryhtiöilleen sekä muille yhteisöille. Lisäksi kunnat takaavat yhdessä Kuntien takauskeskuksen kautta Kuntarahoitus Oyj:n varainhankinnan. Paikallishallinnon takausten määrä oli v. 2017 12,1 % suhteessa BKT:hen. Myös paikallishallinnon takausten määrä on kasvanut, ennakkotietojen mukaan erityisesti viime vuonna.

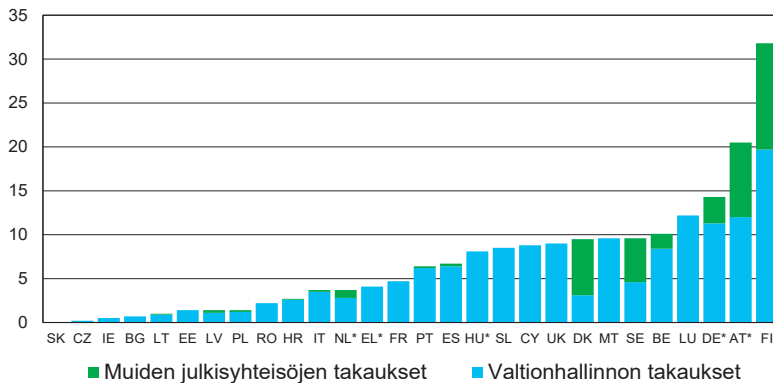
Kansainvälisesti tarkastellen Suomen julkisen talouden takaukset ovat mittavat, Eurostatin tilastojen mukaan selvästi EU-maiden suurimmat. Vaikka takauksista ei ole koitunut viime vuosina merkittäviä tappioita, aiheuttaa takausten kasvu silti kasvavan riskin julkiselle taloudelle.

1 Eurostat. Kansantalouden tilinpidon mukainen tilasto julkisyhteisöjen takauksista ei sisällä mm. ERVV:hen liittyviä takauksia, koska ne on luettu tilastossa takaajamaiden velaksi. Valtion takaustilasto kuitenkin sisältää myös ERVV:n takaukset.

2 Valtion takaustilasto. Sisältää ERVV:n takaukset.

Tarkemmin valtion suoria ja ehdollisia vastuita tarkastellaan ja kuvaillaan valtiovarainministeriön vuosittain julkaisemassa katsauksessa valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin.

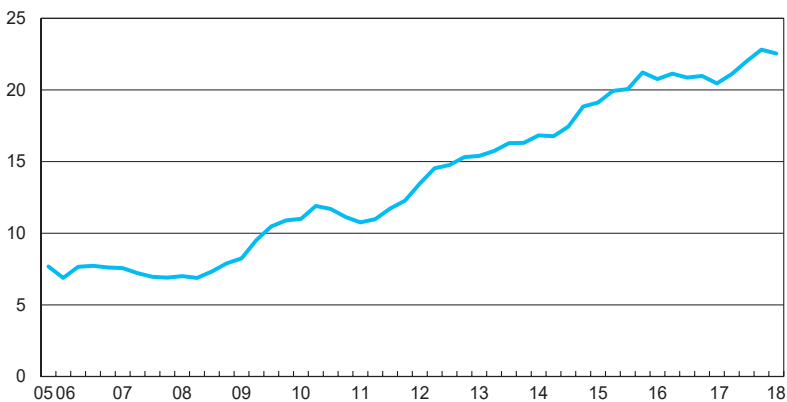
Julkisyhteisöjen takaukset eräissä EU-maissa v. 2017 suhteessa BKT:een, %

* maalla v. 2016 tieto

Lähde: Eurostat

Valtiontakaukset suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus

2.2 Valtionhallinto

Valtiontalouden alijäämä on supistunut viime vuosina. Tästä huolimatta alijäämä oli viime vuonna vielä huomattavan suuri. Rahoitusaseman paraneminen johtui kokonaistulojen kasvusta menojen pysyessä ennallaan. Suurin syy rahoitusaseman paranemiseen oli verotulojen, etenkin tuloverojen ja arvonnäisäveron tuoton kasvu. Osa kertyneistä verotuloista oli vain tilapäisiä, eivätkä ne vahvista valtiontaloutta enää v. 2018.

Kuluvana vuonna valtiontalouden alijäämä pienenee aavistuksen. Verotulot kasvavat kohtuullisesti ja hallituksen päättämät menoja hillitsevät toimet pitävät menojen kasvun maltillisena. Toisaalta panostukset hallituksen kärkihankkeisiin kasvattavat investointimenoja. Ensi vuonna rahoitusasema paranee selkeämmin. Kokonaismenot eivät kasva ja verotulot kasvavat yli kolmen prosentin vauhtia. Menoista poistuvat hallituksen panostukset kärkihankkeisiin ja sopeutustoimien vaikutus kasvaa.

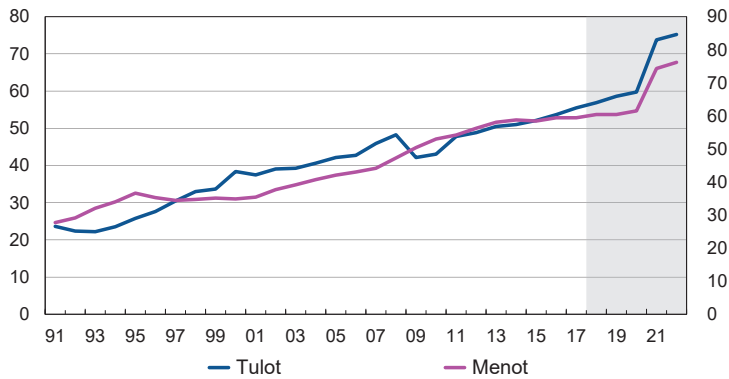
Keskipitkällä aikavälillä alijäämä pienenee vielä hieman, minkä jälkeen se alkaa kasvaa jälleen. Talouskasvun hidastuessa myös tulojen kasvu hidastuu. Lisäksi maakunta- ja soite-uudistuksen valmistelu ja maakuntien perustaminen v. 2021 lisäävät ainakin alkuvaiheessa myös valtion menoja.

Valtiolla oli velkaa 105,8 mrd. euroa viime vuoden lopussa. Valtion budjettitalouden arvioidaan olevan alijäämäinen vuosikymmenen loppuun asti, joten valtion velkaantuminen jatkuu. Velkaantumisen vauhti kuitenkin hidastuu huomattavasti. Valtionvelan arvioidaan olevan noin 116 mrd. euroa v. 2022, mikä on noin 43 % suhteessa BKT:hen.

Valtion takauskanta oli vuoden 2017 lopussa yli 50 mrd. euroa eli liki 93 % suhteessa valtion budjetin menoihin. Takauskanta kasvoi liki 6 mrd. euroa v. 2017. Valtiontakauksiin sisältyvät valtion, valtion liikelaitosten, valtion osakeyhtiöiden ja erityisluottolaitosten myöntämät takaukset, joista valtionhallinto viimekädessä vastaa. Takaukset eivät ole menoja eivätkä ne näy valtion budjetissa, elleivät takaukset laukea maksettavaksi.

Valtion tulot ja menot

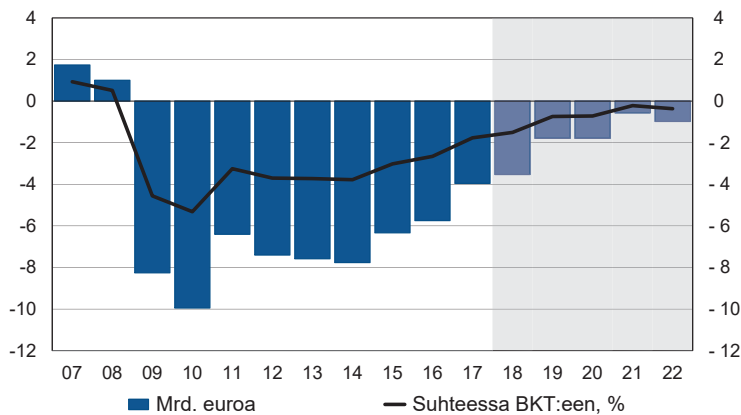
mrd. euroa

ML. maakunta- ja sote-uudistus vuodesta 2021 lähtien
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Valtion rahoitusjäämä

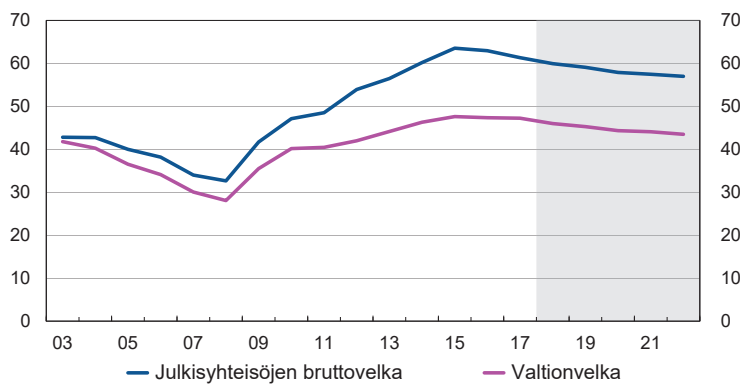

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 19. Valtionhallinto¹

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,0	13,7	14,4	14,8	15,6	16,0
Tuotannon ja tuonnin verot	29,7	31,1	31,5	32,6	33,4	34,0
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	43,3	45,3	46,9	48,1	49,8	50,8
Muut tulot ³	9,2	8,7	8,7	8,9	8,9	9,1
siitä korkotulot	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Tulot yhteensä	52,5	54,0	55,6	57,0	58,7	59,8
Kulutusmenot	13,7	14,0	13,4	13,8	14,1	14,4
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,2	38,8	39,5	39,8	40,0	40,7
siitä muille julkisyhteisöille	26,2	27,1	28,1	28,3	28,2	28,7
Korkomenot	2,3	2,2	2,1	1,9	1,9	2,0
Pääomamenot ⁴	4,7	4,8	4,6	5,1	4,5	4,6
Menot yhteensä	58,8	59,7	59,6	60,5	60,5	61,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-6,3	-5,7	-4,0	-3,5	-1,8	-1,8
Perusjäämä ⁵	-4,4	-3,8	-2,1	-2,0	-0,2	-0,2

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Menojen kasvu maltillista vielä lähivuosina

Valtion menojen odotetaan kasvavan maltillisesti lähivuosina. Menojen kasvua hillitsevät hallitusohjelman asteittain kasvavat sopeutustoimet sekä kärkihankkeista aiheutuvien lisämenojen poistuminen v. 2019. Kilpailukyky sopimukseen sisältyvät työnantajamaksujen alennukset sekä tilapäinen lomarahojen leikkaus ovat pienentäneet valtion maksamia palkansaajakorvauksia. Vastaavasti tilapäisen lomarahojen leikkauksen poistuminen kasvattaa palkansaajakorvauksia vuosina 2019-2020. Hävittäjähanke, johon on varauduttu valtion menokehyksissä vuodesta 2021 alkaen, ei kasvata kansantalouden tilinpidon mukaisia valtionhallinnon menoja ennustejaksolla. Kansantalouden tilinpidon suoriteperusteisuuden vuoksi ko. meno kirjataan ennusteessa sille vuodelle, jona hävittäjät toimitetaan. Alhaisen korkotason vuoksi valtion korkomenot pysyvät ennustejaksolla edelleen vähäisinä.

Valtion menojen rakenne muuttuu vuodesta 2021 alkaen, kun maakunnat aloittavat toimintansa. Maakunnat rahoittavat toimintansa valtiolta saatavilla tulonsiirroilla, mikä kasvattaa valtion kokonaismenoja.

Verotulot kasvavat hyvin lähivuosina

Merkittävimmät verotuloerät ovat ansio- ja pääomatuloverot, arvonlisävero sekä yhteisövero. Verotuksen painopistettä on viime vuosina siirretty välittömistä veroista kohti välillisiä veroja.

Suurin osa pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu vuosina 2016–2018. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet työn verotuksen keventäminen ja toisaalta valmisteverotuksen ja kiinteistöverotuksen kiristäminen. Vuonna 2019 jatketaan hallitusohjelman mukaisia asteittain voimaan tulevia muutoksia: tupakkaveron korottamista, autoverotuksen keventämistä sekä asuntolainan korkovähennyksen supistamista. Hallitus päätti syksyn 2019 budjettiriihessä, että ansiotuloverotusta kevennetään painottuen pienituloisiin korottamalla perusvähennystä, työtu- lovähennystä sekä valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennyksiä. Keventävien perustemuutosten vastapainoksi päätettiin alkoholiverotuksen, virvoitusjuomaveron ja energiaverotuksen kirittämisestä. Lisäksi ansio- ja pääomatuloveroennusteessa on oletettu, että vuosina 2020–2022 tehdään indeksitarkistukset, joilla varmistetaan, että työn verotus ei kiristy yleisen ansiotason nousun tai inflaation seurauksena.

Taulukko 20. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2017	2018**	2019**	2020**	2022/2018**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronaiset ansio- ja pääomatulot	2,3	3,5	3,3	3,5	3 1/2
Palkkatulot	2,3	4,2	3,5	3,6	3 1/2
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	0,4	1,0	2,4	3,3	2 1/2
Pääomatulot	7,7	6,3	4,2	3,7	4 /2
Ansiotasoindeksi	0,3	1,8	2,6	3,0	2 1/2
Toimintaylijäämä	13,2	9,0	5,2	4,3	5 1/2
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	1,6	3,3	2,9	2,9	2 2/2
Arvonlisäveron pohja	1,9	3,8	2,6	2,5	2 2/2
Bensiinin kulutus	-2,4	-1,7	-2,3	-2,0	-2 1/2
Dieselöljyn kulutus	-0,7	0,7	0,4	0,3	/2
Sähkön kulutus	1,4	3,0	0,7	0,4	1 /2
Verollisen alkoholin kulutus	-1,2	0,8	0,1	-0,7	- /2
Verotettavat uudet henkilöautot	116300	124000	127000	130000	128800
Kuluttajahintaindeksi	0,7	1,1	1,4	1,6	1 1/2

VUODEN 2019 BUDJETTI JA VALTIONTALouden KEHYKSET

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka.

Vuoden 2019 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuun 2018 julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2019–2022. Valtiontalouden menokehys on asetettu ottaen huomioon hallitusohjelmassa sekä myöhemmin sovitut menosäästöt. Vuoden 2019 kehystaso on 44,4 mrd. euroa, josta n. 107 milj. euroa jää vuoden 2019 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisätalousarvioita varten on varattu lisäksi 300 milj. euroa. Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehysten piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehysten ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Kehysten ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 11,3 mrd. euroa v. 2019.

Valtion vuoden 2019 talousarvioesityksen mukaiset menot ovat yhteensä n. 55,3 mrd. euroa. Menot alenevat n. 0,5 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon. Menotasoa alentavat mm. määräaikaisten kärkihankkeiden rahoituksen päätyminen n. 740 milj. eurolla sekä työttömyysturvamäärärahojen aleneminen n. 300 milj. eurolla työllisyystilanteen kohentuessa. Hallituksen päättämät liitteen 6 mukaiset valtiontalouden määrärahoihin vaikuttavat säästöt kasvavat nettomääräisesti lähes 0,3 mrd. eurolla vuoden 2018 säästöihin verrattuna. Valtion menoihin kasvattavasti vaikuttavat v. 2019 mm. laki- ja sopimusperusteiset muutokset kuten työehtosopimuksesta aiheutuvat palkankorotukset. Valtionvelan kasvusta huolimatta korkomenot säilyvät lähes ennallaan 1,2 mrd. eurossa.

Vuonna 2019 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 53,9 mrd. euroa ja verotulojen n. 45,8 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat n. 3,7 % vuodelle 2018 budjetoituun (ml. lisätalousarviot) verrattuna. Budjettitalouden tulot yhteensä ilman lainanottoa alenevat prosentoin, mikä selittyy valtion myöntämien vientiluottojen ennakaisella takaisinmaksulla, joka ajoittuu vuoteen 2018. Kevään 2018 ensimmäisessä lisäbudjetissa päätettiin, että Suomen Vientiluotto maksaa ennakaisesta takaisin valtiolta saamansa viennin jälleenrahoitusluotot. Järjestely liittyy Finnveran kassavarojen sijoittamiseen. Se parantaa valtion budjettitasapainoa v. 2018 n. 1,4 mrd. euroa, mutta vähentää vastaavasti tulevina vuosina tulovirtaa, joka olisi saatu

lainojen lyhennyksistä, aluksi n. 300 milj. euroa vuodessa. Pitkällä aikavälillä järjestely on valtiolle lähes neutraali.

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään ansiotasoindeksin mukainen indeksitarkistus. Lisäksi ansiotuloveroperusteita tarkistetaan siten, että verotus ei kiristyisi sosiaaliturvamaksujen nousun myötä. Hallitusohjelman mukaisesti autoveron asteittaista keventämistä jatketaan 65 milj. eurolla ja tupakkaveroa korotetaan 68 milj. eurolla v. 2019. Lisäksi hallitus päätti budjettiriihessä kiristää energia-, alkoholi- ja virvoitusjuomaveroa ansiotuloverokevennyksen rahoittamiseksi.

Valtion talousarvioesitys on n. 1,4 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2019 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 109 mrd. euroa. Budjettitalouden alijäämä on kasvanut n. 0,1 mrd. eurolla verrattuna kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmaan. Toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella verotuloennuste on 0,1 mrd. euroa keväällä ennakoitua pienempi vaikka suhdannenäkymä on edelleen myönteinen. Osinko- ja omaisuudenmyynnistä saatavat tulot ovat 400 milj. euroa keväällä arvioitua suuremmat. Valtion saamia korkotuloja ja myönnettyjen lainojen lyhennyksiä pienentää em. vientiluottojärjestely. Budjettitalouden menot ovat verrattuna kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmaan n. 250 milj. euroa korkeammalla tasolla.

Taulukko: Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa.

	2019
Tasapainoarvio JTS 13.4.2018	-1,3
Menoarvion tarkentuminen	-0,2
Suomalaisen ruokatuotannon tukeminen	-0,1
Viennin jälleenrahoituksen ennenaikainen takaisinmaksu	0,1
Veroperustemuutosten kompensaatio kunnille	-0,1
Muu muutos (netto)	-0,1
Tuloarvion tarkentuminen	0,1
Uudet veroperustemuutokset	0,0
Sekalaisten tulojen ja korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,2
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanneennuste)	-0,1
Muutos yhteensä	-0,1
Tasapainoarvio, TAE	-1,4

Vuonna 2018 ansio- ja pääomatuloverokertymä jatkaa kasvuaan. Verotuloja lisää erityisen hyvä työllisyyskehitys, joka kasvattaa palkkatuloja. Toisaalta verotulojen kasvua vaimentaa vuoden alusta voimaan astunut ansiotuloveron kevennys sekä veronalaisen työttömyysetuuksien supistuminen työttömyyden alentuessa. Yhteisöveron tuotto supistuu edellisvuodesta, mutta supistumista selittää edellisvuoden tilapäinen poikkeuksellisen suuri yksittäinen suoritus. Arvonlisäveron kertymien kasvu pysyy vahvana kotitalouksien kulutuksen tukemana. Valmisteverojen tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan kehittyvän hyvin maltillisesti ennustejaksolla. Valmisteverojen veropohjien arvioidaan pääasiassa pienenevän verotuksen ohjausvaikutuksen vuoksi.

Talouden korkeasuhdanne jatkuu ensi vuonna ja pitää verotulokertymien kasvun vahvana monissa verolajeissa. Keskipitkällä aikavälillä talouskasvun hidastuessa myös verotulojen kasvu hidastuu.

Valtion verotuottoihin keskipitkällä aikavälillä vaikuttavat veroperustemuutokset liittyvät v. 2021 voimaan tulevaan maakunta- ja sote-uudistukseen. Uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle. Kuntien tuloja pienennetään siirtyviä kustannuksia vastaavasti alentamalla valtionosuuksia, kunnallisveroa sekä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Valtion ansiotuloverotusta kiristetään kunnallisveron keventämistä vastaa-vasti ja valtion osuus yhteisöveron tuotosta kasvaa. Hallitusohjelman linjausten mukaisesti kenenkään verotus ei saa siirtojen myötä kiristyä. Tästä johtuen ansiotuloverotusta kevennetään maltillisesti vuoden 2021 alussa.

Valtion muita tuloja ovat mm. omaisuustulot sekä siirto Valtion Eläkerahastosta. Kansantalouden tilinpidossa valtiosektoriin luokitellun Solidium Oy:n tuloutukset budjettitalouteen eivät näy valtionhallinnon tulona tilinpidossa. Solidium Oy:n itsensä saamat osingot kirjataan valtion tuloksi. Valtion Eläkerahastosta tehtävällä siirrolla rahoitetaan osa valtion eläkemenoista. Omaisuustulojen arvioidaan pysyvän n. 1,7 mrd. eurossa ennustejaksolla. Valtion saamat osinkotulot kasvavat kuluvana vuonna, ja korkotulot pysyvät historiaan nähden hyvin alhaisina.

Taulukko 21. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	424, josta valtio 126 ja kunnat 198
	Eläketulot	1%-yks.	135, josta valtio 35 ja kunnat 88
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	38
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	61, josta valtio 42, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	126
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	6
Energiavero	Sähkön kulutus ¹	1%-yks.	9
	Bensiinin kulutus	1%-yks.	13
	Dieselin kulutus	1%-yks.	14
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1%-yks.	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1%-yks.	10

1) Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 22. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**	2022/2018**
	tilin- päätös	ml. LTAE:t	miljardia euroa				keskim. vuosi- muutos, %
Verotuloarviot yhteensä	43,1	44,2	45,8	46,7	60,8	63,3	8 1/2
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	14,3	14,5	15,2	15,6	27,9	29,7	18 2/2
Liikevaihtoon perustuvat verot	18,5	19,0	19,8	20,3	22,2	23,0	4 1/2
Valmisteverot	7,0	7,4	7,5	7,5	7,4	7,3	2/2
Muut verotulot	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	1/2
Sekalaiset tulot	5,5	5,6	5,8	5,7	5,7	5,7	1/2
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,1	2,8	2,2	1,8	1,8	1,9	-1 1/2
Tuloarviot yhteensä	51,3	52,7	53,9	54,3	68,5	71,0	7

Taulukko 23. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-805	-417	-216	-457	-599	-501
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	50	-38	0	0	0	0
Pääomatulovero	2	-9	0	0	0	0
Yhteisövero	105	5	7	18	-2	0
Muut välittömät verot	-1	-57	-81	2	2	2
Arvonlisävero	-156	-150	-0	-0	0	0
Energiavero	116	47	38	-2	0	0
Muut välilliset verot	39	151	113	3	0	0
Sosiaaliturvamaksut	-1033	-443	-627	576	-444	-142

Kansantalouden tilinpidon alijäämä eroaa budjettitalouden alijäämästä

Lähtökohtaisesti budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa. Valtion budjettitalous oli 3,7 mrd. euroa alijäämäinen v. 2017. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 4,0 mrd. euroa. Budjettitalouden ja valtiontalouden rahoitusasemat olivat edellisiin vuosiin nähden poikkeuksellisen lähellä toisiaan. Ennustejaksolla suuriin puolustusvälinehankintoihin ja maakuntauudistukseen liittyvät ajoituserot, osakemyynnit sekä muut finanssisijoitukset aiheuttavat eroa budjetin ja kansantalouden tilinpidon välille. Vuosina 2021 ja 2022 kansantalouden tilinpidon alijäämän arvioidaan olevan budjettialijäämää pienempi.

Budjetin alijäämästä ei liioin voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2017 Valtiokonttorin nettolainanotto oli n. 3,1 mrd. euroa, mikä on 600 milj. euroa vähemmän kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Viime vuoden eroa selittävät erityisesti siirtyvät määrärahat ja likvidien varojen käyttö.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-

Taulukko 24. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾

	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)²⁾	-4,9	-3,7	-1,6	-1,4	-1,5
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,1	-0,1	-0,8	-0,4	0,0
Finanssisijoitukset, netto	-0,8	-0,9	-2,0	-0,3	-0,3
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Kassa-/suoriteperusteiden korjaus	-0,2	0,6	0,2	0,4	0,2
Muut erät ³⁾	0,3	0,2	0,8	0,0	-0,2
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-5,7	-4,0	-3,5	-1,8	-1,8

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää velanhallintamenot

3) Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Esimerkiksi viime vuonna valtiosektoriin kuuluviksi on luokiteltu maakuntien palvelukeskus Vimana Oy ja valtion erityistehtäväyhtiö Sotedigi Oy. Tilastokeskuksen sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat kaksi- tai kolmevuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissopimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat. Kuluvana vuonna valtiolla tulee olemaan merkittävä määrä sekä osakemyyntituloja että lainojen takaisinmaksutuloja, jotka pienentävät budjettitalouden alijäämää, mutta eivät pienennä kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

2.3 Maakuntahallinto

Maakunnat aloittavat varsinaisen toimintansa v. 2021. Julkisen talouden ennusteessa maakunnat on eriytetty omaksi julkisen talouden alasektorikseen kyseisestä vuodesta lähtien. Maakunnille siirtyy sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu kunnilta sekä useita muita pienempiä tehtäviä kunnilta ja valtiolta. Toimeenpanon lykkäyksen vuoksi myös muita uudistukseen liittyviä toimia on siirretty vuodella myöhemmäksi. Ennusteen maakuntasektori sisältää sekä maakunnat että niiden omistamat valtakunnalliset palvelukeskukset, kuten Maakuntien tilakeskus Oy:n.

Maakuntien menoista valtaosa liittyy sosiaali- ja terveystalouteen. Menojen kokonaistaso on noin 25,3 mrd. euroa v. 2021. Menoista valtaosa on henkilöstömenoja sekä palvelujen ostoja. Maakunnilla on jonkin verran myös esimerkiksi avustuskuluja sekä investointeja. Paljon sosiaali- ja terveystaloutta käyttävän ikääntyneen väestön määrän kasvu luo kasvupaineita maakuntien menoihin.

Maakuntien tuloista suurin osa on valtiolta saatavaa rahoitusta. Valtion rahoitus sisältää yleiskatteellisen rahoituksen sekä arvonnäköveron palautuksen. Lisäksi maakunnat saavat myynti- ja maksutuloja palvelujen käyttäjiltä noin 3,1 mrd. euroa v. 2021. Maakuntien tulojen arvioidaan olevan yhteensä noin 24,3 mrd. euroa v. 2021. Maakuntien rahoitus kehittyy maakuntaindeksiin ja vuosittaisen rahoituksen tarkistuksen mukaisesti.

Maakuntasektorin rahoitusasema on alijäämäinen. Tämä johtuu erityisesti sairaanhoitopiireissä meneillään olevista toimitilahankkeista, jotka siirtyvät Maakuntien tilakeskus Oy:n vastuulle.

Maakuntien menot ja tulot ilman investointeja ovat lähellä tasapainoa v. 2021, mutta tasapaino heikkenee tämän jälkeen. Maakuntien tasapainoa heikentää mm. vuoden 2022 maakuntaindeksiin puolitus. Ennuste on luonteeltaan painelaskelma eli ennusteessa ei tehdä oletusta maakuntien sopeutustoimista, uudistuksen käyttäytymisvaikutuksista tai toiminnan tehostumisesta, vaan menot ja rahoitus seuraavat omia kehitysuriaan. Maakuntien toimet huomioidaan ennusteessa maakuntien talousarvioiden valmistumisen jälkeen.

Maakuntasektorin investoinnit ovat v. 2021 korkealla tasolla, yhteensä noin 0,9 mrd. euroa. Investointien taso säilyy korkeana myös v. 2022. Maakuntahallinnon investointeja pitää yllä sairaanhoitopiirien toimitilahankkeiden lisäksi sote-palvelujen tietojärjestelmiin liittyvät kehityshankkeet.

Maakuntasektorille siirtyy sairaanhoitopiireiltä kiinteistöjen ja muiden varojen lisäksi myös merkittävä määrä velkaa. Arvio maakuntasektorin velan määrästä vuoden 2021 lopussa on noin 5,1 mrd. euroa.

Maakunnille aiheutuu aluksi lisäkustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa ei ole vielä pystytty huomioimaan muutuskustannuksia niiden epävarmuuden ja määrällisen epätarkkuuden takia. Muutuskustannukset muodostavat ennusteeseen menoriskin

Taulukko 25. Maakuntahallinto

	2021**
	mrd. euroa
Valtion rahoitus	21,0
Muut tulot	3,3
Kokonaistulot	24,3
Kulutusmenot	20,6
Tulonsiirrot ja muut menot	1,0
Investoinnit	0,9
Kokonaismenot	25,3
Nettoluotonanto/-otto	-1,0
Velka	5,1

2.4 Paikallishallinto

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne on kohentunut merkittävästi viime vuosina. Alijäämä pieneni kolmatta vuotta perättäin v. 2017 ja oli vain 0,1 % suhteessa BKT:hen. Paikallishallinnon rahoitusasema kuitenkin heikkenee kuluvana vuonna viime vuodesta. Kulutusmenoja lisäävät mm. väestön ikääntymisestä johtuva hoito- ja hoivamenojen kasvu, pieni- ja keskituloisten päivähoitomaksujen alentaminen ja siihen liittyvä päivähoidon kysynnän kasvu, maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu sekä ansiotason nousu kunta-alalla. Ansiotasoa nostavat v. 2018 mm. touku- kuussa maksettu yleiskorotus sekä vuoden 2019 tammikuussa maksettava tulokselisuuteen perustuva kertaerä, joka kirjataan suoriteperusteisesti jo vuodelle 2018. Paikallishallinnon tulot kasvavat kuluvana vuonna hyvin vaatimattomasti. Hyvästä talouden suhdannetilanteesta huolimatta kuntien tuloverot jopa laskevat hieman viime vuodesta, mikä johtuu mm. poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin ja yhteisöveroon v. 2017 kohdistuneesta suuresta kertaerästä.

Paikallishallinnon kehitysarvio vuosille 2019–2022 sisältää vain jo päätetyt menoihin ja tuloihin vaikuttavat toimet. Kuntien ja kuntayhtymien omat toimet huomioidaan ennusteessa talousarvioiden valmistumisen jälkeen.

Paikallishallinnon alijäämä pienenee hiljalleen vuosina 2019–2022. Vuonna 2019 menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykysovimuksen lomarahaleikkauksen päättyminen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo v. 2019.¹ Myös investointimenot pysyvät korkealla tasolla vilkkaan sairaalarakentamisen vuoksi. Paikallishallinnon tulot kasvavat kuitenkin menoja nopeammin, kun verotulojen kasvu piristyy v. 2019. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät mm. poikkeuksellisen matalat

---

¹ Lomarahaleikkauksen vähennys koskee vuosia 2017–2019 päättyvien lomanmääräytymisvuosien aikana ansaittuja lomarahoja. Vuoden 2019 lomanmääräytymisvuosi päättyy 31.3.2019, joten lomarahaleikkauksen päättymisen kustannusvaikutus kohdentuu suurimmaksi osaksi jo vuoteen 2019.

verotulokertymät v. 2018 ja kertaluonteinen verotulojen lisäys v. 2019.² Valtionavut laskevat kuluvaasta vuodesta, mikä johtuu mm. valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuoden 2016 toteutuneiden kustannusten perusteella vähentää kuntien peruspalvelujen valtionosuutta yli 200 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta myöskään v. 2019.

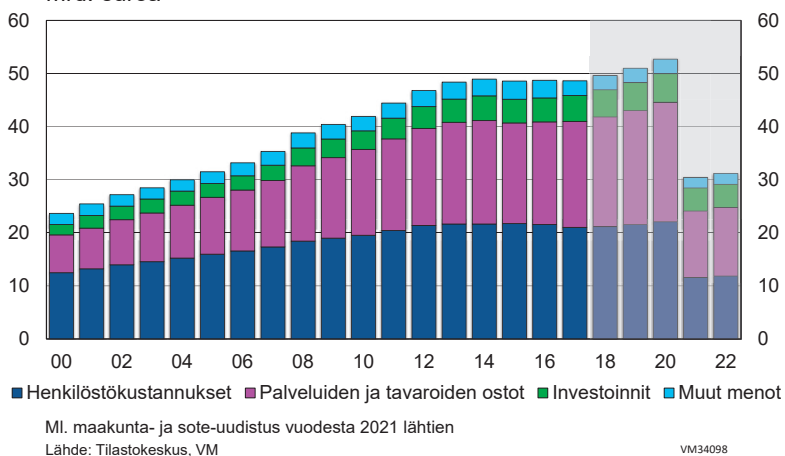
Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee hieman v. 2020. Etenkin valtionapujen arvioidaan kasvavan reippaasti, sillä kunnille kompensoidaan kilpailukykysojimuksen lomarahaleikkaukseen liittyen n. 240 milj. euroa, jotta lomarahaleikkaus ei tulisi huomioiduksi kahteen kertaan valtionosuuksissa. Lisäksi valtionapuja kasvatavat kilpailukykysojimuksen liittyvien leikkausten osittainen poistuminen ja valtionosuuksiin tehtävä indeksikorotus.

Väestön ikärakenteen muutos on lisännyt hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään. Paikallishallinnon kulutusmenojen kasvupaine kuitenkin helpottuu sote-uudistuksen myötä vuodesta 2021 alkaen. Uudistuksen jälkeen paikallishallinnon tehtävät painottuvat entistä vahvemmin nuorien ikäluokkien palveluihin kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joihin ei väestön ikärakenteen muutoksen vuoksi kohdistu vastaavia menopaineita. Paikallishallinnon rahoitusasema on kuitenkin vielä hieman alijäämäinen vuosina 2021–2022. Paikallishallinnon nimellinen velka kasvaa vuosina 2018–2020, mutta v. 2021 velan määrä laskee, kun n. 4,1 mrd. euroa sairaanhoitopiirin velkaa siirtyy maakuntahallinnolle.

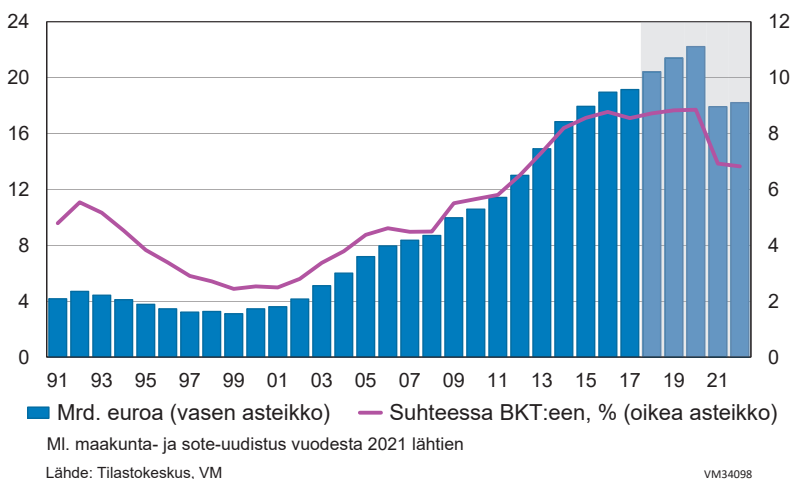
---

2 Kertaluonteinen lisäys johtuu siirtymisestä verotuksen verovelvolliskohtaiseen valmistumiseen. Tämän seurauksena jäännösverojen maksu aikaistuu. Verotuksen päättymisen verovelvolliskohtaisesti mahdollistaa tuloveron kertymisen ja tilittämisen veronsaajille nykyistä aiemmin. Veronpalautusten maksupäivät ja jäännösverojen eräpäivät määräytyvät verovuoden 2018 verotuksesta alkaen verotuksen verovelvolliskohtaisen päättymisen mukaisesti. Kunnille tehtävien tilitysten kuukausihajonta pienenee, eli kunnille tilitetään veroja erityisesti kalenterivuoden loppupuolella tasaisemmin kuin nykyisin. Henkilöasiakkaiden jäännösverot kertyvät ja veronpalautukset maksetaan nykyistä aikaisemmin. Yli kolme neljäsosaa henkilöasiakkaiden veronpalautuksista maksetaan elokuussa, kun ne nykyisin on vähennetty marraskuun tilityksistä. Kiinteistöveroja tilitetään kunnille kuukausittain tarkasteltuna nykyistä aiemmin ja tasaisemmin pääosin heinäkuun ja marraskuun välisenä aikana.

Paikallishallinnon menot mrd. euroa

Paikallishallinnon velka

Taulukko 26. Paikallishallinto¹

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	21,9	22,0	22,8	22,6	24,0	24,7
siitä kunnallisvero	18,6	18,7	19,1	18,9	20,1	20,7
yhteisövero	1,7	1,5	1,9	1,8	2,0	2,1
kiinteistövero	1,6	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9
Muut tulot ²	18,5	19,0	18,7	19,1	19,3	20,3
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	13,7	14,3	13,9	14,2	14,1	14,9
Tulot yhteensä	40,3	40,9	41,5	41,8	43,2	45,0
Kulutusmenot	33,8	34,0	34,2	35,0	36,1	37,6
siitä palkansaajakorvaukset	21,7	21,6	21,0	21,1	21,6	22,1
Tulonsiirrot	3,3	3,3	2,8	2,7	2,7	2,7
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,3	1,4	0,8	0,8	0,7	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³	4,6	4,5	4,9	5,1	5,3	5,4
Menot yhteensä	41,7	41,8	41,8	42,9	44,1	45,7
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,4	-0,9	-0,3	-1,1	-0,8	-0,7
Perusjäämä ⁴	-1,5	-1,1	-0,4	-1,3	-1,0	-0,8

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

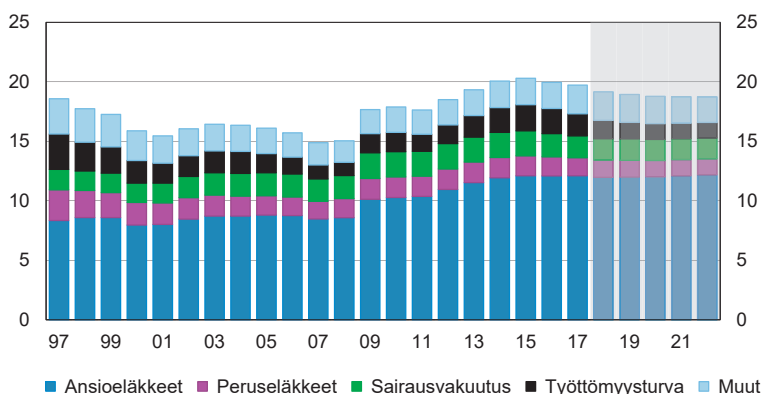
2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui viime vuonna 0,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun ylijäämä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Työeläkemenot ovat viime vuosina nousseet nopeasti eläkeläisten määrän kasvaessa. Eläkeläisten määrän ohella eläkemenoja on kasvattanut eläkkeiden keskimääräisen tason nousu, sillä alkavat eläkkeet ovat maksussa olevia eläkkeitä suurempia. Alhainen korkotaso on puolestaan alentanut eläkerahastojen omaisuustuloja. Tästä huolimatta varallisuushintojen kohoaminen etenkin osakkeiden hintojen nousun vetämänä on kasvattanut eläkevarallisuuden arvon jo noin 200 mrd. euroon vuoden 2017 lopussa.

Työeläkelaitosten ylijäämän ennustetaan pysyvän viime vuoden tasolla koko ennustejakson ajan. Työeläkemenojen kasvuvauhti pysyy ennustejaksolla neljän prosentin tuntumassa. Vaikka eläkeläisten määrän kasvu vähitellen hidastuu, eläkkeiden keskimääräisen tason nousu sekä eläkkeiden vuosittaiset indeksikorotukset kasvattavat eläkemenoja. Toisaalta palkkasumman vauhdikas kasvu lisää eläkemaksutuloja. Lisäksi työeläkelaitosten omaisuustulojen odotetaan vähitellen kääntyvän kasvuun korkojen noustessa. Yksityisen sektorin työeläkemaksun on oletettu pysyvän ennustejaksolla nykyisellä 24,4 prosentin tasolla. Eläketurvakeskuksen tuoreimpien pitkän aikavälin laskelmien mukaan tähän maksutasoon kohdistuu kuitenkin lieviä korotuspaineita ennustejakson jälkeen.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 27. Sosiaaliturvarahastot¹

	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,4	3,5	3,7	3,8	4,1	4,5
Sosiaaliturvamaksut	26,9	27,9	27,4	28,0	28,3	29,9
siitä työnantajien maksut	18,2	18,8	17,7	17,6	17,5	18,3
vakuutettujen maksut	8,7	9,2	9,7	10,4	10,8	11,6
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	14,3	14,6	15,8	15,6	15,5	15,2
Muut tulot	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	45,2	46,5	47,3	47,9	48,5	50,1
Kulutusmenot	3,7	3,6	3,6	3,7	3,8	3,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	35,9	36,6	37,6	38,1	38,9	40,0
Muut menot	3,7	3,4	3,4	3,1	3,3	3,4
Menot yhteensä	43,3	43,6	44,5	44,9	46,1	47,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	1,9	2,9	2,8	3,0	2,4	2,9
Työeläkelaitokset	2,7	2,4	2,0	2,1	2,1	2,3
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,8	0,5	0,8	0,9	0,3	0,6
Perusjäämä ²	0,5	1,6	1,6	1,8	1,1	1,4

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työttömyysvakuutusrahastosta. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä vahvistui viime vuonna 0,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Ylijäämän taustalla ovat vuoden 2016 alussa tehty yhden prosenttiyksikön korotus työttömyysvakuutusmaksuun sekä työttömyysturvamenojen kääntyminen selkeään laskuun työllisyystilanteen parantua.

Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan supistuvan asteittain ennustejaksolla. Työllisyyden paraneminen supistaa työttömyysmenoja. Menojen kasvua hidastavat ennustejakson alussa myös hallituksen päättämät säästötoimenpiteet. Esimerkiksi kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei koroteta perustoimeentulotukea lukuun ottamatta vuosina 2018–2019. Palkkasumman vauhdikas kasvu lisää saatuja sosiaaliturvamaksuja. Toisaalta työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutus-

maksujen lasku vuoden 2018 alussa alentaa tuloja. Työttömyysvakuutusrahaston esityksen mukaisesti työttömyysvakuutusmaksua alennetaan ensi vuoden alussa 0,8 prosenttiyksiköllä, sillä hyvä suhdannetilanne on kääntänyt rahaston talouden selvästi ylijäämäiseksi. Ennusteen valossa työttömyysvakuutusrahaston suhdannepuskuriin kertyy varoja siten, että työttömyysvakuutusmaksua pitäisi nykyisen lainsäädännön perusteella alentaa vielä lisää viimeistään vuodesta 2021 alkaen. Tästä syystä on tehty oletus, että työttömyysvakuutusmaksua alennettaisiin vuodesta 2021 alkaen vielä 0,4 prosenttiyksiköllä. Varovaisuussyistä maksualennuksen suuruus on arvioitu siten, että suhdannepuskuri täyttyisi vuoteen 2022 mennessä, vaikka maksualennus toteutettaisiin jo vuodesta 2020 alkaen ja työttömyysmenojen lasku jäisi ennakoitua maltillisemmaksi.

Taulukko 28. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2015	2016	2017	2018	2019**	2020**
Sosiaalivakuutusmaksut¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	2,08	2,12	1,08	0,86	0,77	1,32
Työttömyysvakuutus	2,33	2,85	2,41	1,91	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	18,00	18,00	17,95	17,75	17,35	16,95
Kunta-alan eläkevakuutus	23,65	23,21	21,95	21,60	21,20	20,80
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	2,10	2,12	1,58	1,53	1,54	1,74
Työttömyysvakuutus	0,65	1,15	1,60	1,90	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	6,00	6,00	6,45	6,65	7,05	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,49	1,47	1,45	1,53	1,61	1,55
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2519	2519	2534	2548	2582	2624
Kansaneläkeindeksi	1637	1631	1617	1617	1617	1640

1) Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.
Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Vaikka julkisen talouden ennakoidaan tasapainottuvan ja velkasuhteen jatkavan laskuaan, väestörakenteen vanheneminen luo paineita julkisen talouden kestävyysteen pidemmällä aikavälillä. Vanhusväestön määrän kasvu lisää eläke-, terveys- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäinen väestö, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Suomessa väestön ikärakenteen muutos näkyy aikaisemmin kuin monissa muissa EU-maissa.

Julkisen talouden kestävyysvaje tarkoittaa sitä, että pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät riitä menojen katteeksi. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi pitkällä aikavälillä. Kestävyysvaje voidaan teknisesti ilmaista julkisen talouden kestävyysvajeen turvaavan ylijäämän ja laskelman lähtövuoden (tällä hetkellä vuosi 2022) julkisen talouden rakenteellisen alijäämään erotuksena (ks. oheinen kuvio). Kestävyysvajeen turvaava ylijäämä tarkoittaa sitä, että julkisen talouden rakenteellisen ylijäämän tulisi olla noin kaksi ja puoli prosenttia suhteessa BKT:hen ensi vuosikymmenen alussa, jotta julkinen talous selviäisi ikääntymisen aiheuttamista menopaineista tulevina vuosikymmeninä ilman lisätoimia. Kahden ja puolen prosentin ylijäämän sijaan julkisen talouden ennakoidaan olevan rakenteellisesti noin puoli prosenttia alijäämäinen suhteessa BKT:hen v. 2022.

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä tehdään EU:n yhteisesti sovittujen menetelmien ja laskentaperiaatteiden mukaisesti. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa.¹

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin kolme prosenttia suhteessa BKT:hen. Heikentynyt arvio julkisen talouden tilasta keskipitkällä aikavälillä on kasvattanut kestävyysvajearviota noin puolella prosenttiyksiköllä viime kevään verrattuna. Kestävyysvajelaskelmassa ei ole vielä huomioitu julkisen talouden

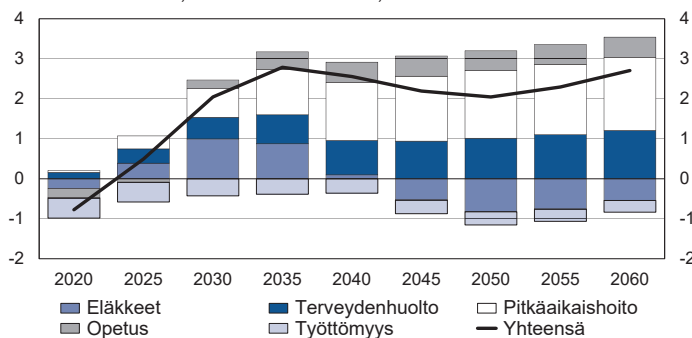
¹ <http://vm.fi/menetelmakuvaukset>

vahvistamiseksi hallitusohjelmassa linjattuja pitkän aikavälin toimia, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Käsillä olevaa kestävyysvajearviota tulkittaessa on syytä muistaa, että Tilastokeskus julkaisee uuden väestöennusteen marraskuussa 2018, ja sen huomioiminen saattaa vaikuttaa merkittävästi seuraavan valtiovarainministeriön kestävyysvajearvion suuruuteen.

Kestävyysvajearvioon liittyy merkittävää epävarmuutta ja se on herkkä käytetyille oletuksille tulevasta kehityksestä. Tästä johtuen oheisessa taulukossa on tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä merkittävimmille taloudellisille laskentaoletuksille. Epävarmuudesta huolimatta laskelma tarjoaa johdonmukaisen tavan tarkastella julkisen talouden edessä olevia haasteita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2016, suhteessa BKT:een, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Valtiovarainministeriön kestävyysvajearvio

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 29. Eri tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (syksy 2018)	Muutos, %-yks.	Vaikutus kestävyys- vajeeseen ¹ , %-yks.
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliensioiden) kasvu	keskim. 1,4 %	+0,5	-0,3
Työllisyysaste	päätyy 72,0 prosenttiin v. 2060	+1,0	-0,4
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu	0 %	+0,5	-1,2
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2022	+0,3 %	+1,0	-1,0
Julkisen velan reaalikorko	pitkällä aikavälillä 3 %	-1,0	alle -0,2
Sijoitusten reaalituotto ja julkisen velan reaalikorko	pitkällä aikavälillä 3,5 % ja 3,0 %	-1,0	+0,7

1) Laskelmat on tehty VM:n syksyn 2016 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina)

2) Alijäämä ilman korkomenoja

Liitetaulukot

1. Ennusteiden tarkentuminen

2. Vuosien 2013–2017 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

3. Kysynnän ja tarjonnan tase

4. Kansantalouden rahoitustasapaino

Taulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen¹⁾

	2017				2018**				2019**				2020**			
	kevät	kesä	syksy	joulu	kevät	kesä	syksy	joulu	kevät	kesä	syksy	joulu	kevät	kesä	syksy	joulu
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	2,6	2,7	2,8	3,1	2,6	2,9	3,0	2,4	2,2	1,8	1,7	1,9	1,8	1,7	1,6	
Kulutus, määrän muutos, %	1,5	1,6	0,8	1,3	1,4	1,6	1,6	1,3	1,2	1,2	1,3	0,9	1,3	1,2	1,1	
Vienti, määrän muutos, %	7,8	7,8	7,5	6,8	6,1	4,9	4,9	4,5	4,8	4,0	3,9	4,5	3,5	3,2	3,2	
Työttömyysaste, %	8,6	8,6	8,6	8,6	8,1	8,0	7,4	8,1	7,5	7,5	6,9	7,7	7,0	7,0	6,6	
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	0,7	0,7	0,8	1,2	1,1	1,1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,7	1,6	1,6	
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-1,7	-1,8	-2,3	-1,6	-1,7	-1,5	-2,1	-0,9	-0,9	-0,7	-1,4	-0,4	-0,6	-0,7	
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,6	-0,6	-0,7	-1,2	-0,6	-0,7	-0,7	-1,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,8	0,1	-0,1	0,2	
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,3	47,2	47,3	47,1	46,9	46,3	46,0	46,7	45,6	45,8	45,3	46,0	44,4	45,0	44,3	

¹⁾ Taloudellinen katsaus / julkaisuajankohdat

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 2. Vuosien 2013–2017 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

			Keskimääräiset ennustevirheet	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yli-arviointi ¹ %-yks.	Ennustevirheen suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,3	0,7	0,6	1,5
BKT (arvo)	3,0	2,1	0,9	1,5
Yksityinen kulutus (arvo)	2,5	2,2	0,3	0,9
Vaihtotase, % BKT:sta	-0,6	-0,5	-0,1	0,7
Inflaatio	1,8	0,7	1,1	1,1
Palkkasumma	1,9	1,1	0,8	1,3
Työttömyysaste	8,5	8,7	-0,2	0,5
Valtionvelka, % BKT:sta	48,9	46,7	2,2	2,2
Valtion nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,8	-3,0	0,2	0,7
Julkisen talouden nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,0	-2,2	0,1	1,3

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon heinäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

1 Ali- tai yliarviointin indikaattori on keskimääräinen ennustevirhe.

2 Virheiden itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustevirheiden keskimääräisestä suuruudesta, virheen suunnasta riippumatta.

Taulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
Bruttokansantuote markkinahintaan	209 604	216 111	223 843	234 243	242 405	251 027
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	77 482	79 785	85 446	91 027	96 083	100 587
Kokonaistarjonta	287 086	295 896	309 289	325 270	338 488	351 614
Tavaroiden ja palvelujen vienti	76 493	77 814	86 250	92 624	98 058	102 660
Kulutus	167 057	170 567	173 107	178 329	183 862	189 773
yksityinen	115 916	119 005	121 874	125 897	129 846	133 872
julkinen	51 141	51 562	51 233	52 432	54 015	55 901
Investoinnit	42 713	46 844	49 578	52 833	54 646	56 695
yksityiset	34 562	37 994	40 437	43 319	45 355	47 225
julkiset	8 151	8 850	9 141	9 514	9 291	9 470
Kysyntäerät yhteensä	287 403	296 036	310 004	325 985	339 203	352 329
	Viitevuoden 2010 hintoihin; ei summautuvia					
	2015	2016	2017	2018**	2019**	2020**
Bruttokansantuote markkinahintaan	186 804	191 432	196 787	202 775	206 142	209 392
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	77 212	81 513	84 371	87 305	89 960	92 245
Kokonaistarjonta	264 016	272 945	281 158	290 080	296 103	301 636
Tavaroiden ja palvelujen vienti	74 178	77 107	82 875	86 931	90 291	93 145
Kulutus	150 137	152 996	154 161	156 696	158 687	160 499
yksityinen	104 910	106 963	108 367	110 638	112 422	113 969
julkinen	45 232	46 041	45 804	46 065	46 273	46 540
Investoinnit	38 966	42 286	43 995	45 809	46 512	47 416
yksityiset	31 565	34 300	35 863	37 518	38 585	39 499
julkiset	7 398	7 983	8 129	8 287	7 920	7 911
Kysyntäerät yhteensä	264 382	273 136	281 668	290 402	296 182	301 500

Taulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2013	2014	2015	2016	2017
	suhteessa BKT:een, %				
Bruttoinvestoinnit	21,2	20,6	20,4	21,7	22,1
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,2	5,9	5,7	6,3	6,5
yritykset ja rahoituslaitokset	10,8	10,5	10,8	11,3	11,5
julkisyhteisöt	4,2	4,2	3,9	4,1	4,1
Bruttosäästäminen¹	19,7	19,7	20,0	21,4	23,0
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,0	4,2	3,9	3,4	3,0
yritykset ja rahoituslaitokset	13,2	14,5	15,1	15,8	16,7
julkisyhteisöt	1,5	1,0	1,1	2,2	3,3
Rahoitusylijäämä	-1,8	-1,2	-0,7	-0,6	0,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,5	-1,9	-2,0	-3,2	-3,8
yritykset ja rahoituslaitokset	2,3	3,9	3,9	4,2	4,8
julkisyhteisöt	-2,6	-3,2	-2,8	-1,7	-0,7
Tilastollinen ero	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-0,5

¹MI. pääomansiirrot, netto